Repülő-szemle a borsodi árvíz fölött

Mulófélben a veszély

Miskolc, április 3
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Vasárnapra teljesen elmult az árvízveszély a Sajó völgyében, bár az árhullám lassú tempóban húzódik vissza. Putnok és Hét község között még mindig mozdulatlan tóként tartja magát a hatalmas víztömeg.

A Miskolc alatti úgynevezett Csorbatelepről is elvonult a víz, a lakók visszatértek lakásukba. Hétfőn és kedden megindul a becslés munkája. A jelek azt mutatják, hogy a tavaszi és őszi vetés elpusztult.

Szombaton *Fuchs* Károly miskolci kultúrmérnök repülőgépről helyszíni szemlét tartott a Sajó völgye felett. Megállapította, hogy az Onod körül fekvő mintegy hét község a világtól elzárva, valósággal szigetként áll az ártengerben. A repülőszemlén megállapítást nyert, hogy a Sajó völgyének alsó szakaszán fekvő községeket *csak a gátak mentették meg a pusztulástól.*

Mértékadó közlések szerint *Borbély-Maczky* Emil főispán húsvét után nagy értekezletet hív össze a Sajó szabályozásának ügyében. Átfogó árvédelmi munkáról van szó. *Hatmillió* pengőbe kerül ez a munka. Ha megvalósítják, Felső- és Alsó-Borsod megszabadul az évenkint jelentkező őszi és tavaszi árvízveszélytől.

Akiket mint köztársasági elnökjelölteket emlegetnek Párizsban

A felső sorban: Jeanneney, a szenátus elnöke, Daladier miniszterelnök, Herriot, a kamara elnöke. A középső sorban: Piétri volt miniszter, Lebrun, a jelenlegi elnök és Queuille volt miniszter. Az alsó sorban: Henry Roy volt miniszter, Bouisson, a kamara volt elnöke és Godart volt miniszter

Öt komoly jelöltje van a francia elnöki széknek

Valószínűleg Lebrun fog győzni

Párizs, április 3
(Az Est párizsi szerkesztőségének telefonjelentése)

Ki lesz a francia köztársaság új elnöke? — ez a kérdés foglalkoztatja egyre jobban és egyre intenzívebben a francia közvéleményt. Az elnökválasztás mindig nagy eseménye volt a francia közéletnek, — de talán inkább a társadalminak, mint a politikainak; a mai világban azonban mindenki tudja, hogy

mi a jelentősége annak, hogy a francia nemzet hét évre — ennyi az elnöki hatáskör ideje — kinek a kezébe teszi le a sorsát.

A választás *április 5-ére* van kitűzve, Versaillesban és a választáson résztvesz a kongresszus, amely a francia alkotmány értelmében a parlament alsóházának (kamara) és felsőházának (szenátus) tagjaiból áll. Az elnökválasztáson *892 választó* vesz részt és a megválasztáshoz *abszolut többség* kell. Ezért sűrűn előfordul, hogy az új elnököt nem rögtön az első, hanem csak *a második* menetben választják meg.

Maga az elnökválasztás egyike a párizsi társadalmi élet legnagyvilágibb eseményeinek: a legfelső párizsi társadalmi körök és a nemzetközi diplomácia ezen a napon már délelőtt kimegy Versaillesba, ahol a *dejeuner* idejére jóelőre már minden asztal le van foglalva;

az elnökválasztás villásreggelije a legnagyobb társadalmi esemény,

amelyen az egész nagyvilági Párizsnak illik résztvennie. (Az elnökválasztás, régi gyakorlat szerint, tavasszal van és tulajdonképpen mindig *az első »hivatalos« divatbemutatója a párizsi tavasznak.)*

A francia köztársaság elnöke minden francia állampolgár lehet, *akit jelölnek, vagy aki önmagát jelöli;* ezúttal is akadnak ilyen önjelöltek: egy vidéki gyógyszerész, egy kistőkés, egy nyugalmazott tisztviselő, akik ezen a szokatlan módon akarják a nevüket tiszavirágéletű ismeretségre juttatni. Az alkotmány szerint csak

négy francia állampolgárt nem lehet az Elysée-palotába jelölni:

a francia királyi családok tagjait és leszármazottjait, a trónkövetelő *Comte de Paris*-t (Párizs grófját), *Guise* herceget, *Nemours* herceget és *Napoléon* herceget, III. Napoleon leszármazottját. Ebben a vonatkozásban nem érdektelen megemlíteni, hogy a komoly jelöltek között igen sok esélye van Jules *Roy* szenátornak, aki ellen az ellenfelei azzal az igazán szellemes érvvel is hadakoznak, hogy

a köztársaság elnöke nem lehet valaki, akit »Roy«-nak hívnak.

(*»Roi«* tudvalevően franciául *»királyt«*-t jelent.)

Ki lesz hát a francia köztársaság új elnöke?

Ma még nem lehet tudni, még nem alakultak ki a vélemények.

Öt komoly jelölt

van: három szenátor, két képviselő. Képviselők: Fernand *Bouisson*, a kamara volt elnöke, *(Herriot* a jelenlegi elnök előtt) és Pierre *Piétri*, a Poincaré-kormány volt tengerészeti minisztere, akinek a francia haditengerészet fejlesztése körül vannak nagy érdemei. Piétri, szemben a többi elnökjelölttel, úgynevezett *»nagyvilági férfiú«*, rendkívül elegáns és kitűnő megjelenés, leánya, aki egy francia herceg felesége, *a legelőkelőbb Párizs társadalmi életében nagy szerepet játszik.* A radikál-szocialista párt jobbszárnyának *Oueuille*, szenátor, balszárnyának Justin *Godart*, a szabadelvűségéről és nemes emberességéről híres politikus — (a közönség körében kevéssé ismerik a nevét) — a jelöltjei. (Ehhez a párthoz tartozik *Daladier* miniszterelnök, *Herriot*, a kamara elnöke és még sokan mások, akik ma nagy szerepet játszanak a francia politikai életben.) Emlegetik még elnökjelöltként *Jeanneney* szenátusi elnök, *Daladier* miniszterelnök, *Herriot* kamarai elnök nevét is.

Ki fog a választásból győztesen kikerülni? — ma még titok, erre senki nem tud válaszolni. A beavatottak úgy vélik, hogy ha az első választási menetben nagyon is megtalálnának oszlani a szavazatok: a második menetben a kongresszus — hogy evvel is dokumentálja a francia közvélemény egységességét: —

egyhangúlag fog valakit a köztársaság elnökévé választani.

Igen ám, — de kit?!...

— Sokan azt mondják, hogy

Albert Lebrun,

a jelenlegi államfő ez a titkos jelölt. Mindenesetre érdekes volna, mert a Harmadik Köztársaság történelme azt bizonyítja, hogy hét évnél — tehát az elnök normális hivatalos időszakánál — *hosszabb ideig*

csak egyetlenegy államfő

irányította Franciaország sorsát: Jules *Grévy*, akit kétízben is elnökké választottak és aki közel kilenc évig állott a francia köztársaság élén. Ha *Lebrun*-t ismét megválasztanák: akkor ő volna a második.

Ruttkay György

Artin
dragée a biztos hashajtó!

Divathölgyek e heti kitünő programmja
Gyönyörü selymeket, szöveteket,
Női, férfi-, gyermekfehérneműeket,
Harisnyákat, kesztyűket, divatsálokat,
Női kabátokat, ruhákat, kosztümöket,
Blúzokat és minden egyéb szép újdonságokat olcsón és jól vásárolni
KLEIN ANTAL
hírneves divatházában
KIRÁLY-UTCA 49
(A Teréz-templomnál)
Alapítva 50 év előtt

Ismételten
KÉRIK
a főárusitók t. üzletfeleiket, hogy a kapott sorsjegyek árát ma, legkésőbb **holnap, kedd reggel ½9-ig** kiegyenliteni szíveskedjenek, mert csak azok vesznek részt az új osztálysorsjátékban, kik a sorsjegyekért járó összeget **a húzás előtt kifizették.**

SZÍNHÁZ ZENE RÁDIÓ

Tarka-barka

Molnár Ferenc most Nizzában tartózkodik s rövidesen Genfbe utazik. A világhírű íróról azt hitték barátai, hogy Amerikába készül felolvasó körútra. Ezt a tervet azonban egyelőre elhalasztotta, pedig Molnár már megszerezte Franciaországban az amerikai beutazási engedélyt is.

#

Zilahy Lajos hosszabb időt töltött Londonban, Párizsban, Berlinben és Rómában s a mult héten érkezett vissza Budapestre. »Valamit visz a víz« című regényét a berlini Meteor filmtársulat vásárolta meg. Berlinben készítik el a filmet németül, olaszul és franciául.

#

Ha már vendéglőről van szó említsük meg azt a párizsi hírt, hogy a nemrég megnyilt magyar étterem tulajdonosa Nizzában fióküzletet alapít.

#

Mesélik, hogy az egyik nagymezőuccai mulatóhely tulajdonosa Londonban vendéglőt akar nyitni Szunyogh Andor társaságában. Már hetek óta tárgyalnak s most keresik a megfelelő helyiséget.

PESTI SZÍNHÁZ

Szombaton, április 8-án először

Ne bántsd a mását!

Frederick **Lonsdale** új vígjátéka.
Fordította: **Bókay** János
Főszereplők:

Bulla Elma, Sennyey Vera, Ladomerszky Margit, Erdélyi Erzsébet, Márkus Margit, Somló, Vértess, Mátray, Nagyajtay, Fáy, Bárdi, Berczy, Berky.

Az első előadások jegyeit már árusítják!
Telefon: 115-438

Ezen a héten bemutatják a „SZÍNIISKOLÁ"-T

Székely János és Egyed Zoltán filmjét

Válogatott közönség előtt vetítették vasárnap a Metro házi vetítőjében *Székely* János és *Egyed* Zoltán »*Színiiskola*« című filmjét, amely *mult évben készült Holywoodban.* A film Newyorkban is nagy sikert aratott — karácsony táján volt a premierje — s *a pesti hozzáértők is elragadtatással nyilatkoztak róla.*

A »Színiiskolá«-t, amelynek ismertetése és méltatására még visszatérünk, ezen a héten mutatja be a *Corso* filmszínház.

Anday Piroska, a Bécsben élő kamaraénekesnő, a németbirodalmi zenei kamara tagja lett.

#

Darvas Lili, a kiváló színművésznő kivitette az Egyesült Államokba az édesanyját. Az úriasszonynak másik leánya, aki dr. lovag Rött András szemésztanár felesége, férjével és gyermekeivel a tél folyamán szintén Amerikába, Csikágóba költözött.

#

Rövidesen hazaérkezik többhónapos külföldi tartózkodás után Zádor István festőművész, aki Hollandiában van. A magyar-holland művészcsere akció keretében utazott annakidején Amszterdamba és több kiállítás keretében mutatta be festményeit, valamint rajzait. Sok képet adott el a hollandiaknak.

#

Vera Schwartz, a magyarszármazású operaénekesnő Newyorkban telepedett le. 78 éves özvegy édesanyjának két héttel ezelőtt küldött hajójegyet s beutazási engedélyt. Azóta már együtt vannak Amerikában.

#

Különös körlevelet olvastunk tegnap, az egyik VII. kerületi divatos éjszakai vendéglő tulajdonosának fogalmazásában: »Látogassa vendéglőnket, — írja — mert itt egyfolytában két napig lehet zavartalanul mulatni...«

#

Színház érdekesség: A Est jelentette, hogy Luise Rainer, az osztrák származású hollywoodi filmsztár szabadságot kapott a Metro-gyártól, hogy Londonban színpadon szerepelhessen. Jaques Deval »Francia szobalány« című darabjában játssza majd azt a szerepet, amelyet Budapesten a Vígszínházban Tolnay Klári alakít. Mint értesülünk, a londoni vállalkozás finanszírozói: egy budapesti mozis és — egy budapesti színigazgató.

Május elején nyílnak az idén a nyári mulatóhelyek. Kinyit a két városligeti bár s egy új helyiséget avatnak majd Budán is. Tőkés társa és tanácsadója az ismert közgazdasági szerkesztő. Az új bárnak »Tyúkketrec« lesz a neve.

#

A Magyar Színház egykor ünnepelt színészének és rendezőjének színésznő leánya, aki nemrég ment férjhez egy filmszakemberhez, két hónap mulva Venezuelába költözik.

#

Pompás »vásárfia« egy tenyésztett igazgyöngysor *Arkanzastól* 20 pengőért... (Váci-utca 20.)

#

Erdélyi Erzsébet, a Vígszínház tehetséges, fiatal művésznője a nyáron Newyorkba utazik. Annakidején sokat írtak róla a lapok, mert a színészkamara nem engedte fellépni az »Axel« című darab női főszerepében, a Terézkörúti Színpadon. Férje festőművész s most Newyorkban dolgozik. Erdélyi Erzsébet legközelebb fellép a Pesti Színház Londsdale ujdonságában s a szezón befejeztével utazik a férjéhez.

#

Vasárnap délelőtt — noha hűvös idő volt — megkezdődött a Dunakorzó »hivatalos« élete. Megjelent az idén először a katonazenekar s a korzó közönségének nagy tetszése mellett muzsikált. Japáni hallgatója is volt a »szabadtéri« hangversenynek.

#

Németh Mária, az Operaház tiszteleti tagja, mint ismeretes, földbirtokosnő. Nemeskoltai uradalmának jószágaiból kiállított néhány remek példányt a Mezőgazdasági Vásáron. Öt nagyszerű tenyészbikát adott el jó áron.

#

Góth Sándor is szerepel e héten az ingatlan eladók között. Egy pávautcai telkét adta el.

Gömöry Imre, a kitünő rajzoló és festőművész kedden Párizsba utazik. Felesége, Lendvay Márta színművésznő négy hét mulva követi.

#

Jávor Pál, a Nemzeti Színház művésze ma este feleségével egyheti pihenőre Velencébe utazik.

#

Születésnapi bankett volt szombaton este Tarjánnál. Mészáros Ervint, a főváros népszerű bajnokát, a kiváló vívóművészt ünnepelték 62. születénapja alkalmából. Ott volt többek között Santelli Italo mester, gróf Széchenyi Zsigmond, gróf Apponyi Antal, gróf Wenckheim Pál is. A sült után bakterlámpával a kezében megjelent Tarján Vilmos, mögötte a főpincér vezetésével az étterem pincérserege s vitték az emeletes dobostortát, 62 égő gyertyával. A bakterlámpában égett a hatvanharmadik gyertya. Az ünnepi havanna szivart herceg Festetich György küldte a népszerű bajnoknak.

#

Balassa János színészt nem vették fel a kamarába. Barátai vigaszvacsorát adtak szombaton a tiszteletére. Erre az alkalomra közel kétszázan jelentek meg a Fészek-klub éttermében. A vacsorán három festőművész egy-egy képét kisorsolták — a jótékonycélra.

#

Roboz Imre, a Vígszínház vezérigazgatója hazajött Párizsból és Londonból.

Gaston Baty a Magyar Színház vendége lesz

Megírta *Az Est*, hogy a párizsi *Théatre Montparnasse* Budapestre készül Gaston *Baty* író-rendező vezetésével. A vendégjáték színhelye a *Magyar Színház* lesz.

LAKMÉ

m. v.

Mint értesülünk az Operaház legközelebbi *Lakmé* előadásán, szombaton a címszerepet *Miklóssy* Irén énekli, mint vendég. *Miklóssy* Irén *Unger* Ernő zeneakadémiai tanár, karmester felesége, aki hosszabb idő óta nem szerepelt színpadon.

RÁDIÓMŰSOR

Hétfő, április 3.

BUDAPEST I.: 5.10 A Ruszinföldről. — 5.35 Vitéz **Mátyás** Sándor ny. altábornagy előadása, majd katonaindulók. — 6.20 Az aknaszlatinai sóbányákból. (Hangfelvétel). — 7.00 **Kovács** Bandi Miklós énekel. — 7.30 Erdélyi sirkövek. — 8.00 Benedetto **Mazzacurati** gordonkázik. — 8.30 A magyar vers története. — 9.00 Hanglemezek. 10.00 Cigányzene Kassáról. — 11.00 Szalónötös.

BUDAPEST II.: 6.20 Katonazene. — 7.00 Ravennai mozaik. — 7.30 **Furka** Gizella zongorázik. — 8.20 Szórakoztató zene.

A színházak mai műsora

OPERA: *Filharmónikus hangverseny* (8). — **NEMZETI:** *Fiatalok szövetsége* (II. bérlet; ½8). — **KAMARA:** *Utolsó tánc* (8). — **VIG:** *Ezer hold pipacs* (F. bérlet; 8). — **MAGYAR:** *Erzsébet* (8). — **BELVÁROSI:** *Földindulás* (8). — **PESTI:** *Nincs előadás.* — **ANDRÁSSY:** *Paprikáscsirke* (8). — **VÁROSI:** *Nincs előadás.* — **ROYAL:** *Egy bolond százat csinál* (½9). — **PÓDIUM** (a Terézkörútiban): *Elő az okmányokkal* (9). — **KOMÉDIA:** *Esti átképzés* (½9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** *Az utolsó Verebélylány* (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** *Kék Duna* (½6, ½9). — **KISFALUDY:** *Csárdáskirálynő* (½6, ½9).

Mozik műsora

Rövidítések: H = Híradók. Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADMIRÁL (353-707. Margit-körút 5. szám.) **Hét tenger kikötője** (Wallace Beery). Ámor az irodában. H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vasárnap d. e. ½10 és ½12 órakor: **Camille a végzet asszonya** (Greta Garbo). — **ALKOTÁS** (155-374. Gömbös Gyula-utca 11. szám.) **Réztábla a kapu alatt** (Robert Donat). H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vasárnap délelőtt 11-kor: **Az oxfordi diák** — **ANDRÁSSY** (124-127. Csengery-utca 39. szám.) **Beszállásolás** (Szeleczky Zita, Páger). Kenguruk országa. Tinta Muki kalandjai. H ¾4 ¾6 ¾8 ¾10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **ÁTRIUM** (154-024, 153-034. Margitkörút 55. szám.) **A varieté csillagai** (Szeleczky, Jávor). Hiradók. (¼6 ½8 ½10; Sz V Ü ¼4 ¼6 ½8 ½10.) — **BELVÁROSI** (384-563. Irányi-utca 21. szám.) **Süt a nap** (Nagy Alice, Olasz János). Madarak világa. H (4 6 8 10; V Ü jobbt.: 2 4 6 8 10; balterem: 3 5 7 9.) — **BODOGRÁF** (149-510. József-körút 63. szám.) **Hét tenger kikötője** (Wallace Beery) és a kisérő műsor. H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **BROADWAY** (144-212. Károly-körút 3. szám.) **Nincs többé alvilág** (Edward G. Robinson) és a kisérő műsor. (¼4 ½6 ½8 ½10; Sz V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10 órakor.) — **BUDAI APOLLO** (351-500. Csalogány-utca 46. szám.) **Réztábla a kapu alatt** (Cronin regénye). (Előadások: ½5 ¾7 9; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **CAPITOL** (134-337. Baross-tér 32. szám.) **Engadini kaland** (Louis Trenker). H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **CITY** (111-140. Vilmos császár-út 36. szám.) **Makrancos kisasszony** (Csikós Rózsi, Halmay Tibor). Szüret a Rajna mentén. H (¾6 ¾8 ¾10; Sz V Ü ¾4 ¾6 ¾8 ¾10.) — **CORSO** (182-818. Váci-utca 9. szám.) **Mesterdalnokok** (3 Ritz Brothers). H (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **CORVIN** (139-584, 138-988. József-körút és Üllői-út sarok.) **Ködös utak** (Jean Gabin) H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10 órakor.) — **DAMJANICH** (134—803. Damjanich-utca 1. szám.) **Sebastopol páncélos** (Camilla Horn). H (¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **DECSI** (121-843. 125-952. Teréz-körút 28.) **A varieté csillagai** (Szeleczky, Jávor) Hiradók. (6 8 10; Szombat, vasár- és ünnepnap: 4 6 8 10.) **ELIT** (114-502. Szent István-körút 16. szám.) **Ködös utak** (Jean Gabin). H (4 6 8 10; V Ü 2 4 6 8 10.) — **FORUM** (189-707. 189-543. 188-528. Kossuth Lajos-utca 18. szám.) **Szerelem zsarnoka** (Françoise Rosay). (½6 ½8 ½10; Sz V Ü ¼4 ½4 ½8 ½10.) — **GLÓRIA** (144-800. Thököly-út 56. sz.) **Süt a nap** (Nagy Alice, Olasz János). Észak Velencéje (színes kultúrfilm). H (½5 ¾7 9; Sz ¼4 ½6 ½8 ½10; V Ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **HOLLYWOOD** (142-455. Bethlen-tér 3. szám.)

Nem olyan időket élünk

ARCKÉPSOROZAT

IRTA:

Hatvany Lili

VALÓSZÍNŰTLEN TÖRTÉNET

Most, hogy el akarom kezdeni portrégalériám legutolsó arcképét, látom, hogy tulajdonképpen sehogy sem illik a többiek közé. Eddig mai embertípusokról és tipikus mai sorsokról beszéltem. Gyüjteményem utolsó fejezetben nem tucatemberről akarok beszélni, hanem arról a kivételes Isten-ostoráról, akit zseninek neveznek. Talán tiszteletlenség a zsenit Isten-ostorának nevezni? De igaz... A zseni az Ég ajándéka azok számára, akik színpadon, hangversenydobogón, tárlaton, könyv lapjai közt, rádión, gramofónon gyönyörködnek tehetségében. Hanem aki sorsát a zseni sorsához kapcsolja, az előbb jól gondolja meg a dolgot, és ha meggondolta, inkább menjen féregnek a föld alá, ahol mindenesetre kellemesebb sors vár rá, mint a zseni oldalán.

Egyszóval ez a történet nem ide való és csak azért írom meg, mert már nagyon régen él bennem és mert akiről szól, már egy éve meghalt, tehát lelkiismeretfurdalás nélkül mondhatom el róla ezt az igaz mesét, mely minden valószínűtlensége mellett igazabb, mint az előző mindennapi históriák. Eddig olyan emberekről írtam, akiket a jósnőkhöz láttam besurrani. A zseninek semmi köze a jósnőhöz. Semmi köze és minden köze... Mert a jósnőről és erről a könyvemről beszéltem, amikor a zseni neve szóba került. Nyár végén volt. Egy régi tóparti kastély terraszán ültünk, a háziasszonyom meg én. A tó felett az égen, viharzó felhőlángokat kergetett a szél, — aranyszínű levelek hullottak a fákról. Messze a kastélyban zongorázott valaki. Abbahagytam egyik mindennapi hősnőm történetét és figyelni kezdtem a zenét... Távoli, elhaló, fájdalmas őszi melódia volt. Megkérdeztem, hogy ki írta. Háziasszonyom — szép, fiatal, bölcs és szomorú asszony — megmondta a szerző nevét. Híres név volt — mindenki ismeri. Mondjuk — Tristannak hívták. Azért jut eszembe ez az álnév, mert a legkevésbbé illik rá. Mert bár igaz, hogy Tristan — az én Tristanom — korának nemcsak leghíresebb zenésze volt, hanem leghiresebb szerelmese is, de a regebeli Tristannal ellentétben a világ legállhatatlanabb szerelmese... Féktelen, vadregényes kalandjairól legendák keringtek... Háziasszonyom, amikor kimondta a nevét, pillanatra lesütötte a szemét és összeszorította az ajkát. Ebből az önkéntelen mozdulatból arra következtettem, hogy egyszer valamikor talán ő is megégette magát — vagy legalább is kicsit megperzselte a szíve szegélyét.

— Ismered? — kérdezte.

Sajnos, vagy hála Istennek nem.

— Azelőtt minden nyáron eljött ide, — mesélte háziasszonyom — most öreg, beteg és többnyire szanatóriumban él. De még ma is, vénen, ráncosan, félig bénán, megtartotta azt a különös hatalmát az asszonyok felett.

Elgondolkozott, aztán lassan beszélni kezdett.

— Nem különös, hogy ez a kis csúnya, gnóm-szerű ember több asszonyt tett tönkre, mint Don Juan, vagy Casanova. Többet és alaposabban, mert azt mondják, hogy az a nő, akinek egyszer Tristannal dolga volt, nem bírt többet más férfire nézni. Persze ezen mosolyogsz. Nem hiszed el. Könyvet írsz mai emberekről, démonokról, újgazdagokról, selyemfiúkról, irgalmatlanul józan, anyagias, raffináltan gondolkodó emberekről és el sem bírod képzelni, hogy Tristan, akinek fogalma sincs pénzről, akinek soha sem volt egyetlen logikus gondolata, aki csak az ösztönei után megy — játszva, könnyedén zsebre rakja valamennyit. Nőknél is ezért van sikere. Hidd el, manapság, mai nő halálosan belefáradt a józan, tárgyilagos sportemberbe és a komplikált, minden szavát mérlegelő észlénybe. Ha jön egy férfi, aki primitív, elementáris, azaz valódi, annak védekezés nélkül megadja magát. Te tegnap érdekesnek neveztél egy embert, mert az illető álmatlan éjjeleket tölt azzal, hogy minden szavát, minden mozdulatát átgondolja, betanulja, hogy bizonyos hatásokat váltson ki az áldozatból. Azt mondtad félig nevetve, de elismerőleg: az egy érdekes sötét ember. Fenét érdekes az ilyen. Az az érdekes, aki be- és kiszámíthatatlan, aki a szívét viszi a játékba, aki süketen, vakon megy a kitűzött cél felé és feldönt, félre rúg minden akadályt. Nem az az érdekes, aki egyszerre féltucat nőt szédít, hanem aki egyhez rendületlenül hű... Nem, ne nevess... Hiába mondod, hogy Tristan a világ leghűtlenebb szeretője. Nem igaz. Tristan hű. Azaz hű addig, amíg a dolog tart. Ha beleszeret valakibe, akkor számára minden más asszony megszűnik. Nem lát, nem hall, nem él, csak szerelme tárgyának. Az előbbi asszonyt, akit tegnap még imádott, látni se bírja. Ő nála nincs átmenet, megalkuvás, nem ismeri a közvetlen kis dupla vagy tripla játékokat. Egyszerre egy asszonynak él. Talán három napig, talán három évig... De amíg teszi, őszintén teszi, valami veszett, fanatikus meggyőződéssel. Nem hazudik, nem csal. Viszont, ha elég volt, egy hóhér irgalmatlan kegyetlenségével végez. Azért használom a hóhér kifejezést, mert nem tudatosan kegyetlen, csak azt végzi, amit kötelességének vél...

Háziasszonyom kicsit elhallgatott, aztán kicsit sóhajtott, aztán folytatta:

— Könyvet írsz emberekről, akik jósnőkhöz járnak, mert kíváncsiak

»De kérem, kedves Mester, itt egy rettenetes félreértésről van szó. Az illető hölgy nem asszony, hanem fiatal lány. A legjobb családbeli fiatal lány. Az apja köztiszteletben álló ügyvéd. A lány maga a legszolídabb, a legrendesebb . . .«

— Köszönöm, — szakította félbe Tristan — mindezt úgyis látom, Csak rá kell nézni . . .

— De hát akkor hogyan képzelheti? . . .

Tristan arca elvörösödött a dühtől: — Én nem képzelek semmit, — ön az, aki lehetetlen dolgokat képzel. Én nem vagyok fiatal lányokat megrontó szatír vagy szörnyeteg. Ezt a lányt . . . hogy hívják? Grete? Ezt a Gretet már egész hangverseny alatt figyeltem . . . Hogy mit figyeltem rajta, nem tartozik ide . . . ön úgyse értené meg. Elégedjen meg annyival, hogy beleszerettem és ha neki nincs kifogása ellenem, feleségül akarom venni . . .

— De kedves mester, ön tréfál . . . Ön házasember. Ha jól tudom, gyerekei is vannak és Grete fiatal lány . . .

Tristan kezével legyintett, mintha tolakodó szúnyogot legyintene el: Na igen. Persze, hogy házasember vagyok, sőt a negyedik feleségemnél tartok, sőt igen jól éltem vele egy órával ezelőttig, amikor Gretebe beleszerettem. Emberi dolog . . . Mindannyiunkkal megeshetik, hogy hirtelen beleszeretünk valakibe . . . És hogy gyerekeim vannak? Persze, hogy vannak. Egész csomó. Isten éltesse őket. A legidősebb fiam nős ember — a jelenlegi feleségem kislánya pedig három esztendős. Azt is tudom, hogy Grete vagy harminc esztendővel fiatalabb nálamnál. Hát aztán? Csak nem képzeli, hogy mindezek a csekélységek akadályt képezhetnek köztünk. Vagy ha képeznek, annál jobb. Az akadály arra való, hogy leküzdje az ember . . .

Tristan nem is nagyon halkította a hangját. A körülülők meghallották és súgva továbbították a beszélgetést. A rémhír percek alatt leérkezett az asztal végéhez, ahol Grete ült. Grete nevetett: Mi ez? Rossz vicc? Ugratni akartok? Még mindig nevetve ráemelte tiszta, józan, kék szemét a kis gnómszerű ötvenegynéhányéves Tristanra. A tekintetük pillanatra találkozott. Grete már nem nevetett többé. Mire az estélyről hazament, halálosan és menthetetlenül szerelmes volt. Mi történt köztük, miket mondott neki Tristan, nem tudom. Grete maga se tudja, vagy ha tudja, nem mondja el. Talán akkor első este csak a hiúságára, vagy a fantáziájára hatott a dolog. A legjózanabb nőt se hagyhatja hidegen, ha a világ egyik legnagyobb művésze halálosan beleszeret. Van valami kábító, részegítő, földöntúli csodaszerűség, az ilyen, egyik pillanatról a másikra született lángolásban . . . Tristan még három napig maradt D.-ben. Reggeltől estig ostromolta Gretet, elhalmozta virággal, ajándékkal, autózni vitte, zongorázott neki, még éjszaka álmá-

ból is feltelefonálta és gyötörte, hogy mondjon igent. Persze, hogy igent mondott. Ha nem szégyenli, már első este igent mond, Most hónapokig tartó harc következett. Tristan felesége nem akart válni és Grete szülei nem akartak a házasságba beleegyezni. Hogy Tristan hogyan és miként kényszerítette feleségét válásra, az újabb regény témáját képezné. Ami pedig Grete szüleit illeti, beleegyeztek, mert ha nem egyeznek bele, Grete — a gyermekek legengedelmesebbike — megszökött volna a háztól. Hat hónapi napontai sürgöny, levél, telefonálások, szenvedélyes rövid találkozások, kétségbeesett búcsúk, hajmeresztő családi jelenetek után, Tristan és Grete férj és feleség lettek . . .

Háziasszonyom egy pillanatra elhallgatott és messze elbámult a lángoló eget visszatükröződő tó felé . . . Ilyesmi volt — mondta — és a tóra mutatott. — Valami ilyen feneketlenül mély és izzó és valószínűtlenül gyönyörű. Olyan nagyszerű szerelem, hogy az ember szinte megrémült tőle. Életemben még nem láttam, hogy két ember így szeresse egymást. Ha összeért a kezük, mintha villamos áram futott volna végig a testükön. Úgy bele tudtak mélyedni egymás szemébe, hogy szinte egymásba fulladt a tekintetük. Ha néha kénytelenek voltak pár órát mások társaságában tölteni, utána úgy szakadtak egymás nyakába, mintha napokig nem találkoztak volna, mintha valami iszonyú veszedelemből menekültek volna meg. És nemcsak testi szerelem volt. Napokat, éjszakákat átbeszélgettek, mindig volt közölnivalójuk, sose unta egyik a másikat hallgatni.

— Azon a nyáron pár napra meglátogattak. Nem nagyon bízom az örök szerelmekben, de az egyszer meg voltam róla győződve, hogy csodával állok szemben. Itt az a mesebeli két ember, akik végre megtalálták és kiegészítik egymást. Itt az a bizonyos mennybemenetel — boldogan éltek, amíg meg nem haltak, — amit mindannyian egy életen át keresünk és millió pár közül talán egynek jut osztályrészül. Esküdni mertem volna, hogy ezek most már egy életre együtt maradnak.

— És meddig maradtak együtt? — kérdeztem.

— Majdnem két esztendeig . . .

— És aztán persze Tristan kezdte az asszonyt lassan elhanyagolni . . .

— Szó sincs róla. Sohase kezdte elhanyagolni, — úgy talán még jobb lett volna. Irgalmasabb vége, mint ami történt . . .

— Mert mi történt?

— Az történt, hogy Grete télen influenzába esett és hetekig nagyon beteg volt. Tristan ápolta. Ápolta olyan odaadó szeretettel, mint anya a gyermekét. Éjjel-nappal mellette volt. Látogatók mesélték, hogy ilyesvalami meghatót, önfeláldozót még sohasem láttak. Az orvos mesélte, hogy egy éjszaka, amikor Grete nagyon rosszul volt és ketten virrasztottak ágya mellett, Tristan egészen nyugodtan elmondta, hogy pillana-

ígérte, hogy elválik milliomos férjétől és feleségül megy Tristanhoz . . . Eddig a történet.

— De hogy-hogy eddig a történet?... Ez lehetetlen...

— Mért volna lehetetlen? . . . Tristannál minden lehetséges . . .

— És csakugyan elvette az amerikai nőt?

— Hogyne . . . Elvette és három hónap mulva otthagyta.

— És Grete?

— Grete? Otthon ül D.-ben és vár. Nem akarja elhinni, hogy vége. Azt mondja, kell . . . muszáj, hogy egy nap a férje visszajön hozzá, mert az olyan szerelem, mint az övék, nem múlhatik el, ők ketten összetartoznak . . .

— És azt hiszed, visszatér?

— Tristan nem szokott visszatérni. És különben is a nyolcadik feleségénél tart és nagyon öreg és nagyon beteg . . . És ha csoda történne és visszatérne . . . akkor se maradna ott . . . Grete nagyon megváltozott . . . Az ilyen kis esetek nem tesznek jót a női szépségnek . . . . Grete ma harminc éves, de úgy fest, mintha ötven volna . . . Álmatlan, idegbeteg öregasszony lett belőle . . . Ül a szobájában és ahányszor a telefon cseng, vagy postást lát, vagy autó áll meg a ház előtt . . .

Háziasszonyom be se fejezte a mondatot. Elhallgatott és elnézett a tó felé, ahol az égi lángok most már hamuszínűvé, rongyos szélű felhőfoszlányokká hamvadtak . . . Később — sokkal később — még azt mondta: És ezért ne beszélj nekem éleseszű jósnőkről, akik logikus úton következtetnek a jövőre. Soha, soha a legőszintébb, legszentebb eskü után sem lehetünk biztosak a jövőben. Az élet minden utcasarkán áll egy kioszk, ahol az, akit szeretünk, ujságvásárlás közben meglátja a Másikat és követi ...

A hölgy felszállott a párizsi gyorsra — Tristan követte . . .
(Zádor István rajza)

A SZERKESZTŐK ÜZENETEI

Ebben a rovatban csak közérdekű kérdésekre válaszolunk. Aki magánjellegű kérdéssel fordul hozzánk, mellékeljen bélyeggel ellátott, megcímzett borítékot.

Színház

Visegrádi Nóra: Ignácz Rózsinak vagy a Nemzeti Színházhoz, vagy Sziget-utca 24. II. 4. szám alá írjon. — **Opera-Trubadur:** Ahhoz, hogy egy opera tartalmát az előadásból megértse, okvetlenül szüksége van a tartalomra. Nem a megfigyelési képesség fogyatékossága tehát, ha az előadáson nem találta meg a történet összefüggéseit. A legtöbb operához valóságos előtanulmányokat kell végezni, ha az ember zavartalanul akarja élvezni az előadást. Persze a színlapon összesűrített tartalom is vázlatos és hiányos képet ad csak. A műsoron lévő operák mindegyikének valóságos külön irodalma van, az igazi operabarát rendesen ezt is tanulmányozni szokta. — **Külföldi regények:** Mindig ahhoz a céghez kell fordulni, amely az illető regényen mint kiadó fel van tüntetve. Rendszerint az intézi a külföldi fordítási jogokat is. Ha ettől megszerzi a fordítás jogát, akkor érintkezésbe léphet valamelyik magyar könyvkiadóval, vagy lapvállalattal, rövid, de jól megírt tartalmi kivonatot ad a leforditandó regényről és néhány oldalnyi kész fordítást is bemutat hozzá, mert a fordításnál nemcsak az lényeges, hogy a fordító tud-e azon az idegen nyelven, amelyből fordít, hanem az is, hogy miként tudja az eredetit visszaadni az anyanyelvén. Tulajdonképpen ez a kérdés igazi fordulópontja. A fordító elsősorban tökéletes magyar stilművész legyen. Ha fordítása valamely magyar kiadóvállalatnak megtetszik, akkor tőle közvetlenül is kaphat megbízást és így fölösleges, hogy személyesen vegye fel az érintkezést a külföldi kiadóval, vagy magával az íróval. Próbáljon néhány ilyen találomra fordított részlettel fölkeresni külföldi regények forgalombahozatalával foglalkozó kiadóvállalatot. (Athenaeum, Dante, Pantheon, Káldor, Genius, Nova stb.) — **D. Jenő, Budapest:** Pályázata sajnos elkésett és így nem tudunk rendelkezésére állni. — **Renée:** Levelét továbbitottuk Erdős Renée címére, Rákoshegy, Báthory utca 19. szám alá. A levélben említett szindarabot a nyár folyamán fogjuk közölni. — **Lisboa:** A küldött összeggel október 31-ig hosszabbitottuk meg előfizetését.

Film

M. L.-né: Korda Sándor címe: London, Groswenors str. 22. — **Anna:** A kérdezett filmprimadonna 155 cm. magas. — **Szabó László, Szombathely:** A Színházi Élet többizben közölt filmszcenáriumot, az összeg előzetes beküldése mellett póstafordultával megkaphatja. Filmtémáját azonban nem szükséges kidolgoznia, elég, ha meséjét 3—4 oldal terjedelemben leírja, amennyiben használható, a filmgyár a saját filmszcenáriumirójával dolgoztatja ki.

Mindennemű fürdőruhát javítunk, jumpereket, pullovereket tökéletesen rendbehozunk, Szövetet és selymet művésziesen stoppolunk. **„PÁTRIA" javítóüzem,** IV., Kecskeméti-utca 9 szám. Telefon: 84—3—34. (Harisnyafelszedés.)

Valóságos jótétemény fogaknak a világhírű Nivea fogkrém. Nagy tubus csak 90 fillér.

Kéziratok

K. S., Budapest: Versének minden sora igaz, de olyan vezércikkszerű mondatokat ír, hogy irása elveszti azt a költőiséget, ami nélkül a vers nem más, mint megszakitott sorú próza. — **Ego sum via:** Arra a szerencsétlenségre, ami érte, nem ilyen végképp elkeseredett vers a felelet. Igyekezzen megbékelni és meglátni sorsának szebb oldalát is. — **Özv. F. Miklósné, szül. J. M.:** Farkas Imre hálásan köszöni a verset, eltette legszebb emlékei közé. — **Csendben:** Nyáron megindúló tehetségavatásunkra majd küldjön verseiből. — **Varga Sándorné, Soltvadkert:** A cikk érdekes, de mi ilyen tanulmányokat nem szoktunk közölni és sajnos, ennek sem tudunk helyet adni. — **F. Péter, Budapest:** Harmadik gimnazista. Novellájának meséje egészen jó. Persze, még nagyon sokat kell tanulni és olvasni, amig közölhetőt ir. — **Gy. Gábor, Budapest:** Ennek a kis humoreszknek alapgondolata jó, de a megirása nem elég ötletes. — **Brucker Kati 57:** Még primitívek a sorai, sokat kell még fejlődnie ahhoz, hogy versei nyomdafestéket lássanak.

Kozmetika

Timisoarai vásárló. 1. Ne mossa vízzel egyáltalán, hanem megbizható zsiros kenőccsel tisztítsa. Ha zsirosodik, akkor barnul. 2. Nem árt és nem használ. — **Viki asszony.** A kénes púder okozhatja. Nincsen arra szüksége. Érzékeny, száraz bőrnél feltétlenül ártalmas. Elég, ha napoz. — **Fiatal leány.** Szíveskedjék megírni korát, részletesen, hogy miből állt eddigi ápolása, mióta hull és körülbelül mennyi, egyforma hosszúak-e a hajszálak s válaszbélyeggel ellátottan közölje címét. — **Magda, 18 éves.** Címére levél ment. — **Szőke asszony.** 1. Minden ötödik napon. 2. Vérszegénységtől eredhet. — **Mit tegyek?** 1. Kamillateában mossa. 2. Zsiros kenőcsöt. — **Hálás.** Szíveskedjék kérdéseit megismételve válaszbélyeggel ellátottan címét közölni, hogy levélben válaszolhassunk. — **Irén.** Teljesen helytelen az arcápolása. Szíveskedjék megismételni kérdéseit és válaszbélyeggel ellátottan címét közölni, hogy levélben részletesen válaszolhassunk. — **Magda.** Irja meg korát, súlyát, magasságát, közölje, miből állt eddigi ápolása, egyben címét is kérjük. — **Egy 17 éves lány.** 1. Nem értjük azt a kérdést, hogy mit ért a nyomás alatt. 2. A lábak vastagságát, ha azt zsírlerakódás okozza, egy speciális géppel, helyifogyasztással vékonyitani lehet. A görbeséget, minthogy azt a csont deformálódása okozza, csak műtéttel lehet megjavitani. — **Három kérdés.** 1. Kevesebbet enni és többet sétálni. 2. Erre a kérdésre csak levélben válaszolhatunk ha kérdését megismétli és bélyeggel ellátottan címét közli. Az egyetlen a 13%-os hydrogén hyperoxid. — **33 éves asszony.** 1. Ezen kérdésére annak diszkrét volta miatt csak levélben válaszolhatunk, ha azt megismétli és válaszbélyeggel ellátottan címét közli. 2. Az egyetlen helyes és eredményes módja a szőrszálak kiirtásának a diathermiás és panthostatos eljárás. A röntgennel való epillálást nem ajánlhatjuk, mert az vagy eredménytelen, vagy olyan súlyos elváltozáso-

Kesztyű! Fűző! Esernyő! ÉBNER cégnél kitünő!
II., Zsigmond-utca 22. — V., Lipót-körút 18

tig sem élné túl felesége halálát, — itt van nála a revolver — ha Grete meghal, ő is végez magával. De Grete nem halt meg, — az ember sose akkor hal meg, amikor stílusosan tehetné. Szegény felgyógyult és sápadtan, soványan, bundákba, plédekbe pakkolva, felvirágozott autón elutazott Tristannal a Rivierára. Úgy tíz nap mulva kaptam tőle levelezőlapot, hogy sokkal jobban van, hogy Tristan leírhatatlanul angyali hozzá és nagyon boldog. Aztán úgy hat hétig semmit sem hallottam felőle . . . Aztán — véletlenül találkoztam az utcán egy D.-beli ismerőssel . . . Lelkendezve rontott nekem: Hallotta már? Tudja, mit történt Gretevel? Semmit se hallottam. Az ismerősből ömlött a szó. Zűrzavaros beszédeiből csak annyit értettem meg, hogy Gretet elhagyta a férje és hogy most otthon van szüleinél D.-ben és haldoklik. De a szó szoros értelmében — fekszik az ágyban, nem eszik, nem alszik, nem beszél és meg fog bolondulni, vagy meg fog halni. Kérdéseimre, hogy mi történt, hogyan történhetett, az ismerős nem birt válaszolni. Másnap leutaztam Gretehez D.-be. Az ismerős nem túlzott. Grete valóban inkább halott volt, mint élő. Szülei, hozzátartozói kétségbeesetten, értelmetlenül álltak betegágya mellett. Hiszen két nappal Grete hirtelen érkezése előtt még telefonon beszéltek vele. Tristan is belekiabált a telefonba. Olyan jókedvűek, boldogok voltak . . . És aztán hirtelen, kétszer huszonnégy óra mulva betámolygott hozzájuk ez a néma kísértet, aki most itt fekszik haldokolva . . .

— De hozzám beszélt. Még akkor, érkezésem éjszakáján. Rettenetes

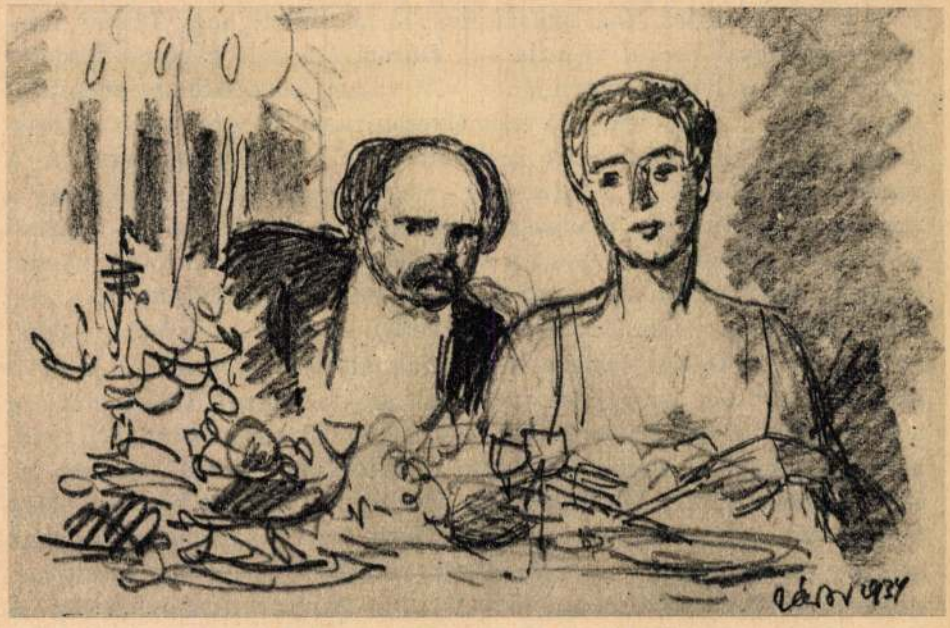

— Én négyszemközt szeretnék valakivel beszélni . . .
(Zádor István rajza)

nehéz, szakgatott zokogás közt beszélt és elmondta Tristan szerelmének groteszk és iszonyú utolsó fejezetét . . .

Így történt: Leutaztak az olasz Rivierára, egy fehér tengerparti szállodába és leírhatatlanul, elképzelhetetlenül boldogok voltak. Egy napsugaras, ragyogó tavaszi délelőtt a terraszon reggeliztek. Tristan csókolgatta Grete kezét, kérdezgette jól ül-e, nem fázik-e, könyörgött, hogy egyék, mert olyan ijesztően sovány. Megint — Isten tudja hányadszor — elmondta: Vigyázz magadra az Istenért, mert ha valami bajod történne, nem élném túl. Azután terveket beszéltek meg délutánra és holnapra . . . Reggeli után Tristan így szólt: Angyalom, én most lefutok ide a kioszkba az ujságokért, — öt perc mulva itt vagyok és megyünk pár lépést sétálni . . . Lefutott a kioszkba, Grete tovább sütkérezett a napon. Kicsit elábrándozott, észre se vette az idő múlását. Egyszerre a karperec órájára tekintett és látta, hogy Tristan már húsz perce elment. Lassan felkelt és elindult elébe, lement a lépcsőn, végig az utcán, minden pillanatban várva, hogy Tristan elébe toppan . . . Befordult a sarkon a kis térre, ahol az ujságkioszk állt . . . A kioszk ott állt, de Tristan nem állt előtte . . . Még mindig nem gondolt semmi rosszra . . . Odalépett az ujságárus kisasszonyhoz és megkérdezte, nem-e látta a férjét . . . Dehogy nem látta . . . A művész úr húsz perce itt volt, megvásárolta a lapokat és azután taxiba ugrott és elhajtatott . . . Grete nem egészen értette a dolgot, de gondolta, talán valami meglepetésről van szó. Visszament a szállodába és várt. Egy óra mulva kissé idegeskedni kezdett. Két óra mulva nyugtalanul követelte a portásnál férje telefónüzenetét. Nem akarta, nem birta elhinni, hogy Tristan minden magyarázat nélkül váratja . . . Három óra mulva kezeit tördelve állított be a szálloda igazgatójához: »Itt valami borzasztó szerencsétlenség történt . . .« Az igazgató személyesen ment le Gretevel az ujságkioszkhoz. A kisasszony csak ismételte amit az előbb mondott . . . A rendőrségre mentek . . . Aránylag elég gyorsan megtudták, hogy a művész úr taxival az állomásra hajtatott és ott felszállt a párizsi gyorsra . . . Grete hazarohant a szállodába . . . gondolta várja valami sürgöny, vagy telefon. Nem várta semmi. Sem aznap, sem másnap, sem soha többé nem várta Tristantól közvetlen üzenet . . . Később, sokkal később, otthon D.-ben, felkereste a fájdalomtól és aggodalomtól félőrült Gretet az ügyvéd, aki Tristan válópereit szokta intézni. Tőle tudta meg a történteket. Tehát Tristan lement a kioszkba ujságot vásárolni. Ugyanakkor megállott a kioszk előtt egy utitáskákkal megrakott autó, kiszállt belőle egy utiruhás hölgy és a New York Heraldot kérte. A hölgy hosszú volt, karcsú volt és amerikai. Szép volt. Vagy talán még csak szép se volt. Tetszett . . . A tekintetük találkozott. A hölgy kicsit mosolygott és visszaszállt az autójába. Tristan taxiba ugrott és követte. A hölgy az állomásra hajtatott. Tristan követte. A hölgy felszállott a párizsi gyorsra, Tristan követte . . . Addig követte, míg a hölgy meg-

Egy régi tóparti kastély terraszán ültünk, a háziasszonyom, meg én...
(Zádor István rajza)

a jövendőjükre. A te jósnőd valami nagyon világoseszű nő, aki azért emberismerő, mert logikusan gondolkodik. Ragaszd oda a könyved végére ezt az ellentörténetet. A sok fotografia után egy fantasztikus festményt, a sok mindennapi tucattörténet után egy valószínűtlen kalandot, amelyet éppen azért sem fog senki elhinni, mert szószerint igaz. Elmondom neked Tristan ötödik házasságának történetét.

— Tudod, hogy Tristan tizenkilenc éves korában kezdett nősülni és hogy azóta hét feleséget fogyasztott. Ő rendszerető ember és szívesebben él legális viszonyok között. Volt egy felesége, akit úgy szöktetett meg, hogy az asszony éjnek idején egy szál hálóingben ugrott ki a szobája ablakából a Tristan autójába. Volt egy exotikus felesége, akit a Csendes-óceán valamelyik szigetéről hozott magával és akivel egyetlen kukkot sem bírt beszélni. Volt felesége, akit kidobott a robogó vonatból, mert máskép nem bírt megszabadulni tőle, és volt felesége, akinek revolverrel ment neki, mert féltékeny volt rá. Számomra mégis csak legérdekesebb az ötödik feleség regénye. Ez a regény Tristan összes regényei közül a legkevésbbé ismert, de a legjellemzőbb.

— A Tristan ötödik felesége — Gretenek hívták — barátnőm volt. D. német városban élt. Vagyonos, rendes polgári családból származott. Szép, tiszta, egészséges, okos, józan, munkás, felvilágosodott, derék mai lány volt. Délelőtt az apja irodájában dolgozott, délután úszott, tenniszezett, skielt, egyszóval szabadban sportolt. Fiúkkal tegeződött, néha talán csókolódzott is kicsit. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy nem volt se rideg, se érzéki, — a szerelem számára nem volt misztérium vagy érdekesség, hanem úgy valahogy képzelte jövendőbeli házasságát, mint valami egészséges, kellemes társaskirándulást a zöldbe...

Grete huszonhárom-huszonnégy éves lehetett, amikor Tristan hangversenyt adott D.-ben. Hangverseny után a polgármesterné ünnepi vacsorát rendezett a művész tiszteletére. Vagy huszonöten ültek a díszasztal körül. Az ünnepelt a háziasszony jobbján, Grete a fiatalok közt valahol az asztal végén. Talán a pecsenyénél tartottak, mikor Tristan a háziasszonyhoz fordult és kifogástalan udvariassággal így szólt: Nagyságos asszony, kérem, lehetséges volna, hogy vacsora után egy szalónt bocsásson kizárólagos rendelkezésemre? A polgármesterné nem értette kérését:

— Uram, képzelheti, hogy az összes szobák rendelkezésére állanak...

— Nagyságos asszonyom nem érti, miről van szó. Én négyszemközt szeretnék valakivel beszélni. Egy hölggyel. Azzal a szőke hölggyel, ott az asztal végén. Nem ismerem a nevét. Nem is fontos . . . Egyedül akarok vele maradni . . .

A polgármesterné ereiben megfagyott a vér. Sokat hallott Tristan példátlan merész szeszélyeiről, de ilyesmire mégsem volt elkészülve.

57. BABITS Mihály: Jónás könyve. /2. kiad./ /Bp., é.n.,/ Nyugat. 20 lev. Kiadói félvászon kötésben, illusztrált táblában. Megjelent 1400 pld.-ban, ez **a 629. számú.**

400,- 600,-

58. **BABITS** Mihály: Keresztülkasul az életemen. /Utószó: (Török Sophie: Költészet és valóság.) /Bp., /1939,/ Nyugat. 199 1. Kiadói egészvászon kötésben, az előzéklapon **a szerzö aláírásával!**

800,- 1500,-

59. **BABITS** Mihály: A második ének. /Bp.,/ 1942, Nyugat. 103 l. Bernáth Aurél címlaprajzával. Bev.: Török Sophie. Kiadói félvászon kötésben. 2000 számozott példányból **a 237. számú.**

1000,- 1500,-

60. **BABITS** Mihály ünnepi beszédei. Születése hatvanadik évfordulójának emlékére. /Bp.,/ 1943, Baumgarten Alapítvány. 1 t, 60 l, 1 lev. Fűzve, kiadói borítóban. 300 számozott példányból **a 105. számú.**

1200,- 2000,-

61. **BALÁZS** Béla: Doktor Szélpál Margit. Tragédia három felvonásban. Átdolgozott új /2./ kiad. Gyoma, 1918, Kner izidor. 97 l, 1 lev. Kiadói kartonkötésben - Kozma-címkével, - a fűzött változat eredeti borítója bekötve. A kötéstábla belsö oldalán Divéky-rajzolta ex libris-szel.

600,- 800,-

62. **BALÁZS** Béla: Tristan hajóján. /Versek./ Gyoma, 1916, Kner. 78 l, 1 lev. Amatőr félvászon kötésben, az eredeti borító bekötve, a címlapon tulajdonosi bélyegző és névbejegyzés.

300,- 800,-

63. **BARÓTI** Dezsö: Juhász Gyula. Tanulmány. Szeged, 1933, Prometheus-ny. 80 l. /Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma VII. kiadványa./ Fűzve, kiadói borítóban, Buday György fametszetével.
Dedikált példány!

1200,- 1500,-

64. **BENJÁMIN** László: Örökké élni. /Versek./ 2. kiad. /Bp., é.n.,/ Franklin. 174 l, 1 lev. Fűzve, kiadói borítóban.

80,- 200,-

65. **BERKOVICS** Simon: A névtelen forradalmár. Regény. Timisoara-Temesvár, 1932, „Mercantil" -Moravetz ny. 251 1. Fűzve, kissé megviselt kiadói borítóban, melyet Németi Edit tervezett.

400,- 600,-

66. **BUDAY** György: Boldogasszony búcsúja. (15 fametszet.) A Szeged--alsóvárosi boldogasszony-napi búcsú emlékezete. Szeged, 1931, Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma. 15+1 sztlan lev. (14 t, 1 kiv. lapsz. belül.) Fűzve, illusztrált kiadói borítóban, készült 100 példányban, ez **a 98. számú, Buday aláírásával!** A kötetbe helyezve Buday fametszete: „B.u.é.k. 1934."

2000,- 3000,-

67. **CSÁTH** Géza: Délutáni álom. Bp., 1911, Nyugat. 158 l, 3 lev. Fűzve, KOZMA Lajos kiadói papírborítójában.

150,- 500,-

68. **DANTE,** /Alighieri/ komédiája. A pokol. A purgatórium. A paradicsom. l-3. köt. Ford.: BABITS Mihály. Bp., 1913/-1922/, Révai. 2 lev, 330 l, 1 lev, 12 t; 2 lev, 296 1, 12 t; 2 lev, 320 l, 12 t. minden t. előtt hártyapapírral! Egységes, aranyozott kiadói pergamenkötésben, selyemripsz-szalaggal átkötve. Tökéletes, hibátlan példány! Az l. köt.-be ZÁDOR István-tervezte (kitöltetlen) ex libris beragasztva, valamint GOTTER-MAYER Nándor könyvkötészetének bélyegzője és FISCHER Sándor könyvkereskedő címkéje.

4000,- 6000,-

69. **Delta**-Almanach 1940. Összeáll.: Gáspár Zoltán. Bp., é.n., Officina. 111 l. Fűzve, illusztrált kiadói borítóban.
Ignotus Pál, Füst Milán, József Attila, Weöres Sándor, Ignotus, Karinthy Gábor, Fodor József, Berda József, Remenyik Zsigmond, Tersánszky J. Jenő és mások versei, novellái, tanulmányai.

300,- 500,-

70. **DÉRY** Tibor: Emlékeim az alvilágból. Zádor István rajzaival. /Bp.,/ 1955, /Országos Béketanács/. 78 l, 6 szöv. közti rajzzal. /Békebizottságok Kiskönyvtára 11./ Fűzve, illusztrált kiadói borítóban.

80,- 200,-

71. **DEVECSERI** Gábor: Anselmus diák. E.Th. Hoffmann „Aranycserép" című elbeszéléséből Kósa György számára írt háromfelvonásos, verses operaszöveg. Bp., 1957, Magvetö. 117 l, l lev. A 8 szöv. közti illusztráció és a borító Hincz Gyula munkája. Kiadói egészvászon kötésben, eredeti védöborítóval.

150,- 300,-

72. **DEVECSERI** Gábor: Budapest tündérváros. Hincz Gyula rajzaival. /Bp., 1946,/ Officina. 119 l. Fűzve, rajzos papírborítóban.

300,- 400,-

73. **DEVECSERI** Gábor: A mulatságos tenger. Versek. /Bp.,/ 1936, Nyugat. 61 l, l lev. Kiadói kartonkötésben. **A szerző első megjelent kötete, dedikált példány!**

1200,- 2000,-

74. **DEVECSERI** Gábor verse **Picasso** rajzához. /Bp., 1948, Officina./ 4 lev. Fűzve, kiadói borítóban. Készült 30 példányban, ez **a 23. számú, a költő** 1969-es **dedikációjával.** A második levél verzóján **PICASSO FAMETSZETÉVEL!**

1500,- 6000,-

75. **EŐRSI** Júlia: Tiéd a sírig. Emlékeim Juhász Gyuláról. Szeged, 1957, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. 152 l, 2 t, l mell. Félvászon kötésben, eredeti borítóval.

120,- 200,-

76. **FALUDY** György: Őszi harmat után. /Bp., 1947,/ Officina. 146 l, l lev. Kiadói papírkötésben, eredeti védőborítóval.

400,- 600,-

77. **FALUDY** György: A pompeji strázsán. /Bp., 1938,/ Officina. 91 l, l lev. Kiadói egészvászon kötésben, sérült borítóban.

300,- 600,-

78. RABELAIS, Francois: Pantagruel. Ford.: **Faludy György**. /Bp.,/ 1948, Cserépfalvi. 304 l, 1 t. Kiadói félvászon kötésben, eredeti védőborítóval.

500,- 800,-

79. VILLON, /Francois/ balladái. **Faludy György** átköltésében. 12. kiad. A színes illusztrációk: egykorú metszetek után Kolozsváry György és Pál munkái. /Bp., 1946,/ Officina. 91 l. Papírkötésben, eredeti védőborítóval. Megjelent 500 példányban. E színesen illusztrált kiadás meglehetösen ritka!

1200,- 2000,-

80. MÉSZÖLY Dezső: Villon Magyarországon. /Bp., é.n.,/ Rózsavölgyi. 96 l. Fűzve, kiadói borítóval.

300,- 450,-

FOLYÓIRATOK

81. **Együtt.** Főszerk.: Nagy Lajos. Szerk.: Szirmai Rezsö, Gyomai Imre. 2. évf. 4. sz. 1928. május 15. /Kulturszemle./ /Bp, 1928, Springer ny./ 36 l. Fűzve, kiadói papírborítóban. A szám Kodolányi János, Sándor Pál, Szirmai Rezső, Illyés Gyula, Ernst Toller, Falus Ervin, Majoros István és mások írásait közli.

150,- 2000,-

82. **Fáklya.** Művészet, tudomány, irodalom. Szerk. Újvári Sándor. I. évf. 1. sz. Bp.,1924, /Világosság Ny./. 32 l. Fűzve, kissé sérült, illusztrált kiadói borítóban. A folyóiratból mindössze 3 szám jelent meg! (A II. évf..: 1-2. sz.) Írták: Bálint Aladár, Balassa Emil, Barna József, Boross Elemér, Gergely Győző, Gró Lajos, Hasenclever W., Migray József, Mihály Dezső, Pásztor Árpád, Purjesz László, Szakasits Árpád, Szerdahelyi Sándor, Zsolt Béla.

400,- 600,-

ZÁDOR ISTVÁN: EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI, 1914—1918. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. Aki ismeri Zádor István rajzait — és van-e, aki ne ismerné e kitűnő szemű és rajzkészségű mester nagy művének valamely részletét —, tisztában lesz e megállapítás értékével, hogy Zádor István írásművésznek éppoly kitűnő szemű és tollú, mint rajzművésznek. Könyve, mely kétszáz rajzával és lebilincselő szövegével a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdánál jelent meg, mintaszerű kiállításban, nagy értéke a szegény magyar bibliophil könyvtermésnek és tartalmával élesen világít rá azokra a furcsa visszásságokra, melyek minden háború velejárói. Mint ahogy Zádor rajzaiban is mindenkor nobilis művész, úgy írásban is az. Érint dolgokat, megemlít apróságokat, melyek így, hangsúlytalanul, hatásvadászó színek nélkül sokkal nagyobb mélységekbe engednek betekintést, semmint a felületes

MAGYAR IPARMUVESZET
1934. 161. l.

szemlélő vagy olvasó első pillanatban észreveszi. Aki e könyvet végigolvasta és nézte, ugyanavval a szimpátiával tekint Zádor Istvánra, mint mindazok a különben zárkózott és távolságot tartó hadvezérek, kik őt kivételes szeretetükben részesítették. R. K.

jainak megjelenésükért köszönetét fejezte ki.

1934 július 2-án a társulat választmánya tartott ülést, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Horváth Béla, Kölber Dezső, Lakatos Arthur, Ligeti Miklós, Major István, Megyer Meyer Antal, Ohmann Béla, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya János, dr. Szalai Emil, Szabó Rezső, Szukováthy István, Urbányi Vilmos, Végh Gusztáv, Zadubánszky Irén, Zrinszky József, valamint Deák István mérnök és Helbing László titkár.

Seenger Béla elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Napirend előtt örömmel jelentette be, hogy elnök urunk Őfensége gének, dr. vitéz József Ferenc királyi hercegnek fia született s javaslatára a választmány elhatározta, hogy üdvözlő iratot küld. Elnök bejelentette, hogy abból az alkalomból, hogy Ligeti Miklós alelnök az állami kis arany-

megbizottja utólag fogja eszközölni. Ezek után — több tárgy nem lévén — az ülést bezárta.

1934 június 11-én délután a társulat kiállítási bizottsága tartott ülést. Megjelentek: Bodonyi Jenő, F. Kovács Erzsébet, Houba Károly, Lakatos Arthur, Kórody György, Major

Magyar realista müvészek kiállitása

Bátran mondhatjuk, hogy a nemrégen Budapesten lezajlott kiállitás jelentőségét a határon tul élő müvészetkedvelők és müvészetbarátok is nagyon sokra értékelik. Ugyanis itt a 75 éves festő és grafikus müvészről esik szó -- Zádor Istvánról. Zádor István fél évszázad alatti alkotótevékenységének méretei megdöbbentőek, bár meg kell mondani, hogy alkotásainak csak egy kis része: rajzok, rézkarcok, akvarellek, stb. kerültek kiállitásra. A kiállitáson láthatjuk Zádor István arcképeit, /portréit/, tajzait, illusztrációit és tájképeit. A kiállitott alkotásokból és a vitrinekben elhelyezett ujságokból, könyvekből, albumokból, csak részben lehet megismerni a müvész alkotótevékenységének eredményeit. Ha összeállitjuk munkáinak teljes jegyzékét, akkor kitünik, hogy Zádor István alkotótevékenysége tükre korunknak, a XX. század első felének magyar müvészettörténete, amely hiven és meggyőzően örökiti meg az eseményeket és sorsokat. Megtalálhatjuk a kiállitáson az állafférfiak és a nép egyszerü fiainak képeit, munkások, irók, müvészek és a hétköznapok jellegzetes tipusainak ábrázolásait.

Zádor István már az első világháboru előtt is komoly sikereket ért el. De igazában csak az 1914-1918-as háboru megrázó eseményeinek hatására találta meg önmagát. Maga is sulyosan megsebesült, ş szörnyü véres harcokat látott, később pedig "hadirajzolóként vezényelték a fsx frontra. A müvész itt megörökitette képein a katonák embertelen szenvedéseit, az imperialista háboru kegyetlen pusztitásait. Ezekben a nehéz években lett virtuóz rajzoló. Gyakran előfordult, hogy egy-egy ütközetről, csatajele-

netről pillanatok alatt rajzot kellett készitenie, tábori, hadikórházatkat, menetszázadokat kellet megörökitenie ceruzájával. Mindez szüntelenül váratlan feladatok elé állitotta Zádor Istvánt, találékonyságot, közvetlenséget és mesteri kompoziciót követelt tőle. Ez volt az az idő, amikor kiváló portretistává lett.

Akivel csak találkozott, mindenki arra kérte, alkosson róla is egy portrét, amit hazaküldhet emlékül. Az egyszerü katonákat a müvész szivesen rajzolta, a tábornokokat pedig -- parancsra. Parancsnokai azt kivánták, hogy Zádor István dicsőitse őket, a müvész azonban inkább karikaturákat készitett a háboru megátalkodott isteneiről.

Természetes, hogy Zádor István az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság müvészei között volt. Rajzai alapján a hálás utódok el tudják képzelni a magyarországi első proletár diktatúra négyhónapos történetének számos epizódját. Különösen két rajza sikerült: a "Tanácsköztársaság konferenciája az Népopera épületében" és "Kun Béla beszéde a Tanácsköztársaság ülésén". Rajzai katonákat, az 1919-es magyar Vörös Hadsereg markáns önkénteseit és az események más résztvevőit ábrázolják.

A proletárhatalom bukása után a müvész emigrálni kényszerült. Pár évig abból élt, hogy rézkarcokat, litográfiákat készitett, amelyek Németország és Olaszország nevezetességeit ábrázolták és ezeket a turisták közt értékesitette. Később, amikor visszatért Magyarországra, tájképeket festett és rajzolt -- a fasiszta uralom alatt azonban időszerü kérdésekkel foglalkozni képtelen volt.

1945-től kezdve, az ország felszabadulása után, Zádor István példátlan termelékenységgel dolgozik.

./.

Teljes drámaiságu rajz-sorozatában bemutatja a fasisztá k aljasságának következményeit, akik felelőtlenül elpusztitják Budapestet, hogy uralmukat akár csak egy órával is meghosszabbithassák. Elpusztitott, romokban heverő házak, utbák és müemlékek, felrobbantott hidak -- mindezek olyan képek, amelyek láttán még ma is, a helyreállitás után is összeszorul az ember szive.

Zádor Istvá azonban nem állott meg egyedül a szomoru látványosságok mellett. Észrevette és visszatükrözte alkotásaiban a magyarországi uj élet eredményeit, a szocializmus épitésének legfontosabb győzelmeit is. Ceruzája, tolla, rézkarcoló szerszáma megörökiti lakóházak, tanyák, uj gyárak épitését, ipari központ: Sztálinváros létesitését, az uj falu kialakulását. Jut ideje arra is, hogy elmondjaa a müvészek sorsának megváltozását, a korlátlan munkalehetőségeket a kényelmes alkotóházakban.

A müvész uj portréi közül különösképpen kiemelkednek azok, amelyeket a Magyarország szovjet vendégeiről készitett nagy szeretettel. Illusztrációi közül a legsikerültebb Puskin"Jevgenyij Anyegin"-jét disziti.

Zádor István munkásságáért a legmagasabb kitüntetésben: Kossuth dijban részesült. Hajlott korára tekintet nélkül, lelkesen dolgozik a magyar nép szocialista kulturájának javára.

x x x
x

Pogány Gábor
magyar mübiráló.

Fordította:
Balogh Pál
tel: 123-281
Bpf 953 VIII 27 én

WÁGNER GÉZA.

620 Döntött erdőrészlet. Vízfestmény. Eladó.

OLGYAI VIKTOR.

621 Mohaszőnyeg. Pastell. Eladó.

BENTHEIM ARTÚR.

622 Szélmalmok a keleti tenger mellett. Rajz. Eladó.

KOSZKOL JENŐ.

623 Zagyvapart. Vízf. Eladó.

624 Tiszai halászbárkák. Vízf. Eladó.

625 Halászbárkák Szolnokon. Vízf. Eladó.

TÖRÖK GYULA.

626 Paraszthaz. Vízf. Eladó.

KÜMMERLE PÁL.

627 Meleg nap. Olajf. Eladó.

TÖRÖK GYULA.

628 Canal Grande. Vízf. Eladó.

MÜHLBECK KÁROLY.

629 Napraforgó. Vízfestm. Eladó.

OLGYAI VIKTOR.

630 Fenyőfasor. Pastell. Eladó.

SZMRECSÁNY ÖDÖN.

631 Avenue Andrássy. Vízf. Eladó.

VIDA ÁRPÁD.

632 Chansonette. Vízf. Eladó.

AUGUSTIN MARISKA.

633 Tarka ló. Rézkarc. Eladó.

MIKLÓSI MUTSENBACHER ÖDÖN.

634 Napsütés. Pastell. Eladó.

MÁRTON FERENC.

635 Páholy. Pastell. Eladó.

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN.
636 Uzsonna-asztal. Olajf. Eladó.
637 Öreghegyi parasztszoba. Olajf. Eladó.

JUHÁSZ ÁRPÁD.
638 Őszi hangulat. Olajf. Eladó.

GARZÓ BERTHOLD.
639 Tabáni házak. Vízf. Eladó.

MÁTRAI VILMOS.
640 Muskátlis udvar. Olajf. Eladó.

MARÓTHI MAJOR JENŐ.
641 Hóolvadás után. Pastell. Eladó.

TELEK ANTAL.
642 Hegytetőn. Olajf. Eladó.

UJVÁRY IGNÁC.
*643 Hajóépítés. Olajf. Eladó.

KOSZKOL JENŐ.
644 Patak mellett. Pastell. Eladó.

VASS ELEMÉR.
645 Sziklatanulmány. Olajf. Eladó.

MÁNYAI JÓZSEF.
646 Tájkép, hegyes. Olajf. Eladó.

KEMÉNYFFI JENŐ.
647 Kilátás a Pozsonyi-út felé. Pastell. Eladó.

POLL HUGÓ.
648 Alkonyat. Pastell. Eladó.

ZÁDOR ISTVÁN.
649 A nyitott ajtó. Olajf. Eladó.

KUNWALD CÉZÁR.
650 Cineraria. Olajf. Eladó.

KMT 1912/13. kiállítás

Zádor István

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

K

ESTI HIRLAP
1938 JAN 8.

kompozícióját.

610

□ ZÁDOR ISTVÁN festőművész január végén vagy február elején rendezi meg az Ernst Galériában ötvenéves művészi munkásságát bemutató kiállítását. Egy-egy teremben az 1914-től 1919-ig terjedő rajzai, az 1919-es Tanácsköztársaság nagy eseményeit tükröző festményei és rajzai, az 1920—1944-ből való magyar vonatkozású és részben külföldi lapokban megjelent grafikái, reprodukciói lesznek láthatók. Három teremben az ország újjáépítéséről szóló alkotásai kerülnek bemutatásra. A kiállítást közösen rendezik Granter Jenő szobrászművésszel, aki körülbelül harminc szoborral szerepel majd a tárlaton.

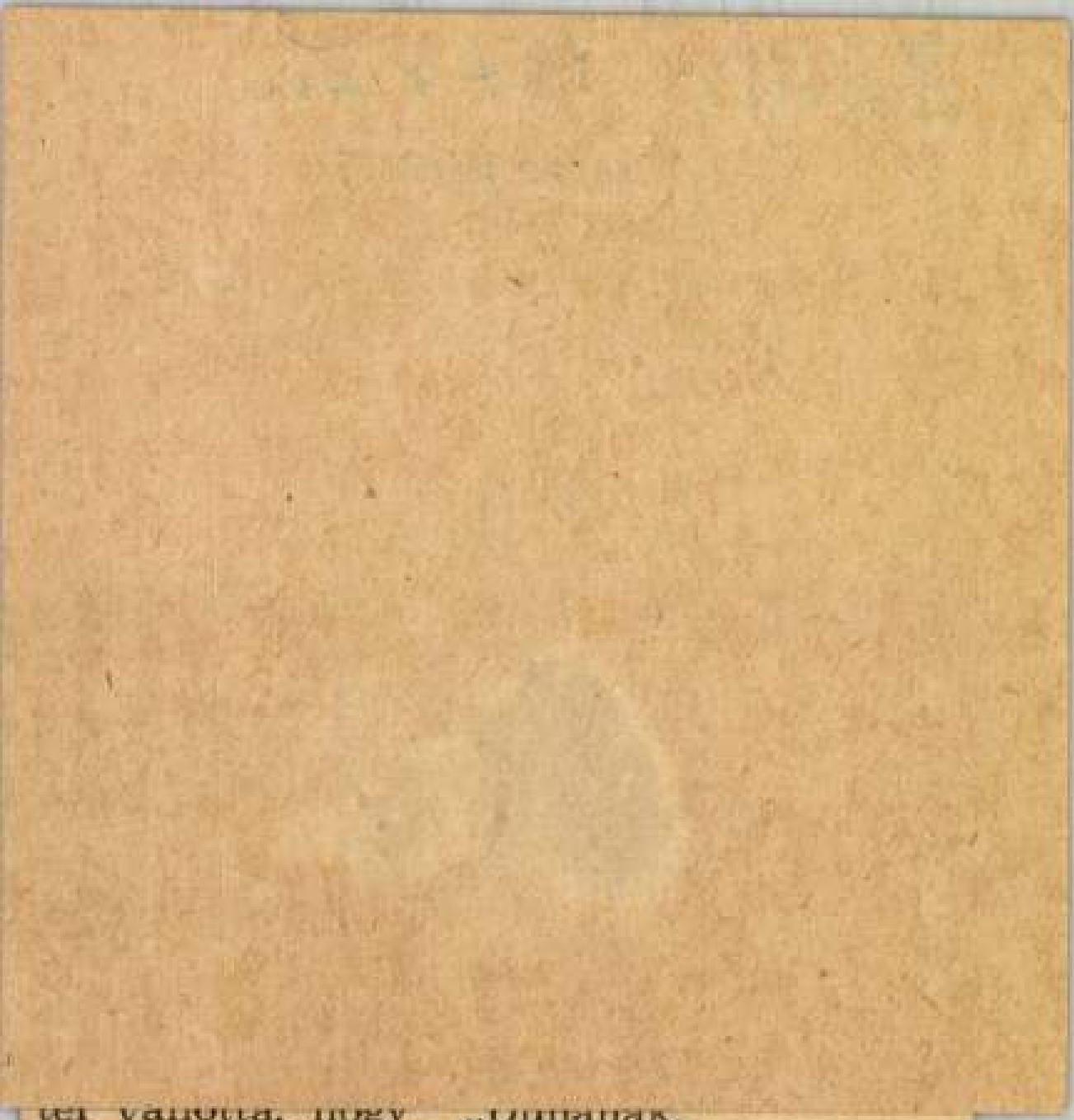

ter vallotta, hogy „Dunának,
Oltnak egy a hangja”...

A rádió népzenei konferenciája

A Magyar Rádió és Televízió épületében kedden délelőtt nyílt meg a Nemzetközi Rádió-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

1959 FEB 16

Zádor István
610

K

Zádor István és Grandtner Jenő kiállítása

Az Ernst Múzeumban (Nagymező utca 8.) ma délben két ismert nevű művész tárlata nyílt meg.

Zádor István

félévszázados grafikai munkásságának termését mutatta be. Már pályája kezdetén megjelenik munkái között az a műfaj, amelyet mindmáig előszeretettel kultivál: a városkép. *Firenze, Bologna, Velence* régi fénykort idéző — pompás palotái és terei. Németország csupa-műemlék városai (amelyből mit sem hagyott meg a háború pusztítása). Járt *Egyiptomban* és megfordult Hollandiában. Mennyit utazott, látott a mester a legfogékonyabb ifjú években, micsoda élménykincset gyűjtött magába és műveibe!

De nemcsak városnézője volt útjainak — az embert mindig együtt látta — örökítette maga teremtette körülvevő világával. Krónikása volt, tevékeny kezű riporter képírója egy félszázad eseményeinek. Zádor István azóta is maradt, ami volt: mindenre kíváncsi, élményeket mohón halmozó, mindent rögzítő művész.

Sokat rajzolt a lapoknak mindig, s nyilván innét adódik, hogy munkáinak színvonala egyenetlen (aminek hatását csökkenteni lehetett volna bátrabb szelektálással), habár mindegyikből kiolvasható az a kiváló mesterségbeli tudás, ami grafikáinak egyik elvitathatatlan erénye. A fáradhatatlan, ma is friss alkotó kedvvel dolgozó mester újabban oldott ecsetjárású, egy-két színnel elevenített tájakat fest, amelyek némely régebbi — pl. helgolandi — meglátásainak stílusával mutatnak rokonságot.

Grandtner Jenő szobrászművész

mintegy harminc alkotása jólesően egészíti ki Zádor István műveinek gyűjteményét. Mesterien faragott fehérmárvány női feje régebbi mű. Érzelmi hevülés van formáiban; fájdalmas arcvonásai mintha az antik Meduza-főit idéznék; lobogó haja csupa nyugtalan szenvedély, akár az oroszlánnal birkozó figura barokkos mozgalmassága. Sportolói: mindmegannyi merész dinamikával teli kompozició, alakjainak, izmaiban, akárcsak heverő női aktjainak teltidomú formáiban, erőteljes mozgásában, csupa feszülés. Ez utóbbiak között több élményt nyújtó plasztikát láttunk, s portréinak kis kollekciója is meg-megállít; főleg a lágy asszonyi fejek és gyermekarcmások. Grandtner Jenő mesteri tudásáról csak tisztelettel beszélhetünk, mindamellett nem hallgathatjuk el, hogy az elismeréssel említett művek mellett láttunk kompozíciókat, amelyek nem lelkesítenek. Mert hevülésük nem hat őszintének, izomkifejtésük külsőséges, a régi akadémikus emlékműszobrászat pózolása is mintha

III. évfolyam, 40. szám

Esti

P O

Harminc négyes találat a lottón

Öts… a…

Olvasó nemzet

Csokonai hőse, a méla Tempefői óta, aki szerint „az is bolond, aki poétává lesz Magyarhonban", vagy Móricz Zsigmond óta, aki keserű panasszal sírta el: egy nagy alföldi magyar város könyvesboltjában por lepi be a polcokat, mert senki, senki nem vásárol könyvet — eltelt néhány esztendő. És ha a tegnap után a máról szólunk, nagy szavak, színes jelzők helyett írjunk ide egy szürke számot: 42 760 000. Ez a nyolcjegyű szám: az 1957-ben megjelent könyvek teljes példány-

Moszkvában hal… Macmillan…

A szovjet, az amerikai, az a… tárgyalásai a lengyel …

Varsó, február 15.

A lengyel fővárosban tegnap rendkívül élénk volt a diplomáciai tevékenység. A *Reuter* szerint

a lengyel külügyminisztériumban mind a négy nagyhatalom képviselői

Zádor István

VASZARY JÁNOS, AKINEK KOLLEKTÍV KIÁLLÍTÁSA VASÁRNAP NYÍLIK MEG AZ ERNST-MÚZEUMBAN

(Zádor István rajza)

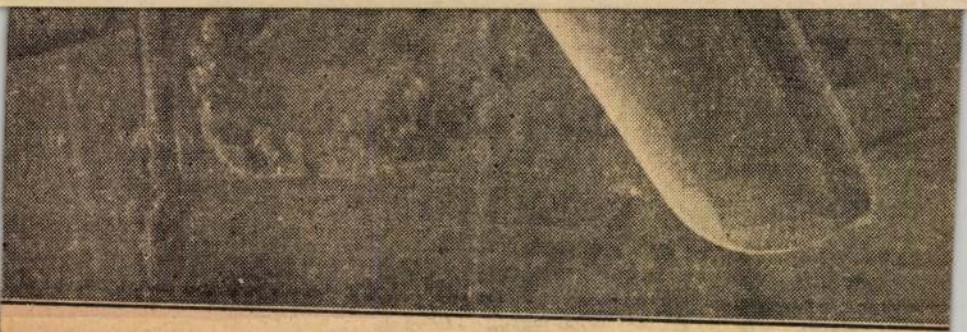

RŐL: A VILÁGHÍRŰ PILÓTA MILES MOHAWK TÍPUSÚ ÚJ GÉPÉN FÖLÖTT. EZEN A GÉPEN INDULT EL EGYIPTOMI ÚTJÁRA

el Zikkelbachnét, konyhasóinfúziót alkalmazott, hogy a rengeteg vérveszteségét

Csók István
Dr. Ungár Györgyné arcképe

LUX ELEK

154. Férfi mellszobor. Magántulajdon.

KERNSTOK KÁROLY

155. Dulce ridentem Lalagen amabo, 200/150. . . . . 5000 P

LUX ELEK

156. Férfi mellszobor. Magántulajdon.

SZŐNYI ISTVÁN

157. Duna-kanyar, 70/100. Fruchter Lajos tulajdona.

Kernstok Károly
Dulce ridentem . . .

Szőnyi István
Kint a mezőn

SZŐNYI ISTVÁN

158. Kint a mezőn, 110/178. . . . . 2400 P
159. Zebegényi táj, 60/80. Szilágyi Sándor tulajdona.

ABA-NOVÁK VILMOS

160. Csiki falu, 100/130. Eladó.

BECK Ö. FÜLÖP

161. Férfi képmás.
162. Ifjuság (tanulmány).

ELŐCSARNOK.

SZMRECSÁNYI ÖDÖN

163. Cigányzenészek. Szőnyeg. . . . . 100 P

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN

164. A Tengerész Hösi Emlék matrózának feje. Eladó.

PÁTZAY PÁL

165. Mellszobor.
166. Szent István.
A párisi világkiállitás magyar pavillonja számára készült szobor vázlata.

BECK Ö. FÜLÖP

167. Bányász. Dombormü. Eladó.

SZMRECSÁNYI ÖDÖN SZŐNYEGEI:

168. Virágcsokor . . . . . 300 P
169. Város . . . . . 100 P
170. Tanyák . . . . . 100 P
171. János vitéz . . . . . 100 P
172. Pávák . . . . . 100 P
173. Borozgatók . . . . . 100 P

HARMADIK TEREM.

SZINYEI MERSE PÁL ÉS AZ ELHALT MŰVÉSZTAGOK MUNKÁI

SZINYEI MERSE PÁL

49. A faun, 50/40. Magántulajdon.
50. Lidérctánc, 74/59. Hubay Jenő gyüjteményéből.
51. Mondai jelenet, 59/42. Dr. Doroghi Ervin tulajdona.

Szinyei Merse Pál
Mondai jelenet

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

52. Csöndes órák, 70/100. Mgt.
53. Lámpafénynél 59/34. Pastell. Magántulajdon.

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV

53/a Via Appia, 19/39 . . . . . 500 P

CSÁKTORNYAI ZOLTÁN

53/b Vízparton. Özv. Decsényi Miklósné tul.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

53/c Öreg úr és mandolinozó nő. 73/102. Magánt.

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV

53/d Olasz falu, 18/38 . . . . . 500 P

TORNYAI JÁNOS

54. Őszi köd, 23/28. Beczkói Biró Henrik tul.

MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ

55. Önarckép rózsával, 60/50. Mattyasovszky-Zsolnay Lászlóné tulajdona

56. Virágcsokor, 50/61. Mattyasovszky-Zsolnay Lászlóné tul.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

57. Flox és Filox 66/50 Dr. Hornyay Ödön tul.

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV

58. Holdvilágos éj Capriban, 50/60 . . 1800 P

Rippl-Rónai József
Csöndes órák

STROBENTZ FRIGYES

59. Olvasó nö 55/45 Vezekényi Andor tulajdona

TORNYAI JÁNOS

60. A juss. 65/70 Beczkói Biró H. tulajdona

PERLMUTTER IZSÁK

61. Kerti pihenö 65/55 Mestitz Lajos tulajdona

NEGYEDIK TEREM.

VASZARY JÁNOS

62. Napozás a tengerparton 66/87 . . . 900 P
63. Cineráriák, 70/81 . . . . . 1000 P
64. Egy szép nyári délután 66/87 . . . 900 P

IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA

65. Virágcsendélet 60/80. Dr. Balás-Piri László tul.

Vaszary János
Cineráriák.

SIDLÓ FERENC

66. Nő csészével. Bronz . . . . . 800 P

FÉNYES ADOLF

67. Alföldi kisváros tavasszal, 73/104. Eladó

SIDLÓ FERENC

68. Emlékek. Bronz . . . . . 800 P

HERMAN LIPÓT

69. Napozók a sziklán 60/80 . . . . . 700 P

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN

70. Réti István képmása. Magántulajdon

GLATZ OSZKÁR

71. Fürdözö gyerekek 70/90 . . . . . 800 P

BASCH ANDOR

72. Cseréptányér 46/38 . . . . . 250 P

HERMAN LIPÓT

73. Fürdözök az Adrián 50/73 . . . . 600 P

GLATZ OSZKÁR

74. Guzsalyat cifrázó öreg 80/61 . . . 750 P

FÉNYES ADOLF

75. Barátságos táj, 62/86. Eladó

Iványi-Grünwald Béla
Virágcsendélet

IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA

76. Virágcsendélet 80/60. Dr. Kepes Sándor tul.

FÉNYES ADOLF

77. Tavasz az Alföldön, 62/86. Eladó

GLATZ OSZKÁR

78. Fonó lány 70/50 . . . . . 800 P

Fényes Adolf
Tavasz az Alföldön

FÉNYES ADOLF

79. Derüs téli nap 32/43 . . . . . 500 P

SIDLÓ FERENC

80. Vihar. Bronzban . . . . . 800 P

VASZARY JÁNOS

81. Hindu táncosok 56/67 . . . . . 600 P

RÉTI ISTVÁN

82. Önarckép (1935)

SIDLÓ FERENC

83. Zene. Bronzban . . . . . 2000 P

Sidló Ferenc
Zene

Az asztali tárlóban PÁTZAY PÁL és SZENTGYÖRGYI ISTVÁN érmei és plakettjei.
13 drb Pátzay. 2 drb Szentgyörgyi

ÖTÖDIK TEREM.

SZMRECSÁNYI ÖDÖN SZŐNYEGEI*

84.	Madaras szönyeg	300 P
85.	Díszmadarak	100 P
86.	Köpködö kaszinó	100 P
87.	A regruta	100 P
88.	Terefere	100 P
89.	Oláh cigányok	100 P
90.	Madarak és virágok	250 P
91.	Kondás	100 P

* Szmrecsányi Ödön szőnyegeinek eladását kizárólag az ERNST-MŰZEUM intézi.

HATODIK TEREM.

BASCH ANDOR

92. Két modell. Rajz . . . . . 100 P
93. Aktvázlat. Olajvázlat . . . . . 150 P
94. Kuporodó. Rajz . . . . . 100 P
95. Tanulmány. Olajvázlat . . . . . 150 P

ZÁDOR ISTVÁN

Krétarajzok

96. A Lánchíd budai pillére . . . . . 100 P
97. Vaszary János műtermében . . . . 100 P
98. A Fidélió szabadtéri előadása . . . 100 P
99. Az épülő párizsi világkiállítás . . 100 P
100. Az Erzsébethíd . . . . . 100 P
101. A párizsi világkiállítás magyar pavillonjának építése . . . . . 100 P
102. Budai Dunapart . . . . . 100 P
103. A szolnoki művésztelepen . . . . 120 P
104. Kilátás a sikló mellől . . . . . 120 P
105. Elvonuló zivatar Szolnok felett . . 120 P
106. Horthy Miklós kormányzó Őfőméltósága. (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye tulajdona.)
107. Lánchíd . . . . . 150 P
108. Kilátás az egri várból . . . . . 100 P
109. Halászbárkák a Dunán . . . . . 100 P
110. Strandfürdő a debreceni nagyerdőn . 100 P
111. Zenedélután a Hubay palotában . . 150 P
112. Bulla Elma „Édes Anna" szerepében 100 P
113. Reiner Frigyes Bach-ot próbál . . 100 P
114. „Budai Nagy Antal" halála . . . . 100 P
115. Knappertsbusch a „Parsifal"-t próbálja . . . . . 100 P
116. Kiss Ferenc Beethoven szerepében . 100 P

BECK Ö. FÜLÖP

117. Ülő asszony. Szénrajz . . . . . 15 P
118. Varró nő. Szénrajz . . . . . 150 P

BASCH ANDOR

119. Öltözködő. Olajvázlat . . . . . 150 P
120. Anya. Olajvázlat . . . . . 100 P
121. Akt. Olajvázlat . . . . . 150 P

LUX ELEK

122. Akt-tanulmány. Tollrajz . . . . . 100 P

MEDGYESSY FERENC

123. Arcképtanulmány . . . . . 100 P

LUX ELEK

124. Orosz falu . . . . . 100 P

MEDGYESSY FERENC

125. Arcképtanulmány . . . . . 100 P

LUX ELEK

126. Tanulmány . . . . . 100 P

ZÁDOR ISTVÁN

127. Szeptemberi délelőtt a Tiszán (gouache) . . . . . 150 P

128. Szolnoki vásár (gouache) . . . . 250 P

129. Kirándulás a Tiszán. Mgt.

HETEDIK (NAGY) TEREM.

BECK Ö. FÜLÖP

130. Férfi képmás. Magántulajdon.

MOLNÁR C. PÁL

131. Menekülés Egyiptomba, 80/60. . . 500 P
132. Olasz tájkép, 60/70. . . . . 300 P

EGRY JÓZSEF

133. Nap a Balaton fölött, 73/100. Magántul.

MEDGYESSY FERENC

134. Magvető, bronzban. . . . . 300 P

EGRY JÓZSEF

135. Badacsony, 70/98. Práger Pál tulajdona.

Egry József
Badacsony

PÁTZAY PÁL

136. Bajnok, bronz. . . . . 500 P

EGRY JÓZSEF

137. Fonyódra nézve 73/100. . . . . 800 P

PÁTZAY PÁL

138. Schaffer professzor dombormüvü arcképe.

HERMAN LIPÓT

139. Köd és napsütés. . . . . 1000 P

BECK Ö. FÜLÖP

140. Idb. Chorin Ferenc képmása. Bronz.

BERNÁTH AURÉL

141. Játszó gyermek. Pasztell, 100/70. . 900 P
142. Pásztorlány, 101/80. . . . . 1500 P
143. Férfi, 81/63. . . . . 800 P

PÁTZAY PÁL

144. A. J.-né urhölgy képmása. Magántul.

ABA-NOVÁK VILMOS

145. Székely vásáros, 80/100. Eladó.

CSÓK ISTVÁN

146. Balaton, 93/100. Eladó.

Kisfaludi-Stróbl Zsigmond
Master Ewland Rothschild

KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND

147. Master Ewland Rothschild. Eladó.

CSÓK ISTVÁN

148. Dr. Ungár Györgyné arcképe, 118/88. Magántulajdon.

MEDGYESSY FERENC

149. Női fej. Köben. . . . . 800 P

CSÓK ISTVÁN

150. A Margithid átépitése, 96/124. Eladó.

PÓLYA TIBOR

151. Disznópörkölés, 75/102. Eladó.

ABA NOVÁK VILMOS

152. Nehéz uton, 100/200. Eladó.

SZŐNYI ISTVÁN

153. Az Ipoly mellett, 70/100 . . . . . 1200 P

Tizenhétéves fönnállása óta most hatodszor rendez kiállitást a Szinyei Merse Pál-Társaság saját művésztagjainak müveiből. Csekély szám azokhoz a lehetőségekhez mérve, amelyeket tagjainak munkássága mintegy magától kinál. De ne feledjük, hogy a Társaság elsősorban altruista alakulat: nem önmagáért, hanem a művészfiatalságért veti latba erejét és befolyását, szóval kevésbé a jelent, mint inkább a közvetlen jövőt szolgálja forró hittel. Az a sok ösztöndij és kitüntetés, amellyel ifju tehetségeink érdekeit elősegitette, azok az évenkinti kiállitások, amelyeket a Társaság saját patronátusa alatt a fiatalok müveiből rendez, tanuskodnak valódi céljai és rendeltetése felől.

Olykor azonban — s elég ritkán — maga a Társaság is a nyilvánosság elé lép művésztagjai müveivel, mint ezuttal is, mikor erre külön oka van. Ezuttal emlékezetessé kivánja tenni tagjai válogatott müveinek bemutatásával annak a férfiunak emlékét, aki — mint a Társaság egyik alapitótagja — el nem évülő érdemeket szerzett hazánk művészete körül. Gyöngéd szeretettel szenteljük tehát a magunk módjára Ernst Lajos emlékének mostani kiállitásunkat, aki szinte fanatikus hittel csüngött művészetünkön, önfeláldozón adott hajlékot legjobb művészeink munkáinak, örömmel és szivvel sietett ifjaink segitségére s a magyar művészetre áldozta vagyonát s ennél még többet: életét. E nemes tagtársunk emlékét megülni akkor, amikor alkotása, az Ernst-Múzeum, fönnállása huszonötödik évfordulójához jutott, valóban kötelessége nemcsak Társaságunknak, hanem mindenkinek, aki szivén hordja a magyar művészet sorsát.

Ennek az erkölcsi kötelességnek tudatában a Szinyei-Társaság minden művésztagja sietett ennek az emlékkiállitásnak értékét néhány java-munkájának beküldésével emelni. A közönség találkozni fog az értékes mesterek müveinek egész sorával, a Társaság élő és elhunyt tagjainak munkáival s

annak a nagy művésznek néhány művével is, akinek nevét kegyelettel és mélységes tisztelettel viseli a Társaság. A figyelmes szemlélő hamar rájön arra, hogy a legkülönfélébb művészeti irányok zászlóvivőivel áll szemközt: a Szinyei-Társaság sohasem képviselt egyetlen irányt, tagjainak beválasztásakor csak a tehetséget nézte. Ebben érezte létjogosultságának másik alapját: a meggyőződést, őszinte hitet és magasrendüségre való törekvést tekintette művészetünk legtermékenyitőbb elemének. Izlés és stilus változhatik a kultura különféle fordulatainak sodrában: ezek az értékek azonban nem változnak. Reméljük, hogy a figyelmes nézö a művészeti erkölcsnek ezt a jegyét megtalálja a mostani jubiláris kiállitáson.

Lyka Károly

ELSŐ TEREM.

MOLNÁR C. PÁL

1. Látogatás . . . . . 100 P
2. Toscan táj. Vízfestmény . . . . . 100 P
3. Mulandóság . . . . . 100 P
4. Szerelmi líra. Tempera . . . . . 100 P
5. Romantika. Tempera . . . . . 100 P
6. Madonna . . . . . 200 P
7. A mult. Tempera . . . . . 100 P
8. Olasz tájvázlat. Vízfestmény . . . 100 P
9. Melankólia . . . . . 100 P
10. Balatoni táj vonattal . . . . . 100 P

BECK Ö. FÜLÖP

10/a Férfi képmása. Bronz.

BERNÁTH AURÉL

11. Dombok között. Vízfestmény . . . 200 P
12. Magányos sétáló. Vízfestmény . . . 200 P
13. Reggel. Vízfestmény . . . . . 200 P
14. Ablakban . . . . . 200 P
15. Híd a parkban . . . . . 200 P

SZŐNYI ISTVÁN

16. Az Ipolynál . . . . . 130 P
17. Domásdi gulya . . . . . 120 P
18. Erdő mélyén . . . . . 150 P
19. Munkások víz mellett . . . . . 100 P
20. Konyha. Magántulajdon

BECK Ö. FÜLÖP

20/a Férfi képmása. Gipsz.

GLATZ OSZKÁR

21. Tanulmányfej. Szénrajz . . . . . 250 P

SZÜLE PÉTER

22. Vízparton. Vízfestmény . . . . . 100 P
23. Falusi utca. Vízfestmény . . . . 100 P
24. Felhős ég. Vízfestmény . . . . . 100 P
25. Falu. Vízfestmény . . . . . 100 P
26. Táj nagy fával . . . . . 100 P
27. Operai páholyok . . . . . 100 P

MÁSODIK TEREM.

(A cimek melletti számok a képek méreteit jelzik.)

KISFALUDI-STROBL ZSIGMOND

28. Női arckép. Eladó.

VIDOVSZKY BÉLA

29. Hubay Jenő falusi dolgozószobája 55/70 . . . . . 1200 P

SZÜLE PÉTER

30. A festönö, 100/62 . . . . . 1000 P

Réti István
Folyó partján.

VIDOVSZKY BÉLA

31. Ebédlö kék terítövel, 55/70 . . . . 1000 P

BÁRÓ HATVANY FERENC

32. Csendélet, 61/80. Eladó.

RÉTI ISTVÁN

33. Folyó partján, 65/45 . . . . . 500 P

MIKOLA ANDRÁS

34. Nagybányai táj 80/100 . . . . . 800 P

BÁRÓ HATVANY FERENC

35. Müteremben, 65/60. Eladó.

SZÜLE PÉTER

36. Estefelé 50/60 . . . . . 400 P

KOSZTA JÓZSEF

37. Virágcsokor 45/37 . . . . . 450 P

SZÜLE PÉTER

38. Borús hangulat 50/40 . . . . . 300 P

BÁRÓ HATVANY FERENC

39. Nő karosszékben 73/60

Hatvany Ferenc
Nő karosszékben

BASCH ANDOR

40. Erdő 100/81 . . . . . 800 P

RÉTI ISTVÁN

41. Önarckép 45/62 . . . . . 500 P

RUDNAY GYULA

42. Kompozició 50/60 . . . . . 500 P
43. Falu vége 60/50 . . . . . 900 P

BASCH ANDOR

44. Gyümölcs és paprika 33/41 . . . . 250 P

Rudnay Gyula
Kondás

RUDNAY GYULA
45. Kondás 98/74 . . . . . 1400 P

BASCH ANDOR
46. Csendélet 33/41 . . . . . 250 P

RUDNAY GYULA
47. Falusi utca 50/60 . . . . . 900 P

KISFALUDI-STRÓBL ZSIGMOND
48. Prohászka Ottokár. Eladó

GLATZ OSZKÁR
48/a Tavaszi kikerics 54/70 . . . . . 500 P

KOSZTA JÓZSEF
48/b A mezön 69/73 . . . . . 700 P

PÁTZAY PÁL
48/c Vetközö. Bronz . . . . . 450 P

Glatz Oszkár
Tavaszi kikerics

Zador István

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁGNAK

AZ ERNST-MÚZEUM
FENNÁLLÁSÁNAK
25-IK ÉVFORDULÓJÁRA ÉS
NÉHAI ERNST LAJOS
EMLÉKÉRE RENDEZETT

KIÁLLITÁSA

RENDEZTE:
PETROVICS ELEK

A KATALOGUS ELŐSZAVÁT IRTA:
LYKA KÁROLY

AZ ERNST-MÚZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1937 OKTÓBER HÓ

1937. 21500. Légrády Testvérek nyomdai műintézete, Budapest.
(Igazgató: Kertész Árpád.)

hogy illusztrációk tekintetében ez a könyvnek legkáprázatosabb része. A harmadik fejezetben végül — ugyancsak Viski Károly — azokról a titokzatos tárgyakról, készségekről ad számot, amelyekhez babonás hiedelmek tapadnak. A rontás, varázslás eszközei, a születéssel, avatással, házassággal, temetéssel kapcsolatos hagyományos holmik, céhemlékek, gyermekjátékok eredetére és történetére vet ez a részben már a szellemi néprajz területére átvezető fejezet rendkívül érdekes és tanulságos világot.

Ezt a minden ízében honismertető gyönyörű könyvet, mely hozzá a magyarság világának legvonzóbb, legélvezetesebb anyagával ismertet meg bennünket, oda kell kívánnunk minden művelt magyar ember kezébe. E.

A KÖNYV. ÍRTA ROVÓ ALADÁR. FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ. 1934. Ritkán nyílik alkalmunk olyan magyar könyvről írni, mely a mostohagyermek magyar könyvművészetnek dísze. Dupla öröm tehát, ha olyan könyvről szólhatunk, mely amellett, hogy könyvművészetileg gazdagítja a magyar termést, egyben a könyvről szól és a szépkönyv hanyatló kultuszát szóban, képben és nyomdaművészetben propagálja.

Rovó Aladár könyve mindhárom vonatkozásban propaganda. A világos, tiszta, élvezetesen olvasható szöveg végigvezet bennünket a könyv kezdetétől napjainkig, az illusztrációk állandóan lexikális pontossággal mutatják a történelmileg legjelentősebb munkákat, míg a kettő összeállítása és nyomdai tálalása a mai, klasszikus kultúrákon nevelt könyvművészet dícsérete. Az illusztrációs részben a mai magyar könyvművészek munkáin keresztül bemutatásra kerülnek a különböző illusztráció-reprodukciós eljárások. Szőnyi István fordított maratása, Berény Róbert, Bortnyik Sándor, Kolozsváry Sándor, Szigeti Imre tollrajzai, Conrad Gyula és Molnár C. Pál fametszetei, Zádor István szépiarajza, Dallos Hanna könyvcímlapja, Végh Gusztáv és K. Lukáts Kató pompás színes grafikái, Radó György szellemes versillusztrációja, Reiter László temperája, Zsengery Rózsi és Farkas György meserajzai teszik teljessé e szép és nívós kiadványt. —y.

ZÁDOR ISTVÁN: EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI, 1914—1918. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. Aki ismeri Zádor István rajzait — és van-e, aki ne ismerné e kitűnő szemű és rajzkészségű mester nagy művének valamely részletét —, tisztában lesz e megállapítás értékével, hogy Zádor István írásművésznek éppoly kitűnő szemű és tollú, mint rajzművésznek. Könyve, mely kétszáz rajzával és lebilincselő szövegével a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdánál jelent meg, mintaszerű kiállításban, nagy értéke a szegény magyar bibliophil könyvtermésnek és tartalmával élesen világít rá azokra a furcsa visszásságokra, melyek minden háború velejárói. Mint ahogy Zádor rajzaiban is mindenkor nobilis művész, úgy írásban is az. Érint dolgokat, megemlít apróságokat, melyek így, hangsúlytalanul, hatásvadászó színek nélkül sokkal nagyobb mélységekbe engednek betekintést, semmint a felületes szemlélő vagy olvasó első pillanatban észreveszi. Aki e könyvet végigolvasta és nézte, ugyanavval a szimpátiával tekint Zádor Istvánra, mint mindazok a különben zárkózott és távolságot tartó hadvezérek, kik őt kivételes szeretetükben részesítették. R. K.

• TÁRSULATI • • KÖZLEMÉNYEK •

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLYTATOTT MUNKA fontosabb eseményeiről az alábbiakban számolunk be:

1934 június 11-én délelőtt a társulat bírálóbizottsága tartott ülést az Iparművészeti Múzeum előadótermében, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Ligeti Miklós, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Telcs Ede és Helbing László titkár, valamint Brammer Ödön, dr. Buday-Goldberger Leó és gróf Zichy Rafaelné, mint meghívottak.

Helbing Ferenc elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Felkérésére Helbing László titkár ismertette a mai ülés célját, mely a Goldberger Sám. és Fiai Rt.-nak a társulat útján kiírt magyaros textilminta tervpályázatának elbírálása volt. Bejelentette, hogy a pályázatra 163 tervező 998 tervet küldött be. Elnök örömének adott kifejezést a pályázatra beküldött anyag magas nivója felett s köszönetét fejezte ki dr. Buday Goldberger Leónak, amiért módot adott az iparművészeknek e pályázaton való részvételre. Felkérésére ifj. Richter Aladár, a bizottság előadója ismertette a pályázati feltételeket, s azt javasolta, hogy bírálat és díjazás alá csak kimondottan magyaros jellegű minták kerüljenek, a kiírásnak megfelelően. Többek hozzászólása után az elnök határozatilag mondotta ki, hogy az előadó javaslatát a bizottság egyhangulag elfogadta, azzal a megjegyzéssel, hogy a gyárnak jogában áll megvásárolni bármelyik mintát, tekintet nélkül a magyarosságra. Ezekután felkérte a bizottságot, hogy tekintse meg a beküldött pályamunkákat. A bizottság tagjai gondos és lelkiismeretes munkával átvizsgálták a beküldött pályaterveket és a legmegfelelőbbeket kiválogatták. Elnök ezekre vonatkozólag szavazást rendelt el s ennek megejtése után határozatilag mondotta ki, hogy az I. díjat, 400 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/a" jeligéjű, a két II. díjat, egyenként 150 pengőt Németh Nándor „Tulipán 5/a" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/a" jeligéjű, a hat harmadik díjat, egyenként 50 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/b" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/b" jeligéjű, Németh Nándor „Tulipán 5/b" jeligéjű, Juhász Gyöngyvér „Honi ipar — honi kelme" jeligéjű, Farkas Magda „Bandusy" jeligéjű és Vidos Zoltánné Radnai Piroska „1935" jeligéjű pályatervei nyerték el. A vásárlásokat a Goldberger Sám. F. és Fiai Rt.

Magyar Iparművészet
1934.

megbizottja utólag fogja eszközölni. Ezek után — több tárgy nem lévén — az ülést bezárta.

1934 június 11-én délután a társulat kiállítási bizottsága tartott ülést. Megjelentek: Bodonyi Jenő, F. Kovács Erzsébet, Houba Károly, Lakatos Arthur, Kórody György, Major István, Ohmann Béla, dr. Procopius Béla, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, Szathmáry István, Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, Szukováthy István, Vágó Dezső, Zrinszky József és Helbing László titkár.

Szablya János ügyvezető alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a kiállítási bizottság tagjait és bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Lakatos Arthurt, előadóul pedig Urbányi Vilmost, akik több év óta dolgoznak fáradhatatlanul a kiállítási ügyek érdekében. Lakatos Arthur átvette az elnöklést és meleg szavakkal köszönte meg a beléje helyezett bizalmat. Ezekután ismertette a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás ügyeit, amelyet május 8-án nyitott meg dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében ifj. dr. báró Wlassics Gyula államtitkár, előkelő közönség jelenlétében. Ez alkalommal köszönetet mondott Györgyi Dénes választmányi tagnak, a kiállítás rendezőjének és a rendezőbizottság minden egyes tagjának a végzett nagy munkáért. Ezekután bejelentette, hogy a társulat elnöksége és választmánya megkoszorúzta Györgyi Kálmán sírját a Farkasréti temetőben, ahol az ünnepi beszédet Seenger Béla alelnök mondotta. Majd az 1934. év kiállítási programmját ismertette s javasolta, hogy a társulat ősszel Nyíregyházán rendezzen kiállítást. Felhatalmazást kért, hogy e kiállítás installációja tervpályázat útján adassék ki. Javasolta, hogy novemberben lakásművészeti kiállítást rendezzen a társulat a lakásművészeti tervpályázat díjazott munkáiból. Ezt követné a karácsonyi kiállítás és vásár. 1935-ben a társulat 50 éves jubileuma alkalmából nagyszabású, főleg lakásművészeti kiállítás rendezését tervezi az elnökség, amelynek előmunkálatait már most meg kell kezdeni. Javaslatára a kiállítási bizottság szűkebb bizottságot alakított, melynek feladata lesz az ügyeket a kiállítási bizottság számára előkészíteni. E bizottság tagjai lettek: Györgyi Dénes, Lakatos Artur, Ligeti Miklós, Kórody György, Szablya Frischauf Ferenc, Urbányi Vilmos és Zrinszky József. Ügyvezető alelnök szerint az 1935. évben igen fontos és nagy feladatokat kell megoldani. A társulatnak munkája nemesítőleg kell, hogy hasson a magyar művészeti életre és a közönségre s ezt főleg a kvalitás gondolatának népszerűsítésével érheti el. Major István szerint a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás nak igen nagy nevelőhatása lesz. Javasolja, hogy a június 16-án megnyíló Országos Iparostanonc Kiállításon csináljon a társulat propagandát a saját kiállításának. Szukováthy István kérésére elnök ismerteti a külföldi kiállítások ügyét. A társulat, mivel a minisztériumok közvetlenül rendezik a kiállításokat, csak anyaggyüjtésre vállalkozhatik. Hogy az anyag idejében gyüljön össze, arról a társulat vezetősége idejében gondoskodni fog.

1934 június 12-én a társulat propagandabizottsága tartott ülést, amelyen jelen voltak: Bodor Aladár, Grabowieczky Leon, Jakab Gyula, Ligeti Miklós, Nádler Róbert, dr. báró Szalay Gábor, Végh Gusztáv, Wälder Gyula és Helbing László titkár.

Ligeti Miklós alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a propagandabizottság tagjait s bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Wälder Gyulát, előadóul pedig Bodor Aladárt. Wälder Gyula elnök őszinte szavakkal mondott köszönetet az iránta megnyilvánuló bizalomért. Javaslatára a propagandabizottság három albizottságot választott, mégpedig a kiállítási propagandaügyek vitelére, melynek tagjai Végh Gusztáv, Jakab Gyula és Hosszú István lettek, sajtóügyekkel foglalkozó bizottságot, melynek tagjai lovag dr. Ybl Ervin, dr. Szőnyi Ottó és dr. Szalai Emil lettek és végül tagszerzési bizottságot, melynek tagjai Nádler Róbert, Grabowieczky Leon és Bokros Ferenc lettek. Bodor Aladár kérte, hogy az összes bizottságok előadói kapjanak meghívót a többi bizottság üléseire. Ligeti Miklós kifejtette, hogy a kiállításoknál az anyaggyüjtés a legfontosabb, a bizottságnak ezt a kérdést kell mielőbb kezébe vennie. Bodor Aladár iparművészeti hét rendezését javasolta, oly formában, hogy a belvárosi kereskedők kirakataikban helyezzenek el néhány szép iparművészeti tárgyat. Ligeti Miklós szerint az ötlet jó, de kivihetetlen. Felkérte Bodor Aladárt, hogy a fiatal iparművészeket buzdítsa, hogy minél jobb anyagot adjanak a kiállításokra. Jakab Gyula bejelentette, hogy a bútorgyárosok a jövőben a társulat útján szeretnék kiállításaikat megrendezni, mert itt a kiállítások nivóját biztosítottnak látják. Grabowieczky Leon szerint a fiatal iparművészek munkálkodását számon kellene tartani, műteremlátogatásokat tenni, hogy a társulat tudja, milyen és mennyi anyagra számíthat a kiállításain. Elnök összegezte a hallottakat és a bizottság tagjainak megjelenésükért köszönetét fejezte ki.

1934 július 2-án a társulat választmánya tartott ülést, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Horváth Béla, Kölber Dezső, Lakatos Arthur, Ligeti Miklós, Major István, Megyer Meyer Antal, Ohmann Béla, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya János, dr. Szalai Emil, Szabó Rezső, Szukováthy István, Urbányi Vilmos, Végh Gusztáv, Zadubánszky Irén, Zrinszky József, valamint Deák István mérnök és Helbing László titkár.

Seenger Béla elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Napirend előtt örömmel jelentette be, hogy elnök urunk Őfenségének, dr. vitéz József Ferenc királyi hercegnek fia született s javaslatára a választmány elhatározta, hogy üdvözlő iratot küld. Elnök bejelentette, hogy abból az alkalomból, hogy Ligeti Miklós alelnök az állami kis arany-

Zádor István

49 Zádor István: Az eperjesi Sz. Miklós-templom főoltára.

~~Halmi Artur~~

14 Halmi Arthur: Majláth Zenke grófnő.

Képzőm. Tass. 1917/18.
Téli kiáll. Eat.

hogy illusztrációk tekintetében ez a könyvnek legkáprázatosabb része. A harmadik fejezetben végül — ugyancsak Viski Károly — azokról a titokzatos tárgyakról, készségekről ad számot, amelyekhez babonás hiedelmek tapadnak. A rontás, varázslás eszközei, a születéssel, avatással, házassággal, temetéssel kapcsolatos hagyományos holmik, céhemlékek, gyermekjátékok eredetére és történetére vet ez a részben már a szellemi néprajz területére átvezető fejezet rendkívül érdekes és tanulságos világot.

Ezt a minden ízében honismertető gyönyörű könyvet, mely hozzá a magyarság világának legvonzóbb, legélvezetesebb anyagával ismertet meg bennünket, oda kell kívánnunk minden művelt magyar ember kezébe. E.

A KÖNYV. ÍRTA ROVÓ ALADÁR. FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ. 1934. Ritkán nyílik alkalmunk olyan magyar könyvről írni, mely a mostohagyermek magyar könyvművészetnek dísze. Dupla öröm tehát, ha olyan könyvről szólhatunk, mely amellett, hogy könyvművészetileg gazdagítja a magyar termést, egyben a könyvről szól és a szépkönyv hanyatló kultuszát szóban, képben és nyomdaművészetben propagálja.

Rovó Aladár könyve mindhárom vonatkozásban propaganda. A világos, tiszta, élvezetesen olvasható szöveg végigvezet bennünket a könyv kezdetétől napjainkig, az illusztrációk állandóan lexikális pontossággal mutatják a történelmileg legjelentősebb munkákat, míg a kettő összeállítása és nyomdai tálalása a mai, klasszikus kultúrákon nevelt könyvművészet dícsérete. Az illusztrációs részben a mai magyar könyvművészek munkáin keresztül bemutatásra kerülnek a különböző illusztrációreprodukciós eljárások. Szőnyi István fordított maratása, Berény Róbert, Bortnyik Sándor, Kolozsváry Sándor, Szigeti Imre tollrajzai, Conrad Gyula és Molnár C. Pál fametszetei, Zádor István szépiarajza, Dallos Hanna könyvcímlapja, Végh Gusztáv és K. Lukáts Kató pompás színes grafikái, Radó György szellemes versillusztrációja, Reiter László temperája, Zsengery Rózsi és Farkas György meserajzai teszik teljessé e szép és nívós kiadványt. —y.

ZÁDOR ISTVÁN: EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI, 1914—1918. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1934. Aki ismeri Zádor István rajzait — és van-e, aki ne ismerné e kitűnő szemű és rajzkészségű mester nagy művének valamely részletét —, tisztában lesz e megállapítás értékével, hogy Zádor István írásművésznek éppoly kitűnő szemű és tollú, mint rajzművésznek. Könyve, mely kétszáz rajzával és lebilincselő szövegével a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdánál jelent meg, mintaszerű kiállításban, nagy értéke a szegény magyar bibliophil könyvtermésnek és tartalmával élesen világít rá azokra a furcsa visszásságokra, melyek minden háború velejárói. Mint ahogy Zádor rajzaiban is mindenkor nobilis művész, úgy írásban is az. Érint dolgokat, megemlít apróságokat, melyek így, hangsúlytalanul, hatásvadászó színek nélkül sokkal nagyobb mélységekbe engednek betekintést, semmint a felületes szemlélő vagy olvasó első pillanatban észreveszi. Aki e könyvet végigolvasta és nézte, ugyanavval a szimpátiával tekint Zádor Istvánra, mint mindazok a különben zárkózott és távolságot tartó hadvezérek, kik őt kivételes szeretetükben részesítették. R. K.

• TÁRSULATI • KÖZLEMÉNYEK •

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLYTATOTT MUNKA fontosabb eseményeiről az alábbiakban számolunk be:

1934 június 11-én délelőtt a társulat bírálóbizottsága tartott ülést az Iparművészeti Múzeum előadótermében, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Helbing Ferenc, Ligeti Miklós, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, dr. Szőnyi Ottó, Telcs Ede és Helbing László titkár, valamint Brammer Ödön, dr. Buday-Goldberger Leó és gróf Zichy Rafaelné, mint meghívottak.

Helbing Ferenc elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Felkérésére Helbing László titkár ismertette a mai ülés célját, mely a Goldberger Sám. és Fiai Rt.-nak a társulat útján kiírt magyaros textilminta tervpályázatának elbírálása volt. Bejelentette, hogy a pályázatra 163 tervező 998 tervet küldött be. Elnök örömének adott kifejezést a pályázatra beküldött anyag magas nivója felett s köszönetét fejezte ki dr. Buday Goldberger Leónak, amiért módot adott az iparművészeknek e pályázaton való részvételre. Felkérésére ifj. Richter Aladár, a bizottság előadója ismertette a pályázati feltételeket, s azt javasolta, hogy bírálat és díjazás alá csak kimondottan magyaros jellegű minták kerüljenek, a kiírásnak megfelelően. Többek hozzászólása után az elnök határozatilag mondotta ki, hogy az előadó javaslatát a bizottság egyhangulag elfogadta, azzal a megjegyzéssel, hogy a gyárnak jogában áll megvásárolni bármelyik mintát, tekintet nélkül a magyarosságra. Ezekután felkérte a bizottságot, hogy tekintse meg a beküldött pályamunkákat. A bizottság tagjai gondos és lelkiismeretes munkával átvizsgálták a beküldött pályaterveket és a legmegfelelőbbeket kiválogatták. Elnök ezekre vonatkozólag szavazást rendelt el s ennek megejtése után határozatilag mondotta ki, hogy az I. díjat, 400 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/a" jeligéjű, a két II. díjat, egyenként 150 pengőt Németh Nándor „Tulipán 5/a" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/a" jeligéjű, a hat harmadik díjat, egyenként 50 pengőt Strauss Pál „Muskátli II/b" jeligéjű, ifj. Richter Aladárné „Magyar/b" jeligéjű, Németh Nándor „Tulipán 5/b" jeligéjű, Juhász Gyöngyvér „Honi ipar — honi kelme" jeligéjű, Farkas Magda „Bandusy" jeligéjű és Vidos Zoltánné Radnai Piroska „1935" jeligéjű pályatervei nyerték el. A vásárlásokat a Goldberger Sám. F. és Fiai Rt.

Magyar Iparművészet
1934.

megbizottja utólag fogja eszközölni. Ezek után — több tárgy nem lévén — az ülést bezárta.

1934 június 11-én délután a társulat kiállítási bizottsága tartott ülést. Megjelentek: Bodonyi Jenő, F. Kovács Erzsébet, Houba Károly, Lakatos Arthur, Kórody György, Major István, Ohmann Béla, dr. Procopius Béla, Szablya Frischauf Ferenc, Szablya János, Szathmáry István, Szentgyörgyvári Gyenes Lajos, Szukováthy István, Vágó Dezső, Zrinszky József és Helbing László titkár.

Szablya János ügyvezető alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a kiállítási bizottság tagjait és bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Lakatos Arthurt, előadóul pedig Urbányi Vilmost, akik több év óta dolgoznak fáradhatatlanul a kiállítási ügyek érdekében. Lakatos Arthur átvette az elnöklést és meleg szavakkal köszönte meg a beléje helyezett bizalmat. Ezekután ismertette a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás ügyeit, amelyet május 8-án nyitott meg dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében ifj. dr. báró Wlassics Gyula államtitkár, előkelő közönség jelenlétében. Ez alkalommal köszönetet mondott Györgyi Dénes választmányi tagnak, a kiállítás rendezőjének és a rendezőbizottság minden egyes tagjának a végzett nagy munkáért. Ezekután bejelentette, hogy a társulat elnöksége és választmánya megkoszorúzta Györgyi Kálmán sírját a Farkasréti temetőben, ahol az ünnepi beszédet Seenger Béla alelnök mondotta. Majd az 1934. év kiállítási programmját ismertette s javasolta, hogy a társulat ősszel Nyíregyházán rendezzen kiállítást. Felhatalmazást kért, hogy e kiállítás installációja tervpályázat útján adassék ki. Javasolta, hogy novemberben lakásművészeti kiállítást rendezzen a társulat a lakásművészeti tervpályázat díjazott munkáiból. Ezt követné a karácsonyi kiállítás és vásár. 1935-ben a társulat 50 éves jubileuma alkalmából nagyszabású, főleg lakásművészeti kiállítás rendezését tervezi az elnökség, amelynek előmunkálatait már most meg kell kezdeni. Javaslatára a kiállítási bizottság szűkebb bizottságot alakított, melynek feladata lesz az ügyeket a kiállítási bizottság számára előkészíteni. E bizottság tagjai lettek: Györgyi Dénes, Lakatos Artur, Ligeti Miklós, Kórody György, Szablya Frischauf Ferenc, Urbányi Vilmos és Zrinszky József. Ügyvezető alelnök szerint az 1935. évben igen fontos és nagy feladatokat kell megoldani. A társulatnak munkája nemesítőleg kell, hogy hasson a magyar művészeti életre és a közönségre s ezt főleg a kvalitás gondolatának népszerűsítésével érheti el. Major István szerint a Györgyi Kálmán Emlékkiállítás nak igen nagy nevelőhatása lesz. Javasolja, hogy a június 16-án megnyíló Országos Iparostanonc Kiállításon csináljon a társulat propagandát a saját kiállításának. Szukováthy István kérésére elnök ismerteti a külföldi kiállítások ügyét. A társulat, mivel a minisztériumok közvetlenül rendezik a kiállításokat, csak anyaggyüjtésre vállalkozhatik. Hogy az anyag idejében gyüljön össze, arról a társulat vezetősége idejében gondoskodni fog.

1934 június 12-én a társulat propagandabizottsága tartott ülést, amelyen jelen voltak: Bodor Aladár, Grabowieczky Leon, Jakab Gyula, Ligeti Miklós, Nádler Róbert, dr. báró Szalay Gábor, Végh Gusztáv, Wälder Gyula és Helbing László titkár.

Ligeti Miklós alelnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Bejelentette, hogy a legutóbbi választmányi ülés megválasztotta a propagandabizottság tagjait s bejelentette a bizottság megalakulását. Javaslatára a bizottság elnökéül megválasztotta Wälder Gyulát, előadóul pedig Bodor Aladárt. Wälder Gyula elnök őszinte szavakkal mondott köszönetet az iránta megnyilvánuló bizalomért. Javaslatára a propagandabizottság három albizottságot választott, mégpedig a kiállítási propagandaügyek vitelére, melynek tagjai Végh Gusztáv, Jakab Gyula és Hosszú István lettek, sajtóügyekkel foglalkozó bizottságot, melynek tagjai lovag dr. Ybl Ervin, dr. Szőnyi Ottó és dr. Szalai Emil lettek és végül tagszerzési bizottságot, melynek tagjai Nádler Róbert, Grabowieczky Leon és Bokros Ferenc lettek. Bodor Aladár kérte, hogy az összes bizottságok előadói kapjanak meghívót a többi bizottság üléseire. Ligeti Miklós kifejtette, hogy a kiállításoknál az anyaggyüjtés a legfontosabb, a bizottságnak ezt a kérdést kell mielőbb kezébe vennie. Bodor Aladár iparművészeti hét rendezését javasolta, oly formában, hogy a belvárosi kereskedők kirakataikban helyezzenek el néhány szép iparművészeti tárgyat. Ligeti Miklós szerint az ötlet jó, de kivihetetlen. Felkérte Bodor Aladárt, hogy a fiatal iparművészeket buzdítsa, hogy minél jobb anyagot adjanak a kiállításokra. Jakab Gyula bejelentette, hogy a bútorgyárosok a jövőben a társulat útján szeretnék kiállításaikat megrendezni, mert itt a kiállítások nivóját biztosítottnak látják. Grabowieczky Leon szerint a fiatal iparművészek munkálkodását számon kellene tartani, műteremlátogatásokat tenni, hogy a társulat tudja, milyen és mennyi anyagra számíthat a kiállításain. Elnök összegezte a hallottakat és a bizottság tagjainak megjelenésükért köszönetét fejezte ki.

1934 július 2-án a társulat választmánya tartott ülést, amelyen megjelentek: Györgyi Dénes, Horváth Béla, Kölber Dezső, Lakatos Arthur, Ligeti Miklós, Major István, Megyer Meyer Antal, Ohmann Béla, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla, Schober József, Szablya János, dr. Szalai Emil, Szabó Rezső, Szukováthy István, Urbányi Vilmos, Végh Gusztáv, Zadubánszky Irén, Zrinszky József, valamint Deák István mérnök és Helbing László titkár.

Seenger Béla elnök üdvözölte a megjelenteket és az ülést megnyitotta. Napirend előtt örömmel jelentette be, hogy elnök urunk Őfensége, dr. vitéz József Ferenc királyi hercegnek fia született s javaslatára a választmány elhatározta, hogy üdvözlő iratot küld. Elnök bejelentette, hogy abból az alkalomból, hogy Ligeti Miklós alelnök az állami kis arany-

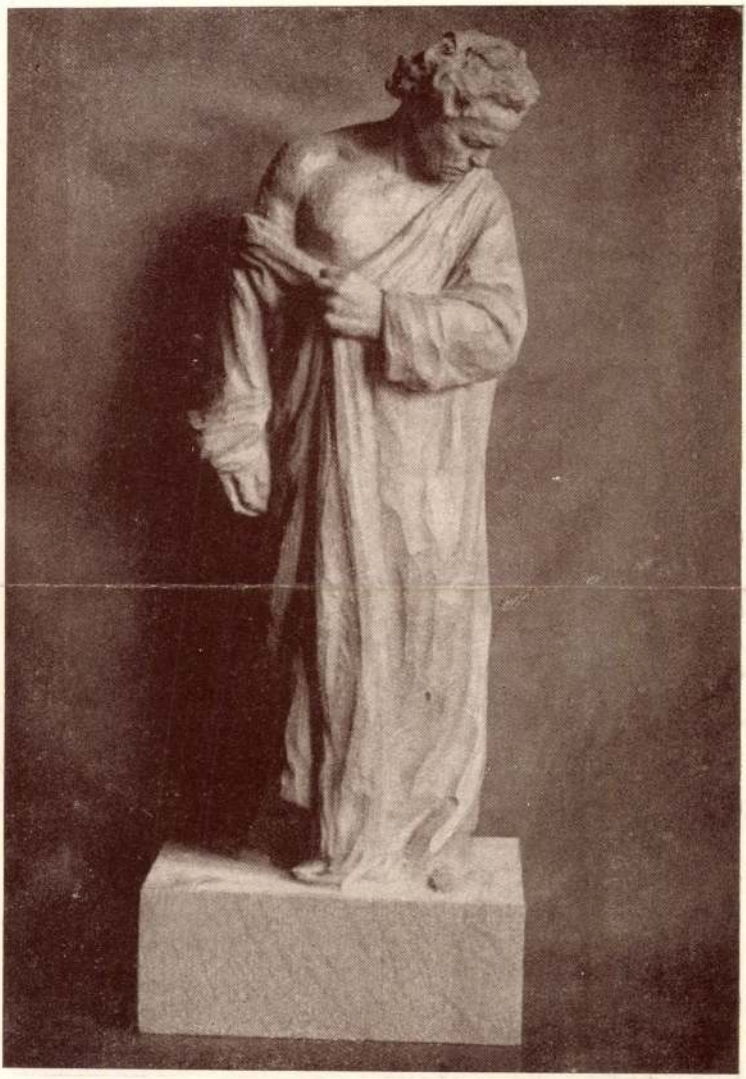

238. János Horvai: Beethoven

181. István Zádor: Katedralen i Ulm

GÁL GYULA HAT SZEREPÉBEN

ZÁDOR ISTVÁN RAJZAI

Heti konferánsz

írja: Nagy Endre

Néha az utca árjából kibukkannak egy pillanatra, mint a kopottezüstü halak és mikor megpillantanak, szégyenkezve bujnak vissza a mélységbe. Akármenynyire átmaszkirozták is őket az elmult viharos évek, én mingyárt rájuk ismerek. Ez: valamikor a legelegánsabb dandy volt, kifogástalan uj ruhaformák kitalálásában; az: valamikor az első amatőr automobilista volt Pesten és mi respektussal néztük, ahogy vörös kocsijával elszáguldott; emez: a finom izlésü, bőkezü mecénás volt és a tárlatokon a festők izguló reménységgel lesték, melyik kép elott fog megállani; amaz: a derüs epikur volt, akinek szer-

ben árván izolált jelenségnek, amit együttesen ugy hivnak, hogy magyar kultura. Ami magyar irodalom, magyar tudomány, magyar művészet, az mind ezen áll, ezen táplálkozik: a mult e kopott romjain, a magyar középosztályon. Az angolnak, franciának, németnek, olasznak a maga népes országán túl is ott van az egész tág világ. De aki magyar szóval hirdeti az igét, annak a hatara — majdnem azt mondanám — nem is kis Magyarország, hanem Budapest, amelynek keleti szegélyén, a Városligeten túl, már az Alföld szikes homokja kezdődik; nyugati szegélyén meg, a Márványmenyasszonyon túl, a sváb telepesek konok fala áll. Ez és az, emez és amaz, ha megfogyva is, ha megkopva is, a magyar kulturának egyetlen ta-

Zádor István

GÁL GYULA HAT SHAKESPEARE-SZEREPBEN

Zádor István, a kiváló grafikus albumot adott ki, amely hat portrét foglal magában. A hat portré mind egy színészt ábrázol: Gál Gyulát. Zádor Istvánnak ez a hat portréja a legnagyszerűbb kritikája Gál Gyula fenomenális szinjátszó művészetének s a kőfajzok méltóak az izgatóan érdekes művészi feladathoz, amelyet ennek a hat fejnek megrögzitése jelent.

ünnepelt nagyjai találkoztak. És ha most megszólítanám őket, mind elpirulna egy kicsit és tudom is, mindegyik mit mondana. Ez: hogy szörnyen ízléstelennek találja a mostani divatot és inkább hordja a régi ruháit; az, hogy az orvos rendeletére folyton gyalog kell járnia; emez: hogy már megcsömörlött a képzőművészettől és ennek folytán eladta a festményeit, sőt a szőnyegeit is, sőt az ezüst evőkészletét is; amaz: hogy néhány hónap óta vendéglőben ebédelnek, mert az sokkal modernebb és praktikusabb. ... De persze mindezt ők nem mondják, mert mielőtt elmondhatnák, menekülnek előlem. Én pedig elérzékenyült pillantásommal üldözőbe veszem és végigsimogatom őket ...

No és most, szerkesztő ur, aki oly türelmetlen gonddal őrködik ujságjának érdekére, már megint azt kérdezi tőlem, hogy mi köze ehez a Színházi Életnek. Pedig semmi máshoz nincs annyira köze, mint éppen ehez. És nemcsak a Színházi Életnek van köze hozzá, hanem mindannak a csudálatosan egyedülálló, az egész végtelen világegyetemlaja. Nekik kell elmenniök színházba, hangversenyre, képtárlatra, könyvesboltba. Nélkülök nincs magyar irodalom, magyar tudomány, magyar művészet, mert e végtelen világegyetemben ők az egyetlen magyar publikum és ha ők elfogynak, helyettük másikat többé sehonnan se szerezhetünk, már legalább egyideig, mert sokáig tart még az, amig a karcagi és a bugaci tanyák népe filharmónikus koncertekre vágyakozik és még tovább tart, amig a derék és buzgó turáni társaság beszoktatja a magyar könyvesboltokba az uralmenti tatárokat.

Ezt végre tudnunk kell. És még valamit tudnunk kell. Hogy ha az egyetlen közönségnek a pénzét kicsiklandozzák, az ugyanolyan jelentőségü, mintha a közönséget vinnők ki külföldre. Szóval mi most nem külföldi művészetet importálunk, hanem magyar közönséget exportálunk. Pedig ez az a cikk talán, amelyből a legkevésbé telik nekünk exportra és amely ha egyszer elfogy, e nagy világon sehonnan se importálhatunk többé. Még a Góbi-sivatagról sem, — akármit mond is a turáni társaság.

Zádor István

— **Őszi tárlat a Műcsarnokban.** Holnap nyílik meg a Műcsarnok szokásos öt hétig tartó őszi kiállítása. Az első két teremben a Magyar Arcképfestők Társasága szerepel. A sok portré közül különösen *Zádor* István, *Glatz* Oszkár, *László* Fülöp, *Márk* Lajos, *Herman* Lipót, *Nadler* Róbert, *Kandó* László munkái és *Udvary* Pál portréja tünik ki. A 4. és 5. teremben *Nagy* Sándor kitünő akvareljeit és freskókartonjait láttuk. Az őszi tárlat keretén belül ünneplik *Pállya Celesztin* 50 éves művészi jubileumát. Különösen kisebbméretü vásárképei azok, amik előtt meg kell hajolni a kritikának. *Kacziány* Aladár komoly rajztudása kétségen felüli. *Bánk* Ernő finom megoldásu miniatürjeit, *Halápy* Ede, *Diósy* Antal, *Hende* Vince és különösen *Szőnyi* István vízfestményeit kell megemlítenünk.

Est, 931. X. 18.

Est, 931. X. 18

— **Magyar grafikusok Londonban.** A Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületét az a rendkívüli megtiszteltetés érte, hogy a londoni Victoria and Albert Museum meghívta az egyesület tagjait, rendezzenek a koronázási ünnepségek tartama alatt, május—junius hónapokban, grafikai munkáikból — rézkarcokból, réz- és fametszetekből — egy nyolc hétig tartó kiállítást. A kiállítást, melynek védnökségét Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter és Masirevich Szilárd londoni magyar követ vállalták el, Zádor István, a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete elnöke, Conrad Gyula, az egyesület igazgatója és Komjáti Gyula szervezi. A kiállításon, amelyhez gazdagon illusztrált katalógus készült, az egyesület következő tagjai vesznek részt: Aba Novák Vilmos, vitéz Bajor Ágost, Barta Ernő, Barcsay Jenő, Berón Gyula, Boldizsár István, Buday György, Conrad Gyula, Erdei Viktor, Emmanuel Béla, Ferenczy Valér, Gáborjáni Szabó Kálmán, Gallé Tibor, Istókovits Kálmán, Kavetzky Zoltán, Komjáti Gyula, Molnár C. Pál, Nagy Imre, Patkó Károly, Pohárnok Zoltán, Reiter László, Szobotka Imre, Szőnyi István, Tordai Schilling Oszkár, Tarjáni Jenő, Varga Nándor, Vadász Endre, Végh Gusztáv, Weil Erzsébet és Zádor István. — Itt említjük meg, hogy a most záródott varsói nemzetközi fametszetkiállításon szép sikerrel szerepelt Conrad Gyula, kiváló fametszőművészünk. „A szűz és a gyermek" című fametszetét a lengyel közoktatásügyi miniszter megvásárolta az állami gyüjtemény számára.

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: UJ VILÁG

Megjelent: 1949 SZEP - 9

43

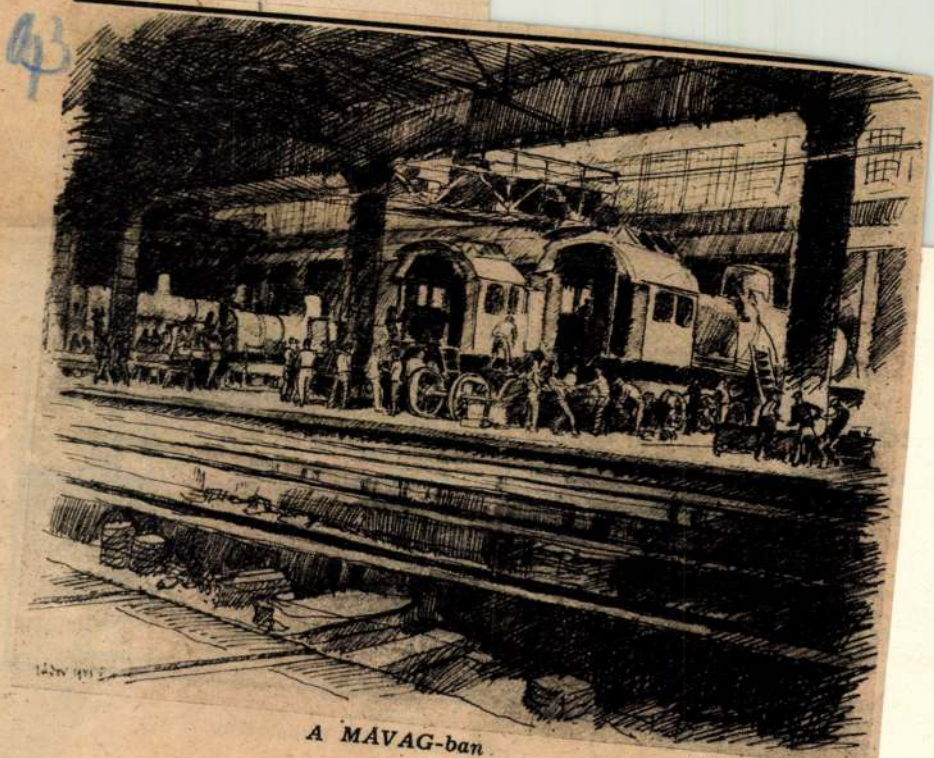

A MÁVAG-ban

Zádor István rajza

Zádor István

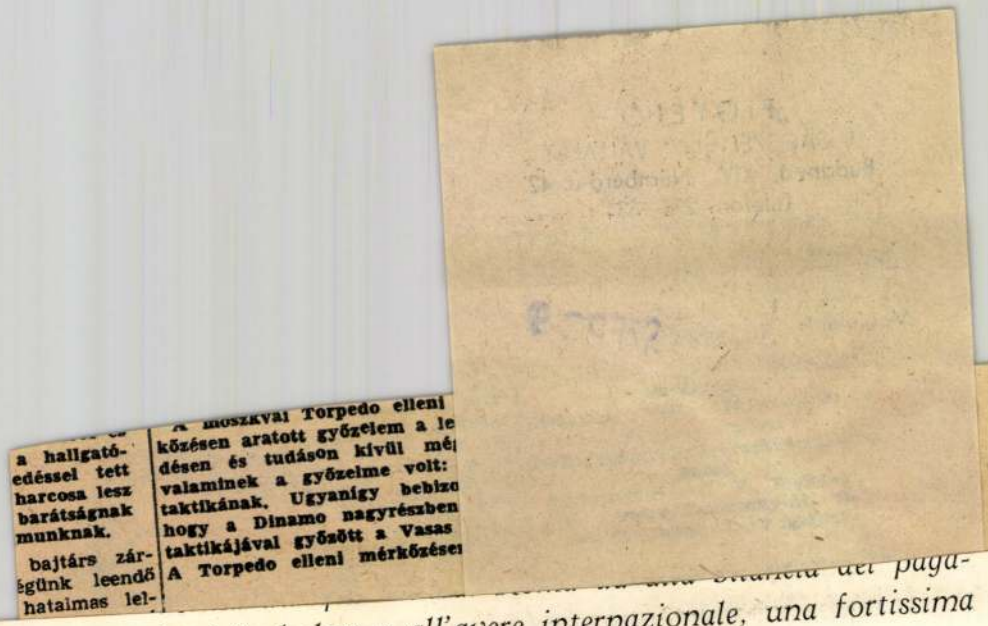
a hallgató-
edéssel tett
harcosa lesz
barátságnak
munknak.
bajtárs zár-
égünk leendő
hatalmas lel-
A moszkvai Torpedo elleni
közésen aratott győzelem a le
désen és tudáson kívüli mé
valaminek a győzelme volt:
taktikának. Ugyanígy bebizo
hogy a Dinamo nagyrészben
taktikájával győzött a Vasas
A Torpedo elleni mérkőzése

menti, cioè al dare e all'avere internazionale, una fortissima partecipazione in attivo. Ma Roma cresce.

Non cresce solo per l'immigrazione, perché, se fosse per questo, non ne sarei affatto entusiasta. Le mostruose città, che si sviluppano in progressione geometrica, finiscono per fare il deserto intorno a loro; e sul deserto non si vive. Vedi Berlino, che nell'anno scorso ha perduto 43.000 abitanti i quali hanno trovato più conveniente e più economico ritornare ai loro borghi e ai loro villaggi.

Roma ha una forte natalità; il popolo romano è fecondo.

Difatti, limitandomi agli ultimi dati, il supero dei nati sui morti è di 11.404 nel 1930 e di 10.191 nel 1931.

Alla fine di gennaio dell'anno in corso Roma contava

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1970 JAN 15

NÉPSZAVA
Budapest

Zádor István

JANUÁR 15

AKIN KÁROLY
fizikus, a levelezőlap feltalálója születésének 140. évfordulója.

SZOFIJA KOVALEVSZKÁJA
lengyel származású orosz matematikus, az első nő, aki egyetemi tanári rangot és akadémikusságot kapott, 120 esztendeje született.

M. EMINESCU
román költő, a román irodalom legnagyobb lírikusa születésének 120. évfordulója.

ROSA LUXEMBURG,
a lengyel és a német munkásmozgalom kiváló harcosa 51 esztendeje halt meg.

KARL LIEBKNECHT,
a német és a nemzetközi munkásmozgalom kiváló harcosa, a Német Kommunista Párt egyik alapítója halálának 51. évfordulója.

J. B. P. MOLIÈRE
kiváló francia drámaíró, a vígjátékírás klasszikusa 348 esztendeje született.

ZÁDOR ISTVÁN
Kossuth-díjas festőművész születésének 88. évfordulója.

PAUL LAFARGUE,
a francia és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő harcosa 128 esztendeje született.

osztályok szakmai tárgyainak reformja még folyamatban van, azonban ennek írásos anyagát a Munkaügyi Minisztérium 1975-re készíti el.

A Munkaügyi Minisztérium szakoktatási főosztályán *Hollósi Miklós* osztályvezető-helyettes a következőkben indokolja meg a hosszú határidőt:

— Jogosan veti fel a Művelődésügyi Minisztérium a tantervekhez szükséges írásos anyag hiányát és késését. Természetesen csak akkor tudják a plusz két évet a hároméves emelt szintre tartalmilag is ráépíteni, ha mi is korszerűsítettünk. Amikor elkezdtük az emelt szintű osztályokat szervezni, az

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor István

FILM SZÍNHÁZ MUZSIKA

A harmadik volt a hét legkiemelkedőbb riportműsora: *Kovalik Károly* műteremlátogatása, *Zádor István* Kossuth-díjas festőművésznél. Az idős művészt a riporter minden hivalkodásmentes riportja a rendelkezésre álló harminc perc alatt képszerűen mutatta be. Éreztük, hogy Kovalik Károly felkészült erre a látogatásra. Példaképe lehet ez a műteremlátogtás a — reméljük, ezentúl gyakran ismétlődő — hasonló műsoroknak. Külön meg kellene említenünk az operatőrök nevét, de ezt a műsorfüzet és a televízió eltitkolta, noha főszereplőkké váltak jólkomponált képeikkel. Különösen a művész fejéről készült közeliek sikerültek nagyszerűen.

készületek Caragiale román
ró „Farsang" című vígjá-
ékának színrevitelére. Ren-
lező: Both Béla. — Érdekes
eugrást láthattak a nézők
színházban a „Lidikóka"
asárnapi előadásán. A két-
zereplős darabban két ki-
ánő pécsi színész, Spányik
va és Bánffy György mu-
atkozott be.

fbőrkts. (Utolsó levele sérült.) Miller Jakab Ferdinánd címeres könyvtárjelével . . . . 3.—

1696. CATALOGUS LIBRORUM secundum Materias in classes digestorum in Bibliotheca Ill. Familiae Comitum Festetics de Tolna. In ordinem redactus per. A. K. Mense Martio et Aprili 1840. Folio, fbőrkts. Kézirat . . . . . 10.—

1697. CHAMBERLAIN, HOUSTON STEWART, Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts. München, 1899. 8r., 3 kötet, fve . . . . . 6.—

1698. —, Lebenswege meines Denkens. München, 1919. 8r., fve . . . . . 2.—

1699. CHAMISSO, ADALBERT VON, Peter Schlemihl's wundersame Geschichte, Nach des Dichters Tode neu hsg. von JULIUS EDUARD HITZIG. Nürnberg. 8r., ppkts. Mellékelve SZERZŐ S. K. LEVELE 1806. febr. 1-i kelettel. 8r., 4 oldal . . . . . 10.—

1700. —, Merveilleuse histoire de Pierre Schlemihl. Avec figures. Paris, 1838. 8r., vkts . . . . 8.—

1701. —, Schlemihl Péter csodálatos története. Ford.: BÁLINT LAJOS. ZÁDOR ISTVÁN eredeti kőrajzával. Bpest, Genius. 1921. K. 4r., er. vörös bőrkötésben. 22. sz. pl. A FORDÍTÓ ÉS AZ ILLUSZTRÁTOR AUTOGRAMMJAIVAL . . 8.—

1702. CHIUSOLE, ANTONIO, Il mondo antico, moderno, e novissimo, ovvero breve trattato dell'antica e moderna geografia. Venezia, 1716. 8r., 2 kötet, egyk. bőrktsek (a másik kötet vízfoltos pl.) . . . . . 10.—

1703. CHOBOT FERENC, Jézus Krisztus Egyházának története. 3 kötet. Bpest-Rákospalota. 1907. 8r., fve. Mellékelve SZERZŐ LEVELE, Rákospalota, 1928. febr. 26.-i kelettel . . . . . 2.—

1704. CHRONICA HUNGARORUM. Impressa Budae 1473. Typis similibus reimpressa. Budapestini, 1900. 4r., bőrkts . . . . . 5.—

1705. CHRONICON BUDENSE. Post elapsos ab editione prima et rarissima tercentos sexaginta quinque annos, secundam adornavit IOSEPHUS PODHRADCZKY. Budae, 1838. 8r., er. egész bőrktsben. Nagy papírra nyomott díszkiadás . 10.—

1706. CICERO, M. T., Orationes selectae. Tyrnaviae, 1754—1755. 8r., 3 rész egybekötve, egyk. bőrkts 2.—

1707. COLET, LOUISE, Naples sous Garibaldi. Souvenirs de la guerre de l'independence. Paris, 1861. 8r., fve. SZERZŐ S. K. AJÁNLÁSÁVAL.

nyek értelmében. Bpest, 1930. 8r., fve. SZERZŐ S. K. AJÁNLÁSÁVAL SZALAY J.-nek . . 2.—

1686. BÜLOW, FÜRST VON, Deutsche Politik. Berlin, 1917. 8., er. fvkts . . . . . 3.—

1687. BYRON, Denkmäler. Eine Sammlung Characterportraits der Damen aus Lord Byrons poetischen Werken. London u. Leipzig, 1838. N. 8r., bőrkts aranymetszéssel. Csinos acélmetszetű képekkel . . . . . 8.—

1688. BYRON, Childe Harold. Magyarra ford.: BICKERSTETH JOHANKA. Genf, Puky Miklós. 1857. 8r., fve . . . . . 4.—

1689. BYRON, LORD, Don Juan. Verses regény. Ford.: ÁBRÁNYI EMIL. Bpest, Athenaeum. 8r., 2 kötet, fbőrktsek. FORDÍTÓ S. K. AJÁNLÁSÁVAL SZALAY JÓZSEFNEK, mellékelve ÁBRÁNYI AUTOGRAMMJA, ÉS A FORDÍTÓ EGY S. K. ÍRT LEV. LAPJA SZALAY JÓZSEFHEZ, fényképével . . . . . 5.—

1690. CALVINUS, JOANNIS, Commentarii in secundam Pauli Epistolam ad Corinthios. Genevae, : Ioann. Gerard. 1548. —, Commentarii in quatour Pauli Epistolas. Genevae: Ioann. Girard. 1548. —, Commentarii in utramque Pauli Epistolam ad Timotheum. Genevae, 1548. K. 4r., fbőrkts . . . . . 80.—

1691. CAPPELLI, ADRIANO, Lexicon Abbreviaturarum. Wörterbuch lateinischer und italienischer Abkürzungen. Leipzig, 1901, 8r., er. vkts . . . . . 4.—

1692. CARREL, ARMAND, Pamphlets politiques et littéraires. De P. L. Courier. Paris, 1839. 12r., 2 kötet egykorú piros fbőrktsek. Gróf Batthyány Kázmér könyvtárából . . . . . 5.—

1693. CASSEL, SELIG, Magyarische Alterthümer. Berlin, 1848. 8r., fvkts. RITKA! . . . . . 6.—

1694. CATALOGUS BIBLIOTHECAE HUNGAR. FRANC. COMITIS SZÉCHENYI. 2 tomi cum 2 supplem, et 3 indicibus. Sopronii et Pestini, 1799—1807. Fűzve. — Hozzá: CATALOGUS MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECAE NAT. HUNGARICI SZÉCHENYIANO-REGNICOLARIS. 3 vol. Sopronii, 1814—15. Egyk. félbőrkötések. Összesen 10 kötet, kötve és fűzve . . 20.—

1695. CATALOGUS LIBRORUM, qui in bibliotheca Universitatis Viennensis publicae auctioni exponentur II. Maji és seqq. 1788. horis ante et post meridiem consuetis. Viennae, Hörling. 8r.,

Zádor István

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Fejtő - grafikusművész

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1982 SEP 11

1021

Bécsben

A Szolnoki Művésztelep újabb kiállítása

A Szolnoki Művésztelep Zádor István rézkarca

Olvasóink már értesültek arról, hogy ez év áprilisában a bécsi Collegium Hungaricumban bemutatták a Szolnoki Művésztelep kamaratárlatát, amelyen a 80 éves jubileumát megélt művésztelep intézmény 1902—1944 közti időszakának válogatott alkotásait láthatta az osztrák főváros közönsége.

A napokban indul útnak a kiállítás folytatásaként az újabb anyag, amely a felszabadulás óta eltelt időszak művészi terméséből ad ízelítőt. Míg az első rész a Damjanich Múzeum képzőművészeti gyűjteményéből került ki, a napjaink művészetét reprezentáló újabb anyaghoz a telep művészei is adtak festményeket, szobrokat.

A szeptember 23-án megnyíló tárlaton a művésztelep néhány alkotója, valamint a szolnoki Galéria baráti körét képviselő művészetkedvelők is ott lesznek. Az utazás egyben lehetőséget kínál arra is, hogy a Bécs közelében lévő Schalaburg várában megtekintsék a magyar reneszánsz művészet eddigi legnagyobb kiállítását, amely Európa és Amerika számos gyűjteményének, múzeumának legféltetteb kincseit együtt mutatja be.

A bécsi Magyar Kulturális Intézet a Collegium Hungaricumban bemutatott két tárlat anyagát együttesen kívánja még Ausztria néhány nagyobb városában vándoroltatni. Reméljük, hogy az újabb bemutatások sikere hasonló lesz a szolnoki művészet előtörténetét 1975—76-ban reprezentáló, „Pettenkofentől Fényes Adolfig" című tárlatához.

1021

Mezőtúriak Zalában

Nagy Gy. Margit és Varga Miklós tárlata

Zalaegerszegen, a Kisfaludi Strobl teremben két mezőtúri származású művész alkotásaiban gyönyörködik az érdeklődő közönség.

Nagy Gy. Margit textilművész — Ferenczi Noémi tanítványa — az utóbbi évben készített legszebb gobelinjeit állította ki. Munkáin az új anyagokkal és technikákkal való kísérletezésen kívül az a szándék is jól érződik, hogy a művészi gobelint a családi otthonok díszévé tegye. Forma és színvilága jól alkalmazkodik a viszonylag szűkebb terek hangulatához. Munkái derűsek, harmóniát sugároznak.

Varga Miklósnak a Képzőművészeti Főiskolán Bech András és Pátzay Pál volt a mestere. Termékeny művész, közterületen az ország különböző városaiban több mint 30 munkáját állította fel. A szobrászat minden műfajában otthonos, műveli a portrét, a kisplasztikát, az éremművészetet is. A zalaegerszegi tárlata is bizonyítja mindezt, különösen kisplasztikáin érződik jól fanyar humora, meleg lírája.

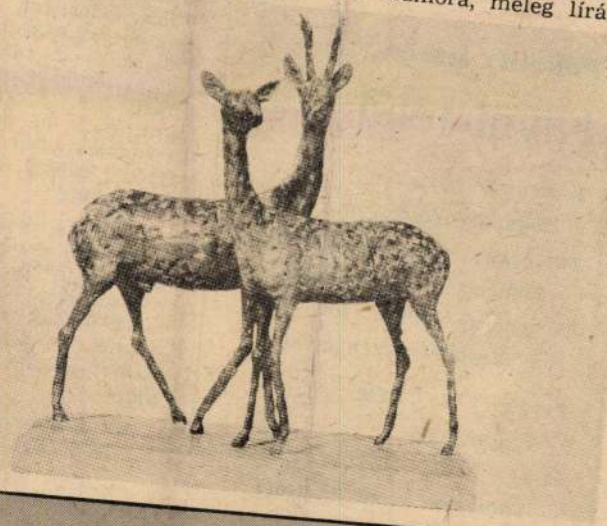

Varga Miklós: Őzek

Fölszóltunk rájuk: emberek!

Cingár szavunk a partot verte,
ők meg fújták a magukét.

Arcuk volt és üres kezük,
aztán végképp elmerült.
Ők feküsznek köpenyben alul,
fölöttünk törött szalmaszál.

Szenti Ernő:

Utólag visszanézve

utólag visszanézve
megértem izgágai miértjeimet
elhiszem képzeletemnek
álmaim feje fölött
biztos födél a valóságos

Meliorisz Béla:

Idegenben

Leverjük
széttaposott cipőnkről a sarat
kezünket vigyázva tesszük
a rossz kilincsre
s már csupán a gazda
emberségében bízhatunk
Hosszú lesz az éjszaka
de falnak vetett háttal
meghúzódnánk mi
a vaskályha mellett is
dobnánk a tűzre időnként
az odakészített fából

Pákolitz István:

Kívül-felül

Tömegnek nézlek
Tömeggé rukkoltatsz elő
Tömegként kezel bennünket
Tömegesítünk mindenkit
Tömegekre hivatkoztok
Tömegeket vezényelnek
Én Te Ő Mi Ti Ők:
külön-külön
ki-ki
Tömegen kívül-felülinek
képzeli magát

Ősz volt megint. A levélhordót még mindig nyugtalanná tette az októberi esők szaga, noha ötvennégy éves korára úgy érezte, tovább lát az orránál, és nem érheti meglepetés.

— Mert, kérem — magyarázta a tejesasszonynak, miközben öreg kerékpárját nekitámasztotta a tejcsarnok falának —, mi más ez, ha nem szemfényvesztés? Jön az ősz, letarol mindent, hogy az ember azt hihetné, tavaszra megváltozik a világ... Aztán mégiscsak ott nőnek ki a levelek, ahol lehulltak, de még a gyom is ugyanott üti fel a fejét... Csak a nyikhajokat és a kutyákat bolondítja meg a kikelet.

A tejesasszony elpirult, hirtelenjében nem tudta, kutyának vagy nyikhajnak tartsa magát.

— Én — mondta — néha magam is...

— No, persze — mosolyodott el a levélhordó, és átadta a borítékot —, ez is bele van szerkesztve kérem...

A tejesasszony zavartan forgatta kezében a fehér borítékot.

— Ez — mondta — nem nekem szól...

— Biztos? — A levélhordó résnyire szűkítette a szemét.

— Tréfás kedvében van ma, Barbinek úr...

A postásnak egyáltalán nem volt jó a kedve. Tempósan kerekezett tovább a felszabdalt földúton a gát felé, fáradhatatlanul kerülgetve a kátyúkat, amelyek minduntalan útját állták errefelé. A postafőnök nemrég egy kényelmesebben bejárható, kisebb körzetbe akarta beosztani, de ő elhárította az ajánlatot. Nem kedvelte a gyorsan kiépült belvárost széles aszfaltútjait, a sebtében emelt egyforma házakat, a lármát és a füstöt; szívesebben maradt a régi helyén. Itt lehetetlen volt elbújni előle, minden hivatalos értesítést, tértivevényt, bírságot, határozatot célba juttatott. Büszke volt rá, hogy a harminc öt esztendő alatt egyetlen küldemény sem sikkadt el a keze közzött, és soha nem kellett felírnia a boríték aljára, hogy kézbesíthetetlen, csakis haláleset következményeként.

— Mert, kérem — magyarázta a csaposnak, miközben féloldalas pillantást vetett a dologtalan nyikhajokra, akik minden délelőtt leitták magukat a flippergépnél —, csak egy módon kerülhet ki az ember az ellenőrzés alól...

A flippergépnél rosszindulatúan felröhögtek a söröző.

— Bár szerintem — emelte fel a hangját a postás —, még a halottak is be vannak kalkulálva.

re minden déle

— Maguk —
guk...

— Mi nem l
ta! — mondta,

— Hanem?

— Arra, hog
innen a francb
másik, és belei

A postás ism
Ha tehette, me
kocsmát, amió
ott, pedig azel
hajtott egy-egy
gítőt, s elbeszé
a rendszerről,
bele van kalku
volt a rendszer
bált megszökni
is hívatta ma
postafőnök. A
esett a bizalom
nök tudja róla,
se szerelmes, se
hatott körötte
szél — legfelje
gallérját, szűke
naprágja szárát
peszekkel, és k
Postásra szük
időben, az ü
kell érniük. Ez
is megtalálják

A temetőőr v
sított lendülette
rékpár nyeregb
is kidőlt kőker
rémlett előtte
puló fehér bor
egyetlen aprósá
többitől — nem
minemű címzés.
ta volna külön
hiszen nem eg
let kikézbesíte
elég volt a fe
vasnia, hogy tu
Kiskalmár küld
nyának, emez
hivatalból jött,
Baroné lehet...
borítékon a fel
tüntetve, és mé
matának betűit
olvasnia.

— Esni fog!
temetőőr, aki é
akár a sírkert,
nem volt szaba
ni, őrizni a
kellett. A postá

Zádor István
festőművész

Zádor István

A szépmüvészeti kiállitások termeiben (Mária Valéria-utca 8) *Zádor* István festőművész a grafikai munkáit állitotta ki. Zádor grafikájának a tudásbeli erején kivül a vonalgazdagság a jellegzetessége. Akár tájat, akár gépmühelyt, akár várost vagy épületet talál alkalmasnak arra, hogy képet alkosson róla, kutató szemmel figyeli a részleteket. Lelkiismeretes, őszinte müvészet. Keleti utjának néhány áhitatosan szép költői lapja uj szin és forma Zádor müvészetében.

Vele együtt *Pekáry* István festőművész is szerepel a kiállitáson. *Pekáry* a magyar paraszt groteszk karikaturáival rikitó forma- és szintréfáival próbálkozik, ujabban azonban az egészen primitiv munkákat ügyesen használja fel dekorativ célokra, főleg szőnyegekre.

Esti Kurir.

1933 III. 19

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-s

Utalványszám ...../BI..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára á

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

1958 FEB 6 10

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN GRAFIKÁIBÓL

Tegnap délben nyílt meg az Ernst Múzeumban Zádor István jubileumi kiállítása, mely bemutatja a mester fél évszázados munkásságának java termését. A tárlaton szereplő grafikák, rézkarcok, litografiák és irodalmi illusztrációk híven tükrözik művészetének fejlődését, állandó gyarapodását és sokoldalúságát.

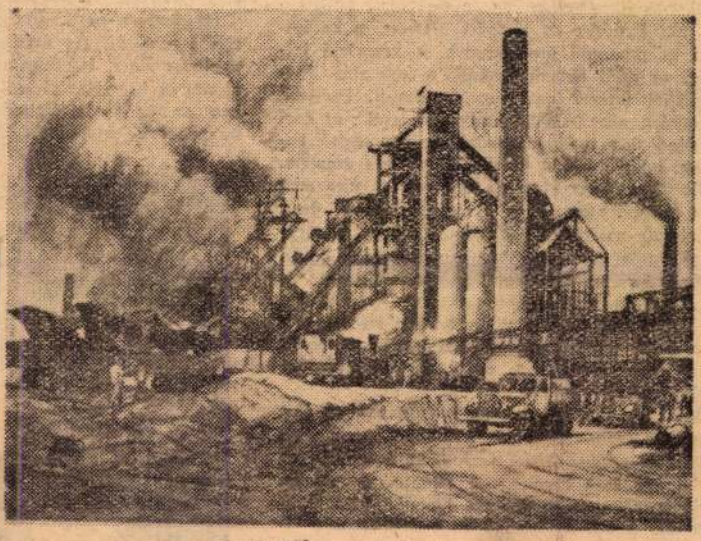

A diósgyőri nagykohó

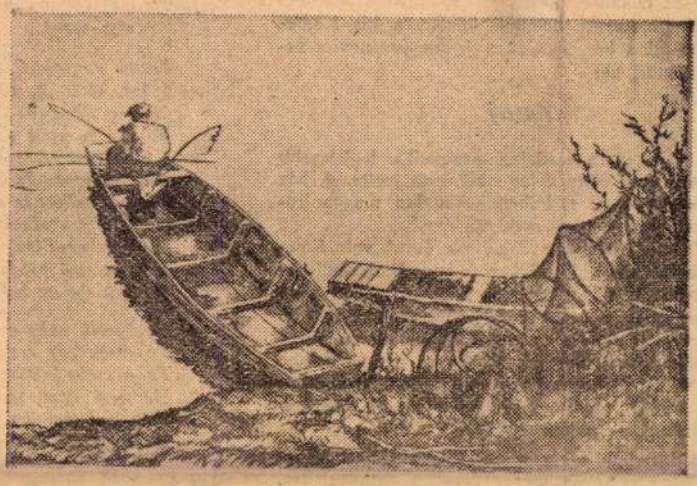

Horgász a Tiszán

Három esztendeje három országot jártam be Petőfi nyomában. Nemcsak lába nyomát – szelleme nyomát is kerestem. Nemcsak kegyhelyeket – őszinte kegyeletet, nemcsak emlékjeleket – élő emlékezést is.

Neve szezámként nyitott meg minden szívet és minden ajtót. Az ifjú tanító, aki a fejéregyházi csatasíkra velem jött, a bukaresti újságírónő, aki Erdődre és Koltóra elkísért, a kolozsvári és pozsonyi professzorok, a késmárki lelkész, az iglói líceum tanárai, a jugoszláv lexikográfiai intézet vezetője, a selmeci, eperjesi, segesvári, zágrábi múzeumok igazgatói és őrei – mind úgy nyújtották munkámhoz segítő kezüket, hogy ujjaikon át szívük melegét éreztem.

Ezekben a hetekben és hónapokban újra meg újra rádöbbentem, hogy a messzebb-múlt és a közelmúlt soviniszta igehirdetői mennyire megcsonkították, mennyire összezsugorították Petőfi életművének és életének értelmét.

„Extra Hungarian non est vita" – ezt a botor frázist húzták rá a világirodalmi méretű költőre és nem rajtuk múlott, hogy az igazi Petőfi és az igazi forradalom egységét sem elferdíteniök, sem elsikkasztaniok nem sikerült.

Mert ezekben a hetekben és hónapokban újra meg újra tapasztaltam azt is, hogy költészetének sugárzása gerjesztően, összefogóan és egyetemesen hatott át a hamisítások ólomfalán. Fénye, melege szétáradt és neve a Dunatáj költői között már a halálát követő évtizedekben is a világszabadság és a népek testvériségének szellemét és szólamát idézte.

A szerémségi dombok között, a kis Kamenicán áll a ház, amelyben Jovan Jovanovics orvosdoktor, aki

Zmaj

néven a szerb irodalmi romantika legjelesebb költője lett, élete delét s alkonyát leélte. A ház most múzeum, tárlóiban számtalan magyar irodalmi vonatkozású ereklye.

Jovan Jovanovics Zmaj tíz évvel volt fiatalabb Petőfinél. Ujvidéken, a „szerb Athén"-ben született, már gyermekkorában kitűnően megtanult magyarul. Mire felserdül, a magyar nép a császári önkény, a szerb nép a császári szószegés keservcit nyögi. Ebben az atmoszférában éri a fiatal Jovan Jovanovicsot, közvetítő higitás nélkül, tisztán s töményen Petőfi világszabadság-eszményének élménye.

A kiterjedt nyelvtudású, kitűnő lírikus világirodalmi remekek sorát fordítja anyanyelvére, de lelkéből lelkedzett, rokon költőinek a magyarokat érzi, Aranyt s elsősorban Petőfit. 1860-ban megjelent „János vitéz"-fordítása olyan népszerű, hogy szinte eredeti szerb költeményszámba megy. A „Falu végén kurta kocsma" az ő tolmácsolásában valósággal szerb népdallá válik; nagy daloskönyvében: a „Pevanijá"-ban kötetnyi teli virágzásban átplántált Petőfi-verset találunk.

Zmaj költészetében Petőfi hatása nem holmi [illegible] magyarkodást jelent. A szabadsággon[illegible] mint a mágnes, vonzza a [illegible] szorosra

„Te sza

fogja a szebb, különb, igaz[illegible]
élés szenvedélyes vágya.

1882-ben a pesti dunapa[illegible]
tőfi érczszobrát. Az ünnepsé[illegible]
vanovics Zmaj is. Elhangza[illegible]
elcsitul a hivatalos lárma, a[illegible]
ben az elsikkadt szabadsá[illegible]
buggyant ki szívéből:

Jovan Jovanovics Zma[illegible]
(1833–1904)

Pesten vagyok. Cser[illegible]
Süket, sötét éj, nén[illegible]
(S mint hályogos sz[illegible]
Rovom az utcát egy[illegible]
S egy tágas térre ér[illegible]
Ahol a bronz-Petőf[illegible]
Tegnap hullott le a [illegible]
Nem mint szobrot l[illegible]
(Szobrot nem legjob[illegible]
A nagyszerű példa e[illegible]
Emelek én itt kalap[illegible]

Ó, Petőfi, ritka csoda[illegible]
Te szabadság meteo[illegible]
Te a szabadságért é[illegible]
De nem ilyet, mást[illegible]
Te a szabadságért ha[illegible]
De mást, különbet a[illegible]

Igy kezdődik magyar fo[illegible]
szobor leleplezése alkalmábó[illegible]
„Szemben a holddal". Igy re[illegible]
testvérlélekben Petőfi forrada[illegible]
vének történelmi értelme.

Petőfi 1849-ben honvédatill[illegible]
csatába készülődik. Ez időbe[illegible]
kubinban a kis Pavel Orszag[illegible]
Országh

Hviezdos[illegible]

a szlovák nép legnagyobb kö[illegible]
A miskolci gimnáziumban

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1967 JAN 11

LOBOGÓ

JANUÁR 13.

PÉNTEK

VERŐNIKA

ZÁDOR ISTVÁN Kossuth-díjas festő és grafikus 85 évvel ezelőtt, 1882 januárjában született. (Meghalt: 1963-ban.) Párizsban és Firenzében tanult, majd a szolnoki művésztelep kiemelkedő alakja lett. Rézkarcai mellett jellegzetes portréi tűnnek ki. A művész önarcképe.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD

Zádor István

1958 MÁR 4

1958. március 4, kedd.

610

Zádor István Kossuth-díjas festőművész kiállítása az Ernst-múzeumban

A hetvenhat esztendős **Zádor** István Kossuth-díjas festőművész öt évtizedes munkásságának legjellemzőbb alkotásaiban gyönyörködhet a látogató ezen a kiállításon. Egy sokoldalú művész életéről, felfogásáról, állásfoglalásáról, életszemléletéről ad hű képet a jol rendezett kiállítás.

Szemtanui lehetünk egy kiváló tehetség kibontakozásának, hiszen a szorgos esztendők munkájának legjellemzőbb grafikai alkotásai végigvezetnek bennünket azon az úton, amelyen a tehetséges festőművész pályája legmagasabb fokára eljutott. De nemcsak a művész, hanem a mélyen érző, az életet és a természetet szerető ember szemléletéről és társadalmi állásfoglalásáról is vallanak a képek.

Zádor István sajátos egyénisége valló grafikái hűen tükrözik és tolmácsolják történelmünket. Az első világháború, a Tanácsköztársaság dicső napjai, a felszabadulás, s az azt követő új honfoglalás, a szocializmus építése — mind-mind helyetfoglal képeinek gazdag gyüjteményében.

A hetvenhat esztendős művész alkotásait szemlélve bátran elmondhatjuk, hogy tematikai gazdagság, a tárgyválasztásban mutatkozó változatosság, műgond, frisseség és közvetlenség hatja át ezeket a műveket. Zádor István életműve azt bizonyítja, hogy a művész vizsgálódva, nyitott szemmel járta életútját, s számot adott mindarról a szépségről, amit a hazai táj és környezet — a gyárak és mezők munkásainak élete — adott és jelentett számára.

K. J.

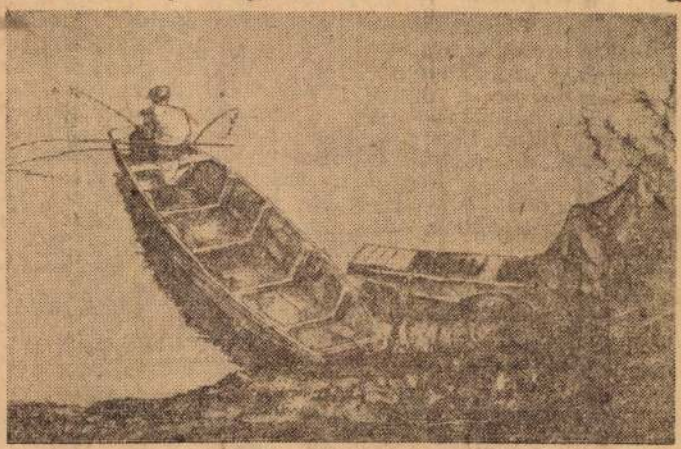

Egy rajz a kiállítás anyagából.

Két perc alatt megtudtuk

— 28—10?. . .

— Halló! Itt a Lenin úti Édesség Mintabolt.

— Elnézést a zavarásért, szeretnénk megtudni, hogy a húsvéti árukban mikor gyönyörködhetnek a győri apróságok és felnőttek?

— Húsvét még elég messze van, de mi már készülődünk. Néhány nappal ezelőtt tárgyaltunk a Budapesti Cukrászati Vállalattal, a Budapesti Keksz- és Ostyagyárral, a Szerencsi Csokoládégyárral, valamint a Győri Keksz- és Ostyagyárral. Megrendeléseink elég nagy tételt jelentenek, de mind a négy gyár elfogadta. Árukészletünkkel bizonyára minden szülő elégedett lesz. Bőségesen árusítunk majd csokoládé-nyuszikat, csibéket, tojásokat, báránykákat, de nem lesz hiány a nagyon kedvelt tojáscukorkából sem. A felsorolt árukból március 10-én és az utána következő napokban 13 mázsát kapunk. Ezeken kívül természetesen mind a négy gyártól kapunk díszdobozokat, amelyekben finomabbnál finomabb csokoládé van.

— A kirakatban mikor láthatjuk az új árucikkeket?

— Amint az áruk megérkeznek, azonnal megkezdjük a kirakat átrendezését és a kedves húsvéti figurákkal díszítjük a bolt polcait is.

Himzett ruhák, blúzok, kuligánok

Budapestre és exportra szállít árut a Soproni Háziipari Szövetkezet

A Soproni Háziipari Szövetkezet raktárában gazdag az árukészlet. Az ízlésesen elrendezett polcokon ott sorakoznak a gondos munkával készített hímzett női és lánykaruhák, amelyek már nemcsak Sopronban, de Győrött és Budapesten is kedveltek. Nagyon tetszetősek a pamutból és gyapjúból készült modern fazonú kuligánok és blúzok.

A néhány hónap óta készülő árucikkeken kívül ebben a hónapban megkezdi a szövetkezet a flór fonalból készült férfi és női felső kötöttholmik készítését. Ezek az új áruk különféle színben és fazonban jelennek meg a háziipari szövetkezet boltjában.

A szövetkezet tagjai természetesen nemcsak ezeket az árucikkeket készítik. A lakosság igényeinek megfelelően akár blúzra, akár kuligánra, akár női, vagy gyermekruhára bármelyik percben vesznek fel megrendelést, sőt a soproni és győri igényeket kielégítve, nagyon szép női és férfi gyapjúkesztyűket készítenek külföldi megrendelésre.

Hosszú álomból ébredt a darnózseli ifjúság

DIVAT

Művészvonalú estélyi toalettek

1. Estélyi ruha tüllcsipkéből, nagyon mély hátkivágással. A pántok és a csat strasszal és flitterrel van borítva. 2. Bájos, fiatalos esti öltözet hófehér crepe-satinból, hermelin belépővel. 3. Esti ruha fekete velour-siffonból.

A Szinyei Társaság kiállítása az Ernst-Muzeumban

Glatz Oszkár festménye: Fonó sokác menyecske. (Seidner felv.)

Zádor István festménye: Bajor Gizi a „Kréta-kör"-ben.

Tolnai Világlapja 1931. 4. sz.

lió frankot. Ám a jó példa ragadós és mikor orleánsi Fülöp herceg megtudta Conti gróf esetét, észbe kapott és ő is társzekereken vitte a bankhoz részvényeit, melyekért 25 milliót fizettek ki.

Ez azután betetőzte a katasztrófát. Ilyen hatalmas összeget még kényszerbankjegyekkel sem lehetett pótolni. Mikor eljött az osztalék fizetésének ideje, forradalmi jelenetek játszódtak le a bankpalota környékén. Hiteles feljegyzések szerint már napokkal előbb sorakoztak fel az emberek, akik éjjelnappal az uccán várakoztak arra, hogy szelvényeiket benyújtsák. A tolongás olyan rémületes volt, hogy több ember megfulladt. A halottakat vad üvöltéssel hordták körül a városban és átkozták Lawt és az orleánsi herceget. Minthogy most már bizonyossá vált, hogy a részvénytársaság nem fizet, a rémület és fejetlenség általános lett. Rengeteg ember veszítette el utolsó fillérét is és a Szajna tele volt az öngyilkosok hullájával. Law palotájának ablakait beverték, hintóját összezúzták, leányát kődobással sebesítették meg, de neki sikerült a királyi palotába menekülnie, ahol elrejtőzött. A tömegszenvedély azonban nem csillapult. Ellenkezőleg, a tőzsde összeomlása egyre új áldozatokat követelt és a becsapottak tízezreit katonák verték szét, akik a forrongó tömegbe lőttek. Számos halott feküdt az uccán és egész Európa pénzpiaca megrázkódott a szörnyű összeomlás nyomán.

Law pedig hatlovas kocsin menekült a határ felé. És mint egykor Angliából való menekülése idején, megint nem volt egyedül. Ismét egy szép asszony ült oldala mellett: De Prie márkiz.

A menekülőt a határon elfogták. Párizsból kapott felsőbb parancsra ugyan ismét útjára engedték, de ékszeres dohozát, melyben vagyonát tartotta, elvették tőle. Teljesen pénztelenül érkezett Olaszországba, ahol igen szűkös viszonyok között halt meg 1729-ben.

Ötven év mulva

— *Mondja, Ottó, hány óra?*

— *Öt perc mulva kilenc.*

— *Akkor talán elérem még a negyedtizes rakétarepülőt.*

— *Hová megy?*

— *A Marsba... Azt hallottam, hogy odafenn sokkal olcsóbb a baromfi.*

— *És mikor jön vissza?*

— *Oh, délre itthon vagyok... És maga?*

— *Én Dunaharasztiba utazom paradicsompalántákért.*

— *És mikor lesz itthon?*

— *Honnan tudhatná az ember, hogy mikor ér haza Dunaharasztiból... Délre talán én is itthon leszek... Ha maga előbb érkeznék, ne várjon rám... Ebédeljen meg és tegye nekem félre az ételt.*

Aktuális esetek

Az ajándék!

A fiatal férj egy csokor virágot hoz haza a feleségének. Az asszonyka nem túlságosan örül az ajándéknak, de azért, bár savanyú arccal, vázába teszi a virágot. A férj észrevesz valamit és méla rezignációval mondja:

— Hiszen azt mondtad, hogy bármi kis megemlékezés is legyen az, ami tőlem jön... te nagy örömmel fogadod. — Hopp ugrik fel a férj — még arra is emlékszem, hogy éppen egy ékszerbolt kirakata előtt állottunk, amikor te ezt a kijelentést tetted...

— Na látod — feleli az asszonyka, — ez az... én tényleg egy csekélységet vártam tőled, de nem egy csokrot.

— Hát mit?— kérdi a férj.

— Egy gyűrűt — feleli a feleség kedvesen. — Hiszen az is egy... csekélység! Nem igaz?...

A romantika...

Margitnak, aki tisztviselőnő egy bankban, erősen udvarol Elemér! Elemért „Bé"-listára tették a hivatalában és most állást keres. Margit mamája meghívja többször Elemért vasárnapra ebédre és hétköznap vacsorára.

Elemér megeszi az ebédet, utána pedig a mama zongorázik, a fiatalok énekelnek... szóval Elemér mindent csinál, csak nem nyilatkozik. Egy vasárnap este a mama megkérdezi Margittól:

— Nyilatkoztál már Elemérnek?

Margit, miközben felhúzza a pizsamája nadrágját, csendesen, elmélázva feleli:

— Nem hiszem, hogy nyilatkozni fogok!... Elemérnek túlságosan nagyok az igényei az én fizetésemhez képest! Csak vegye feleségül Sárit!...

— Nos és veled mi lesz? — kérdezi a mama.

— Házibarátnő leszek Sáriéknál — feleli Margit.

— Hát ez meg micsoda megint? — kérdezi a mama.

— Romantika — feleli Margit és elolt ja a lámpát.

A bátor férfi!

Téli wek-eendre indult a társaság. Gyönyörű szépek a hóval fedett hegycsúcsok. Mindenütt sielnek a hegyekben. Géza és Jolán a kiránduló társaság tagjai, véletlenül eltévedtek az úton és egy erdőbe jutottak, ahol Géza dideregve szólalt meg:

— Nézze, Jolán, én nem akarom megijeszteni magát, de azt hiszem, hogy ezen a vidéken farkasok is járnak!...

Jolán pajkosan csúszkált a havon, mintha egy cseppet sem félne a farkasoktól, de a csupasz fák között gyanusan megzörrent valami és Géza reszketve szólalt meg:

— Jolán, nem fél? — vacogta rémülten.

— Ugyan — felelte Jolán, — csak nem félek ott... ahol maga van!... Egy bátor férfi mindennel felér.

— De hol lát egy bátor férfit? — kérdezte Géza.

B. I.

lása kifeszült, *a szobához vezető folyosón meghallja Mouche lépteit*, már mellette van és az éteres, kenőcsszagú szoba levegője... *gemünzter Luft*«.

Szemügyre veszem az alacsonyfedelű folyosót, mely összeköti a szobákat és benyílik a »matrác-sírhoz«, ahol *a holttest*, régen elhamvadt tüzek új tarajosodásában ujjong.

»Geschlossen war mein Aug, doch angeblickt
Hat meine Seel beständig dein Gesicht...«

Érzéki szomjúság, szomorúság Heine mindegyik Mouche-verse, levele.

Worte! Worte! Keine Taten«

Rejtelem.

A lángját vető élet folyosója betorkollik, a halni nem tudó halál elé.

A rabbi és a szerzetes iszkolnak.

»*Heide II.*«, pihegésig. Erosról énekel, nyögdécsel...

A négy viaskodó, tántorodó testamentuma körül az ötödik: a *Vers* borítja rá az illő szemfödőt, melynek sorai, itt, a kihevült és záruló tragédia szobájában megmorajlanak rajtam:

»Keine Messe wird man singen,
Keinen Kadosch wird man sagen...«

miniatűr kozmoszban éppen úgy dolgozhat, éppen úgy elvégezheti a számításait, mintahogy eddig tornyában végezte, azzal a különbséggel, hogy itt, ha kell, egy óra alatt játszatja le magának azt, amihez Isten eredeti planetáriumában egy esztendőt kell várni. A H. G. Wells időgépe ez — időmikroszkóp is egyben, mint a gyorsított mozgókép.

A Ringen végigbotorkálva, előadás után, ezen tünődtem. Micsoda pompás kis végtelen- és Erő, — az erkölcsi törvény, kategórikus imperativusz. Kötelesség önmagammal és embertársaimmal szemben.

Az ám, csakhogy ennek a rendszerét nem tanítják semmiféle planetáriumban. Itt még kevésbé tudom, hová tartozom — csak azt sejtem, hogy mindenki Napnak képzeli magát és nagyon szeretné, ha körülötte keringenék. Vonzanak és taszítanak s a fekete égben dogmák és közmondások néhány rendetlen fénypontja pislákol. Hová forduljak? Szeressem embertársaimat, mint önmagamat? Megköszönné néha — mintahogy én is megköszönném, ha az öngyilkos ugyanazt tenné velem, amit sajátmagával. A legtöbb ember és intézmény sokkal több áldozatot vár tőlem, mint amennyit önmagammal szemben megenged — ők önmaguk körül forognak, de tőlem elvárják, hogy azonkívül még körülöttük is keringjek. Nappalom az övék — álmomban érek csak rá magammal foglalkozni.

Mit tehetek? Nap lenni soha nem akartam, de a bolygótermészet hiányzik belőlem. Nekem legjobban az ikercsillagok tetszenek, amik egymáskörül keringenek. Viszont — valahová csak tartozni kell, úgy-e. Hogy lehetne úgy elhelyezkedni valahogy, hogy ami nekem jó, a másiknak is jó legyen? Ebédemmel nem csillapíthatom a másik éhségét, valamint az én szomjúságomat se oltja el a víz, amit felebarátom iszik. Nem jó így, mindenkit megérteni, miközben senki se érti az embert — hát itt is, ebben a kozmoszban, az üstökös futárszerepét vállaljam?

Örök csillagok...

Alászolgája, szerkesztő úr, mit szól a háborús hírekhez?

Kérem, én a Sziriuszból érkezem... van valami újság?

Tovább megyek, próbálom összeszedni a dolgokat. Lindberg... átrepülte... fejlődés... az ember diadala... világegyetem... erkölcsi törvény... Jó, jó — de miért vagyok ilyen boldogtalan?

Az Imperiál előtt egy széken Molnár Ferenc. Tisztelettel köszöntöm, leülök három percre. Majd eldicsekszem neki a planetáriumi

Zádor István festőművész VI/5

A sakharai sivatag

A Nilus deltájában

Szentföldi útinapló

Irta: Zádor István festőművész

Kairó, június.

A trieszti Lloyd egy úszó hoteljében utaztam április végén Alexandriába. A tenger síma, mint egy acéllap, folyton változó színű, a legmélyebb kéktől a legvilágosabb zöldig. Állandó napsütés, csak a görög szigetek burkolódznak felhőkbe. Morea, Ithaka, Kréta . . . Földrajzi és mitológiai tudásomat is felhők borítják. Hatalmas hegyek, sziklahasadékok, sejtelmes hóborította hegycsúcsok.

Negyednap délután egy világító sárga fénysáv: Afrika. Lassan, lassan apró házak bontakoznak ki a sötétzöld víz és világoskék ég között, — vakító sárgán tűz rájuk a nap. Az ezeregyéjszaka keletje.

egy világvárosba. Óriási autóforgalom, kitünő világítás, nagy lárma.

Érdekes mosék, gyönyörű udvaraikban egy más világ, csend, az uccáról alig hallatszik be a zsivaj. Magas emelvényen Koránt olvasók himbálják testüket, ugyanúgy, mint a talmudisták. Azt mondják, azért kell a testi munkát végezniök, hogy a csendes napestig tartó olvasásban el ne aludjanak. A mosét egy Pestről elszármazott építész, Herz basa, restaurálta kitünően, amennyiben háromnegyedrészben konzerválta meglevő állapotában és egynegyedrészét, egy sarkát renoválta eredetileg volt gazdag színezésű interieurré.

Aszfaltos úton a piramisok felé

séget rendez be magának az ember ezen a világon. Lindberg úr és társai lassanként úgy összezsugorítják a Földgolyót, hogy zsebrevághatjuk, mint valami használati cikket. Fajtánk történetét, a cromagnoris embertől napjainkig, éppenúgy mutogatják majd nemsokára, egy óra leforgása alatt, valami fejlődéstani gépezet segítségével, mint itt a csillagok mozgását — idő és tér egyre szűkül és az ember egyre nagyobb lesz.

Az ember...

Vagyishát én magam. Ilyen nagyszerű vagyok én, a kutyafáját. Én meg ezek a...

— Sie, sehens's net die Linie?

Rendőr taszít oldalba, már megint csak úgy át akartam menni a kocsiúton, ahogy jött, pedig itt fehér vonal van húzva, azon kell végigkötéltáncolni. Lám, a többiek szépen, rendesen mennek rajta, ezen a közlekedési ekliptikán. Mars és Merkur és Vénusz — a magamfajta kóbor üstököst is rendre tanítják. Beszélhetek neki, pardon, én nem tartozom ehez a naprendszerhez, biztos úr. Tessék az igazolványom, én csak átutazóban vagyok, illetőségi helyem a Szíriusz, jobbra, a Véges — csillagképletben — az igaz, hogy megkerültem az önök Napját is, még hozzá egész közelről, sokkal közelebbről, mint akármelyikük, tessék nézni, a kabátom szárnyát is megpörkölték a protuberanciák, — de én mégse tartozom ide, tetszik tudni, a dolog úgy áll, hogy nekem *két* napot kell megkerülni, azért látnak itt engem aránylag ritkán, száz évenkint egyszer — a Másik kicsit messze van, tetszik látni? ott, ott, az a hunyorgó kis pont, — az Alfa csillag, pályám elipszisének másik gyujtópontja. De megsúghatom önöknek, önök is arrafelé tartanak, naprendszerestül, mindenestül, — persze, kicsit soká fog tartani, míg odaérnek. Addig nekem kell fentartani az összeköttetést, ide-oda röpködni, — tessék elhinni, nem jó pálya ez a hosszú, hosszú elipszis, jobb szeretnék én is rövidebbet és, hogyis mondjam csak, gazdaságosabbat.

Biztos úrnak vurst, addig, amíg itt vagyok, tessék betartani az ekliptikát. Értem már, — ez volna hát a csillagos éggel egyenrangú Rend

hallottam Hatvanyéknál. Na. Tessék? Aha. Elég jó. De hallottam-e ezt? Kérdezik a Weiszt...

Nagyot röhögök. Csakugyan ez még jobb. De mit is akartam meg mondani...? Tudom már — az a izé, a dolog, ahonnan jövök — mi is volt csak? Honnan jössz? Semmi — jelentéktelen kis apróságot néztem meg, afféle apart dolgot, itt szembe a Mariahilferstrassen... Na?... Á, érdektelen. Valami világegyetem, vagy mi a fene. Ja! Hallom, elég unalmas. Szervusz.

De tényleg, jobb kedvem van. Hogy is van az a vicc? Kérdezik a Weiszt...

Nevetek magamban, aztán fütyörészve megállok.

Ez volna hát az, a nagy kiegyenlítés, összhang a káoszban, — nevetés?

Egy háztető mögül kibújik a Hold. Rajta élesen, szinte fotografálva, két arcél, csókban összeforrott ajkak.

A füttyszó megakad összecsücsörített számon.

És ez volna hát a másik — egyetlen esély, melyben két halandónak *egyszerre* jó az, ami a másiknak is jó — az erkölcsi törvény?

Csók és nevetés...

Akkor hát semmi baj.

Gabi fiam, el ne késsél az iskolából, ez úton figyelmeztetlek Bécsből, mert jaj neked, ha hazajövök.

Vas-, Gép- és Háztartási-Ipari Kiállítás

kapcsolatban

I. Nemzetközi Reklám Kiállítás

Augusztus 18-ától szeptember 15-éig

Városligeti Iparcsarnok
Fővárosi Csarnok és a külső területeken

Devonulás Egyiptomba

Ez Kelet. Szédítő lármájával, egymást taposó fekete embereivel, akik egymás kezéből tépik poggyászainkat, túlhirtelen váltja fel a hajó exclusív csendjét. Fejbeverten, szédülten megyünk egyik ordítóval, aki mellét veregetve nyugtat meg, hogy a többi üvöltő az ő alkalmazottja.

Muzulmánünnep van, minden zárva, csak a kávéházak előtt ülnek alacsony székeken, narghilét szíva meditációban, vagy Tarolát játsszva és veszekedve.

A pályaudvar angol mintára épült, oly magas perronnal, hogy lépcső nélkül lehet a vagónba szállni. De míg Angliában ez a kényelmet szolgálja, itt az állandóan nyitott kupéablakon derékig hajolnak be ijesztőképű szudán négerek, felső egyiptomiak s nyakukon kidagadó erekkel, préselt torokhangon üvöltik az ember arcába frissítő italok, gyümölcsök, cigaretták neveit. A kupéban mellettem burnuszba takarva, lábait félig maga alá húzva, tarbusszal a fején egy férfi, típusa az orientális férfinek, olajbarna arccal, szakállal. Kezében arabbetűs füzet: a Korán betűi, mint az Agia Sofia nagy tábláin. Tisztelettel nézek reá, a keleti mesék első megelevenedett alakjára. Az arab betűk felett azonban rajz: pamlagon heverő, lábát égnek nyujtó meztelen nő. Egy »Sourire«-szerű vicclap volt.

A vonat óriási sebességgel vágtat a Nílus deltájában. Sötét van, kinézek az ablakon, ismerős táj: sötéten is világító ég, feltünő erős fényű esticsillag, alatta lapostetejű ház és egy pálmafa fekete szilüettje — a bethlehemi játékok szokásos tájképe.

Fekete pincérek, európai milió

Az étkező- és hálókocsiban az ember mindenütt otthon van. Ugyanaz az intérieur fogad itt is, mint Európában. A különbség az, hogy itt a pincérek koromfekete arabok; földigérő fehér vászonkaftánban, széles, piros övvel és cilindermagasságú fezzel. Meg kell előbb szokni, hogy fekete kezük nem hagy nyomot a tányéron. Az árak éppen kétszerese az európai áraknak.

Kairói megérkezés a szokásos megérkezés

A piramisokhoz széles aszfaltozott 9 kilométer hosszú autóút vezet. A Cheops-piramis alján luxus-hotel délutáni teával és jazz-banddal. Nagyon erős autoszuggeszció kell hozzá, hogy ezektől az új zavaró sallangoktól megtisztultan engedjen magamra hatni az emberi hatalom és a legsúlyosabb robot együttes emlékeit. A nagy piramis bejáratánál tevehajcsárok kaptak össze, bizonyára a baksison, mert ekörül forog itt minden, ez a szó, amely állandóan kíséri Keleten az idegent. A közbelépett rendőr, ki itt csak bottal van »felfegyverezve«, régi rabszolgafelügyelő módján addig verte őket fejbe és korbácsolta arcon, míg szétválasztotta őket. Ilyen metódussal építhették a piramisokat.

Sok mindenen kell itt csodálkozni: a sakkharai sivatagban levő földalatti sírok felülmúlhatatlan relífjeitől a Menphisben látott kis arab gyerekig, kinek fél szemét és orrát fekete rajokban lepték be a legyek s ezt nyugodtan tűrve játszott tovább a porban.

Halottak uccája

A kairói múzeumban fekvő szegény fáraók nagyon háttérbe szorultak, amióta Tuthankamon kincsei kerültek az érdeklődés homlokterébe. Emlékszem, milyen szenzációt keltettek az angol illusztrált lapok színes reprodukciói e szobrokról, ékszerekről, bútordarabokról. Mégis megdöbbentő és lenyügöző érzés ezekkel a kincsekkel szemtől-szemben állni.

Kairónak van egy holt városa is, a Mokatam-hegy tövébe, a homoksivatag kietlenségébe épített uccák, terek és házak, egy óriási városrész uccanevekkel, házszámokkal és uccai világítással, amelyben csak halottak laknak. Házak betett ablakokkal, csukott kapukkal, amelyek mögött halottak feküsznek.

Negyven évi vándorút tizennégy óra alatt

Este utaztunk tovább Palesztinába. Azt az utat, melyen a zsidók 40 évig vándoroltak a sínai sivatagon keresztül, ma hálókocsiban 14 óra alatt lehet megtenni. A szuezi csatornán, e 100 méter vizen kompon kell átkelni. Kísérteties kép, amint a sötét éjszakában egy Indiajáró óriáshajó reflektora világítja be maga előtt az utat ezen a keskeny vizen.

(Jövő vasárnap folytatjuk.)

Zádor István K

Festett kuruzslók

megvadult táncát, rekedt torokból kierőltetett hókusz-pókuszát üli körül az: ember.

ók csak forogni tudnak, csak bejelenteni.
etkezendő minden eddigit felülmuló produkciót.
rakozás idegességében összeütődnek a tenye-
Most mit csináljon? Az érdeklődést fokozni
ell fejezni.
g. Dülledt-szemű bennfentesek dagadt ajkak-
k az ütemet. A ritmus zagyva lármába fullad.

édülnek.

olya eltorzul. Villanak a szemek:

forog. Az ember: ideges, türelmetlen és kezd

az attrakciót.
ot kellene.

kott elmélet temetése.

ón lenyalták a mézet. Ott maradt a kóc.
ncot.

, kiábrándult, tapadó tekintettel nézi a kócot.
osok bátortalanuló hangja:

* *

s.
sen védi.
rumon, szinpadon, vásznon és papiron hiába

k még percekre lelket belé!
g, amelyhez elérkeztünk!
láthatóvá lett

Művész-Élet 1932. sept.

KÉPZŐMŰVÉSZET

PÁLLA

D. N.:

A szolnoki művésztelep

Azt a majdnem végzetessé vált rombolást, amit a románok és kommunisták harca mért a művésztelepre, tökéletesen kiheverte. Lippich István ny. főispán a telep törzstagjaival karöltve, illetve azokat a nehéz viszonyok közepette is lelkesen támogatva, talpraállította a sulyos beteget.

Fárasztó utánjárásokkal, kérvényezésekkel sikerült elérni, hogy a teljesen tönkretett műtermekből tizenkettőt, a lakásokból pedig hatot annyira rendbehozattak, hogy lakhatóvá vált — legalább is a nyári hónapokra. Lippich főispán vitte keresztül azt is, hogy a szolnoki moziengedélyesek jövedelmének egy része a kultuszkormányon keresztül a telep restaurálására fordíttassék. Ugyancsak a restaurálási munkálatokra Kohner Adolf báró öt millió koronát bocsátott a telep vezetőségének rendelkezésére.

Azóta eltelt néhány év és a telepen ismét teljes erővel, régi kedvvel és sok reménységgel folyik a munka. Az új nekilendülésnek mozgató lelke: *Dr. Kerekes Sándor.*

Dr. Kerekes Sándornak köszönhető, hogy a telep ma ismét használható és télen is lakható állapotba került. Határtalan agitálásának, invenciózus irányításának az eredménye egyrészt a közönség, másrészt a hatóságok fokozott támogatása.

Lippich István ny. főispán ma is alelnöke a telepnek és a telep fejlesztése érdekében *Dr. Tóth Tamás* polgármesterrel és *Dr. Kiss Ernő* felsőházi taggal karöltve igen eredményes munkát végez.

Az oly sokat hangoztatott „*kultúrfölény*“ igen jelentős bölcsője a szolnoki művésztelep. A külföldi nemzetközi kiállításokon: *Bécs, Velence, Brüsszel, Varsó* nagy sikerrel szerepelt a telep. Az 1922-iki kiállításon *Vidovszky Béla* „Intériör“ c. szolnoki képét az olasz király vette meg. *Zádor István* munkáiból a bécsi Albertina, a brüsszeli *Musée Moderne*, és a londoni *British Múzeum* vásároltak. *Szlányi Lajosnak* rengeteg képét vették meg Angliában. *Fényes Adolf* és Zombory ugyancsak innen hódították meg a külföldet.

***

Zádor István

(1)

- Lippich Gusztáv, új főispán 1899-jún-ban ígéretet tesz a közművelődés és közízlés terjesztésére
- a „Műcsarnok" lap műtermek építését kéri
- Bihari Sándor, Boruth Andor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Kernstok Károly, Katona Nándor, Mednyánszky László, Mihalik Dániel, Pongrác Károly, Vaszary János nevében Olgyay Ferenc memorándumot nyújt at Wlassics Gyula miniszternek
- művésztelep létesítését kérik
- lekötelezik magukat évente egy szolnoki kiállítás rendezésére
- 1901. ápr. 28-án megalakul a Szolnoki Művészeti Egyesület
- első feladata, műtermek építése
- 1902. jun 29-én átadják a műtermet Bihari Sándor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Mihalik Dániel, Olgyay Ferenc, Pongrác Károly, Szlányi Lajos, Zombory Lajos konfoglaló művészeknek
- Szolnok jó témát nyújtott az akkori festészethez
- itt dolgoztak azelőtt osztrák és német festők
- a magyar művészek közül Sterio Károly Böhm Pál, Aggházy Gyula, Deák Ébner Lajos itt fest
- Bihari Sándor a telep alapítótagja és aktív művésze haláláig

Fényes Adolf az első horozakban a

Zádor István

„Szegény emberek" sorozatát készíti el. (2)
„Szlányi Lajos, Olgyay, Ferenc, Mihalik.
Dániel, a szolnoki táj rajongói
- Zombory Lajos főleg állatfestőként ismert
- Szülé Péter portrékat alakos kompozíciókat készít
- Zádor István rézkarcokkal foglalkozik.
- Gakran megfordul Szolnokon Koszta József
- Nagybányáról telepszik ide majd Szentesre
- Barta Ernő, Zádor István, Pólya Tibor és Iván plakátokkal segítették a Tanácskormányt
- 1919-ben visszahívják, a művészeket a telepre ahová kórházat rendeztek be
- a két világháboru között jelentős szerepet vállal a két Pólya testvér
- Aba-Novák Vilmos művészetét is hasznos évek, kapcsolják Szolnokhoz.
- az Vijonnan érkezettek az első időszakban Fényes Adolf és Szlányi Lajos tanítványai majd a 40-es években Gallé Tibor foglalkozik velük
Ehhez az időszakhoz tartozik még Udvary Dezső, Kléh János, Vidovszky Béla Jávor Pál, Olgyay Ferenc tevékenysége
- az alkotók többsége csak nyáron van a telepen - évenként közös tárlatot rendeznek
- 1926 óta tagja a telepnek Chiorini Ferenc a 30-as évektől Pátzay Pál, Gáborjáni Szabó Kálmán, Mattioni Eszter, Basilides, Barna, Bernath Amel, Borbereki Kovács Zoltán

- 1943-ban Kerényi Jenőt vendégtaggá fogadják
- a háboru után kimarad a telepről: Tényes Adolf, Révész Péter Pál, Áldor László, Forstner Dénes.
- lerombolódnak az épületek
- 1948-tól hezdenek visszaköltözni a műtermekbe Chiovini Ferenc, Beneder Jenő, Bótos Sándor, Patay Mihály
- 1953-58 között itt fest P. Bak János és a telepen kívül dolgozik Baranyó Sándor is
- 1956-tól helyreállítják a telepet. 12 teremben folyik a munka. Ekkor költöznek a telepre Antal Ilona 1965 ig, Palicz József és Gácsi Mihály 1974 ig, Mészáros Lajos 1971 ig
- Mai Szolnoki művészek: Chiovini Ferenc Baranyó Sándor, Berényi Ferenc, Bokros László, Tazekas Magdolna, Meggyes László festők, Nagy Istvan, Simon Ferenc, Szabó László szobrászok és Bokros Julia keramikus.
- a művésztelep nem közös vonások kialakításával jeleskedett de otthont adott a művészeknek

Egri Mária Művésztelep Szolnokon

"Üzenmi Magazin 1977/12 3-4 old

Zádor István

János tanitvány

irta: Ruth Schaumann

A fiatal katolikus lira egyik legeredetib és legerősebb tehetsége. Bensőséges, képzeletgazdag és termékeny költő, aki a formaszépségnek is mestere. Egész sor verskötetéből kiválók: Die Kathedrale, Das Passional és Die Glasbergkinder. Az itt bemutatott vers a Passional cimü kötetből való.

És engem a Fiu ennen helyébe tett,
Hogy odaért szomju szájához az ecet,
És tenger-bününkért a kereszten veszett,
Anyámul adta a Szüzet nekem,

Nagy keservébe ott busan bekért.
Rőt köpeny védte: Gyöngén lenge vért,
Hogy meg ne haljon az öt gyilkos sebért,
Én, a tanitvány lettem legott fia.

Lelkem Rá várva csak Helyette él,
Mint kertben árva liljomnál kardlevél,
Hogy el ne ölje csalánterebély,
Hava hadd törjön égre szeliden.

Pusztai kut, Ur adta könnyvirág,
Már int az ut, hol fogy e kinvilág,
Szivedbe már tenger fuvalma hág,
A révben, Anyám, kérlek, ne feledj.

Kállay Miklós fordítása

STILUSOK ÉS VILÁGOSSÁG

Valamikor a stilus főkövetelménye a szépség mellett is a világosság volt. Minden mondat ugy hatott, mint szépen csiszolt kristály. A mesteri metszésü élek szivárványt szórtak, de maga a tömb teljesen átlátszó maradt. Sok irónak legfőbb becsvágya volt, hogy amit ir, azt egyszerre, minden különösebb fejtörés nélkül megértse az olvasó. Ez a stilus egyszerre és elválaszthatatlanul hatott a művészi érzékre, fantáziára és az értelemre. Az olvasó egyszerre értette és élvezte az irást. Sőt élvezetének nem csekély alapföltétele volt az, hogy értelmének nem kellett semmin fölakadni.

Jött aztán egy kor, midőn ez a teljes harmónia megbomlott. Az iró ugy érezte, hogy sokkal inkább feladata az olvasó érzelmeire, szépérzékére és képzeletére hatni, mint az értelmére. A stilus szépségét is sokkal jobban emeli a gazdagság, a szinek egymásba kuszálódó játéka, mint a kristályos átlátszóság. A szimbolisták voltak azok, akik a hasonlatok terjengősségét képekké tömöritették, akik magára a tárgyra ruházták annak a másik tárgynak tulajdonságait, amelyhez hasonlitották, s a képek gazdag és változatos egymásutánjából épitettek fantasztikus eszmekastélyokat s azzal nem igen törődtek, hogy az értelemnek gyakran keserves megfeszitéssel kellett keresnie az Ariadnefonalat a képek utvesztőjén át, de arról gondoskodtak, hogy fáradtságos utján a legvarázsosabb látomásokkal kápráztassák el.

Másoknál maga a gondolat nem volt olyan egyszerü. Nem érték be a világos kijelentésekkel s a logikai következtetések szoros láncával. Hirtelen meglepő állitásokkal hökkentették meg az olvasót. A stillogizmusok tótágast álltak náluk. S a következtetés eredménye éppen az ellenkezője volt annak, mint ahová a gondolatnak a logika rendes szabályai szerint el kellett jutnia. Az értelemnek nem fényvesztő játéka volt az, amelyet Wilde, Shaw és Chesterton a gondolattal üzött, de paradoxonaik mélyén mindig igazságok, mély és kiméletlen szókimondás rejtőzött: meztelen realitás a konvenciók megalkuvó önálltatásával szemben. Sokszor ilyen paradox kétértelmüség félhomálya takarta az egész alkotást. Shaw első darabjainál kinosan vergődve kutatta az egyértelmüségek megszokásába restült kritika, mit is akar tulajdonképpen mondani a szerző, nem egészen másfelé akart-e lecsapni, mint ahová célozni látszott.

Az értelem azután lassan megszokta, hogy maga is együtt dolgozzék az iróval. De ujra meg ujra más és egyre nehezebb feladatok elé állitották. Voltak irodalmi irányok, amelyek egyenesen hadat üzentek az értelemnek. Stilusuk tehát nem zárt volt, hanem groteszk, csufondáros, szélsőséges komikumba hajló eltorzitása minden normális értelemnek.

Volt eset rá, hogy az iró beleképzelte magát egy szubjektiv helyzetbe, egy különös lelkiállapotba s ennek a szubjektiv állapotnak szélsőséges naturalizmussal rekonstruált nyelvén irt. Az olvasó tehát csak ugy érthette meg, ha sikerült magát beleképzelnie ebbe a helyzetbe, de akkor igazán nagy élvezetet szerzett neki ez a bravuros stilusjáték. Más modern müvek megértéséhez és élvezéséhez is bizonyos kulcsra van szükség. Ilyen például Yoce *Ullyssesénél* az Odisszea párhuzama a dublini kispolgár életével.

Legujabban a zárt stilusnak egészen különös fajtája kezd divatba jönni. Ebben a stilusban minden egyes mondat érthető, csak a mondatok összefüggése nem ad semmi értelmet. Nincs egységes magja annak, amit az iró elmond. Nem látjuk célját, a szándékát, csak hányódunk ide-oda a megrendült gondolathullámok hintáin. Lirában, tisztán szépirodalmi müvekben még elfogadható ez a játék. De ujabban tudományos szándéku értekezésekben, irodalmi és esztétikai essaykben is találkozunk vele. És ez az, amit lehetetlennek tartunk. Az essaytől sem kivánunk japidaris-egyszerüséget. Van bizonyos mélység, ahol mindig homály van. Rudolf Kassner vagy Charles du Bos ilyen mélységeket járó essayisták, de céljuk az, hogy fényt gyujtsanak a mélységben. Ma vannak essaysták, akik a világosságra akarnak homályt árnyalni!

Kállay Miklós.

AZ OLASZ REGÉNY

Lüktető energiák az irodalmi élet hatalmas fellendítésére

uj renaissance előtt

Olaszország politikai ujjászületése után hatalmas szellemi megujhódás előtt is áll. A nagy olasz városokban főleg a kulturális központokban Rómában, Milanóban, Firenzében lázas munka folyik, hogy az egész irodalmi és kulturéletet felemeljék arra a szinvonalra, a mely egy nagy és beláthatatlan jövő előtt álló néphez méltó. A nagy kiadóvállalatok tevékenysége olyan méreteket ölt, amely eddig ismeretlen volt Itáliában. A könyvek száma megsokszorozódott. Irodalmi és művészeti folyóiratok keletkeznek. A fascista kormányzat mindent megtesz, hogy a tehetségek utját egyengesse s a szunnyadó tehetségeket szóhoz segitse. A fascista kultura intézménye a legszenzációsabb munkát végzi az általános müveltség egyetemessé tételére és a szellemi szinvonal emelésére.

Kettős cél elérésére törekszik. Egyrészt mennél szélesebb rétegü olvasóközönséget akar nevelni az irodalomnak a tájszólásoktól széttagolt országban. Másrészt kifelé is növelni akarja az olasz irodalom népszerüségét. Tagadhatatlan, hogy az olasz irodalomnak kifelé nem volt meg az ország politikai sulyához mérhető népszerüsége. Az olasz irodalmat kifelé főleg két olyan nagyság reprezentálta, aki szélső individualizmusával nem illeszkedik be a mai fascista Olaszország szervezett kollektiv világszemléletébe. *Papini* és *Croce* külön szigetek Itáliában. Pirandello, aki szivvel-lélekkel az uj irány hive, már veszit a külföldön népszerüségéből, Bontempelli még nem érte el s az uj világszemlélet egyik legkiválóbb szellemének *Croce* méltó ellenfelének *Borgese*-nek szintén nincs meg kellő visszhangja.

Olaszországban mozgalom indult meg arra is, hogy az irodalmat az uj társadalmi rend szellemében átdolgozzák. De nem felsőbb nyomásra. Ez ott az irók magánügye. A szellemi áramlatok megujhodást keresnek s a megujhodás számára kifejezési formákat talál majd az irodalom is. Különösen a regényre vár renaissance, amely legalkalmasabb az uj társadalmi rend s az éles kollektiv formáinak tükrözésére.

Már meg is indult a széleskörül irodalmi vita a regény megujitására. *Bonpiani* inditotta meg a torinói Gazetta del Popolóban az „Invita al romanzo collectivo" cimü cikkével. Ehhez a vitához azóta *Bontempellitől* kezdve minden neves iró hozzászólt. Folyóiratok cikksorozatokban foglalkoztak vele. Vitaestéken beszélték meg. A vitában, mint külföldi példákra az angol *Yoyce*, *Huxley*, az amerikai *Dos Passos*, a német *Döblin*, a francia *Malraux* s a magyarok közül *Körmendi* példáira is hivatkoztak. Általában az a vélemény jutott tulsulyra, hogy az olasz regények lélektani alapon, a nagy közösségek problémáival kell széles távlatokat felölelő koncepcióval foglalkozni. Ebben a szellemben iródott már Riccar do *Bacchelli* nagy regénye, az *Ogyi, dornam e mai* (Ma, holnap és soha), amely Huxley mintájára a mai olasz élet egész anyagi és szellemi rétegződését elénk tárja.

UJAK ÉS RÉGIEK

Ernest Hemingway, Céline, Priestley és Malraux Galsworthy, da Verona, Duvernois és Huxley

KÜLFÖLDI IRODALOM MAGYAR NYELVEN

Egy időben már nagyon megcsappant nálunk a külföldi irók magyar forditása. A kiadók sokkal nagyobb érdeklődéssel fordultak a magyar irók felé s fiatal, névtelen tehetségek is szóhoz jutottak az uj megjelenések illusztris sorában. Annyi és olyan rossz külföldi iró jelent meg nálunk selejtes forditásokban, hogy nem csoda, ha a közönség érdeklődése elfordult tőlük, amit a kiadók is hamar észrevettek. Legujabban azonban ismét tömegesebben tünnek fel külföldi müvek is az uj kiadványok között. Ennek oka egyrészt az, hogy igen megszaporodott a kiadók és kiadványok száma s a magyar termés nem elég nekik, a másik talán a külföldön feltünt uj tehetségek nagy száma. Ezeket végre is meg akarják ismerni az olvasók, akik lépten-nyomon emlegetni hallják őket.

*

Az uj szerzőknek egész sorával volt alkalma megismerkedni a magyar olvasóközönségnek a legközelebbi multban. Első helyen emlitjük mindjárt Ernest Hemingwayt, a fiatal amerikai irót. Hemingway uj tipus mint ember és az mint iró is. Ez természetes is, mert nála a kettő tökéletesen egybeolvad. Sportkedvelő, minden ellágyulástól ment, minden könyvszagu romantikától felszabadult férfi, aki azonban az életet valami bohémes játékossággal félig-meddig félvállról veszi, bár mint igazi müvész az emberi mélységet is meg tudja érezteti. *Bucsu a fegyverektől* cimü regényét, amellyel a magyar olvasóközönségnek bemutatkozik, átélte. Itt volt az olasz harctéren mint az amerikai ambulancia tagja. De ide is a sportszenvedély és a kalandvágy vonzotta. Az életével játszott ebben a kalandban. De a kockázat játék maradt neki. És élményeit is játékosan, póztalanul, szerény közvetlenséggel, szinte tréfásan mondja el, de éppen ezáltal teszi megrenditőn emberivé. Éppen ilyen póztalan, csöppet sem szentimentális az a szerelmi történet, amely a harctéri élmények közé szövődik.

*

Először lép a magyar közönség elé *Priestley* is, az Angliában már rendkivül kedvelt iró, aki egy uj mai Dickens jóságos humorával szemléli az angol társadalmi életet. Magyarul megjelent regénye, *A nap hőse*, a reklám szatirája, amely ezuttal egy jelentéktelen vidéki munkást fuj fel nagy emberré csak azért, mert a vidéki városban időző szerkesztőnek éppen nincs más témája. Priestley kitünően látja az emberek és az élet gyöngeségeit és iróniával ostorozza, de iróniája mindig szivből fakadó humorral párosul. Elbeszélőnek is kitünő.

*

Már nem egészen uj, de nem is ismeretlen szerző nálunk Aldous *Huxley*. Nagy regénye, a *Végzet bábjátéka* már bizonyára hiveket szerzett neki nálunk is. Most uj regénye jelent meg magyar forditásban, a Szép, uj világ. Szatirikus utópia ez, amely maró élével az elgépiesedő civilizáció, a mesterségessé tett élet sivár falanszterе ellen fordul Huxley fölényes intelektusának ragyogó szellemességével.

*

Régi jó ismerősünk, John *Galsworthy*, akinek legutolsó müve jelent most meg *Várakozó* cimen magyar forditásban. Uj trilogia első részének indult ez a regény, de befejezését megakadályozta az iró váratlanul bekövetkezett halála. Gyengébb, fáradtabb alkotása a *Forsythe Saga* szerzőjének, de azért élénk világitásban mutatja be az előkelő angol társadalmat, amely meglehetősen kivül áll és tulteszi magát a mindennapi élet baján é nehézségein.

*

Uj szerző Franciaországban Ferdinand *Céline*, aki mindjárt első könyvével nagy feltünést keltett. *Utazás az éjszaka mélyére*, ez a cime különös regényének, amelyet nagy terjedelme ellenére is hamarosan leforditottak. Céline tehetséges ember, de keserü, magával meghasonlott lélek, aki az egész életet roppant éjszakának látja. A végletekig peszszimista, vájkál a szennyben és szinte önkinző kétségbeeséssel hirdeti, hogy az ember alapjában kegyetlen, értelmetlen, vad ösztönlénynek született. Regénye sokszor egészen visszataszitó, amit még fokoz azzal is, hogy az élet züllött fertőjében nyersen és brutálisan néven nevez mindent. Jelölt volt a Goncourt-dijra, de nem itélték oda neki éppen ezért a szélsőséges cinizmusáért.

*

A Goncourt-dijat egy másik fiatal iró, André *Malraux* nyerte el *Emberi sors* (Condition humaine) cimü regényével. A regény exotikus világba visz. A koumintang és a kinai kommunisták harcait, s a shanghaji kommunista zendülést és leveretését irja le szinesen, drámai erővel, néhány nap történetébe süritve az eseményeket. Malraux regénye lélektanilag is igen érdekes, az intellektuális egyén áll itt a tömegek társadalmi sodrában, saját elszigetelt vivódásaival a kollektivitás követelményeivel szemben. Az ázsiai lélek alapos ismeretén alapszik ez a nagy mügonddal megirt regény, amely szintén most jelent meg magyar nyelven.

*

Henri *Duvernois* az Akadémia irodalmi dijának komoly értékü koszorúját kapta meg. Talán ez terelte rá a figyelmet, hogy *Edgar* cimü, különben elég jelentéktelen regényét leforditsák. A könyv azonban jelentéktelensége mellett is kedves és könnyed. Szines, sokszor mulatságos képet ad a nagyvilági és bohém Páris felszines, de sokszor igen érzelmes életéről. Guido *da Verona* szintén nem ujság nálunk. Csak a témái ujak. Legujabb magyarul megjelent regénye a Mindörökké, soha többé... A háboruelőtti asszonytipus drámai szembekerülése a mai idők szellemével.m

A VILÁG NÉGY SARKÁBÓL

A KÖNYV ÜNNEPE,

de ugyanugy az irodalom ünnepe is az a jubileum, amelyen az egész német nyelvü irodalom osztatlan örömmel és melegséggel üli meg Anton Kippenberg hatvanadik születésnapját. Kippenberg neve alig szerepel a német irodalomban, mégis a legsulyosabb irodalomtörténeti jelentősége van. Ő a vezetője és tulajdonosa az *Insel* kiadóvállalatnak, amelynek élén harminc évet töltött a most megünnepelt 60 esztendőből. Az Insel neve különben szorosan összeforrt a német irodalom mult századvégi megujhodásával. De egyben a német könyvmüvészetnek is hatalmas tényezőjévé vált. Az Insel első kiadványai nemcsak irodalmi értékek, hanem könyvritkaságok is. Az Insel olyan könyvformát teremtett, amelyen messziről látszik a saját egyéni izlésének bélyege. De ugyanilyen jellegzetes irodalmi programja is volt. Népszerüvé tudta tenni a legsulyosabb irodalmi értékeket. Nemcsak az uj és eredeti tehetségek találtak nála megértésre, hanem visszament a multba is, hogy a klasszikusoknak uj, izléses és olcsó köntöst adjon. De ugyanilyen biztos izléssel válogatta ki a megujhodó világirodalom szine-javát is. És a német kulturát széles világirodalmi horizontba kapcsolta be. Jelmondát Goethetől vette:

„Aeltestes bewahrt mit Treue
Freundlich aufgefasstes Neue".

S ehhez rendületlenül ragaszkodott. Kiadásában az ó-kinai klasszikusoktól az ifju Anglia modern irodalmáig a legváltozatosabb értékeket találjuk meg. Most jelent meg Rainer Maria Rilke levelezéseinek legujabb kötete. Ezeket a leveleket a nemrég elhunyt nagy költő kiadójához, Kippenberghez intézte. Ezek a levelek a legfényesebb tanubizonyságai, mit jelentett Kippenberg a német irodalom számára.

Mikor a jelölt jury lesz

Még a francia irodalmi dijak odaitélésében is egész szokatlan eset történt a *Renaissance* dijának odaitélése alkalmával.

Három jelölt volt: Fernand *Fleuset*, Pierre *Drien La Rochelle* és Julien *Green*. Legtöbb esélye Greennek lehetett. Most megjelent regénye, a *Visionnaire* a legnagyobb sikerek közül való. Viszont a másik kettőnek is erős pártja volt. A kérdés szinte megoldhatatlannak látszott. Amikor valakinek mentő ötlete támadt. A jury kitüntetheti Greent anélkül, hogy neki adná a dijat. Igy is tettek. A kilépő Tristan Bernard helyébe beválasztották a jurybe Greent és igy a jelölt maga itélte oda a dijat jelölt társának, Drieu Le Rochellenek.

Egyébként a mult héten a dijak egész sorát itélték oda. Meglepetést keltett a

populista-regény dijának kiadása. Ezt nem is francia iró kapta, hanem belga rónő, Marie *Gevers* Madame Orpha cimü lirai regényéért. Az irónő különben unokahuga Emile Verhaerennek, a tragikusan elhunyt nagy költőnek. Szintén elég meglepetésszerü volt a Viking-dij odaitélése. Ezt egy csaknem névtelen irónak, Bernard *Roynak* juttatták. Eddig egy könyvet irt, de az állitólag csakugyan nagyon tehetséges. Az *Albert Londres*-dijat, amellyel irodalmi szinvonalu nagy riportázst jutalmaznak, Stéphane *Faugier* kapta meg *Az óriási gyikok földjén* és az *Orosz szerzetesek közt* cimü két könyvéért

Magyar katolikus szépirodalom

Váth János könyve

Egyik érdeme, hogy uttörő munka. Első kisérlet, hogy a katolikum szempontjából foglalja össze a magyar irodalomtörténetet. Ebben az összefoglalásában igyekszik kimeritő lenni. A középkor irodalmi hajnalhasadásától ugyszólván a mai napig végigmegy irodalmunk minden megnyilvánulásán és gondol arra, hogy senkit és semmit ne mellőzön. A középkorról adott képe egységes és sokszor szines. Az egyéniség szerepe az irodalomban *Balassi* Bálinttal kezdődik. Váth János ettől kezdve szintén inkább egyénenkint foglalkozik az irókkal és inkább elhanyagolja a koráramlatokba való bekapcsolásokat. Bár nagyobb fordulóknál ad rövid szellemtörténeti összefoglalást, sikerültebb a XX-ik század indulásának jellemzése, amikor a katolikum már tudatosan bontakozik ki iróinkban. Addig inkább katolikusnak született irókról, mint katolikus irányu irókról lehet szó. Váth nem mellőz senkit, aki katolikusnak született vagy katolikussá lett. De gondja van arra is, hogy müveiket kritika tárgyává tegye a katolikum szempontjából is. Néha tulbuzgóságában, hogy katolikus irót felemlitsen, tévedésbe is esik. Katolikus irónak teszi meg, hogy csak egyes kikapott neveket emlitsünk *P. Abraham* Ernőt, aki református, de viszont nem beszél egyetlen művéről, amelyben csakugyan katolikus gondolat van, az Isten váráról. Viszont emliti a *Jusst*, amelynek szerzője Bibó, szintén református s egész eddigi müve ebben a felfogásban gyökeredzik. Ezek azonban csak botlások. Maga az egész könyv igen jó és kimeritő összefoglalás és hasznosan forgatható vezérfonal azoknak, akik a katolikum szempontjából akarják irodalmunkat áttekinteni. — *l* —

Egy hadifestő emlékei

1914 – 1918

Zádor István, a jeles festőművész, aki különben egyike a legkiválóbb magyar grafikusoknak, jó három lusztrummal a háboru befejezése után könyvet adott ki a világháboruról, amelyért igazán kár lett volna, ha nemcsak késik, hanem végérvényesen elmarad. Zádor, mint a 29-ik gyalogezred tartalékos tisztje, mindjárt a mozgósitás alkalmával bevonult és harctéri beosztást kapott. Először mint csapattiszt a szerbiai harctéren csak a saját kedvtelésére rajzolgatott töltőtollal, mert nem tudott a benne élő művészi kényszernek ellenállni. Később sebesülése után mint tartalékos főhadnagyot József Ferdinánd főherceg mellé a 4-ik hadsereghez osztották be hadifestőnek s mint ilyen hivatásszerüen járta a harctereket, hogy fáradhatatlanul rója a világtörténelem egyik legmonumentálisabb korának rajzos okmánytárát. Közben naplójegyzeteket is készitett. Rövid feljegyzéseket, amelyeket később emlékezetből egészitett ki. Igy keletkezett a világháborunak ez az értékes, közvetlen erejü és müvészi szépségü dokumentuma.

Zádor mint hadifestő végig járt minden harcteret. Volt Galiciában, Lengyelországban. Lekerült Konstantinápolyba, onnan vissza Wolhyniába. Majd Déltirolba rendelték. Az olasz offenziva idején Itália földjére lépett. Végig nézte a bukaresti béketárgyalást. Eljutott Breszt-Litovszkba, Kievbe és Odesszába. Szemtanuja volt Ferenc József temetési pompájának és IV. Károly király budavári koronázásának, végül az összeomlás fejvesztett kavargásának. Megörökitette a nagy események kis és nagy szereplőit és ennek a hatalmas eposznak minden liráját. Mert Zádor kitünő rajzai, leszámitva a történelmi dokumentum számára menő portrékat leginkább liraiak, akár a pusztulás Carmen lugutréját rajzolja, akár a tájszépség örök méltóságát, akár a háboru halk idilljeit veti papirra. Könyve müvészi alkotás és emberi dokumentum is egyben. A kiállitás előkelő gazdagsága valósággal diszes, impozáns albummá tette.

— **A festői Magyarország.** Miklós Elemér, akinek már néhány okos és szines könyvet köszönhet a magyar idegenforgalom, ezuttal a magyar föld és a magyar élet festői szépségeit mutatja be irásban és képben a külföldi turistáknak. Aki végig lapozza ezt az albumnak beillő diszes kötetet, meglepetve látja, mennyi rejtett szépsége van ennek a megmaradt kis országnak is és a magyar nép müvészi hajlandósága, a viseleteknek milyen szinpompás gazdagságát virágoztatta ki. Végig vezet ez a kötet a főváros után az ország minden érdekesebb városán, minden vidékén. Bemutatja mindazt, ami pittoresz, jellegzetesen, karakteresen magyar. De nemcsak a szépségeket tárja ki előttünk, hanem azt a magyar lelket is, amely ezt a szépséget teremtette. Miklós Elemér igazán avatott cicerone. De igazán kifogástalanul szép és elegáns a kötet kiállitása is. Nehéz münyomó papiroson készült, közel kétszáz szebbnél-szebb münyomásu kép disziti, a legjelesebb magyar fotomüvészek legszebb felvételei. Cserépfalvy Imre francia könyvkereskedése adta ki és a szövegét négy idegen nyelven nyomták. Nemcsak arra alkalmas ez a kötet, hogy ide csalogasson minden szépségre szomjas külföldit, hanem arra is hogy aki itt járt, magával vigye, mint igazán becses emléket.

21. számu keresztrejtvény

Megfejtési határidő mindenkor: csütörtök délig.
A boritékra okvetlenül ráirandó: „Rejtvényrovat" és melléklendő a szelvény!
Olvasóink által, szokott formáinkra készitett helyes keresztrejtvényeknek szivesen adunk helyet.

Vizszintes sorok: 1. A studió teszi. 5. Szellemes ötlet, franciául. 11. Szemita nép. 15. Zenei müszó, forditva. 17. Ékezettel: a vulkán terméke. 18. Német női név. 19. Hirnév. 20. Királyné. 21. A német mitológia alakja (operacim). 22. Kártyamüszó. 23. Emide ikerszava. 24. Tarló betüi felcserélve. 25. A tanuló. 27. Leánynév. 28. Müveltető ige. 30. Bács-Bodrog megyei nagyközség. 32. Levegő franciául. 34. Idegen kötőszó. 37. Hires olasz épitész ... Carló volt. 41. Nem. 42. A görög mitológiában Kréta sziget királya. 45. Ráma, más szóval. 46. A görögök legrégibb hősköltemenye. 48. Keletafrikai szigetcsoport. 49. Rendes. 50. Nemzeti Szalon volt igazgatója. 51. Rossz szellem. 53. Szivárványhártya. 54. Tantál vegyjele. 55. Ókori Görögország legdélibb állama (n=m). 57. Azile közepe. 59. Római 1999. 60. Angolna németül. 63. Augusztus császár harmadik felesége. 65. ... al: független állam Ázsiában. 67. Iz. 70. Politikai vitatkozás, fonet. 71. Gazdasági alkalmazott. 72. Ruhadarab. 74. Ókori tartomány Itáliában. 75. A sav teszi. 76. Hindu költő egyik neve. 77. ... tias: többször előforduló szó a szentmisében 78. Az ilyen ember pihenjen. 80. Testedzés. 81. Arab törzs. 82. Gáznemü heggesztő anyag. 83. Felíed.

Függőleges sorok: 1. Északfranciaországi város. 2. Erkölestan. 3. Spanyol hajóhad. 4. Kisközség Zala vm.-ben. 6. Protaktinium vegyjele. 7. Ilyen iskola is van. 8. Veszprémi püspök volt. 9. Bőbeszédüség. 10. ... mora. Spanyolországi tartomány. 11. Épitészetben az oszlopot helyettesitő teljes férfialak neve. 12. Hirdetés. 13. Az akácfán látható. (Névelővel.) 14. Igazságszolgáltató. 16. Küldönc. 18. Ékezettel: ez alatt is laknak. 26. Titkos szolgálatot végez. 28. Filmszinésznő keresztneve. 29. Ujság. 31. Ilyen ut is van. 32. Női név. (Lengyel Menyhért vigjátéka.) 33. Küldetés. 35. A pápa koronája. 36. Virág. 38. Ilyen szög is van 39. Hirnév, franciául (végére é irandó). 40. Leánynév. 41. Pestmegyei nagyközség (i=j). 43. Azonos mássalhangzók. 44. Legyen — latinul. 46. Imre beceneve. 47. Leánynév becézve. 52. Zenei müszó. 55. Magyar filmszinésznő keresztneve. 56. Határozott névelők. 58. Az olasz renaissance szobrászat hires képviselője volt, de forditva. 59. Mit jegyez? más két szóval. 61. Zárfajta. 62. Budapesti fényképész. 63. Fémlap. 64. Mesterember. 65. Európai nemzet. 66. Forog. 68. Hunorral rokon 69. Bányában van. 70. Népies fuvóshangszer. 73. Két szó: I. személyes névmás. II. kér ellentéte. 78. Bárat. 79. Mássalhangzó kiejtve.

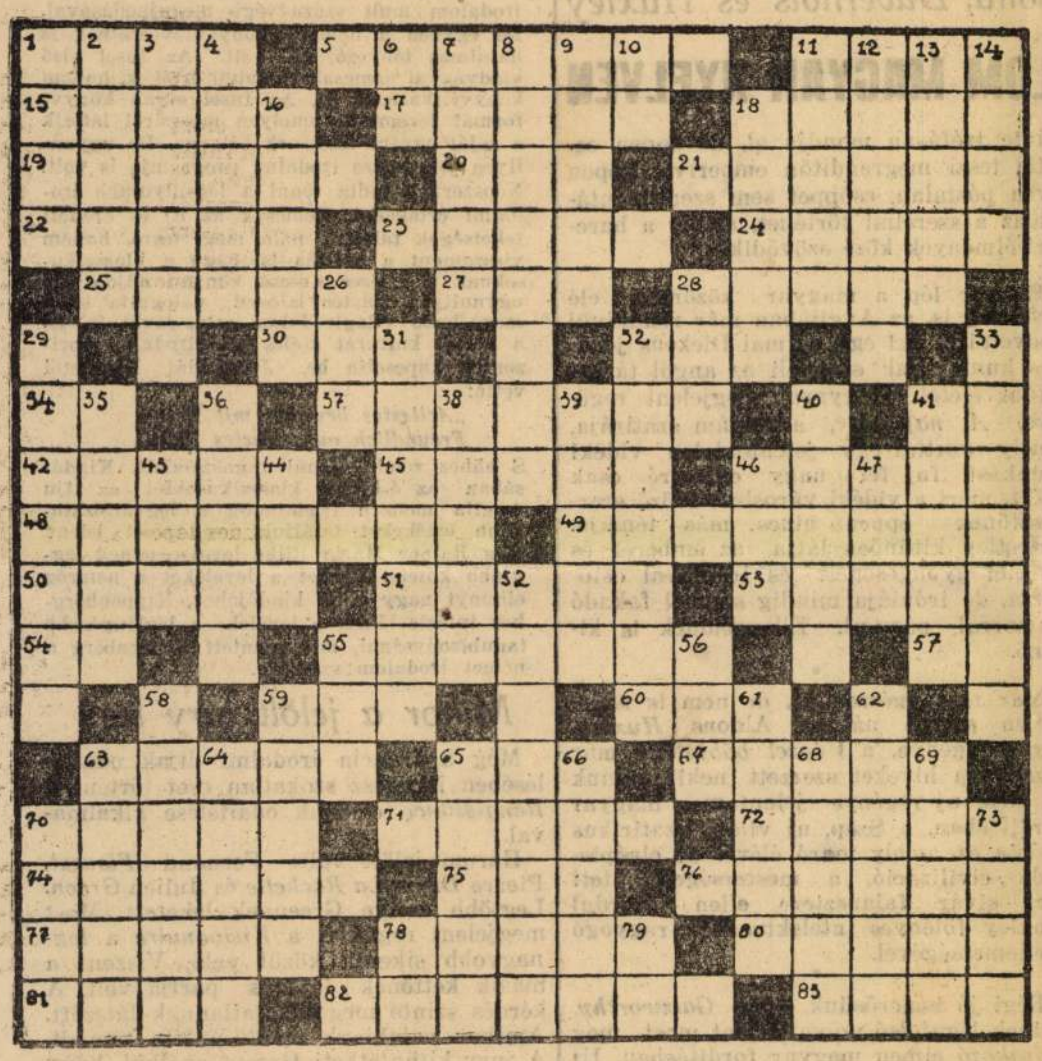

SZELVÉNY. **21. SZÁM.**

NÉV: _____

PONTOS CIM: _____

A 20. számu keresztrejtvény helyes megfejtése

Vizszintes sorok: 1. Pirospünkösd napján vártalak a keresz. 13. Arza. 14. Iro. 15. Eyck. 16. Za. 18. Aü. 21. Ur. 22. Iv. 23. Sir. 25. Rizs. 28. Emil. 30. Ika. 31. Odol. 33. Zoarces. 35. Türr. 36. Na. 37. Ip. 39. Meran. 40. Fa. 41. At. 42. Ural. 44. Cor. 45. Nera. 46. Ti. 48. A. E. I. O. U. 50. Tyula. 52. Al. 53. Ede. 54. Ost 55. D. 56. Ebi. 57. Oka. 58. Ma. 59. Anet C. 61. Knini. 63. Ok. 64. Elit. 65. Éra. 67. Áále. 68. S. S. 70. Ma. 71. Aragh. 73. Li. 74. Ák. 75. Vita. 77. Pünkösd. 79. Kore. 81. Áru. 82. Lila. 83. Kzea. 85. Sor. 86. Ró. 87. Aá. 89. Re. 91. Ke. 92. Elbe. 94. Eti. 96. Radó.

Függőleges sorok: 1. Pozsony, Temesvár, Pancsova, Beregszász. 2. Ra. 3. Ora. 4. Szür. 5. Pa. 6. Ni. 7. Kri. 8. Öo. 9. De. 10. Nyúl. 11. Acr. 12. Pk. 17. Aida. 19. Izom. 20. Amen. 22. Ikra. 24. Ro. 26. Iz. 27. Saecu. 28. Ecart. 29. Is. 30. I. Ü. 32. Lira. 34. Rro. 35. Tara. 38. Paeonia. 40. Felin ál. 43. Liset. 45. Nubia. 47. Ida. 49. Ott. 51. Yen. 52. Ako. 59. Alma. 60. Cérna. 61. Kagök. 62. Ilik. 66. Rak. 69. Siro. 71. Aüla. 72. H. S. Zi. 74. Árok. 76. Tu. 77. Pi. 78. De. 80. Os. 82. Lábo. 84. Aras. 87. Als. 88. Ate. 90. Edz. 90. Ec. 93. Ev. 94. Eb. 95. Ir. 96. Rg. 97. Óá.

Heti nyeremények:

10 üveg Szent Erzsébet tápsör: Woos György Budapest. *1 doboz Dreher Maul csokoládé:* Weller Jánosné Budapest. *1—1 üveg Unicum:* Zsedényi Géza Budapest, Weszter Jenő Budapest. *3 darab Super Lanol szappan:* Wágner Amy Budapest. *1 doboz Cadeau csokoládé:* Zábory Bözsi Budapest. *1 darab Neruda utalvány:* Wayer Rezsőné Szombathely. *1—1 csomag Váncza krémpor:* Wimmer Marianne Budapest. Zeller Ágnes Budapest, Walter Sári Budapest. *1 doboz Noseda puder:* Zender Róbertné Budapest. *1 üveg Meggylelke:* Walheim Sándor Budapest. *1 darab Brunhuber utalvány:* Zirner Ernő Budapest. *1—1 darab Markovits utalvány:* Zolyomi Erzsébet Budapest, Wallenfels Károly Budapest. *3 darab Szent László szappan:* Wöring Rezső Debrecen. *1 darab kézimunka:* Wanczek Magda Szeged. *1—1 félkilő Hortobágyi juhturó:* Wéghofer Béláné Szombathely, Wilhelm Lajos Budapest. *1 üveg Solthio hajelixir:* Wimmer Dezső Budapest. *2 darab jegy az Ufa filmszinházba:* Ziska Teréz Budapest. *1 üveg Gamma hajszesz és szappan:* Weinmann Viktor Gyula. *1 darab bronzfigura:* Wohlmann Gábor Sopron. *2 pár zokni:* Zanyi Ferenc Hercegtöttös.

10 üveg „Dreher Szent-Erzsébet Tápsört"-t
Az üvegeket kérjük visszaküldeni!

Egy doboz Dreher-Maul

Két 1/1 literes palack ZWACK UNICUM gyomorerősitő

Három darab kolozsvári Super Lanol tulzsirozott gyógyszappan.

Két darab „GIGI" folyékony, koncentrált borotvaszappan arckrémmel kombinálva. WECKINGER drogéria. Kispest, Üllői-ut 135.

Utalvány fél kg. diszdobozos csokoládédesszertre „Cadeau" csokoládégyárhoz. VI., Izabella-utca 88.

Két tubus NERUDA-krém és egy doboz MAYA puderre, eltérő szinti szinben. Kapható NERUDA nagydrogéria, IV., Kossuth Lajos-utca 10. sz.

5 darab Váncza-krémpor vegyesen
5 darab Váncza-sütőpor
5 darab Váncza-vanilincukor

1 darab Dr. Noseda „OSMO"-puder No. 2. Futurit-dobozban.

1 üveg 0.7 literes likőr MEGGY-LELKE a magyaraszal likőrje Schrank ESZTERGOM

3 drb művészi levelezőlapra jogositó utalvány Brunhuber Béla udvari és kamarai fényképész (Budapest, VIII., Baross-utca 61.) mütermébe.

JOHANN MARIA FARINA, Rudolfsplatz BABY-szappan érzékeny bőrü hölgyek és csecsemők részére. — Magyarországi vezérképviselet: Markovits Drogéria, VI., Andrássy-ut 81 — Telefon: 19-8-87

Három darab SZENT LÁSZLÓ fertőtlenitő mosdószappan.

Egy darab kézimunka NŐI KÉZIMUNKA Berger és Feiszinger IV., Régi Posta-utca 14.

1 doboz JOHANN MARIA FARINA, Rudolfsplatz BOROTVASZAPPAN-nal borotválkozni élvezet. — Minden jól felszerelt szaküzletben kapható. — Magyarországi vezérképviselet: Markovits Drogéria, VI., Andrássy-ut 81. Tel. 19-8-87.

Egy-egy ½ kilós bödön Orsz. Magy. Tejszövetkezeti Központ által termelt MTK HORTOBÁGYI JUHTURÓ MTK

Egy üveg SOLTHIO HAJELIXIR (aktiv kén oldat cholesterinnel) hajhullás és korpa ellen biztos hatásu. — Főraktár: Bayer gyógytár, Budapest, VI., Andrássy-ut 84

Utalvány 2 drb elsőrendü helyre az UFA filmszinházakban

1 üveg „GAMMA" hajszesz, 1 darab „GAMMA" szappan a FRIEDLER-féle szabadalmazott „GAMMA" hajnövesztő egyszersmind a hajhullás, korpásodás, hajmolyosodás legtökéletesebb gyógyszere „GAMMA" hajszappan teljesen feleslegessé teszi minden más hajmosószer használatát. Orvosilag kipróbálva és ajánlva — Kapható minden gyógyszertárban és drogériában. FRIEDLER-laboratórium Budapest, VII., Murányi-u. Telefon: József 464—47. 19

Egy bronzfigurára Csillárok és VILÁGITÁS R.T. BRONZFIGURÁK IRÓKÉSZLETEK AJÁNDÉKTÁRGYAK ERZSÉBET-KRT 41

Zádor István

Kis Ujság 1945. jún. 28.

Romok,
finoman és diszkréten

A Bibliotheca és az Officina Andrássy-úti könyvesboltjában Zádor István rajzsorozata van kiállítva, mely Budapest rommá lőtt házait, utcáit és hídjait ábrázolja. Ezek a rajzok közvetlenül a felszabadulás után készültek; mint a magyar történelem legsötétebb és legszerencsétlenebb korszakának hiteles, művészi dokumentumai, méltán számot tarthatnak az érdeklődésre és megbecsülésre. Pontos megfigyelésen alapuló, mesteri kézzel, könnyedén és finoman odavetett, helyszíni tanulmányok. A festő szeme, toll- és ecsetvonása szenvtelenül, mondhatnám: tapintatosan és diszkréten siklott végig azokon az irtózatos sebeken, amiket a háború a fővároson ütött. Ez a kissé hűvös, tartózkodó tárgyilagosság a valóságban ránkmeredő pusztulásnak reális jelenlétét, erejét, aktualitását önkénytelenül letompítja. Mintha máris az idők enyhítő távlatából látnók azokat a szörnyűségeket, melyek nyomasztó súlyára és dermesztő fantasztikumára naprólnapra újra, fájdalmasan rá kel döbbennünk. Zádor rajzai még csak alig párhónapos romokat ábrázolnak, de e rajzokat nézegetve, az az érzésünk, hogy valahol a történeti múltban járunk. Olyan rajtuk a levegő, a hangulat, mint régi kőrajzokon, amiken a negyvennyolcas Pest-Budának az osztrák ágyúzás okozta sérülései látszanak.

Elismerjük Zádor István rajzainak dokumentáris jelentőségét, finom, diszkrét művészi esszégét. De hol az a festő, aki a háborús romok ábrázatában kellő erővel képes kifejezni a Budapestre zúdult katasztrófa igazi nagyságát, gyilkos, szakadékos mélységeit? (k. e.)

illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

232. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

233. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

234. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

235. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

236. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

237. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

trációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

222. Zádor István. Kilátás a Művészház ablakából. Rézkarc. Eladó.

223. Zádor István. A Nemzeti Múzeum. Rézkarc. Eladó.

224. Zádor István. Építkezés. Rézkarc. Eladó.

225. Zádor István. Kosztolányi Gyula arcképe. Ceruzarajz. Magánt.

226. Zádor István. Ruttkay-Rothauser Miksa arcképe. Ceruzarajz. Magántulajdon.

227. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

228. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

229. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

230. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R.-T. tulajdona.

231. Zádor István. Mikszáth Kálmán: A két koldusdiák című történelmi elbeszélés

illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

214. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztracióiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

215. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

216. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiak" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

217. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

218. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.

219. Zádor István. Nagy Endre arcképe. Ceruzarajz. Magánt.

220. Zádor István. Ágai Adolf arcképe. Ceruzarajz. Magánt.

221. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A kis primás" című történelmi elbeszélés illusz-

Zádor István

K

204. Ferenczy Valér. Férfitanulmányfej. Ceruzarajz. Eladó.
205. Ferenczy Valér. Leány kézimunkánál. Ceruzarajz. Eladó.
206. Ferenczy Valér. Gyermektanulmányfej. Ceruzarajz. Eladó.
207. Göröntsér (Greff) Lajos. Ének Pannónia megvételéről. I. kép. Grafika. Eladó.
208. Pálla Jenő. Könyvillusztráció. Tollrajz. Magánt.
209. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.
210. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.
211. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.
212. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés illusztrációiból. Tollrajz. Révai Testvérek Irod. Int. R. T. tulajdona.
213. Zádor István. Mikszáth Kálmán „A két koldusdiák" című történelmi elbeszélés

KMTárs 1912. marc. kiáll

MDK

Zádor István festőm.

Spectator: Képzőművészet [illegible] a képzőműv.-
ben, N.[illegible]40, ápr.sz.
174-180

Zádor István-kiállítás nyílt Szolnokon

Szolnokon szerdán kiállítás nyílt *Zádor István* Kossuth-díjas grafikus és festőművész, valamint *Grantner Jenő* szobrászművész legszebb alkotásaiból. Az ünnepélyes megnyitón megjelent Zádor István is. A mintegy száz alkotásból, nagyrészt grafikai művekből álló kiállítást már az első napon több százan tekintették meg. (MTI)

Képzőművész
1958 ápr 5

Zádor István

Vas. Lap. 1918. 107. l

7. SZÁM. 1918. 65. ÉVFOLYAM.

Zádor István : Zeisberger János altábornagy.

Zádor István képei az elpusztított Budapestről

A *Bibliotheca* új kiállítási termében, az *Andrássy út* és *Liszt Ferenc tér* sarkán állította ki képeit *Zádor István* festőművész — az elpusztított Budapestről. Megdöbbentően hű és érdekes rajzokat látunk. A szép Budapest rajzolója könyörtelen realitásban mutatja meg — mivé tették a magyar tővárost a németek és nyilas bérenceik. Valamennyi rajzát megvette a főváros.

Kis Újság
1945. jún. 6.

Építészeti részlet, római IV. 120, 122,

Zádor István

Esti Hírlap 1958. márc. 13.

III. évf. 61-a.

□ ZÁDOR ISTVÁN FESTŐMŰVÉSZ és Grantner Jenő szobrász Ernst Galéria-beli kiállítását március 23-ig meghosszabbították. Utána a kiállítás anyagát az ország számos vidéki múzeumában mutatják be.

ZADOR *István*, festő és grafikus. Nagykikinda 1882 jan. 15. Budapesten, Párizsban és Firenzében tanult. Csendéleteket, tájképeket, arcképeket és interiöröket fest, bár elsősorban grafikával foglalkozik. Mestere a grafikában Olgyai Viktor volt. Technikai tudása a rézkarcolásban igen nagy, legtöbbnyire hatalmas építészeti műremekeket varázsol lapjaira. Több olajképe, számos rézkarca és litografiája van a Szépműv. Múz.-ban és a Főv. Képtárban. A Szinyei-Merse Pál Társaság tagja, a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületének elnöke. 1918. Ebédlő c. interiőrje állami kis aranyérmet kapott. 1916. a Nemzeti Szalónban, 1918, 1921. és 1922. az Ernst-múzeumban volt kollektív kiállítása. 1934. jelent meg offsetnyomásban Egy hadifestő emlékei c. albuma.

E. G II. 6231

Mély tisztelettel felkérjük a Szinyei Merse Társaság baráti körének tagjait, valamint előfizetőinket, hogy 1931. évi tagsági, illetőleg előfizetési díjukat az egyidejűleg megküldött befizetési lapon átutalni szíveskedjenek.

Teljes tisztelettel

a Magyar Művészet
kiadóhivatala.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1963 MAJ 25

Zádor István

NÉPSZAVA

MÁJUS 25

BURGHARDT REZSŐ
festőművész, a Magyar Népköztársaság érdemes művésze halálának 5. évfordulója.

FABÓ BERTALAN
zeneíró 100. esztendeje született.

ZÁDOR ISTVÁN
Kossuth-díjas festőművész halálának 5. évfordulója.

J. B. TITO,
a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság elnöke 76 éve született.

ANNA MIHAJLOVNA PANKRATOVA
akadémikus, szovjet történettudós halálának 11. évfordulója.

EDVI ILLÉS ALADÁR
festőművész születésének 98. évfordulója.

VÁRNAI ZSENI
költő és író 78 éve született.

GYEMJAN BEDNIJ
szovjet költő halálának 23. évfordulója.

DR. SUPKA GÉZA
archeológus és publicista, a Nemzeti Múzeum volt igazgatója 12 esztendeje halt meg.

DON PEDRO CALDERON DE LA BARCA
spanyol drámaíró, a spanyol irodalom egyik legnagyobb alakja halálának 287. évfordulója.

ügyi feladatait kell keresni a könnyűipar régóta vajúdó szociális ellátottsága gyorsabb ütemű javításához.

Macsári Károly

Véget értek
—iráni tár
ény és kulturáli

Magyarország és Irán nézetei számos nemzetközi kérdésben azonosak vagy közel állnak egymáshoz.

A két külügyminiszter különös figyelmet szentelt a közel-keleti problémának és úgy véli, hogy az izraeli erők visszavonása a megszállt területekről továbbra is a rendezés legfontosabb feltétele.

Vietnam kérdésének megvitatásánál mindkét fél kifejezte azon reményét, hogy az érdekelt felek közötti megbeszélések a kérdés megoldásához fognak vezetni.

Zahedi külügyminiszter gyalások során hiva- látogatásra hívta

1021

Szolnok hatása*

Szinte közhely ma már, hogy a szolnoki művésztelep fontos küldetést vállalt és teljesített. Régen, a Pettenkofen-korszakban, a festők érdeklődése oly elemekre irányult, amelyek az akkori Szolnokon még a falusiasságot képviselték. Amióta a mostani művésztelep fönnáll, a típusos szolnoki kép messze túlterjed a piac festői intimitásain, apró epizód-alakjain, cigányain, csirkés kofáin, s megnyitja nekünk a Nagy-Alföld széles látóhatárát. A sokáig ok nélkül elhanyagolt Nagy-Alföld, a maga geológiai monumentalitásában, mint új festői érték vonul be Szolnokról művészetünk kincsesházába.

Az Alföld képe ily értelemben csak véletlenül, csak mellékesen érdekelte régibb festőinket. Markó Károly, Lotz Károly ki-kirándult oda, hogy csakhamar elhagyja. Az Alföld végtelene nem volt szívük ügye. Nem is lehetett. Egyszerű nagyságának ereje csak olyasvalakiben válhatik vérré, aki életét is odaköti. E tekintetben meg nem becsülhető szolgálatot tett a telep művészetünknek. Nem rögtön: az ilyesmihez idő kellett s a próbálgatások hosszú sora. Nagyon érdekesen indult meg Szolnokon az Alföld nagy vonásainak, egyedülálló karakterének meghódítása s megható nézni, mint próbálkozik meg egymásután a kisebb-nagyobb tehetségek egész sora a rejtélyes szfinksz megszólaltatásával. A Mihalik–Olgyay–Szlányi triász eleinte még kisebb részletek megragadásával igyekezett vászonra vinni az Alföld arculatát. – Mednyánszkyt a messzefutó tér végtelene érdekelte, amely fölé költői hangulatot borított. Fényes e líra helyett kötöttebb nyelvű epikai vonásokat ragadott meg s a forma határozott kereteibe feszítette bele az Alföld monumentális lapját. Azonban nem terjeszkedhetünk ki e szűk helyen e hódító hadjárat részletezésére, bár e hézagos utalásokkal annak a kellemetlen félreértésnek nyitunk ajtót, mintha az Alföldben éppen csak a tárgyat, az új témát becsülnők. A szolnoki művésztelep legfontosabb eredményei ennél jóval többet adnak, s amit adnak, azt ott, Szolnokon kapták. Egy művészi forma, egy stílus, az interpretálás hangja, igaz, a festőművész-tehetségének szülötte, ámde nem csakis a tehetségé, hanem azé a sok egyébé is, ami szemlélete körébe esik, életébe kapcsolódik. Egy táj, amelynek karaktere a párás tompítottság, aligha sugallhat egy festőnek, aki mindig csak azt látja, vonal- vagy forma-harmóniákat. Egy táj, mint Szinyei sárosi parkja és dombjai, bizonyára leginkább a szín tűze felé biztatják a festőt s nem másfelé. A táj a maga külön karakterét kínálja a művésznek kihasználásra, inkább formát vagy inkább színt, inkább vonalrendszert vagy inkább silhouette-mondanivalókat tár eléje, szóval neki is megvan a maga stílus-sugalló hatalma. Ezt régen a genius loci hangjának mondták a költők, s igazuk volt. De a genius loci hangját csak az hallja meg, aki barátságot köt

* Lyka Károly Kossuth-díjas művészettörténész alábbi — kevéssé ismert — cikkét 1927-ben a művésztelep 25 éves évfordulójára írta. Megjelent a „Szolnok a művészetben" című kiadvány 60—63. lapján.

Fájdalmas Fájdalmas. 1961 jún.

JUN 1962

föld, fa, felhő itt meg ott nem átfutó turistaemlék, hanem meghitt ...ny.

Erre is adott lehetőséget a szolnoki telep, s a mi egyéni véleményünk szerint ez a legnagyobb adomány, amivel festőnek szolgálhatott. Mert ezzel vált lehetővé, hogy az Alföld lefestését felváltotta az Alföld megfestése, hogy egy stílus kezd előttünk kibontakozni, amelynek legfontosabb jegyei másutt nem, csak itt születhettek meg.

Lyka Károly

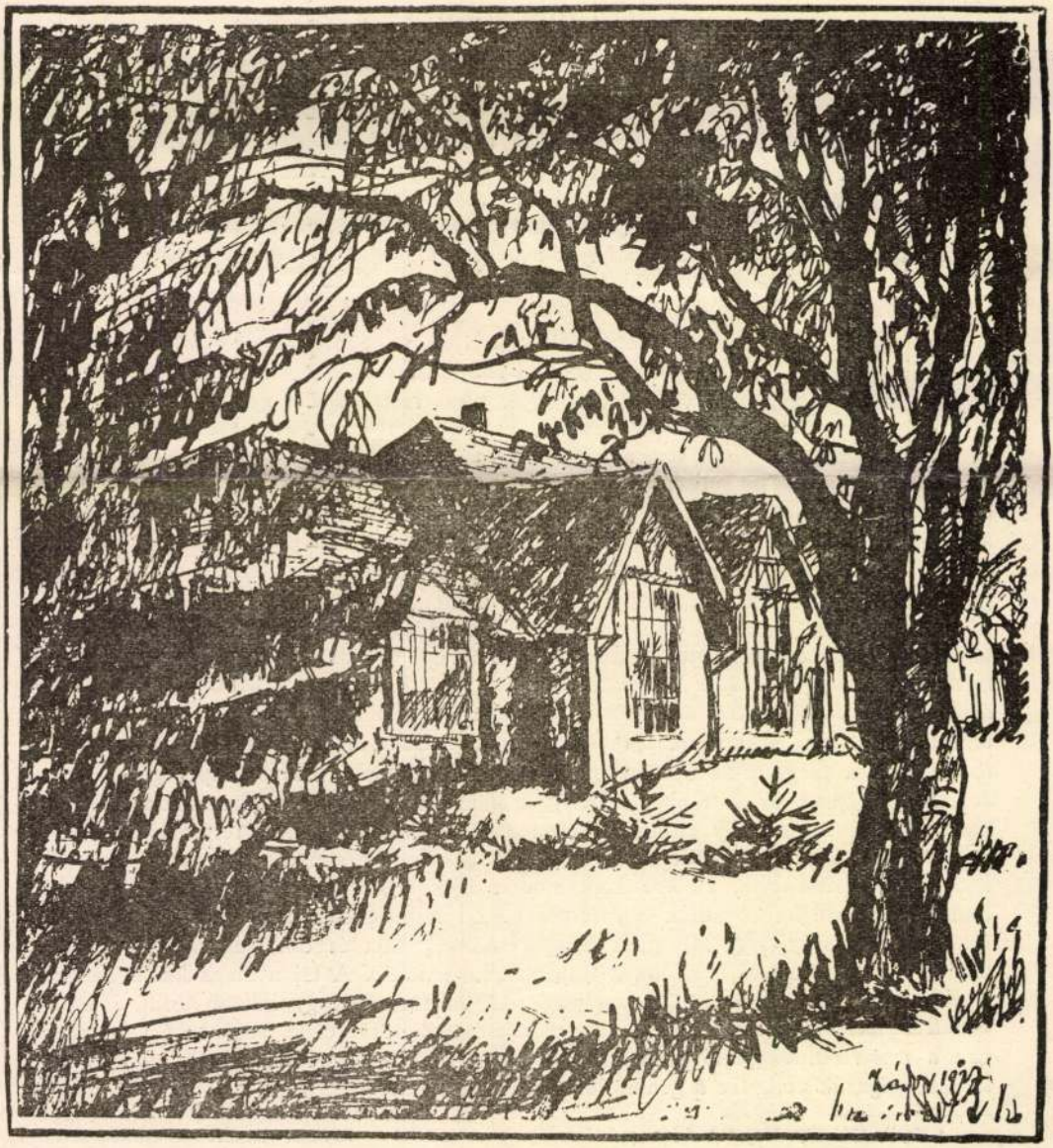

Zádor István rajza a művésztelepről a 25 éves jubileum meghívóján

Zádor István

Esti Napló 1958. márc. 30.

III. évf. 76. n.

□ TEGNAP ZÁRULT Zádor István festőművész nagy sikerű kiállítása, amelyet a jövő hét hétfőjén Szolnokon nyitnak meg újra. A kiállítást meglátogatta Uitz Béla, aki, miután meghatottan üdvözölte a régi barátot, a következőket írta be a vendégkönyvbe: „Kedves Zádor István művésztársam! Végtelenül örvendek nemcsak gazdag életének művét látni, hanem annak is, hogy személyesen is láttam a művészt, aki életének minden percét annak szentelte, hogy az életet ábrázolja. Mély tisztelet az ilyen életnek és kívánok további erőt, hogy még sok szépet és igazat mutasson nekünk. Szeretettel: Uitz Béla."

Tisztelet Mester!

Ünnepi 1818. nov. 30.

M. szt. 36 n.

A PESTI GYEREK.

Irta **Trettináné Havas Alisz.**

I.

A pesti gyerek szobagyerek. Mikor a tavasz napja a virágokkal és mindennel együtt előhívja, a szűk utcáig jut el és szegény, szerény kis pesti gyerek azt hiszi: tudja mi a tavaszi verőfény, pedig csak az ő hangjának csengésétől napsugaras a szűk utcza. A Zugligetben nyílnak a virágok, de ő még a Dunát se látta, ha történetesen nem ott lakik a közelében. Tizennégyéves leánykától kérdeztem multkor, hogy mi az a dús-pompás virág, a mit társa a Zugligetből hozott és ő megcsodált. Csak tréfából kérdeztem, nem hittem komolyan, hogy ilyen választ kapok: tulipán. S mikor hallotta, hogy tévedett, zavartan igazította ki: jáczint. Pompás nőszirom volt, azaz kékliliom. Kortársa panaszolja, hogy tegnap, vasárnap, egész délután sírt, mert oly szép idő volt, úgy ment volna kifelé ... messze ... Budára ... De egyedül nem szabad s a nővére nem akart.

A pesti gyermeklélek visszája a gyermekien derűs görög léleknek. A szövetfüggönyös utczai, vagy a függöny nélkül is sötét udvari szoba, a szűk, vagy a széles, de benzinbűzzel, zajjal telített pesti utcza a maga szigorúan beosztott, munkával túlterhelt életével rányomta bélyegét. A pesti gyerek komoly és öreg, mert mindent tud. Nem is ezért, hanem mert mindent a nagy város zsúfolt bérházaitól és mindent az utczától tanult, semmit sem a napsugaras rétektől, a patak, az erdő, a hegy természetes, bátor, szabad életétől. A természet csak senyvedő virágot, pórázon vezetett állatot, élősdi férgeket küldött el hozzá. Lelkével messze túllát a vidéki gyermek világismeretének korlátain, de neki jobb volna, ha most még a testi szeme előtt nem magasodnának a tűzfalak oly közel.

Hiszen vannak, vannak derűs pesti gyerekek, de oly sokat forgolódnak a nagyok közt. A gondozottabbjai egyet sem léphetnek felnőtt kísérő nélkül, hiszen annyi a veszedelem.

Hat éves voltam, mikor először találkoztam a pesti gyerekkel a külváros egyik iskolájában. A sok szegény gyerek megragadta érdeklődésemet, mert ilyet még keveset láttam és úgy látszik, hajlamos voltam az anyáskodó demokrata szerepére. A Gärtnerrel nagyon barátkoztam, de nem tudtam rászoktatni, hogy azt mondja nekem: szerbusz. Makacsul megmaradt a „szolgája" mellett, hiszen neki kis piros hárászkendője volt, nekem téli kabátom fehér cziczával s Gärtner nem tudhatta, mi minden volt már az a kabát, míg számomra át nem alakították. Nagyon sajnáltam őt és „szüleim engedelmével" kivettem a perselyemből 20 fillért, hogy Gärtner is megnézhesse a vetített képet, meg azt a piros bársony keretbe foglalt fadarabot, a mit szintén az iskolában mutattak be, mert „a jó Isten írt belé betűket, mint az illetékes favágó bizonyítja." A betűk olyanok voltak, mint a többi, de a bársony tetszett. Hanem Gärtner kapott már egy hatost a nénikéjétől és ez fájdalmasan lepte meg azt, a ki úgy élvezte a jótékonyság kéjét. Hát akkor tartsd meg kenyérre, — hangzott az adakozó szava s Gärtner elfogadta, de kissé hidegen. A lányok, — az semmi. Azoknak voltak furcsa szokásaik, az utczán társuk nevét kiabálták és nem köszöntötték, csak rámosolyogtak. De a fiúk!... A „csirkefogók". Kutyával ijesztették a félénk, sápadt leánykát, mögéje lopózva meghúzták a haját, egyszer orozva, ököllel ütötték meg, hogy fájdalomtól könnyezett és szégyentől pirult. Nagyon félelmesek voltak, de a gyermek hallgatott, mert külvárosi társait senki se kísérte az utczán, ezért kérte ő is, hogy a szobaleány maradjon otthon, hisz ő nagy leány és nem fél. Hej, pedig mikor a négy szem cseresznyét páronkint a fülére akasztotta és ott felejtette s úgy indult neki! És vagy nyolcz czigányfiú elállta az útját, hogy cseresznyét vagy életet! Bezzeg megijedt. Szedte le és adta oda a fülönfüggőket. De akkor rögtön fölébredt benne a jótékonyság felsőbbsége és visszaszólt: aztán össze ne vesszenek rajta. Persze azok már a tettleges vitánál tartottak. A fiúk azt is megtették, hogy mikor a kis leány egy komoly, nagyos verset szavalt az iskolaszentelés ünnepélyén, kiragadták a vers egy sorát s ezt szavalták utána utczahosszat, mihelyt meglátták: „habra hab kél." Később felfújt arczczal csak ennyit: „habra hab!"

Néhány év mulva talán ugyanezek a fiúk czinikus hang mögé rejtett érdeklődéssel sietnek a találkára. A 13—14 éves leányok

HOMOKKAL JÁTSZÓ PROLETÁR-GYEREKEK AZ ANDRÁSSY-ÚTI SZÉCHENYI-VILLA KERTJÉBEN. — *Márton Ferencz rajza.*

jó része csapatba verődött már, mintegy szervezkedve a nagyvárosian koraérett flörtökre. Korán kezdik és sokan közülök 17—18 éves korukra már kifogástalan „úri" lánynyá finomodnak. Alig emlékeznek rá, hogy Barabásnak, a ki akkor nyolczadikos volt, visszaküldték a leveleit azzal az üzenettel, hogy akaszsza fel magát az íróasztala fölé.

Pest sokféle és a pesti gyerek ugyanannyiféle. Minden városrész más-más jellemző vonásokat kölcsönöz neki. Különösen a külső városrészek mindenike, mert ennek gyermeke különböző hatásoknak enged, míg a belső, fényesebb világ apró népe, az „úri" gyerek az Andrássy-úton is a mamával és a kisasszonynyal tölti óráit, meg a belvárosban is.

A „Franzstadt" kicsinyeinek kiejtése, egy-egy szava a német szó emlékeit rejti. Közülök való a Gruber Kati, a festőien szép kis szőkeség, a ki eltanulja társaitól a variétéből rosszul ellesett tánczot, de esetlenül utánozza szegényke. Holnap nem gyövök iskolába, mert elmegyünk a nagymamámho', mert

a mamám találkozott egy földijével, egy katonával Berlinből és az eljön holnap hozzánk és mi elmegyünk mind a nagymamáho', csak a mamám marad otthol. Artatlan kék szemmel, csucsorított piros ajkkal, tiszta hangon mondja a kis Kati. Nemsokára mesélik Katiék nagy lelkendezve, hogy a kis Wittek Manczi, jaj, meg a mamája!... Mind egyszerre akarják elmondani, hogy a Manczi mamáját otthagyta a falábu ember és máshoz ment lakni és a Manczi mamája leöntötte magát petroleummal és meggyújtotta és Manczi hozzászaladt, átölelte égő anyját és elégett ő is. Szegény, melegen mosolygó kis Manczi, mikor utoljára láttam, a tanító nénijéhez símult kedveskedőn. Szenzációéhes társai most önkínzó kegyetlenkedéssel apró részletekre marczangolják ezt a lángoló tragédiát, mint az élet többi durvaságát és sietnek a halottasházhoz, hátha borzadhatnak a szegény kis martir betapasztott, kiégett szemén. És kísérik a temetést, mert szomjas fantáziájukat megragadja a halál sötét drámaisága. Másnap már megint vígan és hamisan éneklik és énekeltetik jobbhangú társaikkal a divatos kuplékat. De ha valóban szép dalhoz, vagy igazi szép meséhez jutnak, azért is nagyon hálásak. Mindig ezeket kellene hallaniok. Vannak társaik közt kedvencz mesélőik és énekeseik, tánczolóik, a kiket annyit szerepeltetnek, hogy egész kis primadonnákat csinálnak belőlük. Minderre a napközi otthonban van alkalmuk. Ha szabad, elhozzák apró testvérkéiket és annyi türelemmel, gonddal bibelődnek velük. És úgy rajongnak társuk testvérkéjéért. Csak a leczkét nem szeretik, a lelküktől távol maradó ismereteket elhárítják maguktól, ha csak lehet. De ha gondolkoztató, az ő világukba beleilleszkedő kérdések útján megy a tanítás, akkor kisül, hogy sokkal eszesebbek, mint bárki hitte volna. Sétálni nem szeretnek, de kirándulni még nem látott, vagy ritkán látott helyre, a boldogság netovábbja. És ha kint vannak a „zöldben", valami úgy vonzza őket mind messzebb-messzebb. Kínnal alkalmazkodnak csak a megszabott határokhoz. Az iskola udvarán is eljátszanak s örülnek, ha néha szabadjára alkothatják meg játékvilágukat. Vonalakat húznak a földön: itt vóna a szoba, itt a konyha. Én vónék a mama, te a papa, te meg a gyerek. Hát te? Te a mama ismerőse lenné' és elutazná' a mamával ... téged el akarna vinni a csalós ember ...

Ezek a lányok. A fiúk nem sokat kérdik, mit játszanak? Elszélednek a kiserdőben. A derekukon zsebes vászonöv, a zsebben bádogpisztoly. Ha kérdik, ki varrta az övet, hát: „a tyúkom". Pedig a nővérük varrta. Ha szobába szorulnak, ott is folytatják indián csatazajjal a játékukat, a képzelt utczasarkon elbuktatják és elfogják a detektívet. De ha valaki felolvas nekik, (nem igen értik meg egymás akadozó olvasását) szép mesét vagy útleírást, akkor elcsöndesülnek, még jobban mint a lányok és a felolvasóról nem tesznek gúnyos megjegyzéseket, elhallgattatja őket valami titkolt, szégyelt hála. Lánytársaikkal felsőbbséges gúnynyal bánnak, de ha azok mukkannak, jaj nekik. De mikor a kis játékszínház került a napközi otthon asztalára s a papir-bábuk helyett a gyerekeknek kellett beszélniök, akkor felsült a „csibészek" legtekintélyesebbje, egy olasz munkás fia, a kiben eddig a legtöbb kedély s egyúttal legtöbb hatalmaskodás egyesült. A királyfi figuráját darabosan kezébe vette és odaszólt a királylány figurájának: Kisasszony, gyüjjön má' tánczúni. Diadalmas kaczaj csendült meg a lányok padsoraiban, valódi kikaczagás és a fiú nem fenyegetőzött, hanem zavart mosolylyal hajtotta le fejét és a papirbábot eleresztette.

Ezeknek a lányoknak és fiúknak egyaránt meg van a véleményük háborúról, békéről, mindenről, a mi körülöttük történik. Persze ez a vélemény a nagyokénak és a fantáziájuknak keveréke. Minden új kifejezést azonnal magába olvaszt a beszédjük és mintha értenék is ... De nem. Ha magyarázatot kérünk, kiderül, hogy nem. „A tűzbe" nem szívesen mennek a katonák, „mert tüzön lépkedni nagyon rossz." És így vannak sok más fogalommal. Mutatós a pesti gyerek tudása, tájékozottsága, de többnyire félig eltanult, felületes.

A „franzstadtiak" lelki testvére az óbudai kisember. De róla majd máskor.

AZ UTOLSÓ ÓRA.

Falusi életkép. — Irta **Fazekasné Kernách Ilona.**

(Magyar parasztszoba; ablaka az udvarra nyillik s violaszín selyemkendővel van beakasztva. A levegő hűs, a homály jólesik a szemnek. A vetett ágy mellett, faragott karosszékben ül a gazda; töretlen vállú, magas öreg ember, túl a hatvanon, ingben, nadrágban, mezitláb papucsban. Csizmája az ágylábhoz van támasztva. Komája valamivel fiatalabb, csak alacsonyabb és vékonyabb testalkatú ember nyit be hozzá. Az ajtón beömlik a nyári napfény, a mi láthatóan bántja a gazda szemét, mert kezével eltakarja és várja, a míg a vendég betette az ajtót.)

Koma: Jónapot agyon Isten!
Gazda: Agyonisten komám.
Koma: Hát kend itthon van?
Gazda: Amint látya, itthon.
Koma: Micsinál?
Gazda (egykedvűen vállat von): Csak üldögélek, meg hallgatom hogy ketyeg az óra.
Koma (az órára néz): Ez bizony már tízre jár. Nem siet?
Gazda: Se nem siet, se nem késik. Pontos. Üljön le komám. A vásárról?
Koma: Onnan (leül, tovább szívja pipáját).
Gazda: Venni gyütt kend valamit?
Koma: Azt. Ökröket akartam.
Ga da: Már meg is vette kend?
Koma: Csak megvettem vóna, ha el nem ütik a kezem alól.
Gazda (kicsit hunyorít): Na fenét.
Koma: De bizony.
Gazda: Hogy-hogy?
Koma: Ugy, hogy nem nekem vót szánva, azt' fertig.
Gazda: Ha másé lett, akkor bizonyos hogy inkább annak vót szánva. De az inkább a kérdés, hogy mér nem vette meg kend, komám?
Koma (kicsit megvakarja a fejét): Az úgy vót: járok a vásárba, kiszemelem magamnak a két legjobb ökröt, odébb meg két szép tinót is hozzá. Finom jószág vót komám, hogy az embernek a szeme hízott, ha ránézett.
Gazda: Mijen gazdáké vótak?
Koma: Az egyik pár csantavéri gazdáé vót, a másik Feketehegyről való. Tiszta faj. Nem is tartotta túlsokra az árát. Na mondok, ez jó lesz. Azér tovább mentem, hogy a míg a többi alkuvók közt kicsit szétnézek, gondoltam, addig csak törjék mások ennek is az árát. Akkor aztán, majd hirtelen ráteszem a kezem.
Gazda: Ugy van.
Koma: Alig mék pár lépést, találkozok a Morvai sógorral.
Gazda: Az Antival?
Koma: Avval. Hegyesről.
Gazda: Igaz hogy eltemette a feleségit?
Koma: El. Vasárnap. Most nagyon éhes vót, hívott, hát bementünk a laczikonyhába, megettünk egy czigánypecsenyét, meg egy kis bort rá. Ép medvét tánczoltattak ott előttünk a móczok, azon is elröhögtük az idő egy részét. A fene egye meg őket. Mert mire visszamék az ökrökhöz, nem látom őket. Kérdezem, hát hallom, hogy elatták.
Gazda (mosolyog): Nem vártak kendre.
Koma: Tyhű... az istállóját neki, ezt már eldiskuráltad, monttam magamnak, és káromkottam mérgembe egy czifrát. Hogy a szentséges mindenségit azoknak a medvetánczoltató móczoknak, hogy vesztek vóna móczországba; de meg a sógorra is monttam egy áldást. Ki vette meg? ki vót az a szeles bitang, a ki így elhamarkotta a dógomat, tudakolom. „Tudomisén", mongya rá az ember, „még nem vett tőlem, szállási lehet." Tudomisén? Ki lehet az. De aztán gondoltam, üsse a kő, akárki vót is, nem sokat spekulálok most már, hanem megyek a tinókér.
Gazda: A feketehegyi gazdához.
Koma: Ahhoz. Látom a tinók ott vannak még. És mellettük látom az én kedves keresztfiamat, Jóskát, a kend fiát. Ott simogatja a tinókat, beszél a gazdával, mikor meglát, somolyog és köszön.
Gazda (somolyog): Hm...
Koma: Visszaköszönök. Mondom neki: — Hát te Jóska micsinálsz itt, tán bizony te lennél a gazda? — Én, mer édes apám nincs jól. — Nafenét. — De bizony. — Hun van? — Otthon van. — Ha ilyen dologidőben otthon van az öreg, ez már akkor csakugyan nem jót jelent. Hát azt a két gyenge tinót tán nekem tapogatod? — Ezt már keresztapám, bizony nem kendnek, hanem magamnak tapogattam ki. — Tapogattad? Hiszen tapogatod. — Csak már a magamét tapogatom. — Megvetted? — Kialkuttam. — Már ki is fizetted? — Azt még nem. — Akkor még felcsaphatom az árát. — Csak rajta keresztapám. A mennyit kendnek megér, annyit én is adhatok érte. Az én kezem van rajta. Tartom. Legalább akkor megtudom, mennyivel olcsóbban tuttam vóna megvenni, mint keresztapám. (Megvakarja a fejét.) Tyhű... az iskoláját. Hát mit gondol komám?
Gazda (csillanó szemmel, gyengén szuszszan): Tán az ökröket is ő vette meg.
Koma: (öklével az asztalra csap): Ő az. Na, mit szól hozzá?
Gazda (halkan felnevet).
Koma: Na mondok, tanuj tinó, ökör leszel, kedves keresztfiam, köszönd meg szépen, mert ezt jó elszalasztottam neked. Igaz, hogy jó szemed van, jó vásárt csináltál, bátran megihatod az áldomást rá, én meg elmehetek az édes apádhoz megnézni, hogy hogy van. Hát mi baj van komám?
Gazda: Hát eddig csak az a legnagyobb baj komám, hogy nem tudok pipálni.
Koma (jó nagy füstöt ereszt): Aztán miért nem? Van hozzá dohánya.
Gazda: Van, csakhogy nem izlik a pipa. A bor se köll.
Koma (tréfásan): Az asszony is öreg...
Gazda: Ugy van.
Koma (legyint): Már pedig, ha az se köll, akkor pipa bagót se ér az egész istenség.
Gazda: Nem az.
Koma: Hát mióta ül így?
Gazda: Vasárnap óta.
Gazdasszony (jön be kintről, feltürt ujjakkal, látszik, hogy kidolgozta magát, kicsit lesimítja magát): Na hála Istennek.
Koma: Kidógozta magát komaasszony?
Gazdasszony: A dologból sohasincs elég.
Koma: Csakhogy ép azt akartam tanácsolni a komámnak, hogy mért nem keneti meg magát valami szép fiatal menyecskével, ha már komaasszony nem tugya az öreget kicsit föleleveníteni.
Gazdasszony: Jó van, jó. Láczczik, hogy vásár van. Laczikonyhából gyött kend. Azért ojan zsíros a nyelve. Jól csúszik. Tán ott látta a menyecskéket is hozzá.
Koma: Bár inkább azokat szalasztottam vóna el. De így csak a medvetánczoltató móczokat láttam, mégis elvették az orrom elől a két legjobb ökröt, meg a két legszebb tinót. De hogy kibékítsem vele: talájja ki, hogy ki vót az?
Gazdasszony: Minek talájjam. Majd meg mongya, ha akarja.
Koma (melléje ül): Az én keresztfiam, a Jóska.
Gazdasszony (mosolyog): A mi Jóskánk?
Koma: Az.
Gazdasszony: Csakugyan jó vásárt csinált?
Koma: Azt meghiszem. Majd meglátják maguk is.
Gazdasszony (szomorún az ura felé): Na látya, hékám. Hogy rábizhatta vóna vasárnap is kend. Benőtt már a fejelágya neki.
Gazda: Hát akkor örüjj neki, szamár, vagy búsulni akarsz már azon is.
Gazdasszony: Nem azon búsulok én, hanem azon, hogy kend nem jól van.
Gazda: Maj jól leszek, ne féj.

Zádor István
festőművész

Zádor István

A szépmüvészeti kiállitások termeiben (Mária Valéria-utca 8) *Zádor* István festőművész a grafikai munkáit állitotta ki. Zádor grafikájának a tudásbeli erején kivül a vonalgazdagság a jellegzetessége. Akár tájat, akár gépmühelyt, akár várost vagy épületet talál alkalmasnak arra, hogy képet alkosson róla, kutató szemmel figyeli a részleteket. Lelkiismeretes, őszinte müvészet. Keleti utjának néhány áhitatosan szép költői lapja uj szin és forma Zádor müvészetében.

Vele együtt *Pekáry* István festőművész is szerepel a kiállitáson. *Pekáry* a magyar paraszt groteszk karikaturáival rikitó forma- és szintréfáival próbálkozik, ujabban azonban az egészen primitiv munkákat ügyesen használja fel dekorativ célokra, főleg szőnyegekre.

Est. Kurir
1933 III 19

MEGHÍVÓ

Zádor István

festőművész 1927-ben készült

Jeruzsálemi rézkarcai

kiállításának ünnepélyes megnyitójára.

(Biblical World Galéria, VII. Wesselényi u. 13.)

- 1996. október 17. csütörtök 17 óra -

Éljen a rendkívüli alkalommal,
vásárolja meg Zádor István 7 metszetét
selyemre vagy papírra nyomva
vászonkötésben, vagy üveg alatt!

Zádor István

△

A VOKSZ képzőművészeti szakosztályának irodája meleghangú levélben mondott köszönetet Zádor István grafikusnak Puskin: Anyégin-jének kitűnő illusztrációiért. A levél megemlíti, hogy a rajzokat átadták a moszkvai Puskin Múzeum grafikai osztályának. A Szovjetszkoje Iszkusztvo két illusztrációt közölt Zádor István grafikáiból.

Magyar Nemzet.
1955. nov. 6.

Zádor István

Zádor Istvánt éppen munkája mellől szólítottuk el. Az utolsó simításokat végzi művein.

— *Két nagyobb méretű rajzot készítettem. Az egyik Kun Bélát ábrázolja 1919. július 14-én, amint a tanácsok országos gyűlésén beszél a Városi Színházban.* A másik az 1918. november 3-i, a parlament előtt lezajlott népgyűlést eleveníti fel. Ezek a rajzaim annak idején a helyszínen készültek —

süri látja...

a nemzeti tárlaton?

illetve az eredeti rajzok. Az eredeti grafikák *a Történeti Múzeumban vannak.* A rézkarcoló művészek alkotóközössége *díszalbumot* ad ki a jubileumra. Ebben is két művem lesz. *Az egyik rézkarc az 1918-as forradalomkor hazaözönlő katonákat ábrázolja a Keleti-pályaudvaron.* A másik ugyancsak *Kun Bélát*, a Városi Színházban tartott beszédekor.

(nóti): Mielőtt a süri látja
Esti Hírlap 1959 II. 15

Zádor István

MAGYAR TÁVIRATI IRODA
Külföldi Sajtószolgálat Főosztály
Bp.VI.Dalszinház u.l.
Tel.:227-651, 227-488

SZABAD NÉP

1952 FEB 8

Rajzsorozatot készít a földalatti gyorsvasút építéséről Zádor István Kossuth-díjas festőművész

276

Zádor István Kossuth-díjas festőművész rajzsorozatban örökíti meg a budapesti földalatti gyorsvasút építését. Eddig már 12 rajz készült el, amely a Népstadion-állomás építésének első kapavágásától a Délivasút-állomás földalatti munkahelyéig mutatja be a földalatti gyorsvasútépítés különböző szakaszait. Zádor István képsorozatát a földalatti építés befejezéséig, az első gyorsvasút megindulásáig kívánja folytatni. (MTI)

NÉPSZAVA

1951 OKT. 27

Zádor István grafikus

Harminc művész kétszáz rajza a ma megnyíló Harmadik Magyar Karikatúra Kiállításon

Október 27-én, a Nemzeti Szalonban a Képző- és Iparművészek Szövetsége rendezésében megnyílik a 3. Magyar Karikatúra Kiállítás, amelyen harminc művész mintegy kétszáz rajza ad majd számot: hogyan fejlődött a fordulat éve óta a tömegek nevelésében, az ellenség elleni harcban fontos szerepet betöltő magyar karikatúraművészet.

A Nemzeti Szalon öt termének falait megtöltő rajzok szerzői között régi karikaturistáinkat s a fiatal nemzedék képviselőit egyaránt megtaláljuk. Az első teremben, központi helyen a békeharcot népszerűsítő műveket állítják ki, a többi termekben pedig sorra megtaláljuk a céljainkért humoros művészet eszközével küzdő változatos, ötletes rajzokat. Szerepelnek a kiállításon néhány nem karikaturista grafikusunk, így elsősorban Zádor István rajzai is.

A művészek a kiállítás után közös ankéton tárgyalják meg a dolgozókkal karikatúraművészetünk helyzetét és feladatait.

27

Zádor István
festőművész

A *Szépművészeti Kiállítások* helyiségeiben vasárnap *Zádor* István és *Pekáry* István mutatkozik be. *Zádor* egy sorozat kitünő grafikával szerepel, ezek között bemutatja német városokról, továbbá Olaszországban és szentföldi tanulmányutján készült uj rajzait. Biztos kezü, virtuóz technikáju müvész elmélyedéssel készült alkotásai.

Pekáry István mesehangulatu olajképei már külföldön is sikerrel szerepeltek. Most néhány frappáns olajkompozición kivül egy sorozat népies motivumokból felépitett, egyéni színharmóniákban megfogott szőnyeggel szerepel. Ezek a játékos fantáziáju, a népmüvészet naiv szépségét és eredeti zamatját visszaadó szőnyegkompoziciók uj szinnel gazdagitják a magyar müalkotást és müvészi értékükön kivül azért is megérdemlik a támogatást, mert külföldön jó szolgálatot tehetnének a magyar kulturpropagandának.

Nemzeti Ujság
1933 III. 19.

ám..... Pénztári szám.....

talvány.

.....nak, címe:.....
(esetleg postatakarékpénztári számlájának száma)

tal .....

.....ért

[redacted]

[redacted] fizetendő.

.....bélyeg .....nyugta .....bevonandó.

.....

.....

.....

Ellenjegyzi «.....» főosztály:

.....

Bevétel	Kiadás

Ujság, 1928. dec. 2.

Zádor István.

Ujság. 928 XII 2

** **Zádor István rajzai.** A Fészek-kör kiállitási termének izléses környezetében mutatja be rajzait Zádor István. Körülbelül tiz esztendő anyagából válogatta ki a jeles müvész azokat a helyszini felvételeket, melyeket Európa, Ázsia, sőt Afrika festői tájain készitett érdekes épitészeti és táji motivumokról. A rajzoknak nagy részét azóta rézlemezre is átvitte s rézkarcaival Magyarország határán tul is becsületet szerzett nevének. Rézkarcai — melyek közül szintén kiállit mutatóba néhányat — általában készebbek és fejlettebbek rajzainál. Megvan az utóbbiakkal szemben az az előnyük, hogy megszabadultak a felesleges részletektől, mindattól, ami esetleges és nem jellemző volt rajtok, ennélfogva kevésbé bonyolult vonalmenetüek, egyszerübbek és meggyőzőbbek. Az épitészeti motivumos rajzoknál általában többet mondanak a müvész kevésbeszédü táji felvételei. A szolnoki Tisza és tájéka, ujabban pedig a Hortobágy végtelensége zengőszavu szószólóra talált Zádorban. Motivumkincse velök érdekesebb és megkapóbb lett. A vándorgrafikusok száma ma már igen nagy s Európa sok festői pontját, sok természeti vagy épitészeti látványosságát unalmassá tette szakadatlan reprodukálásuk. A magyar puszta azért is hálás motivum, kivált, ha ami benne olyan szép, a monumentalitását és méla költészetét olyan egyszerü eszközökkel, puszta vonalakkal, szinte semmi tónussal tudja annyira kifejezni valaki, mint Zádor István. *(c. a.)*

Zádor István

A Munkácsy Céh kiállítása az Ernst Múzeumban

Nagy kiállítás. Békebeli. Nemcsak a méretei folytán, hanem legelsősorban az értékharmóniája miatt, mely, végre, egyesíteni tudta a legélesebb művészi ellentéteket. Sok kép, rajz, szobor, iparművészeti tárgy, sok művész, egyéniség, iskola és irány fér meg békésen a kiállítás kilenc termében: együttes hirdetői a magyar képző- és iparművészet hősies élniakarásának, valamint a válogatás és rendezés lelkiismeretének, mely értékes tartalmat zárt az értékes keretbe.

M.H.932.IV.3.
Pesti Napló,932.IV.
M.932.IV.3.
N.U.932.IV.8.
P.H.932.IV.3.

Nincs terem, amelyben az általános színvonal fölött ne akadna még egy-egy kiemelkedő alkotás. Így már az első terem grafikus értékei között feltűnik *Zádor* István ragyogó portréja, a „Hölgy kesztyűvel", *Bardócz* Árpád finom pasztell-tanulmánya, *Gedő* Lipót antikizáló érzékkel festett genreképei, *Haranglábi Nemes* József halkszínű pasztelljei, *Székely Kovács* Olga képe, a „Zöldruhás alvó lány", *Rónai* Géza „Alkony" című képének tónusszépsége és *Barta* Ernő egyik rézkarcának, az „Olvasó asszony"-nak kompoziciós ereje.

A második teremben *Márk* Lajos, *Herman* Lipót, *Glatz* Oszkár, *Burghardt* Rezső és *Gulyás* Sándor reprezentatív képei között feltűnik *Kernstok* Károlynak két tájképe, az „Aratás" levegőtől fénylő mozgalmassága és az „Ősszel" című tájkép frappáns természetábrázolása. A harmadik teremben *Magyar-Mannheimer* Gusztávot *Fényes* Adolffal, báró *Hatvany* Ferenccel, *Basch* Andorral, *Kosztolányi-Kann* Gyulával, *Kemény* Nándorral, *Vidoszky* Bélával és egy érdekes képével („Horgászok") szereplő *Förstner* Dénessel találjuk együtt.

A következő három terem gazdag anyagából szinte találomra kell kiemelni *Orbán* Dezső pompás városképeit, *Darvassy* István képeinek erőteljes ecsetkezelését, *Andaházy Kasnya* Béla atmoszférikus törekvéseit, *Diener Dénes* Rudolf párizsi képeinek konstruktív szépségeit, továbbá *Boldizsár* István, *Szendy* Arisztid, *Remsey* Jenő, *Biró* László József, *Poster* Paula egy-egy képének festői kvalitásait, továbbá a szobrászok közül *Medgyessy* Ferenc, *Kisfaludy Strobl* Zsigmond, *Gárdos* Aladár és *Bory* Jenő márvány- és bronztanulmányait.

A nagyterem értékgyüjteményében *Márffy* Ödön fantasztikumba ívelt „Parkrészlet"-e mellett feltűnik *Basilides* Sándor izmosan fejlődő tehetsége és frappáns stílusérzéke, mely főként a „Rózsaszedők" és „Mária" című képein találja meg a legtisztább egyéni kifejezést. *Vaszary* János hatalmas csendélet-kompoziciója, *Peterdi* Gábor téli tájképének komoly tárgyilagossága, *Patkó* Károly figurális tanulmányainak különleges színkezelése, *Frank* Frigyes, *Cselényi Walleszhausen* Zsigmond, *Péter* Mária, *Petri* Lajos, *Szőnyi* István, *Hámor* Ilona, *Hanna* Méla, *Vörös* Géza, *Barzo* Endre képeinek egyéni értékszínvonala mellett főleg *Perlrott Csaba* Vilmos reprezentálja a nagy festői lendületet és *Kisfaludy Strobl* Zsigmond Prohászka-szobra a szerencsés szobrászi pillanatot. A szobrászok közül még *Lányi* Dezső tömören megmintázott „Imádkozó"-ja és *Bory* Jenő stílusos pirobazalt-szobra nagyértékű kiegészítői a nagyterem anyagának.

Az előcsarnokban kiállító alkotó iparművészek közül *Deli* Anna lakktárgyai, *Steiner* Lola textiljei, *Gádor* István, *Molnár* Kálmán, *Kende* Judit, *Gorka* Géza, *Gázsik* Gyula, *Kovács* Margit, *Kando* Margit, *Gáldi* Éva, *Zilzer* A., *Molnár* Margit és mások képviselik a célszerűséggel összeegyeztetett esztétikai találékonyságát a magyar kerámiának. A Petőfi-teremben gyüjtötték össze a sorsolásra megvásárolt pasztelleket, rézkarcokat, litográfiákat és eredeti rajzokat, főként *Zádor* István, *Bardócz* Árpád, *Gedő* Lipót, *Weil* Erzsébet, R. *Kády* és *Vadász* Endre műveit.

A kiállítás művészi sikerét bizonyára nyomon követi a szociális siker, amelyre rászolgáltak a küszködő magyar művészek. De nem jár rosszul a látogató se, aki egypengős sorsjegyéért nemcsak nyereményre, hanem igazi művészi nyereségre számíthat.

(— ll —)

szerint. Tessék ettolem is elfogadni, ami tőlem telik.

Három tenyércsattanásra kinyílt a kapu s a vőlegény meg a menyasszony bevezetett rajta egy megaranyozott szarvú, fölpántlikázott göböly-marhát.

— A legszebb jószágom, uram, tisztelje meg vele, hogy elfogadja.

— Hát hogyne fogadnám el, jó ember — nyujtott kezet a hangokban dolgozó mester a vérben dolgozó mesternek és fölcsillant a szemében a jókedv, arra gondolt, hogyha ezt Anna Mária meglátja, még az is kénytelen lesz beismerni, hogy néha zeneszerző feleségének is érdemes lenni.

— Anna Mária, Anna Mária! — kiáltott be a házba.

— Itt vagyok! — harsogott vissza a zeneköltő hitvese, de olyan hangon, amelyből ki lehetett érezni, hogy ott is akar maradni.

— Nézd, Anna Mária, mit kaptunk! — ment helyébe a mester. — Legalább az ablakból tekintsd meg ezt a gyönyörű jószágot!

Anna Mária kikukucskált az ablakon és elpittyesztette a száját.

— Soványnak elég sovány, nyilván ehozzád mérték az ökröt.

A harmóniák fejedelme a homlokára ütött.

— Megvan, megvan!

— Mi van meg? — nézett rá Anna Mária.

— A cím, a menüett címe.

Azzal előkereste a kótát és föléjegyezte apró betűivel: *Ochsen-nemuett.*

És úgy mosolygott hozzá, hogy a könny is kiesett a szeméből.

Csökkentik az állami tisztviselők létszámát

Az állami alkalmazottak illetményeinek és általános helyzetének ügyében bizalmas tanácskozások folynak. A tárgyalások során különböző megoldási lehetőségeket vitattak meg, főleg állampénzügyi szempontból, de a kormány még semminemű irányban nem foglalt állást. *A leghatározottabban szó van azonban arról, hogy a tisztviselői létszámot újból megállapítsák és olyan arányban csökkentsék, hogy emellett az adminisztráció ne egyen veszélyeztetve.* A létszámcsökkentés pénzügyi előfeltételeiről folynak most a tanácskozások. A kormány a lehetőség szerint el akarja kerülni a tisztviselői illetmények újabb leszállítását. *A tisztviselők létszámának újabb megállapításáról szóló rendelkezést még ebben a hónapban kiadják.* Tárgyalások folynak a tisztviselők lakbérügyében is és szóba került, hogy bevezetik a havi lakbérfizetést, de ebben a tárgyban még nem történt megállapodás.

Zádor

— **A Munkácsy Céh sorsjátéka.** A Munkácsy Céh sorsjátékkal egybekötött kiállításán politikai biztos jelenlétében tartották meg a húzást. Elkelt 8720 sorsjegy és ennek árából 248 darab nyereménytárgyat vettek. Grafikai műveket, bronzszobrot és festményeket, *Zádor, Barta, Weil, Vadász, Réfikády, Bardócz* és *Gedő* grafikusoktól, néhány kerámiai munkát és *Glatz, Magyar-Manheimer, Kernstok, Burghardt, Herman, Kemény, Satkó, Mattióni, Orbán, Tornyai, Cserepes, Székely-Kovács, Belányi, Déry, Gaál, Remsey, Gy. Sándor, Peterdy, Föglein, Perlrott Csaba, Vörös, Derkovits, Feszty, Szlányi, Paizs, Goebel, Förstner, Szobotka, Vidovszky, Walleshausen* stb. festők és *Lányi Dezső* szobrászától. A főnyeremény *Márk Lajos* műve, aki a nyerő arcképét festi meg. A húzáson ezt *Bischitz Matild* nyerte. *József* kir. herceg 5 nyereményt, *Ugron Gábor* 3, *báró Herzog Mór Lipót* 3, *Albrecht kir. herceg* 2, *Andaházi Kasnya Béla* 3, *Artinger Imre* 2, *Bálint Lajos, Kammer Szigfried* egy-egy festményt nyertek. A nyereményjegyzék megjelent és kapható minden nagyobb dohánytőzsdében, valamint az Ernst-múzeumban.

P.H.932.

P.H. 932. IV. 14

246or

P.H.092.IV.14.

Zádor István

PH

1932. december 13., kedd.

— **Hóman Bálint kultuszminiszter az Ernst-muzeumban.** Hóman Bálint kultuszminiszter Kertész K. Róbert államtitkár és dr. *Petrovics Elek* muzeumi igazgató kíséretében meglátogatta az Ernst-Muzeum kiállítását. A miniszter *Zádor István* rajzainak megtekintése után nagy érdeklődéssel és elismeréssel adózott Fényes Adolf három termet felölelő műveinek, amelyek a művész pályájának különös korszakait kiváló alkotásokban mutatják be. Nagy elismeréssel nyilatkozott *Oscrepes István* pasztelljeiről, valamint *Kontoly Béla* kollekciójáról. Az Ernst-Muzeum már hozzáfogott uj kiállításának megrendezéséhez.

Posti Hirlap 1932 dec 13.

Zádor István
festőművész

* (Zádor István kiállítása.) A Fészek-klub kiállítási termében *Zádor* István festőművész mutatja be rajzait és újabb gouache-festményeit. Különösen rajzai kitünőek, tárgyilagosan megállapító stílusa a lágy ceruzatechnikában közvetlen melegséget kap a nélkül, hogy tulságosan ellágyulna. A vonalak és tónusok tökéletesen kiegészitik egymást. Egy pár messzi távlatú alföldi rajza e nemben kiváló munka. Lírai hangulatú gouachei inkább a művész szelid lelkületét fejezik ki, mint a magyar vidék meleg napsütését. Zádor ereje a fehér-fekete skáláján mozog, a grafikára utalja őt tehetsége.

Budapesti Hirlap
1935 XI. 15

* **Magyar rézkarcolók kiállítása Londonban.** A Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületét az a megtiszteltetés érte, hogy a londoni *Victoria and Albert Museum* meghívta az egyesület tagjait, rendezzenek a koronázási ünnepségek tartama alatt, május—junius hónapokban, grafikai munkáikból — rézkarcok, réz- és fametszetekből — egy nyolc hétig tartó kiállítást. A *Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete* külföldi kiállításai során, anyagának magas művészi színvonalával, oly hírnévre tett szert, hogy azt már eddig is, minden nemzetközi grafikai kiállításra külön is meghívták. Most a *Victoria and Albert Museum* tartotta méltónak arra, hogy a londoni „season" legfontosabb hónapjaiban, grafikai osztályának termeiben, *kizárólag magyar grafikusok* munkáit mutassa be. A kiállítást, melynek védnökségét *Hóman* Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter és *Masirevich* Szilárd londoni magyar követ vállalták el, *Zádor* István a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete elnöke, *Conrad* Gyula, az egyesület igazgatója és *Komjáti* Gyula szervezi. Anyagát az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács zsürije, *Ugron* Gábor v. h. t. t. elnökletével bírálta felül. A kiállításon, melyhez gazdagon illusztrált katalógus készült, az egyesület harminc legkitünőbb tagja vesz részt.

M. 937 III. 14

Zádor István festőművész

N.U. 936/III/19

— (A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület) pénteken délután 7 órai kezdettel rendezi IV. kulturestjét a Szolnoki Művésztelep reprezentativ kiállításával kapcsolatban. Az estét M. *Hir* Sári zongoraművésznő zongoraszámai, dr. *Molnár* Imre zeneművészeti főiskolai tanár énekszámai és *Zádor* István festőművész felolvasása teszi érdekessé és változatossá. Meghivó vagy tagsági jegy belépésre jogosit.

N.U.936.III.19.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor István

ESTI HIRLAP
1963 MÁJ 25

1021

Meghalt Zádor István

Nyolcvankét éves korában, rövid szenvedés után meghalt Zádor István, Kossuth-díjas festőművész. Műveiben hiteles képet adott az utolsó ötven esztendő történelmi eseményeiről. Az első világháborúban a harctér képeit rögzített művészi ceruzája. A második világháború után megdöbbentő erővel ábrázolta a rombadőlt Budapest tragikus városképét, nemsokára pedig az újraépült, megszépült főváros utcái, terei, épületei és az újonnan született városrészek jelentek meg pompás grafikai lapjain. Számos alkotását külföldi múzeumok őrzik; rajzai Róma, Párizs, Amszterdam múzeumaiban csakúgy megtalálhatók, mint a bécsi Hadi Múzeumban, amely több mint száz rajzát őrzi külön tárlókban.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ESTI HIRLAP

gott végig San Juan dominikai városka főutcáján és trópikus eső verte a páncélzatot, egy kapu alól öreg íparos kiáltott oda az egyik harckocsi tornyából kiemelkedő fejnek:

— *Hová mentek?*

— *Meghódítjuk Haitit* — hangzott a válasz.

— *Kinek olyan sürgős? A főnökeitek nem tudják megvárni, amíg elál az eső?* — érdeklődött az öreg.

... Az ember mosolyog, de arra gondol: jó lenne már olyan világban élni, ahol ezek az egyszerű emberek — és az egyszerű emberek mindenütt a Föl-

Zádor István

festőművész

— **Zádor István kiállítása a Fészekben.** Kevés olyan finom művésze van a ceruzának, mint amilyen *Zádor István*. A vékony rudacska úgy kelti életre Zádor papirján a tájakat, városrészeket és arcokat, mint valami varázsvessző. Vonalhúzása egészen egyéni, száz más rajz közül is azonnal meg lehet ismerni az övét. Hegedűművészeket és zongoraművészeket lehet így megismerni egyetlen hangról, mint őt egyetlen vonaláról. Szépen és híven rajzol és különösen szépek s egészen hitelesek, alföldi tájai. A szolnoki táj, a Tisza és a Zagyva, ezek az ő kedves témái, amelyekben meghatottan egyesül a vidék lelke a művész lelkével. Most kiállított kis gyűjteményében az »Akácos út« és a »Tanyák« című két rajz remeke Zádor műhelyének. Néhány igen finom festményét is kiállította a művész, akivel ezúttal is — mint mindig — üdítő öröm volt a találkozás. *(—ny.)*

Est

1935 xi. 17.

Zádor István
festőművész

— **Zádor István kiállítása.** A Fészek kiállítási termében *Zádor István* mutatja be rajzainak nagyobb gyűjteményét. Kristálytiszta, jólápolt, végletekig kifinomult és virtuóz rajzművészet *Zádor Istváné*, nem tulságosan mély mondanivalókkal, különösebb problémák nélkül, de azon a merőben technikai határon belül, amelyen mozog, tökéletes ez a művészet. Akár ceruza, akár toll, akár ecset jár a művész kezében, akár fekete-fehér tuss és papír, akár szines gouache a kép anyaga, az eredmény egy és ugyanaz: pompás, önmagáért való és önmagába visszatérő rajzkultura, amely grafikának sok, festészetnek kevés, de ugy, ahogy van, —; brilliáns. *(f. j.)*

Pesti Hirlap
1935 XI. 15

Zádor István,

Nazareth (Zádor István rajza)

Pesti napló, 1927. jún. 12.

férfilélekben nincs bezárva a nő, csak a magáé, csak a saját vágya, realizálva, vagy nem realizálva szeretet vagy gyűlölet, kielégülés vagy ki nem elégülés, néha félelem, néha szomorúság, de *mindig a magányosságnak, a messzeségnek egy bizonyos érzése. Még nem akadt olyan nő, aki a férfi lelkébe be tudott volna hatolni.* Ezt én mondom magának, akármit beszéltek eddig a világon.

Minél intelligensebb és férfiasabb egy férfi, annál kevésbé van szüksége arra, hogy a nő szerepet játsszék az életében. A nő jó arra, hogy kellemesen elszórakozzanak vele, hogy a gondolatokat elterelje, de *sohasem szabad őt komolyan venni, mert hiszen ő se veszi magát komolyan.* A nő könnyen szerelmes, s néha tragikusan komoly, ha intenzíven érdeklődik, csakhogy a *szerelem átmeneti dolog*, sohasem marad meg benne.

Eddig mindig általánosságban beszéltem. Tudom nagyon jól, hogy minden szabály alól is van kivétel. Minden fajnak megvan a maga is van kivétel. Minden fajnak meg van a maga jellegzetessége. A nők épúgy különböznek egymástól, mint a férfiak. De éppen úgy, ahogy minden férfi ugyanaz a bőre alatt, *minden nő is ugyanaz.*

Dante-mese a nőről

A nő új korszaka *Amerikában* kezdődik. Európában ekkor még nem is hallottunk róla. Az olasz nő lényegesen különbözött a többi nőtől a háború előtt. Most azonban az amerikai nőt utánozza — ami képtelenség, be latin vá-

amit egy nő ébreszt egy férfiban? Vagy van-e kellemesebb valami az első csóknál? Mi az, ami jobban eloszlatná a szürke prózát, mint ez az első csók?

A flörtnek híve vagyok, de csak a negyvenéves korig. Már tudniillik: *a férfi annyit flörtöljön negyvenéves koráig, amennyit elbír,* a negyven esztendő betöltése után komolyabb szórakozáshoz kell látnia, így például *a munkához, a sporthoz, család eltartásához és neveléséhez.* Eddig a korig főképpen a nő foglalkozott a család nevelésével, de *ha a férfi érettebb, akkor neki kell ezt a feladatot átengedni.*

Szerelem és házasság

Mit gondolok a házasságról? *Szükséges intézmény*, olyan szerződés, amelyet a férfi és a nő örök életre köt az állam érdekében és ezért *nem is szabad felbontani mindaddig, amíg életben vannak...* Az olasz szaporafajta és ezért a jövendő generációkat illetőleg *nem kell aggodalmaskodnunk.*

Olaszországban sok olyan gyermekünk van, akinek a szüleit az állam és az egyház kötötte össze... Ameddig én miniszterelnök leszek, *nem tűröm a válást.* A szerelem nem lehet az egyetlen ok a házassághoz. Mert mi a szerelem? A testek tetszenek egymásnak. Nos, *az ilyesmi sohasem szokott sokáig tartani.* A házasság komoly megegyezés két olyan egészséges ember között, *aki ugyanahoz a társadalmi réteghez tartozik és aki egyformán gondolkodik.*

LAPK... ...LAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
BUDAPEST, VII., LENIN-KÖRÚT 9—11
TELEFON: 227-651, 221-285

Zádor
ESTI BUDAPEST
István. 1952 decz. 27.

276

A MŰCSARNOKBAN

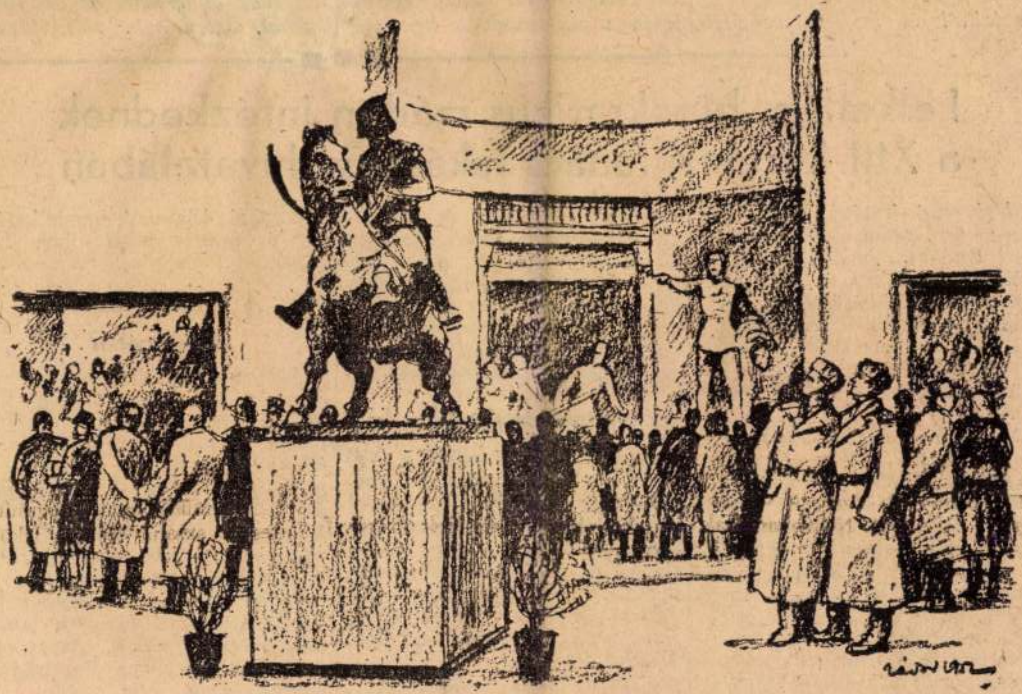

Látogatók a Harmadik Magyar Képzőművészeti Kiállításon.
(Zádor István, Kossuth-díjas művész rajza.)

kor tervünket túl fogjuk teljesíteni."

A Kőbányai Gyógyszergyárban

— *Azelőtt összeültünk az asztalnál és magunk készítet-*

Az Selyemsz

Sok elvtárs *Selyemszövőgy* lésén a pártcs

Lelketlen, bürokratiku a XIII. kerületi tanács lakásügyi hivatalában

Dobronyi Imréné XIII., Meder-u. 6/b. szám alatti lakos az Esti Budapest szerkesztőségéhez küldött levelében a XIII. kerületi tanács lakásügyi hivatalának vele szemben alkalmazott eljárásáról panaszkodik. Dobronyiné bejelentése alapján készült az alábbi cikk.

Az ügy 1948-ban kezdődött. Ebben az évben *Dobronyiné* férje állást vállalt a *Ganz Vagongyár mederutcai* Vizisporttelepén mint gondnok, ahol szolgálati lakást is kaptak. Két év mulva férjének felmondtak és levélben értesítették, hogy miután szolgálati viszonya megszűnt, lakbért kell fizetnie, melynek mindenkor eleget is tettek. *Dobronyiék* ezekután szerettek volna más lakásba költözni, ezért többizben a XIII. kerületi tanács lakásügyi hivatalához fordultak. Erről a következőket írja *Dobronyiné* levelében: *„Kértem Kallós Imre előadót, utaljon ki részünkre egy lakást, hogy a jelenlegit átadhassuk az új gondnoknak. Kallós Imre előadóhoz — Kallós és Gálvölgyi előadókhoz, panaszukat nem hallgatták meg, sőt, azt a választ kapták: mehetnek akárhová, mert ez ellen fellebbezés nincs. A kilakoltatást végre is hajtották, Dobronyiékat egy szükséglakásba költöztették.*

Az erőszakosság előnyben

Ezekután *Dobronyiék* a *Városi Tanácshoz* fordultak panaszukkal és ennek eredményeként október 15-én újra kaptak egy véghatározatot, amelyben tudatták velük, hogy a lakásba visszaköltözködhetnek. Ennek az az érdekessége, hogy ezt a véghatározatot is *Kallós* és *Gálvölgyi* előadók írták alá.

A XIII. kerületi tanács lakásügyi osztálya a dolgozók érdekeit, jogait figyelembe nem véve, lelketlenül, bürokratikus módon intézkedett ebben az ügyben. A kilakoltatás végrehajtása helytelen volt. *Gálvölgyi* előadó mentségére a következőket hozza fel: — *A Ganz* átjátszani államunk rendelkezéseit és *Dobronyiékat* újból kilakoltatni.

A rendelkezések kijátszása

Azt mondják, ha sok „okos" összedugja a fejét, mindig kisütnek valami „jót". *Igy jutottak arra a gondolatra, hogy Dobronyi Imre ellen fegyelmi eljárást kell inditani, „bebizonyitani", hogy munkáját rosszul látja el és ezért mondtak fel neki. A fennálló rendelkezések értelmében ugyanis csak fegyelmi úton elbocsátott dolgozót lehet a szolgálati lakásból szükséglakásba helyezni. Nem zavarta sem a Ganz Vagongyár sportosztályát, sem pedig a XIII. kerületi lakáshivatalt, hogy a fegyelmi eljárást két és fél évre a szolgálati viszony megszünése után folytatták le.* A fegyelmi jegyzőkönyv alapján *Dobronyiékat* a lakásügyi hivatal a Csáky-utca 7. sz. alatti [illegible] kilakoltatni

Keren Kajemeth, Keren Hajeszod, Keren Hgeulah — akármilyen alapról van szó, az amerikai zsidóság hozza a legnagyobb áldozatokat és teszi örömmel és lelkesedéssel. Stephan *Wise* dr. newyorki főrabbi, aki Wilson legintimebb barátja és tanácsadója volt, azt mondotta nekem, hogy üres neki minden nap, amelyen nem tesz valamit a Szentföldért.

— Persze, hogy minden egyetemes zsidó ügy iránt érdeklődnek. A zsidó tudománynak ők a legfőbb mecenásai. Európa zsidó könyvei lassacskán mind Amerikába vándorolnak. Mikor legutóbb *Oko* titkár Bécsben járt, több mint 100.000 dollárért vásárolt könyveket az amerikai zsidó könyvtár számára. És ez nem az első és nem az utolsó eset.

— És Itt van *Löw Immánuel* nagy műve, a *„Die Flora der Juden"*. Ennek a megjelenését is csak az amerikai „Kohut-alapítvány" tette lehetővé. *A megirását,* — amint Löw előszavában olvashatta — *hosszú vizsgálati fogsága tette lehetővé.* Az önök kurzusa tehát a zsidó tudománynak is nagy szolgálatot tett. Különben bebörtönzése nélkül hogyan jutott volna Löw Immánuel annyi szabad időhöz, hogy ezt a hatalmas művét befejezhesse?

— Hogy mi a Kohut-alapítvány eredete? Kohut dr., az „Aruch completum" halhatatlan szerzője, amint tudja, nagyváradi rabbi volt, aztán kikerült Amerikába, ott halt meg és gyermekei két nagy alapítványt tettek a nagy tudós és apósa dr. A. S. Bettelheim nevére. A *„The Alexander Kohut Memorial Foundation"*, valamint a másik alapítvány is az én vezetésem alatt áll és kizárólag tudományos műveket szubvencionálunk belőle.

— Nézze, milyen érdekes ez a legujabb kiadványunk is. *„Die Juden Aegyptens in ptolemaischer und römischer Zeit"*. Alapos munka, amely a korabeli összes papyrusokat gyönyörüen dolgozza fel. *Szerzője dr. Leo Fuchs, 11 éves kora óta vak.* Ma alig 24 éves és legnagyobb tudósaink egyike. Mérhetetlen nehézségek között, emberfölötti energiával végzi munkáját. Amint a bevezetésből kitünik, a legkülönbözőbb európai, ázsiai és afrikai nyelveken irott 171 műnek tudományos anyagát használta fel könyvéhez! És hogy ezt egy teljesen vak ember, a bécsi vakok intézetében végezhette, ez a tudomány legnagyobb csudája!

— Szivesen mondok Bettelheim dr.-ról is egy pár szót. Galgócon született 1830-ban, jesiva, filozófia, doktorátus stb. Rabbi volt Komáromban és Kassán, hol szabadgondolkodása miatt el kellett hagynia állását. Amerikába vándorolt, ahol rabbi állást töltött be Philadelphiában, Richmondban, San-Franciskóban, Baltimoreban. Richmondban orvosi diplomát szerzett és orvosi praxist is fejtett ki. 1890-ben halt meg a tengeren. Dr. Kohut Sándor, a veje, megható melegen ír róla az Aruch VII. kötetében . . .

— Hogy Kohutné kicsoda, azt az a pár magyarországi asszony is látta, akik itt voltak tavaly Bécsben azon a nevezetes jótékonysági világkonferencián, melynek ez az igazi zsidó nagyasszony volt a vezetője és irányító lelke. Löw Immánuel neki dedikálta nagy művét. Kohutné nem is egy humánus ember, hanem egy humánus *intézmény!*

Rabbi P. C. Chajes, a zsolkievi gaon, a bécsi főrabbi nagyapja.
(Stadler rézkarca után.)

— Vannak Amerikában még más zsidó nagyasszonyok is. Miss *Lindheim* például szintén csodálatos jelenség. A végletekig asszimilált előkelő család sarja és egész szivével visszatért a zsidósághoz. Öt gyermeke van, a legidősebb 16 éves fiú, megtanult héberül és kiment Palesztinába cháluc-nak. *Az asszony maga egész nap héberül tanul és most leteszi a rabbivizsgát a szemináriumban!* Palotájában van egy *„Chanuka-szoba"*, amely csupa régi menórákkal és egyéb zsidó jelvényekkel van tele. Az egyik tengerparti fürdőhelyen aféle zsidó akadémiát alapított, ahol néhány hétre meghivja a legelőkelőbb köröket, hogy együtt töltsék idejüket a legnagyobb zsidó írókkal, tudósokkal, akiket állandóan vendégül lát. „Az eleven zsidóság nyári kurzusának" nevezi ezt a közvetlen társalgó-tanító módszert, mellyel Miss Lindheim igen nagy hatásokat ér el és az eltávolodott legmagasabb köröket is visszahódítja a zsidóságnak...

Zádor István

— Hogy milyen új könyveket hoztam magammal Amerikából? Mindjárt megmutatom.

És Chajes dr. bevezet a könyvtárszobájába, amely körüskörül a padozattól a plafonig tele van értékesnél értékesebb könyvekkel. Nagy ládákban még rendezetlenül hevernek az amerikai új jövevények. Néhányat felveszek és nézegetem. Rengeteg kincs, melynek ismertetésére külön tanulmányok kellenének. Rövid az időm. Búcsut kell vennem a nagy mestertől. Az előszobában az egyik ajtó mögül egy fekete szerecsen fiú suhan elő. „Ah Abram!" siet feléje dr. Chajes és homlokon csókolja. És ezentul héberül folyik a diskurzus. A főrabbi bemutatja a kicsi Abramot. Falasa fiú, Abesszíniából, Afrika mélyéből hozta magával a zsidó falasák felkutatója és védője Faitlovitsch dr. A fiú most Bécsben végzi tanulmányait, a zsidó iskola kedvence és dr. Chajes a patrónusa. És amint a világhírű tudós főrabbi átölelve tartja a falasagyereket és simogatja göndör szerecsenhaját, még közelebb érzem magam dr. Chajeshez, a sugárzó lelkű, melegszivű emberhez . . .

Patai József.

Dr. Winklerné Munkácsi Noémi:

HALKAN, EZÜSTÖSEN . . .

Halkan, ezüstösen,
Mintha mesélnének . .
Muzsikálnak bennem
Rég letünt emlékek.

Alig-alig lobban
Egyet a tűz lángja.
Bohó ifjú álom
Elmúlását várja.

A tűz kialvóban,
Leszállt már az este,
Valami mögöttem,
Jaj, de nagyon messze

Fellángol utolszor
Még egyszer egy szikra .
Valami már elmult,
Nem jő többet vissza,
Soh'se többet vissza . . .

A bécsi főrabbi megérkezése.
(Pillanatfelvétel a Mult és Jövő számára).

Felhivás

a zsidó kultura és művészet barátaihoz

Fennállásának ötödik esztendejébe lép rövidesen az *Omike Műbarátok Köre*. Életrehívta az öntudatra ébredt zsidóság lelkiismerete, mely a képzőművészeti oktatásból kirekesztett tehetséges zsidó művész-fiatalságot nemcsak mindennapi táplálékával, hanem a hivatásában való fejlődés feltételeiben is megsegítette. Legjelesebb zsidó festő- és szobrászművészeink állottak akkor oda e nemes cél önzetlen szolgálatára: festésben, grafikában, mintázásban és kőfaragásban oktatva a zsidó fiúk és leányok százait. Őköréjük csoportosult a műbarátok ama kicsiny, de előkelő szellemű csapata, amely e munka anyagi és erkölcsi támogatására vállalkozott. Az évek folyamán e programm a nemes gondolatok széles körével gazdagodott. Az *Omike Műbarátok Köre* adta ki azt a művészi *„Hagadá"*-t (Zádor István rajzaival) és azt a *„Művész mappá"*-t (tizenkét kiváló festő és grafikus lapjaival), amelyek a nagy külföldi zsidó publikációk legszebb termékeivel vetekednek. Felolvasások és matinék rendezésével igyekezett egy-egy elköltözött nagy művész *(Israels, Lajta, Donát)* kegyeletét és széles körben való megismerését szolgálni. Kiállítások keretében népszerűsítette az élő zsidó művészek alkotásait. És mindezeken felül minden egyes tagjának egy-egy szép műlappal is kedveskedik (1922-ben *Barta* Ernő, 1923-ban *Berön* Gyula rézkarcait, 1924-ben pedig *Zádor* István litográfiáját küldi tagilletményül).

A terhek folytonos növekedésével és a meggyarapodott feladatok sokasága közepette az *Omike Műbarátok Köre* kérő szóval fordul a magyar zsidó társadalom legfinomabb lelkű mecénásaihoz. Nehéz és kulturális ható erejében alig lemérhető munkájához az új tagok és az adakozók minél nagyobb számára volna szüksége. Tagjaink sorában mindenkit szivesen látunk, aki évi 180.000 koronás tagdíjával céljaink felé segít bennünket, adomány gyanánt a megemlékezés legkisebb jelét is szívesen vesszük. Nagy céljaink messzemenő munkaterveink vannak, talán jut a nemes zsidó idealizmusból a szükölködők segítésén túl a lélek finom ösztöneinek csöndes, tradicionális támogatására is.

Minden tagsági jelentkezést, adományt az *Omike Műbarátok Körébe* (V., Falk Miksa u. 24) kérünk, minden kiadványunk *Stemmer Ödön* főbizományos útján (V., Fürdő-utca 9) rendelhető meg.

Budapest, 1925. március hó.

Hitrokoni üdvözlettel

Hevesi Simon dr.
főrabbi, az O. M. I. K. E. társelnöke

Fónagy Béla
az O. M. K. elnöke

Frisch Ármin dr.
kulturtanácsos

Nádai Pál dr.
az O. M. K. igazgatója

Múlt és Jövő

1925. XV. évf. márc. 27.

Zádor István

24.

r u. 17
307

közásban
nyi sok
zült kon
a szerv
yagokat,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 438-068, 337-748, 340-706
1970 FEB 15
NÉPSZABADSÁG
Budapest

1021

ZÁDOR ISTVÁN: BUDAPESTI UTCA, 1945

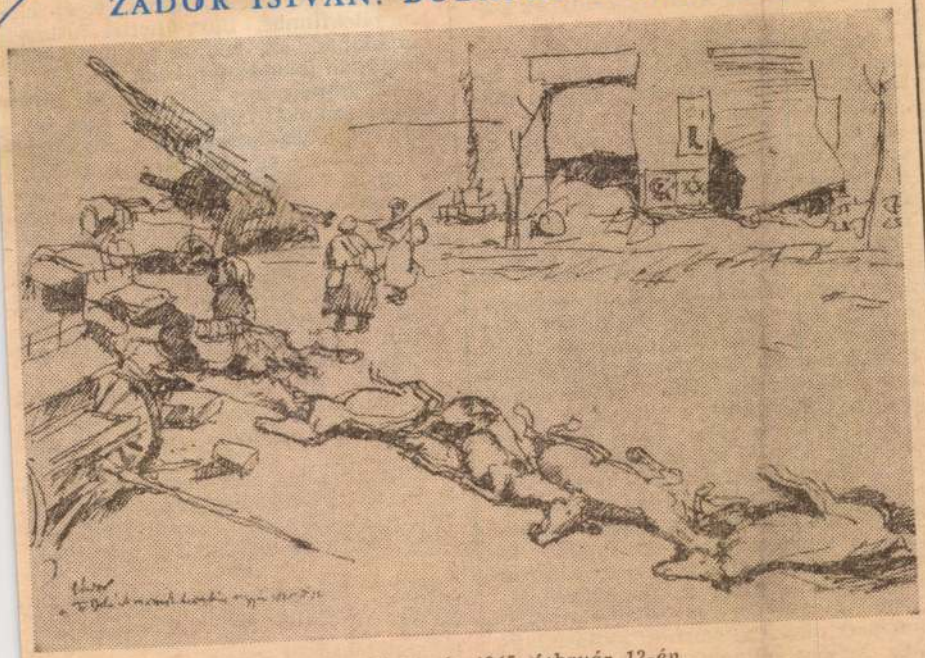

A Béla király út 1945. február 12-én.

Emlékezzünk hát a Ri
most az egyszer legyünk i
tv bőséges asztaláról mind
szem mazsolát csipegess
van, a különcség ilyenkor
mít.

Monoton dobritmus fest
zes, álarcos felvonulást, az
kozódó virágos tüntetést.
gyarázó szó nélkül, csupár
tásában és a nézőben bízva
a vígságnak nekivadultak
örömökbe fejest ugróka
gyöngyöktől, flitterektől, talmi csillogástól mázsás díszruhák versenyét, a hatalmas sleppek, uszályok vonszolódását esőáztatta úttesteken. Álbohócok és álhercegek úsznak a kábító zenében. Közben nyomorúságos kunyhókból testben — és nyilván lélekben is — felcicomázva útnak indulnak a lányok, magas sarkú cipőjük fürgén kerüli a lejtős út vízmozgásait, a világváros üvegbeton díszletei felé iparkodnak, az örömbefeledkezés elszántságával illegetik magukat, rohannak a hiúság vásárába, keresztény lélekkel és pogány indulatokkal futnak le a szegénység lejtőjén a tömeghisztéria áradatába. És megint a karnevál, a számunkra túlzott temperamentummal, mégis ízléssel őrjöngők menete, egy megrendezett népünnepély mederbe szorított gátlástalansága. Néhány pillanatnyi képsor elárulja e világraszóló mámor és csillogás valódi arányait: az út két oldalán erős

olna

orok
ele-
ában
ncot,
vesz-
ajzos
szer-
atá-
sben
ond-
jak azt, amit nagyon jól látunk kommentár nélkül is; 4. jégtörés előtt értekezleten veszünk részt, ahol az egyébként szimpatikus nagyfőnök helyzetjelentését és parancsadását hallgatjuk meg; jégtörés után a parancsnoki szobában szerény fogadásra jön össze két hajóskapitány.

Nyilván sok volt a szempont, ezért lett ilyen szendvicsszerű a film; egy értekezlet és egy fogadás között némi jégtörés.

Érdekes, a franciák nem mutatták be a riói karneválrendező bizottság ülését, sem a jól sikerült farsangi felvonulás után rendezett elöljárósági bankettet.

*

Persze kis ország vagyunk, nem lehetünk mindig mindenben a legjobbak között. Ez igaz. Nagy ugrások helyett inkább biztos lépésekkel kell előrehaladnunk. De a demokrácia és a remeklés luxusát, azt hiszem, máris megengedhetjük magunknak.

Zádor István

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 349-226

1970 MÁR 3

MAGYAR HÍRLAP

Budapest

1021

Az inotai hűtőtornyok

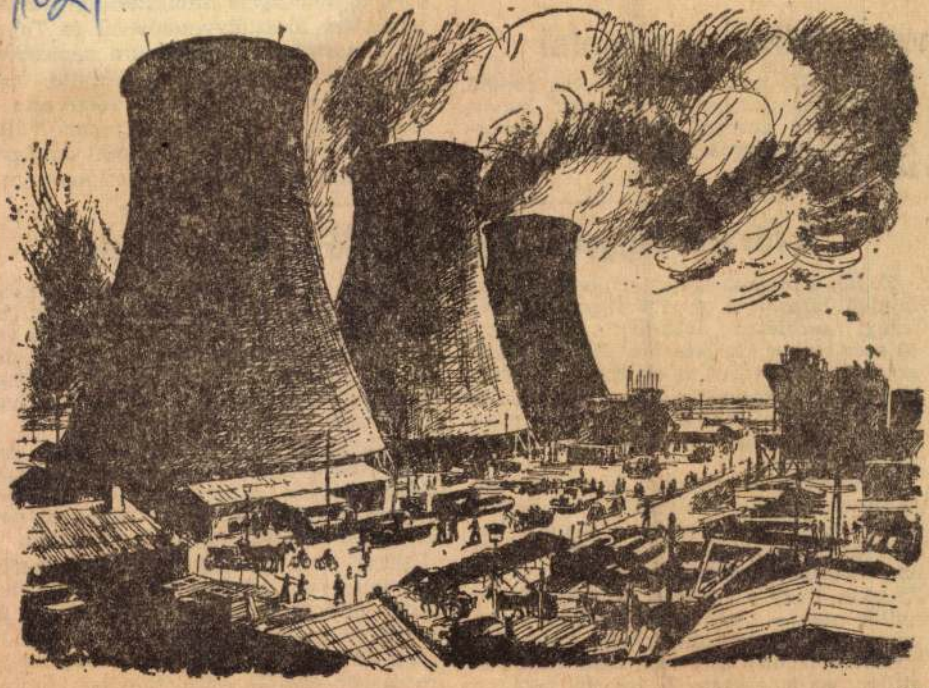

Zádor István rajza (1953)

kormány elé terjesztenek.

nemzetközi kapcsolatai

szönti a 11. nemzetközi motoros csillagtúra, amelyre meghívást valamennyi európai szocialista beli testvérszervezetünk — mon MHSZ-főtitkára.

A főváros leggyorsabban fejlődő kerülete: Zugló

Zugló, a főváros egyik legintenzívebben fejlődő városrésze. A 17,8 négyzetkilométernyi területen 1935-ben még csak 40 ezer ember élt, *jelenleg több mint 150 ezren laknak itt*, és az elkövetkező években tovább gyarapszik a zuglóiak száma. *Szávó Béla*, a kerületi tanács vb-elnöke hétfőn tájékoztatta az újságírókat a városrész jövőjéről.

Szávó Béla elmondotta, hogy 1953 óta napjainkig *13 662 lakás épült fel Zuglóban*, és az elavult rákosfalvi település helyén az elkövetkező években szintén 12 ezer lakásos városrész emelkedik majd. Érdekes, hogy a *Fogarasi úti lakótelepen* nyílik meg — elsőnek Budapesten — az úgynevezett *egész napos iskola*. Az idejáró általános iskolás gyerekek nem tanulnak otthon: az iskolában 7 óra 45 perckor kezdődik az elfoglaltság, és este 18 óráig gondoskodnak a kisiskolásokról.

Április 4-én adják át a forgalomnak Budapest új forgalmi csomópontját, *az Örs vezér teret*. Megkezdődik az Örs vezér tér *kultúrközponttá való kialakítása* is, 800 személy befogadására alkalmas *mozit*, *ABC-áruházat* és 36 munkahelyes *szakorvosi rendelőt* építenek.

A Bosnyák tér tőszomszédságában április 4-én avatják Budapest első *Nemzedékek Parkját*. A parkban különböző helyeken a különböző korosztályok részére biztosítanak szórakozási lehetőségeket.

Szávó Béla elmondotta, hogy a kerületi tanács kijelölte az Országos Tervhivatal Számítótechnikai Intézetének új helyét is, mely az Angol utca és Szugló utca sarkán épül föl. *Ez lesz Zugló legmagasabb épülete*, előreláthatólag 24 szintes.

F. J.

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ZÁDOR ISTVÁN

PEST MEGYEI HÍRLAP

OKT 2 9

MŰVÉSZPORTRÉK

A budapesti művészeti hetek alkalmából a Vígszínház előcsarnokában, a Színháztudományi Intézet rendezésében Magyar színművészportrék címmel kiállítás nyílt meg.

A tárlaton elsősorban a XX. század művészeinek arcképei, mellszobrai — összesen mintegy félszáz képzőművészeti munka — idézik sok híres előadás, nagy alakítás, élményt adó szerep emlékeit.

Sok ismerős arckép köszönt a látogatókra a falakról. Itt sorakozik többek között a *Varsányi Irénről, Hegedüs Gyuláról, Góth Sándorról, Dayka Margitról, Darvas Liliről, Várkonyi Zoltánról, Honthy Hannáról* és sok más neves színészről készült portré, olyan művészek közvetítésében, mint *Zádor István, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond, Vadász Miklós, Márk Lajos, Szigethy István, Barna Elek* és mások.

...ott és részvétele
...etartozik a kere...
...átás jobb megsze...
...boltok megnyitás...
...korszerűsítése csak...
...ij. szép lakások ...

MINDEN, AMI

...ajúdás közben jön világra. A
...hai pártértekezleten is biztos
... kisebb-na-

...nevezetesen az ipar és a mezőgazdaság helyzetével.

A tervutasításos rendszer megszűnése a gazdasági vezetőket újszerű feladatok elé állította. Az új irányítási rendszer a tervgazdálkodás fejlettebb formájaként, a népgazdaság szükségleteinek megtermelését, a különböző gazdasági ösztönzők segítségével szabályozza. Az üzemi vezetők feladata — mivel az ösztönzők a szükségletek termelése irányába hatnak — felismerni, hogy

...gből

...özség

Zádor István

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

'70 FEB 15.

MAGYAR HÍRLAP
Budapest

1021

A diósgyőri nagykohó építése

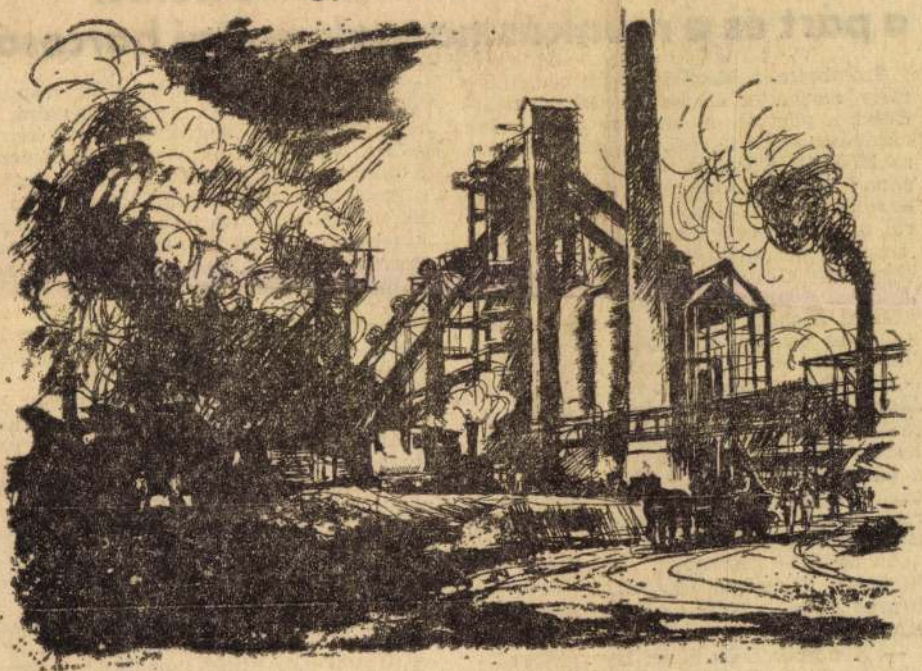

Zádor István rajza 1952-ből

MAGYAR HIRLAP

Elbúcsúzta
a párt és a munkásmozgalom régi harcosat

Szombaton a Mező Imre úti temetőben mély részvéttel elbúcsúztatták *Kruzslák Bélát*, a párt és a magyar forradalmi munkásmozgalom régi, hűséges harcosát, az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottságának tagját. A munkásmozgalmi panteonban sok száz főnyi gyászoló vette körül a vörös lepellel borított koporsót. A hozzátartozók mellett a ravatalnál lerótta kegyeletét *Gáspár Sándor*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a SZOT főtitkára, *Kisházi Ödön*, az Elnöki Tanács helyettes elnöke, *Nemeslaki Tivadar*, a Vas-, Fém- és Villamosenergia-ipari Dolgozók Szakszervezetének főtitkára, *Csergő János*, a Ganz-MÁVAG vezérigazgatója, az MSZMP Központi Bizottságának tagjai; testületileg vettek részt a búcsúztatáson a párt Központi Ellenőrző Bizottságának tagjai, eljöttek a végső tiszteletadásra a régi harcostársak, egykori munkatársak, ismerősök és jó barátok.

Az MSZMP Központi Bizottsága és Központi Ellenőrző Bizottsága nevében *Brutyó János*, a KEB elnöke búcsúzott az elhunyttól.

— Kruzslák Béla élete, harca összefonódott a magyar munkásosztály öntudatra ébredésének időszakával — mondotta. — Életútja jól példázza, hogyan nevelődött a felszabadulás után a Váci úti vasmunkás lett a párt XIII. kerületi titkára, az országgyűlésben Angyalföld egyik képviselője. Azok közé tartozott, akik nemcsak a felszabadulás előtt álltak helyt, hanem a szocializmus építésének időszakában is, jóban-rosszban kitartott a nép, a munkásosztály mellett. A párt, az állam magas tisztségekkel, nagy feladatokkal bízta meg. De bármilyen kiemelkedő gazdasági vagy politikai funkciót töltött be, sohasem szakadt el Angyalföldtől, amelynek szülötte volt, s a vasasoktól, akikkel munkában és harcban eggyé vált.

Háner József, a vasasszakszervezet elnöke a Kohó- és Gépipari Minisztérium, valamint a szakszervezet nevében vett végső búcsút Kruzslák Bélától.

— Élete ragyogó példakép a szakszervezeti mozgalom, minden szervezett dolgozó előtt. Mindig azon igyekezett, hogy tetteivel a szocialista társadalmat építő ember jólétét, békés, biztonságos munkáját szolgálja — mondotta.

A XIII. kerületi pártbizottság nevében, amelynek Kruzslák Béla tagja volt, *Kónyi Gyula* első titkár mondott búcsúszavakat. Az elhunyt munkásságát méltatva elmondta, hogy Kruzslák Béla tevékeny-

Zádor István

Magyar Nemzet 1958. febr. 24.

II. évf. 8. sz.

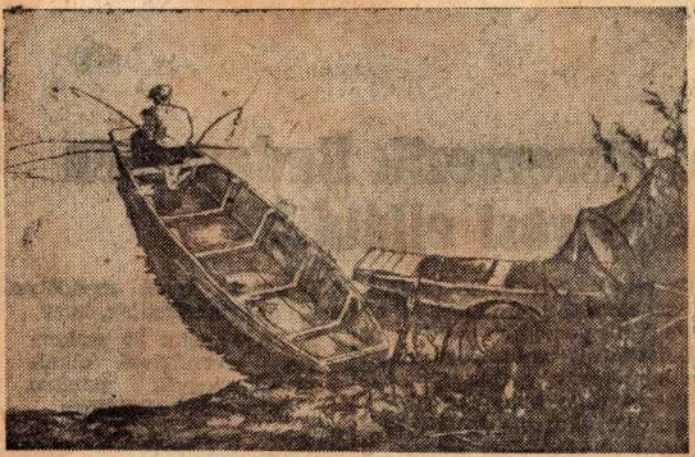

Zádor István Kossuth-díjas festőművésznek az Ernst-múzeumban rendezett kiállítása anyagából

Zeichen Lehmann
Nr. 6744. Bl. 1 to. 1928 Feb. 24
5 Bl. 8 A.

MOK

Zádor István Kossuth-díjas

A világ tizennégy múzeumában vannak festményei, rajzai. Többek között londonban, Tokióban, az amszterdami Rijksmúzeumban, a bécsi Albertinában. Heverő nő című, párizsi idejéből való rajza repr.

Balla Ernő: Műterem a háztetők felett.
Ország-Világ, Bp. 1958. január 29. 9. l.

Zádor István.

— **Zádor István kiállitása.** A Fészek kiállitásainak sorozatában most *Zádor István* mutatja be egy kollekcióra való grafikai munkáit. Ez a kitünő művész ma már nemcsak a ceruza páratlan virtuóza, hanem a grafika igazi grand styljének egyik legméltóbb magyar képviselője is. Tévednek azok, akik Zádor grafikájának tárgyilagos világosságából arra következtetnek, hogy e nagyszerü rajzoló csak ugyanolyan hideg virtuóza a ceruzának, mint ahogy a hangszernek és szavaknak is vannak csillogó, de hüvös virtuózai. Zádor István grafikájában a technika káprázatos tökéletességén tul, ép az a nagy benső érték, hogy minden vonásából az élmény leszürődött, kikristálysodott alakja szól hozzánk. Csak igy magyarázható, hogy a német városok gótikus hangulatát ép oly lélekkel teljesen kelti föl rajzai szemlélőjében, mint legujabbkeletü szentföldi, egyiptomi és törökországi munkáiban vagy a magyar tájak fekete ceruzával fehér papirra varázsolt költői impresszióiban. Zádor Istvánnak ez a kis kiállitása nagy művészi gyönyörüség a grafika barátjának és igazi tanulmánya lehet a grafika bármely irányu művelőjének. (*f. j.*)

Pesti Hirlap, 1928. Nov. 30.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor István

NÉPSZABADSÁG
1958 NOV 12

Csehszlovák kiállítás nyílt a Kossuth Klubban

A budapesti Csehszlovák Kultúra rendezésében kedden a Kossuth Klubban kiállítás nyílt Max Svabinsky — az egyik legkiválóbb csehszlovák festő-, grafikus- és rajzolóművész grafikai munkáiból. Csaknem 50 alkotását mutatja be a kiállítás, amelyet Zádor István Kossuth-díjas festőművész nyitott meg.

A november végéig tartó tárlat — VIII., Múzeum utca 7. — megtekinthető naponta délelőtt 10-től este 6 óráig. (MTI)

Képviselőjelölte

Dr. Münnich Ferenc, a forradalmi munkás-paraszt kormány elnöke, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja *Orbán László*nak, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos és kulturális osztálya vezetőjének és *Kelen Bé-*

Zádor István.

— **Zádor István kiállítása a Fészekben.** A Fészek Klub kiállítás sorozatában most *Zádor* István került sorra. Rajzait állította ki a kis intim szalonban. *Zádor* legújabb alkotásai — fekete-fehér és színes rajzok — még azoknak is meglepetés, akik méltán táplálnak nagy véleményt erről a kitünő grafikusról. Régi német városokat, palesztinai városrészeket, magyar tájakat s falurészleteket rajzolt *Zádor* a mesterségbeli tudásnak tökéletességével, s az átélés költői erejével. Ebben a sorozatban nem egy remekművet találunk, s nemcsak *Zádor* munkásságának, hanem az egész magyar grafikai művészetnek egyik jelentékeny eseménye ez a kiállítás.

Est 928 XII. 1.

Est, 1928. dec. 1.

Zádor István

Magyar Hirdető

SAJTÓFIGYELŐ

Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1963 Aug 31

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

részét építették...

ELBÚCSÚZTATTÁK ZÁDORI ISTVÁNT

A Farkasréti temetőben csütörtökön volt Zádori István Kossuth-díjas festőművésznek hamvasztás előtti búcsúztatása. A búcsúztatáson ott voltak többen a Magyar Képzőművészek Szövetségének vezetői közül, neves szobrászok, festők, barátai. (MTI)

széjjelség található a szentesi »Fekete Bárány« Étterem udvarán. Nem akarunk a szenny-

Zádor István
festőművész

Zádor István a Mária Terézia-rend megbízásából Janky Kocsárd hadseregfőparancsnok arcképét festi. A Mária Terézia-rend különben összes tagjainak portréját megfesteti különböző művészekkel a hadtörténeti múzeum számára.

Az Est
1929 II. 27

Ernst-Múzeum

CII. kiállítás.

Csoportkiállítás.

1929. III-7-ig

jelentősek — s ezek a következők: Emil *Claus* Kis tanyája, Claude *Monet* remek Argenteuili regattája, *Fényes* Adolf Behavazott városa, *Rippl-Rónai* József Anellája, Paul *Mathieu* Chatoni fiatal lánya s Orpen, Munnings, Philpot, Connard, Sheringham jellegzetes művei. Voltak ezenkívül is nagyérdekű darabok, melyek jelentőséget adtak a kiállításnak, de volt ott sok olyan is, mely bátran elmaradhatott volna." A *Studio* ezenkívül külön mellékleten mutatja be *Fényes* Adolf Behavazott városát, a kiállításból egyedül ezt a képet.

A *Studio* ugyancsak januári számában tudósítást közöl rendes budapesti levelezője A. E. (Elek Artúr) tollából, mely rövid, jellemző összefoglalásban ismerteti *Iványi-Grünwald* Béla művészetét és „Gémes kút" című festményét képben is bemutatja. A cikk rámutat Iványi-Grünwald Béla fejlődésének mind magyarosabb jellegére és a magyar táj drámai interpretálásában elért mesteri erejére.

BRADFORD. A londoni International Society kiállítását Londonból Bradfordba kérték és a magyar gyüjtemény ott is nagy figyelmet keltett. Bradford, a hatalmas és gazdag Yorkshire iparvidék centruma, fejlett művészi kultúrával dicsekedhetik. A bradfordi kiállítás a Cartwright Memorial Hall termeiben van s a kiállítás megnyitására Bradford város követünket, *Rubido-Zichy* Iván bárót kérte fel, aki emelkedett hangú beszédben mutatott rá a magyar művészet jelentőségére. A bradfordi kiállításról kijelentette báró Rubido-Zichy, hogy új mérföldköve az a magyar művészeti propaganda haladásának a külföldön. A bradfordi kritika is a magyar gyüjteményt emelte ki.

A MŰVÉSZET HELYE A LELKI ÉLET MECHANIKÁJÁBAN. A Szinyei-Társaság kiállításának tartama alatt az Ernst-Múzeumban Dr. *Neutra* Vilmos bécsi pszichológus érdekes előadást tartott, melyben a művészet helyét jelölte ki a lelki élet mechanizmusában. Előadásának főérdekessége az volt, hogy rámutatott az öntudat alatt lefolyó lelki folyamatok nagy jelentőségére a művészi alkotásban. A művész, mondotta, az az ember, aki életenergiáiban erősen érzékeny és aki úgy viszonylik a többi emberhez, mint az érzékeny gyógyszermérleg a mázsás terhekre berendezett hídmérleghez. Ez az oka annak, hogy annyi csodagyermek van, akikből nem lesz csodafelnőtt. A gyermekkorban ugyanis a művészi hajlamú ember a tudatalatti érzékenység nagy fokát mutatja, később azonban ez a tudatalatti érzékenység mindinkább a tudatos behatásokra terelődik át. Mármost hogy áll a műalkotás a lelki mechanikában? A lélekenergia úgyszólván beszívja a behatásokat, amelyek a különös érzékenységű, tehát művészi hajlamú embernél eljutottak az úgynevezett emlékezési raktárba, ahol különböző asszociációk emlékezési érzések révén képzetté változnak. Innen ez a megnőtt behatás a gondolkodási gépbe kerül, ahol művészi gondolattá lesz. A többi most már az akaratszféra dolga, ahol a lélekenergia mozgási energiává változik és így megszületik a műalkotás. Ezért van az, hogy az igazi műremek tényleg a művész lelkének egy darabja, mert ami nem ez, az csak másolás, amit a fotografus gépe is elvégez. Az igazi műalkotásról tehát nem mondhatja a művész: ezt én csináltam. Ez magától megtermett a művész lelki mechanizmusában, tehát természeti produktum.

Neutra szellemes előadása kissé egyoldalúan hangsúlyozza a művészi alkotásban az öntudatlant, amig a tudás, a tudatosság háttérbe szorítását elemezi. Azt hisszük, az igazság az, hogy a tudásra szükség van, a művésznek azonban olyan biztonságra kell szert tennie, hogy a tudatos elemek is öntudatalattiakká váljanak és amikor ezek felhasználásával teremt, csak akkor lesz a műalkotás nemcsak tökéletes, de egyéni is, új is. De Neutra rövid előadásában ezekre már nem terjedhetett ki. Kétségtelen, hogy a műalkotás titkos törvényszerűségéről sok érdekes mondanivalója volt.

A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG BARÁTAINAK KÖRÉBŐL

IVÁNYI-GRÜNWALD BÉLA kézzel színezett litográfiáit a Szinyei-Társaság Barátai Körének tagjai 10% kedvezménnyel kaphatják a művésznél. (Deák Ferenc-tér 3. V. em.)

HERMAN LIPÓT rajzalbumát a tagok 25%-os kedvezménnyel kapják 45.000 koronáért. Megrendelhető a kiadóhivatalban.

ZÁDOR ISTVÁN: TUTAJOK A TISZÁN. Rézkarc.

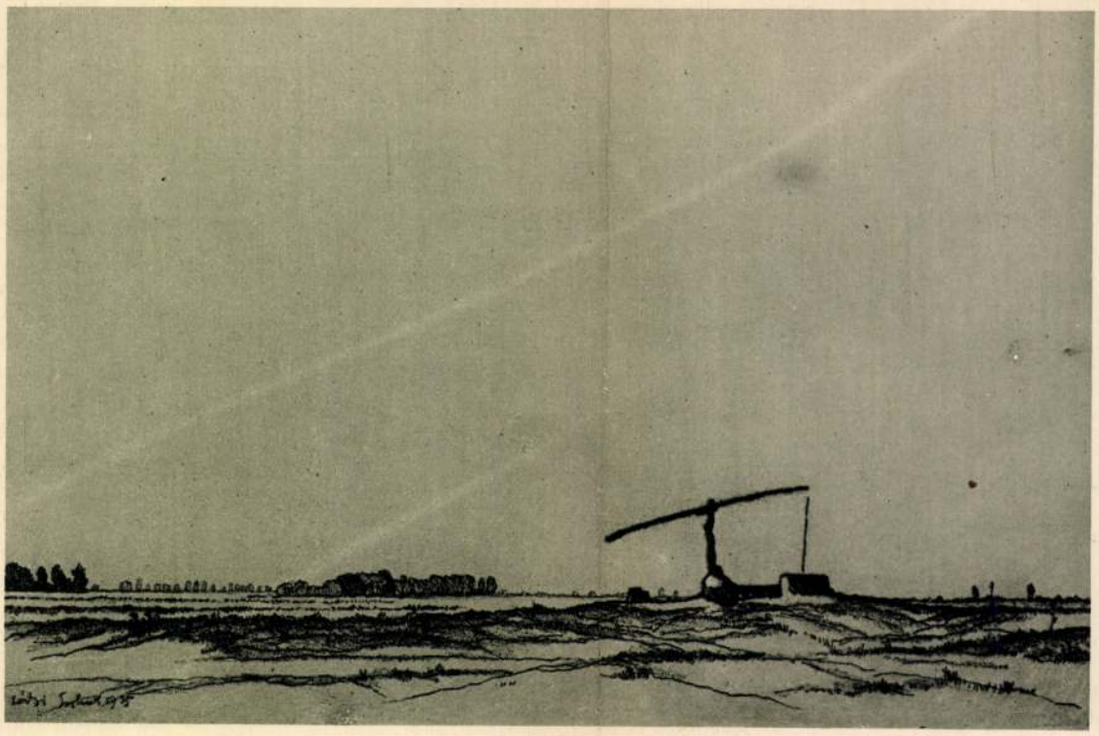

ZÁDOR ISTVÁN: SZOLNOKI LEGELŐ. Rézkarc.

Magyar Művészet
1926.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA-U. 8. TELEFON: 82-1-22.

PEKÁRY ISTVÁN

ÉS

ZÁDOR ISTVÁN

festőművészek

kiállitása

a

SZÉPMÜVÉSZETI KIÁLLITÁSOK HELYISÉGEIBEN

Nyitva: 1933 március 19-ikétől — március 29-ig naponta 9—6 óra között.

Ünnepnap 2 óráig.

PEKÁRY ISTVÁN

született 1905-ben Budapesten. 1923-tól a Képzőművészeti főiskolán Rudnay Gyula növendéke öt évig. 1927 óta szerepel budapesti és külföldi kiállításokon. Négy izben nyeri el a Szinyei Merse Pál Társaság kitüntető, illetve dicsérő oklevelét, majd 1932-ben ugyanezen társaság Nemes Marcell-féle utazási ösztöndíját. 1931-ben New-Yorkban „Temetés" című képét megvásárolják a College Art Association állandó kiállítása részére. 1933-ban a milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállításra állami megrendelésre négy képszőnyeget készit.

ZÁDOR ISTVÁN

festőművész, szül. Nagykikindán 1882-ben. Három évig a párisi École des Beaux Arts, egy évig a firenzei akadémia növendéke. Grafikát Steinlennél és Auguste Leroux-nál Párisban tanult. Mint hadifestő a Leipziger Illustrirte Zeitung illusztrátora. Egy müncheni kiadó megbizásából 100 rézkarcot készitett német városokról, majd Olaszországban, Egyptomban és Palesztinában tett tanulmányutat.

Műveiből vásároltak a budapesti muzeumok, Wieni Albertina és Heeresmuseum, a brüsseli muzeum, a londoni British Museum, a római Museo Nationale és a Galleria delle Stampe, a tokiói császári muzeum.

Művészeti dijai: az állami kis aranyérem, az állami első grafikai dij, a Lipótvárosi Casino dija, a barceloniai nemzetközi kiállitás ezüstérme és a monzai nemzetközi kiállitás Mention Honorableja.

A Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete elnöke, az Orsz. Magy. Képzőművészeti Tanács, a Szinyei Társaság és több művészeti egyesület tagja.

PEKÁRY ISTVÁN MÜVEI:

Olajfestmények:

1. Falu
2. Templomdomb
3. Három lány
4. Parasztpár
5. Virágok
6. A kisasszony
7. Juhász

Képszőnyegek:

1. Szent család
2. Angyali üdvözlet
3. Menekülő szt. család

} A milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállitás anyagából.

4. Háromkirályok
5. Huszár Magánt.
6. Madonna gyermek Jézussal Magánt.
7. Legény
8. Ádám Éva II.
9. Lány és legény
10. Huszár
11. Juhász
12. Lovas főur
13. Szegénylegények
14. Juhászbojtár Magánt.
15. Parasztpár

Képszönyegtervek:

1. Háromkirályok Magánt.
2. Menekülő szt. család „
3. János vitéz „
4. Ádám Éva I.

   A milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállitásra készülő képszőnyeg terve
5. Várkastély
6. Falu I.
7. Végvári vitézek
8. Ádám Éva III.
9. Betyár
10. Vitézek
11. Krisztus
12. Juhászok
13. Haramia
14. Ménes
15. Falu II.

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN MÜVEI:

1. A kölni dóm
2. Az Elba Hamburgnál
3. Zagyvaparti házak Szolnokon
4. Visegrád
5. Csejte vár romjai
6. Damaskusi kapu Jeruzsálemben
7. Ábrahám sirja Hebronban
8. A beckói vár
9. Coburg vára
10. Keresztelő Szent János sirja Samariában
11. A Sultan Valide Djami Konstantinápolyban
12. A templomtér Jeruzsálemben
13. Memphis
14. A Dávid-utca Jeruzsálemben
15. Vár a Rajnán
16. Herodes kapuja Jeruzsálemben
17. Nápoly és a Vesuv
18. A judeai sivatag az Olajfák hegyéről
19. A safedi zsinagógában
20. Rachel sirja a bethlehemi uton
21. A braunschweigi oroszlán
22. A gizehi pyramisok
23. Goslar az 1000 éves város
24. A görög szinház Taorminában
25. A Neckar bidja Heidelbergben
26. A várhegy
27. Sárkányeregetők

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor Ist ran

NÉPSZABADSÁG

1963 MAJ 26.
1021

8

Zádor István

Fájdalmas veszteség érte a magyar képzőművészetet: nyolcvanegy éves korában, rövid szenvedés után elhunyt Zádor István Kossuth-díjas festőművész, a népköztársaság érdemes művésze. Temetéséről később intézkednek.

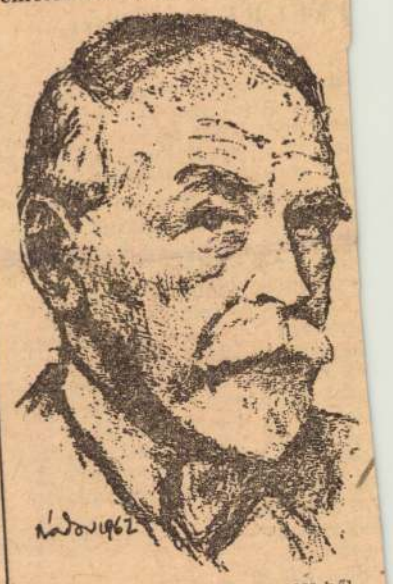

Zádor István önarcképe 1962-ből.

Munkában, eredményekben, sikerekben gazdag művészi pálya ért véget Zádor István elhunytával. Színes, érdekes művészegyéniség volt, aki budapesti, párizsi, firenzei tanulmányai után hosszú időn át a Szolnoki Művésztelep egyik kiemelkedő alakja. Karakterisztikus portrék, levegős tájak és bensőséges enteriőrök festője. De mindenekelőtt kitűnő grafikus, aki a legutóbbi fél évszázad történelmi eseményeit — mint az első világháború haditudósítója, a Magyar Tanácsköztársaság napjainak hűséges krónikása, s a felszabadulás után az újjáépítés lelkes ábrázolója — rögzíti mély valóságérzékkel társult művészi erővel és riporteri gyorsasággal rajzlapra. Idős kora ellenére a legutóbbi időkig fáradhatatlanul dolgozott műtermében; egyéni hangú újságrajzait, portréit lapunk olvasói is jól ismerik.

Gazdag életművét megőrzik alkotásai, vonzó lényének emlékét pedig kegyelettel őrzik mindazok, akik valaha is a közelébe kerültek.

RÉG

KULTURÁ

adalom

ONFERENCIÁRÓL

almi és szakfolyóiratok elemző
rásait. Attól azonban, hogy min-
ent nem írhat le és nem doku-
entálhat, módja van helyes íté-
etet formálni, s ítéletének indo-
ait éreztetni. Teljesen alaptalan
át az az arisztokratikus szemlé-
et, amely — mint a konferencia
éhány felszólalója is — csak a
erjedelmes tanulmányokat tartja
kritikushoz méltónak, mivel —
gymond — a művészi alkotás
agyon bonyolult dolog, nem le-
et róla tömören véleményt al-
otni. Jellegzetesen sznobos szem-
élet ez, a dolgok misztikus túl-
onyolítása, az álsokoldalúság
óza van mögötte, a tömegek jo-
os igényeitől való idegenkedés.
a gyors, határozott — s persze
neggondolt — kritikai cselekvés
lutasítása.

Ugyanerről a tőről fakad az a
zegedi konferencián is elhang-
zott vélekedés, amely egymással
szemben állónak fogja fel a kul-
turális politikát és a kritikai te-
vékenységet. A tanácskozáson jól
mondták, hogy nálunk a harc
nem a személyek, hanem a néze-
tek ellen folyik, s helyes volt az
a megállapítás is, hogy ez a kö-
rülmény mennyire kedvez a ha-
tározott ítéletformálásnak. Mások
azonban úgy látták, mintha a kri-
tikusnak az irodalmat és az írót
védenie kellene a kultúrpolitikai
törekvések ellen, amelyek állító-
lag művészeten kívüliek, s ame-
lyektől függetlennek lenni a kri-
tika „hűségének" és elviségének
egyik feltétele.

Aki ilyen nézetet vall, nem lát-
ja világosan, hogy a kritika
kulturális politikánk eszköze,
olyan tevékenység, amelynek
egyik legfontosabb célja éppen
az, hogy kedvező körülményeket
teremtsen a színvonalas, rangos
szocialista művészet kibontako-
zása és a tömegek művészi neve-
lése számára. Hogyan lehetne a
kritika ezektől a céloktól függet-
len, s miért is lenne független tő-
A kritika nem akkor elvte-
és bátran ér-
kulturális

Zádor István.

A telep egyik lakóháza, amelyet az oláhok összelőttek s még ma sem épült fel

(Zádor István rajza)

Magyarság, 1921. [illegible]

ennyi eredménye sem lesz ennek az éjszakának: sohasem fogja megtaníthatni a feleségét arra, hogy vele ne játsszék.

Elkezdte nem akadályozni a fogvaczogást. Már nem okoskodott, csak tett. Úgy vaczogott a foga, mintha borsót zörgetnének a dobban. Olyan gyönyörűen vaczogott, hogy csak úgy harsogott a csöndes szobában.

De az ugyan vaczoghatott. Az asszonyka aludt már, mint a tej s álmában még nevetett is, legalább valami olyan neszt hallott az ember.

És bánatára ettől elállott a fogvaczogása.

Most már csak fázott, libabőrös volt az egész teste s tudta, hogy olyan kék, mint a koppasztott lud.

Kínjában nem tudott mihez kezdeni, újra elkezdett okoskodni. Volt ideje rá bőven, mert hiszen az óra egyre-másra verte a harangon a negyedeket s egyszerre csak meg sem állott a tizenkettőig.

— Nem, ez nem mehet így tovább. Egy olyan asszonynyal, a ki órák hosszat engedi az urát állani a fagyban, nem lehet megélni. Ő nem lesz hozzá rosz, s ha megtörténnék is az a sajnálatos baleset, hogy nem pusztulna el ennek a mai éjszakának következményeképen, akkor is el fognak válni. Mert ő, Pap Énók, most megedződik minden daczolásra s akkor az asszony itt hagyja... Nem baj, csak hadd hagyja! Mártir lesz. A boldogság mártirja. S ha száz évig él is, az az egy bizonyos, hogy új asszonynyal nem lesz soha köze. Egyrészt, mert akármilyen rosz is ez az asszony, a ki ilyen nyugodt lelkiismerettel tud aludni a veszedelmek éjszakáján, mégis, ilyen asszony nincs több. Ezért érdemes itt állani fagyban, jégben! (De bolond volt, mikor levetkőzött.) Hanem más asszonyért soha! Nincs olyan asszony a világon, a kiért még egyszer ezt megt[illegible]

— Persze hideg volt. Aratáskor kellene ilyen henczegést próbálni.

Énók azt hiszi, rögtön elveszti az eszét. Az asszony páratlan egyszerűséggel tudta mindig a legfájóbb sebet ütni meg.

— Jaj bizony, ahhoz férfinak kellene lenni.

— Asszony!... — ordít fel állati hangon az ember. S egyúttal felugrik, aztán torkon ragadja az asszonyt. Mintha rögtön megfojtaná.

— Csak rajta, — hangzik az asszonyka metsző szava — ez könnyebb! Engem meg tud ölni, de ilyen hidegben, mezítláb...

Mintha mind levagdalták volna, lemállottak a felbőszült férfi ujjai az asszonyka torkáról, a hol különben is olyan lágyan simultak meg, mint a karperecz a csuklón.

Leszállott az ágyról, s vérbe könnyezett szemmel támolygott körül.

— Majd mást tudok tenni, a mi még könnyebb... — hörögte.

A keze tétova járt s valami veszedelmes szerszámot keresett, de csak egy párna akadt a kezébe. Maznán állott, mert nem tudta, mit kezdjen vele.

Pár pillanatig mélységes csönd volt.

Akkor velőtrázó sikoltással kiáltott fel Icza.

— Énók!

S egy pillanat múlva ismét.

— Énók! Félek! Jaaj!

Semmi nesz. Mintha halott volna a szobában.

Az asszonyka kiugrott az ágyból s azonnal megtalálta az urát.

Ott állott az s nem tudta mitevő legyen. Várta, hogy a föld talán csak megnyilik alatta.

Az asszonyka átölelte s a nyakába kapaszkodott, úgy tapogatta körül, mindenik kezét s újra minden kezét a sötétben, hogy nincs-e mégis valami ártó szerszám bennük.

Nem talált semmit, a miben azonban nem akart megnyugodni, hanem rettegő hangon kér-

— Sose, sose! — állította az ember, megijedve, hogy megint baj talál lenni.

Az asszony megérezte ezt az ijedtséget s boldogan elmosolyodott.

— Oh, te buksi, te, — mondta, — nincs ilyen buksi több a világon!

Azt elhiszem, — mondta magában a férj, ilyen nagy szamár nincs, mint én vagyok.

De ő is mosolygott; érezte, hogy most már megint jó hosszú ideig nem lesz bajuk egymással.

S forrón megcsókolta a feleségét, a kinek egy pillanat alatt elfelejtett mindent.

De az asszonyka hirtelen felült.

— Olyan éhes vagyok, — mondta, — nem is vacsoráztam.

Az ura felnevetett.

— Pszt! —, csitította az asszonyka, — te csak maradj csendesen, én majd felkelek, gyufát gyújtok, keresek valamit. Valami jót... pszt! tessék maradni, ki ne dugd a paplan alól még az ujjodat sem. Nekem nem fogsz meghülni. Az én lelkemre, még egy náthát sem szerzel kis öregem...

(Folytatása következik.)

Erre a szóra, a mi Isten tudja miért volt megint halálos sértés a férjre, a nagy, erős embernek minden csepp vére a fejébe szállt. Ingerülten pattant fel.

— Dehogy is nem tudom! Tudom én. Mihelyt azt mondom, hogy alázatos szolgád vagyok, a ki kész megalázkodni a végletekig, akkor mindjárt a kedvedre szólok. Ha magamat szidom és a fejemet a falba verem kínomban, akkor kedvedre teszek!

— Haha!

— Hallgass! — rikoltott magánkívül a férj. — Ne nevess. Nem nevetséges. Férfi vagyok és kihoz a sodromból az ilyen kegyetlenség. Kőszivű vagy s ha elveszíted a józanságodat, azt sem bánnád, ha rögtön meghalnék is; rögtön, itt a szemed láttára.

Elfordult, bár ezzel nem erősbítette szavainak hatását, mert koromsötét volt s nem lehetett látni, milyen kifejezés dühöngött az arcán.

sokára odajutok. Tudom, min töri a fejét. Már csak azt várom, mikor üt agyon.

A férfin savanyú mosoly, savanyú érzés ment végig. Ilyet feltenni róla.

Csöndben maradtak megint. Sokáig. Az óra ketyegett. Énók éhes volt, a feje szédült. Nem tudta, mi lesz vele. Botrány, a mi itt folyik.

Zádor István: Női arczkép.

állani az ágyad előtt és őrködöm az álmaid felett, ébren, míg ki nem békülsz.

— Áh, lári-fári! — mondta az asszony, s fülére húzta a takarót, hogy ne is hallja ezt az üres beszédet.

A férje összecsikorította a fogát s konokul mondta magában.

— No várj, hogy itt virradok! Bár elájulnék, vagy valami bajom lenne.

S csakugyan hozzáfogott ott állani. Hogy gyorsabban menjen a kimerülés, iszonyú merev hapták-állásba helyezkedett.

Eltelt vagy öt percz, de már akkor alig birta. Az asszony hozzá fogott szabályosan lélegzeni, a miből azt következtette, hogy egész nyugodtan elaludt. Ez a megfigyelés elvette minden erejét. Ezt már igazán nem tette fel a feleségéről. Ez barbárság. Kiesett merev tartásából, úgy sincsen annak semmi értelme, ha alszik az asszony; meg a sötétben nem is tudja, mi történik.

Hanem valami könnyebb módszert kell kitalálni, hogyan lehet tüdőgyulladást szerezni.

Gyorsan levetkezett, ledobta a czipőt; jó hangosan, hogy az asszony felébredjen rá. Ahá, meg is mozdult. Hitetlen asszony, most azt gondolod úgy-e, hogy az urad megúnta a dicsőséget s lefekszik. Oh, de borzasztó nagyon csalódol.

Egy ingben, mezitláb állott

A MŰCSARNOK
TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

Ő FELSÉGE DOHÁNYZÓ SZOBÁJA
A GÖDÖLLŐI KIRÁLYI KASTÉLYBAN
ZÁDOR ISTVÁN FESTMÉNYE
A LIPÓTVÁROSI CASINO DÍJÁNAK NYERTESE

Művészet 1914.

Zador István

K

a maga nyelvén fejezvén ki, mindnyájunk érzésének adhatott végső, harmonikus formát.

Eötvös kezdettől fogva tisztán látta feladatát és eszerint cselekedett. Egyszerre két irányban indult el. Körültekintve az őt körülvevő egyszerű, művészietlen, szegényesen maradi világban és visszagondolva a külföldi nemzeteknek nemcsak pompás és életörömöt szuggeráló középületeire, de a mindennapi környezet nemes csínjára is, s felösmerve azt a jótékony hatást, melyet a tömegre a környezet művészies volta gyakorol, az ellentét láttán lassanként egész szociális művészi politika körvonalai alakultak ki lelki szemei előtt. Itt cselekedni kell, mondogatta, még pedig több irányban elindulva, nem törödve azzal, hogy ilykép gyors és zajos sikereket nem remélhet. Tudva, hogy a művészietlen környezet életérzés lesújtó s így jövő kihatásában egyenesen fajpusztító erejű, a művészet jelentőségét hangsúlyozta és szerepet juttatott neki modern berendezkedésünkben mindenütt.

Első dolga volt a művészek pártolása. Itt természetesen egyéni ízlése vezette, de nála ízlését is értelmi belátások formálták. Mint mélyen érző ember és lirikus költő, jelentékeny szerepet juttatott művészetében és művészi elvezeteiben az érzelmeknek, jelesen a nemzeti érzésnek, melyről nemcsak elvontan gondolkozott, — hiszen hány röpiratában és hány cikkében fejtegette — hirdetve, hogy az ország egységes állami léte attól függ, hogy a magyar nemzeti eszme uralkodása biztosíttassék. Természetes, hogy azt a genrét, mely főkép ezt szolgálja, a történeti festészetet nagyrabecsülte. «Senkisem látja át — írta Eötvös a hatvanas évek elején Keletinek — a történelmi festészet fontosságát nálamnál inkább, sőt meg vagyok győződve, hogyha valaha magyar festészet lesz, az a történeti festészethez fog tartozni. Nemzetünk géniusza, mint mindenütt, úgy a művészet körében is patrisztikus irányát fogja követni, ezen irányt előre kijelölni azonban nem áll hatalmunkban. A művészetet, a művészeken kívül, kik remekeket alkotnak, csak úgy segíthetjük elő, ha az egyes művészeket pártoljuk és nekik munkát szerzünk.» Egy Székely Bertalanhoz (1862 febr. 16.) írt levelében hasonló lelkesedéssel beszél a történeti festészetről és egy a versaillesihoz hasonló nemzeti képcsarnok felállításától üdvös hatást vár. Főleg Székely Bertalannak a nemzeti tragikumot kifejező történeti kompozicióí érdekelték képzeletét, hisz érzelmi közösségben éltek. Eötvös önmagáról ezt énekelte:

> De engem fölver nyájas képzetimből
> Komoly valónak súlyos érckara:
> Fajom keserve hangzik énekimből,
> Dalom nehéz koromnak jajszava.

Nagyon természetes, hogy ő mélyen átérezte Székely kompozicióinak eszmei mélységét, V. László léha szellemű neveltetésének országbomlasztó hatását épenúgy, mint a mohácsi vész gyászos komorságát, ezek az abstrakt gondolatok mintha belőle sarjadtak volna, ki maga is abstrakt gondolkozásra hajlott. Mikor aztán miniszter lett, 1869-ben pályázatot hirdet történelmi festményre s ennek köszönhetjük Benczur «Vajk megkeresztelését», Székely «V. László neveltetését», Madarász «Bethlen korá»-t, a díjat Székely nyerte el, de megvette a többit is a Nemzeti Muzeum számára. Még a tájképnél is históriai staffaget követelt és Ligeti Antallal megfestette «Mátyás visszatérését Vajda-Hunyad várába». Ha Székely gondolatát a nemzeti képcsarnok alapítására nem is tudja keresztül vinni, de Izsó Miklóssal megcsináltatott néhány históriai ideális arcképet, Rákóczi, Zrinyi, Werbőczy, Mária-Terézia stb. mellszobrát.

Abból a felösmerésből kiindulva, hogy tiszta művészetet csak monumentális feladatok megoldásával lehet teremteni, keresett elsősorban építészt, akinek szellemi vezetése alatt egységes összműködés alakuljon ki. A lipótvárosi templom továbbépítését erélyesen kézbe vette, sajnos ő alatta állott elő a templom katasztrófája, de ez őt nem verte le, kezdte az építést elölről. Ő bízta meg Than Mórt a Nemzeti Muzeum freskóival s ki nem fogyott a monumentális középületek tervezéséből, többek között egy olyant is tervezett, mely rajztanodát és képtárat, időszaki kiállításokat és művész-műtermeket egyesítsen. Tervezte, hogy e műtermeket ingyen adja jeles mesterek rendelkezésére, ennek fejében azonban tehetséges fiatal művészeket kötelesek legyenek magukhoz venni, akik így műterem-kiképzésben részesülnének. Kora halála megakadályozta terve kivitelében. Utódai ezt a szép tervet rendre megcsinálták de külön-külön s most mit látunk? Van műterem-bérházunk

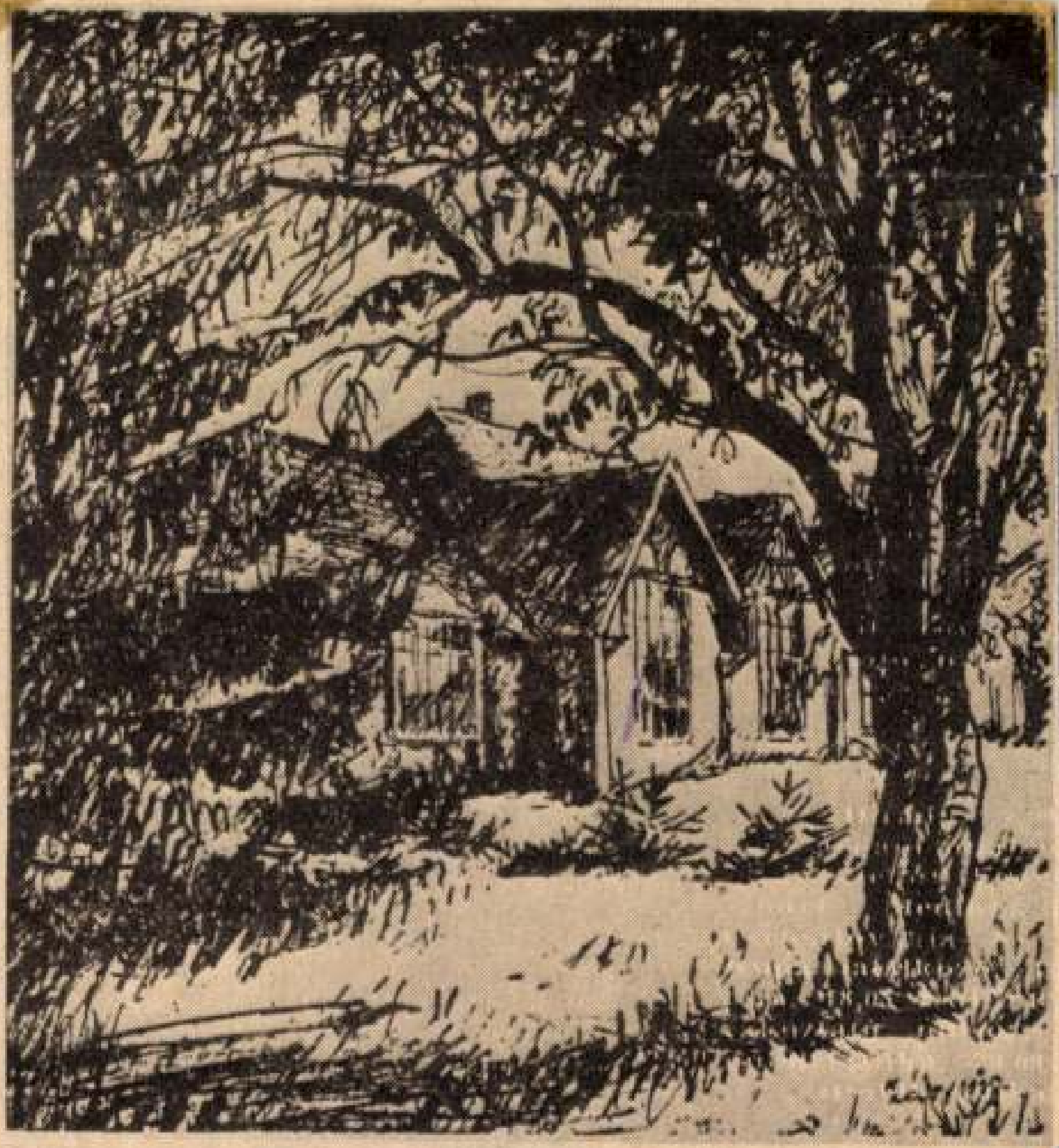

Zádor István: A szolnoki művésztelep (*rézkarc*)

vén, gyermeket szült", de a gyermeket a két nő közö elhatározással kútba dobta. Szappanosné vétkét súlyos bította, hogy *„lányát latroknak elkerítette"*. Mindket tőjüket elevenen temették el.

Némely esetben nem a gyermek lett lelketlen embe rek áldozata, hanem a megcsalt férj is, például *Var ga Istvánné* rávette kedvesét, *Vedres Jánost*, férje meg gyilkolására. Vargánénak a hóhér fejét leütötte, maj karóba húzta, Vedresnek előbb karját csapta le, aztá végezte ki.

A bukott nőt senki sem vette feleségül, s prostituá lett. Magyarországon Mária Terézia idejében, 1762-69 között, az általa felállított *„erkölcsi bizottság"* rend szeresen tartott házkutatásokat, s ha egy nő lakásá férfilátogatót találtak, a nőt deportálták, a férfit álla sától fosztották meg. Mikor II. Józsefnek nyilvános házak szervezését javasolták, azt felelte, hogy a tis tességtelenség Bécsben annyira elterjedt, hogy *„fele leges e célra külön intézményeket létrehozni.*

Levél '75

Drága Ilikém!

rintot. Majd

Zádor István

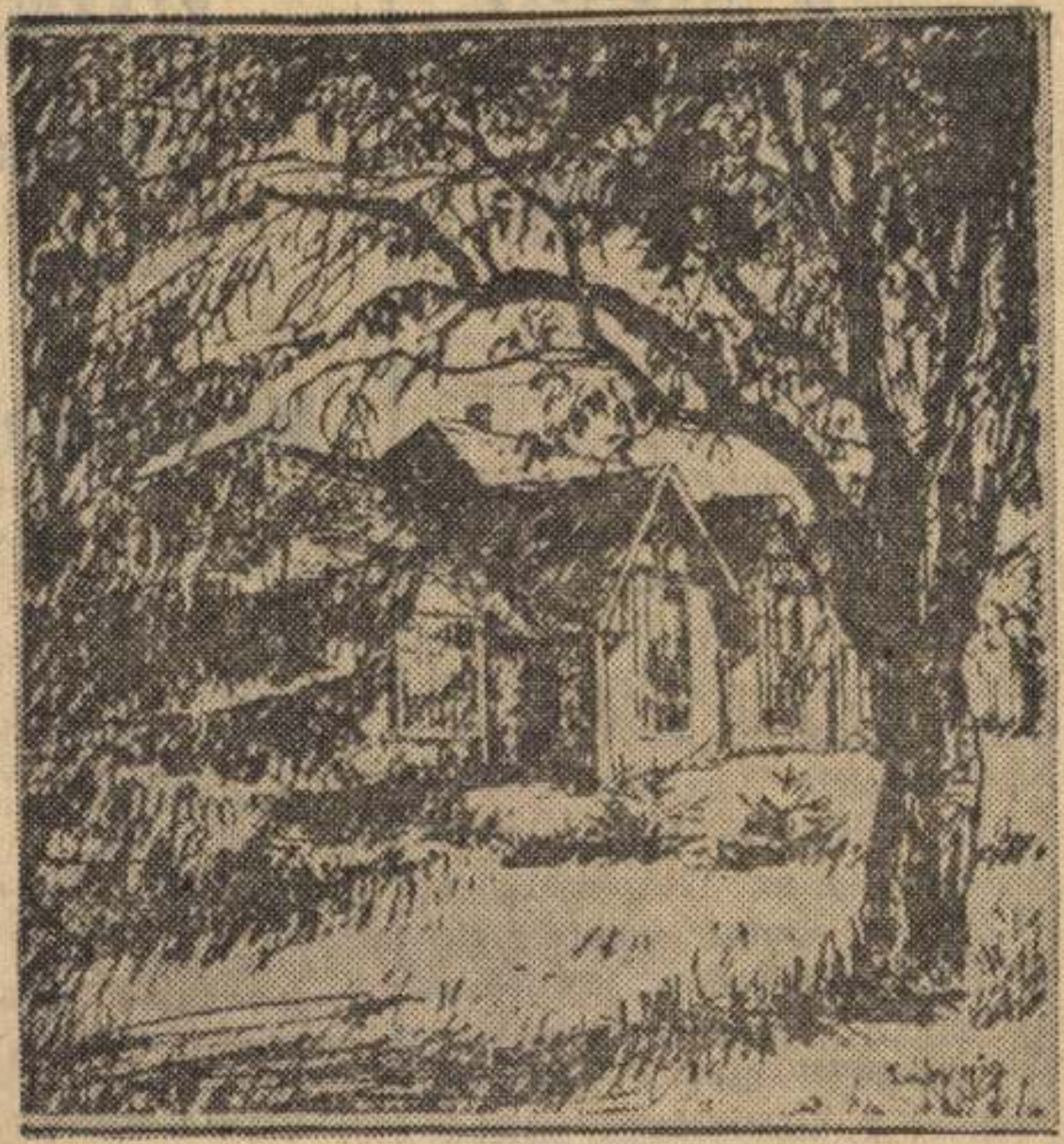

Bklaés m. Népújság, 1975. dec. 14.

Zádor István **A szolnoki művésztelep**

Hangverseny Békéscsabán és Gyulán

Kedden, december 16-án este Békéscsabán és Gyulán rendezik meg az Országos Filharmónia bérletsorozatának következő hangversenyeit. Békéscsabán a Békéscsabai Szimfonikus Zenekarral találkozhat a közönség este fél 8 órakor a Jókai Színházban. Az együttes Haydn: C-dúr gordonka- és D-dúr fuvolaversenyét játssza Mező László cselló- és Matuz István fuvolaművészek közreműködésével. A csabai hangverseny második részében a „Philemon és Baucis" című marionettoperát ismerheti meg a közönség, amelyet a szimfonikus zenekar mellett az orosházi Madrigál-együttes, valamint Somrjay Paula és Prevoz József énekesek adnak elő. Az előadásra

Miér
felte

Békéscsab

Megvallom,

Györffy Lászlónak
akban Gy. L.) az
dalom 48. számában
cikke, amelyben
mosnak az Újkígy
Zsombér című írás
kéretlen visszhangk
is Az érem másik
cikkében Gy. L. egy
tét tekintettel „vil
Békéscsabát. Miközb
a kérdést: *„A gépes gazdasággal és kor tenyésztéssel vajon lődik-e tudatunk is, szetesen az ebből emberi magatartás dési forma?"* — a s
donképpen a me
életének vélt-valós
igyekszik bekenni f
lán a tőle telhető

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP
HÍRADÓ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Magyar Nemzet

1975 APR. 11

Zádor István

Zádor Istvánnak a felszabadulás után készült — az építkezéseket, az új szocialista létesítményeket, a munkát megörökítő — rajzait mutatja be most a Nemzeti Múzeum a Hónap Kiállítása című sorozata keretében.

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ESTI HÍRLAP

1973 MÁJ 26

Zádor István

1021

● ZÁDOR ISTVÁN emlékkiállítás nyílt ma délelőtt a Hadtörténeti Múzeumban. (I., Tóth Árpád sétány 40.)

Zádor István,
festőművész

a művésztelep történetével összeforrott a művész neve.

Bényi László: Szolnok, a művészváros.

Hajdúbihari Napló, 1975. szept. 28.

A Kampár, Szabó kettős ugyanis nem kisebb ellenfelet, mint az Európa-bajnoki címet védő jugoszláv Sztipancsics, Palatinus párt győzte le 3:0 arányban, s az elődöntőben szovjet kettőst kapott ellenfélnek. A másik elődöntőben a Lieck, Hendriksen nyugatnémet pár úgy nyert 3:0-ra a fiatal szovjet Sztrokatov, Popova kettős ellen, hogy Sztrokatovéknak az első játszmában a 20:15-ös vezetés is kevés volt.

Akadtak persze újabb váratlan eredmények is, így például a férfi párosban a francia Secretin, Birocheau és Douglas, Jarvis angol kettős is »elvérzett« Kreisz a francia Martinnal a magyar Molnár, Takács kettőst ütötte el továbbjutástól.

Kora este folytatódott a magyarok jó szereplése. Előbb férfi egyesben Takács legyőzte a két évvel ezelőtti jugoszláv ifjúsági Európa-bajnokot, majd a vegyes páros második elődöntőjét játszották le. A magyar vegyespáros kiharcolta a döntőbe jutást, el-

kapásból el akarta rúgni, de lyukat rúgott, Kiss T. rácsapott és senkitől sem zavartatva, a kiforduló Buús mellett a hálóba lőtt. 1:0.

A kapkodni kezdő kaposvári védelem mellett Bartha nagy lövését Buús gyors vetődéssel nehezen tolta szögletre. A 38. percben viszont egyenlítési lehetősége volt a Rákóczinak. Turai a térfél közepéről indult el a labdával, három védőn keresztül verekedte magát, már a 11-es ponton járt, amikor Kovács beérte, Turai megtorpant s ez elég volt Hajdúnak, hogy kivetődve felszedje előle a labdát. Már úgy látszott, hogy a félidőben nem változik az eredmény. A 44. percben Kiss T. hozta fel a labdát, Kovácshoz adott, s ő kiugratta Branikovitsot. A középcsatár elhúzott Gulyás mellett, és 8 méterről a kapuba bombázott. 2:0.

Szünet után az 59. percben adódott a Rákóczi számára az első szépítési lehetőség. Karasz 16 méterről kapura lőtt,

Zádor István, grafikus

dő Budapest
262-266.
XXX
6.

Zádor István, grafikus

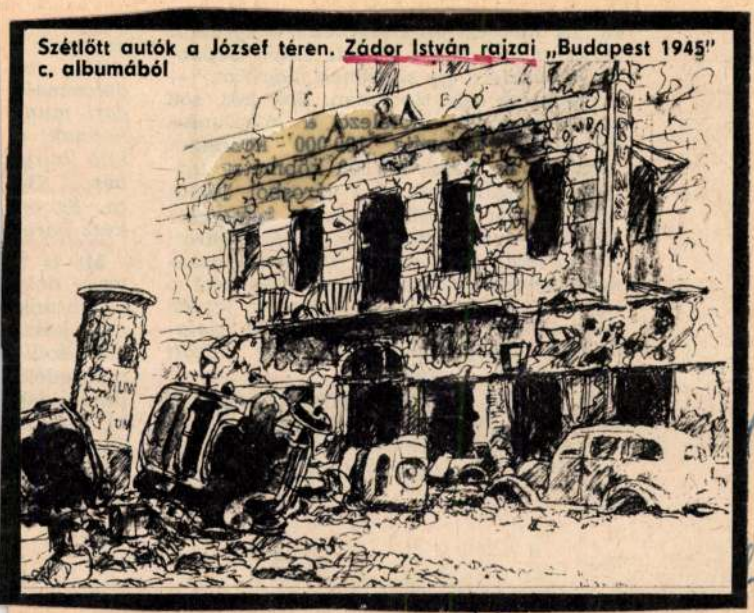

Szétlőtt autók a József téren. Zádor István rajzai „Budapest 1945" c. albumából

l Éledő Budapest
262–266.
r. 7.
XXX
6,

Zádor István, grafikus

Budapest
262-266.

XXX
6.

Élet és Irodalom, 1975. jan. 4.

Zádor István
„Feleségem" c.

Szolnok 75 éve.

Somogyi Néplap,
1978. márc. 19

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Bp. V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1969 FEB 27

Zádor István

SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Vándorkiállítás Zagyvarékason, Szandaszőllősön

A szolnoki művésztelep két világháború közötti törzstagjának, Zádor Istvánnak és Mednyánszky Lászlónak, akit szintén a telep történetéhez kapcsolhatunk — háborús grafikáiból összeállított reprodukciós kiállítást vándoroltat megyénkben a Damjanich János Múzeum és a megyei művelődési ház. Legutóbb Zagyvarékason, Szandaszőllősön, a közeljövőben pedig a szolnoki Kertvárosban kerül bemutatásra az anyag.

két kapus könyöke pedig ko-
nyökvédők hiányában beda-

ajipari Gépgyár
felvesz:

ÉRE

katos, ív-lánghegesztő, mo-
lő elektroműszerész és
at.
echnikai berendezések
szabályozó körök üzem-
usokat, továbbá férfi

órás munkahét.

IBAT SZABAD!
KÖRBE:

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-725

1975 DEC 21
NÓGRÁD

1021 Fodor István
festőművész

Szolnok művészváros

Bemutatjuk a szolnoki művésztelepet

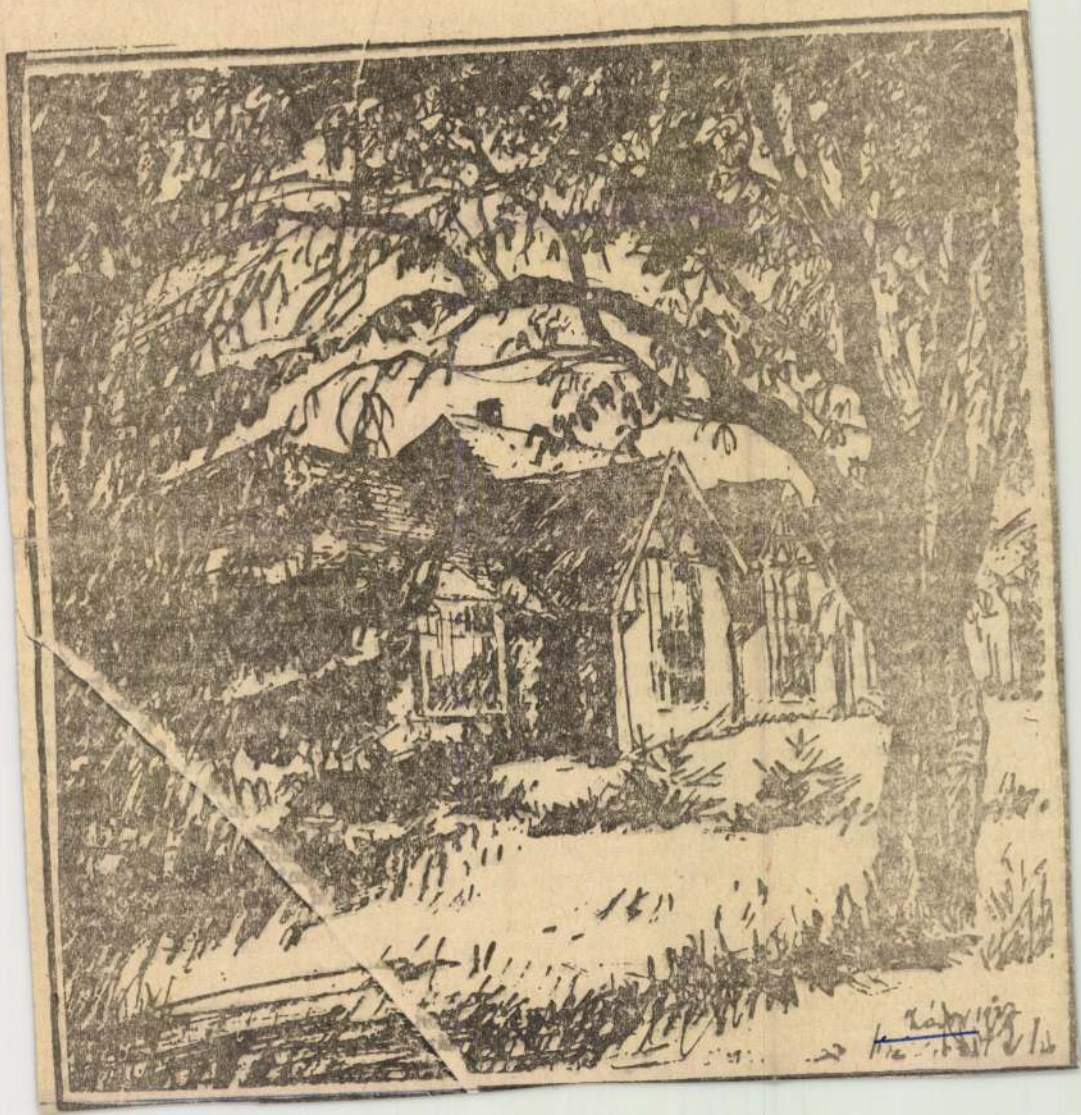

onzultáció

Életünk és a minőség

Ha elgondolkodunk az óbbi tíz-tizenöt év társa- imi fejlődésének alakulán, s felmérjük azokat a ltozásokat, amelyek ez idő att végbementek, akkor azt pasztaljuk, hogy eredmé- eink nyomán, a felvetődő feladatokban mindig fel- erül ugyanaz a követel- ény. Ezt a követelményt a gáltalánosabb formájában *minőség* fogalmával nevez- tjük meg.

A minőség igénye talán a gszembetűnőbb a gazdaság rületén. Ha nincs minőség, it sem ér a mennyiség. A lány áru, különösen nemzet- bzi összefüggésben, egyre kább értékesíthetetlenné lik. S amennyiben a ter- ékről van szó, akkor a mi- őség követelménye egyúttal eghatározza a gazdasági vékenység egészét is, hi- en a termelés szervezettsé- nek, a szakmai felkészült- gnek vezetőre és beosztott- egyaránt érvényes követel- ényén túl a gazdasági és rmékstruktúra átformálá- ig minden területre kiter- d. Ha nem tudunk megfe- ni a kihívásnak, akkor ki- akult társadalmi szükség- eink kielégíthetősége, az etszínvonal növelésének gy éppen szinten tartásá- k a lehetősége kerül ve- élybe.

Bármennyire elsődleges is gazdaság minőségi színvo- lának biztosítása, mindez k kiindulópont *életünk iberi kapcsolatrendszerének talmasabbá tételéhez, „mi- ségi" jegyeinek kibonta-* hézségek szorítása ellenére — egyre nagyobb méreteket ölt. Nemcsak a mi társadalmunkon belül. Nemzetközileg is. *Az „életminőség", az életmód kérdése ma olyan kérdés, amely a tőkésországok ideológiájában, sőt társadalmi programjában is megjelenik.* A bizonyítás kérdésévé válik a polgári társadalmak és a szocialista országok vetélkedésében. Nemcsak azt kell bizonyítanunk, hogy gazdaságilag versenyképesek vagyunk, hanem azt is, hogy a mi társadalmunk képes az élet minőségi oldalának — a személyiség sokoldalú kibontakozásának és önmegvalósításának — gyakorlati realizálására. Meg kell mutatnunk, hogy képesek vagyunk emberi kapcsolataink olyan alakítására, amelyben az egyéni törekvések és életcélok nem a „fogyasztói társadalom" szürke vegetációján alapul, vagyis nem olyan életmódon, amelyben az egyén passzív élvezőjévé válik egy — különben is ésszerűtlenül elosztott — gazdaságnak, amely maga is sok vonatkozásban e passzív magatartás fennmaradásán áll, vagy bukik.

Életünk és a minőség összekapcsolódásának ez utóbbi követelménye azonban mindenekelőtt belülről vetődik fel. *Az anyagi javak viszonylagos bőségével a vele való értelmes élni tudás igénye is együttjár.* Vajon közösségi kapcsolatainkban, társadalmi aktivizálódásunk és kulturális önművelésünk ja- kérdést látnánk. Társadalmi folyamataink még túlságosan ellentmondásosak ahhoz, hogy sem egyszersmindenkorra elintézettnek vehetnénk a benne felvetett alternatívalehetőségeket. Hányszor találkozunk ma még azzal, hogy egy-egy területen olyan magatartás veti meg magát, és olyan összefonódások alakulnak ki, amelyek saját önző céljainak szolgálatába állítanak másokat; anyagi előnyökre tesznek szert, s mindent elkövetnek a társadalmi nyilvánosság elfojtására, ha kell, még megengedhetetlen eszközöktől sem riadva vissza.

Nagyon is fontos tehát, hogy a társadalmi gazdagsággal, mint lehetőséggel való élés, a felette való rendelkezés még inkább össztársadalmi kérdéssé, a nyilvánosság elé tartozó üggyé váljon. És nemcsak a fentiek miatt. *Az életminőség, az életmód problémája feltételezi, hogy a szocialista értékek, a szocialista erkölcs és magatartás alulról, a társadalmi egyének felől vetődik fel.* Ezért sokkal kevésbé lehet megtervezni, „felülről" kialakítani. A valóban emberi közösségek önformálódásának társadalmi folyamatát kell szemmel tartanunk, segítve, ösztönözve és biztatva ezt a kibontakozást.

A fejlett szocialista társadalom elképzelhetetlen e minőségi kérdésekben való előrelépés nélkül. Talán nem túlzás azt állítani, hogy ha

Magyar Hirdető
Sajtófigyelő

DUNÁNTULI NAPLÓ

Zágon Gyula

1977 SEP 25

1021

Zrínyi. Zágon Gyula rajza

ra, hogy az utóbbi he
ugrásszerűen megnőtt a
munista szombatok szám
lyek egyébként nemes c
szolgálnak, ám a verser
galomban nem az a fe
hogy túlórával hozzuk a
lettermelést ott is, ahol ezt a körülmények nem indokolják. Az elkövetkező hetekben tehát főként a minőség javítását, a takarékosságot, a hatékonyságot kell szorgalmazni. Az eddigi eredmények közösek, és továbbra is ott lehet sikereket elérni, ahol mindenki segíti a versenyt. A jó módszerekkel, valóra váltott tervekkel pedig szabad büszkél-

érzékenyebb veszteséget jelentenek, hiszen a mezőgazdaságban állattenyésztő szakmunkásokból mutatkozik krónikusan a legnagyobb hiány. Hogy mekkora ez a hiány — azt a szakosított telepek — számuk 65 a megyében — helyzetén mérhetjük le leginkább.

E korszerű technológiákkal működő telepek szakmunkás-ellátottsága jelenleg csak 30 százalékos. Pedig Pécsvárad több mint félezer felnőttet is kiképzett az elmúlt évtized során. A helyzet mégsem javult, sőt a nagyfokú üzemi fluktuáció és az iskolára jelentkezők csökkenő száma miatt romlott.

2

Amíg 1967—68-ban évente 100—120 fiatal kérte a felvételét Pécsváradra és három teljes osztályt tudtak indítani, addig az idén mindössze tizenketten jelentkeztek szarvasmarhatenyésztőnek, tizenegyen sertéstenyésztőnek, akik most vegyes osztályba járnak. Ha minden szakosított teleppel rendelkező üzem csak egy tanulót küldött volna Pécsvárad-

jedményes almavásár

paprika került — olcsóbb áron — a háztartásokba, mint egy évvel korábban.

Az idei almatermés kilátásai is biztatóak. Ez lehetővé teszi, hogy a zöldért-vállalatok szeptember 24-től a B III-as minőségű, vagyis az úgynevezett háztartási piros télialmából kedvezményes almavásárt indítsanak. Ennek keretében a fogyasztók a háztartási alma kilóját 3,80-ért vásárolhatják meg. Egyidejűleg gondoskodtak arról is, hogy a kedvezményes almavásár idején a hosszabb ideig eltartható télialmákból is kellő mennyiség
állion a vásárlók rendelkezé-

Zalotay István, grafikus

Budapest
202-206.
XXX
6.
febr. 7.

ban, a Vörös
esten, a Do-
zép épület...
etes udvaron
az első vi-
rok nevei. A
lasztották ki
k. Nem tu-
mberek éle-
itler áldoza-
gy megcson-
elvettem egy
táblára írva
rén, Wesselé-
egyek között
árkál. Szinte

Látjuk a királyi várat, a Kereskedelmi Minisztérium tetejét. Látjuk a Tudományos Akadémiát is. A szovjet csapatok egyre szűkebb gyűrűt vonnak az ellenség köré..."

A hadijelentések már *Kelet-Poroszországról* szólnak, csak pár sor jut bennük a budai tisztogató hadműveleteknek. Február 10-én, szombaton a *Sas-hegy* előző napi elfoglalásáról ad hírt a jelentés. Három nappal később, kedden az Új Szó főcíme a *jaltai konferenciáról* szól. De lejjebb, ugyancsak nagy címben: *„A szovjet csapatok elfoglalták a Királyi Várat és a Citadellát".*

Zádor István , grafikus

Zádor István: Árvíz

JÁSZKUNSÁG, Szolnok 1976. szept. XXII/3.

Címlap
Borító 1.
s' tyt. " 4.

ahogy az igazában kétkedőket:
nűs logikája láncára köti,
táncoltatja és szánja őket.

PETRI CSATHÓ FERENC

ÁRA 5 FORINT

JÁSZKUNSÁG

Irodalmi, társadalmi
művészeti és kritikai
folyóirat

3

XXII. évfolyam
harmadik szám
1976. szeptember

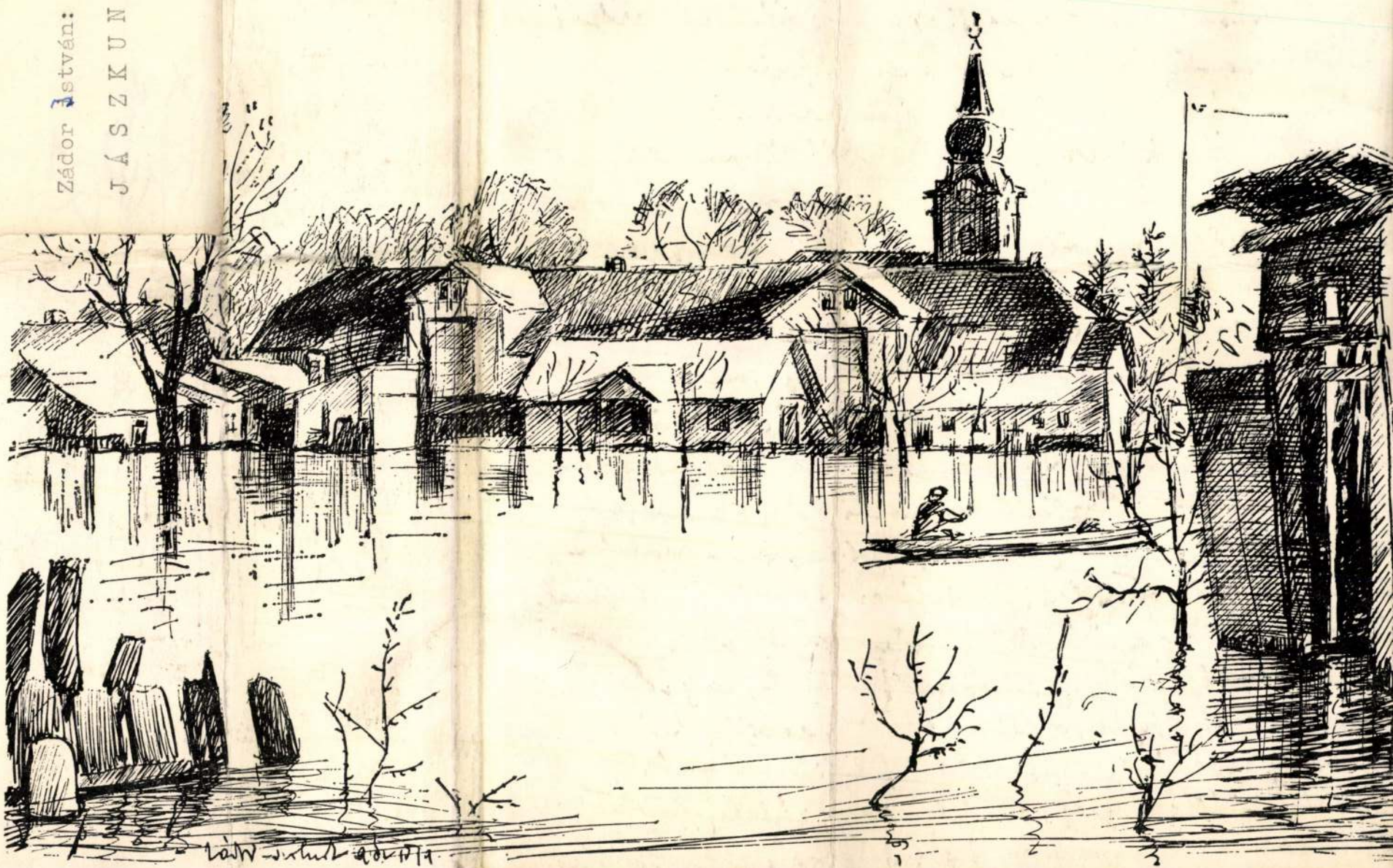

melyeket vegen a toilettek voltak.
Az öntündigből bőven telt az Métás, melyet a Tina túlsó
ntján ~~álló~~ lerő „Arany lakat" vendéglőben akkor fillésekért
ptunk. Szép volt a Tinán áhesető fahid, a kilátás a Tinára
halánbárkákra és az ott a Tinába tőkkoló Zappa túlsó
tján fekvő Tabán kicsi és festői utcáirat. Napp kedvel jár-
n bennük festői motivumokat, amelyeket kereosi sem kellett
an bőven ~~voltak~~ akadtak. Napp volt a kontrant Párás Boulevardjai
án. Maga a Műrentelep kertje még túlfiatal volt pár éves
val, gyengén pázsitozva. Vinont igen festőnek voltak ~~intérieur~~
a kis tabáni hanak intérieurjai bűbos kemenceikkel és
ürentelepp nemben álló régi vártemplom belseje sok
nes kanlógával, melyről Dávor Pál akkor egy napp nép
érzenst festett.
De a telepen kívül, túl a vártemplomon Alcsi felé más a
ap Alföldön voltunk tanyával, gémeskútjaival, itt ott út-
enti akácfákkal és beláthatlan napp éggel. A Parnitáni
ap ellentét telgesen magával ragadott és vinnaálmodtam
agam kisperekkori Napp kikinda körüli napp sikságra. Itt
gynak hiszták ezt a tanyavilágot, amelyben nem tudtak
kor eleget gyönyörködni. Estefelé még a gyönyörű naplemen-
ett is variálták az égen beláthatlan terménetet, a horizontig
ás más tomágú, mindig kisebbedő felhőivel, míg végül az
ignakai eget a tegút, a göncöl nekere, a csillagok és a
ldoitág vette át egén nolnoki táj feletti uralmat.
Sokat sárkáltam, még nem dolgostam, néstem, gyönyörködtem
laikus neme előtt uralmas és a festőnek oly napp váltonap

Az isten háta mögött

5. Ki végezze el?

EGY TANYAKÖZPONT TANÁCSELNÖKÉNEK panaszával ért véget tegnapi cikkünk. Chrappan János azt rótta fel a városnak, nevezetesen Szegednek, hogy csak instruktorokat küld a tanyavidékre, irányítja és ellenőrzi a művelődési munkát, de olyan ember, aki a munka tényleges *elvégzésében* is segítene, nem jön a városból.

Amit a ruzsai tanácselnök mond, az nemcsak tanyavidéki probléma. Elgondolkoztató adatok tanúsítják, hogy mennyire országos kérdésről van szó. Az 1960. évi népszámlálás adatai szerint a magyar mezőgazdaságban foglalkoztatott dolgozók közül mindössze *0,8 százaléknak* van középiskolai végzettsége. Az egyetemet vagy főiskolát végzettek arányszáma pedig *0,1 százalék*. Persze, a művelődési munkában számítani lehet és számítani kell a falun élő tanítók ezreire, orvosokra, tisztviselőkre, de az ő számuk is nagyon kicsi, ha a feladathoz, vagyis ha a paraszti tömegek több milliós lélekszámához mérjük.

Talán ez a legfontosabb oka annak, hogy a megyék egy részében a művelődési munka egyelőre csak a falusi lakosság 14—15 százalékát tudja hatósugarába vonni.

Bementünk Chrappan Jánossal a falu szövetkezeti boltjába, amely havonta 400—500 forint értékű könyvet árusít. Sajnos, az itteni könyvállomány jelentékeny része ezen a vidéken eladhatatlan. A boltvezető egyúttal a könyvfelelős is. Ő rendel, ő vesz át, ő ajánl a vásárlóknak. De bármennyire igyekvő, derék ember is, kevés az ő hatelemis végzettsége ahhoz, hogy eligazodjon a művek sokaságában, s valóban azt rendelje meg és azt ajánlja, amire szükség van. Már az is nagy dolog lenne, ha a hivatalos instruálás észrevenné az ilyesmit, s például „összeházasítaná" a sokkal olvasottabb orvost vagy tanítót a boltvezetővel, hogy legalább a könyvek megrendelése átgondoltabban, célszerűbben történjék.

KIS ÜGYNEK TŰNIK, de amikor egymás után különböző megyékben, több faluban is találkozunk ezzel a problémával, megnő a szemünkben, mert jelképezi, hogy a lehetséges helyi erők sincsenek eléggé kihasználva. *Különösen a falusi orvosok, állatorvosok, tisztviselők, s az a bizonyos 0,1 százalék agrárértelmiség marad legtöbbször kívül a művelődési életen.*

Találkoztunk közülük olyanokkal, akik nem is érzik ezt feladatuknak. De ez a legritkább eset. Más értelmiségiek felpanaszolják, hogy a helyi vezetők nem fordulnak hozzájuk, tartózkodóak velük szemben, s talán nem is bíznák rájuk a népművelés munkáját még akkor se, ha ők maguk jelentkeznének. Sajnos, ez még elég gyakori jelenség, s nem kis szerepet játszik abban, hogy a falun élő értelmiségiek egy része nem tud teljes szívvel bekapcsolódni a község életébe, mert nem érez *bizalmat* maga iránt. Méltán sürgette a falusi népművelés országos konferenciája, hogy azok a helyi vezetők, akiket illet, változtassanak helytelen szemléletükön.

De józanul szembe kell néznünk azzal a körülménnyel, hogy az összes lehetséges falusi erők munkába állítása esetén is százak jutnak egy-egy népművelési aktivistára. Amit ezekben a cikkekben eddig elmondottunk, mind azt bizonyítja, hogy a falu *önerejéből* nem tudja leküzdeni a város és a falu közötti nagy kulturális különbséget. A városokban élő tanult emberek tízezreire is szükség van, akik megértik ennek a munkának az óriási jelentőségét, és önként, szervezetten vállalják azt, amit a ruzsai tanácselnök a feladat *„elvégzésének"* nevez.

JELENLEG MAGYARORSZÁGON ilyesfajta szervezett, országos mozgalom nincs. De megvannak az alapjai, s vannak bizonyos hagyományok, amelyekre támaszkodva fel lehetne éleszteni.

A *falupatronáló mozgalomra* gondolunk elsősorban, amely visszahúzódott, összezsugorodott, amióta végérvényesen győztek a szocialista termelési viszonyok falun. Hány községben hallottuk, amikor a várostól kapott művelődési segítségről érdeklődtünk, hogy *„hej, hol vannak már azok a falujárók! Megszerveztük a termelőszövetkezetet, még az ünnepi közgyűlésre sem jöttek el!"*

Az esetek többségében, sajnos, valahogy ez az igazság. Bár meg kell mondani, hogy a nagyüzemek falupatronáló munkájában — néhány kivételtől eltekintve — egyébként is csak nyomokban lelhettük fel a művelődési segítség szándékát. Abban a helyzetben, amikor a szövetkezeti szervezés sorsdöntő feladatairól volt szó, nem is lehetett ezen csodálkozni. De most, amikor a további előrelépés feltételeit kell megteremteni, amikor a falusi népművelés feladata az ország legfontosabb problémái sorába emelkedett, a megoldás összes lehetséges eszközei közül a nagyüzemek közvetlen segítségét kell elsőnek említenünk. Új elemekre van szükség a falupatronáló mozgalomban. A termelőszövetkezetek politikai és gazdasági megerősítését szolgáló munka mellett most arra is szükség van, hogy az üzem mérje fel a patronált falu művelődési szükségleteit, például azt, hogy milyen tanfolyamokat, szakköröket kellene ott indítani, tehát hány előadót, szakköri vezetőt kellene rendszeresen a község rendelkezésére bocsátani, van-e jó könyvtár, folyik-e könyvterjesztés, lehetne-e művészeti csoportokat szervezni, nincs-e szükség valakire, aki megindítsa az énekkar munkáját, vagy megteremtse a műkedvelő színjátszást, esetleg az irodalmi színpadot: azután fel kellene mérni, melyek azok a családok, amelyekkel rendszeresen szükséges foglalkozni, kiket lenne jó személy szerint felkeresni, könyvet adni a kezükbe, meghívni a kulturális rendezvényekre . . .

ÓRIÁSI TERJEDELME VAN ennek a munkának. Jó érzés tudni azt, hogy vannak nagyüzemek, amelyek a feladatnak legalább egy részét máris rendszeresen vállaliák. Például *az Ózdi Kohászati Üzemek munkásai az ózdi járás 23 községéből havonta 21-et ellátnak művészeti műsorokkal, filmvetítésekkel, előadásokkal.*

De az olvasó joggal megkérdezheti, miért az ózdiakat említik itt, amikor ez a cikk Szabolcs, Bács-Kiskun és Csongrád megye távol eső falvairól és tanyáiról szól.

Sajnos, azért, mert azokon a vidékeken, az „isten háta mögött" még a falupatronáló mozgalom nyomaival is alig találkoztunk. Messze vannak a tanyák, rosszak az útviszonyok. *„Még a kultúrautó se szeret letérni a köves útról"* — hallottuk a tanyákon. A színházak tájelőadásaiból is csak ott részesülnek, ahol „kifizetődő", s amikor ezt a kérdést felvetettük a szegedi Nemzeti Színház igazgatójának, kertelés nélkül megmondta: — *Nem tehetem tönkre a színházat. Százhetven tájelőadást tartottunk a múlt évben, többre nem voltunk képesek. Csak oda mehetünk, ahol legalább a költségeink megtérülnek.* (Országszerte a „tájelőadások" nagy része, s még a Déryné Színház nagyon sok előadása is, az állandó színtársulattal nem rendelkező vidéki *városokban* zajlik le.)

A városok társadalmának, főleg a nagyüzemeknek az egész országra arányosan (vagy még inkább: a szükségletek szerint) kiterjedő falupatronáló mozgalma nélkül csak nagyon lassan lehet előbbre jutni. Ahogy Lenin 1923-ban *szervezettséget, tervszerűséget és rendszerességet* követelt ebben a munkában, amelyet „világtörténelmi jelentőségű kulturális feladatnak" nevezett, úgy a mi patronálómozgalmunkban is ezt a három követelményt kellene minél hamarabb megvalósítani. Lenin azt javasolta annak idején a szovjet társadalomnak, hogy alakítsanak a városokban külön egyesületeket, amelyek a falunak nyújtott kulturális segítséggel foglalkoznak, s amelyek biztosítják a város és a falu viszonyában a közvetlen, személyes kapcsolatokra is kiterjedő érintkezést. Éppen ilyen egyesülés, szervezeti forma lehet nálunk a már bevált *falupatronálás*, ha sikerül alkalmassá tenni erre a *kulturális misszióra is.* Vagyis, ha sikerül bevonni tevékenységébe nemcsak az *üzemi* értelmiséget, hanem az értelmiség más rétegeit is, *írókat, művészeket, főiskolai és középiskolai tanárokat, újságírókat, orvosokat, minél több olyan haladó gondolkodású, tanult embert, aki komolyan veszi hazája kulturális gondjait, akit nem riaszt a fáradság, az időáldozat.* A nagyüzemekben valóban megvannak az anyagi erők és a szervezési feltételek ahhoz, hogy gazdái és megvalósítói legyenek ennek a nagy feladatnak. Be kellene vonni a művelődés irányítóit is, akik hivatali munkájuk során szervezik, ellenőrzik a kulturális munkát, de akik a patronáló-mozgalomban, mint társadalmi munkások, maguk is a saját instrukcióik gyakorlati megvalósítói sorába lépnének. S egy ilyen mozgalom az állampolgári tudatosság iskolája lehetne az egyetemi ifjúság számára is.

MÉG ALAKULÓFÉLBEN vannak a falu kulturális megsegítésének a formái. Bontakozik egy olyan mozgalom is, amelynek keretében a faluról jött értelmiség visszalátogat a szülőföldre, megpróbál átadni abból, amit a városon kapott. S bizonyára lesznek más formák is, bizonyára új és új csatornák nyílnak, amelyeken át meggyorsul az egész országra kiterjedő kulturális vérkeringés. Így lesz, elkerülhetetlenül, mert ez a korszak követelménye, s mert ez egyenesen következik a szocializmus természetéből.

De az országnak nem mindegy, hogy mikor, *milyen gyorsan* alakulnak ki ezek a formák. E néhány cikkünk is azért íródott, hogy emlékeztessen a feladat sürgősségére.

Szabó L. István

(Vége)

INDONÉZ KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS AZ ERNST MÚZEUMBAN

A Kulturális Kapcsolatok Intézete és a Műcsarnok rendezésében szombaton 87 festő mintegy 200 alkotását bemutató Indonéz Képzőművészeti Kiállítás nyílt az Ernst Múzeumban. A megnyitón részt vettek a Művelődésügyi Minisztérium, a Külügyminisztérium, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének képviselői, továbbá társadalmi és művészeti életünk ismert személyiségei. Ott volt a budapesti diplomáciai képviseletek több vezetője és tagja.

Dr. Horváth Tibor, a Keletázsiai Művészeti Múzeum igazgatója megnyitójában elmondotta, hogy az indonéz képzőművészet korszerű, mert a mindennapi élet szépségét, a munkáshétköznapok életét mutatja be. Végezetül üdvözölte *Vapung Puranto, Lyosta Phermadi* és *Sagara Martian* indonéz művészeket, akik a kiállítás megnyitójára hazánkba érkeztek, s alkotásaikkal szerepelnek a kiállításon.

Iman Surjakusuma, az Indonéz Köztársaság budapesti nagykövetségének ideiglenes ügyvivője mondott köszönetet a kiállítás megrendezéséért, s ismertette az indonéz képzőművészek munkásságát. (MTI)

KULTURÁLIS HÍREK

DERKOVITS GYULA *1514* című linómetszet-sorozatából Ránki György zenéjével, a tervek szerint filmet készítenek a Pannónia-stúdióban.

*

A BEREGSZÁSZI MAGYAR NYELVŰ SZINHÁZ történetéről és mostani munkájáról érdekes riporttanulmányt írt Balla László, a Szovjetunió kárpátaljai területe magyar írótagozatának titkára.

*

AZ IRODALMI SZINPAD *Örök Júliák* című üzemi műsorát a nagy érdeklődésre való tekintettel most a színház közönségének is sorozatosan bemutatják. Az első előadás szerda este volt.

*

A GONDOLAT KIADÓNÁL már készül a nemrég megjelent Filmévkönyv új kötete, amely a változatos szöveg- és képanyagon kívül teljes irodalmi forgatókönyvet is tartalmaz majd.

*

A CSODAGYEREKEK és *A Spessarti fogadó* rendezője, Kurt Hoffmann, új alkotását Prágában készíti el. A film története ugyanis 1939-ben Csehszlovákiában játszódik.

Látogatás a nyolcvanéves Zádor Istvánnál

— HA OLYASMI ÉR, *ami nagyon rossznak tűnik, nem bizonyos, hogy valóban rossz, lehet, hogy utólag éppenséggel jónak bizonyul* — ezzel a keleti bölcsességkódexből idézett megállapítással kezdi a beszélgetést *Zádor István* Kossuth-díjas festőművészünk, akit nyolcvanadik születésnapján felkeresünk, hogy munkában eredményekben gazdag pályafutásáról, emlékeiről, tapasztalatairól kérdezzük.

— Amikor Jakab Ödön, magyartanárom, a Petőfi Társaság lírai költők jutalmazására alapított nagydíjának első nyertese, a harmadik reálban megbuktatott — emlékezik diákkora tragédiájára —, *azt hittem, nincs többé mit várnom a jövőtől. De azért igyekeztem bebizonyítani, hogy igazságtalanul „zúgatott el" nagynevű professzorom, és alaposan felkészültem a pótvizsgára. Az írásbelivel olyan gyorsan végeztem, hogy csengetésig jó félórám maradt, s azalatt telerajzoltam az előttem fekvő, irkából kitépett papírlapot. Történetesen rajztanárunk, Dörre Tivadar, tartott ellenőrzést, s amikor padom előtt elhaladt, meglátta a telerajzolt lapot. Figyelmesen nézegette, aztán összehajtotta és tárcájába tette. Akkor még nem tudtam, hogy ez volt felfedeztetésem pillanata. Dörre tanár úr ugyanis olyan sikerültnek ítélte a rajzolmányom, hogy rábeszélte édesanyámat, vigye el rajzaimat Benczúr Gyulához, aki azidőtt a mesterek mesterének számított a magyar közvélemény előtt. Benczúr is tehetséget vélt felfedezni a rajzaimban, de azért figyelmeztette édesanyámat, hogy mindenekelőtt iskolai tanulmányaimat kell befejeznem és majd csak az érettségi vizsga letétele után kezdjek rajzolni, festeni. Mentől előbb akartam túl lenni az érettségin s ezért a kereskedelmi akadémiára iratkoztam be, ahol három év alatt lehetett akkor végezni. Meg is kaptam az érettségi bizonyítványt 16 és fél éves koromban. De a művészpályán csak nyolc év teltével indulhattam el, mert szegények voltunk, kenyeret kellett keresnem. S akkor, a múlt század végén, sorsára hagyottan vergődött a fiatal művész, nem is álmodhatott róla, hogy, mint ma, intézményesen biztosítja jövőjét az állam.*

Önarckép, 1962.

NYOLC ÉVIG BANKTISZTVISELŐKÉNT dolgozott Dörre tanár úr és Benczúr mester közös felfedezettje, és csak esténként készülhetett hivatására *Vajda Zsigmond*, majd *Szablya Frischauf Ferenc* festő- és rajziskolájában, míg sikerült annyi kis pénzt összekuporgatnia, hogy a bank igazgatója elé állhatott és bejelenthette, hogy állását felmondja, mert festő akar lenni.

— És miből akar megélni? — hangzott a bankigazgatónak az akkori művészviszonyokat jellemző kérdése. Ez azonban nem tántorította el szándékától Zádor Istvánt. Párizsba utazott, ahol három évig dolgozott az *École des Beaux Arts-ban* és *Gabriel Ferrier, Steinlen* és *Leroux* tanítványaként, s ismerkedett az élettel és a művészettel a párizsi bulvárokon, múzeumokban s nem utolsósorban a Café Cluny híres művészasztalánál.

— Rengeteget vitatkoztunk itt — emlékezik az ifjúság éveire — *Vadász Miklóssal, Vágó Dezsővel, Márkus Lászlóval* és *Sztrakonitzky Károly* művészettörténésszel. A Café Clunybe különben annyi magyar járt, hogy tulajdonosa elő is fizetett a Pesti Hírlapra.

Párizs után még egyévi olaszországi tanulmányút következett,

A NÉPSZABADSÁG KULTURÁLIS MELLÉKLETE

Az élet igazságával, a művészet erejével

Szovjet írók megnyilatkozásai a XXII. kongresszus után

A XXII. kongresszus óta eltelt másfél hónap alatt rendkívül megélénkült a szovjet írók publicisztikai tevékenysége. Az irodalmi lapok és folyóiratok hasábjain sok olyan cikk, nyilatkozat, tanulmány jelent meg, amelyeknek szerzői megkísérlik felmérni a kongresszus jelentőségét a művészi alkotó munka számára. *„Anélkül, hogy mélyen meg ne értenénk, összes hibáival és eredményeivel együtt meg ne vizsgálnánk azt az utat, amely mögöttünk áll, lehetetlen volna egyetlen lépéssel is tovább haladnunk: megőriznünk és kiteljesítenünk azt, ami igazi értéke és vivmánya volt ennek az útnak, s megértenünk azt, amit ki kell vetnünk a poggyászunkból, ami ellen harcot kell vívnunk"* — írja a Voproszi Lityeraturi folyóiratban *Vera Ketlinszkaja*. S hasonló szellemben, a múlt hibáival való következetes szembenézésnek és az új, messzire vivő utak keresésének a szellemében mondják el gondolataikat mások is.

Híven az igazsághoz

A kongresszus eszmei-politikai jelentőségéről szólva a szovjet írók azoknak a hatalmas erőfeszítéseknek a tartalmát vizsgálják mindenekelőtt, amellyel az SZKP vezetői jogaiba visszaállították az objektív valóság iránti hűséget, s új fényt, ragyogást adtak az igazság szónak. *„Igazság ...* — írja a Lityeraturnaja Gazetában *Jurij Barabas*. — *Ez a szó visszanyerte lenini módra nyílt és egyenes, férfias és bölcs hangzását, s ez határozza meg ma egész életünk folyását... Anélkül a megtisztító igazság nélkül, amelyet a párt XX. és XXII. kongresszusa tárt föl, elképzelhetetlen lett volna mindaz, amit az utóbbi években elértünk, s lehetetlen volna az, amit holnap fogunk elérni. A kommunizmus felé nem mehetünk másként, csak őszinte lélekkel, nyílt tekintettel."*

„Mellékesen — olvassuk ugyancsak a Lityeraturnaja Gazetában — *a személyi kultuszos korszakban sem tett senki leplezetlenül lakatot az igazságra. Sőt, hangzatos »szárnyaló« jelszavak röppentek fel akkor, olyanok, mint »írjatok igazat« és hogy »nekünk szovjet Gogolok és Scsedrinek kellenek«. Igen ám, de ezek a jelszavak ellene mondtak a maradiság és a művészek iránti morc bizalmatlanság ama légkörének, amelyet az akkori vezetés szorgalmasan átplántált az irodalmi és a művészeti életbe és amelyben a kor reális nehézségeiről szóló könyveket a rágalmazás vádja és gyanúja fenyegette..."*

Ellentétben a személyi kultusz e korszakával, amelyben a kiemelkedő alkotások sokszor az irodalompolitika sugallta légkör ellenére jöttek létre — állapítják meg többen is —, ma már teljes az összhang aközött, amire az ország politikai vezetése törekszik, s amit a legigényesebb művészet akar. *„A XXII. kongresszus* — olvassuk a Szovjet Írók Szövetsége vezetőségének legutóbbi plenáris ülésén elhangzott referátumban — *az általános párt- és állami problémákon kívül az irodalmi és művészeti élet számára is sok újat adott. Valóságos iskolája volt ez a kongresszus a realizmusnak a politikában, és élesebbé tette az írók, művészek történelemszemléletét, társadalomlátását. Az állam, a társadalmi élet és az emberi egyéniség kölcsönhatásának, az új erkölcs történeti kialakulásának, a lenini módra értelmezett humanizmusnak és egyéb, korunkban oly fontos összefüggésnek a megvilágításával a kongresszus sok új szempontot adott az irodalomnak, gazdagította az írók művészi lehetőségeit."* Új, eddig alig vagy egyáltalán nem érintett konfliktusok tömege elől húzta el a függönyt a kongresszus igazságot feltáró szenvedélyessége és következetessége — írják mások is —, a társadalmi, politikai életnek, a történelmi fejlődés eleven folyamatának olyan rétegeire irányította rá a figyelmet, amely hosszú időre lekötheti az írói fantáziát s az eligazodást kereső, eligazítani akaró gondolatot.

Az eredmények illusztrálása nem művészet

A szovjet nép kiteljesedő változatos életének, régi és mostani konfliktusainak ábrázolása azonban — hangsúlyozzák többen is — mindezzel egyáltalán nem lett könnyebb. A kongresszuson feltárt igazságokkal még összetettebbé, árnyaltabbá vált a mai ember valóságérzékelése, történelmi és társadalmi tudata. Illusztrálással, az események, tények puszta felsorolásával, a leíró naturalizmussal eddig sem lehetett megközelíteni a mai ember lelkét, jellemét s még inkább lehetetlen lesz ezután. Azok a könyvek, írások, amelyeknek a szerzőit az egyes részletek megírásakor nem vezeti semmi más, csak az, hogy megmutassák, milyen jól mennek az országban a dolgok, nem műalkotások. *„Az igazi író* — írja a Lityeraturnaja Gazetában *Markov* — *nem az eredmények puszta leírásával, rögzítésével foglalkozik, hanem az emberi sorsokat kutatja, azt tárja elénk, hogy milyen intenzív, feszített lelki munka van az újért, a tökéletesebbért küzdő embereknek minden egyes előrelépése mögött, milyen ellenálláson át, milyen érzelmekkel telítődve, milyen tapasztalatokkal gazdagodva jut előbbre a küzdő, alkotó ember."*

Az irodalom természetének, feladatának ez az igényes felfogása — hangsúlyozták többen is — mind általánosabbá válik a szovjet írók körében. *„Rendkívül fontosnak tartom azt a folyamatot* — írja *Ketlinszkaja* —, *amelyben a szovjet művészet fokozatosan megszabadul a hamis ünnepélyességtől, a parádétól és a »valóság« passzív tükrözésétől."* S ezt a gondolatot viszi tovább *Kuznyecov* is. *„Romain Rolland* — írja — *boldogságról beszélt, amely szenvedésen gázol át, boldogságról, amelynek felvéreződtek a lábai. Ha arra gondolunk, hogy mit végzett, mit ért el az utóbbi ötven évben a mi népünk, nem lehet el nem csodálkoznunk azon, hogy milyen hihetetlen harcokban múlt el ez a fél évszázad, hogy milyen áldozatokba került minden egyes örömünk, s hányszor vérezte fel a mi lábunkat is a szenvedés. Az emberiség nem díszlépésben vonul a kommunizmus felé, hanem tengernyi baj, nehézség legyőzésén át, mégpedig nemcsak a testi, fizikai, anyagi bajok legyőzésével, hanem — s ez itt különösen fontos! — olyan nehézségeket küzdve le, amelyek bennünk, magunkban vannak meg, amelyek erkölcsi, lélektani, filozófiai természetűek."*

Új formákat, új módszereket

Nagy eszmei, lélektani megújhodásról van tehát szó mindenekelőtt, arról, hogy „a polgári irodalom sémáit elvető szocialista irodalom vesse el azt is, ami időközben a saját sémájává sekélyesedett, tanulja meg új látószögből nézni a mai életet, vegye észre azokat a témákat, összefüggéseket, amelyek immár évek óta érnek, érlelődnek". Ez az új szemlélet, új igény teszi szükségessé — hangsúlyozták többen is — a régi formák felfrissítését, a merész formai, stílus- és szerkezetbeli újításokat is. *„Ma még, általában, túlságosan is régimódian írunk* — jegyzi meg nyilatkozatában az egyik fiatal író — *s ezek a régi, megfáradt formák bizony nem elégítik ki a mai kifinomult ízlésű olvasót. Nyilvánvaló, hogy nem verselhetünk úgy, ahogy száz évvel ezelőtt írtak a költők, s a próza is új, több gondolat, érzés befogadására alkalmas formákat kíván, olyan formákat, amelyek megfelelnek a kor gondolati, érzelmi telítettségének, ritmusának.* Olyan könyveket kell írnunk, amelyek első mondatuktól az utolsóig fogva tartják az olvasó figyelmét. Ehhez pedig az szükséges, hogy a könyv izgalmas, korszerű problémáról szóljon, legyen meg benne a lélektani és filozófiai elmélyültség, legyen éles és bátor az ítéleteiben és (szerény terjedelem mellett) roppant *intenzív az előadásmódjában."*

Hasonló módon, a gondolati, hangulati intenzitás ilyenfajta fokozását akarja szembefordítani a régi regény formáinak sokszor oly rutinos ismétlésével *Mihail Zsesztov* is. *Kulcsok az újhoz* című cikkében azok mellett a törekvések mellett száll síkra, amelyek szervesen össze kívánják forrasztani az esszé és karcolat vívmányait a megjelenítő próza vívmányaival. Az ilyenfajta törekvéseket, ha azok a gondolat és szemlélet elevenségével és eredetiségével jelentkeznek — hangsúlyozzák mások is —, az a körülmény indokolja s teszi jelentőssé, hogy a ma emberei (a regények hősei is és olvasói is) a legbonyolultabb szellemi és filozófiai élményeket élik meg, immár nemcsak sejtésszerűen, hanem sokszor — és mindinkább — tudatosan is. *Annak az irodalomnak az útjait kell tehát keresni* — írják —, *amely a hősök elvont jellegű gondolatait is élettel és érzéssel tudja teliteni, amely szemléletes és szemléltető tud maradni hőseinek világnézeti, filozófiai vitáiban, gondolataiban is. Nem oldani, hígítani akarják ezzel ezek az írók az irodalom művésziségét, szemléltető erejét, hanem — az esztétikum új forrásait keresve — még inkább felfokozni, a mai ember lényének, életének új szféráira is kiterjeszteni.*

„Az igazság eszmeiség nélkül vak és passzív"

Híven az igazsághoz... Csak az első pillanatra látszik ez oly könnyűnek — jegyezték meg sokan az írószövetség vezetőségének plénumán is. Az írók és a művészek — olvassuk a Lityeraturnaja Gazeta egyik írásában — csak akkor tudnak élni a művészi igazmondás új, gazdag lehetőségeivel, ha mélyen megértik, hogy *„az igazság a szüntelenül előrehaladó élet valóságát jelenti, tartalma, lényege elválaszthatatlan a folytonos mozgástól, haladástól.* Ahhoz, hogy meglássuk és felfogjuk az igazságot, mozgásában, fejlődésében kell megfigyelnünk az életet. Ez a fejlődés pedig a történelmet előbbre vivő erők harca azokkal az erőkkel, amelyek fékeznék a történelmi mozgást... Az írónak tehát, ha meg akarja érteni, teljes bonyolultságában és sokrétűségében fel akarja fogni az élet igazságát, *el kell igazodnia ebben a küzdelemben*, s szenvedélyesen *akarnia kell* az új, haladó erők győzelmét a maradiság erői fölött... Ez az, amit eszmeiségnek nevezünk az irodalomban és a művészetben."

„Felületesség az élet ábrázolásában, féligazság, amely sokszor könnyelműséggel és képmutató, érzelgős széplelkűséggel párosul, a mindennapi élet szürke tényeinek válogatás nélküli, gondolattalan ömlesztése, s beleragadás az élet csip-csup kellemetlenségeibe: egynemű, azonos dolgok ezek, mindegyik eltávolodás a realizmustól, az eszmeiségtől, a művészségtől."

Kritika és életismeret

A kongresszus óta megjelent irodalmi problematikájú cikkek és tanulmányok behatóan foglalkoznak az irodalomtudomány és a kritika problémáival is. Ami az irodalomtudományt illeti, itt az egyes munkákba még mindig visszatérő, általdományos fontoskodást, álokoskodást, a bonyolult esztétikai összefüggések leegyszerűsítő tálalását bírálják a lapok és a folyóiratok. A különböző irodalmi vitákat érintve, üdvözölve, sokan hangsúlyozzák: sok mindent kell tenni még azért, hogy ezeknek a vitáknak a színvonala egyenletesebb legyen, s ne térjenek bennük vissza azonos szinten, gépies ismétlődéssel a már megunt, agyonírt, „problémák", motívumok. „Hiszen *a vitáknak* — olvassuk az egyik tanulmányban — *csak akkor van értelmük, ha előreviszik a gondolatot*, ha felemelik azt egy új, az előzőnél magasabb szintre, ha hozzájárulnak az eszmei-művészi kritériumok tisztább, biztosabb felfogásához."

Több életismeretet, társadalmi tapasztalatot kívánnak a lapok cikkei, nyilatkozatai a kritikától is, nemcsak nagyobb esztétikai műveltségre ösztönzik a kritikusokat, hanem arra is, hogy *„ne elégedjenek meg a könyvműveltséggel, lépjenek ki az irodalmi-művészi élet szűk határai közül"*.

„A kritikai irodalom — olvassuk a Lityeraturnaja Gazetában — csak azáltal gazdagodhat s emelheti a tekintélyét, ha a kritikusok olyan tényekkel is tudnak érvelni, bizonyítani, amelyekhez az élet közvetlen megfigyelése révén jutottak el. Egészen bizonyos, hogy azok a kritikusok, akik felfegyverzik magukat a népi élet konkrét oldalainak ismeretével, sokkal élesebb harcot fognak vívni a szovjet valóság ábrázolásában fellelhető szürkeség, felületesség ellen, sokkal hevesebben fogják támadni a konfliktuskiagyaló, korunk hőseit unalmas egyvonalúsággal festő irodalmat, mint azok, akik csak közvetett ismeretekkel rendelkeznek."

Héra Zoltán

FALUSI TÉLI ESTÉK

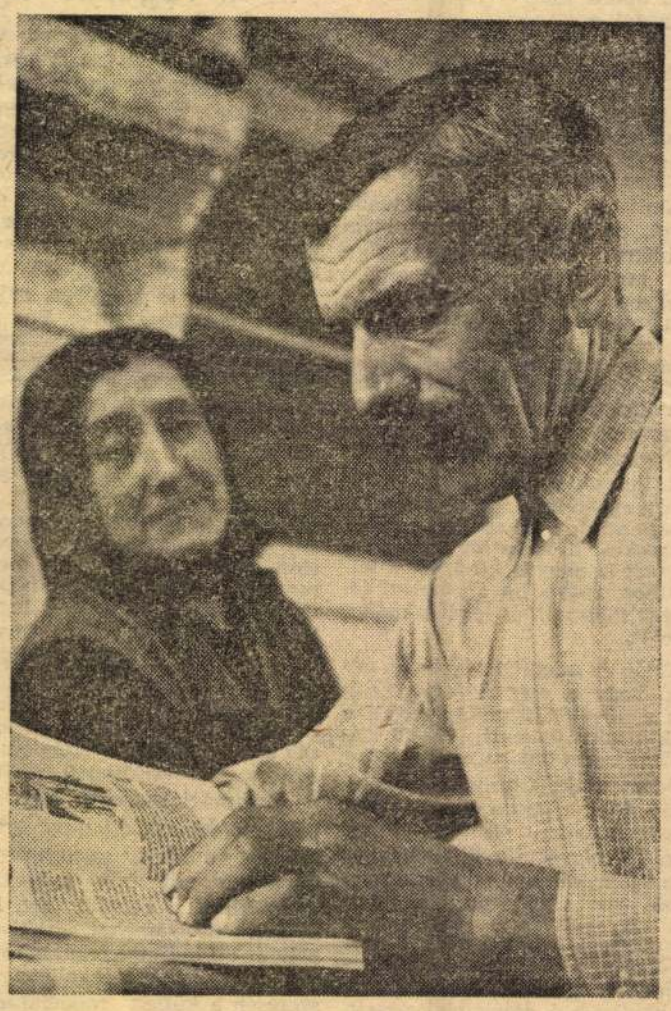

(Korniss Péter felvétele.)

„Három útitárs" – a Tájékoztató érdekes pályázata

Érdekes pályázatot hirdetett a *Tájékoztató*, az Állami Könyvterjesztő Vállalat lapja. A pályázónak el kell képzelnie, hogy ő az első, embert is szállító Venus-űrhajó utasa. A feladat: válasszon ki három könyvet — ennyit enged meg az űrhajó teherbírása —, amit magával vihet. A kiválasztáskor arra is gondolnia kell, hogy bár a Venus néhány hónap alatt megközelíthető, a visszaindulásra esetleg évekig várni kell, amíg a két bolygó megfelelő konstellációba kerül.

A pályázóknak mindhárom könyvnél külön-külön meg kell indokolniuk, miért éppen arra esett a választásuk. Az indokolás szövegének terjedelme tetszés szerinti, de előnyben részesül az, aki rövid és frappáns választ ad.

A pályázat jeligés. A pályamunkákra csak a jeligét szabad felírni, a pályázó nevét, foglalkozását, életkorát és pontos címét zárt borítékban kell mellékelni. A pályázatokat március 15-ig kell eljuttatni a *Tájékoztató* szerkesztőségének (Budapest, V., Deák Ferenc utca 15.). Az I. díj 500, a II. díj 300, a III. díj 200 forintos könyvvásárlási utalvány.

Székely Mihály ünneplése az Operaházban

Meghitt ünnepségen emlékeztek meg szombaton az Állami Operaházban *Székely Mihály* tagságának 40. évfordulójáról. *Meruk Vilmos*, a Művelődésügyi Minisztérium Színházi és Zenei Főigazgatóságának vezetője köszöntötte a jubilánst és átadta a művelődésügyi miniszter ajándékát.

Nádasdy Kálmán igazgató a társulat nevében üdvözölte a nagyszerű énekest és kedves szavakkal emlékezett meg kiváló művészi tevékenységéről.

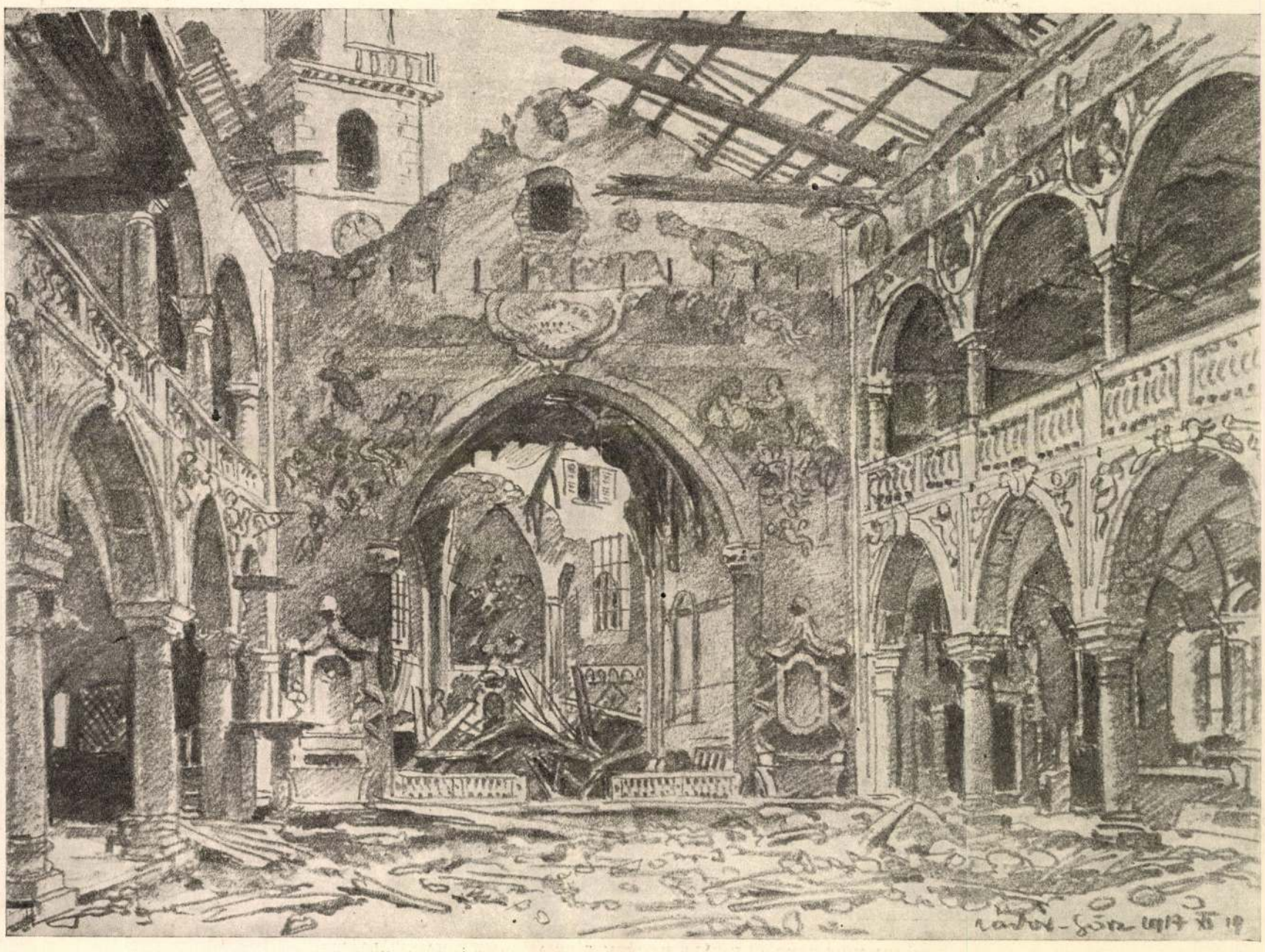

A SAN ILARIO TEMPLOM BELSEJE.

GÖRZ A VISSZAFOGLALÁS UTÁN. — Zidor István rajza.

A KÓPÉ.

Regény. (Folytatás.)

Irta Arnold Bennett. — Forditotta Németné Langheim Irma.

Olyan tettetett lenézéssel ejtette ki a Fearnes nevét, mintha jelezni akarná, hogy ő meg Denry képesek ezt az embert a világegyetemben a megérdemelt helyére állítani.

— Maga, úgy látom, ismeri az egész ügyet? — csodálkozott Denry.

— Az csak természetes, mikor az egész város erről beszélt. Különben is a Fearnesné leánya, Annunciata — micsoda név, mi? — tanítványaim egyike és pedig a legfiatalabb.

— Nos hát — felelte újabb szünet után Denry — nem tűrhettem, hogy Fearnes ennyire legyűrjön engem!

Ruth elmosolyodott. Denry érezte, hogy tökéletesen értik egymást.

— Abban a dobozban talál majd czigarettát — mondta most Ruth, mikor már Denry harmincz percze ott volt és a kandalló felé mutatott.

— Megengedi, hogy rágyujtsak? — mormogta Denry.

A leány csak szemével intett igent.

A nagyobbik dobozban ezüst gyufaskatulya is volt, semmi sem hiányzott. Denry azt hitte, hegytetőn áll és a kanyargós úton csak kényelmesen le kell sétálnia az igéret földjére. Tetszelgett abban, hogy olyan nagyvilági tónusban tudta megkérdezni: «Megengedi, hogy rágyujtsak?»

Vigyázva eregette ki a füstöt. És czigarettával a szájában, miközben balkezével eloltotta a gyufát, megkérdezte:

— Maga nem czigarettázik?

— Oh igen, de nem nyilvánosan. Ismerem magukat, férfiakat!

— De kérem — tiltakozott Denry és közelebb tolta hozzá a dobozt.

Ruth nem gyujtott rá. «Oh nem azért, mintha magától tartanék, dehogy is. De nem érzem jól magam. Nagyon fáj a fejem.»

Denry arcza részvétteljes kifejezést öltött.

— Igazán feltünt már, hogy kissé sápadtabb, mint rendesen — mondta akadozva.

— Sápadtabb . . . — ismételte a szót Ruth. — Reggel látott volna. Tudja, szédülésekben is szenvedek. Az orvos azt mondja, nincs jelentősége, csak emésztési zavaroktól ered. De hát ne beszéljünk csekély személyemről és hiábavaló panaszaimról.

Denry tiltakozott, de a magasabb czivilizáczió köréből túlkevés tapasztalattal bírt ahhoz, hogy ezt hatásosan és szépen kifejezze. Nem tudta magát természetesen kifejezni. Először ugyanis mindig összeállította magában a mondatot, azután mondta csak ki, így ezután végeredményben hiányzott a szükséges közvetlensége. Nem tehetett róla, de folyton az járt az eszében, hogy milyen csodálatos önuralommal bírnak az asszonyok. Mert ha neki — a mi szerencsére ritkán történt — fájt a feje, ő semmi másra sem tudott gondolni és semmi másról nem tudott beszélni, mint a főfájásáról; a mindenség az ő számára olyankor kizárólag a fejfájásából állt. Ruthnak pedig most fájt a feje és több, mint félóráig nem is említette.

Most pedig elkezdett mindenféle pletykákat mesélni a Fearnesékről és a Swetnamékről; elmesélte, mit beszélnek Minor Heinrichről és Tellwright Annáról, a gazdag, öreg uzsorás leányáról. Semmi kétség, ő bejáratos a bursleyi társaságba! Olyan volt a beszéde, mintha a házakról elmozdította volna a homlokzatfalakat és kényelemben, a legkicsinyesebb a prólékossággal végigvizsgálgatott volna minden szobát a legutolsó zúgig. Denry pedig szükségképen úgy tett, mintha legalább is majdnem olyan mindentudó volna.

Ruth egyszerre váratlanul félbeszakította beszédét és hátradőlt a székén.

— Mondja kérem, volna oly szíves bemenni a raktárba? — kérdezte halkan. (Ruth rendesen raktárnak nevezte a tánczteremet, mert valaha az árúházhoz tartozott.)

Denry szolgálatkészen ugrott fel::

— Természetesen — mondta mohó buzgalommal.

— Azt hiszem, talál ott majd egy kis üveg Eau de Cologne-t a kereveten — lehelte Ruth és lehunyta a szemét.

Denry, feladatától áthatva, elsietett és magát félelmetesen nagy gavallérnak, gyenge asszonyok oltalmazójának tekintette. Tisztán érezte, hogy a helyzethez méltónak kell mutatkoznia. Meg is találta a kis üveg kölni vizet a zongora tetején. Felkapta és a lovagiasság szárnyán repült vele vissza a beteghez. Noha nem tudta eddig, hogy a kölni víz akár gyógy-, akár óvszer a fejfájás ellen.

Ruth kinyitotta a szemét és nagyon erőlködött, hogy vidámnak és egészségesnek lássék. De nem sikerült neki. Kivette a dugót a palaczkból, megszagolta előbb a dugót, majd a palaczkot; azután néhány csöpp vizet a zsebkendőjére csöppentett és a kendőt a halántékára nyomta.

— Jobban vagyok! — mormogta.

— Igazán? — tudakozódott Denry. Maga sem tudta, mihez fogjon; leüljön-e, mintha csakugyan elhinné, vagy maradjon tiszteletteljesen állva, komoly aggodalmat fejezve ki mozdulataival? Gondolt arra is, hogy el kellene mennie; de vajjon nem lett volna udvariatlanság, ha Ruthot ilyen körülmények között magára hagyja? Hiszen olyan egyedül volt. Nem tartott cselédet, csak alkalom adtán fogadott napszámosnőt.

A leány bátran, tettetett vidámsággal bólintott . . . Azután újból visszaesett.

— Nem gondolja, hogy jobb lenne, ha lefeküdnék? — ajánlotta Denry, mikor már jobban ura lett a hangjának. És hozzátette: «Én el fogok most menni! . . . Maga feküdjék le. Ez az egyetlen, a mi használ.» Úgy szólt hozzá, mint valami bölcs nagybácsi.

— Oh dehogy — tiltakozott, de minden meggyőződés nélkül, a leány.

— Különben sem mehet el, míg ki nem fizetem a házbért.

NIKITA MONTENEGRÓI KIRÁLY MEGÉRKEZÉSE AZ OLASZ FŐHADISZÁLLÁSRA.

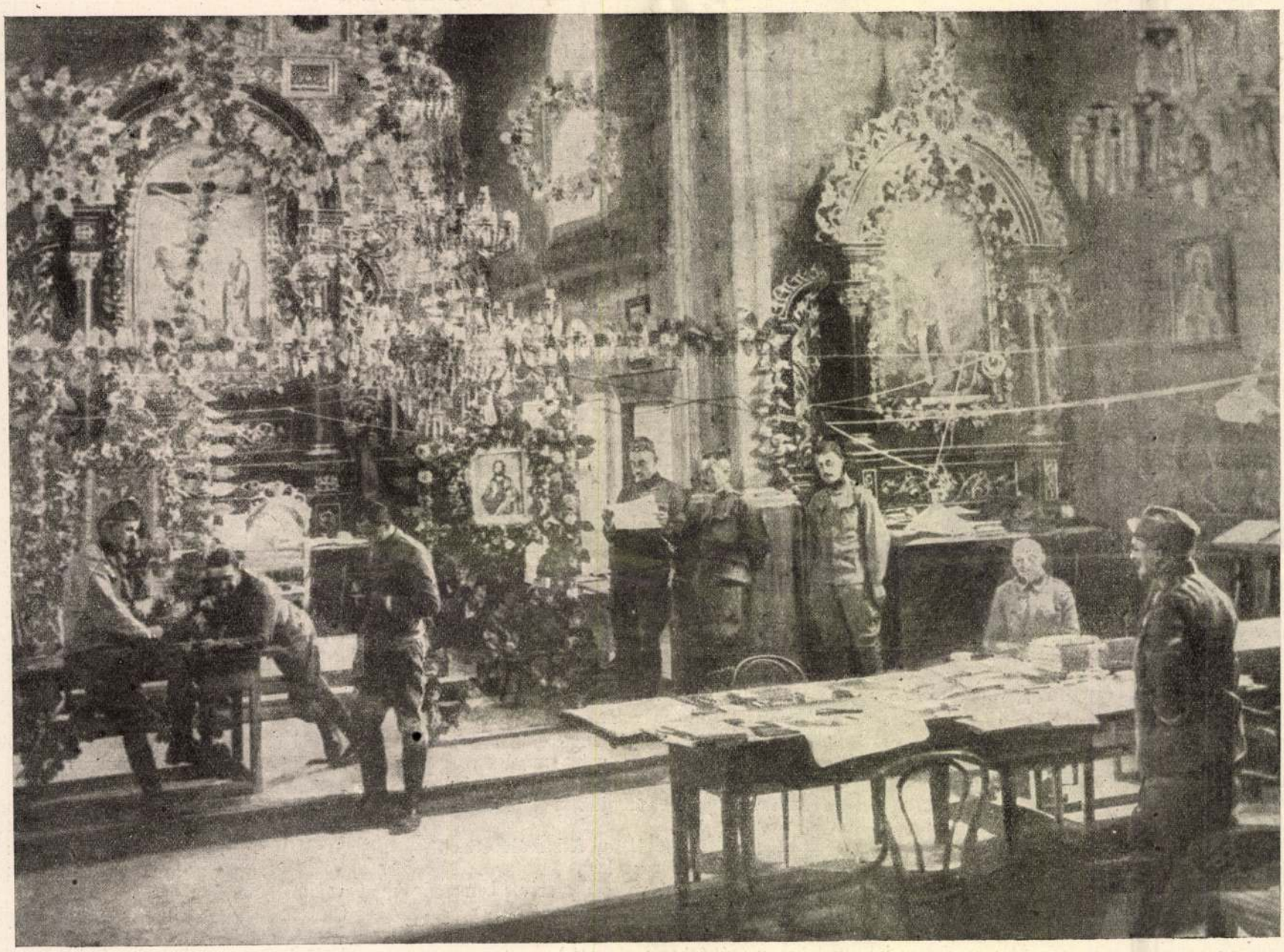

VEZÉRKARI IRODA EGY FELSŐOLASZORSZÁGI TEMPLOMBAN.

GÖRZ AZ OSTROM ALATT. — A gránátok elől pincékbe menekültek a családok.

vasfogójával. Fordította és forgatta újra meg újra, de nem látszott semmi hatása. A kocsi csodálatosképen még mindég az úttest közepén maradt. Ekkor Denry már homályosan kivehette a csatorna kikötőpartjának korlátját és a korlát kettős faajtaját. Nem tudott leugrani; a butorszállító kocsi a már expressvonattá változott. A Brougham-utcza utolsó ötven vagy hatvan métere vízszintes volt és így itt a kocsi lassanként engedett sebességéből. Denry most már a gázlámpák fényében világosan látta a kikötőpart kapuit és rajta festett betükkel a felírást:

Shropshire Unio Canalis Comp. Limited.
Szállítók.

Csak üzleti ügyekben szabad a bemenet.

Ő egyenesen a kapunak tartott. A butorszállító kocsinak nyilván üzleti dolga volt ott bent. A szekér azonban belebotlott a híd-mérleg vaskorlátjába és ez kitérítette útjából úgy, hogy kapu helyett most már oldalvást a kapu és az egyik téglaczölöp felé tartott. Denry összeszorította fogait és az ülésbe kapaszkodott. Félelme alaptalan volt. Úgy látszott, hogy a kapu papirból, a téglaczölöp kártyalapból készült. A butorszállító kocsi úgy ment át rajtuk, mint kard a szellem testén és Denry életben maradt. Az utazás még hátralevő része rövid, de megerőltető volt, a mi részben a czementzsákok sokaságának, részben a kanális közvetlen közelségének tudható be. A butorszállító kocsi a csatornába ugrott és ivott, mint egy víziló.

Denry megkapaszkodott a faalkotmányban és pár pillanatra a víz alá merült ugyan, de sikerült felállnia arra a keskeny deszkára, a melyből a kocsirudak eltörött végei meredtek égnek és így derékig vízfelett tarthatta magát. Úszni nem tudott.

Mélységes csend volt és kivéve a csillagok halvány viszfényét a kanális medenczéjének széles felületén, koromsötétség honolt. A butorszállító kocsi útjában senkivel sem találkozott. Különös elszabadulásának Denry egyetlen élő tanuja.

— No most tönkre vagyok téve — mormogta hangosan.

Mire emberi hang hallatszott a kocsi gyomrából.

— Ki van itt? — Denry egész testében megremegett.

— Én — kiáltotta. — Maga az Machin? — kérdezte a hang.

— Igen én. Felugrottam, mikor a kocsi leszaladt az utczán és most itt vagyok — mondta.

— Bár be tudna jönni hozzám, — kiáltotta a hang. — Ruth hangja volt.

Denry e pillanatban átlátott a szitán. Ruth csunyán kijátszotta őt! Két felvonásból álló vígjátékot játszott el előtte. Azt akarta megcsinálni, a mit az Ötvárosban úgy neveznek, hogy «szökés holdvilágnál». A butorszállító kocsi (kétségtelenül Birminghamból jött, a hol a lány élt,) késő este állt a kapuja elé és még az éjjel fel kellett volna rakodnia és el kellett volna hajtani vele. A lovakat kifogták, valószínűleg Ruth saját udvarába kötötték be és mialatt a butorszállítók pihentek, a kocsi elindult, Ruth pedig benne maradt. Világos, hogy semmi pénze sem volt a fel nem nyitható asztalka fiókjában. Szóval az ok, a miért a kedves Calvertnek nem fizetett, nem az volt, a mit elhitetni akart.

És mégis, Denry első remegő gondolata az volt: «Idegrohamot kapott, semmi kétség». A lány kétszínűsége, rosszasága nem riasztotta vissza. Ellenkezőleg: bámulta vállalkozásának félelmetes merészségéért; az egész csiny jól illett az ő saját eszmevilágához. Érezte: Ruth meg ő rokonlelkek.

A mint a leány hangját meghallotta, megkísérelte, hogy a kocsi oldalán át a hátsó részen elhelyezett ajtóhoz jusson, de a butorszállító kocsi kerékágya olyan volt, hogy nem lehetett az egyikről a másikra átugrálni, különösen mikor a kerekek víz alatt voltak. Denry ezért kénytelen volt a kocsi tetejére felmászni, azon végig kúszni és az egyik, nyitva lógó ajtószárnyon lecsúszni. Ez nem volt egyszerű vállalkozás. Végül is, fél méterrel a víz színe alatt, a kocsi padlójára lépett.

— Merre van maga?

— Itt — felelte Ruth nagyon siránkozó hangon. — Egy asztalon ülök. Ez volt az egyetlen butordarab, a mit a kocsiba raktak, mielőtt elmentek vacsorázni, vagy mit tudom én, hová? A butorszállítók mind ilyenek. Nincs gyufája?

— Van nekem egész skatulyával — mondta Denry — de mit gondol, használható a teljesen átnedvesedett gyufa?

Rövid hallgatás következett. Denrynek feltünt, hogy Ruth tegnapi viselkedéséről sem adott semmiféle felvilágosítást. Úgy látszik, biztosan tudta, hogy ő mindent megértett.

— Rettenetesen össze vagyok ütve és azt hiszem, az orrom is vérzik — panaszolta még keservesebb siránkozással Ruth. — Szerencsére sok szalma és zsák volt itt a kocsiban.

Végre sok keresés után Denry keze a leány átnedvesedett ruhájához ért.

— Maga rossz leány, tudja?

Ruth felzokogott, vadul, kétségbeesetten felzokogott. A büszke, független teremtés megtört az események súlya alatt. Denry kimászott a vízből és felült az asztalnak Ruth által üresen hagyott részére. A kocsiban pokoli sötétség uralkodott.

Lassan-lassan, zokogástól meg-megcsukló, halk gyenge hangon, apródonként elmondta Ruth nehézségeinek, szerencsétlenségének, küzdelmeinek egész történetét. Nyiltan bevallotta bűneit. De mit is tehetett volna egyebet? Ő csak jót akart. Mit csinálhatott mást? Sarokba szorították. És az apjára is gondolnia kellett. Az előző napon igazán, becsületesen meg akarta fizetni a házbért, vagy annak egy részét. De nagy csalódás érte! És olyan rosszul érezte magát! Röviden...

A kocsi mindjobban egyoldalra billent. Ruth Denrybe, ő meg Ruthba kapaszkodott. A kocsi lejebb ereszkedett, kényelmesebb éjszakai szállást keresett az iszapban.

Furcsa, hogy előbb fel se tűnt Denrynek: első látogatása alkalmával azzal a kifogással odázta el Ruth a fizetést, hogy a bank be van zárva, míg a második látogatásnál azt állí otta, hogy az apródonkint gyűjtött készpénzt az íróasztalfiókba tette. És ez a kétlakiság nem is lepte meg! Ilyen a teázó-ruha hatása! Bárhogy is volt, márcsak hihetetlen merészségéért is megbecsátott neki.

— És most mit csináljunk? — suttogta Ruth. Jól esett Denrynek, hogy bizalommal fordul feléje.

— Várunk, míg felvirrad — mondta egyszerűen.

És vártak, virrasztottak egyedül a sivár vizeken. A júliusi meleg, tikkadt, sötét éjszakában nem is volt kellemetlen a lábukat a vízbe lógatni.

A derengő hajnal fényében Denry meglátta, hogy a butorszállító kocsi mögött csak körülbelül méternyi a víz és így könnyű a tetőre felmászni és onnan a parta ugrani. Meg is tette és azután deszkát támasztott a kocsiajtóhoz, hogy Ruth is kiszállhasson. Terhétől megszabadulva az asztal is utánuk úszott. Denry megragadta és lábával darabokra törte.

— Mit csinál? — kérdezte halkan Ruth. Annyira elgyöngült, hogy nem volt képes erélyesebben tiltakozni.

— Azt bízza csak rám, — mondta Denry. — Ez az asztal t. i. az egyetlen, a mi magára vallhat. Vissza nem vihetjük, mert találkozhatnánk valakivel.

Az asztal darabjait a kocsiban szerte úszó szalmával összekötötte, az egészet hozzákötötte a nehéz vasreteszhez, a melynek hivatása lett volna, hogy a kocsi ajtaját bereteszelje és végül a fatörmelékeket a vassal együtt a medencze egyik távoleső sarkába hajította.

— Ugy, most már érti, ugy-e? — mondta — Ime, nem történt semmi egyéb, mint hogy a butorszállító kocsi az emberek gondatlansága folytán elszabadult és a kanálisba esett. A többiről — a házbérről és egyebekről — majd később beszélünk.

Egymásra néztek.

Ruth szoknyája majdnem száraz volt. Orra nyomát se mutatta a vérzésnek, de bal szeme felett kékes daganat díszlett. Denry is, kivéve, hogy kalapja nem volt és nadrágja a testéhez tapadt, báran mutatkozhatott emberek előtt.

A csendes kora hajnalban egyedül álltak az utczán.

— Maga másfelé menjen haza, ne a Brougham utczán — mondta Denry. — Délelőtt majd feljövök, megnézem, mit csinál?

E búcsúzásnál többet éreztek, mint a mit szóval kifejeztek.

A városháza órája hármat ütött, mikor Denry anyja lépcsőjén felment. Nem találkozott senkivel az egész úton.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Káin. *Kosztolányi Dezső* tizenhét novelláját gyüjtötte össze egy kötetbe e czím alatt. Kosztolányi novellája szorosan összefügg lirájával, mintegy annak objektivebb területre való kihangzása. Nem a történet a lényeges benne, nem az alakok psychologiai rajza, egymással való viszonyba hozása, az életbe való szembeállítása benne a fő mondanivaló, hanem az az izgalom, a melyet az emberben az élettel való érintkezés kelt, az idegrendszerek felzaklatódása és új egyensúlyba jutása, az emberi sorsnak a maga pályájából való kilendülése és visszahullása, az a sok mindenféle nagyon komplikált és nehezen kifejezhető rezgés, a mi az érzékelhető realitáson túl, vagy legalább is a realitás határán van. Ezért a novellákban mindig van valami abnormis, az élet közönséges rendjével diszszonáló. Nem azt mondják el, a mi kívül a világban történik, hanem azt a mi belül, az ember idegrendszerében folyik be. Emberei is abnormisak, többnyire az egészség és betegség határán állnak, mindnek van valami többé-kevésbbé érzékeny

VIA DEL CORNO, ELŐTÉRBEN AZ OLASZ VÉDELMI ÁLLÁSOK.

GÖRZ A VISSZAFOGLALÁS UTÁN. — Zádor István rajza.

Már a nyelvén volt: «Ne nyugtalanítsa most ezzel magát!» De az utolsó perczben mégis csak meggondolta. Denryben jó adag egészséges józanság volt. Most is, mikor sebtiben el akart távozni, hogy Ruth lefeküdhessék, zavarban volt, miként említse a bért a nélkül, hogy őt megbántaná. E nehézséget most Ruth maga hárította el.

A leány kinyujtotta a karját és a mellette álló kis asztalon heverő kosárból kivette a kulcscsomót.

— Nyissa ki, kérem, helyettem az íróasztalfiókot, igen? — kérte. És mialatt a kulcsok között válogatott, hozzátette:

— Minden negyedévben beraktam a maga híres Calvertjének járó pénzt az egyik asztalfiókba ... itt a kulcs.

Denry átvette. Ruth a fáradságtól kimerülve, újból visszahanyatlott.

— Erősen meg kell forgatnia a kulcsot a zárban — mondta elhalóan.

Erősen megforgatta.

— Majd talál egy erszényt a jobboldali kicsi fiókban — mormogta Ruth.

A kulcs fordult és forgott zárjában. Kezdetben akadozott, de aztán már túlkönnyen is mozgott.

— Úgy látszik, nem nyitja — mondta Denry és rendkívül ügyetlennek érezte magát.

A kulcs csikorgott és fordult és a köteg többi kulcsa összecsördült.

— Ma reggel még egészen könnyen nyitottam fel — szólt Ruth. — A fiók talán erősen becsapódott?

A kulcs csak forgott tovább.

— Nos majd kinyitom én — mondta végre, megunva a dolgot, Ruth.

— Ne, csak maradjon — kérlelte Denry.

A leány azonban, erejét összeszedve, felkelt, odatámolygott az íróasztalhoz és kezébe vette a kulcscsomót.

— Félek, hogy eltört valami a zárban — jelentette ki szelid rezignációval, miután ő is hiába kísérelte meg kinyitni a zárat. Neki sem sikerült.

— Eltörtem? — hebegte Denry. Érezte, hogy e perczben nem fest valami ragyogóan.

— Nem volna terhére beszólni Allmanhoz, küldjön fel rögtön valakit, a zárat felnyitni? — mondta Ruth, miután újra elfoglalta a helyét. — Mást nem tehetünk. De talán jobb lesz, ha azt mondja, hogy holnap reggel küldjenek valakit. Mihelyt kinyittatom a fiókot, fel fogom magát keresni és elhozom a pénzét. Megmondhatja azt is a maga kedves Calvert barátjának, hogy jövő negyedben a lakást felmondom.

— Ne fáradjon, kérem, azzal, hogy engem felkeres. Felnézhetek én újra, — válaszolta Denry.

A leány titokzatos hangon és sietve búcsúzott tőle. Denry nem volt egészen biztos, vajjon emelkedett, vagy sülyedt-e a szemében, mint világfi és ízletes teák élvezője?

— Ne felejtsen el beszólni Allmanhoz — szólt utána Ruth, mikor elhagyta a szobát. Maga nyitotta fel magának a lakás ajtaját.

III.

Denry aznap éjjel későn jött haza a Sport Klubból, a hol felette élvezetes estét töltött. A mulatsága reggeli egy óráig tartott. És épen a mikor anyja házacskájának kapujába beleillesztette a nagy kapukulcsot, egyszerre különleges tüneményre lett figyelmessé, a mely a Brougham-utcza felső végéről közeledett. A meleg nyári éjszakában, a gáz világánál észrevette, hogy valami nagy és széles négyszögletes micsoda lassú mozgásban közeledik.

Ez a valami egy butorszállító kocsi volt.

A dologban a rendkívüli nem az volt, hogy ez a négyszögletes valami butorszállító kocsi volt, hanem az, hogy saját erejével mozgott. Mert lovak nem voltak elébe fogva és Denry látta, hogy a kocsi rúdja felfelé van állítva, a mint azt a kocsisok állítják, ha valahol kifognak. Szóval e butorszállító kocsi egyszerűen meglépett valahonnan. Megharagudott és megszökött. Őrzői nyilván nem kötötték meg elég jól és nem zárták le kellőképen a fékét. Elszabadult.

A kocsi illő méltósággal haladt. Nyilván átértette a helyzet humorát.

A mint Denryhez közeledett, a zakatolása természetesen egyre növekedett. Erre Denry kihúzta a kulcsot az anyai ház kapujából és zsebre vágta. Denry mindég válságokban volt elemében. És a butorszállító kocsi bizony válságos helyzetet teremtett. A Brougham-utca ugyanis lejebb veszedelmesen meredek volt és így ki tudhatta, hogy a buzgón előretörő butorszállító kocsi mire képes?

A mikor a kocsi három és fél mértföldnyi óránkénti sebességgel haladva Denryhez ért, az felugrott, azaz inkább felmászott rá, nem hagyva e működése közben maga után egyebet, mint a szalmakalapját, a mely az anyja kapuja előtt maradt tanubizonyságul, hogy fiacskája ott volt és rendkívüli körülmények között távozott. Denrynek most az a fényes eszméje támadt, hogy le fogja eresztení a kocsirudakat és azokat fogja fékül használni. De nem lévén gyakorlata a kocsirudak leeresztésében, bizony lassan csinálta, úgy, hogy még mielőtt a rúdpárt leeresztette volna, a kocsi már nyolcz mértföldnyi óránkénti sebességgel haladt és az út legmeredekebb része még előtte volt. Hozzá még a baloldali rúd lebocsájtása folytán a kocsi balra fordult és Denry éppen csak kellő pillanatban eresztheti le a másik rúdpárt, hogy az útjában álló lámpavasba bele ne fusson. A hegyes kocsirúd hegye befúrta magát az úttest felületébe, a mi néhány perczre gondolkozóba ejtette a kocsit. Szerencsétlenségre azonban a meredek út megerősítette őt makacs önfejűségében úgy, hogy néhány perez mulva a kocsirudak eltörtek és úgy látszott, a butorszállító kocsi egyenesen kiszáguld a nyílt mezőre. (Valójában azonban a kanálisba száguldott bele.) Ekkor Denry észrevette a féket és dühösen küzködni kezdett annak

ZÁDOR ISTVÁN: BAJOR GIZI A „KRÉTAKÖR"-BEN

11

Magyar Művészet
1931. 11. l.

bell vett építészek ezek, nem teoretikus és akadémikus műveltségűek, mint a századvég s a XVIII. század nagy mesterei, hanem a gyakorlatban és műhelymunkában felnőtt építőmesterek, akik az önálló tervezőkészséget jórészt pallérsorból hozzák magukkal. Művészetük főérdeme nem is az építészeti részletformák egyéni jellege, szépsége vagy gazdagsága, hanem az egyszerű, mértéktartó, de monumentális és biztos architektonikus szerkezet. Ugyanazt a fejlődési fokot jelentik barokk építészetünk képviselői között, mint az ausztriai vagy délbajorországi olasz eredetű vagy német Werkmeisterek.

Az olasz építőmesterek működése hazánkban — amint ezt legutóbb Herzog József kutatásaiból láttuk[1] — már az egész XVI. században is nyomon követhető s az eddig feltárt gyér adatokból barokk művészetünk első száz esztendején is végigkísérhető. Ott vannak, mint királyi építőmesterek, várak

[1] *Herzog József:* Adatok a hazai építészet XVI. századi történetéhez. *Magyar Művészet*, II. évf. Budapest, 1926. 242. s k. l.; III. évf. 1927. 113. és 588. s k. l.; VI. évf. 1930. 659 és k. l.

szemlére, amikor az új székesegyházépítés első, de akkor még meghiusult terve felmerül. Munkássága egyébként ma még teljes egészében feltárásra vár; budai működésének emlékeire Schoen Arnold legújabb kutatásaitól reméljük az első hiteles adatokat.

A XVIII. század első fele nagyobb lendületet s egyben új irányváltozást jelent a hazai barokk történetében: a felszabadulás nyomán járó nagyszabású építkezés megindulását s a bécsi udvari művészet térfoglalását. Az ország gazdasági megerősödése s az udvari élet kialakulása új feladatok megoldását, új igények kielégítését sürgetik. A császárváros barokk művészete, elsősorban az építészet, a századfordulón fejlődésének virágkorába lép; a helyi hagyományok, az olasz és francia hatások sajátos szintéziséből Martinelli, Hildebrandt és Fischer von Erlach művészetében új nagy stílus kel életre, a bécsi „Hochbarock". S az új magyar mecénások, a császári udvar körében

[2] Kinevezése: m. kir. Országos Levéltár, Cam. Hung. Ben. Res. 1715. februar 21. orig. et fol. 121.

Szürkület az Erzsébet tsen.
Rapolta Zádor István.
Ujsdók 1907 8. XIV. 4. sz

Zádor István

ször, mert ocsmányságnak találtam volna, ha esetleg én viszem el orrod elől a pályadíjat.

— Nevetséges! Azért pályázat, hogy . . .

— Legyen. De . . . és ez a fő: hogyan adhatok be egy pályázatot egyidejüleg veled, amikor becsületemre mondom, nem tudom, mi ebben a dolgozatban az enyém és mi a tiéd?

— Légy nyugodt. Minden a tiéd, mert én nem fogok konkurrálni . . . — jelentette ki Peér mosolyogva, de már korántsem oly őszintén, mint azelőtt, mert emlékeiben sorra ébredt az a sok tervezgetés, álmadozás, amit arra a soha meg nem írt dolgozatra költött. Tudta, hogy ezzel fényes pálya nyílnék meg előtte. Hogyne. Ki is ért mai napság a fiatalok táborában a bimetallizmushoz? Csak ő, és Szalóky. És mégis, amennyire szeretett róla beszélni, amennyire örült, ha csillogtathatta elvont tudományát, s láthatta az értelmetlenség zavart mosolyát hallgatói arcára fagyni, éppen annyira irtózott a tolltól, tintától, és így történt, hogy az Akadémia pályázatára még csak el se kezdte azt a munkát, amit titokban mindenki rég megírtnak s benyujtottnak hitt részéről.

— Csak ne volnék olyan átkozottul rest! — mondotta hangosan.

Szalóky vígasztalón, hálásan nyujtott neki kezet.

— Ez egyszer, áldjon meg az Isten érte, pajtás, — sóhajtott megkönnyebbülve. — Gondold meg, ha megnyerem, egy csapásra enyém lesz a világ . . .

— A világ? — nevetett Peér, — a világ . . . más szóval az az ösmeretlen szépség, akit szeretnél Szalóky Pál feleségévé tenni. Mi?

Szalóky némán bólintott igent.

— És szóltál már neki? — faggatta barátja.

— Még nem.

— Miért nem?

— Bolond kérdés! Mert még nem tudnám eltartani. Ki merne ilyen szegény legény létére egy leányt lekötni? . . . De várj csak! — kiáltott felderülve. — Várj csak! Ha a pályázatot megnyertem . . .

Peér elgondolkozva fricskázta le a cigarettahamut kabátjáról; aztán halkkal kérdezte:

— Te Pali, nagyon szerelmes vagy?

Szalóky bosszankodva nézett reá, de Andor nem jött zavarba.

— Úgy értem, hogy nagyon komoly a dolog?

— Nagyon . . . — jött a válasz szenvedélyes határozottsággal. — Olyan komoly, hogy . . . — Szalóky türelmetlenül rántott egyet a vállán. — Ejh, erről kár beszélni is. Hát csak azt mondom én neked, hogy ha meglehet, hát meglesz . . . Ha pedig nem lehet . . .

— Mily sápadt vagy! Hát akkor? . . .

— Hát akkor én nem leszek . . .

— Pali, az Istenért! Hogy lehet ilyen bolondokat beszélni!

— Jó, jó, — mormogta Szalóky fanatikus csökönyösséggel. — Majd meglátjuk . . .

Peér az íróasztalhoz lépett.

— Ez a remekmű? — kérdezte, hogy a beszédet elterelje.

— Igen. Ha akarod, el is olvashatod.

— Ha akarom-e? . . . Persze, hogy akarom.

— Na hát vidd el. De aztán, ez természetesen kettőnk között marad.

— Magától értetődik, — biztosította Andor, máris az írásokba pillantva. — Hej, ha ezt én írtam volna! — sóhajtott tréfás bűnbánattal. — Micsoda karriér nyilt volna meg előttem . . .

— És micsoda boldogság lesz az enyém, ha ezt a pályadíjat megnyerem, — felelt Szalóky kezet nyujtva.

— Peér, hát szerencse fel! Szervusz! — mondta Peér, az iratokat zsebre vágva. — Holnap délután viszszahozom. Jó?

— Jó. Szervusz! — és a távozó után nagy robajjal csapódott be az ajtó.

*

Peér Andor a szokottnál is később csengetett a reggeliért. Rosszul aludt.

Egész éjjel a Szalóky pályamunkáját tanulmányozta; és mentől előbbre jutott az olvasással, annál elégedetlenebb lett — önmagával.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

DÉLI HÍRLAP

1973 OKT 19

Zádor István,
festőművész

1021

Zádor István Elek lányok című festménye a Miskolci Képtár Szolnoki művészek című kiállításáról, mely hétfő kivételével naponta 10—18 óráig tekinthető meg.

(Agotha Tibor felvétele)

Több mint 1900 tagja van a mádi Rákóczi Szakszövetkezetnek, ám október 9-től 400-zal

Zádor István (1882–1963)

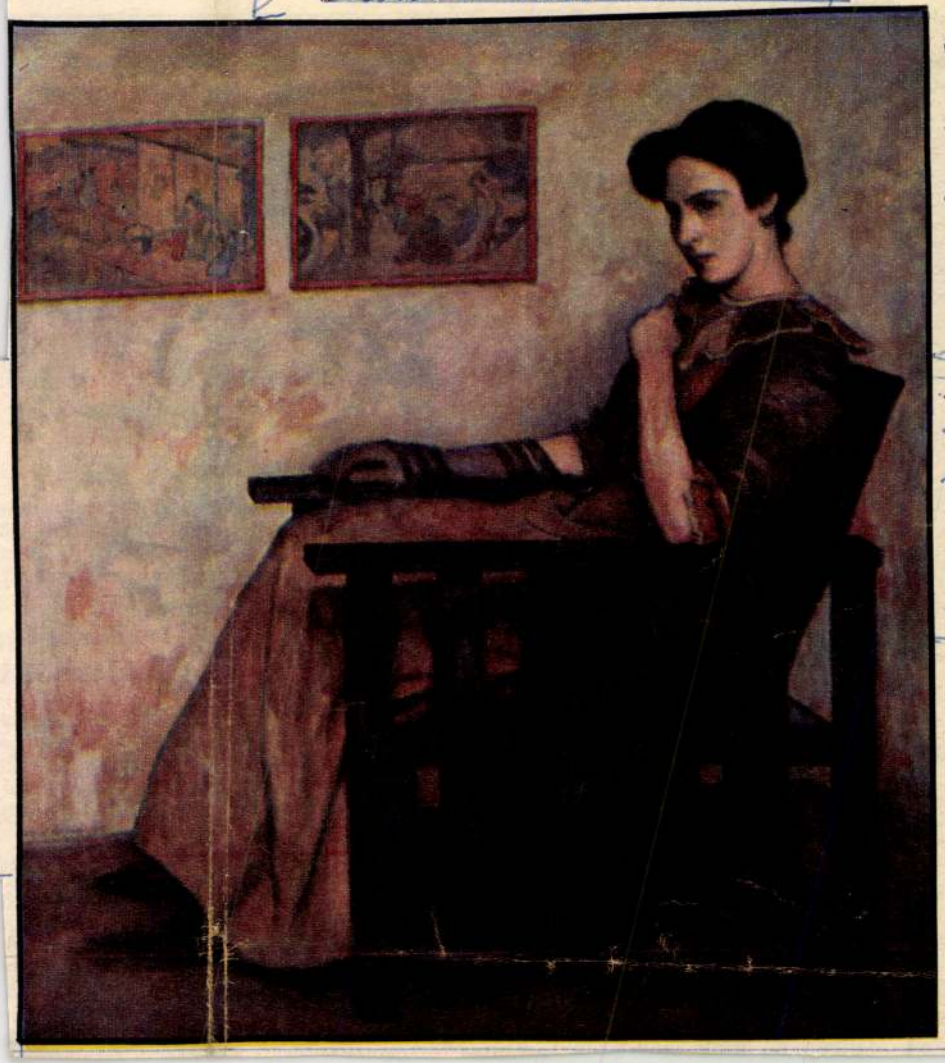

Jobbra: ZÁDOR ISTVÁN (1882–1963): Feleségem

Kossuth-díjas festő- és grafikusművész, Budapesten, Párizsban és Firenzében tanult. Tisza menti tájakat, útiélményeit, ismert művészek portréit megörökítő – részletgazdag – rézkarcaival világhírt szerzett. 1918–1919-ben forradalmi riportrajzokat, plakátokat készített, a Tanácsköztársaság bukása után emigrálnia kellett. Hazatéréséig Weimarban, majd Münchenben dolgozott. 1929-től a Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének elnöke. A szolnoki művésztelepen először diákként, majd 1914-től vendégként, később törzstagként a második világháborúig dolgozott. Festészete a tízes években a szecesszió felé hajló dekorativitást mutat, ezt jelzi közölt képünk is. Hagyatéka a szolnoki Damjanich Múzeumba került

Élet és Tudomány, 1947. okt. 9.

VÍRUSMEN
GYÜMÖLCS
— LOMBIKL

A vírusokra érzékeny növényfajok vagy -fajták nagy része valamilyen vírussal fertőzött, s fertőzöttségüket továbbadják, amikor vegetatív úton (oltással, szemzéssel stb.) szaporítjuk őket. A vírus jelenlétét sajnos nem mindig lehet első látásra megállapítani, mert a fertőzött növényeken olykor semmilyen tünetet sem figyelhetünk meg. Pedig a vírusos fertőzés következtében a növény életképessége lassan (vagy gyorsabban) csökken, a termőképessége romlik, sőt a növény esetleg el is pusztul. Megfelelő gyakorlati módszer pedig a vírusos betegségben sínylődő növények tömeges gyógyítására nincsen, főképp ha azok már nagy

nem egyformán támadják meg a kórokozók: például a gyorsan növő hajtáscsúcsból gyakran teljesen hiányoznak a vírusok még akkor is, ha a növény különben erősen fertőzött. Ezért ha hőkezeléssel még gátoljuk is a vírusok terjedését, a hajtáscsúcsokból nagy valószínűséggel nevelhetünk vírusmentes növényeket.

A vírusmentesítésre szánt, üvegházakban nevelt fákat ehhez 37—39 C-fokos hőmérsékleten tartják néhány hétig. Ezen a hőfokon a hajtások még növekednek, de a vírus szaporodása elakad, és túlélésük esélye csökken. A hőkezelés alatt képződő új hajtásrészeket — amelyek való-

találni, amely lehetővé teszi a rendkívül kis méretű hajtáscsúcsból is az új növények kinevelését.

Milliméteres hajtásokból

Megfelelő összetételű *táptalajon*, csírátlan körülmények között akár *egy milliméteres* vagy ennél tízszer kisebb hajtáscsúcsból is fölnevelhető számos növény. Sokszor a hajtások elágazódása is megindul a lombik-
ban. Így a kis nö
új táptalajra téve
szaporíthatók. Ma
alkalmazzák ezt a
például a dália, a
tém, a szegfű, a ge
spárga, az orchi

jasokkal: a cseresznye-, a meggy-, a szilva- és az almatenyészetekkel értek el eredményt.

A gyümölcsfák hajtáscsúcs-tenyésztése úgy történik, hogy a fának az egyéves, jól fejlett rügyektől duzzadó hajtásait decemberben, januárban begyűjtik, s 4 C-fokon tárolják. A feldarabolt ágakat csírátlanítják, s a további műveleteket is ibolyántúli sugárzással megvilágított helyiségben, steril munkaasztalon végzik. Ott fejtik le

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor István

NÉPSZAVA

1963 MÁJ 31

Elbúcsúztatták Zádor Istvánt

A Farkasréti temetőben csütörtökön volt Zádor István Kossuth-díjas festőművésznek, hamvasztás előtti búcsúztatása. A Magyar Képzőművészek Szövetsége, valamint a Szinyei-Merse Társaság nevében *Molnár C. Pál* festő és grafikusművész méltatta az elhunyt munkásságát. A szolnoki művésztelep alkotóinak nevében *Chiovoni Ferenc* festőművész búcsúzott Zádor Istvántól. *(MTI)*

sikerei

Kennedyt
lle-t várják

k az elmúlt napokban rész-
a faji megkülönböztetés el-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Zádor István

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1963 MÁJ 16

42 napig tart.

1027

Elhunyt Zádor István Kossuth-díjas festőművész

82 éves korában rövid szenvedés után elhunyt Zádor István Kossuth-díjas festőművész. Temetéséről később történik intézkedés.

is adott mindenkinek
könyvnek még nagyobb a sze-
repe, és óriási mértékben meg-
növekedett a könyvszerető em-

g készen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG

1977 OKT 16

Záborszky Viola
festő

1021

Záborszky Viola képei a Rudnay-teremben

Záborszky Viola 27 táblaképe látható csütörtök óta az egri Rudnay-teremben. Gazdag világ.

A művésznő határozott egyéniség, önálló szemlélettel, stílussal. Szorgalmas, lelkiismeretes szenvedéllyel fest. Kilép a mai hazai piktúra generációkat átfogó általános szemléleti vonalából; nem tartják őt fogva az impresszionizmus és az utána következő áramlatok, inkább az európai XVI. században Dürer, Leonardo közelében keresi a rokonságot, az útmutatást a stílushoz, a teremtés hogyanjához.

Rácsai, keretei, ablakai bontják a teret, hogy a fény illúziót teremtő erejét bizonyítsa. Ebbe az általa sokrétűen megosztott térbe állítja bele a szép fehér virágokat, tüzes napraforgókat, ebbe a térbe dobja bele a kékfestő drapériát, vagy az éppen levetett fehér, fémesen csillogó ruhadarabot, hogy bizonyítsa az emberi jelenlétet és az összhangot, amely nem feltétlen azáltal keletkezik, hogy lemásoljuk a látható külső világot, hanem elsősorban és igazán abból a szándékból, hogy magunk választunk ki tárgyakat, a nekünk alkalmas és nekünk tetsző színeket annak bizonyítására, hogy él bennünk, mindannyiunkban egy külön világ, ami csak a miénk, amit csak így és csakis így lehet kifejezni.

A *Napraforgó kékfestővel* talán a legjobb példa, hogy a művész gondolatrendszerét nyomon kövessük. Három fehéres színű paraván, vagy falsík a középsőre rádobva a kékfestő, majd két napraforgó mosolyog bele ebbe az együttesbe. Nem kérdezzük, nem is fontos, miért így állnak ezek a fehér síkok, de ezt a rendet érzékeljük és ezt a harmonikus rendet elfogadjuk, éppúgy, mint a *Virágok narancs és lila színben* című kompozíció megrendezettségét, vagy a *Tulipános csendélet* háromfülkés megoldását azokkal a színbéli ellentétpárokkal, amelyeket a ritmus biztosítására olyan természetesen és magától értetődően használ a festő. De épp így elemzésre, utánagondolásra késztet a *Térrács* is!

Feltűnik talán a jámborabb szemlélőnek, hogy egy nő fest ennyi aktot és az, hogy a női test szolgáltat alkalmat egy sor érzés kifejezésére. A képek azonban meggyőznek minket arról, hogy itt a női test nem a férfi szerelmének tárgya, nem vallomás a kép a szerelmet kérő és szerelmet hívó testről, inkább mint a szépség egyik formája jelenik meg. A művészt nem is nagyon érdekli, mi rajzolódik ki az egyébként közömbösen ránk tekintő női arcon, arra kíváncsi, hogyan verődik vissza ennek a női testnek a fénye, hatása a tárgyakról, mit kap ez a női test a környezettől és bennünk, a szemlélőkben a meghittség és az otthonosság érzése ébred-e. Az *Akt órával*, a *Kettős akt*, a *Torzó az andreánummal* — mondandónak bizonyítékai.

A *Kék szoba* tovább hangsúlyozza a meghitt pillanatoknak a vonzását, amikben a művész megkeresi a harmóniát.

S hogy ez a művésznő mai alkotó, két táblára hívnánk fel a figyelmet. Az egyik a *Rendszer* címet, a másik a *Narancs* felírást viseli. A forma, a tartalom ennél egyértelműbb nem lehet és mégis itt van az a bizonyos stílus, az a bizonyos szemlélet, amely eredetivé teszi mindkét alkotást.

Ha műgyűjtő lehetnék!

Farkas András

Mindent bele?

SZŰK KÉT ÉS FÉL HÓNAP van már csak hátra az esztendőből a naptár szerint, de mert a vasár- és ünnepnapok lecsípnek ebből is, valójában ennyi sem. Kár lenne illedelmeskedve kerülgetni azt, ami úgyis bekövetkezik; a gazdasági életben megint megkezdődik az év végi hajrá. Megint, mindom a gond tartósságára, ismétlődésére utalva, mert hiszen hosszú ideje lázgörbéhez hasonlóan emelkedik és süllyed az ipari termelés egy-egy nagyobb naptári időszakban, negyedévben, félévben, esztendő végén. Az idén júniusban például kereken 18 milliárd forinttal több árut értékesített a szocialista ipar, mint áprilisban, s tavaly, tavalyelőtt ugyancsak ez volt a helyzet. Sőt, a tavaly októberi és decemberi árukibocsátás közötti különbség értéke 21 milliárd forintot tett ki, ami — ha az átlagot nézzük — fél hónap teljesítményének felel meg. Joggal következtethetünk ebből az eltérésből arra, vagy az októberi eladások maradtak el jóval a lehetőségektől, vagy a decemberiek haladták jóval túl, tehát egészségtelen mértékben azokat. Mondhatnók, is-is, mindkettő igaz, ám az a fontos és érdekes ebben, miért tűnnek elkerülhetetlennek az ilyesfajta igazságok?

Válasz, magyarázat persze sokféle kínálkozik. A szállítási szerződések rendszere — pontosabban annak betű szerinti érvényesítése — módot ad a gyártóknak az áru lökésszerű továbbítására. A pénzügyi elszámolások rendje is növeli — ahogy a szaktásban például, s az is, hogy a hajrák időszakában növekszik az egységnyi termékre jutó fajlagos költség. Megintcsak magyarán, drágábban állítják elő az árut! Nehogy félreértés legyen: sok olyan iparág van, ahol a technológia, a termék jellegénél fogva, vagy éppen a gyártás időszakosságát — ún. szezonalitását — tekintve, lehetetlen az egyenletes árukibocsátás. Motorvonatokat, bizonyos gyógyszereket, azután konzervipari sűrítményeket és hasonlókat képtelenség hónapról hónapra azonos mennyiségben előállítani, mert olyan a termék, a technológia. S azt, hogy mennyire fontos tényező a technológiai kényszer, iparágak termelési eredményeinek sora igazolja, hiszen a nyersacéltermelésben, a kőolaj-finomításban a technikai, technológiai körülmények egész egyszerűen nem adnak módot semmiféle hajrára, egész évben egyenletesen kell dolgozni.

Ilyesfajta kényszer híján azonban könnyen fölborul a rend, szabályosnak látszik a szabálytalan, sikernek az erőlködés. Ráadásul ott is erőlködnek, ahol éppen a terv nem teljesítése növelné a népgazdasági eredményt — mert a termékre kisebb az igény, az áru csak a készleteket gyarapítja.

HIHETJÜK-E, hogy nem kerekedik a csoportérdek a társadalmi érdek fölé ott, ahol decemberben kétszer annyi árut adnak át a készáruraktáraknak a műhelyek, mint két hónappal korábban, s januárban mindössze negyedét a decemberinek? Nem

Idegenforgal

Hívja

A címet toldjuk meg a kérdéssel: és vajon fogadja-e, illetve: hogyan fogadja, milyen lehetőségeket kínál és nyújt az erre a tájra tévedő vendégnek Heves megye? Ne intézzük el a választ egyetlen tőmondattal, mert akkor sértenénk a realitást.

Nem árt, ha gondolatban végigfutunk az általunk jól ismert tájakon, bekukkantunk ide is, oda is.

1

Aki úton van, mindenekelőtt enni és inni akar. Úgy tetszik, a Mátra vagy a Bükk útjain és környékén nincs hiány vendégmarasztaló helyekben. Az ismert éttermek mellé a közelmúlt hónapokban újabb vendéglátó helyeket is létesítettek, amelyek egy jó része arra is alkalmas, hogy a gyakorta siető turista valamit gyorsan bekapjon és igyék is utána. Mátrafüredtől a Kékesig több ilyen lehetőséget ismerünk.

Bódék, faházak, vagy éppen átalakítással nyert kisvendéglők sorakoznak egymás mellett és egymást követően, ahogy egyre feljebb és feljebb jutunk a Mátrában.

A Bükk innenső oldalán már korántsem ilyen „jó" a helyzet. A fél kezünkön meg tudjuk számolni, hová térhet be úgy az országutak vándora, hogy biztos lehet benne, kérését teljesítik is, ha megéhezett vagy megszomjazott.

Arról kár beszélnünk, hogy Egerben mekkora a zsúfoltság a főszezonban és az új, önkiszolgáló éttermek sem tudtak ezen lényeges mértékben változtatni, legfeljebb csökkentették a várakozás időtartamát.

Gyöngyösön szintén nemrégen nyitottak meg egy önkiszolgáló éttermet az autóbusz-pályaudvar közelében, amelynek „aránylag jó" a forgalma, bár még nincs a csúcson.

A baj csak akkor bukkan elő, amikor hirtelen nagyot változik az időjárás. A ritmus kibillen, a gyors váltást nem tudják követni ezek az aránylag kis egységek, mert honnan is lenne olyan raktározási lehetőségük, amely a vendégek számának nagy ingadozását könnyen el tudná viselni.

ELSŐ TEREM.

ZÁDOR ISTVÁN RAJZAI.

1.	Zsidó fej	550.—
2.	Sebesültek egy török tábori kórházban .	450.—
3.	Via del Duomo Monfalconeban	350.—
4.	E fogott oroszok	450.—
5.	Drasche-Lázár A. arcképe	650.—
6.	Hídépités a Medunán Pordenonenál . .	450.—
7.	A gö zi San Ilario templom	450.—
8.	Tersztyánszky vezérezredest mintázza Kisfaludy-Strobl Zsigmond. Magántulajd.	
9.	Czeisberger János altábornagy arcképe. A hadseregfőparancsnokság tulajdona.	
10.	San Vito al Tagliamento	450.—
11.	Az olaszoktól vissza oglalt Görz főtere .	450.—
12.	Pihenő trénkocsisok	350.—
13.	A volhyniai fejedelmek vára Luckban . .	350.—
14.	Olasz védelmi állások a görzi muzeum előtt	450.—
15.	Török katonabanda. Magántulajdon.	
15a.	Halpiac Luckban	450.—
16.	Trieszti katedrális belseje	450.—
17.	Ferencz József holttestét a Burgba hozzák. Lithográfia 25 példányban. Keret nélkül	60.—

Ernst-Múzeum kiállításai.
XXX. (1918)

18. Esztergom . . . . . 450.—
19. Ferencz József temetésén: Gyászmise a Stefansdómban . . . . . 550.—
20. Csernoch János hercegprimás arcképe . . 800.—
21. Csatakép Stanislaunál . . . . . 450.—
22. IV. Károly kirá y esküje. Lithografia 25 példányban. Keret nélkül . . . . . 60.—
23. Luck . . . . . 450.—
24. „68-as arbájtosok" hidat épitenek Lucknál 450.—
25. Ferencz József temetése a Stefansdóm előtt . . . . . 550.—
26. Tö ök tüzérségi állás Galiciában . . . . 450.—
27. Vasuti kocsiba beépitett legénységi konyha 450.—
28. Ferencz József holttestét a Burgba hozzák 550.—
29. A görzi San Ilario templom belseje. Vizfestmény . . . . . 550.—
30. Miramar. Vizfestmény . . . . . 450.—
31. Gróf Andrássy Gyula arcképe . . . . . 650.—
32. Egy szürke délután az Aranyszarvon . . 550.—
33. Jenő főherceg tábornagy arcképe. Magántulajdon.
34. Perai házak Konstantinápolyban. Vizfestmény . . . . . 450.—
35. Gróf Apponyi Albert arcképe . . . . . 650.—
36. Sultan Achmed türbéje (sirboltja) előtt. V.zfestmény . . . . . 450.—
37. A flitschi templom belseje. Vizfestmény . 450.—
38. Kalusz. Vizfestmény . . . . . 450.—
39. Galata. Vizfestmény . . . . . 450.—
40. Tábor a Santa-Lucia-i vasuti hid alatt . 450.—
41. Motta di Livenza . . . . . 450.—
42. Harc előretolt aknafőből . . . . . 450.—

43. Mühely egy vasuti kocsiban . . . . . 450.—
44. A Sultan Valide Djami Konstantinápolyban 350.—
45. Egy utca Brest-Litovskban . . . . . 450.—
46. Halicz . . . . . 350.—
47. A lucki zsidókántor . . . . . 550.—
48. A lucki zsidótemplomban . . . . . 550.—
49. Kézigránátharc . . . . . 450.—
50. Wladimir-Wolynski . . . . . 350.—
51. Halottak napja egy volhyniai katonatemetőben . . . . . 450.—
52. A Sultan Achmed mecset Konstantinápolyban . . . . . 350.—
53. Zsákmányolt olasz ágyuk Codroipóban . 450.—
54. A 19. török divizió karmestere . . . . . 450.—

LÁNYI DEZSŐ SZOBRAI.

55. Ágai Adolf arcképe. Márvány . . . . . 4000.—
56. Ujházi Ede. Márvány . . . . . 4500.—
57. Egy elesett huszárzászlós. Márvány. Magántulajdon.

MÁSODIK TEREM.

CSÓK ISTVÁN MÜVEI.

58.	Sárgaruhás nő	7000.—
59.	Magdolna	8000.—
60.	Első séta	6000.—
61.	Siesta	6000.—
63.	Római fürdő	3500.—
64.	Kukoricásban	4500.—
65.	Zöldruhás nő	8000.—
66.	Csendélet	3500.—
67.	Lido	5000.—
68.	Csendélet	3000.—
69.	Thamár	16000.—
70.	Zsuzsánna	16000.—
71.	Kukoricástábla	3000.—
72.	A Lido homokjában	15000.—

LÁNYI DEZSŐ SZOBRAI.

73.	Fekvő női akt. Márvány	4500.—
74.	Fáradtan hazafelé. Bronz	6500.—
75.	Jegesmedve. Márvány	7000.—

Zádor István
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

LÁTÓHATÁR

1966. 3-4 sz.

/1021

ILLŐN KÖSZÖNJ EL

Ha átadsz egy kötetre valót,
biztosra ki mondja,
hogy el is készíti a nyomda
még életedben?

Nem azt mondom, hogy holnapután
lehull az a bomba.
Maradhatsz a béke bolondja
akár a sírig.

S nem azt mondom: egy pillanat és
rémít az enyészet.
S képzelmedben már fölidézed
az Apokalipszist.

Csak azt mondom: tanácsolok egy
számodra merészet:
hogy hagyjad abba az egészet,
s illőn köszönj el.

Zádor István rajza

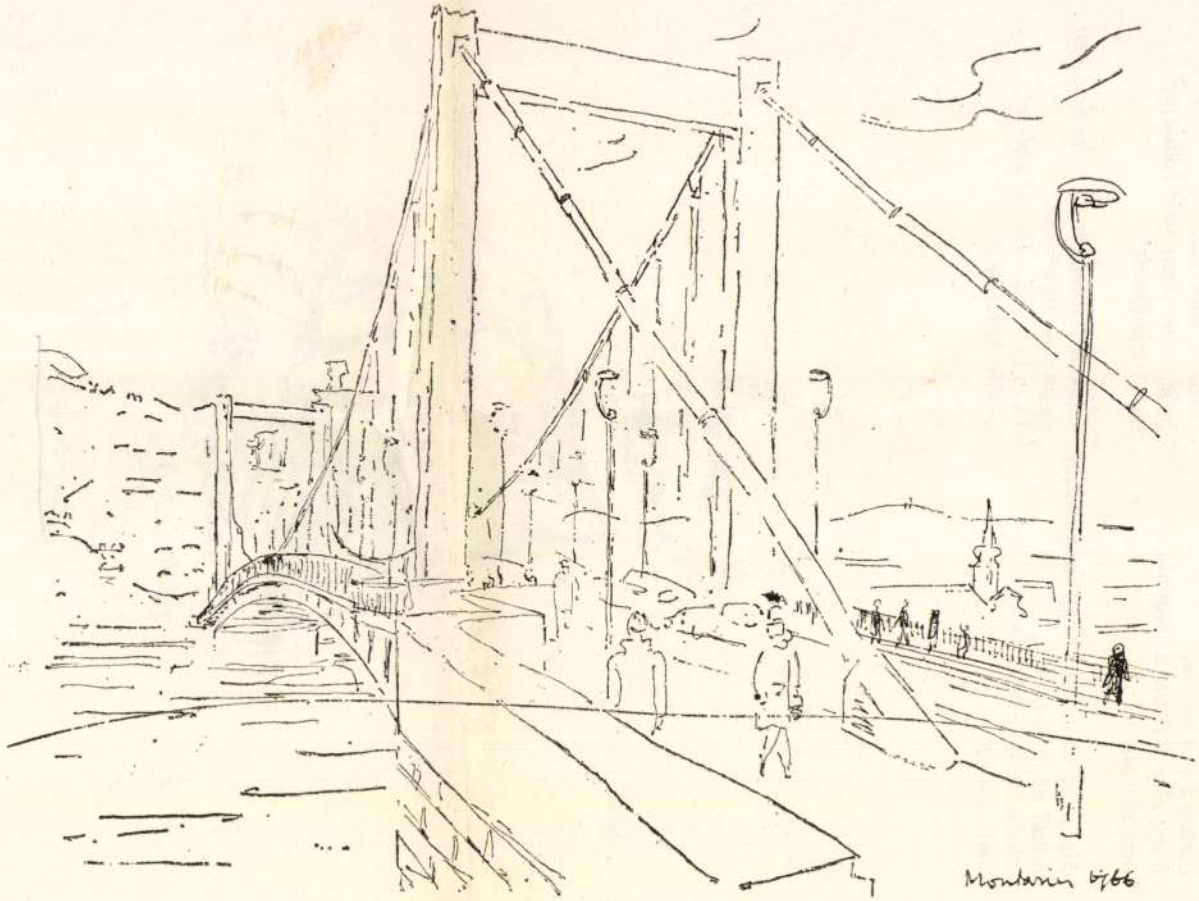

Hubert Montarier rajza

11814.

Zádor István:

IV Károly koronázási esküje.

Az előtérben szemlélhető, a hol a Szentháromság szobrának emelvényén a koronázási templom és a nép felé fordulsan áll a király, ki jobb kezét felemelten tartja s az esküt teszi le. Körülötte a kg. primás, a nádorhelyettese és a segédkező papság látható. Felirata alól

jobbra: Zádor 1916: XII. 30.
és ez alatt: a király esküje.

Grafitrajz, mérete: 38·9 : 28·9 cm.

Ltn. 21680.
Irakl. 23-917.
577-917-4.

Ára 250 K.

V.

ABA NOVÁK VILMOS: MÁTRAI FALU

ZÁDOR ISTVÁN: FEKETE KALAPOS HÖLGY

Nemzeti Képzőm. kiáll. 1934

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN művei:

525. Ezsékiás király tava Jeruzsálemben. Rézkarc.
526. Safed, Galileában. Rézkarc.
527. Ábrahám és Sára sírja Hebronban. Rézkarc.
528. Dávid vára Jeruzsálemben. Rézkarc.
529. Keresztelő Szent János sírja Sebastie-ben. Rézkarc.
530. Ráchel sírja a bethlemi úton Rézkarc.
531. Dávid ucca Jeruzsálemben. Rézkarc.
532. Jeruzsálem látképe az Olajfák hegyéről. Rézkarc.

Műcsarnok 1928.
Kat. k.

KÉPEK

Zádor István.

IV. Károly megkoronáztatása.

Az 1916 december 30-iki koronázásnak azt a részét ábrázolja ez a lap, midőn a királyi pár balra haladó díszkíséretje a Nagyboldogasszonyhoz czímzett templom kapuja elé. A koronázási templom a háttért foglalja el. Jelmagyarázat alól balra: Zádor 1916: XII. 30.

Grafitrajz, méretei 38·9 : 28·8 cm.
577-917-i.

Ltn. 21677.
Szabl. 20-917.

Ára 250 K.

9043

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

Népszava

Zádor István festő-grafikusművész

1021

1973. június 22.

KIÁLLÍTÁSI KALAUZ

Emlékkiállítást rendezett a *Hadtörténeti Múzeum*

ZÁDOR ISTVÁN

halálának 10. évfordulója alkalmából a művész háborús és forradalmi témájú grafikai lapjaiból. Az érdekes tárlat három nagyobb egységben sorakoztatja fel a bemutatandó anyagot: a legkorábbi rajzok az első világháború eseményeit idézik fel, ezt követik az 1918—19-es forradalmak idején készült riportázsok, végül pedig a második világháború, majd a demokratikus újjászületés emlékezetes pillanatait feldolgozó grafikák láthatók.

Az 1963-ban elhunyt művész pályája a század tízes éveiben indult. Tanulmányait Párizsban és Firenzében végezte, s különösen hatott rá *Alexandre Steinlen* rajzstílusa, aki a realista igényű, szociális indulatú grafika egyik legjobb mestere volt a századfordulón. A párizsi munkáséletről készült rajzsorozata ébresztette fel a grafika iránti érdeklődést a fiatal Zádorban, aki kezdetben festőnek készülvén, csak studiumokat rajzolgatott. Hazatérve a szolnoki művészek köréhez csatlakozik, először csak nyaranta látogatta a művésztelepet, később állandó tagja lett. Érzékeny rézkarcok egész sorában örökítette meg a hangulatos Tisza menti tájakat, de kedvelt témája volt a portré, s már ekkor vonzódott a mozgalmas, zsánerszerű szituációkhoz.

Sajátos, riportszerű hangja, amelyben iskolateremtőnek számított idehaza, az első világháború idején alakult ki. Sebesülések, sok viszontagság után másodjára hadifestőként került ki a frontra, ahol rengeteget dolgozott. Gyors és biztos technikákhoz szoktatta magát, hogy jól rögzíthesse az eseményeket. A háborúba hajtott emberekkel együttérző indulata az ábrázoltak karakterének lényege felé sodorta: komoly, megrendült hangon adott hírt a csataterek borzalmairól, az ember kiszolgáltatottságáról.

A Tanácsköztársaság idején már ismert újságrajzoló, ekkoriban készült munkái krónikás hűségű láttatásai a proletárállam erőfeszítéseinek. Néhány lapja, így a *Kun Béla beszél* című sorozat darabjai ikonográfiai jelentőségűek.

A bukás után emigrál, Németországban él. Csak 1924-ben tér haza, s lesz a Magyar Rézkarcolók Egyesületének elnöke. Ezidő tájt főként városképeket készít, a társadalmi állásfoglalástól tartózkodik. Politikus habitusa csak az újabb világháború küszöbén éled fel, amikor is felemeli szavát a fasizmus kegyetlenkedései és mérhetetlen anyagi pusztításai ellen. „Budapest 1945" című albuma a mementó okáért készült, „hogy a látók lássanak, s a még élők borzadjanak". A romokban heverő főváros pandantjaként emléket állít a felszabadult ország lendületes élettempójának is, rajzai, riportjai az emberbe, a jövőbe vetett hitét hirdetik. Virtuóz grafikai tudását, nemes humanizmusát kormányzatunk 1951-ben Kossuth-díjjal honorálta.

Vonzó, kellemes tárlat

ALAPFY ATTILA

fotóművész bemutatója a *Műcsarnokban*. Lovakat, lovasokat és lovasbravúrokat fotografál, figyelemre méltó művészi felkészültséggel és szakértelemmel. Hivatásos lótenyésztő, s így belülről is ismeri a lovak életét, lelkivilágát, amellyel szemben rokonszenvesen elfogult. Bemutatja a lovakat természetes miliőjükben, a karámokban, istállókban, a pusztán, s bemutatja „munka" közben, a versenypályákon, ahol erő és ész — értvén ez alatt nemcsak a lovat megülő ember, hanem az állat intelligenciáját is — egymást felerősítve viaskodik.

Van egy terme, amelyben különböző technikai trükkök segítségével szinte festményszerűvé teszi a fotográfiát, kontúrok, színek, sajátos tónusok által helyettesítve a valóságelemeket. Kísérlete új színt ad a fehér-fekete képek lírájához, mintegy áttételesen, jelképiségében tükrözi az ezekben kifejtetteket. Tárlata megkapó vallomás az élet, a lét szépségéről, értelméről, az állat és az ember barátságáról, egymásra utaltságáról.

A *Fényes Adolf-terem* ad otthont

HORVÁT SÁNDOR

kerámiáinak. A művész az ifjabb kerámikus-nemzedék jeles tehetsége, egyike az európai hírűvé lett siklósi műhely megalapítóinak.

Elsősorban épületkerámikus és térplasztikus. Architekturális munkáinak ötlete és formanyelve is merész: a mintázás lendületes, nyers voltával valósítja meg konstruktív elképzeléseit. Idegen tőle a színes dekorativitás és a grafikai dísz, sajátos ornamentumvilágát a mozgásritmusból igyekszik kibontani.

Eszmei célja a világegyetemet feszítő különféle erők formába öntése, sokban merít ezért a természeti struktúrákból, alakzatokból. Samottos anyagból készült tábláiban a tömegritmus és a durva felület révén tolmácsol esztétikai értéket; olykor mázat is használ, ilyetén is hangsúlyozva a plasztika dekorativitását. Koncepciójának *határozottabb, kevésbé játékos kifejtése*, úgy véljük, javára válna.

Tasnádi Attila

1973.

Az eltűnt segé nyomában

— *Emlékeznek még a leszerelési segélyre?* A leszerelt katonák kapták, amikor visszatértek a gyárba... És persze *segélyt kaptak akkor is, amikor bevonultak*, legalább itt a *Budapesti Kőolajipari Gépgyárban.* Volt itt még *házassági segély*, sőt még költözködés esetén is a szakszervezethez lehetett fordulni. Az utóbbi hat-nyolc évben *ezeket a segélyeket elfújta a szél...*

Fülöp Béla marós szavai hallatára a BKG szakszervezeti irodájában összeszenéznek a jelenlévők — az szb-titkár, a tt-elnök, két nagycsaládos dolgozó.

Nem a nagy családoktól

— *Pedig nem is csökkent a vállalati segélykeret!* — csóválja a fejét *Radó Zoltán*, a gyári társadalombiztosítási tanács elnöke. — 1972-ben már 217 ezer 750 forint volt segélyre, mert a tröszt szakszervezeti tanácsa is *támogatott* bennünket 38 ezer forinttal.

— Igen ám, csakhogy *az összeg több mint hatvan százaléka olyan kiadásokra megy el, amelyeket akár be is lehetne tervezni* — veszi át a szót *Mézer Antal*, szb-titkár. — Több mint 40 ezer forintot költöttünk például a *nagycsaládosok* és az *egyedülálló anyák* támogatására, 38 ezer forintot utaltunk ki a *rászorult nyugdíjasoknak*, csaknem 27 ezer forintot *a szülő nőknek*, hogy csak a nagyobb tételeket emeljem ki. Ehhez jöttek még a rendszeresen visszatérő *gyermekgondozási* és *temetkezési* segélyek és már el is fogyott a keret több mint 60 százaléka. *A maradékból* kell — vagy inkább kellene! — fedeznünk minden *egyéb* igényt. Ami nem kevés, hiszen segélyezési szempontból a dolgozók nagy többsége ebbe az „*egyéb*" kategóriába tartozik.

— Sok-sok vita, töprengés után alakultak ki az előbb említett arányok és kategóriák — folytatja az szb-titkár — *és okosabbat kitalálni nagyon nehéz.* A nyugdíjasokat például feltétlenül segíteni kell. A nagycsaládosok és egyedülálló anyák támogatását még fokozni is kellene. De a 60:40 százalékos arány miatt mégis úgy érzem, *mintha meg lennénk kötve a kezünk.*

— Csak példaként említettem a bevonulási segélyt, mert az jutott először eszembe — szól is mét Fülöp Béla maró aki a vállalat segélyezés bizottságának is tagja. — Azt hiszem, *semmi ba nem származik abból, h nem fizetünk ilyen címe segélyt a jövőben.* D hogy egyáltalán ne ad junk leszerelési, még in kább házassági segélyt - az mégiscsak furcsa! Hi szen a *fiatalok között i sokan rászorulnak.*

„Miből fedezzük?"

— Hej, *de nehéz ügy!* — sóhajt fel *Gulyás Gyula* lakatos és hegesztő. — Emlékszem, annak idején *én is kaptam itt leszerelési segélyt és nagyon jól jött*... Most viszont — mint *négygyermekes családapa* — annak örülök, hogy *minden karácsony előtt kapok*, mert minden fillérre szükségünk van. Képzeljék el, milyen nehéz egy ilyen családnak kifizetni a 28 ezer forintos *lakás használatbavételi díjat* (közben azt sem tudtuk, hová legyünk örömünkben, amikor *két és fél szobás lakást kaptunk* a Füredi úton).

— Természetesen! — bólint az szb-titkár. — Ezért mondtam, hogy *még jobban akarjuk támogatni a nagycsaládosokat.* Nem az ő rovásukra szeretnénk „gazdálkodni".

— Ezt *én is tanúsíthatom* — mondja *özvegy Juhász Györgyné* segédmunkás. — Egyedülálló asszony vagyok, négy gyerekem közül három még odahaza van. 1970-ben 600, 71-ben 800, 72-ben pedig 1000 forint *segélyt kaptam* a szakszervezettől, amit tavaly további 400 forint beiskolázási segéllyel tetéztek jegyzi meg *Győrfi Jánosné* raktárkezelő, a segélyezési bizottság másik tagja —, hanem a „egyéb" kategóriába sorolt *sok más dolgozót* is. Az ő jogos igényeiket csak akkor tudjuk kielégíteni, *ha több lesz pénzünk.* De kötött keretekkel gazdálkodunk...

Van lehetőség az emelésre

— *Eddig valóban kötött volt a segélykeret* — erősíti meg őt Radó Zoltán. — Mert miből is tevődik össze az a 217 ezer forint amit segélyezésre használunk fel? Csaknem *fele szakszervezeti tagdíjakból* (a tagdíjösszeg 50 százaléka ugyanis a gyárban marad), a másik fele pe

Munkáséletek

Találkoztam a boldo emberrel. Magas termet szemüveget visel, kilenc ven kiló. Harminchét é

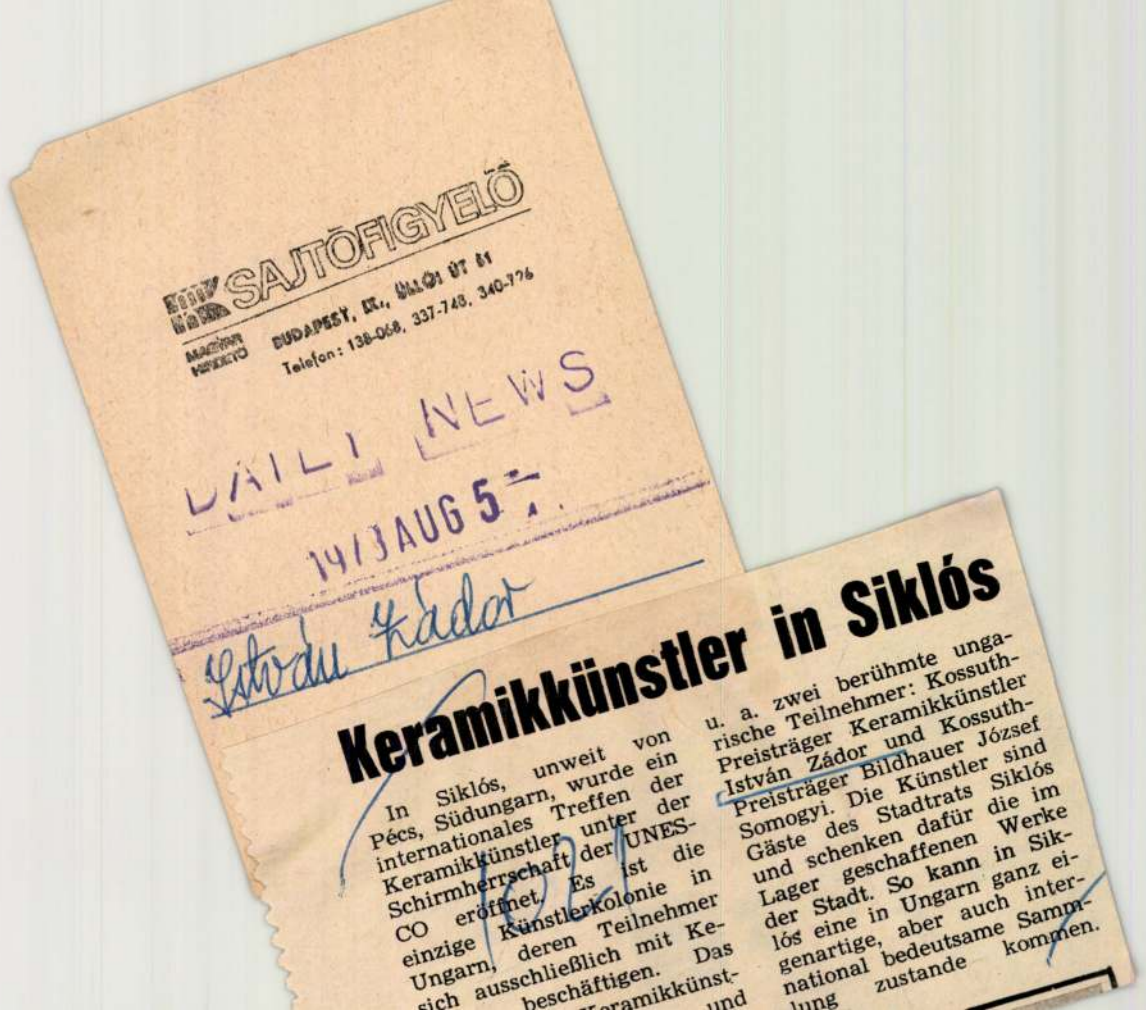

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DAILY NEWS
1973 AUG 5

István Zádor

Keramikkünstler in Siklós

In Siklós, unweit von Pécs, Südungarn, wurde ein internationales Treffen der Keramikkünstler unter der Schirmherrschaft der UNESCO eröffnet. Es ist die einzige Künstlerkolonie in Ungarn, deren Teilnehmer sich ausschließlich mit Ke- beschäftigen. Das Keramikkünst- und

u. a. zwei berühmte ungarische Teilnehmer: Kossuth-Preisträger Keramikkünstler István Zádor und Kossuth-Preisträger Bildhauer József Somogyi. Die Künstler sind Gäste des Stadtrats Siklós und schenken dafür die im Lager geschaffenen Werke der Stadt. So kann in Siklós eine in Ungarn ganz eigenartige, aber auch international bedeutsame Sammlung zustande kommen.

der Zusammenarbeit
schen Rumänien und
UdSSR zu unternehm

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307

1960 MÁR 2

NÉPSZABADSÁG

Magyarország 1945—1960

címmel művészi album jelent meg a Kossuth Könyvkiadónál felszabadulásunk 15. évfordulójára. A több mint 300 oldalas album csaknem 600, részben színes fényképet tartalmaz. A bevezető szövegrészt Baktai Ferenc és Máté György állította össze. A kötet művészi megalkotásán Zádor István Kossuth-díjas festőművész és több más kiváló művészünk dolgozott.

...onti Bizottságának tagja,
...Veszprém megyei Pártbizottság el-
...ő titkára, *Slamovics Zoltán*, a
...megyei pártbizottság titkára és
...*Kiss János*, a városi pártbizottság
...titkára, társaságában

Kacziány Aladár: „Halandók, merjetek!"

Zádor István: Barna Zsigmondné.

KMTárs. jub. kiáll. 1936.

3876

MAGYARORSZÁG
*002
FILLÉR

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Dr Szentiványi Gyula úrnak
úrnőnek

Il VI

Bréna út 41

Budapest, a postabélyeg kelte.

A közelmultban bátrak voltunk megküldeni ZÁDOR ISTVÁN: „EGY HADIFESTŐ EMLÉKIRATAI" című műve előfizetési lapját.

A mű megjelentetési lehetőségének biztosítása érdekében az a tiszteletteljes kérésünk, hogy amennyiben a mű nb. érdeklődésével találkoznék, úgy kegyeskedjék a megrendelési lapot aláírva mielőbb hozzánk juttatni.

Teljes tisztelettel

RÉVAI IRODALMI INTÉZET.

— Szent meggyőződésem, hogy a nagyságos asszony és Gleerup úr között nincs más, mint lelki szerelem.

Kiengedte a kezét:

— Köszönöm, Lundbye kisasszony.

A leány lehajtotta fejét s tétova léptekkel elhagyta a szobát.

Bessel visszaült helyére és kibámult az utcára.

Valami véghetetlen kimerültség vett erőt rajta, kiütötte kezéből a fegyvert s védtelenné tette.

Most mit tegyek? — kérdezte ismét önmagától s megkisérelte, hogy kövesse tova iramló gondolatait.

Fel kellene keresni Gleerupot s halálosan megsérteni.

— Mint a rossz regényekben — tette hozzá csúfondárosan.

A legegyszerűbb lenne, ha szó nélkül lelőném.

De miért lőném le? Mit vétett nekem? Nincs más bűne, csak az, hogy fiatalabb nálam s hogy Helén őt szereti.

Helén a bűnös!

Képzelme elébetárta: hogyan folynék le az a viharos jelenet, amelyben felelősségre vonná Helént.

Az asszony bizonyára azt felelné neki:

— Nem csaltalak meg soha!

S erre ő vajjon mit mondhatna?

Mondhatnám-e azt, hogy: „Megtiltom, hogy Thorsten Gleerupot szeresd!" Meg lehet-e tiltani a szerelmet? Hatalmamban áll megváltoztatni a szenvedély törvényeit? Nem áll hatalmamban.

Belátta, hogy a játék elveszett. Nem marad más hátra, mint férfiasan lemondani.

Egyszerre rájött arra, amit tudattalanul sejtett, hogy a felesége azért tettette magát betegnek, hogy ne kelljen elszenvednie a csókjait.

Ez a gondolat halálos sebet ütött férfiúi hiúságán és szempillantás alatt kiirtotta lelkéből a szelid megadás érzését. Elöntötte a düh. A nyál maróvá keseredett szájában.

Nem! — mondotta keményen s a keze ökölbe szorult — ennyire nem könnyítem meg a dolgukat. Csak remegjenek, kétség és remény között, még egy ideig. S vágyakozzanak egymásra, amíg el nem tikkadnak szerelmükben. Várjanak addig, amíg nem adom vissza szabadságukat. Amíg élek — nem adom. Ha pedig künn meg kell dögölnöm ... Akkor úgyis mindegy minden.

Az utcán kigyultak a lámpák.

Eszébe jutott, hogy a pályaudvaron vonat várja. S az órájára nézett.

Ideje lejárt.

Szólította a cukrászlányt, aki egy estilapot tett az asztalára. Fizetett.

Miközben a leány visszaadott, Bessel gépiesen olvasta az ujság vastag, feketebetűs reportcímeit:

Óriási győzelem a Marne-nál! Foch utolsó tartalékjai is felmorzsolódtak!

Nem tudta rászánni magát, hogy felkerekedjék s a pályaudvarra menjen. Nehéz volt most itthagyni Berlint. A letünt boldogság emléke megmarkolta s nem engedte el szívét.

Látta feleségét a kertajtóban, sápadtan a szenvedéstől s a bűnbánattól.

— Bocsáss meg ... — könyörgött az asszony.

Most már tudta, miért könyörgött bocsánatért.

Meg tud-e néki bocsátani?

Még lenne ideje ahhoz, hogy írjon.

„Feloldalak esküd alól. Visszaadom a szabadságodat. Feleségül mehetsz Thorsten Gleeruphoz."

Nem oldalak fel! Nem adom vissza a szabadságodat! Nem mehetsz hozzá feleségül! Nem! Nem! Nem!

A gondolat, hogy Helén Gleerupé lehetne, úgy égette, mint egy óriási, nyitott s már üszkösödő seb.

Nem bocsátok meg! — mondotta eltorzult szájjal s talpra szökkent, hogy a pályaudvarra menjen.

Folytatjuk

Odry Árpád III. Rikárd szerepében, amelyre a Kisfaludy Társaság Greguss-díját kapta

Új Idők 1928. jan. 15. 3.7.

Zádor István szentföldi rézkarcai. Kármel hegye az akkói öbölle

föl néki, amely megmérhetetlen messzeségben lebeg az űrben.

— Orvostanhallgató vagyok — kezdte a fiatal leány vértelen hangon. — Minthogy szegény vagyok nagyon, Thorsten Gleerup festőnek néha modellt állok. Gleerup úr aránylag sokat fizet.

— Igen — mondotta Alex, minden ok nélkül.

— Ismeri Gleerup urat?

Megremegett a kérdés alatt, mintha ütés érte volna s vonakodva felelte:

— Felszínesen.

A leány most sápadt arcába nézett s megkérdezte:

— Talán rosszul érzi magát, uram?

— Ó, dehogy. Sőt. Kitünően érzem magam. S érdeklődéssel várom, hogy mit akar közölni velem?

A hangja talán nagyon is fölényesen és ingerlékenyen hangzott, mert Lundbye kisasszony erőt merített belőle ahhoz, hogy jéghidegen s tárgyilagosan így szóljon:

— Csak azt akartam közölni önnel, hogy a felesége Thorsten Gleerupot szereti.

Bessel falfehér lett. Tekintete segítségetkérően repdesett, szeretett volna megpihenni a halvány üveglapon, amely a messzeségből néha földerengett, de nem tudott. Az üveglap beleolvadt a sötét űrbe.

Egyetlen pillanatig sem kételkedett abban, hogy amit most hallott: igaz.

A cukrászlány az asztalhoz lépett s megkérdezte:

— Mit parancsol?

Bessel a kérdéstől magához tért.

— Kávét kérek — felelte.

Cigarettát vett elő. Oly görcsösen fogta a cigarettát, hogy a dohány majdnem kihullt belőle.

Arcát eltorzította a megsértett büszkeség, az újult tehetetlenség, a szívig ható keserűség gyötrelmes érzése. Halántékán az erek kidagadtak s a szája elfehérült.

Lundbye kisasszonyt mélységesen megdöbbentette a férfi arcának szörnyű elváltozása. S lelke mélyén már nagyon megbánta, amit mondott.

— Köszönöm, kisasszony — szólt Alex Bessel halálrasebzetten.

Szája széle megvonaglott.

Utolsó cseppig kiitta a kávét, amelyet a cukrászlány elébe tett, kiitta, anélkül, hogy érezte volna, hogy valami forró és keserű ital csurog le a torkán.

Kinézett az utcára. Lenn, a párás estében, esernyők imbolyogtak.

Most mit tegyek? — kérdezte önmagától.

Sigrid Lundbye összegörnyedten ült a sarokban és kimondhatatlan, őrjöngő szerelem lángolt fel szívében ez iránt a férfi iránt, akit közlésével megsemmisített. Ebben a pillanatban minden áldozatra kész lett volna érte.

Alex Bessel tekintete az utcán imbolygó esernyőktől időközben visszatalált a fiatal leány arcára. Csak most látta meg igazában Sigrid Lundbyet.

Nagyon csinos — gondolta. Sőt. Több, mint csinos. Nemes és tiszta arc. Bizonyosan szerelmes a festőbe. Féltékeny rá. S féltékenységében elárulta.

Magasságos Úristen! Milyen giccses história!

Éles hangon felnevetett. Lundbye kisasszony megborzadt a nevetésétől.

A férfi az órára nézett. Mindössze tíz perce ült a szobában, bár úgy érezte, hogy esztendők múltak el azóta, hogy ide belépett.

— Ha megengedi, én most távozom, — suttogta Sigrid Lundbye.

— Kérem.

Oly nehezére esett, hogy felálljon, mintha el lettek volna törve a lábai.

A férfi is felemelkedett üléséből s kezet nyújtott.

Sigrid Lundbye remegő ujjakkal ragadta meg a feléje nyújtott kezet.

— Bocsásson meg — dadogta s mélyen elpirult.

A férfi fogvatartotta a kezét s rekedt hangon kérdezte:

— Már régen a szeretője?

— Ó dehogy — felelte a leány gondolkodás nélkül. — Szó sincs róla, hogy a szeretője lenne...

— Ezt csak azért mondja, mert kímélni akar engem...

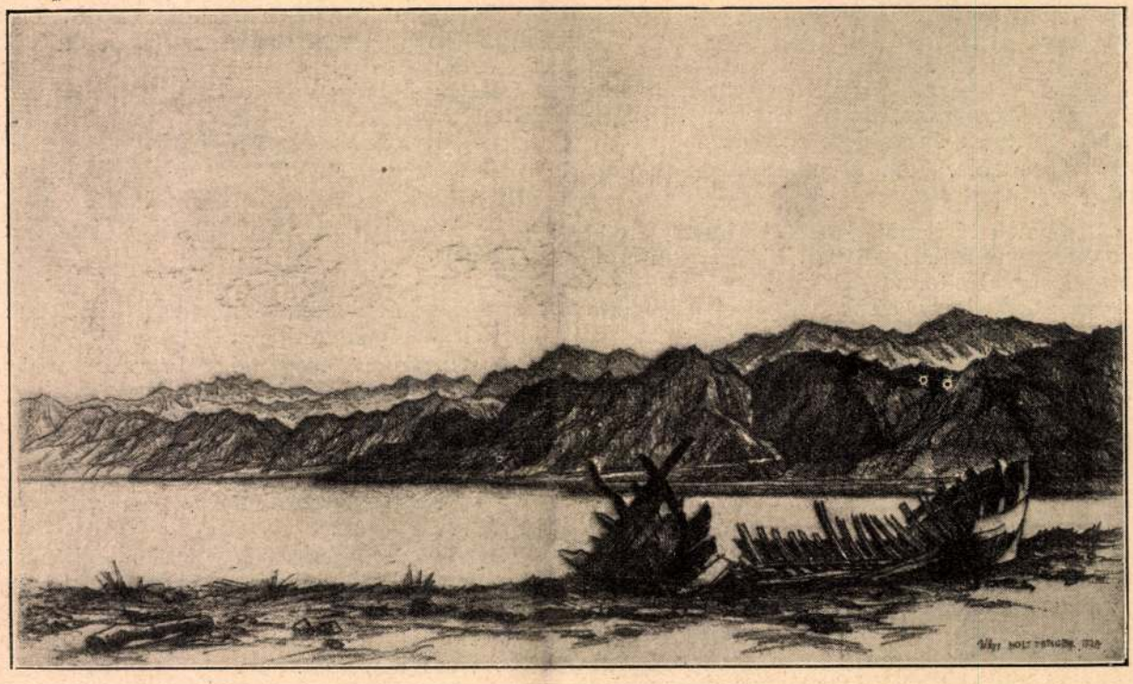

Zádor István szentföldi rézkarcai. Judea hegyei a Holt-tenger partján

visszahívja a szülői házba. Útközben eszébe jutott, hogy Martin, csodálatosképpen egyáltalában nem lepődött meg azon, hogy ő, Alex, egyenruhát viselt.

Amikor cigarettáért a zsebébe nyult, kezébe akadt az a levél, melyet az imént adott át néki az édesapja.

Közömbösen tépte fel a borítékot s növekvő érdeklődéssel olvasta:

Igen tisztelt Doktor úr!

Fontos közölni valóm lenne olyasvalamiről, ami, meg vagyok róla győződve, nagyon érdekli önt. Péntek délután 4 és 6 óra között várni fogom önt a Friedrich-strassei Schilling-cukrászdában, az első emelet egyik szobájában. Kérem jöjjön el.

Tisztelettel:

Sigrid Lundbye.

Mi ez? Mégegyszer elolvasta a levelet, elolvasta harmadszor is. A gyomra émelygett. S valami meghatározhatatlan utálkozás vett erőt egész lényén.

A levelet gombolyaggá gyűrte.

Mit akarhat közölni velem? — kérdezte önmagától. — Bizonyos, hogy a feleségemet akarja megrágalmazni.

Nem tudott később sem, amikor az esetre visszagondolt, számot adni magának arról, hogy a levelet miért hozta azonnal és ösztönösen kapcsolatba a feleségével?

Névtelen levelekkel nem törődőm — mondotta s a papirt zsebrevágta.

De hiszen a levél nem volt névtelen! Sigrid Lundbye írta. Ki lehet Sigrid Lundbye? A Nordisk-filmeken fordulnak elő ilyenféle nevek.

Mi lenne, ha elmennék a Schilling-cukrászdába?

Úgy látszik, nem közönséges esettel állok szemben. A rágalmazók rendszerint a névtelenség pajzsa mögül lövik ki mérgezett nyilaikat. Sigrid Lundbye kiáll a porondra. Nem gyanusít. Meghallgatást kér. S talán eszeágában sincs rágalmazni. Talán állást akar a Bessel-gyárban s azt hiszi: ezen az úton juthat hozzá a legkönnyebben.

Minthogy különben is az volt a terve, hogy megkávézik s elolvassa az esti lapokat, elhatározta, hogy elmegy a Schilling-cukrászdába. A kávélé egyformán vizes és erőtlen volt mindenütt.

Villamosra ült s öt órakor a cukrászda elé érkezett.

Ismét ideges nyugtalanság vett rajta erőt. Azzal csúfolta ki ezt az érzését, hogy összehasonlította azzal, amit a fogorvos várószobájában érez a beteg.

Felment az első emeletre és szégyenkezve állapította meg, hogy az izgalomtól elakad a lélekzete.

Később visszaemlékezett rá, hogy amikor belépett a cukrászda helyiségeibe, szíve mélyéből kívánta, hogy a filmstarnevü hölgyet ne találja ott.

Az első szobában két öreg néni ült. Amikor Bessel belépett, egy pillanatra felnéztek a képes hetilapból, amelyet olvastak. De csak egy pillanatra. Azután közömbösen folytatták az olvasást.

Ez a két nonna nyilvánvalóan nem akar tőlem semmit sem, — gondolta Alex boldogan, s a szíve kimondhatatlan hálával és gyengédséggel telt meg a két öreg iránt.

Az egyik sarokban sápadt, beretváltképű, monoklis úr ült mereven, de kissé a falnak dőlve. A beretvált gentleman, szemében monoklival, aludt. Kívüle senki sem tartózkodott a szobában.

Bessel tehát belépett a szomszédos helyiségbe.

Amikor a küszöbön megjelent, egy fiatal leány fordult feléje. A leány az ablaknál ült.

Bessel tanácstalanul állt meg. Nem volt bátorsága ahhoz, hogy visszaforduljon.

A fiatal hölgy felemelkedett, odament hozzá s nyugodt, határozott hangon megszólította:

— Úgy-e, Bessel doktor úrhoz van szerencsém?

A férfi bólintott.

— Sigrid Lundbye vagyok. Kérem, foglaljon helyet az asztalomnál.

Bessel engedelmesen s körülményesen elhelyezte holmiját az egyik széken s anélkül, hogy egyetlen szót szólt volna, leült.

Megkisérelte, hogy számot adjon magának a hölgy külsejéről. De erre nem volt képes. Lundbye kisasszony arca homályos, halvány üveglapnak tünt

— Köszönöm, ne. Úgy sem tud segíteni rajtam. Nyugalomra, pihenésre van csak szükségem.

— Magadra hagylak, Léni.

Megragadta a férfi kezét:

— Nagyon elkeserít, hogy így kell eltöltened szabadságodat. Szomorúan, rossz kedvvel fogsz elutazni, Alex. S ennek én vagyok az oka.

— Szó sincs róla. Sem szomorú nem vagyok, sem rosszkedvű.

Az asszonynak ásítania kellett. Minden erejét összeszedte, hogy az ásítást elfojtsa. A hasztalan erőlködésben valósággal eltorzult az arca.

— Adja Isten, hogy aludni tudj — mondotta Alex.

— S te mihez kezdel? Nem lenne kedved ahhoz, hogy szinházba menj?

— Szinházba? Miért?

— Talán elszórakoznál...

— Inkább lemegyek a kertbe s olvasok.

Megcsókolta a felesége kezét és lábujjhegyen kiment a szobából.

A kertben nyomasztó és fülledt volt a levegő.

A doktor nyugtalanul sétált fel-alá, néha megállt egy viruló rózsa előtt, elmerengve nézte a hangyák munkáját, egyik cigarettáról a másikra gyujtott s türelmetlenül várta, hogy beesteledjék.

Amikor alkonyodott, a könyvtárszobába ment s rakosgatással kisérelte meg agyonütni az időt. Átlapozta a könyvjegyzékeket, amelyek távollétében érkeztek címére, jegyzeteket készített, megrendelőlapokat töltött ki. Majd a nélkül, hogy éhes lett volna, megette a vacsorát, melyet Anna eléje tett.

Mielőtt aludni tért volna, a megrendelőlapokat széjjeltépte s a papírkosárba dobta. Minek rendelne könyveket? Mikor lehet azokra szüksége? Mit mondhatnának néki még a könyvek?

Ez az éj is elmult.

Ködös, barátságtalan reggelre virradt.

Az eső ott lógott a levegőben.

Az órák oly gyorsan rohantak, mintha egyetlen gondjuk lenne csak. Az, hogy minél hamarabb véget érjen ez a nap.

Helene Bessel ezen az utolsó napon felkelt az ágyából.

Ott ült az ebédlő-asztalnál, szemben az urával. Gyötrelmes és elkényszeredett volt ez az utolsó találkozás. A férfi mindent megtett, hogy ne legyen urrá rajtuk a búcsú-hangulat. Elfogulatlan hangon, könnyedén és elméskedve igyekezett csevegni. De nem sok tehetsége volt a színjátszáshoz.

Az asszony pillanatra sem vette volna le tekintetét a férfi merev arcáról. Mintha minden időkre emlékébe akarta volna vésni a komoly férfiarc fájdalmas vonásait. Bűnének tudata elviselhetetlen súllyal nehezedett szívére. A hazugság torkát fojtogatta. S haszontalan bűnbánat mérgezte meg vérét. Soha, senki sem fogja őt feloldozhatni az alól a bűn alól, hogy ezt a talpig embert megfosztotta talán utolsó boldogságától.

Ebéd után a férfi azonnal útra készült. A szülői házból akart a pályaudvarra hajtatni.

Helén elhatározta, hogy elkiséri és Alex csak hosszas rábeszéléssel tudta őt arra bírni, hogy maradjon otthon.

— Nincs semmi értelme annak, szivem, hogy velem jöjj. Az olyan búcsú, amely órákig tart: elviselhetetlen.

Végre meg tudta győzni az asszonyt.

Ideges pontossággal állította össze a poggyászát, felesleges kérdések sorával igyekezett áthidalni az utolsó percek félelmetes csendörvényeit, cigarettára gyujtott, majd néhány szippantás után eldobta a cigarettát.

Helén imbolygó léptekkel odament hozzá s átölelte:

— Alex, félek. Nagyon félek.

A férfi nem tudott mit felelni. Csak megsimogatta, remegő kézzel, az asszony haját.

— Bocsáss meg nekem — tört ki az asszonyból a zokogás.

S szive vadul vert.

— De hát mit bocsássak meg neked, csacsikám?

Fel akart sikoltani:

— Bocsássad meg, hogy hazudtam neked! Bocsássad meg, hogy megcsaltalak! Bocsássad meg, hogy meggyötörtelek!

De erőt vett magán. Most már késő volt ahhoz, hogy megmondja az igazat. Így szólt tehát:

— Bocsássad meg, hogy nem voltam hozzád kedves...

A férfi, a szenvedély hirtelen fellángolásában, megcsókolta, azután kitépte magát az asszony öleléséből.

Helén elkisérte a kertajtóig.

Az eső megeredt.

A kertajtónál a férfi kezet nyujtott s rekedt hangon így szólt:

— Isten veled, szivem. Vigyázz magadra.

S az asszony nem tudott mást felelni, mint:

— Irj minél előbb.

Az élet nagy percein közhelyek segítik át az embert.

Katonás léptekkel haladt végig Alex Bessel a kis utcán.

Helénnek meg kellett kapaszkodnia a vaskerítésben, hogy össze ne essék. Hosszan nézett az ura után.

A sarkon Alex mégegyszer visszafordult s búcsút intett.

Azután egyszerre csak üres lett az utca, nyoma sem maradt rajta a férfinak, akit elnyelt a távol.

Helén forró szemmel meredt a csepegő esőbe.

— Soha többé nem fogom viszontlátni, — mondta magának s a szenvedéstől kimerülten megindult a ház felé.

5.

Minthogy a beteg nem tágított Alex oldala mellől, csak üzleti dolgokról beszélgethettek s dohányárakról.

Hála Martin jelenlétének, aki előtt természetesen eltitkolták, hogy Alex elutazik, a búcsú, amelytől Alex nagyon félt, elérzékenyülés s különösebb izgalom nélkül folyt le.

A doktor már az előszobában állt, amikor az öreg Bessel egy levelet húzott ki a zsebéből s átadta.

— Már majdnem megfeledkeztem róla — mondotta az elfojtott izgalomtól remegő hangon. — Az irodába érkezett, neked szól.

— Köszönöm — felelte Alex és zsebregyűrte az irást. Azután kezet fogott övéivel s elment.

Még mindig esett.

Bessel megnézte az óráját s megállapította, hogy két órája van a vonat indulásáig.

Megkávézom — gondolta — s elolvasom az esti lapokat.

Sietett, mintha attól tartott volna, hogy valaki

Ha szereti az Uj Időket, kérjük, közölje velünk azoknak az ismerőseinek a címét, akikről feltételezi, hogy előfizetnének lapunkra, ha ismernék. Díjtalan mutatványszámot szeretnénk nekik küldeni.

akadályozni, láncкereskedők és síberek vásárolnák össze. S ők bocsátanák áruba. Huszonkét pfennigért.

— Erre persze nem gondolhattam. Nem ismerem a mai viszonyokat . . .

— Annak csak örülhetsz. Bár én se ismertem volna meg.

Alex fáradtan vállat vont.

— Ilyen körülmények között, természetesen, szabad folyást kell engedni az eseményeknek. Lesz, ami lesz. De hogy rossz lesz, ami lesz, az bizonyos. S ennek a lelketlen uzsorának a becsületes emberek is meg fogják adni az árát, ha üt a leszámolás órája.

Az öreg sóhajtott:

— Legszivesebben becsuknám a boltot.

Alex nem felelt.

— Ha legalább te itthon maradnál. Nem vagyok képes megérteni, miért kívánkozol minden áron a lövészárokba.

— Kívánkozom? Odaküldenek. Megyek, mert kell.

— Már hogy kellene? Felmentethetnélek. Hadseregszállítók vagyunk, megöregedtem, te is elmultál már negyven éves, s az üzem nem nélkülözhet.

— Én, apám, útálom a háborut. És minden inkább vagyok, mint hős. De a gyár mögé nem bújok el. Arról szó sem lehet.

Az öreg lezárta az íróasztalát:

— Menjünk ebédelni.

Felkerekedtek.

Amikor megérkeztek a házuk elé, a kapuban az öreg így szólt:

— Anyádnak nem kell elmondanod, hogy a nyugati frontra mégy. Gyenge a szíve.

Alex bólintott.

Kis, kecses teremtés volt Besselné asszony. A haja hófehér. Tágranyílt, nagy szeme sötétkék.

Amikor megölelte a fiát, elkezdett csöndesen sírni.

— De anyuskám . . . — csitította Alex s megsimogatta a kicsi asszony sovány, remegő karját.

Martin is ott volt az ebédlőben. Az ablaknál ült s üres tekintettel bámult ki az utcára. Az ápolónő úgy állott mögötte, mint valami sápadt árny.

Szívdobogva lépett hozzá Alex. Mindig összeszorult a melle, ha a fivérére tekintett, aki két nap s egy éjjel volt elevenen eltemetve. Bajtársai mind meghaltak. Ő nemcsak életben maradt, hanem, csodálatosképpen, sértetlen is. De elméjét a rettentő élmény megzavarta s kedélyén úrrá lett a mélabú. És elállíthatatlan sírógörcs vett rajta erőt, valahányszor jelenlétében a háborút emlegették.

Dadogott. Sok szót egyáltalán nem tudott kimondani, sokat csak a legnagyobb erőfeszítéssel.

— Adj' Isten, öcskös — köszöntötte Alex.

Martin ráemelte üres tekintetét, alaposan szemügyre vette s arca boldog mosolyra derült, amikor a köszöntőben felismerte fivérét.

— Adjon Isten, Alex — mondotta, miközben feltápászkodott, hogy megölelje s megcsókolja a bátyját.

Falfehér arca a belső felindulástól elpirult.

— Jól vagy, öregem?

A beteg intett:

— Most igen. Most jól vagyok. Nagyon örülök.

Az ápolónő kibontotta a beteget bátyja ölelő karjaiból s visszaültette helyére.

A rokkant némán engedelmeskedett, visszahullt döbbenetes közömbösségébe, tekintetét ismét az utca felé fordította s tökéletesen megfeledkezett Alex jelenlétéről.

Az arcán egyszerre felhő suhant át. Ismét Alex felé fordult és titokzatos, suttogó hangon megkérdezte:

— Folyik-e még a háború?

Üres tekintetű nagy szeme könnyben úszott.

Az ápolónő tanácstalanul nézett körül.

Alex mosolyra kényszerítette fájdalomba dermedt arcát.

— Hova gondolsz? Rég megkötötték már a békét!

Martin gyanakodva nézett rá. Nehéz volt állni a tekintetét:

— Rég . . . Akkor . . . akkor . . . hát te . . . te hol . . . hol voltál ilyen sokáig?

— Bulgáriában voltam és Törökországban, bevásárolni — felelte Alex.

A beteg elgondolkozott s a fejét rázta.

— Alex, te hazudsz.

— Már hogy hazudnék? — felelte erejének végső megfeszítésével Alex. — Úgy van, ahogyan mondom.

A borzalom kifejezése ült ki a beteg arcára. Az ápolónőhöz húzódott s irtózva mondta:

— Nézze . . . vér sötétlik a balkezén!

Amikor az ápolónő ki akarta vezetni a szobából, megnyugodott s kérte, hogy maradhasson. Szótlanul ült le a helyére, de a világért sem nézett volna a bátyja kezére.

Az ebéd egész ideje alatt fel nem emelte volna tekintetét az asztalkendőről, s ha szóltak hozzá, sem felelt. Mohón bekapta az ételt s azon melegében, a nélkül, hogy megrágta volna, lenyelte.

Keserves ebéd volt.

Közömbös dolgokról folyt a szó, akadozón.

Bessel doktor megkönnyebbülten lélegzett fel, amikor búcsut vehetett a szülői háztól s kikerült az utcára.

Azt tervezte, hogy majd meglátogatja Mielentz nénjét is, akihez vonzódott, de az utolsó órák annyira kimerítették, hogy tervéről lemondott, kocsiba ült s hazavitette magát.

Ó, mily tündöklőnek képzelte el a távolból azt a két napot, amelyet majd odahaza fog eltölteni, Helén társaságában! Semmi, semmi, semmi sem valósult meg abból, amit elképzelt, amit várt, amire vágyott. A két nap eljött s elmult. S nem kárpótolta őt a szenvedésekért, amelyeket a jövő igért.

A legkeservesebb csalódást az okozta néki, hogy a felesége gyengélkedett. Nem tudta volna magyarázatát adni, hogy miért, de az asszony hirtelen megbetegedésében a sors alattomos, rosszakaratú, csúfondáros tréfáját látta. Négy évig, úgy tudta, soha semmi baja sem volt. Most, hogy hazaérkezett, láthatatlan falként közéjük áll ez a váratlan rosszullét.

Amikor belépett a hálószobába, már restelte, hogy, gondolatban, majdnem szemrehányást tett a feleségének azért, mert nem egészséges. Helén láthatóan beteg volt és szenvedett. Bedagadt szeme, cserepes szája elnézésért esdekelt s a férfi szívét részvéttel töltötte el.

— Nem vagy jobban, szegénykém?

— Azt reméltem, hogy mire hazajössz, felkelhetek, — felelte az asszony, akit mélységesen megalázott, hogy valósággá lett, amit az urának hazudott. — Megkíséreltem. De nem ment.

— Még csak az kellett volna, hogy felkelj — mondta Alex, aki egyetlen pillanat alatt elfeledte a lemondás minden keserűségét. — Hívjam el az orvost?

A Milliók Könyve új száma, Csathó Kálmán regénye: A házasságok az égben köttetnek. A Milliók Könyve 3 számára az Uj Idők előfizetői 1 P 20 fillér kedvezményes áron fizethetnek elő.

Zádor István szentföldi rézkarcai. A gethszemáni kert

Bessel doktor feltámadása

— Regény —

Irta: **Ludwig Wolff**

Jogos magyar fordítás.

3. folytatás

4.

Az öreg Bessel fel-alájárt a gyár irodájában.

— Kétségtelen — mondta, — hogy az árak erkölcstelenek. Egy Khedive nem kerülhet húsz pfennigbe. Ámbár, ha számításba vesszük a nyersanyag példátlan drágulását, azt, hogy mibe kerül ma a nyers dohány, a papiros, hogyan emelkednek a munkabérek s az adók, akkor . . .

— Akkor sem szabad ilyen árat kérni — felelte Alex Bessel. — A terjesztési költségek csökkenése kiegyenlíti a termelési költségek emelkedését. Gondold meg, mit költöttünk békében fényreklámra, ujsághirdetésekre, plakátokra, pléhdobozokra, csomagolásra, utazókra. Most szétkapkodják az árut, a nélkül, hogy megmozdítanók a kisujjunkat.

Az öreg megállt a fia előtt.

— Azt hiszed, el vagyok ragadtatva ezektől a viszonyoktól? Ha azt hiszed, tévedsz. Unom ezt a verseny nélkül való termelést, ezt a . . . konjunkturás világot.

Egészen belevörösödött a fiával folytatott beszélgetésbe.

Alex megnyugtató hangon mondta:

— Eszemben sincs, hogy a mai állapotokért téged tegyelek felelőssé, apám. Csak úgy általánosságban mondottam meg véleményemet a „Hinterland" gazdasági életéről. Szégyenletesnek tartom, hogy miközben élethalálharcot folytat az ország, a polgárok egyrésze azon töri az eszét, hogy hogyan uzsorázhatná, foszthatná ki eredményesebben a többit.

Az öreg nehézkesen leült íróasztala elé.

— Ez, bizony, szégyenletes is. Magam nem egyszer gondoltam rá. Nem vagyok kapzsi és van szociális érzékem. Ha tőlem függne . . . Nekem ugyan nem kell a pénz. Kinek gyűjtsem? Martin rokkantan jött haza. S ha most te is . . . ha veled is baj történik, akkor egyedül maradok, édesanyátokkal. Minek akkor nekünk a pénz? Minek? Annyink, amennyi kettőnknek kell, mindig lesz. Akkor is, ha rögtön bezárom a boltot.

— Nem akarsz megérteni, apám — szólt közbe türelmetlenül Alex.

— Már hogyne értenélek meg. Hallgass csak végig. Te felháborodsz azon, hogy a Bessel-cég húsz pfenniget kér egy Khedivéért. Ezen magam is felháborodom. De mit csináljak? Mondd, mit tegyek? Társtulajdonos vagy, mondd el a véleményedet. Szívesen tanulok s hálás vagyok a jó tanácsért. Szólítsuk fel a kormányt az árak maximálására? Ha az árakat maximálják, az árú eltünik a piacról, ezt magad is tudod.

— Mennyit keresnénk a Khedivén, ha, például, tíz pfennigért adnók?

Az öreg számolni kezdett:

— Annyit keresnénk rajta, amennyit békében kerestünk.

— S ennyivel nem lehetne beérni?

— Én szivesen beérném. Adjuk tizért a Khedivét?

— Azt hiszem, ez volna a helyes, apám.

Az öreg odalépett a fiához és vállára tette a kezét.

— Tudod-e édes fiam, mi lenne a következménye az árleszállításnak?

— Tudom. Az a szegény katona, aki eddig húsz pfennigért csak egy cigarettát vehetett magának, ezentúl kettőt vehetne.

— Kettőt? Nem vehetne az magának, édes fiam egyetlenegyet sem — csattant föl az öreg. — A tíz pfenniges Khedivéket, anélkül, hogy azt meg tudnók

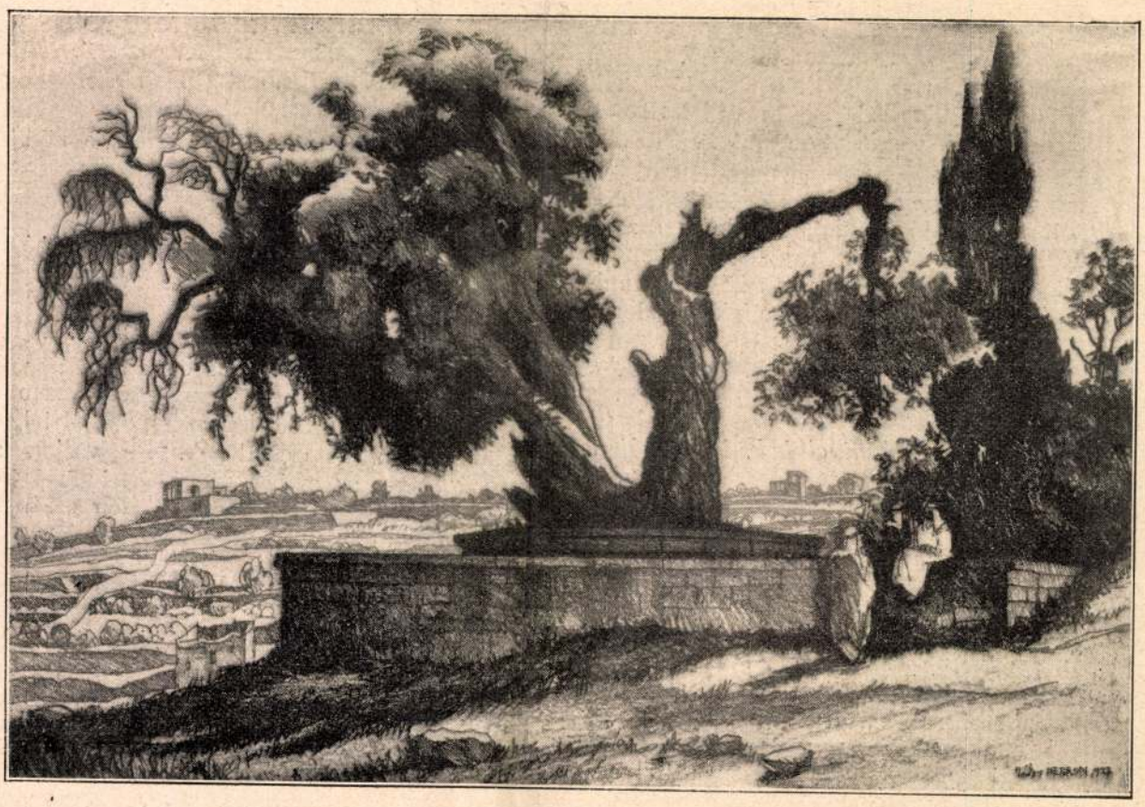

Zádor István szentföldi rézkarcai. Ábrahám tölgyfája Hebronban

ég küldöttje. Egyébbel nem is törődik. Egyszer a kávéházban kijelentettem neki, hogy versei kissé modorosak, nagyszájúak. Erre epesárba esett. Engem azonnal kirekesztett az emberiségből. Sajnos, nem is vált ott meg. *Periandros* félénk, nem mer társaságba járni, elsápad, ha véleményét kérdezik, semmiről se nyilatkozik. Folyton az utókorra gondol. Szavait, tetteit a jövő távlatába állítja. Ha nyakkendőjét köti a tükör előtt, az jár eszében, hogy illik-e ez a szobrához? Kizárólag „szoborra dolgozik". *Doriphorus* viszont még a régimódi, piszkos bohém. Insége akkora, hogy nem fejeződhet be ebben az életben. Ha egyszer majd lehunyja szemét férges ágyán, nyomora áthúzódik a másvilágra is, még sírjában is poloskák fognak mászkálni. *Burrhus* műveletlen. Éjjel-nappal azon fáradozik, hogy eltakarja műveletlenségét s ezt annyi ötlettel és oly buzgóan cselekszi, hogy ezzel a fáradsággal már régen polihisztor is lehetett volna. *Nicandros* nagyon művelt. Szegény, folyton véka alá rejti tudását, mert attól fél, hogy árt vele költői hírnevének. *Cydias* gazdag, egészséges, pazar lakással rendelkezik. Rossz kávéházakba jár írni, naponta három órát alszik, elszív hetven cigarettát, megiszik húsz feketét, tizenöt teát. Elvei nincsenek. De ehhez az életmódjához következetesen ragaszkodik. Megérdemli, hogy az irodalom majdan hősi halottjának tekintse. *Andrastos* szerény. Egy költőtársa multkor megjegyezte, hogy ő is éppoly szerény. Andrastos ezt szemtelenségnek minősítette, mert nála már igazán senki se lehet szerényebb. *Theophilos* csupa szenvedély. Tegezi a vihart. A viharral való pajtáskodása azonban egyoldalú. Vannak fültanuk, akik határozottan hallották, hogy a vihar őt állandóan visszamagázza.

*

Élményeink. Ha valaki érez valamit és azt kimondja, az még nem költemény. A költő munkája jórészt öntudatlan. Alkotásában az öntudatosság inkább akadály, mint segítség. Élményeket nem kereshet úgy, mint az útirajzíró, aki elutazik idegen országba, hogy azt, amit lát, leírja. Az ő élménye messzebb van, az öntudatlan országában. Ha megtalálta, már elvesztette, ha megértette, már nem érti, ha eszébe jut, már elfelejtette. Csak úgy bukkanhat rá, hogy az emlékezés maga a művészet érzéki beteljesülésévé válik s voltaképp akkor tudja meg, mire akart emlékezni, mikor verse már elkészült.

*

Az ő földbirtoka és termése. A költő így szólt az adóhivatalban: — Adót kell fizetnem? Nincs telkem, szőlőm, birtokom. Az én birtokom mindössze az a pár négyzetcentiméternyi agyvelő, amelyet koponyámban hordozok. És ennek a termése fölöttébb bizonytalan. Ha életemet elveri a jég, akkor aratok. De mit aratok akkor, ha nincs jégverés?

*

Tudós és poéta. Sok tudóst ismertem, aki magánéletében emelkedett volt, magasztos, mindig csak a végső célt látta, a valóság mellett közönyösen haladt el. Mennyire ellentéte neki a poéta, minden poéta. Az a magánéletében többnyire kicsinyes, gyarló, pletykafészek, kíváncsi, kotnyeles, ingerlékeny, olykor hűtlen és csalárd is. Ebből a sok kicsiből alkot nagyot, egy világot. A tudós megfordítva, a nagyból, az egész világból egy kicsi igazságot.

*

Halhatatlanság. A költő felesége:

— Folyton küszködöl, fiam s lásd, nem tudunk megélni. Még a holnapod sincs biztosítva.

A költő, szerényen:

— Csak a jövendő évszázadaim.

*

Dicsőség. Ha méltányolnak, véged. Ez azt jelenti, hogy annyi elismerést kapsz, amennyit megérdemelsz. Adsza-nesze üzlet. Ezért nem érdemes dolgoznod. A dicsőség ott kezdődik, hogy túlbecsülnek.

Ábécé

A versről és költőről

Irta: **Kosztolányi Dezső**

Mi a vers? Az emberiség előbb tudott versben beszélni, mint prózában. Amikor az első ember kinyitotta szemét bölcsőjében, mely az egész földgolyó volt, fölordított azon való ámulatában, hogy erre a világra született s az indulat, fájdalom, rajongás ütemes szavait gügyögte. Ivadékai csak később tanulták meg a prózát. A görögök történetírói, a „logographus"-ok költeményekből hüvelyezték ki az őskori históriai tényeket. A vers mindnyájunk anyanyelve.

*

Szavak, mint közhasználati cikkek. Manapság a szavak jobbára arra szolgálnak, hogy gondolatainkat közöljük társainkkal. Nyelvünk az értelem eszközévé vált. Elemei közhasználati cikkek, akár a váltópénz. A költészet anyaga azonban történetesen ugyanaz, mint a hétköznapi beszédé. Egy levél vagy egy hirdetés szavai nagyon hasonlítanak egy vers szavaihoz. Innen származik az, hogy a költészetet sokkal inkább félreértik, mint például a zenét, melynek anyaga a zenei hang, már eleve jelzi, hogy magasabb légkörbe emelkedünk. Minthogy a nyelvvel az emberek kénvükre-kedvükre élnek s minthogy rendszerint logikai kapcsolatokat fejeznek ki vele, a matéria azonossága megtéveszti őket, a verset szintén racionalista szemmel tekintik, abban önkéntelenül is logikai közlést keresnek: politikai hajlandóságot, „nemesebb" érzéseket, „eredeti" gondolatokat stb.

*

Tartalom. Az, hogy „miről szól" valamelyik vers, a költőnek csak annyiban fontos, mint a szobrásznak az, hogy szobrát fehér vagy vörös márványból faragta-e. A vers tárgya egváltalán nem azonos magával a verssel. Mihelyt egy hangzót elmozdítunk a helyéről, már más lesz, nem kicsit más, hanem egészen más, a bűvös kártyavár összeomlik. Az eszme nem számít. *Newton*-nak, *Kepler*-nek „eredeti" gondolatai voltak. Az alkotó költők eredetisége kizárólag a belső formában gyökeredzik. Ha bármelyik halhatatlan versüket az értelem nyelvére fordítanók, kiderülne, hogy alapja egy ezerszer megírt, elcsépelt „gondolat". Épp ezért nincs is tartalma. Logikailag minden nagy vers „tartalmatlan", annál inkább, minél versebb a vers, minél szervesebben sarjad ki a szavak őstelevényéből. Az a tartalma, hogy éppen olyan, mint amilyen. Az a tartalma, hogy csak önmagával egyenlő, kisebb egységekre nem osztható egész. Az a tartalma, hogy egyszerű titokzatosságában úgy él, akár a búzamag, mely csirázni képes. A vers érzéki csoda.

*

Érthetetlenség. Azt hallom, hogy ez vagy az a költemény érthetetlen. Minden költemény érthetetlen, amennyiben az értelem eszközeivel közeledünk hozzá. Nem azoknak a költőknek munkáira gondolok, akik ipart üznek a homályoskodásból. Ezeket értem, hisz siralmasan öntudatos szándékuk azonnal kitetszik. Meg is vetem őket miatta. De az igazán érthetetlenek épp a tiszták, az egyszerűek. Milyen átlátszó idill például *Petőfi* „Téli éjszakák" című verse. Mégis, ha kutatom, hogy miért veszi körül oly varázsköd azokat a tárgyakat, melyek itt elém rémlenek, miért hatnak rám oly csodásan, nem tudom megérteni. Hiába világítok a szobába az értelem tolvajlámpájával, a rejtély nem lesz kisebb. Mindig marad valami érthetetlen, az, ami a költőt e rendkívüli szépség megírására bírta, az, amit közvetlenül kifejezett, a nélkül, hogy elemezte volna. Ha annakidején Petőfi teljesen megérti, hogy mi a szép ebben a témájában, nem is írja meg. Ha mi most teljesen megértenők, hogy mi a szép a versében, már nem találnók olyan szépnek. Az, amit nem érthetünk meg teljesen: a költészet.

*

Élet. Néha elcsodálkozom azon, hogy az emberek verseket olvasnak. Végre ezek nem adnak nekik hasznos tanácsokat, nem vezetik őket sem jobbra, sem balra, szóval gyakorlati szempontból teljesen haszontalanok és észszerűtlenek. De vajjon annyira észszerű lény-e az ember? Igaz, értelmével hódította meg a világot. Ha valaki egy idegen csillagról idejönne, először nyilván a mértani ábrákat venné észre. Köröttünk sok minden az értelem diadaláról beszél. Fölkelünk és lefekszünk. Van kabátunk, hogy meg ne fázzunk s előjegyzési naptárunk, hogy ne felejtsük el teendőinket. De statisztikák bizonyítják, hogy az emberek zöme többet költ szenvedélyeire, mint a kenyérre. Az a munkás, ki szombaton elissza heti keresményét, éppoly emberi, mint Achilles, ki a dicsőség rövid mámorát választotta a hosszú és boldog élet helyett. Maga az emberiség is ilyen. Küzd a rák ellen, de háborúkat visel. Aztán mi értelme annak, hogy valaki meghal ötéves korában s mi az értelme annak, hogy valaki meghal ötvenéves korában. Nem, az élet nem észszerű folyamat. Kis részleteiben, felületesen szemlélve talán az, de mély mivoltában, kellő távlatból észszerűtlen. Egy séta észszerű, de az egész élet nem az. Ennek az észszerűtlen életnek egyenértékű kifejezője az észszerűtlen vers, az a beszéd, mely legmélyebb az emberhez.

*

Csodák. Láttam egy sánta színészt! Láttam egy süketnéma operaénekest! Láttam egy vak festőt! Láttam egy boldog költőt!

*

Arckép-csarnok. Hadd rajzolom meg néhány költőtársamat a tizenhetedik századi írók modorában, kik pontos portrékat festettek nagyjaikról s a nélkül, hogy nevükön nevezték volna, görög és latin hősökről keresztelték el. Óvatosságukat magyarázza, némiképp menti az, hogy akkoriban még zsarnokok uralkodtak, akik egyetlen bíráló szó miatt leüttették volna fejüket. Ezek az írók úgy gondolkoztak, hogy a bátorság csak addig tarthat, ameddig az élet és nagyobb hősiség életben maradni, kimondani az igazságot, ha csak leplezetten is. Ma a közéletben nincsen zsarnokság. De az irodalmi életben annál nagyobb. Most csak költőfejedelmek vannak és lakájok, akik nem ismerik a tréfát. Ennélfogva emelt homlokkal, bátran vállalhatom ezt a bölcs gyávaságot. *Themistokles*-t félreértették és mellőzték. Ezért gondosan választott barátaival cikkeket iratott magáról, hogy mennyire félreértik és mellőzik. Divattá vált sopánkodni emiatt. Éveken át jelentek meg a jeremiádák, úgyhogy már kizárólag csak róla esett szó. A többi költő, akit nem értettek félre és nem mellőztek, végül is kiabálni kezdett, hogy vegyék észre őket is. Ekkor azonban már későn volt. Themistokles, aki közben halhatatlanná vált azon a címen, hogy mellőzték és félreértették, mindenki mástól elvette azt a szent jogot, hogy mellőzzék és félreértsék. *Croesus*-nak egyetlen célja, hogy költeményeivel máról-holnapra megváltsa a világot. Messiás, próféta, vátesz, politikus-csizmadia, néptribun, röviden az

1021. Zádor István, Kossuth-díjas festőművész

Jászkémság, Szolnok, 1948. 2.

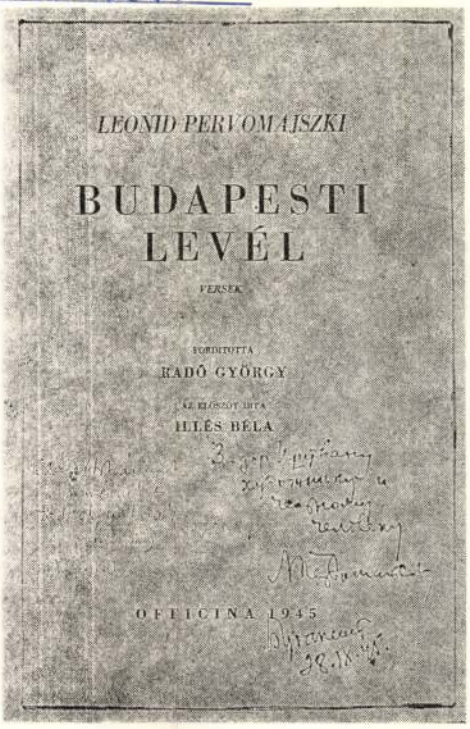

Leonid Pervomajszkij és Zádor István

Zádor István Kossuth-díjas művész hagyatékából érdekes dokumentumot őriz a Damjanich Múzeum: Leonid Pervomajszkij szovjet—ukrán költő 1945-ben, „az első szabad magyar könyvnapon", Budapesten megjelent verskötetét, amelyet Illés Béla előszavával az Officina adott ki. A kötetet Pervomajszkij orosz nyelvű ajánlása teszi érdekesebbé. A dedikáció magyar fordítása: „Zádor Istvánnak, a művésznek és a derék embernek. Pervomajszkij, Budapest, 1945. IX. 28."

Zádor István kéziratából felidézhető egykori találkozásuk is: „Illés Béla közvetített egy meghívást Pervomajszkij szovjet-ukrán költőhöz, a Britannia Szállóba egy tolmácsnő kíséretében ebédre, amely alkalommal egy portrérajzot készítsek róla Illés Béla magyar nyelvű lapja részére. Beszélgetés közben vettem észre, hogy az ő kis könyvét ugyancsak az Officina nyomda adta ki, mint az én „Budapest — 1045" című könyvemet. Pervomajszkij benyúlt íróasztala fiókjába és kihúzott belőle egy kéthasábos cikket, melyet előző nap küldött a Pravdának az én könyvemről... szívesen ült modellt, annál is inkább, mert másnap Bécsbe utazott..." Elkészült tehát a rajz, amelyet aláírásával hitelesített a költő.

A Pravdának küldött cikkben a költő Zádor István rajzalbumából írt, arról a kötetről, amelyben 80 lapon örökítette meg a szeretett Budapest vérző sebeit, s amelyben orosz nyelven is olvasható volt Zádor István megrázó vallomása.

Idézzük befejező sorait: „Azért készültek ezek a rajzok, hogy a látók lássanak, s a még érzők borzadjanak! És majd később, ha a romokat eltakarították, a károkat helyreállították, újakat építettek, s egy új, szebb, modernebb és viruló város épül a romok helyén, mutassák meg ezek a rajzok, hogy amikor már nem volt kétséges a háború kimenetele, a hatalom bitorlói és azok német barátai mégis a háború prédájának dobták oda Budapestet. Ezt ne felejtsük el!"

Pervomajszkij jól ismerte tehát Zádor István könyvét, s ez magyarázza a dedikáció szavait. De szólnunk kell Pervomajszkij további magyar kapcsolatairól. Jól ismerte és szerette Petőfit, fordította is. A továbbiakat folytassuk Illés Béla előszavával: „... Petőfi kedvéért végigtanulmányozta az 1848—49-es forradalom történetét, sőt a reformkorszakot is, és alaposan ismeri Petőfi valamennyi jelentős kortársát... Ezt bizonyította a háború folyamán is, mikor Nagyszalontára érkezve, tüstént Petőfi barátjának, Arany Jánosnak múzeuma után érdeklődött. A múzeumot siralmas állapotban találta. Nagy energiával fogott a széthordott kéziratok és ereklyék visszaszerzéséhez. A múzeumot 48 órán belül helyreállította..."

Pervomajszkijt — éppen Petőfi rajongása révén — a Jászkunság vidékéhez, népéhez is fűzi közelebbi kapcsolat. Említett, „Budapesti levél" című kötetében jelent meg Radó György fordításában „Petőfi Sándorhoz" című költeménye, amely a Petőfi szülőföldjeként megénekelt Kiskunsághoz közeli Kunszentmártonhoz kötődik:

„Kunszentmárton. Nem jő álom szememre.
Ő élt és énekelt e földön, ő!
Akadtam rútabb tájra s ennél szebbre:
Van sok város, falu, folyó, mező.

Szétlőtt, sötét házak. Nem én akartam.
És nem te dúltad fel nálunk a kertet;
De háború van. Tollam mellett kardom.
Így jöttem országodba. Jönnöm kellett..."

A felszabadulás időszakára emlékezve ilyen emlékezetes találkozások teszik líraibbá, teljesebbé a küzdelmes napokat.

KAPOSVÁRI GYULA *közlései*

Népszabadság, 1985. 11. 13

Helyszínek — akkor és most

Zádor István 1945-ös rajzai nyomán

Volt — van: a negyvenesztendőnyi különbséggel készített képek által elénk táruló két Budapest-arc összevetése nem kíván különösebb magyarázatot. Egy tetszhalott — kiégett, kifosztott — városban kelt akkor útra Zádor István festőművész; ahol az élő lelkek száma félmillióval volt kevesebb, mint egy évvel korábban, ahol csak minden negyedik épület maradt úgy-ahogy épen (az üveg- és vakolatkárokat eleve fel sem mérték), éhínség, járvány rémisztgette a pincék homályából feljövőket, miközben a kórházak egykor hét és fél ezernyi ágyából egy sem volt alkalmas betegek elhelyezésére.

A rajzok a végkövetkezményt ábrázolják, láttatva szinte azt is: ilyen állapotok között milyen erőfeszítéssel lehetett elérni, hogy megmoccanjon és működni kezdjen az a gépezet, amely ismét földrészünk egyik legszebb városává alakította Budapestet. A szerző zaklatott sorai pedig az előzményekről formálnak képet; mi késztette Zádor Istvánt, hogy megörökítse e várost, történelmének legelcsúfítottabb korszakában.

1944. március 19. A németek lerohanták és megszállták Magyarországot. Ájult dermedtség ülte meg a lelkeket, megállt az élet, a művészek abbahagyták a munkát, senkit sem érdekeltek már képek vagy szobrok, a hangversenytermek kiürültek, az új atmoszféra megölt minden kulturális megnyilvánulást.

Kétségek között vártuk, mit hoz a holnap. És október 15-én eloszlottak ezek a kétségek. Egy elvetemült banda ragadta magához a hatalmat, és az üldözés elérte tetőfokát a művészek társadalmában is.

Menekülnöm kellett. Megváltoztatott külsővel, idegen néven jó barátok fogadtak be lakásukba Budán, a Vár alján. Életem hatodik évtizedének elején le kellett mondanom nevemről is, mellyel minden képemet, több ezernyi rajzomat, rézkarcomat, litográfiámat szignáltam, és amely névvel oly sok kiállításon szerepeltem Európában és Amerikában.

El ebből az országból a háború után! Ez volt elhatározásom, el innen, minél messzebbre, és soha többé vissza sem nézni.

Ilyen lelkiállapotban álltam hetekig szobám ablakánál, és néztem fájó szívvel, hogyan hurcolják el nyugat felé a németek és a nyilasok az ország kincseit, nyersanyagát, élelmét, gyárainak gépeit, üzemeinek felszerelését, iparának termékeit éjjel-nappal, szakadatlan szekér- és autósorokkal.

Az ostrom hosszú heteit — 46 napot — sötét pincében töltöttem. Hetekig hulltak ránk a bombák, gránátok, aknák, kora reggeltől besötétedésig. Fejünk felett pusztultak el a lakások, omlottak össze a házak. Sebesülteket hoztak az óvóhelyre, halottakat temettek az udvaron. A szomszéd ház romjai alól tucatjával húzták ki őket, a szemben levő épület napokig égett.

Kenyeret hetekig nem láttunk, az éhségtől összerogyott és agyonlőtt lovak húsát ettük. A megmaradt lakásokat német katonák fosztogatták, szökésükhöz civil ruhát keresve. Az óvóhely vasajtaját bomba tépte fel, füst és por töltött be mindent, bömböltek a ház elé állított ágyúk.

Ebben az infernóban erősen kínzott a honvágy régi „én"-em után, itt jöttem tudatára annak, hogy nem mehetek el innen. Itt kell maradnom, és újra talpra kell állnom.

Budapest képe teljesen megváltozott: a németek és nyilasok kifosztották, kirabolták, és a felismerhetetlenségig romba döntötték. A világ egyik legszebb városa összeomlott házak, kő- és téglatörmelékek halmazává vált. Itt kell maradnom, és fel kell idéznem, mit cselekedtek ezzel a várossal. Meg kell rajzolnom a romokat, a felrobbantott hidakat, az üszkös falakat, a halálos sebeket, hogy kezem minden vonásával, minden vonás minden árnyalatával vádoljak. Vádoljam azokat, akik esztelen politikájukkal ide juttatták az országot, és megbocsáthatatlan rövidlátásukkal ezt tették ezzel a várossal.

Azért készültek ezek a rajzok, hogy a látók lássanak, az érzők borzadjanak!

És majd később, ha a romokat eltakarították, a házakat helyreállították, újakat emeltek, és egy új, szebb, modernebb és virulóbb város épült a romok helyén, mutassák ezek a rajzok, hogy amikor már nem volt kétséges a háború kimenetele, a hatalom bitorlói és azok német barátai a háború prédájának dobták oda Budapestet. Ezt ne felejtsük el.

Szeretném hinni, hogy rajzaimmal ki tudtam fejezni azt, ami szándékomban volt: elkeseredésemnek hangot adni a magam nyelvén, művészetem kifejezési eszközeivel — tollal és ecsettel —, és elérnem azt a hatást, amelyet velük elérni akartam.

Mert... vádolok, vádolok!

Budapest, 1945 tavaszán.

Zádor István

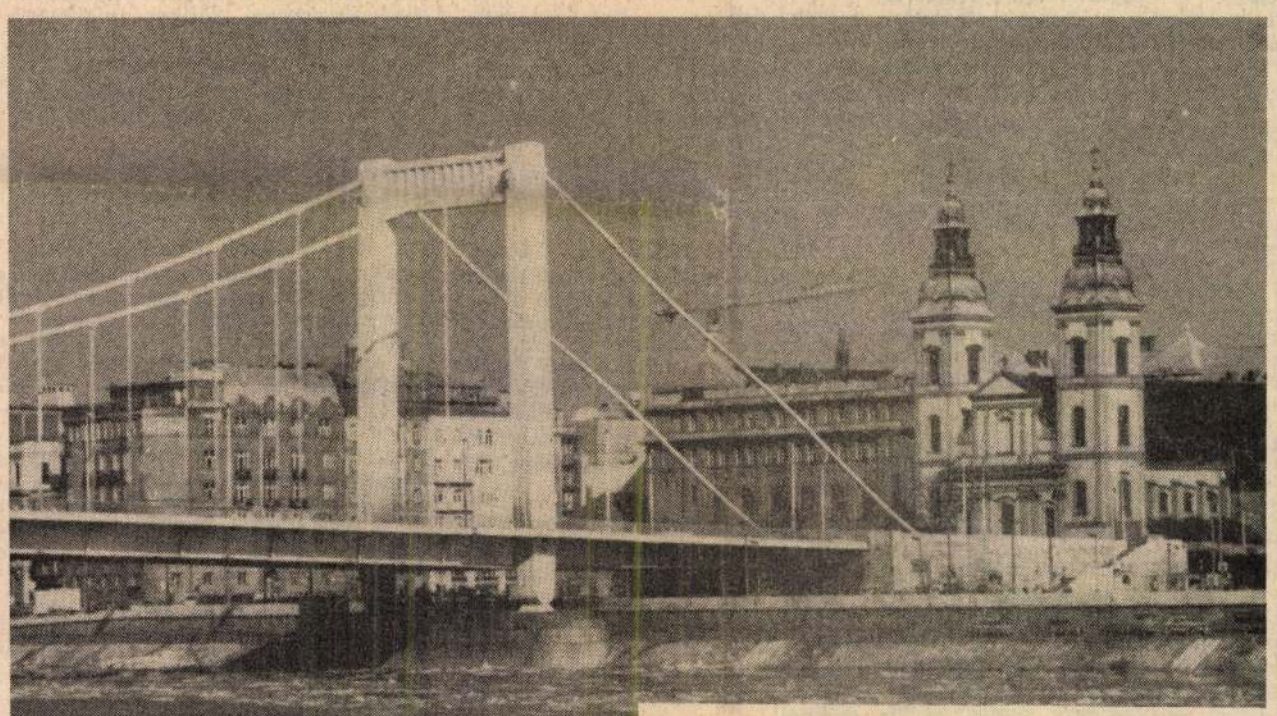

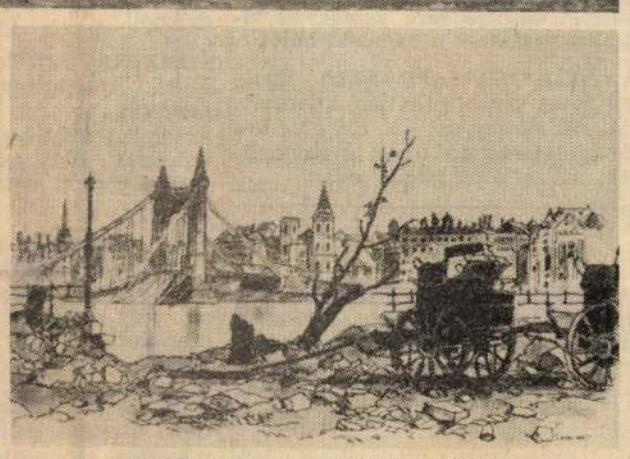

Erzsébet-híd, pesti hídfő, Budáról.

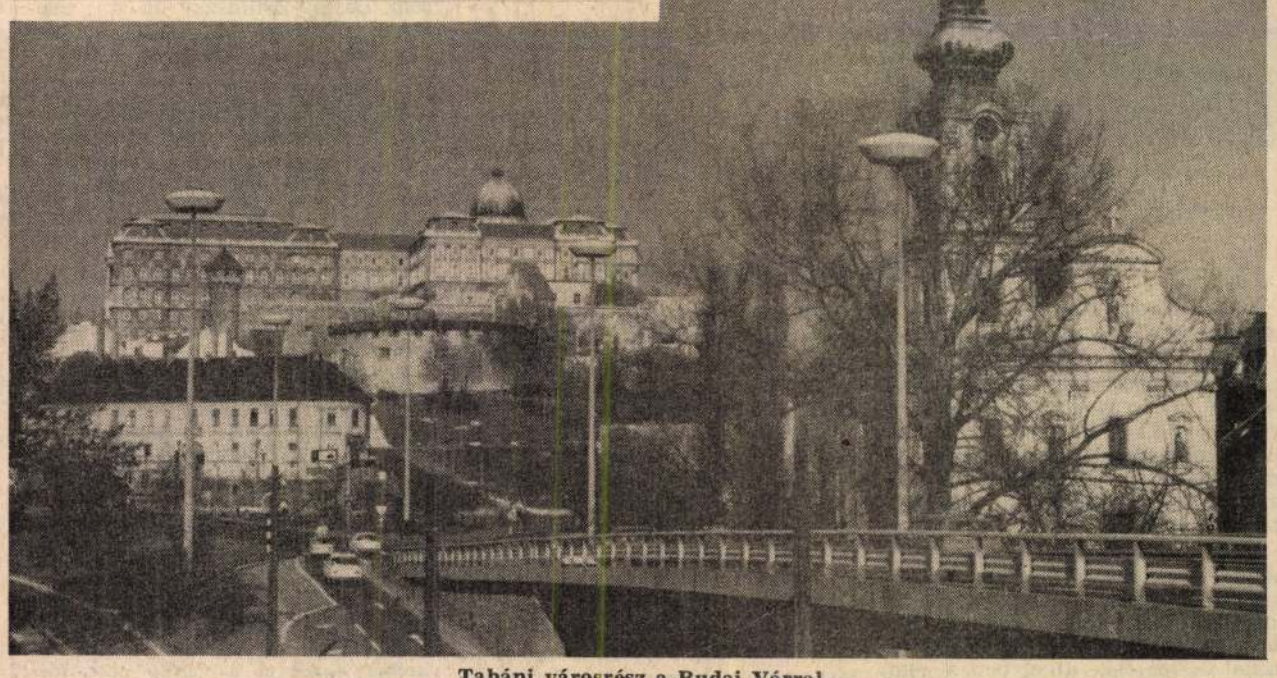

Tabáni városrész a Budai Várral.

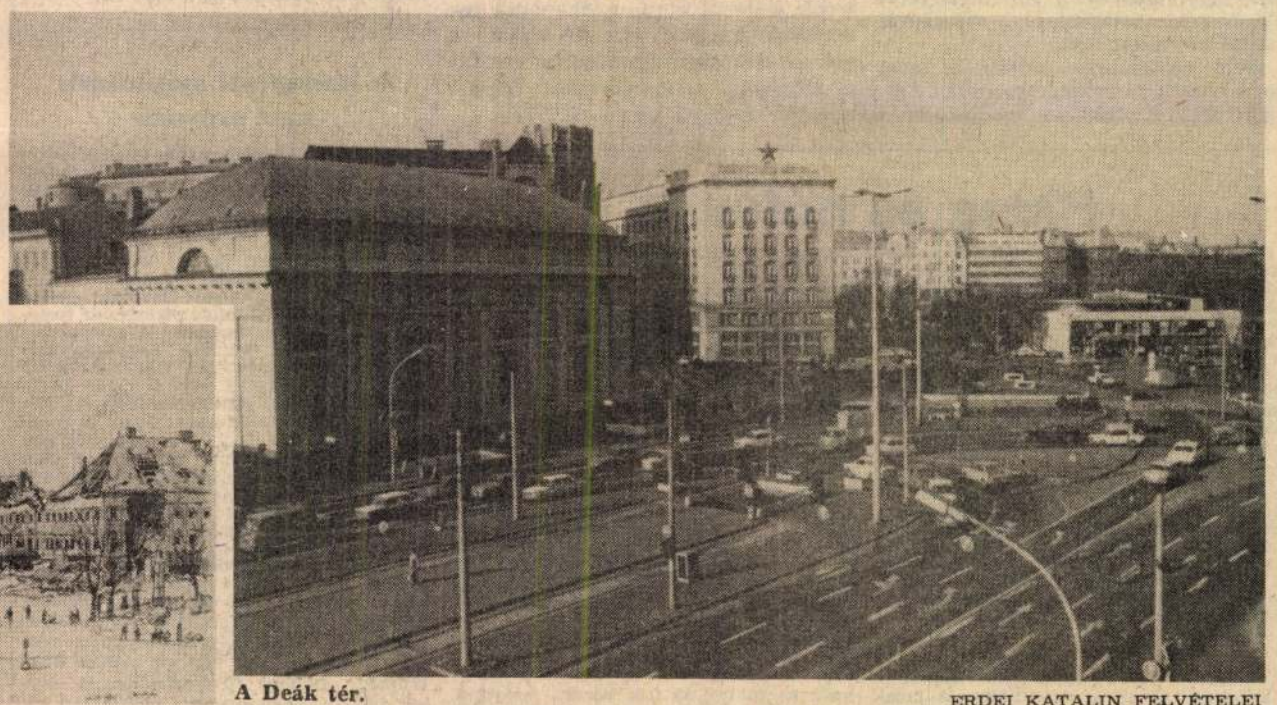

A Deák tér.

ERDEI KATALIN FELVÉTELEI

HÍREK

ÜDVÖZLŐ TÁVIRAT. Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke újjáválasztása alkalmából táviratban üdvözölte Háfez al-Asszadot, a Szíriai Arab Köztársaság elnökét.

RÉSZVÉTTÁVIRAT. Lázár György, a Minisztertanács elnöke táviratban fejezte ki együttérzését Wojciech Jaruzelskinek, a Lengyel Népköztársaság Minisztertanácsa elnökének a Busko Zdroj lengyel teherszállító hajót ért katasztrófa miatt.

EGYÜTTMŰKÖDÉSI SZERZŐDÉST kötött a Lenin Kohászati Művek és az Intercooperation Fejlesztési Rt. A megállapodásban célul tűzték ki az LKM nyereségének dinamikus növelését.

SZAKSZERVEZETI DÍJASOK kiállítása nyílt meg tegnap a Szegedi Ruhagyárban. A tizennégy szegedi, illetve hódmezővásárhelyi művész alkotását Csongrád megye más üzemeiben is bemutatják.

KAMIONOKKAL KÜLDI vágott és cserepes virágait a szombathelyi Kertész Termelőszövetkezet Ausztriába. Nyugati szomszédainknál jeles ünnep február 14-e, Valentin napja: ekkor hagyományos népszokás a virágok ajándékozása.

EGY SZOVJET TEHERHAJÓ mentette meg azt a panamai hajót az Atlanti-óceánon, amelynek a motorja meghibásodott. A szovjet hajó tengerészei Montevideótól 700 mérföldre vették a bajba jutottak vészjelzését, segítségükre siettek és kikötőbe vontatták a panamai hajót.

A LEGIDŐSEBB FRANCIA, Eugenie Roux asszony hétfőn ünnepelte 111. születésnapját. Bár 104 éves korában combnyaktöréssel megoperálták, ma is könnyedén mozog.

Repülőgép az úton

Panamavárosban fejre állt egy dupla szárnyú repülőgép a viharos szélben. A szerencsés kimenetelű balesetnél senki sem sérült meg.

MTI KÜLFÖLDI KÉPSZOLGÁLAT

KONFERENCIA kezdődött meg tegnap a székesfehérvári Technika Házában Mikroszámítógépes rendszerek a közúti fuvarozásban címmel. A kétnapos tanácskozáson a Volán-vállalatok, valamint a legnagyobb autóközlekedési és fuvarozóvállalatok szakemberei vesznek részt.

MEGALAKULT az első agrárvállalati tanács a Bólyi Mezőgazdasági Kombinátban. A vezetést a harminchét tagú testület látja el a következő öt évben. Tizenkilencüket az üzemi gyűléseken titkos szavazással választották meg a dolgozók. A vállalatvezetést a gazdaságok és üzemek igazgatói képviselik.

A BALATON KÖRÜLI VÁRAKAT bemutató éremsorozat tizenkettedik darabja készült el. A Magyar Éremgyűjtők Egyesületének keszthelyi csoportja által kiadott plakett a Balatonföldvártól délre fekvő Kereki várat ábrázolja. A bronzból készült, öt centiméter átmérőjű érmen az erődítmény régi metszetek és vázlatok alapján rekonstruált képe látható.

AZ ÁLMENNYEZETEK GYÁRTÁSÁT megkétszerezi a székesfehérvári Alba Regia Állami Építőipari Vállalat. Már megkezdték egy újabb gépsor felszerelését, így az év második negyedétől évente félmillió négyzetméternyit állítanak elő a sokoldalúan felhasználható keresett termékből.

KOMBINÁT LETT a kecskeméti központú Középmagyarországi Pincegazdaság. A több mint kétmilliárd forint évi termelési értékű üzem új működési szabályzatáról szóló okmányt tegnap adták át Kecskeméten.

AZ ÜZEMANYAG-FELHASZNÁLÁST jelentékenyen csökkentették a zalaegerszegi 16-os Volán Vállalatnál. Egy év alatt ötmillió-hatszázezer forint értékű benzint takarítottak meg.

MOST JELENT MEG: Havasi Ferenc: Gazdaságpolitika — gazdaságirányítás. Válogatott beszédek és cikkek 1977—1984. — Takács Tibor: Halló, Tartsay lakás? (Kossuth). — Kalevala. Ford. Vikár Béla. Hajdu Péter utószavával, Bereczki Gábor jegyzeteivel. — Michael Vickers: A római világ. A múlt születése sorozat (Helikon). — Parancs János: Sivatagi följegyzések (Magvető).

A TV-lottó nyerőszámai: 4, 31, 32, 44, 78

A Budapesten megtartott februári TV-lottósorsoláson a következő számokat húzták ki: 4, 31, 32, 44, 78.

Nemzetiségi hét a rádióban

Ismét nemzetiségi hetet rendez a Magyar Rádió: a hazánkban élő kisebbségi népcsoportok életébe bepillantó programsorozat adásait ezúttal február 17. és 24. között hallgathatják az érdeklődők. A nyolc nap alatt csaknem harminc műsor választja témájául a magyarországi németek, szlovákok, délszlávok és románok mindennapjait.

A hetet — vasárnap reggel — a népművészekhez elkalauzoló Kopogtató nyitja meg. A következő napok műsorai között helyet kap az Óvodától az egyetemekig című kerekasztal-beszélgetés, amelyben a nemzetiségiek képviselői az anyanyelvi oktatásról, feladatáról, szerepéről cserélnek véleményt.

Nem előzmények nélküli a most sorra kerülő programsorozat. Először 1982 januárjában rendeztek a rádióban nemzetiségi hetet. A jelzések szerint sikeres vállalkozás célja az volt, hogy hazánk lakossága még jobban megismerje a nemzetiségiek életét. A műsorok bemutatták azokat a változásokat, amelyek az utóbbi negyedszázadban e népcsoportok életében bekövetkeztek.

Az akció során sok kulturális érték került felszínre: a hallgatók betekintést nyerhettek a nemzetiségi lét formáiba, az irodalom, a zene és a művészetek széles tárházába. Az elmúlt két esztendőben ugyan nem rendezték meg a hetet, azonban útjára indították például a Nemzetiségeink életéből című, kéthavonta jelentkező magyar nyelvű adást, s számos dokumentumműsor is készült a szórvány népcsoportokat foglalkoztató sorskérdésekről. (MTI)

Hideg és hófúvás

Szárazföldünk nagyobb részén a szokatlanul hideg levegő határozza meg az időjárást. Ezeken a területeken a hőmérséklet napközben általában mínusz 10—mínusz 18 fok között volt. A hideg és a meleg levegő keveredésének területén, a Balkán félszigeten és Olaszországban többfelé esik az eső, a Balkán félsziget északi felén és a Fekete-tenger környékén havazik. A következő 24 órában Európa középső részének időjárását a szokatlanul hideg levegő továbbra is befolyásolja.

Hazánkban tegnap általában kevés felhő volt az égen, a délkeleti országrészből pedig hószállingózást jelentettek. A hőmérséklet csúcsértéke általában mínusz 10 fok körül volt. Az északi szél főként a keleti, északkeleti országrészben erős volt, időnként még viharos széllökések és hófúvások is előfordultak.

Előrejelzés ma estig:

Általában kevés lesz a felhő, szokatlanul hideg marad az idő. Délen és keleten időnként kisebb havazás is lehetséges. A Tiszántúlon hófúvás várható. A legmagasabb nappali hőmérséklet mínusz 8, mínusz 13 fok között valószínű.

1985. február 12., kedd, 13 óra.

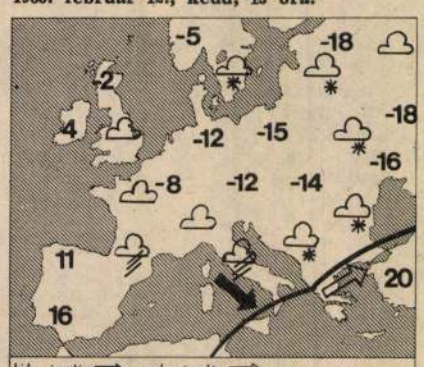

A Duna vízállása kedden Budapestnél 320 centiméter volt; mára 300 centiméter várható.

ÁTMENETI TÉLI OTTHONT alakítottak ki magányosan élő, többnyire beteg vagy rokkant idős nőknek és férfiaknak Pécsett. Így próbálják megakadályozni az időjárás okozta esetleges további egészségromlásukat.

MEDICINA '85 CÍMMEL nemzetközi orvostechnikai kiállítás nyílt meg tegnap a MÉMOSZ székházban. A Cooptourist Vállalat és az NSZK-beli MAASSEN cég közös rendezvényén 11 ország 21 cége mutatja be termékeit.

KÉTSZÁZEZER MAGYAR TURISTA járt tavaly Ausztriában, 23 százalékkal több, mint a megelőző évben. Honfitársaink többsége Bécset kereste fel, de mind népszerűbbek a hegyvidéki családi panziók, s a téli, nyári sportolásra alkalmas helyek, jelentették be az Osztrák Idegenforgalmi Propaganda Iroda sajtójékoztatóján.

A BUDAPESTI METRÓ tizenöt éves, ebből az alkalomból ifjúsági békegyűlést rendeznek ma a vállalat kőbányai üzemében. A részvevőket különjáratú metrószerelvénnyel szállítják a helyszínre.

A VÁRALJAI NÉPI EGYÜTTES Olaszországba utazott. A Tolna megyei falu táncosai a nápolyi nemzetközi folklórfesztiválon képviselik hazánkat, de több más városban is fellépnek egyhetes dél-olaszországi útjukon.

EGY TÖRPE ZEBU látott napvilágot a mecseki állatkertben. Most akkora, mint egy puli, magassága 35 centiméter. Felnőtt korában sem nő meg 80 centiméternél magasabbra. A zebubébinek, miután anyja nem táplálja, a gondozók kis kuckót készítettek, és egy cumisüvegből szoptatják.

Cserbenhagyó gázolót keres a rendőrség

Veszprém megyében a 8. számú főútvonal Somlóvásárhely és Somlójenő közötti szakaszán január 26-án este hat órakor ismeretlen gépjárművezető — feltehetően magas felépítésű járművel — elgázolt egy gyalogost. A szerencsétlenül járt személy a helyszínen életét vesztette, a gépjárművezető pedig megállás nélkül továbbhajtott. Kéri a rendőrség, hogy akik a jelzett időben a baleset helyszínén közlekedtek, és az eseménnyel kapcsolatban felvilágosítást tudnak adni, jelentkezzenek személyesen a veszprémi rendőrkapitányság közlekedési alosztályán (Veszprém, Bajcsy-Zsilinszky út 34.); telefonon a 12—600/1141 melléken, vagy bármely rendőri szervnél. (MTI)

KÖZLEMÉNYEK

A FŐVÁROSI VÍZMŰVEK ÉRTESÍTI a fogyasztókat, hogy ma reggel nyolc órától holnap reggel nyolc óráig a IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XIII., XIV., XV. és XVI. kerületben az ivóvíz zavarossá válhat.

A VÍGSZÍNHÁZ IGAZGATÓSÁGA közli, hogy a Pesti Színházban ma este és holnap technikai okok miatt a Kőműves Kelemen előadása este nyolc órakor kezdődik.

A NEMZETI SZÍNHÁZ IGAZGATÓSÁGA közli, hogy február 15-én este a Nem félünk a farkastól című előadás helyett Gábor Miklós betegsége miatt a Freud, az álomfejtő álma című darab kerül színre. A megváltott jegyek érvényesek, vagy a váltás helyén március 2-ig visszaválthatók.

ZALAEGERSZEG TÖRTÉNETÉVEL kapcsolatos fotókat, képeslapokat, műtárgyakat, metszeteket, régészeti leleteket, viseletet, bútorokat, itt kiadott könyveket, nyomtatványokat mutatnak majd be a megyeszékhelyen, várossá nyilvánításának centenáriumán. A rendezők kérik az ilyen tárgyak tulajdonosait, hogy azokat vigyék be a városi művelődési központba (Landorhegyi utca 21.).

A budapesti színházak mai műsora

Operaház: Anyegin (Tóth Aladár bérl., 4. ea., 7). **Zeneakadémia:** A MÁV Szimfonikusok hangversenye (Középisk. bérl. 3., fél 8). **Pesti Vigadó Hangversenyterem:** Az Apostol együttes koncertje (fél 8). **Kamaraterem:** Római karnevál (7). **Nemzeti Színház:** Freud, az álomfejtő álma (7). **Várszínház:** Csütörtöki hölgyek (7). **Katona József Színház:** Coriolanus (7). **Pesti Színház:** Kőműves Kelemen (8). **Madách Színház:** A salemi boszorkányok (7). **Madách Kamara:** Kispolgárok (7). **Fővárosi Operettszínház:** Mária főhadnagy (Csiky Gergely bérl., 3. ea., 7). **József Attila Színház:** III. Richárd (7). **Thália Színház:** Jóból is megárt a kevés (7). Kell lenni valahol egy őshazának (Stúdióban, fél 8). **Vidám Színpad:** Hajrá, magyarok! (7). Együtt, ameddig bírjuk! (Kis Színpadon, fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Bal? Jobb? Bal!! (fél 8). **Radnóti Miklós Színpad:** Szép Ernő és a lányok (7). **Játékszín:** Adáshiba (7). **Józsefvárosi Színház:** Nagy család (7). **Szkéné Színház:** A Makám együttes koncertje (8). **Hököm Színpad:** Csehov-komédiák (7). **Budapesti Gyermekszínház:** Aranykulcsocska (du. 3). Családi fénykép (7). **Állami Bábszínház:** Diótörő (Népköztársaság útja 69., du. 3). Csipkerózsika (Jókai tér 10., de. 10). **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkusz Benneweis (fél 8).

Erdélyi Jáno

Ismét szegényebb lett a magyar könyvművészet. Eltávozott 72 éves korában a szakma egyik legismertebb művelője, Erdélyi János, a Zrínyi Nyomda nyugdíjas művészeti igazgatója, Tótfalusi Kis Miklós-díjas tipográfus.

Csaknem hat évtizedet töltött könyvkészítő műhelyekben — nyomdákban — a legkülönbözőbb beosztásokban. Kamaszkorában kifutófiúként kezdte, majd túl a hatodik X-en seregnyi könyv és nyomtatvány ismert alkotójaként ment nyugdíjba képességei legteljesebb kibontakozásának színteréről, a Zrínyi Nyomdából. Teljes életet élt, megadatott neki a szakma elismerése és az olvasók esztétikai nevelésének lehetősége. A forma, amelyet könyvhöz, folyóirathoz tervezett, nemcsak hordozója volt a mondanivalónak, hanem kedvcsináló is az olvasáshoz, a forma befogadása után a mű szellemének megértéséhez.

Különleges helye volt — van! — a magyar tipográfiában Erdélyi Jánosnak. Zömmel nyomdai anyagokkal — betűkkel, léniákkal, díszekkel — építkezett, nemcsak az általa tipografizált művek belső oldalain, hanem a könyvek címlapján és borítóján is. Laikus és hozzáértő egyaránt megcsodálhatta — és megcsodálta — megvalósult terveinek eleganciáját, megmozdíthatatlan — és megváltoztathatatlan — szigorú mé-

Megkéra

Meddig égnek n az utcai lámpák

A budapestieket joggal bosszantja, hogy még most, a szigorúbb energiatakarékossági intézkedések idején is gyakran égnek napközben az utcai lámpák. Tudnak-e erről az Elektromos Műveknél, s mi az oka a nappali világításnak?

— Budapest utcáit kétszázezer lámpatest világítja meg — mondja *Nyikos József*, az Elektromos Művek üzemviteli osztályának vezetője —, s ezeket rendszeresen karbantartjuk. A javítást azonban eddig csak a lámpák működése közben tudtuk elvégezni. Korábban az egyszerű izzólámpákat évente átlagosan négy alkalommal cseréltük ki, de a modern, nagy teljesítményű halogénlámpák sokkal drágábbak, ezért a csere előtt alaposan meg kell nézni, hol a hiba. Annál is inkább, mert gyakran nem a lámpatestek, hanem a lámpaoszlop más elektromos részei romlanak el, amelyek kevésbé korszerűek, mint a halogénizzók. Különösen gyakori, hogy a hídakon az állandó rezgés miatt meglazulnak foglalatukban az égők, ebben az esetben szintén kialszik a fény. Rendelet írja elő, hogy a főútvonalakon kéthetenként, máshol havonta egyszer bekapcsolás után ellenőrizzük és javítsuk meg a lámpákat.

— *Miért nem éjszakánként dolgoznak, amikor amúgy is égnek a lámpák?*

— Esetenként sötétedés után, este is javítunk, a munka java részét azonban csak nappal végezhetjük el, mert a sötétben nagyobb a baleset veszély, egy oszlopra gyakran több vezetéket is szerelnek, amelyek egy részében áram van.

— *A nappali világítás hány forinttal növeli a villanyszámlát?*

— Naponta átlagosan öt kilométernyi út lámpáit javítjuk meg —

VÉ

1–000
és víz
olaj é
szállít
kimér
vízvez
csator
szerel
mezőg
munk
Egy p
187,10

Gesztor: a Dél-pe
Tag: Fehérakác

Zádor István
1021 festő, grafikus-
munkás

KÉPZŐMŰVÉSZET

Emlékezések, találkozások

ZÁDOR ISTVÁN MŰVÉSZI HAGYATÉKÁBÓL

A szolnoki művésztelep megnyitásának közelgő háromnegyed évszázados jubileuma teszi időszerűvé, hogy az itt folyó művészeti életről, a jeles alkotók munkásságáról írjunk. Könnyű volna a helyzet, ha a II. világháború szörnyű pusztításai nem tették volna tönkre a művésztelep pavilonjait, s nem semmisült volna meg vele együtt a tizenkét műterem összes anyaga és a szolnoki művészeti egyesület irattára, minden dokumentuma.

Zádor István, aki 1945 tavaszán megörökítette a szeretett Budapest vérző sebeit, megrajzolta a szolnoki művésztelepet is kiégett pavilonjaival, csonkán égnek meredő fenyőivel. Budapesti albumához írott szavai Szolnokra is vonatkozhatnak: „Azért készültek ezek a rajzok, hogy a látók lássanak s a még érzők borzadjanak! És majd később, ha a romokat eltakarították, a károkat helyreállították, újakat építettek, s egy új, szebb, modernebb város épül a romok helyén, mutassák meg ezek a rajzok, hogy amikor már nem volt kétséges a háború kimenetele, a hatalom bitorlói és azok német barátai mégis a háború prédájának dobták oda Budapestet. Ezt ne felejtsük el!"

Zádor István egyike azon jeles művészeknek, akik — ha nem is szülőföldjük e táj — felkeresték Szolnokot, felfedezték a Tisza és a Zagyva szögében, a régi vár helyén meghúzódó művésztelep, a tiszai táj varázsát, az Alföld végtelenségét, Szolnok forgalmas életét, s nemcsak meglátták a táj rejtett szépségeit, hanem művészetükkel láttatni is tudták.

Emlékezések és találkozások... címen Zádor István ezernyi rajzából, rézkarcából, művészi feljegyzéseiből válogattuk össze ezt az anyagot. Megkönnyítette a helyzetünket az a tény, hogy a művész csaknem teljes életműve Zádor Istvánné nemes felajánlásából tanácsi támogatással a Damjanich Múzeum képzőművészeti gyűjteményébe került.

A századfordulón a művészek jórésze Párizsban, az irodalom és a művészet központjában találkozott az igazi művészettel. Így a fiatal Zádor István is hároméves párizsi tartózkodása alatt Alexandre Steinleinnél és August Leroux-nál az École des Beaux-Arts-on tanult: „Steinleinnek köszönhetem az indulásnak azt a frissességét, amely aztán oly sok mindent eredményezett művészi pályámon. Ennek a sok száz rajznak köszönhetem, hogy megtanultam gyorsan látni és gyorsan rajzolni... Kezdetben az 1906—07-es években még félénkebb voltam, kemény ceruzával dolgoztam, és ez nem adott módot arra, hogy rajzaimnak jó tónusa legyen, így áttértem a lágyabb ceruza, majd később az ujjnyi vastag grafitra is...

Este a Café Cluny-ba mentem, ott találtam Márkus Lászlót, a Magyar Operaház későbbi igazgatóját, aki akkor írta párizsi cikkeit Marco néven a magyar

(S)

lapoknak, itt volt Vadász Miklós, aki akkor rajzolta a „L' amour" és a „Les petits jeunes hommes" c. kitűnő rajzsorozatát. És köztük volt Jávor Pál is, a korán elhunyt kitűnő festő, ott volt Vágó Dezső, a plaketteur (plakett-készítő), Strakonichy Károly a műtörténész, Jean Preux néven írt a Hét c. lapban. Kroki rajzolás közben nem a mozdulatlanul ülő, vagy álló modelleket, hanem a mozgó férfiakat és nőket, vagy a kabarékban éneklők folytonos mozgását rajzoltam. Mindenütt mindenkit figyeltem és rengeteget rajzoltam...

Jávor azt proponálta nekem, menjünk nyáron a szolnoki művésztelepre, adjam be kérvényemet báró Kohner Adolfnak, aki a szolnoki Művészeti Egyesület elnöke volt és minden nyáron egy hónapra 5—5 fiatal művésznek berendezett műtermet ingyen és 100—100 korona ösztöndíjat ad, ami akkori időben elegendő volt a havi ellátásra. Beadtam a kérvényemet és meg is kaptam 1903 nyarára az ösztöndíjat. Így már türelmetlenül vártam a május hónapra, amikor Szolnokon folytathatom a rajzolást és festést...

Szolnokra már nagyon kíváncsi voltam, ahol első saját műtermemben dolgozhattam. Az azévi ösztöndíjasok Glatter Gyula, a kitűnő portréfestő, Halász H. Hradil Elemér, egy Kassán élő festő, Faragó Géza plakátfestő, karikatúrista és nagyon mulatságos, szórakoztató kollega, Jávor Pál és én voltunk. Rajtunk kívül vendég tagok is voltak, akik ugyan a Telepen kívül laktak, de a Telepen dolgozhattak. Mint az idősebb művészek növendékei, vagy régebbi barátai. Ilyenek voltak: Hatvany Ferenc és a nagy építész Lechner Ödön fia, Lechner Dönci, aki akkor jött meg világkörüli útjáról, Pólya Tibor, igen ötletes és tehetséges, legfiatalabb növendéke Fényes Adolfnak és szolnoki fiú.

Abban az évben a Telep törzstagjai voltak: Fényes Adolf, Mihalik Dániel, Szlányi Lajos, Kléh János, Zombori Lajos és Illés Antal. A műtermek igen ízlésesen voltak berendezve. Egy nagy műterem, ablakán zöld vászonyfüggönnyel, asztal, karosszékek, székek, a hálószobában ágy, szekrény, mosdó, mind keményfából. Az ösztöndíjból bőven telt az ellátás, melyet a Tisza túlsó partján levő Arany Lakat vendéglőben, akkor fillérekért kaptunk. Szép volt a Tiszán átvezető fahíd, a kilátás a Tiszára, a halászbárkákra és a Tiszába torkolló Zagyva túlsó partján fekvő Tabán kicsi, és festői utcáival. Nagy kedvvel jártam bennök, festői motívumokért, amelyeket keresni sem kellett, olyan bőven akadtak. Nagy volt a kontraszt Párizs boulevardjai után. Maga a Művésztelep kertje még túl fiatal volt a pár éves fáival, gyengén pázsitozva. Viszont igen festőiek voltak a kis tabáni házak enteriőrjei búboskemencéikkel és a Művésztelepppel szemben álló régi Vártemplom belseje, sok színes zászlójával, melyből Jávor Pál akkor egy napon szép interieurt festett.

De a Telepen kívül, túl a Vártemplomon, Alcsi felé már a nagy Alföldön voltunk, tanyáival, gémes kútjaival, itt-ott útmenti akácfákkal és beláthatatlan nagy éggel. A Párizs utáni nagy ellentét teljesen magával ragadott és visszaálmodtam magam kisgyerekkori Nagykikinda körüli nagy síkságra. Itt Alcsi-nak hívták ezt a tanyavilágot, amelyben nem tudtam akkor eleget gyönyörködni. Estefele még a gyönyörű naplementék is variálták az egész beláthatatlan természetet, a horizontig más-más formájú, mindig kisebbedő felhőivel.

Első szolnoki hónapjaimban sokat festettem, rajzoltam, nagyon kellemes társaságban, és aminek legjobban örültem, közeli barátságba jutottam Fényes Adolffal, aki rábeszélt, hogy Pestre visszatérve, jöjjek el a Japán-kávéház művész asztalához, barátkozzam össze a művészekkel, a napi munka után jólesően szórakoztató és pihentető társaságukkal.

Egyelőre Szolnokon dolgoztam. A zeg-zugos tabáni utcákban kezdtem, amelyeken járva, kis festőszékemre leülve, majd munka után felállva, körülnézve, nem tudtam hol vagyok. És csak nehezen ismertem rá az irányra, amely felé elindulhatok. Olyan festőiek voltak, hogy nagyon gyakran tértem ide vissza újra, meg újra.

A Tisza túlsó parja magas volt, melyen fent a Művésztelep festői tagozatú épületei látszottak. Ma már nem csodálkozom, hogy idővel teljes húsz nyarat töltöttem Szolnokon, ahol az első világháború utáni években főleg grafikai munkáimmal művészetem csúcspontjait értem el. Szolnoknak köszönhetem, hogy itt inspirált munkáimat 17 múzeum vásárolta meg.

Nagyon kellemes volt az élet Szolnokon ösztöndíjas koromban. Már az első évben Szolnok környékén lakó birtokosok hívtak meg bennünket. Tiszavárkonyban gazdálkodott Domokos Jenő, akihez mindig együttesen rándultunk ki. Elmondtam, hogy Párizsban Durand Ruel műkereskedő nagy lakásában az impresszionista festőket kérte fel, hogy lakása fehér ajtóira fessenek képeket. Ott láttam Monet, Sisley, Pissarro, Manet képeit, valósítsuk ezt meg Domokos Jenő kúriájának fehérre festett ajtain is. Nagy halló-val fogadták és mindjárt hozzá is fogtunk. Jávor Pál, Faragó Géza, Pólya Tibor, Lechner Ödön, Kléh János, és folytatólagosan éveken keresztül valóságos képtár lett a fehér lakk ajtókból. Mint kezdeményező én sem maradhattam ki. (Nagy kár, hogy a második világháború pusztításai során ezek is elpusztultak K. Gy.).

Most már Alcsi felé jártam ki, ócska kis házak helyett most már alföldi tájakat festve...

1914. tavaszán Jávor Pál, Barta Ernő és Fényes bácsi felhívta figyelmemet, hogy a szolnoki Művésztelepen egy ún. vendégműterem üresen áll, meg is kaptam rá a Művésztelep Igazgatóságának hozzájárulását és le is költöztünk. Sok

mindent vittünk le, úgy gondoltuk, hosszabb ideig maradunk. De szolnoki tartózkodásunknak a trónörökös meggyilkolása véget vetett, kitört a háború és megkaptam behívómat....”

Záďor István, mint annyi művésztársa, kikerült a lövészárokba, ahonnan súlyos sebesüléssel tért haza. Felépülése után, mint művészt vitték ki a frontra. Érdemes emlékezéseiből feleleveníteni találkozását Mednyánszky László festőművésszel, mert eddig nem ismert adatok elevenednek meg előttünk.

„... Tersánszky vezérezredes paancsnoksága alatt voltam a katonai művészeti csoport vezetője, amikor 1917. őszén táviratban értesített a főhadiszállás, hogy báró Mednyánszky László festőművész ekkor és ekkor érkezik, fogadjam és mutassam be a vezérezredes hadseregparancsnoknak. Mi akkor egy kis galíciai városban voltunk, Tersánszky vezérezredes rendkívül megörült, hogy mint civil festőművész, végre egy igazi úr, egy báró érkezik hozzánk. Úgy rendelkezett, ne is vezessem elé bemutatás céljából külön kihallgatásra, hanem majd csak a vacsoránál mutassam be neki a többi tiszt jelenlétében, közvetlen maga mellett rezerváltatott terítéket számára. A hadseregparancsnok környezete csupa grófból állt, magyarok és osztrákok vegyesen, hamar híre ment, hogy egy új művész, aki amellett báró is, érkezik hozzánk. Faggattak, milyen, de én csak a nagy művészről beszéltem és személyéről nem árultam el semmit.

Végre eljött a nagy vacsora ideje, és a teremben, ahol tele volt tábornokokkal, vezérkari törzstisztekkel, grófi adjutánsokkal és fehérkesztyűs felszolgáló legénységgel, bevezettem egy alacsony, kopott és gyűrött ruhájú, rossz cipőjű, ápolatlan ősz szakállú kis embert, bakasapkával a fején, aki huncutul mosolyogva nézett körül és igen jól mulatott az elképedt arcú, láthatóan zavarba jött társaságon.

Ilyen volt külsőleg Mednyánszky.

De fölényes műveltségével, kultúrájával, nagyszerű nyelvtudásával és humorával hamarosan lebilincselt mindenkit. Ez volt az igazi lénye, ilyen volt az ember, a művész.

Aztán elkísértem a frontra. Igénytelenségét, szerénységét, amelyet különben már a lénye is elárult, valamint kimeríthetetlen munkabírását itt ismertem meg. — Hajnalban útnak indult, egyedül szeretett barangolni és rajzszerszámain kívül nem vitt magával mást, mint két üres zsemlét. Visszatértéig, késő estig ezeket eszegette zsebéből, morzsánként.

Amikor egy-egy ilyen útjáról megjött, vázlatok és rajzok tömegét hozta magával. De mik voltak ezek a kis remekművek, mi érdekelte őt a háborúban?

A sebesültek szenvedései, a katonák nehéz munkája, az ember és a lovak küzdelmei, hóban, fagyban és sárban, kínlódásuk lerongyolódott ruháikban, magukra borított pokrócaikba, sátorlapjaikba burkolva borús, szürke ég alatt. Hadvezérek, tisztek és urak nem érdekelték, bár mint a sajtó hadiszállás tagjának, feladata lett volna a háború népszerűsítése és dicsőítése, művészetével tulajdonképpen ellenpropagandát fejtett ki. A szegényember, a közkatona, a trén-kocsisok, a lesoványodott lovak és a nehéz, súlyos férfi munka volt az, ami őhozzá közel állt. És amit bámulatosan könnyed és szellemes kifejező eszközeivel ismertetett meg az emberekkel. Fáradhatatlan volt, munkájában, a borús, havas, sáros időt, az elesett embereket szerette: a nép fiait nehéz hétköznapjaiban.

Később az olasz fronton találkoztam vele újra. Késő ősz volt, sok munka után együtt jöttünk hazafelé Triesztből Bécsbe. Vastag, sáros bakancs volt

rajta, kabátja alatt három mellény, mely alól spárgával övve legalább [illegible] kis kulcs lógott ki. Végig ketten maradtunk a fülkében, elalvás előtt beszélgettünk. Itt árulta el, de csak véletlenül, hogy egy ilyen két személyes kiránduláson a két front közé került, amit valahogy nem vettek észre, leült egy sziklára és festeni kezdett. Az olaszok előbb nem tudták mire vélni ezt a kis, furcsa öregembert, majd minden művészet előtti tiszteletük ellenére, lövöldözni kezdtek reá. Szerencsére azonban csak könnyebben sebesült meg, a maga lábán tudott visszajutni állásaink közé...."

Zádor István a háborút követően az Őszirózsás Forradalom és a Magyar Tanácsköztársaság sok fontos eseményét örökítette meg rajzaiban. 1920-ban Németországban a Rajna-vidékről készített sok nagyméretű rézkarcot. Külföldi útjai során felkereste Olaszországot, Egyiptomot, az arab vidéket, Angliát, Hollandiát és 1937-ben újra Párizst is.

„A napok múlva megnyíló Világkiállításra mentem rajzolni. Itt először a szovjet pavilon tetején álló hatalmas, sarló-kalapácsot tartó emberpár, Muhina alkotása fogott meg. Ez volt az első rajzom a Világkiállításon, amit aztán sok kínálkozó témájú rajz követett. A közelében felépült magyar pavilont az épületeken dolgozó emberekkel. Végre búcsúzni tudtam Párizstól.

A sok munkától, élménytől elfáradtan végre hazamehettem, hogy a kedves szolnoki művésztelepen kipihenhessem magam. Nyári szokásomhoz híven sokat eveztem, úsztam, de dolgoztam is. A szokásos nyári együttlét, régi barátaim, megszokott társaságom valóságos otthonná tette Szolnokot, ahová mindig türelmetlenül mentünk le, jól és elég szépen berendezett műtermembe.

Különös varázsa van itt a levegőnek, amely a legtisztább napsütésben is ezüst fátyollal von be mindent. Itt nincsenek nyers színek, itt valami csendes harmónia tölti meg az atmoszférát, és magyarázza meg, mit találtak itt a művészek, ahol a laikus számára nincs egyéb, unalmas Alföldnél. Megragadták őket a Tisza kanyarulatai, füzesei, az Alföld különös felhőképződései, a Zagyva-parti tanyák, a szolnoki Tabán zeg-zugos utcái halászok öreg házaival, melyek között úgy eltéved az idegen, mint Velence sikátoraiban. Az Alföld meszi láthatárának monumentalitása, mely felett szebb a zivataros felhők száguldása, a napnyugta mindent vérben és aranyban fürösztő grandiozitása, mint az Óceánon. Itt az Alföld látszólagos ürességében egy-egy satnya akácfának is megnő a jelentősége, egy korhadt kerítés is művészi élménnyé nő és az alföldi ember tempós mozgása ritmusává válik a tájnak is..."

1945-ben az elpusztított Budapest rajzolásakor Illés Béla kérte meg, hogy Pervomajszkij ukrán költőről, a jeles Petőfi-műfordítóról készítsen portrét, ezzel indult meg egy nagyszerű portrésorozata, amely az újjáépítés munkáshőseit, a Budapesten megfordult kiváló művészeket, Kossuth-díjasainkat örökítette meg.

Zádor István emlékezéseiből, rajzaiból villantottunk fel néhány kis részletet, de érezni lehet ebből is, hogy — mint Uitz Béla írta róla — „Egy művész, aki az életének minden percét arra szentelte, hogy az életet ábrázolja és élete minden percét a művészetnek is szentelte. —"

KAPOSVÁRI GYULA

Zádor István

185	Gőzkalapács.	Rajz
186	Acélöntés.	»

182	Esős délután.	Rajz
183	A Duna.	»
184	Kazánkovács műhely	Rajz

Céhbeliek III. kiáll
Nemzeti Szalon
1921.

»Céhbeliek Babérkoszoruja« és «arany érme» a Céhbeliek
kiállitásán résztvevő összes művészek által *titkos szavazás utján*
itélt egy festőművészeti és egy szobrászművészeti alkotásra.
Céhbeliek Elismerése (Mention) ezüst érem formájában a
rendes évi kiállitásán résztvevő összes művészek által *titkos*
ín a legjobbnak itélt 1 festőművészeti és 1 szobrászművészeti
legtöbb szavazatot nyert: 2 festőművészeti és 1 szobrász-
lkotásra.
szavazás eredményeképen az első kitüntetés kiadandó azon
obrászművészeti alkotásnak, amely műtárgy a leadott szava-
lkalommal 40 szavazat) $^2/_3$-át elnyerte).

Zádor István

251 Br. Korányi Sándor arcképe, a III. sz. belgyógyászati klinika tulajd. olajf.

*252 Fodor Jenőné, olajf. mgtul.

253 Fürdőző, olajf. 20000

254 Bubos kemence, olajf. 15000

255 Öreg asszony szobája, olajf. 15000

Céhbeliek VI. kiáll.

Nemzeti Szalon 1926

1. Ballé

Zádor István

Czóbel Béla

Nemzeti Szalon
1924

221. ZÁDOR ISTVÁN: „A MÜNCHENI KIRÁLYI PALOTA ZÖLD GALÉRIÁJA"

ZÁDOR ISTVÁN BESZÉLGETÉS

igaz szín! csupa apró szemfényvesztéssel, megannyi merő kis hazugsággal kénytelen az ember valahogyan kifejezni egy kis igazságot!...

És eközben úgy érzi, hogy túlságosan meleg van ott a szobában: kezéből le sem téve a palettát, munkaközben, lerázza magáról a kabátot mellénnyel együtt, csak úgy maga mellé, le, oda a földre, ahová éppen esik.

És eközben beszél, s én mohón lesem, szeretném följegyezni minden szavát a mi bölcs, a mi nagyeszű, de még nagyobbszívű öregünknek.

Amit ezekből a beszélgetésekből meg tudtam jegyezni, azt mondom el a következőkben.

*

Idősebb korban teljesen újat, olyast készülvén nézni, amire eddigi élettapasztalatai elő nem készítették: kiváncsiság, de egyben némi kétkedés fogja el az embert. Vajjon új lesz csakugyan az az «új?»... És tud-e majd az öregedő ember valami újat is érezni még?!...

Ujat nem is érzett a harctéren Mednyánszky, de hasonlíthatatlanul gazdagabb egyidejű változatokban lelte azt meg egy hónap alatt, amit a hétköznapi élet csak lassú évtizedeken át nyújt a keresőnek.

Első meglepetés, hogy a mai háború, a technika már szinte tökéletes új találmányainak alkalmazásával vívott modern hadviselés éppen nem hat közvetetlenül az ember, nem hat a művész érzelmeire, meglepővel s új anyaggal a háborúnak csak emberi és festői megnyilvánulásai szolgálnak.

Ami az emberért való — ezt mutatják Mednyánszky harctéri képei, s ez a mélységes tartalom mindig festőileg is becses, művészi értékű keretben, tipusosan összefoglalva, példát mutatva stilusosan, de úgy, hogy a legjellegzetesebben «Mednyánszky» marad.

A képeket két csoportba foghatjuk: északi és déli képek.

Járt Északon s dolgozott lent a déli harctéren. A képen azonnal rá is ismerünk: ez Galicia, emez a macsói bánság. Hiszen ott a vidék lelke is a képen, ott van az a színekben, azonnal ráismerünk a formákban, rá a reggelben és az alkonyatban, ott az Észak s a Dél közötti különbség az alakok magatartásá-

Művészet 1916.

ban, mozdulataikban, de még a harctéren maradt sírok elhagyatottságában is felismerhetjük a Dél s az Észak lelkét . . . Azokra a hamarosan hevenyészett sírkeresztekre egy kis virágot vagy lombkoszorút mégis csak kötöznek ott lent Délen, holott az északi keresztre a varjú se igen száll.

Az északi harctérnek egészen különös poézist ád a szép régies keret, azok a mesésen festői régi városkák, és ott az a primitiv, mélyen vallásos nép, akik reggeltől estig járják a templomokat, akárcsak a középkorban nagy szerencsétlenségek idején. És ott az a bölcselkedő, az az elvontan tudákos zsidóság, akik mintha félrevonulva éltek volna eddig, a rohanó idő útja mellett maradt sáncokban kuporogtak volna eddig. Hogy minden nagy leleményességük mellett is milyen tanácstalanul nézik most ők ezt a világfölfordulást! . . . Nem tudják, mikor meneküljenek, mikor maradjanak, minden barátságosabb arcú káplártól tudakolják esengve: győzünk?! . . .

Jellegzetes a táj is, a nagy események színtere.

Mint egy gonosz álom!

Ugyanazok a dombalakulatok ismétlődnek folytonosan, kimagasló hegy, megnyugtató síkság nélkül. Tér s idő ott összefolyni látszik mindazoknak, akik szorongó feszültséggel kénytelenek cselekvés nélkül szemlélni a rettenetes dráma fejleményeit. Amerre csak nézünk, mindenütt lövészárkok, menedékek, feltúrt talaj — az ember vakand támadó és védekező bujkálása . . . És rögtönzött apró temetők mindenfelé, név s dátum nélkül, hevenyészett fakeresztek. Sehol semmi jellegzetesebb, semmi szembetűnőbb és megjegyezhetőbb, a harcoló szegény katona maga sem tudja, hogy néhány heti emberfölötti küzdelem után haladt-e legalább néhány száz métert előbbre?!

Lengyelország nagy multja s az ott viharzó jelen események között semmiféle kapcsolatot nem érezünk, semmi ilyesminek ott nyoma nincsen. A haza földjét ugyanazok az oroszok özönlik el, akik ellen a lengyel ősök valaha oly sokszor és oly hősiesen küzdöttek, a mai lakosság ott azonban teljesen közömbös, tétlen, gyászosan passziv: csak egyéni érdekeit látja. Mintha de mindent felejtettek volna már s most egy keményebb faj fiaira bízzák sorsukat. Roppant nagy az ő hitük mibennünk, a magyar honvédben és a tiroli vadászban.

Pusztán festői szempontból legkevesebb változatosságot nyújt azonban maga a modern hadsereg. Ennek magyarázatát megleljük minden egyéninek alárendelésében, és abban, hogy szemünk nem is látja a főhatásokat.

Csak ott, ahol a küzdelem és nyomor rést ütnek az örökös egyformaságon, csak ott nyerünk némi betekintést a háború tisztán emberi jelentőségébe.

Seregünkben, színben s formákban leggazdagabb, legfestőibb a trén, az a számtalan szekér, kocsi, fogat, ló és ember, az a minden messze vidékről összeszedődött néptábor. Ilyen lehetett a hajdani népvándorlások nagy szekértábora. Valahogyan így érkezhettek őseink is. Száz és száz változata az ernyős szekérnek, lónak, szerszámnak, embernek és viseletnek. Érdekes végignézni a szekértáblákat, amelyen ott a tulajdonos neve, a megye s a község megnevezése — magyar, tót, horvát, szerb, német, sváb fölírás. Világ-monarchia — akár a római császárság.

A szaktrének egyforma, előírásos fölszerelésükkel csak ködös estéken szépek. Olyankor a nagy, sötét tömegek, amint azt itt-ott megvilágítja a tábori tűz! Igazán elbűvölő látvány, kivált haladó vonatról nézve, az ilyen száz meg száz tűzű tábor. Kép az árnyvilágból! . . . Az a sok alak, olyan félig-meddig megvilágítva a tűz körül . . . S hozzá a komoly, nagy hangulatot megadja a majdnem szüntelen hallható ágyudörgés . . .

Egészen más, határozottabb, mondhatnók klasszikusabb a déli harctér.

Itt mindennek megvan a maga erősen egyéni formája. Történelmileg megállapítható jelleget találunk mindenen, kevésbé széteső, könnyebben áttekinthető keretben, nagyon élesen határolt és jólismert fajokkal. Míg odafönn az a primitiv, fegyverben is álmatag másfél millió orosz nem tudja miért, kivel és hol szenvedi ezt a küzdelmet, — a szerb, a horvát, a macedon tudatosan, sok század gyűlöletében tetéződött ádázsággal küzd. Bezzeg nem mindegy annak a déli harcosnak, hogy Krakó, vagy Przemysl alatt ontja-e vérét, nem is sejtve miért, mint az orosz . . . Az a balkáni, mint minden hegylakó nép, talajával összenőtt. Ott mindenki házát, otthonát, védi s tudja, ha az pusztul, azzal

ZÁDOR ISTVÁN «DECKUNG!»

pusztult ő is. Az mindene néki, hiszen ő szűk hazája határain soha túl nem is járt. A déli harctéren a legbékésebb hajlandóságú szemlélő is átérzi rögtön a népben izzó fajgyűlölet és élet-halálért küzdő faj természetét, de itt nem érzi azt a bizonytalanságával gyötrő lidércnyomást, ami úgy emészti az ember lelkét az északi harctéren, ahol minden olyan meghatározhatatlan és változó, mint a nagy nomád néptörzsek élete. Északon százezrek nyugszanak névtelenül s abból a sok egyforma temetőárokból soha senki a magáét ki nem válogatja, — a déli harctéren minden egyes elesett emléke fölött máris szinte ott sarjad a legenda... Kis nemzeteknél minden család fontos és történelmi multja van. Akár a régi Görögországban, vagy a Renaissance Itáliájában.

És valljuk be, van ebben valami vigasztaló, ez tényleges, világos, amivel az emberi érzés minden borzasztósága mellett is meg tud barátkozni, mert: a mulandóság itt látszólag párosul a halhatatlansággal.

Eszébe jut az embernek a különbség Dél és Észak poézise között... A különbség a konkrét formatökélyű, napsugaras déli poézis — és a sejtelmes, határozatlan, bizonytalan, ködös északi legendák között.

A nyomor, a véletlen, a szükség azonban rést ütnek az előírásos, egyforma renden. És éppen ez váltja ki ezreknél a heroizmus egy még eddig nem ismert modern nemét, ami fölér a keresztény vértanuk s Kelet fakirjainak minden elképzelhető passziv heroizmusával. Ezt a hősiességet azonban, amivel ott a harctéren lépten-nyomon találkozhatunk, csak az érti meg, aki életében már koplalt és fázott, akinek idegzete átvergődött már emésztő megpróbáltatásokon, és aki már rimánkodott halálért, e nagy megváltóért fizikai szenvedéseinkben.

Aki ezt látta, annak megérthetetlen, annak felfoghatatlan, valósággal rettentő, ha azután látja nagy városaink luxusos renyhe életét!...

Különbség lesz, van, volt emberek és sorsuk között, de a harctérről városba hazakerülő ember elszörnyedve kérdezi: szabad-e ilyen mérhetetlen különbségnek lenni ember és ember között!?... Vagy talán fény és árnyék ilyen ellentétjeire a mi szemünk még nincsen

berendezve!? . . . Talán egykor ezzel is kibékül a jövő übermensche?! . . .

*

Egy vigasztaló, egészen modern s mégis nagyon nemes dolgot is tapasztalhatunk a jelen háborúban: tiszt és közember szenvedésben osztályos.

Azt a közkatonát az ő edzett teste, a tisztet fegyelmezettebb gondolat s érzelemvilága teszi képessé, hogy az abnormis helyzetekben a maga kezével ne vessen véget a maga életének.

Nemesen modern az is, hogy az alkoholnak nagyon ritkán jut szerep a harctéren. Részeg katonát alig látni, bár azok a kaftános, vagyonukért reszkető polgártársak ezúttal nem sajnálják az italt a szegény katonától. E tekintetben azonban a sereg fegyelme tökéletes. Ha egy-egy támolygó alakkal találkozunk Galicia sáros útain, az rendesen civil, közömbös lengyel, akiben nem forr, nem pezsdül már a vér, tüzét elemésztette benne részben az az ital is, amit ő is kaftános polgártársaitól kapott . . . béke idején és nem ingyen.

A pusztulás sem rázza fel őket halálos közömbösségükből.

Az idegen, aki ismeri és szereti Lengyelország nagy multját, kulturáját, nem nézheti részvét nélkül azt a pusztulást. Az a sok történelmi nevezetességű, műkincsekkel teli kastély, ami mostanság omlott romba! Rombadőlve a kastély és sorsában osztozik véle a százados park, mintha az orosz még emlékét is el akarná itt törölni a jobb időknek. Ok nélkül, csak pusztítási vágyból? . . . Nem, csöppet sem, — ott pusztít, hogy annál szembetűnőbb legyen, mennyire kímélni óhajt bennünket. Jövendőkre szóló terveit szolgálja így . . . A vandalizmus legmegdöbbentőbb képét a Lyubomirszky-hercegek modern, szép kastélyának romjai mutatják, mely az ország egyik legmesésebb parkjában állott. Egyetlen egy fa sem maradt ott épen, a kastélynak egy falát se hagyták érintetlenül. Gondosan, minden egyes részét külön-külön gyújtották föl.

A városok aránylag keveset szenvedtek. A gyönyörű régi templomokat, közöttük számos építészeti remeket a muszka vallásosság mentette meg a pusztulástól. Szerencsére nem esett bántódása Oszandecen a kolostor ama templomának, ahol Hedvig királyné hamvait őrzik; Kroszno építészeti kincsei is érintetlenek eddig.

E városokban, ahol máskor csöndesség zsibbadozik, most különös, lázas, mozgalmas az élet. A csöndes utcákon tömérdek ember; tíz különféle nyelven vezényszó, kiáltozás, beszéd; ami kevés kávéház és vendéglő, az teli egyenruhás alakokkal. Közkatona s előkelő modorú tisztek. A kereskedők sóhajtozva, rettegve a holnapi naptól, szednek rémárakat. — a szépnem a hazafias önfeláldozás legmagasabb rekordjait éri el . . . A soknyelvű sereggel beszélni ugyan nem igen tudnak a hölgyek, de ez most nem is a beszélgetés; ez a tettek ideje!

Csak azok a galiciai fürdők, amelyek után annyi hadfi hetek óta sóvárgott, azok nem tudnak látogatókat vonzani, mert hát fürdővíz és szennyes kávélé között még a harctéren nyomorgó katona is tud különbséget tenni! Inkább a lövészárokba vissza, a jeges sárba, mint egy-egy olyan rituális fürdőbe!

*

. . . A könnyen és alattomosan guruló rubel, a megvesztegetésre száz kézzel szórt orosz pénz bizony megejtett a szegény galiciánusok között sokat, igen sokat, annyit, hogy ártatlant és bűnöst alig lehet megkülönböztetni.

Igy történik azután, hogy ott ma nemcsak a katona, de a civil élet is igen olcsó lett.

Láthatjuk reggel, látjuk este s éjszaka is láthatjuk; ott kisérnek, szuronyok között egy-egy csapat olyan embert, akik mennek valahová, ahonnan vissza nem jönnek. Szinte kisértetiesen vonulnak ezek a gyászos kis processiók s vissza nem kerül belőlük, csak a szuronyos kisérők.

Az érkező idegen megkérdezi: hova mennek ezek? .. Az odavaló nem felel, csak egyet hunyorint, s legyint kezével: hát, Istenem! . . . ezek a «ruszofilek»! .. odajutnak, ahová eljutunk mindnyájan, csak ők most kissé szokatlanabb módon .. Az a vastag pópa nem misézik többé, azok a megtévelyitett szegény parasztok nem szántják tavaszkor ezt a földet! ..

Jutott a francia milliárdokból, amivel az orosz adós, jutott azokból ide bőségesen.

Hogy mi a bűnük? Jeleket adtak, látszólag olyan ártatlan jeleket: gyujtó gyujtás, karmozdulatok, meghatározott számú libák kihajtása,

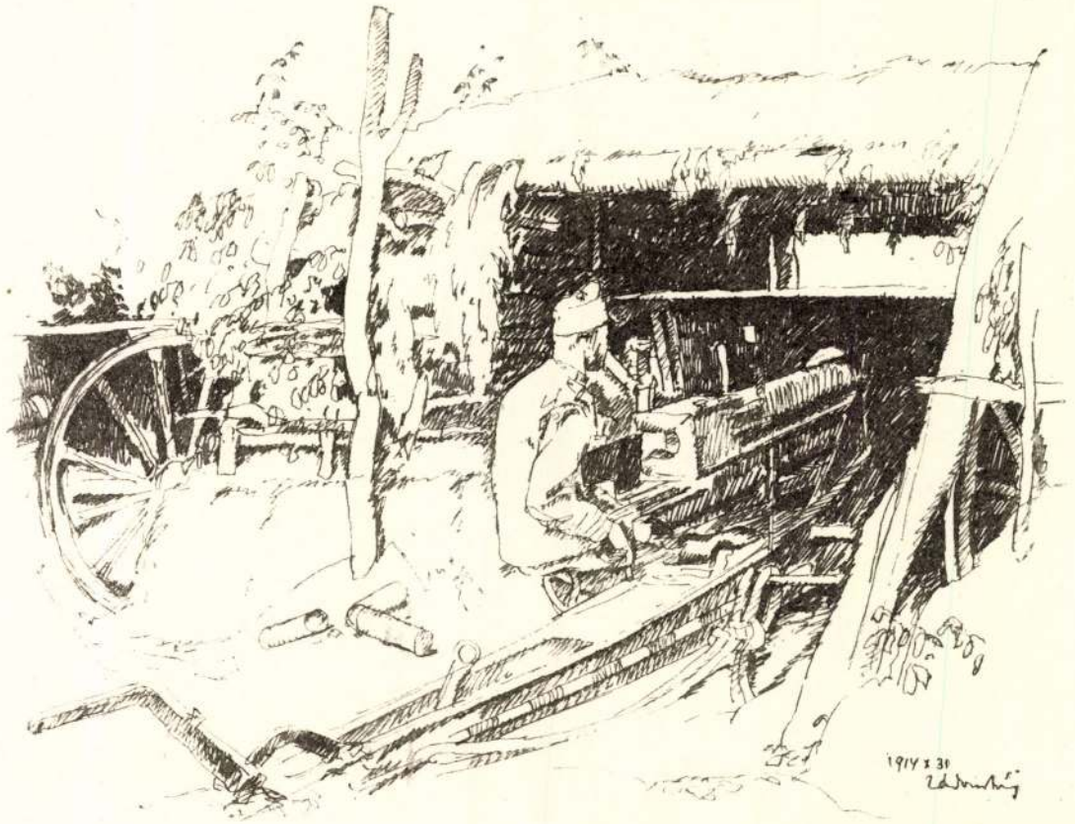

ZÁDOR ISTVÁN — LEPLEZETT TÜZÉRSÉGI ÁLLÁS

egész tolvajnyelv, aminek minden igéjét jóeleve s régen megállapították, — ezrivel voltak itt forgalomban apró piéhtáblácskák, amelyen a test s a karok különféle helyzete van ábrázolva s oroszbetüs hozzá a magyarázat. Katonáink eleinte ügyet sem vetettek, hogy az a szántó paraszt a dombon egyszer csak megáll, s kétszer, háromszor, tízszer szétterjeszti és összefonja karját... Katonáink eleinte nem is sejtették, hogy onnét pár kilométernyire orosz tisztek ügyelik távcsővel s jegyzik gondosan a mozdulatok számát... Igy történt azután, hogy ütegeink elhelyezkedésése nem igen maradt titok az ellenség előtt s árulás juttatta így mészárszékre véreinket.

Ezért bizony az akasztófa nem is elég szigorú büntetés.

Eleinte rutének dolgoztak ellenünk, akikben régen bízik az orosz. Duskáltak pénzben. Apránkint máshitűek is megirigyelték a szomszéd dőzsölését: így alapozódott meg a rubel hatalma... Ki fogja egyszer mérlegelni részrehajlás nélkül és igazán, hogy mennyiben s meddig jogos a háború morálja és jogfogalma?!... A bűnrészességből mennyi jut a tudatlan butaságnak, s mekkora felelősség terheli a többnyire meg sem büntethető fölbujtót!?...

A meghalás azonban olyan mindennapi, hogy talán nem is nehezen esik nékik.

*

A kolera ezuttal is hű csatlósa Bellonának.

Majdnem enyhítő körülmény... A heteken, hónapokon át tartó borzalmas nélkülözésektől és szenvedésektől néhány óra alatt szabadít... Embereink nem is félnek a kolerától, s ha be is tartják a szigorú óvintézkedéseket — csak látszatra inkább.

Nem is lehet ez egyébként a jelen körülmények között.

... Érkezik estefelé egy szekér, — négy nyöszörgő, majdnem mozdulatlan ember fekszik rajta, egymáson. Kocsis és kocsivezető kérdezősködnek, szemmellátható emberi aggo-

ZÁDOR ISTVÁN TÁBORI ŐRS

dalommal: hol s merre találnak itt kórházat, mert két sebesült és két kolerás van a szekéren, az egyik kolerás meg is halt már egy óra előtt...

Ott feküdtek egymáson.

Nem tudja őket utbaigazítani senki.

Egy főhadnagy szive megesik sorsukon, ő elindul a szekérrel, kórházat keresni.

Egy-két perc multán senkinek eszébe nem jutnak többé...

*

Mennek, csatába!

Éjszaka van, a város piacán két villámos ívlámpa világít, ott vonul keresztül, ünnepélyes csöndességben két hadtest. Este nyolc órakor kezdődött a vonulás, eltart reggel ötig... Ennek a két hadtestnek a föladata, hogy a város alatt vívott s tolyamatban lévő nagy csatát eldöntsék.

Kisértetiesen megvilágítva érkeznek valahonnan a nagy sötétségből és tünnek el ismét éppen olyan sötétségbe. Nézzük az arcokat. A legnagyobb kimerültség küzdelme az akaraterővel és fegyelemmel, minden egyes közemberen látszik a fönséges lelki tusa. Sok sántít közöttük, vannak akik egymást támogatják, van aki elmarad, hogy azután futva siessen vissza a sorba... Igy vonulnak, este nyolctól reggel ötig. A bámész, az aggódó város népe megilletődve nézi őket... A tisztek lóháton, szerkocsik egész légiója terhelten öldöklő szerszámmal.. A formaruha bezzeg nem új már. Az, hogy olyan sáros hogy olyan gyűrött és rongyos, az parancsol éppen tiszteletet. Az emberek sincsenek parádésra pucolva, mintha idős ember volna valamennyi, borostás az arc, kinőtt a szakáll, hosszabb a haj, gondozatlan a bajusz — hadviselt sereg... A város népe eső, hideg, szél és sár ellenére lebűvölten ácsorog a piacon reggelig. Mesés látvány!

Másnap reggel ugyanazon a téren, ugyanazok a házak... milyen prózai, s hihetetlen, hogy mi ugyanezen a helyen milyen mesés világot láttunk és éreztünk át az éjszaka, látva, hogyan

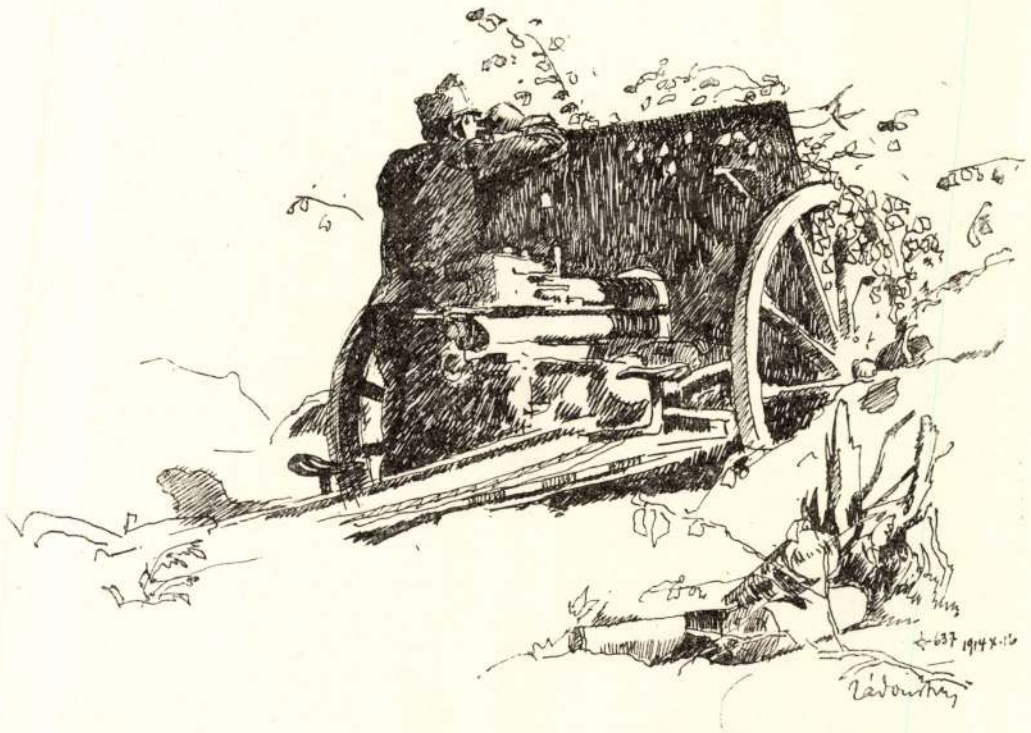

ZÁDOR ISTVÁN — AZ INSPEKCIÓS FIGYELŐ

mentek százezrek meghalni!... Különösen a fehér lovon érkező tisztek, hogy milyen kisérteties volt az!.. Mesebeli hősök vonultak, valami mesés küzdelembe, — jöttek a sötétségből és eltüntek a sötétségben...

*

És hát milyen az a küzdelem?... Milyen az a modern csata?.. Mit lát belőle az ember?..

Eleinte semmit sem látni, csak halljuk az ágyúdörgést, a gépfegyverek ropogását, hallunk egyes lövéseket... Néz, keresgél szemével az ember... Semmit nem látni.

Az őszi nap süt szeliden, ragyognak az aranyos őszi lombok, fölöttünk ártatlanul kék az ég, és ott a távol oldalokban olyan rejtelmesen sötét a fenyves.

A dörgés tart tovább.

Apránkint kezdjük jobban észrevenni és jobban megfigyelni azokat a vattaszerű vörösesfehér kis felhőcskéket, amelyek itt-ott elétünnek. Ki hinné, ezek a fénylő felhőcskék hintik a pusztulás és a halál magvát; srapnelek... A mieink vörösesfehérek, az oroszé csak fehér. Ott, ahol ezek a felhőcskék legsűrűbben keletkeznek, ott az ellenség, akit mi nem látunk.

Messzelátóval nézve: egy-egy sor földhányás, olyan mint a vakandtúrás, — ott, azok mögött a vakandtúrások mögött lapul az ellenség.

Egyszerre csak a szomszédos szántóföldön piszkosbarna por- és földfelleg emelkedik. Egy beütő gránát!... Aki közelében van, annak foga soha többé nem fáj.

A lövegek irányát messzelátóval követve, azokat a távoli vakandtúrásokat ügyelve, egyszerre csak látjuk, hogy hangyanagyságú emberalakok hirtelen fölugrálnak, s rohanván előre vagy száz métert, ismét földrevetik magukat s ott lapulnak meg ...

Azután megint nem látni semmit.

A dörgés lesz mind hevesebb, nagyságosabb, orkánszerűen fönséges. Uj ütegek, még nagyobb kaliberű ágyuk bömbölnek belé a borzalmas együttesbe. Egymásmellett fekszünk a földön, de egymás szavát már nem halljuk többé.

Itt jönnek, egy mély útból baktatnak elé, bajtársakra támaszkodva: vérző sebesültek ... Sokat úgy hoznak társaik, azok talán már nemis élnek.

Ez az, amit a küzdelemből lát az ember.

A modern csatát talán inkább lehetne megzenésíteni, mint lefesteni.

ZÁDOR ISTVÁN — LEVÉL HAZA

De mégis látunk valamit! Valami kelepel, zakatol fölöttünk! . . . Valami, odafönt, a magasban: óriás madarak az öldöklés mezeje fölött. Nem varjak — ott is gyilkoló ember. Egyszerűek és kettősszárnyúak, hatalmas íveket vonnak a magasban: a modern háború legmodernebb látványosságai, a repülőgépek . . . Mellettük alig vesszük észre a néma, magasságos egyhelyben ácsorgó léggömböket, a katonai ügyelő állomásokat, amelyek — mint a kelő telihold — lassan emelkedtek föl a dombok mögül.

Nőnek az árnyak.

A pokoli zene egy pillanatig sem szünetel.

Letünik a nap, s az ereszkedő sötétségben fönséges tüzijáték. Az eddig láthatatlan lövedékek, melyeknek távolságát és irányát csak süvítésük erősebb vagy gyöngébb volta jelezte, ragyogó ívekben, hullócsillagszerűen emelkednek és hullanak.

A látóhatáron itt-ott hirtelen világosodik, akár hajnal hasadna; valami erdő vagy falu borult ott lángba.

És ezalatt a földet és eget rázó dörgés tart tovább.

Az ellenséget egyáltalában nem látjuk, de éppen ez teszi a küzdelmet félelmetesebbé.

Az emberi nem enyhíti a rémületet. Tudjuk, hogy ott vannak, hogy sokan vannak, fegyvereik borzasztó pusztítását látjuk, — valami nem is emberi, magunknál félelmesebb lényeknek képzeljük őket . . .

*

És a sebesült?

Az első segítségnyújtás közvetetlenül a tűzvonal mögött történik. Ha van ott ház, hát a házban, vagy künt valami part védelme alatt. Ott véres minden — sóhajtás, nyögés, kiáltás . . . Ez borzasztó, ez legborzasztóbb a háborúban. A halott csöndes, az nem borzasztó — a meghalni nem akaró ember a borzasztó.

Innen sápadtan, már nem véresen, szép friss fehér kötéssel megyen az illető, vagy viszik el. A nyomorúság mindjárt elviselhetőbbnek tetszik, a sebesültek már nem jajgatnak, pedig többnyire tudják, hogy új nyomorúság várakozik reájuk. Következik a hosszadalmas szállítás, fagyos éjszakák, esős vagy forró napok és a távoli kórház, amit olyan sokan nem érnek el. Közeliek zsufolva vannak már. Végre is valami szellős csür almán, egy-egy kis helyiség földre hintett szalmáján jut a pihenésből.

De azért az ember minden gyöngéjével megmarad embernek. Az arcon sebzett fiatal vitézek kezében, mihelyt szerét tehetik: ott a tükör . . .

A halottat elföldelik, többnyire sok, sok ismeretlen bajtárs közé. Milyen lesz az ismeretség? Megférnek majd együtt? . . . Huszan, harmincan az ország különféle tájékáról együtt,

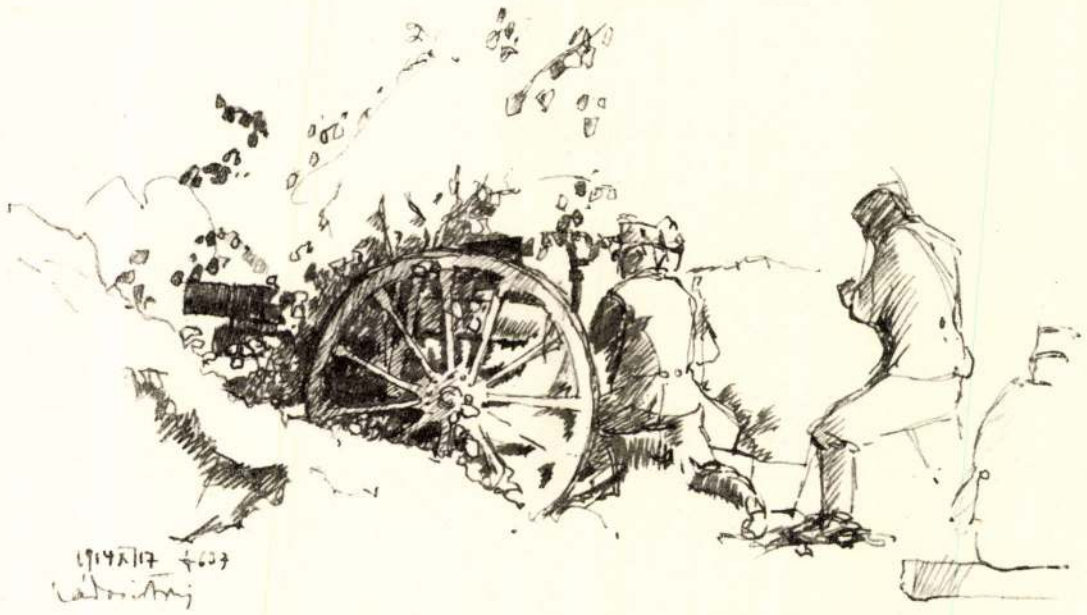

ZÁDOR ISTVÁN «TEMPIRUNG 45·50»

abban az egy gödörben. Jó közel vannak egymáshoz, koporsófal sem választja el őket, — eféle parádés skatulyához sem fa, sem idő nincsen a harctéren. Ezek haltak igazán meg, — senki többé hamvaikat meg nem különbözteti, még a kegyelet se igen köti össze őket az élőkkel. «Eltünt» — mondja a jelentés, valószinűleg akkor és akkor . . . Ki győzné kutatni annyi ezer és ezer névtelen társ között.

Hat, hét, nyolc kereszt — ahol elesik az illető, elhantolják társai ott a lövészárok közelében, s ők dolgoznak az árokban tovább.

Az a kis kereszt, amit esetleg összetákoltak s leszurtak fölibe: meddig tart az!

*

Amikor a foglyokat látjuk, akkor ábrándulunk ki a borzalomból kissé. Emberek azok is, nálunk csöppet sem félelmesebb lények.

Szőke, kékszemű, inkább szelid embertárs a muszka. Egyáltalában nem látszik veszedelmesnek. Szép és praktikus szennyes-zöld ruhájukban még békésebb természetűeknek látszanak. Amikor fegyver nélkül egy csomóban állanak, mintha valami távoli szenthelyre készülődő zarándokok volnának. Nem gyűlölnek azok bennünket, hiszen a legtöbb közülök nem is tudta eddig, hogy a világon vagyunk. Ők csak engedelmeskednek — és engedelmeskedni kell akkor is, ha a kancsuka gyilkolást parancsol.

Olyan pompásan és híven írta le őket Tolsztoj, Turgenyev, Dosztojevszkij, Gorkij s a többi mester — rájuk ismerünk. Nagyon egyszerűek, természetes emberi igények és vallásosság, ez az ő világuk, ezen kívül semmi. Puha tót népség, akibe a históriai gyűlölet nem tudott belédermedni úgy, mint a latinba, germánba.

*

A menekülők?

Képzeljük magunkat egy régi lengyel városka négyszögletes piacára. Árkádos házak, két gyönyörű templom a piacon, sok apró tarka bolt, még részben nyitva, az egész tér teli szekérrel, hintóval, száz meg száz család szorong ottan, minden vihető ingójával; asszonynép s gyerekek a szekereken, a férfiak tanácstalanul sürögnek, futnak ide, futnak oda, kérdezősködnek, sugdosódnak, panaszolnak. Hiába minden kérdezősködés, valószínű, lehetséges utirány nincsen semerre. Idáig is csak a véletlenség terelte őket, egy visszavonuló sereg tömkelege sodorta őket magával, pedig lett volna menekvés száz más jobb irányba is. Hol éri őket az éjszaka? . . . Hova sodorja őket a holnap? . . . Kijutnak-e élve ebből a forgatagból? . . .

Gyerekek sírnak, a nők előkeresnek a podgyász közül, a batyuk, a skatulyák, a madárkalitkák közül valami ennivalót, — takarékoskodni kell, mert kenyeret már nem kapni a városban aranyért sem, a lakosság dugdossa az élelmiszereket.

A férfinép, öregek s fiatalok, alázatosan hajlongva közelítenek meg egy-egy tisztet, tudakolják szorongva: hova? merre? . . . Csak ne az ellenség felé! . . .

«Csak át a Kárpátokon!» — ez vágyuk, mindnyájuk óhajtása ez, mert ott, a Kárpátokon túl, ott még van biztonság és ennivaló.

Választ nem igen kapnak. Katonatisztnek nincs ideje efféle civil diskurzusra, fő az ő fejük is a rettenetes felelősségben.

— Hát ma tovább nem megyünk! Nem mehetünk!

Maradnak a szekereken.

És mennek . . . templomba.

A menekülő zsidóság nyugodtabb, mint a keresztény nép. A bennük rekedt nagy adag keleti fatalizmus és fürgébb leleményességük többnyire segít is rajtuk. És a lengyel zsidó többnyire igazán vallásos, ez fölényt biztosít számára.

Egy öreg, igen öreg zsidó asszony nyugtatja a katonákat.

«Mi minden este imádkozunk a császárért! . . . Isten őt bízta meg a földi dolgok igazgatásával.»

Az éjszakát ott töltik a szekéren s a férfinép a szekerek alatt.

Másnap pedig, ha a sereg indúl, vonulnak ők is a sereg nyomán, beékelve valamely hadtest uszályába. Jaj azoknak, akik kizökkennek a sorból: leszorúlnak az útról s ott maradhatnak hetekig, tengelyig sárban, valamelyik felturt útszéli kátyuban, az útra vissza többé nem térhetnek, letaposnák őket, mert a trén meg nem áll, az a szekértábor áradatosan sodor tovább.

A sok különös jellemvonás között, amelyek e sohasem látott világfelfordulás során megnyilvánulnak, egyik legjellemzőbb; az önfentartási érzés szokatlan elgyengülése. Olyasminek, aminek jövendőjét elképzelni sem tudjuk; értéke előttünk nincsen. És most mindnyájan valami olyan iszonyú ismeretlen előtt állunk, amire precedens nincsen, eddig nem volt. Századok óta az első tökéletes, teljes bizonytalanság. Hogy mi lesz holnap? . . . Hát még holnapután!? . . . A legbölcsebb bölcs sem tudhatja.

Egy galiciai öreg zsidó pap mondotta, áhitatos megalázkodással, ez igazságot: «Aki mondja, az nem tudja, — aki tudja, az nem mondja.»

Igy az élet, galiciai felfogás szerint, olyan rossz üzletté vált, amelynek során esetleg minden befektetés kárbavész. Mi az okosabb? Folytatni az üzletet vagy beszüntetni? . . . Kínlódjunk tovább, vagy jobb mindjárt boltot zárni!? . . .

Ez a kérdés, ez a bizonytalanság különben egyformán nehezedik az emberiség minden osztályára, de legszembetünőbb odafönt, a galiciai vidékeken. Ilyen lehetett a hangulat valaha Firenzében az első nagy pestis alkalmával, amikor ott mindenki a jelen pillanat rettenetével foglalkozott olyan intenziven, hogy a jövőre gondolni egy pillanata sem maradt. Az a katona, aki naponta százszor néz szembe a halállal, az a még sajnálatraméltóbb menekülő, aki kedvesei veszedelmét rettegi szüntelen, az a földmíves, aki már ma tudja, hogy holnap nem arat, az üzletember, akinek boltja kifosztva — mit érdekli ezeket a holnap, micsoda bizonyosságot remélhetnek ezek? . . .

Igy érthető, hogy a félelem, az emberi életnek eme egyik nagy, e legerősebb s legérzékenyebb irányító rúgója, 1914 őszétől mintha kikapcsolódott volna az emberi érzések közül. Az élet lett olyan félelmetes, hogy még a halál is elveszíti ijesztő voltát.

És így, mintha némileg szürkébb lett volna az élet, de a félelemnek ez az elzsibbadása, némileg altatóként is hat, könnyít a gonosz álom elviselhetőségén.

*

— És mit gondolsz, öregem, — kérdezzük a bölcs művészt, — javít majd rajtunk valamicskét ez a világfölfordulás? Vajjon jobb, szeretőbb, irgalmasabb lesz majd ezután egymáshoz az ember?

Vállat von. Sokkal jobban ismeri ő az embereket, semhogy valami túlságosan bizzék bennük.

A veszedelem érzése sem olyan ma, mint amilyen hajdanában volt, amikor az még szelidíteni, egy-egy kis időre javítani tudott az embereken.

Hajdanában: jött az ellenséges sereg, vagy győzött, vagy leverték, — népek s egyesek sorsa hamarosan eldőlt, az ember pedig, így vagy úgy, belétörődött új sorsába. Ma!? . . . Az ellenség alig egy-egy kilométerecskét nyomul előre hetenként . . . Idegemésztő ez a várakozás . . . Mint valami távolról érkező, feltartóztathatatlan, mindent elsodró lávafolyam.

A mult században az Aetna fenyegette Katániát. A folyó tűz, az izzó lávafolyam kegyetlenül lassan, de föl nem tartóztathatóan, végzetszerű bizonyossággal közeledett a városhoz. A lakosság eleinte védekezni próbált. Széles, mély árkokat ástak, hogy azok azt az izzó tömeget elfordítva a várostól, levezessék a tengerbe. Dolgoztak kétségbeesett erőfeszítéssel. Éjjel, nappal, szüntelen, minden ember, hetekig halálos aggodalomban és rémületben, idegemésztő rettegésben dolgoztak, — de mindhiába: a láva mégis csak érkezett a maga útján, betemette az emberásta árkokat, hidat rakott maga alá s áthaladt saját tömege fölött, és csak közeledett, közeledett, neki, egyenest a városnak . . . A lakosság ekkor elmenekült, hajókra, ki a tengerre, a bizonytalanságba. Az izzó lávatömeg pedig benyomta a várfalakat, átfolyt a Colosseum ívei alatt, azokkal a régi épitményekkel nem birt, de minden egyéb új épületet elsodort és végig a városon, úgy ömlött maga választotta útján a tengerbe. A tenger valósággal felforrott. Gőzfelhők takarták el az egész partot. A lakosság napokig meg sem közelíthette a gőzben álló partokat — és ezalatt sorsuk mégis csak eligazodott. Még pedig szerencsésen igazodott el. Az lett a szerencséjük éppen, amit olyan kétségbeesett erőfeszítéssel akartak megakadályozni. A láva, ott azokban a gőzfelhőkben új mólót épített a városnak, félszigetet alkotva, jó félkilométernyire be a tengerbe . . .

Mi gyöngébbek és idegesebbek vagyunk, mint az egykori katániaiak, — a hónapok óta felénk közeledő láva fenyegetése alatt még talán többet szenvedünk, mint azok, ott Sziciliában.

Szomorúan állapíthatjuk meg azonban, hogy bennünk már maga a halálos rettegés sem megbizható. Nem, bizony! . . . Hiszen látjuk, mily gyakran kerül fölibe minden kicsinyes magánérdekünk a szép, a nagy és köteles hazaszeretetnek! Mennyiszer készülünk pusztulásra — és hányszor süppedünk vissza leghétköznapibb önösségünk kicsinyességei közé! . . . És igy, valósággal többszörös halált halunk, mint akit akasztanak s megint levágnak a kötélről. A fájdalmat nem tudjuk nemesen tűrni, — minduntalan megalkudva, menekszünk szégyenletesen a saját kicsinyességeink vackába, hogy azután, amikor ismét elő merünk bujni, ennek a magaviseletnek gyalázatát ismét és ismét átérezzük. Akár az elhanyatlott régi bizanciak, akik mulatóhelyeiket töltötték meg azokban az órákban, amikor falaikat ledöntötte a török s utolsó császárjuk ott szenvedett hősi halált.

Mintha felednők, hogy fajunk sorsa van kockán . . .

A modern ember szeretni sem tud, gyűlölni sem tud teljesen, — az önfentartási ösztön is csak, mint rozoga óra, kihagyásokkal működik bennünk. Mondjuk: nem birja a modern idegzet.

De hát, mit használ itt ma már az okoskodás! Amint az egyes embernek nem használ a késő megbánás, amint lelkiállapota mérlegét az már meg nem változtathatja: úgy nemzetek is nagy válságok előtt már csak tettel, de nem meddő megbánással segíthetnek magukon. A mohácsi vész is néhány század mulasztásának és bűnének elmaradhatatlan eredménye volt. Itt a nagy vizsga, most is . . . Közvetetlenül vizsga előtt pedig, csak rossz diák bujja egész éjszaka könyveit, ami zavart okozhat, de már meg nem menti őt.

Ne okoskodjunk tovább — oda kell feküdni a lövészárokba! MALONYAY DEZSŐ

II. ZÁDOR ISTVÁN A FRONTON

Zádor István kétrendbeli emléket hozott a szerb hegyek országából. Egy lövést a vállában és rajzokat, amelyeket — mialatt töltőtollal készültek — igen különös hangok koncertje kisért. A művész azt hitte, hogy árva rigók fütyülnek. Pedig golyók voltak, nyugateurópai gyártmányok.

E kétfajta «souvenir de la guerre» közül az első, részünkre örvendetes uton van. Ma vagy holnap nyom nélkül eltűnik. Zádor Istvánban a hadsereg és a művészet ismét visszakapja a mindkét területen helytálló embert. Az emlékek második kategóriájáról azonban, ahová rajzai is tartoznak, s amit a csatamező kigyuladt levegőjében szerzett Zádor István: nem hisszük, hogy hasonló sors éri. A nappalok és éjszakák, amelyek várakozás, bizonytalanság és ezer sejtelem közt folynak egybe, a mély völgyek és lombos hegyoldalak, ahol ha bokor mozdul, a hideg szurony és puskacső végéről a harcos kenyeres pajtása, a halál integet: az impressziók, helyzetek és érzések e sora, lehetetlen,

ZÁDOR ISTVÁN

ELLENŐRZIK
A SZOMSZÉD ÁLLÁSOK LÖVÉSEIT

hogy akként múljon el, mint a szerencsésen gyógyuló seb. Valamikor talán álom lesz. A művész esetleg úgy fog tekinteni rá, mint valami távoli naplementére, amelyben arany és vérszínű bíbor keveredik. De hol az a sebésztanári kés, amely mindezt kioperálja, oly mesteri kézzel, hogy belőle mi se maradjon?

Azt persze azért nem tudhatjuk, hogy a harctéren töltött hónapok parazsa okoz-e gyökeres változást a festő műveiben. Ha igen, akkor ez bizonyára természetes, de ép oly meglepő és új azok számára, akik Zádor István képeinek jó ismerői. Zádor ugyanis eddig oly vidékeken keresett artisztikumot, ahonnét száműzve van a mozgalmasság, a nyugalom az úr és a csönd. Házak széles és szögbefutó falain, szobákban, ahol pompás szövetekre hull a fény s a derült színek játékát nem zavarja élő lény. Műtermében három fríss képet láttunk, amelyek a budai királyi palota interieurjeit adják, s amelyekre ép az utolsó pontot akarta tenni, amikor ebben megakadályozta a pesti utcán végighömpölygő piros-fehér-zöld áradat. A magyarok indulója, amely műhelyének ablakát, mint valami gyönge gátat, zúgva törte át s a festőt táborba szólította.

*

A csatamezőre többé-kevésbbé minden embert elkisér az otthon. Mögötte jár, mint valami láthatatlan és csalóka uszály, még pedig nem csupán lirai vonatkozásaival, amelyek a családi kötelékre tartoznak, hanem az abbanhagyott foglalkozás emlékképeiben Az általános hadkötelezettség mai korának katonasága, amely tartalék- és népfölkelő-formációkkal rengeteggé nő, ebben is különbözik attól az időtől, amikor zsoldosok és nemesi fölkelő csapatok védték országaik féltett javait. A vitéz tizedesnek, aki máskülönben varga Kecskeméten, bajtársainak foszló bocskorára pillantva, önkéntelenül eszébe jut, hogy a kincstári bocskort meg kellene javítani. S még inkább áll ez a katona-zubbonyba öltözött íróra, festőre, muzsikusra. Egy zeneszerző mesélte, hogy neki a háború zene volt. A puska, a gépfegyver, a srapnell, a nehéz ütegből kiröppenő gránátok hangjaitól fölváltva, majd egyszerre zengő csatatér zenedarabokat támasztott föl benne. Egyszer Tschaikovszky «1812» szimfoniájának hősi dallamait, másszor Beethoven Eroika-nyitányának viharzását.

Ebből természetesen bajos volna levonni egy következtetést, ami nemcsak a katonai cenzura szempontjából kifogásolható, hanem különben is téves. Az t. i., hogy az ily katonának állt polgár, aki hirtelen, egyik napról a másikra cseréli fel bajonettel a sétabotot: nem egészen katona. Föltétlenül az, minden idegével és izmával, legalább is azokban a pilianatokban, amikor annak kell lennie. Ha másként volna, úgy a hadsereg aranykönyvéből hiányozna a tartalék és népfölkelés minden rangú embereinek gazdag és gyönyörű lajstroma. De sok adat igazolja, hogy katonák, nem egyszer komoly veszedelmek közt, a harctól teljesen független dolgokra gondolnak. A fedezék mögött a kéz és az elhatározás, amely elpattantja a fegyvert, például az őrmesteré. Ám közben az elme — talán akaratlanul? — egy mérnök vagy ügyvéd gondolatait játsza el, infanterista Kis András az idei termésről közöl reminiscenciákat, s a szem, amely a felhőkre tapad, festő szeme.

A romantikus fekvésű és bájos, de egy összeeskűvés árnyaitól sötét Sarajevo falai közé, majd szerb ég alá, Zádor István hadnagy szintén elvitte magával a festő Zádor Istvánt, aki — mint az olvasó sejtheti — korántsem névrokona, hanem második énje. Kardbojttal az oldalán, eleinte persze kizárt lehetőség volt, hogy az eddig át nem élt események s új érzések zuhatagában, a festő akár egy percig szóhoz jusson. A csukaszürke zubbony alatt a harcba szálló magyar szive vert, s a rangot viselő tiszté, akire egész raj ember sorsa van bízva. Csak sokára jutott eszembe, hogy mily jó volna itt festeni, — mondta Zádor István. Igaz ugyan, hogy ez akkor is merész óhajtásnak tünt. De a Drina-menti hegyek szinességében, amelyek az ősz érintésére haldokolni kezdtek, már Szinyei-képeket látott. Már a hadnagy, amint csapata élén ismeretlen országutak és mezők rögét taposta, festő is volt, olthatatlan vágyával, művészi fogékonyságának teljességében. S aztán, amikor reális mód nyilt rá, elővette a kis töltőtollat. Századával egy üteg mellé gyalogsági fedezetül rendelték, s ez alkalmat nyujtott, hogy Zádor rajz alá kivánkozó momentumokat jegyezzen föl vázlatkönyvébe. Az ágyúk persze bömböltek. Egy-egy srapnell a leleményesen szerkesztett fedezék

körül csapott le, könnyű golyók tépték a fák sűrű lombjait. Ezzel törődni azonban most nem Zádor gondja. Figyelte ugyan katonáit, de ezeknek bajosan lehetett róla fogalmuk, hogy egy festő biztos kezének modelljei, amikor a «Deckung» kiáltásra, tagjaikat összehúzva kerestek gyors menekvést a levegőt hasító ágyú ellen.

*

Tintoretto, Gericault, Horace Vernet kétségkívül elcsodálkoznának, ha valaki felmutatna előttük egy fehér papirlapot, azon egy horizontális vonalat, fölötte apró pontokat, s azt mondaná, hogy ez modern csatakép. Pedig alig túlzás, hogy az. Legalább is akkor, amikor nagy, távolba vesző fronton elsősorban merő ágyúharccá fejlődik az ütközet. Amit látni, föld és levegő, amelyben apró füstfelhők pattannak szét. A srapnellek.

Az emberek? Hogy hol vannak a rettenthetetlen gyalogosok s a fergetegként vágtató lovasság? Ez az utóbbi oly messzire van, hogy annak, aki a front első vonalában áll, helyesebben fekszik, fogalma sincs róla. Csak valahol a vezérkarban tudhatják, s azok is telefonon, hogy hol van elrejtve, várva a parancsot. A gyalogságra nézve pedig kettő az eshetőség. Vagy egyáltalán nem mutatkozik, benn lévén az árkokban. Vagy pedig — még nem is nagy távolságról — már annyira összeolvad a környezettel, hogy alig látható, s festő számára nem lesz egyébb, mint kis tónuskülönbségű folt a foltban. Arról tehát a pikturának — ma legalább úgy tetszik — le kell mondania, hogy egy nagy ütközetnek a festészetre tartozó képét adja vissza, mert ebben az esetben, amit külsőleg adhat, föld lesz, távlat és levegő.

A festő Zádor Istvánnak is, amikor mint «tüzérségi fedezet» bőven szemlélődhetett, alapjában tájképek sorozata volt a csatatér. Amiből önként következik még egy jellege az efajta modern csataképnek: a mozdulatlanság, az akció hevének hiánya, a nyugalom. Aki megnézi például Zádor István rajzait, alig néhány kivételével könnyen hihetné róluk, hogy hadgyakorlat közben csinált grafikai tanulmányok. Hol van itt a legkisebb szimptomája

VADÁSZ MIKLÓS
VÁZLATKÖNYVÉBŐL

VADÁSZ MIKLÓS

GRÁNÁTOK HATÁSA

annak, hogy harc folyik, véres, izgalommai és rettenettel teli háború s nem parádé? A tüzérek nyugodtan dolgoznak, mintha valami gyárban lennének, szabatosan ismétlődő technikai műveletnél. Nem mindig van ugyan így, megtörténik, ha az ellenséges ütegek megtalálják egymást, hogy e szabatosság meginog, az arcok elsápadnak, a munka üteme kihagy. De a katonailag ideális ez, a hősiesség itt ép abban nyilvánul: a legutolsó pillanatig megtartani a nyugalmat, a tüzérségi munka gépiesnek ható fegyelmezettségét. A tiszt figyel, a vezényszót leadja a telefonosnak, ez továbbítja az üteghez, s a tüzérek kilövik az ágyút, anélkül, hogy a pusztulás szárnyán röpülő golyót szabad szemmel követhetnék s láthatnák, hogy kit vagy mit hogyan talál. A katonák, az emberek, akik felé a gyorstűz irányul, kétségkivül nem érzik magukat olyformán, mintha odahaza folytatnának baráti beszélgetést, szamovár mellett. A csatamező fölött a levegő ép úgy, mint az emberek, tele van villamossággal. De a festő mit kezdjen a lelkek e feszültségével, az arcokon és a test mozdulataiban tükröző változásaival, pillanatnyi jellemével, amikor — mint már említettük — a katonák, okosan, fedezékben vannak. S hogy vegye az ecset végére az ég pokoli zengését?

Mindez persze még nem jelenti, hogy másfajta csatéképre nincs a mai harcmezőn termékeny lehetőség. A tömegeknek és egyeseknek közvetlen közelből történő s az inakat és öklöket próbára tevő birkózása a modern háborúból se hiányzik, s a régi csaták festőihez hasonlóan, a mai festő itt az indulattól hajtott testek, az arányok és formák küzdelmének kifogyhatatlan bányáját kapja. Akkor van ez, amikor a kürt rohamra szól, porzik a föld a nekieresztett paripáktól s összecsapnak emberek és fegyverek, mint a förgeteg. Ami azonban addig nem vonulhat be a pikturába, míg azok a festők, akik résztvesznek benne, valamely havas lövészárokban védik anyaföldjüket. DÖMÖTÖR ISTVÁN

VADÁSZ MIKLÓS
VÁZLATKÖNYVÉBŐL

Zádor
István

— Sok mindenen és mégis kevésen dolgozom — kapjuk a választ *Zádor Istvántól.* — Rézkarcokat csinálok. Szeptemberben szeretnék elmenni pihenni. — Szigligetre megyek. Munka nélkül számomra nem pihenés a pihenés. Szigligeten szándékozom a nyárutó táji szépségeit tempera- és olajképekben megfogalmazni. Remélem, az időjárás nem zavarja meg terveimet.

A képzőművészetben tehát nincsen holtszezon. Ellenkezőleg: a nyár ihlete termi a téli tárlatok képeit.

---

llottuk

—: Négy képzőművész — a munkájáról:
Esti Hírlap 1958 aug. 15.

Liebe
Ida

Alul: Zádor István: Feleségem.

Elfekvő, felesleges készle

felvásárolunk

Raktárról kiszolgálása

megvételre ajánl

SZÍNESFÉMEKET:

sárgaréz
vörösréz — **lemez, szalag, cső**

alumínium — sin, lemez, pofilidom
bronz — bugák, perselyek
KÜLÖNFÉLE MÉRETBEN!

MAGÉV DÉL-MAGYARO
ALKÖZPONTJA,
Szeged, Dorozsmai út 76.

Zádor István

Petőfi Népe, 1948. márc.
12.

Zádor István grafikus- és festőművész.

— **A Szentföld Zádor István rézkarcain.** Nobilisan izléses harminc lapot tartalmazó albumban adta ki *Zádor István* grafikus és festőművész azokat a rézkarcokat, melynek témájáért a Szentföldre zarándokolt el. Harminc lapon tárja Zádor István elénk azokat a bibliai témaszépségeket, melyeknek a festői érdekessége mellett van egy vonzóbb érdekessége is, a vallásban gyökeredző, évezredes patinával körülölelt álomvilág, mely az évezredek ködében elvesző konturokkal áll mindnyájunk lelki szeme előtt, kik a biblia ó- és ujtestamentumát ismerjük. Nehéz problémát oldott meg ezzel Zádor István, kinek a témához megkivánt festőiességet a lelkén keresztül kellett rálehelnie minden egyes lapjára, hiszen a bibliai világ a legtöbbször nélkülözi a hatást nyujtó képszerü érdekességet, az ugynevezett festőiességet. A lapok egytől-egyig a technika abszolut ismeretével s tudásával fölvértezett mester alkotásai, melyeken a témák bibliai érdekessége, sokfélesége ,a technikában megengedhető legegyszerübb eszközökkel vannak lemezbe vésve. A biztos kezü mester, ki hires arról, hogy a rajz abszolut ura, mindenáttt, bravuros ötletességgel oldja meg témáit a kiegyensulyozott fény- és árnyéktömegek térbekomponálásával, a szinek halkszavu liráján kezdve, a markánsabb tónusu epikán át a drámai erővel ható monumentális folt és vonalkompozicióig. Legszebb lapja tán a monumentalitásával lélekbemarkoló Szent Sir templomának belsejében fölállitott katafalk a háttérben lépkedő kámzsás barátcsoporttal. Keresztelő Szent János sirja Samáriában, a Jordán, a genezárethi tó tropikus környezetben, a megrázó erővel ható zsidók „Panasz fala", Názáret intim látképe, jeruzsálemi lapjai, a Karmelhegye, Jerikó romjai, Ráchel sirja s Ábrahám tölgye Hebronban a nagyértékü kollekció kimagasló darabjai.

(Sz. Gy. L.)

Zádor István

Jenthon Tokrai közleze-

T-C II

16.)

ZÁDOR ISTVÁN 1882 január 15-én született Nagykikindán. Szabbya Frischauf és Vajda Zsigmond tanítványa volt, majd Stanleinhez Párisba, (vagy) és Firenzébe ment. A Szinyei Merse Pál Társaság tagja, két képe van a Szépművészeti Muzeumban. Csendéleteket, tájképeket és arcképeket, ki-tűnő, ~~[illegible]~~ interiuröket fest. Bár elsősorban grafikával foglalkozik. Rézkarctechnikája óriási, hatalmas épitészeti műremekeket szerít lapjaira, amelyekben több a virtuozitás, mint a lélek. Hoffmann egyik novelláját litografiákkal illusztrálta, ezek melegebbek és pasztózusabbak karcainál. (Irodalom: Dömötör István: Z. I, Művészet 1915.

√ (budavári terem – Interieur-ök, Műcsarnok, 1915.)

√ Rézkarcai és litografiái közül több a Szépművészeti Muzeum gyűjteményébe került. Fiz karcteri litografiája 1915-ben Fallasnál jelent meg.

– urképli közül Ferstyánszky vezérezredes (1918) kell megemlíteni.

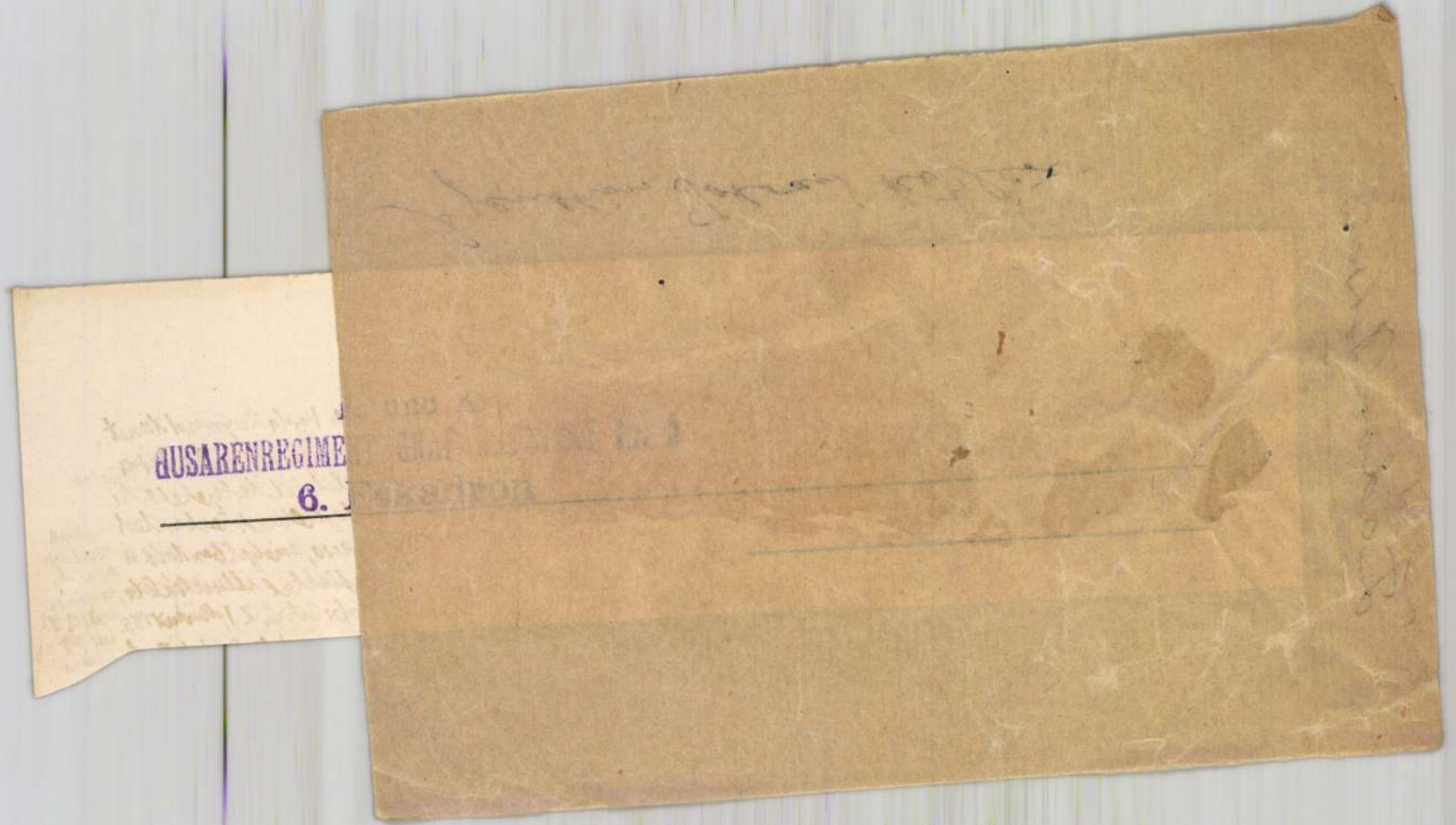
HUSARENREGIME
6.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1975 SEP 16

Békés m. Népújság

Zádor István

1021

Zádor István Kálvin téri részlet, 1945

házban la
csak egy
hiába szal
lálták ott

A belső
va csuklad
visszafojto
fogú nő, a
az előtérbe, mert valami hozzátartozója volt az egyik sebesült, a vér láttán elájult.

— Ejnye, hát nincs enélkül is elég baj! — zsörtölődött a bajuszos asszony, és egy bögre vizet loccsantott az összecsukló, ájult nő arcába.

Úgy jött-ment, rendelkezett a bába a házbeliek között, mint Acsay tekintetes asszony a hegyen, szüretkor. A férfiak is szótlanul engedelmeskedtek neki; igaz, meghalt az udvaron a légó-karszalagos, nem volt más, aki parancsoljon.

Miközben ügyesen tekerte a sebre a fáslit a bábaasszony, a szája be sem állt, parancsnoki hangon osztogatta rövid utasításait — vizet forraljanak, fekhelyet készítsenek, ezt ide fektessék a hordágyról, azt oda; ugorjon fel valaki a második emeletre, az öreg méltóságos nincs az óvóhelyen, hátha baja történt, nyoma sem volt rajta annak a riadalom-

Szívesen megszökött
aztán bekenik valam
vossággal). De a bál
hintőporozta.

— Várjál sorodra,
pol még egy takaro

De aztán fonto
közben megfeledkez
kötésről.

A jajgatást rossz
ni, de a vér, a seb
orvosságok erős sza
rá olyan hatással,
a halottak.

Hárman azonnal
az udvaron cigaret
A második emeleti
szakította a bomba
szélték, az első em
bant.

A folyosóról, köz
réshez, amelyet a
kított, kifordítva a
egy kéz lógott kifel
csöpögött belőle a v
kövezetére.

(Folytatjuk)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JÁSZKUNSÁG

1975 - 3

1021 Fábor István grafikus

Tóddor Kálmán
grafikus

A mester

Úgy volt ő mutatványos,
mint tudós Apáczai János,
ki lepipálta Szent Ferencet,
mivel a körégyűlt vadaknak
nem lelkük békességét prédikálta,
hanem a szükségszerű rendet,
melyben vadak már nem is laknak.
Tudta magát
mindennél szabadabbnak;
mert kinek az álma:
tudományban haladva írni
és írva haladni előre —
a halált is le tudja bírni,
ahogy az igazában kétkedőket:
hűs logikája láncára köti,
táncoltatja és szánja őket.

PETRI CSATHÓ FERENC

ÁRA 3 FORINT

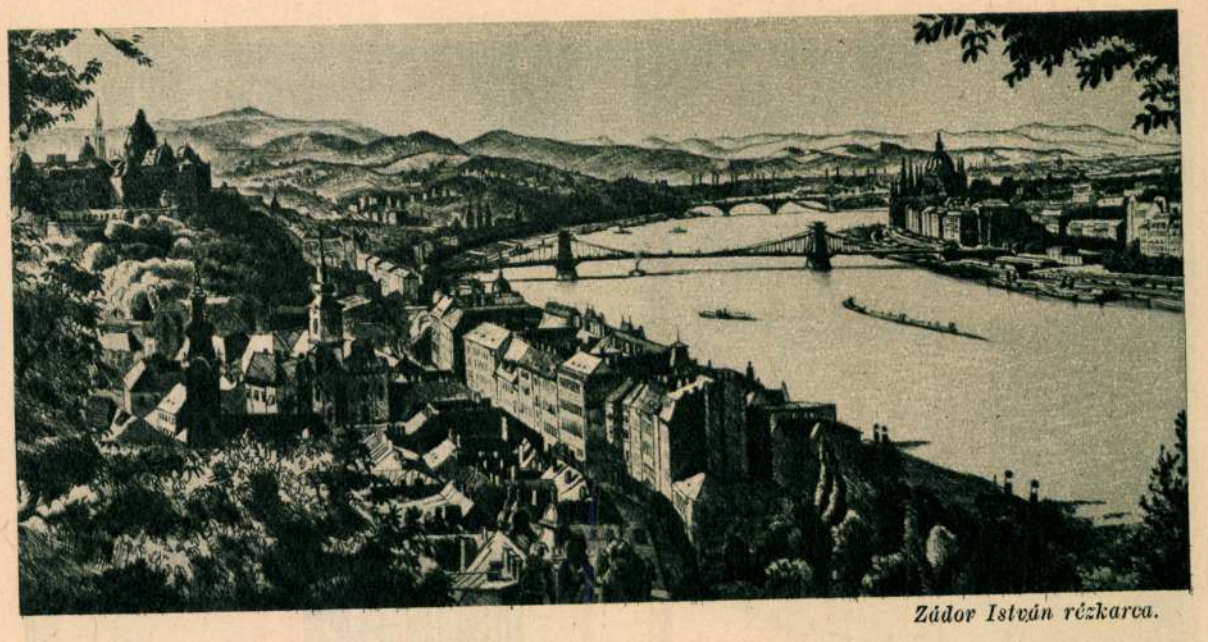

Zádor István rézkarca.

BUDAPEST.

Amikor a tudós hollandus Toll Jakab 1688-ban, — Budavára visszafoglalásának második évében — Budára érkezett, elragadtatással nézte az eléje táruló látványt. Pedig mi volt akkor Buda? Romhalmaz! Mi volt Pest? Piszkos kis falu! Budapest varázsa e leromlott állapotában bizonysága nagyrahivatottságának. Buda végvára volt a nyugati kulturának. E célra épitette hét évszázad előtt IV. Béla király. Akkor tatárt, közben törököt, most egy világégést és egy világtévedést szenvedett át ez a város, amely nem szünt meg kettős szimbolum lenni: szimboluma a magyarság életrevalóságának és szimboluma a magyar nemzet nemzetközi hivatásának. Budapestnek kettős arca van; az egyik magyar várost, a másik világvárost mutat. Csodálatos jelenség ez ilyen katasztrófák után s még mindig katasztrófális időben. Fővárosok együtt szoktak pusztulni mögöttes országrészeikkel. Budapest nem pusztult el, sőt oly módon virágzik, hogy kulturáját tovább adja csonka országunk többi városainak, amelyek gyarapodásáról szintén beszámol ez a könyv. A városkultura gyarapodásának ez a módja reményt nyujt további fejlődésre, amelynek részvevőiként látjuk elszakitott várostestvéreinket is. Budapesten zarándokolva járhat a budapesti lakos, a csonkamagyarországi polgár és a tőlünk elszakitott testvér egyaránt. A Lánchid ugy fogadja itt a magyart, mint fogadta ugyancsak sulyos időkben, nyolcvan év előtt. Magyar és angol elme teremtette ezt a hidat, amelyen át — amint Széchenyi mondta — „az ifju szép Pest nyujt Corvin agg várának hű kezet". Corvin agg várában felsorakoznak a mult emlékei: Hunyadi János szobra, Mátyás király temploma s a többiek... Budavára koronázza meg az ifju szép Pestet, a virágzó Pestet, amely azonban nem felejti el, hogy véráztatta földből fakadnak virágai. Ez unosuntalan eszünkbe jut, ha a várost járjuk; ha pedig közben elfeledkeznénk róla, ráemlékeztetnek az elszakitott országrészek szobrai. Szabadság-térnek neveztük el egykor e teret, arról a szabadságról, amelyet már elérni véltünk; most Szabadság-térnek nevezzük arról a szabadságról, amelyet jövőben kivivni remélünk. Ha pesti sétánkban az elszakitott országrészek e szobraihoz jutunk, ne lássunk ellentétet a rajtuk kifejezett szomoruság és dac, valamint a város viruló képe között; találjunk vigasztalást abban a mondásban, amellyel ugyancsak Széchenyi, e nagy pesszimista, jellemezte reménytkeltően ezt a várost: *Pest a jövendőnek s a fiatalságnak városa.*

A legnagyobb magyarnak e mondása óta három nemzedék tünt már le, Budapesten azonban nem látszanak meg az öregedés jelei. Frissen lépte át azt a határt, amelyet a nagyvárosok életében az egymilliónyi lakosság elérése jelent. Könyvünkben csak néhány jellegzetes képet mutathatunk be róla. Százszor ennyi sem lenne sok, de ez is elég arra, hogy ráismerjünk a szép, egészséges, nagy és továbbfejlődő Budapestre, a magyarságnak erre a várfalak nélkül is hatalmas várára.

Légrády Ottó dr. – Igazságot Magyarországnak! (Budapest é. n.)

A Mátyás-templom a budai Várban. A magyar királyok koronázó temploma, a középkori magyar gótika legszebb alkotása. — (Foto: Balogh Rudolf.)

Zádor István

— **Két Zádor-rézkarcot vásárolt a Rijks-múzeum.** A *Pesti Napló* amszterdami szerkesztőségétől: A holland-magyar művészcsere akció keretén belül Zádor István, a kiváló magyar festőművész is Amszterdamban töltött egy hónapot. A Rijks-múzeum két híres rézkarcát: *Ménes a Hortobágyon* és *Zagyvaparti leányt* vásárolta meg a »Rijksprentenkabinet« (birodalmi rézkarc- és rajzgyűjtemény) részére. *(B. P.)*

Pesti Napló

1939 jan. 19.

Az Uj Idők számára rajzolta Zádor István A KLUB-FÉRFIU

kapzsi keztyűgyáros tőrbe csalta az egyetem védelme alatt álló állatot, hogy téli keztyűt szabjon a bőréből, tehát mi magyarok a németekkel és lengyelekkel szövetkezvén, fegyveres csoportokba verődtünk és pusztítani kezdtük a keztyűsök és timárok műhelyeit. E harcban is én voltam a fővezér. A háborúság azzal ért véget, hogy váratlanul megkerült a szóban forgó kutya. Igaz, hogy akkor már porrá égett egy fél utca.

Alig békült meg a keztyűsökkel az universitás, mikor megint más céhekkel gyűlt meg a baja. Egy mesterember ugyanis éjnek idején idegen férfit talált a leánya kamrájában. A mester nem vesztegette a szót, hanem legényeivel kegyetlenül elpáholta az éjjeli látogatót. Deák pajtásai — mert az ifju előkelő francia tanuló volt — vérébe fagyva lelték meg az utcán. Erre meghuzattam a lármaharangot és fegyver alá szólítottam az egyetemi légiót. A mesterember fejét követeltük. Az illető azonban véletlenül fegyverkovács volt és mivel a fegyverkovácsok keményebb legények a keztyűsöknél, a céhük összeröffent és fegyveres kézzel szegült ellenünk. A patkókovácsok, lakatosok, kőfaragók, kádárok, ácsok és egyéb keményizmu céhek mellékjük állottak és néhány napon át fegyveres táborrá változott Bologna városa.

Én éppen azon törtem a fejemet, hogy nem lehetne-e a rektor ő magnificenciája pártfogása segítségével ágyúkat kölcsön kapni a városi fegyvertárból, hogy gyujtó golyókkal lövöldözzük a fegyverkovácsok céh-házát, midőn hirnök érkezett, aki a pápai legációra idézett. Erre tüstént magamra vettem szép zöld posztómentémet, felkötöttem rezes kardomat és elmentem a palotába.

Uj Idők 1907-8. XIV. 1. sz.

Jól esett a gondolat, hogy a pápa kardinálisa immár maga is elismeri vezérlő tisztemet az egyetemen, de azért keményen föltettem magamban, hogy békét csak úgy kötök, ha kiszolgáltatják nekünk a vakmerő fegyverkovács fejét.

A kancellár azzal fogadott, hogy ezúttal a kardinális ő eminenciája maga óhajt velem beszélni.

— No, szegény jó Eperjesi apám, — ujjongtam magamban, — te sem hitted volna, hogy Andris fiad valamikor a római szentegyház kardinálisával fog parolázni!

Egy kicsi terembe vezettek és ott magamra hagytak. A terem fala faragott fával volt kirakva, a padmalyát meg aranyos képek ékesítették. Nagysokára megnyílt az ajtó és egy pirosköntösü vén pap lépett be. Most láttam első izben a kardinálist. Töpörödött kis ember volt. A botjára támaszkodva járt. Szúrós szeme fölött a bozontos szemöldöke egyre rángatózott; hol fölszaladt a homloka közepéig, hol meg lecsúszott a szemére.

A nagyúr írást hozott a kezében. Azt szó nélkül kiterítette az asztalra, azután hátat fordított nekem. Jó ideig vártam, hogy szóljon hozzám, ő eminenciája azonban az ablakban állott és a verőfényes piacon szálldosó galambokat figyelte.

Unalmamban előrenyujtottam a nyakamat és az asztalon fekvő írást kezdtem betűzgetni. Bizony csak megrázkódott bennem a lélek, midőn az íráson megismertem Krisztus földi helytartójának, a római pápának pecsétjét. Aztán egyszerre szörnyü ütést éreztem a szívemen, a hajam felborzolódott, a fogam vacogni kezdett a nagy rémülettől, midőn a pápai bullán megláttam az én nevemet. Miért bömböli a vatikáni nagy oroszlán a szegény eperjesi deák nevát? Hát bizony ő szentségének nem derogált menykővel sujtani a kis dongó felé, amely az orra körül zümmögött . . . A pápa engem mint istentelen békebontót kivetett a keresztény szentegyházból. Záruljanak be előttem a templomok ajtai. Pap ne vigasztaljon se életemben, se halálom órájában. Szentelt föld ne takarja majdan hamvaimat. A pokol tüzes mélysége fogadja magába bűnös lelkemet. Aki pedig ételt, italt vagy szállást adand nékem, aki csak szóba is álland vélem, azt is sujtsa Krisztus földi helytartójának átka . . .

*

Eddig jutott elbeszélésével a bolognai deák. A sárga ember ekkor hirtelen elkezdett ficánkodni és sivalkodni.

— Hordd el magadat mögülem, te ördög fajzatja! Pusztulj innen, mert én jó keresztény vagyok és nem akarok veled együtt elkárhozni!

Mindenáron le akarta lökni a lóról a szürkeruhás embert. Az azonban acélizmu két karjával erősen magához ölelte, úgy, hogy mozdulni se tudott a német.

— Anzelmusz barátom, — kiáltotta a bolognai deák, — Krisztus öt sebére kérlek, hallgasd végig elbeszélésemet! Akkor meg fogod tudni, hogy ő szentsége irgalma megbocsájtott nekem és hogy nyitva maradt számomra a paradicsom kapuja . . .

A sárga ember, mivel birkózás közben úgy tapasztalta, hogy a mögötte ülő ifjú jóval izmosabb nála és azt teheti vele, amit akar, nem ellenkezett, hanem tovább hallgatta a bolognai deák elbeszélését.

Eperjesi András pedig ilyképpen folytatta:

*

Elolvastam a bullát és úgy éreztem magamat, mintha a késmárki hegy esett volna fejemre. Ez több volt a halálnál! Térdre roskadtam és a mellemet vertem. Mea culpa, mea maxima culpa!

Negyedórára megszólalt a kardinális:

— Holnap délben kifüggesztem az írást a dóm kapujára!

Én megint csak azt mondtam: Mea culpa!

Ő eminenciája összegöngyölítette a rettenetes írást és az ajtóig ment. Ott megfordult és igy szólt:

— Ha azonban igaz a bűnbánatod, akkor kegyelmet nyujt neked ő szentsége mérhetetlen irgalma. Meg kell fogadnod, hogy még ez éjjel örökre elhagyod Bolognát és visszakotródol távoli hazádba. Soha levelet nem irsz és üzenetet nem küldesz ide.

— Megfogadom! Mindent megfogadok!

— Akkor eredj a fegyverkovácsok céhmesteréhez. Ő ötven arany utipénzt és egy hátaslovat fog neked ajándékozni.

Éjfél előtt már útban voltam Pávia felé.

A zsebemben ötven arany csörgött. Az aranyak jóféle velencei zechinák voltak, de a paripával becsaptak a fegyverkovácsok, mert ugyancsak vén pára volt.

Páviáig mint nagyúr utaztam. Ott egy csapszékben összeelegyedtem egy csomó katalaniai zsoldossal, akik Venezia szolgálatában hadakoztak volt a török ellen. Sokat prédáltak a pogányon és úgy dobálództak az aranynyal, mint a gyerek a kavicscsal. Reggeltől estig folyt köztük a kockajáték. A töméntelen aranypénz, amely a mocskos asztalokat borította, elvette az eszemet és játszani kezdtem velük. Három nap alatt elvesztettem a pénzemet, a lovamat, a szép posztómentémet és a kardomat. Lanttal a hátamon, gyalogszerrel, mint koldusdeák folytattam utamat. Az éjjel Gréc városában háltam meg. Ma reggel átléptem magyar hazám határát. Itt összetalálkoztam veled, aki jó szívvel voltál hozzám, mert magad mögé ültettél a paripádra és egy fél kolbászt meg egy korty bort adtál. Hogy hol fogok ma meghálni, annak a jó Isten a megmondhatója!

Folytatjuk

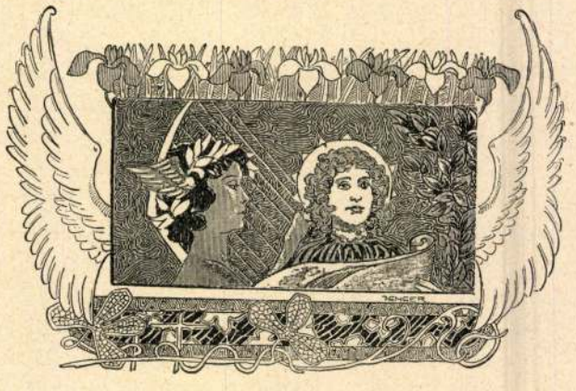

Az Uj Idők számára rajzolta Zádor István

KÁVÉHÁZ AZ ANDRÁSSY-ÚTON

ezalatt Jozefin, a diák közbelépése alapján, immár háborítatlanul ért volt el. A szép hölgy éppen leszállt paripájáról, mikor a rab és kisérője hozzáléptek.

— Nos, mit mondasz? — kérdezte a jogász-alakba öltözött nemezis, nagyot lódítva a póruljárt vezéren.

A suszterinas lerótta az eléje szabott föltételeket: kezet csókolt és alázatosan bocsánatot kért a megsértett hölgytől.

— Elmehetsz! — intett Pető a szép aktus után. A csiszlik azonnal neki is iramodott a végtelenségnek. Mikor azonban a kapuhoz ért, visszafordult, tölcsért csinált a kezéből és éles hangon visitotta a jogász felé:

— Dunavadász! Dunavadász!

Dunavadász — azaz: Donaujaeger! — a hetvenes években ugyanazt a lovagiatlan fogalmat födte, mint ma a csirkefogó szó s ennek következtében Petőt oly érzékenyen érintette, hogy a diák szó nélkül üldözésére indult a csiszliknek, s már ugrott is egyet, mikor egy puha kéz megfogta karját és visszatartotta az amúgy is meddőnek látszó hajszától. A puha kéz, mint sejthetjük, a Jozefiné s nem Edwardé volt.

— Hagyja el, — szólt őnagysága mosolyogva, — ez a háború! Adunk is, kapunk is sebeket.

A diák meghajtotta magát és bemutatkozott.

— Pető vagyok, — mondta, félszemmel még mindig a suszterinas felé sandítva.

Őnagysága kecsesen biccentette meg fejét.

— Ön odaát lakik, apám házában? — kérdezte a szép kék szemét az ifjúra függesztve.

— Valóban, — dadogta a jogász meghatva. — Hogyan tudja ezt a nagyságos asszony?

— Mindenről pontosan vagyok tájékozva, ami odaát történik. Ön hétfőn hurcolkodott be a második emeletre, egyik szomszédja Bulcsu, a másik az apám; igaz?

— Tényleg úgy van, — mondotta a diák, mert ugyan mi mást mondhatott volna?

Jozefin kissé gúnyosan mosolygott.

— És hogy van megelégedve a lakással?

— Mondhatom, csöndes diáktanya, — szólt a diák és megállapította, hogy Jozefinnek nemcsak szép szeme és arca, hanem bámulatos haja és pompás termete van.

— És hogy jutott az eszébe ideköltözni? — kérdezte őnagysága, mialatt egy lesiető inas kék köpönyeget borított vállára.

— Egyrészt azért, — felelt a diák, — mert barátja vagyok az érdekes dolgoknak, már pedig e házban ugyancsak sok nevezetes esemény akad, másrészt pedig kitűnő egérútnak tartom a jövő számára.

— Egér-útnak?

— Úgy van. Az okos jogász a jövőbe néz, ellentétben a történelem barátjával, aki a multakat fürkészi. Ha pedig leveszem a következendő idők képéről a fátylat, éppen nem tartom kizártnak, hogy a vizsgáim oly könnyen sikerülnének, mint azt az édesatyám gondolja. Méltóztat érteni?

— Legkevésbbé sem, — válaszolta őnagysága őszintén.

— Akkor hát folytatom. Vegyük a dolgokat úgy, ahogy vannak. Vegyük azt az egyszerü, mondhatnám magától értetődő esetet, hogy az alapvizsgáimon megbukom. Mi teszek akkor? Mint igazolom magamat szü-

Uj Idők XIV. 1907-8. 3.

leim előtt? Rendes körülmények között semmivel, ha csak azzal nem, hogy lusta voltam. De e házban a helyzet más. Ha itt megbukom, egyszerűen Pestre kéretem apámat, elviszem a szomoru négy fal közé, végighallgattatom vele a veteránok koncertjét, Bulcsu mester szerenádját és a harangöntők fulgura frango-ját s aztán azt mondom neki: „Hát lehet itt tanulni? Hát tudnál-e te itt előkészülni vizsgára?" és az öreg úr, mint igazságszerető lélek, kénytelen lesz velem együtt belátni, hogy az adott körülmények közt tényleg nem lehet megbirkózni a római joggal. Ime, a régi bölcsészet sarokköve, hogy a világon minden relatív s minden jónak, minden rossznak megvan a visszája.

Jozefin kezet fogott az ifjúval.

— Önt sem a csirke költötte, — jegyezte meg mosolyogvā.

— Valóban nem, — csatlakozott nézetéhez Pető. — Csókolom a kezét!

A szép asszony kegyesen megbiccentette fejét, aztán még egyszer megszólításával tüntette ki a jogászt.

Folytatjuk

Húsz év

Túl vagyok immár a húsz éven
És mégse vagyok bánatos . . .
Ha kérdezik: hány éves, kérem?
Mondom: húszéves s egynapos.
  És megsimítom pelyhes állam:
  Tegnap még iskolába jártam,
Ma már bölcsesé vedlettem át, —
  Húsz év vetése, aratása
  Csűrömbe mind, roppant rakásba,
S kinevetem az iskolát.

Húsz év: nagy kor. Modern ember
Ilyenkor már multat sirat.
Jár képzelt gondtól meggörnyedten
És minden szépre, jóra: vak.
  Csöndes fölénynyel, mosolyogva
  Néz a törekvő, ifju hadra,
Akik — még nem húszévesek . . .
  — Óh, hála Isten, van dalom még,
  Virágos fám se hervadoz még
S a szívem hisz, remél, szeret.

Igaz, nagy gond még nem búsított,
Csak csöndes, apró bánatok,
S mi másokat levert: az élet
Előttem rózsaszín titok.
  De fátyolos, halk éjszakákon
  Zokogtam én is és sok álmom
Nem szökkent valóságba már,
  S itt-ott, hol járok, már az útra
  Kétely s csalódás bús borúja
Libben le és nyomomba jár.

Ám csillag ring az éjszakába,
S fényt gyújt az ifjúság egén:
Míg lelkemben hit, munkavágy ég,
Nem leszek csüggedt, koravén;
  Míg van kiért magasba törni
  S felejtni mindent, ami földi,
Csókolva égi sugarat:
  Nem hullok búsan szürke rögre,
  De repülök, s ha fénybe, ködbe,
A szívem — húszéves marad!

Endrődi Béla

Kaland

Elbeszélés

Irta HERCZEG FERENC — Folytatás

— Kegyelmes uram, ha ruhát parancsolsz váltani, szolgálatodra leszek, — mondta.

Egy kis szobába vezette, ahol fürdőt készítettek a számára. Mikor András belépett a kádba, egy udvarnok kis kristályüveget hozott és annak tartalmát beleöntötte a vízbe.

— A hercegnő küldi . . . Rózsavíz . . .

Egy másik udvarnok díszes köntösöket hozott.

— A hercegnő küldi . . . Ő maga válogatta ki néhai volt apjaura ruhatárából . . .

Mialatt öltözködött, egy valaki aranyláncot hozott neki.

— A hercegnő kéret, hogy vesd nyakadba ezt a láncot . . .

Az urak az ajtó előtt várták András. Mind hajadonfőtt voltak és mélyen meghajoltak előtte. Az udvarmester aztán az úrnőhöz vezette. Az urak ott megint az ajtó előtt maradtak és a deák egyedül lépett a kamrába. Katalin két égő mécses között egy karosszékben ült. Mögötte öt-hat asszonya állott. Az asszonyok mind magas, csúcsos süveget viseltek a fejükön, hosszu leomló fátyollal. Valamennyinek a melle laposra volt fűzve, valamennyi összekulcsolta a kezét, lesütötte a szemét és valamennyi édesdeden és szemérmetesen mosolygott.

Nagy karosszéket hoztak, arra leültették András.

— Uram, — szólt Katalin, — ha nincs ellenedre, akkor mondd meg nekem, mit forgatsz az elmédben. Mert ha meg akarod várni kísérőidet, akkor holnapra kell halasztanunk az esküvőt. Ha azonban netán úgy vélekednél, hogy fölösleges a halogatás, akkor rögtön meg lehetne tartani a szent szertartást, mert minden elő van készítve és a pap is ott van már a kápolnában.

András deák arca elborult. Édes álom ez, vagy gonosz tréfa? Ha álom, akkor fel fog ébredni. Ha tréfa, akkor ki fogják kacagni. A hercegnő tekintetét kereste, de az csökönyösen lenn járt a padlón.

A deák megszólalt, fojtott, remegő hangon.

— Nem félsz, hercegnő, hogy nem vagyok az, akinek tartasz? Egyetlen kísérőm ellenem mond és senki sem ismer a várban.

A hercegnő most lopva tekintett reá. Némi gyöngéd gúny volt a szemében és az ajkán.

— Én annak tartalak, aki vagy, — mondta halkan, majdnem suttogva. — Én nem félek semmitől. S te félsz, jó uram?

A bolognai deák fölemelte fejét.

— Semmitől sem félek, ha téged látlak. Ami tőled jön, nekem az üdvösség. S ha a halált nyújtanád felém, azt is hálás szívvel fogadnám.

A hercegnő fölkelt.

— A fátyolomat! — mondta.

Az asszonyok tipegve futottak a hercegnő felé, az ajtó megnyílt s az urak beözönlöttek a kamrába.

*

A fehérre meszelt, nagyon szűk kápolnában térdepeltek, az aranykoronás, feketearcu Boldogasszony képe előtt. Körülöttük száz gyertya lobogott. Az aranyköntösbe öltöztetett pap jobbra-balra fordult, hol letérdepelt, hol meg szétterjesztette két kezét.

A menyasszony egyszer sem tekintett a mellette térdeplő deákra. A keze azonban, a fehér, keskeny, forró gyermekkeze kétségbeesett erővel tartotta fogva András kezét, mintha soha sem akarná többet elbocsátani az életben.

HADVEZÉRNÉL, ÁLLAMFÉRFINÁL, SAJTÓTUDÓSÍTÓNÁL TÖBBET, JOBBAN KÖZELEBBRŐL

látott a világháborúból, akit végigsodort a sors az összes harctereken Szerbiától Wolhyniáig, a Piavétól Konstantinápolyig, tűzvonaltól a hadseregfőparancsnokságokig, aki ott volt Breszt-Litovszkban s ott Ferenc József temetésén, látta Károly király koronázását s az összeomlás fejvesztett kavargását s bárhol járt és bármit látott, sohasem hiányzott kezéből a rajzón és a vázlatkönyv, hogy azon frissiben megörökítse a rendkívüli eseményeket. Ez a frisseség, élményszerűség, közvetlenség és szinte hiánytalan teljesség emeli fölébe

ZÁDOR ISTVÁN: EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI

című könyvét a nagy háborúról szóló összes tudományos és művészi beszámolóknak. Zádor Istvánnak megadatott a világégés minden fontosabb eseményét közvetlen tapasztalatból átélnie s megadatott a képesség a látottakról képben és szóban egyforma művészettel beszámolnia. Könyve modern éposz: a történelem legmegrendítőbb fejezeteinek művészi felvetítése.

A NAGY HÁBORÚ EGY NAGY MŰVÉSZ VÁZLATKÖNYVÉNEK ÉS NAPLÓJEGYZETEINEK TÜKRÉBEN

ALBUMALAK. 210 RAJZZAL. ÁRA MŰVÉSZI KÖTÉSBEN 20 P

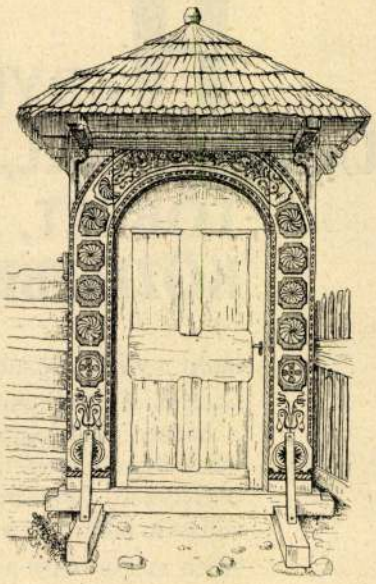

hozzá sem férhetett. Ezért óriási jelentőségű ez első, szakszerű, rendszeres, de a nagyközönség igényeihez mérten friss, közvetlen és élvezetes stílusú összefoglalás. Azt leli fel benne órák alatt, fáradság nélkül az olvasó, amit eddig hónapok alatt is csak nehezen ismerhetett volna meg az ország leggazdagabb közkönyvtáraiban. A

TÁRGYI NÉPRAJZ MÁSODIK FELE

az ősfoglalkozásokról, vadászatról, halászatról, állattartásról, földművelésről szól. Egy fejezet a közlekedés módjaival, egy másik, napjainkban különös fontosságú rész a magyar díszítőművészettel foglalkozik. Az utolsó végül a hagyomány titokzatos tárgyairól számol be. Az eddig megjelent két kötet magában is teljes, befejezett egész: benne van minden ősi színével, szépségével, értékével a magyar nép egész külső, tárgyi világa. Szerzői a legkiválóbb magyar etnográfusok: BÁTKY ZSIGMOND, GYÖRFFY ISTVÁN *és* VISKI KÁROLY. *Tengernyi ábra, kép és színes melléklet teszi feledhetetlen élménnyé a pompás mű puszta átlapozását is.*

LEGNEMZETIBB TUDOMÁNYUNK ELSŐ, RENDSZERES MŰVÉSZI ÖSSZEFOGLALÁSA

Zádor István, grafikus

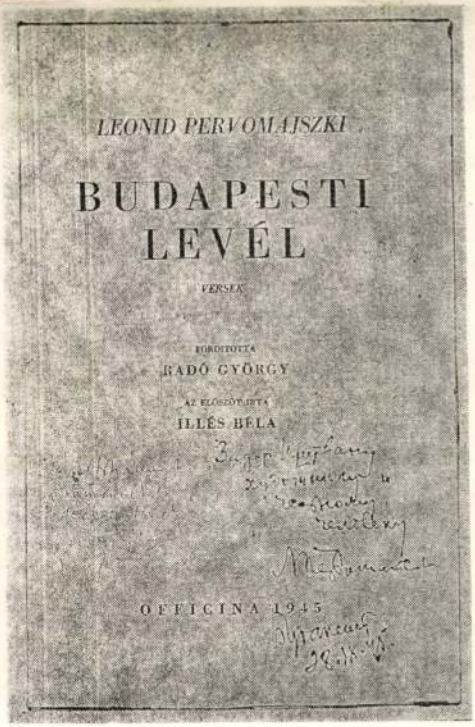

Leonid Pervomajszkij és Zádor István

Zádor István Kossuth-díjas művész hagyatékából érdekes dokumentumot őriz a Damjanich Múzeum: Leonid Pervomajszkij szovjet—ukrán költő 1945-ben, „az első szabad magyar könyvnapon", Budapesten megjelent verskötetét, amelyet Illés Béla előszavával az Officina adott ki. A kötetet Pervomajszkij orosz nyelvű ajánlása teszi érdekesebbé. A dedikáció magyar fordítása: „Zádor Istvánnak, a művésznek és a derék embernek. Pervomajszkij, Budapest, 1945. IX. 28."

Zádor István kéziratából felidézhető egykori találkozásuk is: „Illés Béla közvetített egy meghívást Pervomajszkij szovjet-ukrán költőhöz, a Britannia Szállóba egy tolmácsnő kíséretében ebédre, amely alkalommal egy portrérajzot készítsek róla Illés Béla magyar nyelvű lapja részére. Beszélgetés közben vettem észre, hogy az ő kis könyvét ugyancsak az Officina nyomda adta ki, mint az én „Budapest — 1045" című könyvemet. Pervomajszkij benyúlt íróasztala fiókjába és kihúzott belőle egy kéthasábos cikket, melyet előző nap küldött a Pravdának az én könyvemről... szívesen ült modellt, annál is inkább, mert másnap Bécsbe utazott..." Elkészült tehát a rajz, amelyet aláírásával hitelesített a költő.

A Pravdának küldött cikkben a költő Zádor István rajzalbumából írt, arról a kötetről, amelyben 80 lapon örökítette meg a szeretett Budapest vérző sebeit, s amelyben orosz nyelven is olvasható volt Zádor István megrázó vallomása.

Ő élt és éneklett e földön, ő!
Akadtam rútabb tájra s ennél szebbre:
Van sok város, falu, folyó, mező.

Szétlőtt, sötét házak. Nem én akartam.
És nem te dúltad fel nálunk a kertet;
De háború van. Tollam mellett kardom.
Így jöttem országodba. Jönnöm kellett . . ."

A felszabadulás időszakára emlékezve ilyen emlékezetes találkozások teszik líraibbá, teljesebbé a küzdelmes napokat.

KAPOSVÁRI GYULA *közlései*

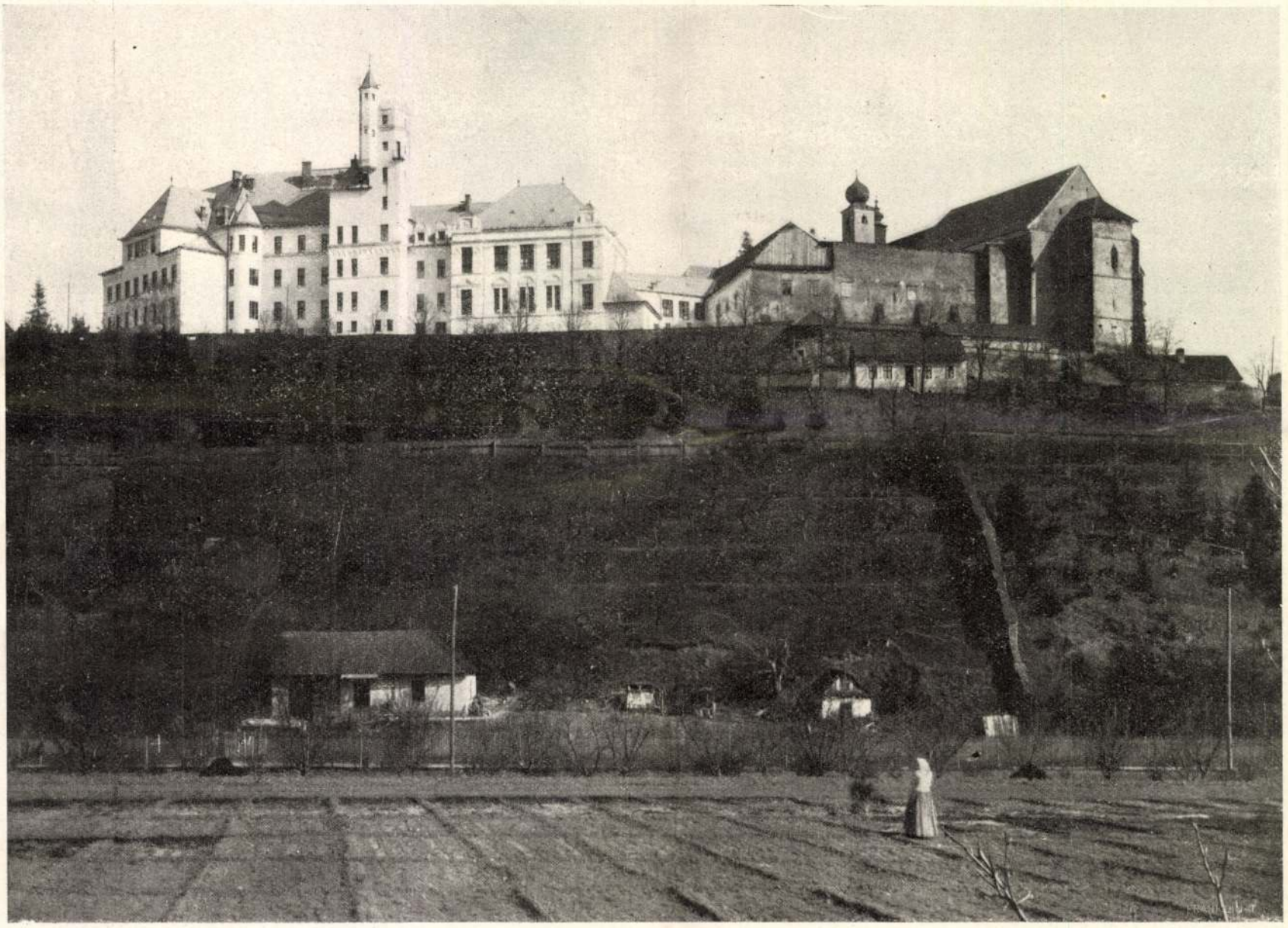

A LŐCSEI FŐGIMNÁZIUM RÉGI ÉS ÚJ ÉPÜLETE NYUGAT FELŐL.

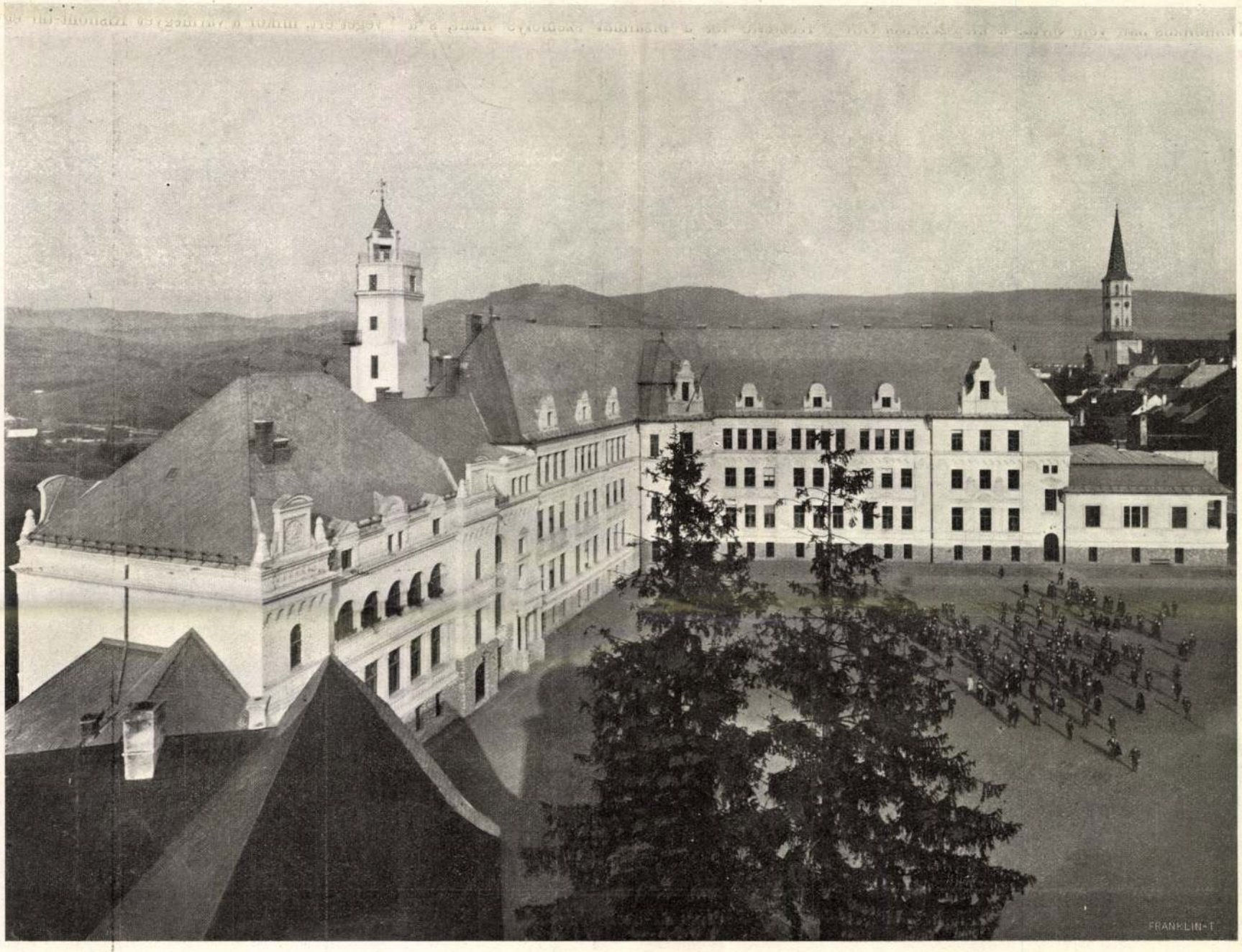

A LŐCSEI FŐGIMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETE AZ UDVAR FELŐL.

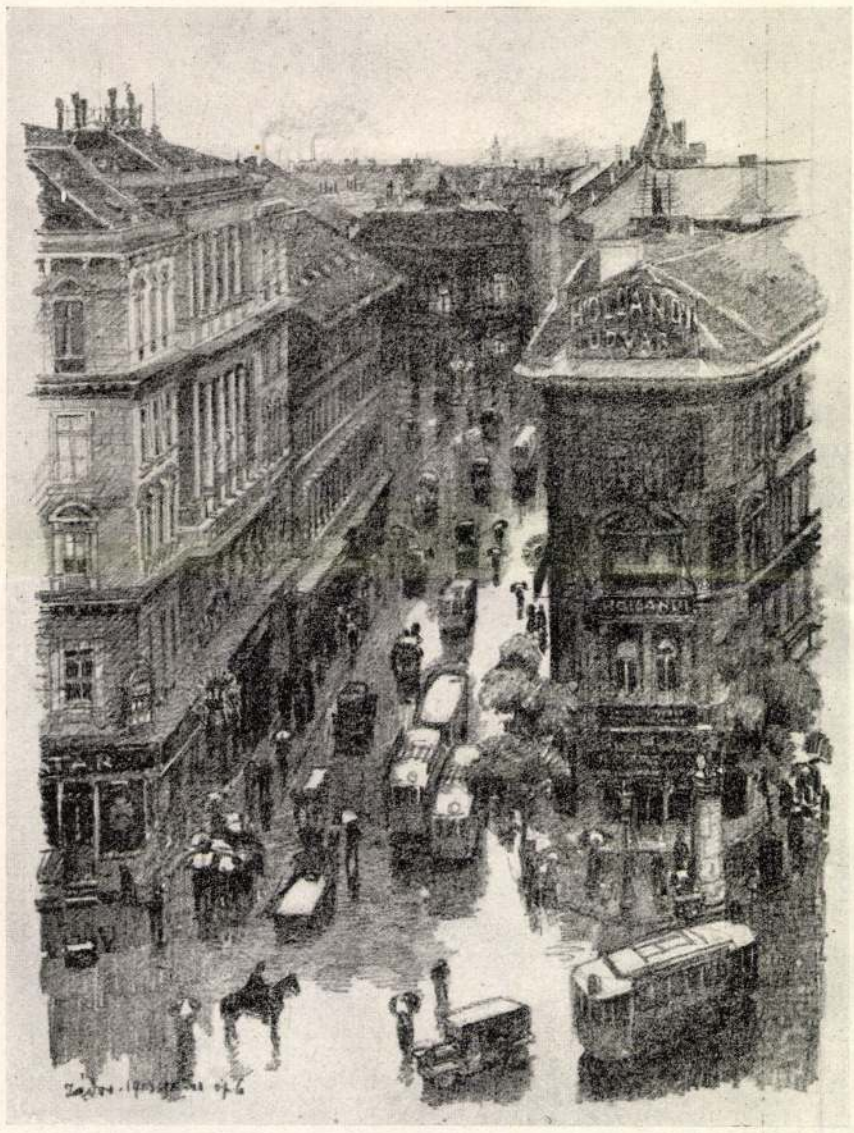

A BAROSS-UTCZA A KÁLVIN-TÉRNÉL.

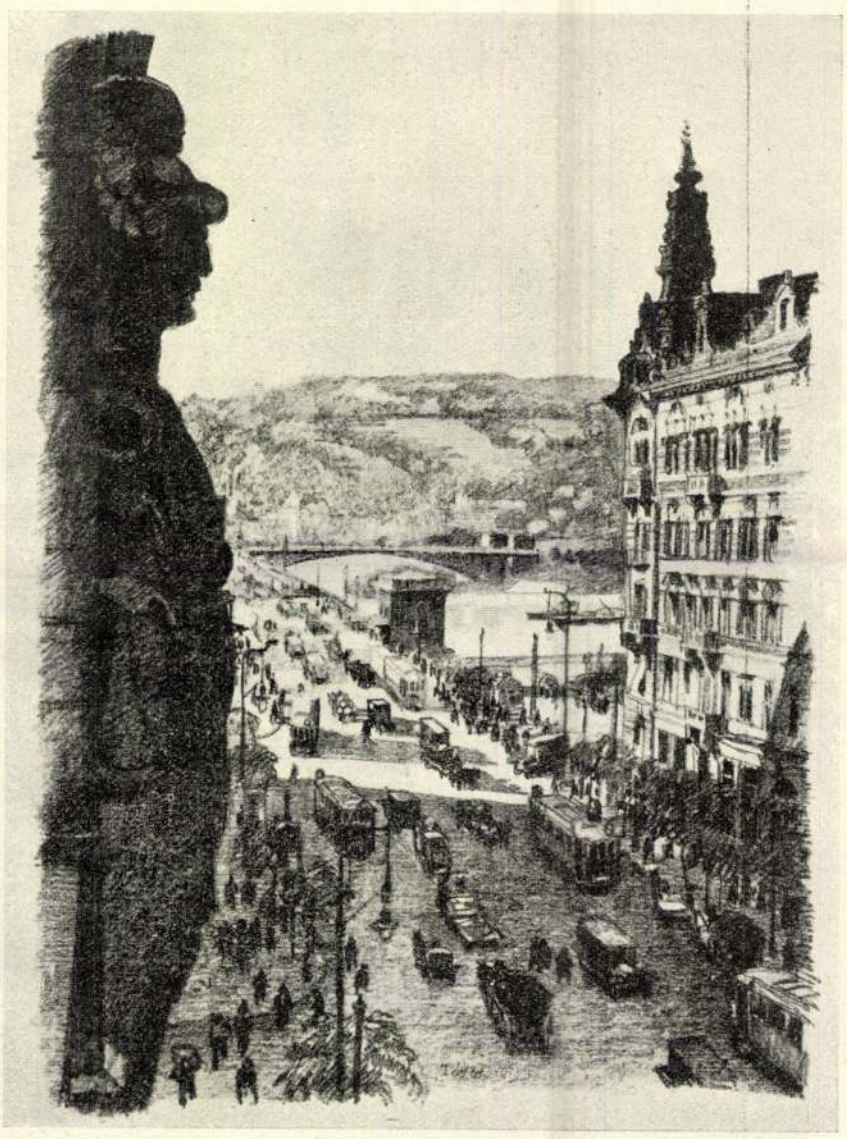

A LIPÓT-KÖRÚT.

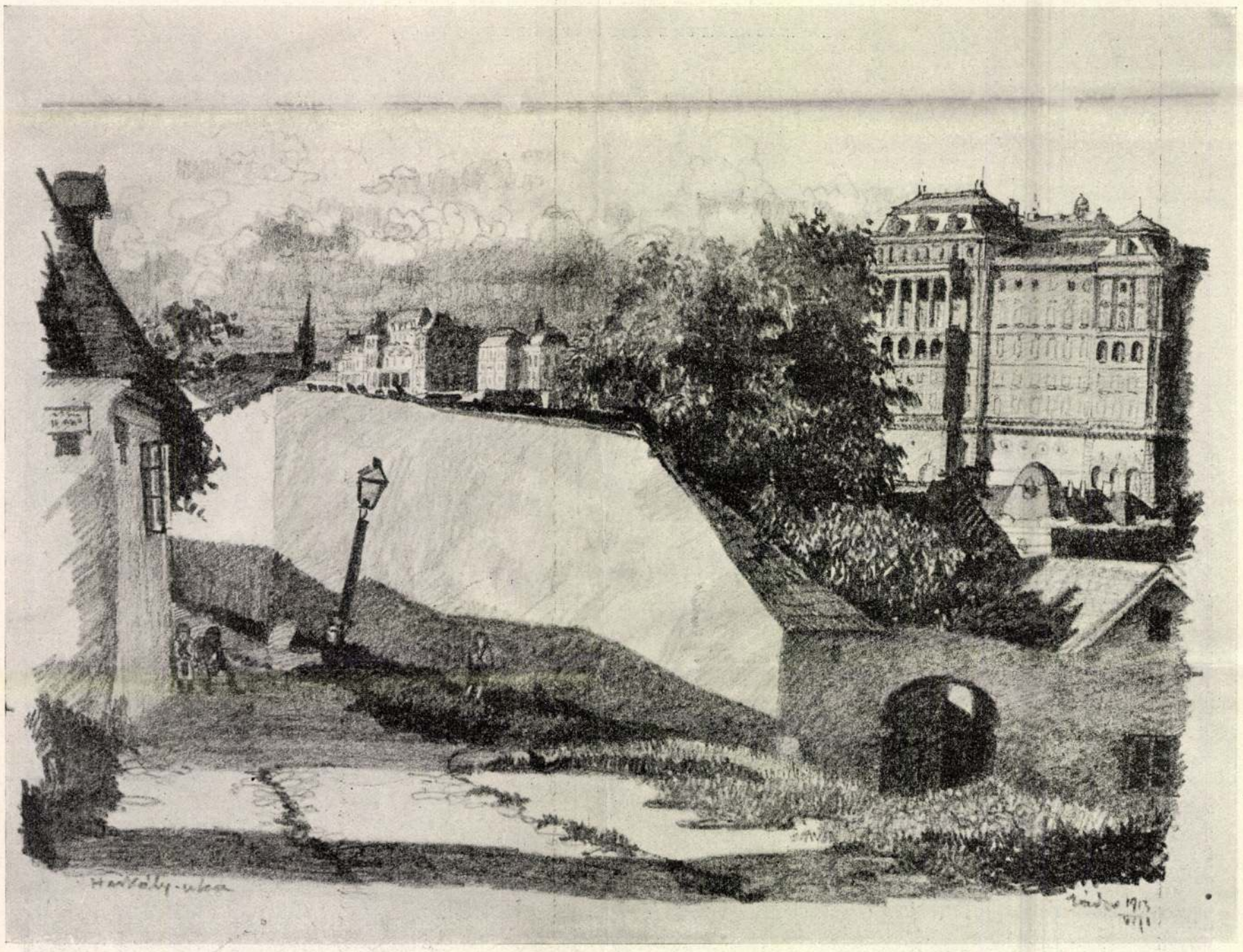

A HARKÁLY-UTCZA A TABÁNBAN.

BUDAPESTI KÉPEK. — Zádor István rajzai.

A KORONAHERCZEG-UTCZA.

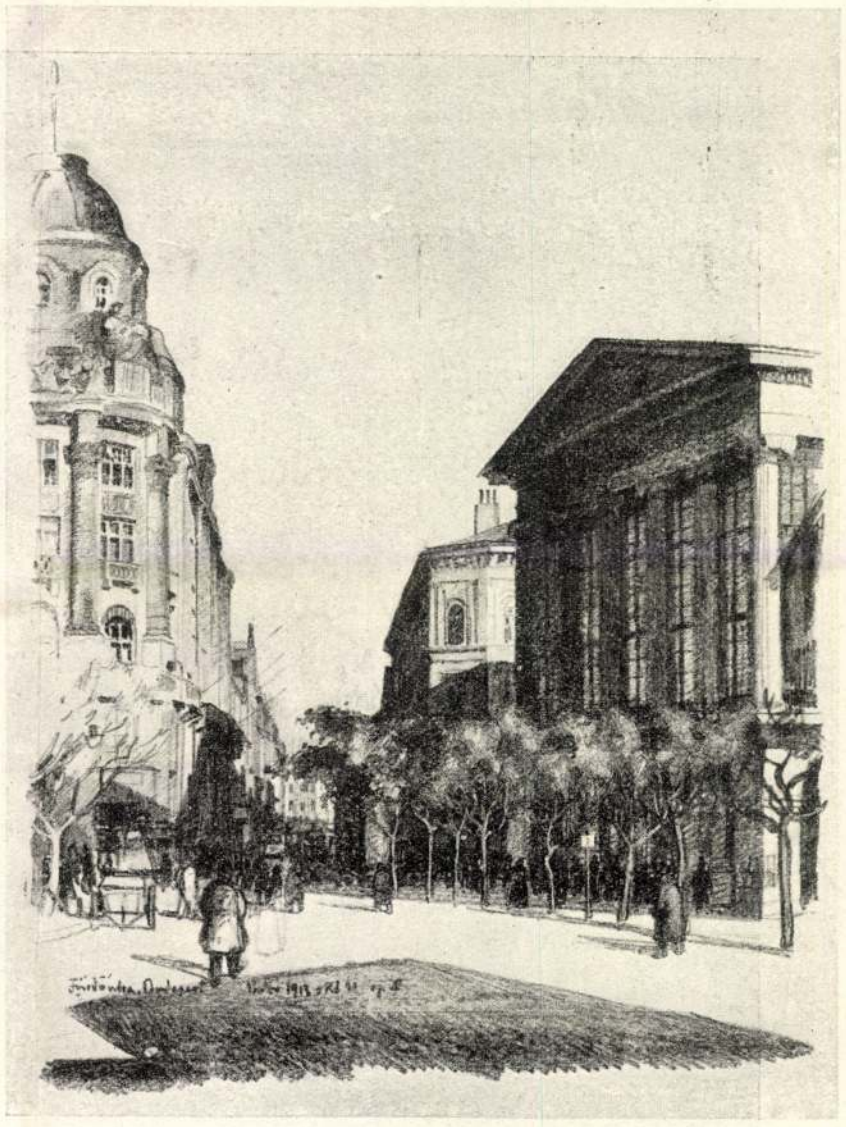

A FÜRDŐ-UTCZA.

TABÁNI RÉSZLET.

BUDAPESTI KÉPEK. — Zádor István rajzai.

A NÉMET CSÁSZÁR MINT GRÓF SZÖGYÉNY-MARICH LÁSZLÓ BERLINI NAGYKÖVETÜNK UNOKÁJÁNAK KERESZTAPJA. — Willinger fölvétele.

Balról jobbra állnak: Larisch grófné leányával, Török grófné, gróf Szögyény-Marich Lászlóné, gróf Somssich Józsefné, gróf Somssich Gézáné (az anya), a német császár, a plebános, gróf Szögyény-Marich László, a Hedvig-templom prépostja, gróf Somssich Géza (az apa).

A KOSSUTH-GYERMEKEK GYÁMSÁGA.

Budapest székesfőváros levéltárában a napokban érdekes aktacsomót talált meg a főváros érdemes főlevéltárosa Gárdonyi Albert dr. egyetemi magántanár. A Kossuth-gyermekek gyámságára vonatkoznak ezek az irások, a melyeknek ma már kétségtelenül történelmi értékük van és sok, eddig homályban maradt momentumot világítanak meg. Az aktacsomó, a mely a 856/1850 sorszámot viseli, tizennyolcz hivatalos irásból áll és ezekből megtudhatjuk, miképen intézték el annak idején a kormányzó gyermekeinek gyámsági ügyét, hogyan szabadultak ki a gyermekek a pozsonyi várból és mennyi fáradságába került Kossuth Lajos özvegy anyjának, a míg Pest város tanácsa Lang Mihályt, a pesti evangélikus egyházközség lelkészét a gyermekek mellé gyámnak kirendelte.

Egy darab história ez a tizennyolcz akta, a melyek közül az elsőt a pesti kerület főispánja *Szent Iványi* Vincze 2596 szám alatt 1849 november 5-ikén küldte Pest város tanácsának. Ebben az irásban azt mondja a főispán, hogy «minthogy Kossuth Lajosnak utolsó tartózkodási helye Pest vala, eme helységnek kötelességében áll gyermekeiknek — kik különben is Pesten születtek — gyámságáról gondoskodni.» Utasítja a főispán a polgármestert, hogy czélszerűen intézkedjék és egy minden tekintetben megbizható, közbecsülésben álló férfiut neveztessen a gyermekek mellé gyámnak, megjegyezvén, hogy «a csász. és kir. kormány hajlandó ezen gyermekek neveltetési költségeit fedezni.» A tanács november 26-ikán tárgyalja a leiratot és a gyermekek részére «gondnokul Czerneczky József váltótörvényszéki ülnököt rendeli ki, meghagyatván főpolgármester Koller Ferencz úrnak ezen rendelet hozzáutasításával, hogy Czerneczky József urat nevelési javallatának bemutatására elszólítsa s azt majdan helyben hagyás végett kir. Pest kerületi főispán méltóságos Szent Iványi Vincze urnak felterjeszsze.

A következő akta Lang Mihálynak, a budapesti egyesült ágostai hitvallású evangélikus gyülekezet lelkészének négy soros levele, a melyet a főpolgármesterhez intézett német nyelven, deczember 13-ikán «nagy sietségben.» Magyar fordításban így szól a levél: «A kivánt okmányokat mellékelve, tegnapi bizalmas beszélgetésünkre hivatkozva ismételten «Grácz» városát jelölöm meg teljes meggyőződéssel.» Úgy látszik, hogy a város megjelölése a Kossuth-gyermekek elhelyezésére vonatkozhatott, mert hiszen köztudomású, hogy annak idején sokat beszéltek arról, miszerint Ferenczet az osztrák kormány egy jezsuita kolostorban, Lajos Tivadart pedig egy katonai intézetben kivánja neveltetni. A «kivánt okmányok», a melyeket Lang Mihály mellékel, három keresztlevél. Megtudjuk ezekből, hogy Ferenczet a hitközség keresztelési anyakönyvének II. részén, A betű alatt és a 221. lap 74. számán vezették be. Teljes neve «Lajos, Ferencz, Ákos», keresztszülei: Deák Ferencz, Bezerédy István, Klauzál Gábor táblabirák és Lászlóné Jozefa, született Szűcs. Tivadar Károly Lajosnak, a ki 1844 május 26-ikán született, báró Wesselényi Miklós, Kiss Károly nyugalmazott százados és Lászlóné asszony a keresztszülei, ugyanezek voltak — Wesselényi kivételével — a keresztelési tanuk Vilma, Serena, Teréz megkeresztelésénél is.

Néhány nappal később Szent Iványi Vincze intéz ujabb leiratot Koller főpolgármesterhez. Ebben a leiratban nem emliti ugyan határozottan, de a sorok között az olvasható, hogy Czerneczky gyámságát nem hagyja jóvá, rendes intézkedésre utasítja a várost, megjegyezvén, hogy a gyám kirendelésénél figyelmen kívül kell hagyni azt a körülményt, hogy a fiúgyermekek evangélikus vallásúak. A következő leirat az előbbi rendelet végrehajtását sürgeti meg 1850 január 21-ikén. Most egy hosszú, remegő irással papirra vetett német nyelvű folyamodás következik, a melyet báró Geringer Károlyhoz, Magyarország teljhatalmú polgári kormányzójához intézett 1850 január 26-ikán Kossuth Lajos özvegy anyja. Megható a folyamodás hangja. Kossuthné ezt irja többek között:

... azt kérem kegyesen, hogy a szegény gyermekeket nekem adják át, mert a természet törvénye szerint is hozzám tartoznak azok és én mint a nagyanyjuk kész örömmel teljesítem anyai kötelességemet. Előrehaladott korom meggától talán ebben, de segítségemre lesz özvegységre jutott leányom Wesselényiné, a ki gyermekeivel együtt nálam tartózkodik. Annak ellenére, hogy nagyon szerény viszonyok között élek és támogatás hijján csak a legnagyobb gondok között leszek képes fedezni drága unokáim eltartásának és nevelésének költségeit, leginkább szivemen fekszik azok testi ápolása, a mi gyönge koruk mellett elsőrangú szükséglet és hajlandó vagyok értük még a legnehezebb és legsúlyosabb áldozatot is meghozni ... alávetem magam még a magas kormány legszigorúbb ellenőrző intézkedéseinek is ...»

Úgy látszik, az özvegy matróna kérelme meghatotta az illetékes faktorokat, mert a következő irások mindegyikén és az elintézésnek szokatlanul gyors tempóján ennek a hatása meglátszik.

Február 25-ikén ismét leiratot küld a főispán a város tanácsához. Ebben már azt irja: «A csász. kir. kormány nem tartja szükségesnek, hogy a Kossuth-gyermekek tartásának és neveltetésének kérdésével foglalkozzék, nem is volt szándékában soha őket intézetekben elhelyezni és ennélfogva azon a véleményen van, hogy nem állnak fenn semmi politikai tekintetek, a melyek szükségessé tennék azt, hogy a gyermekek nevelésére bármilyen befolyást is gyakoroljanak. Nem akar egyebet a kormány, mint azt, hogy a gyermekekkel úgy

Az Uj Idők számára rajzolta Zádor István ÚJ KALAP

Uj Idők 1907-8. XIV. 62

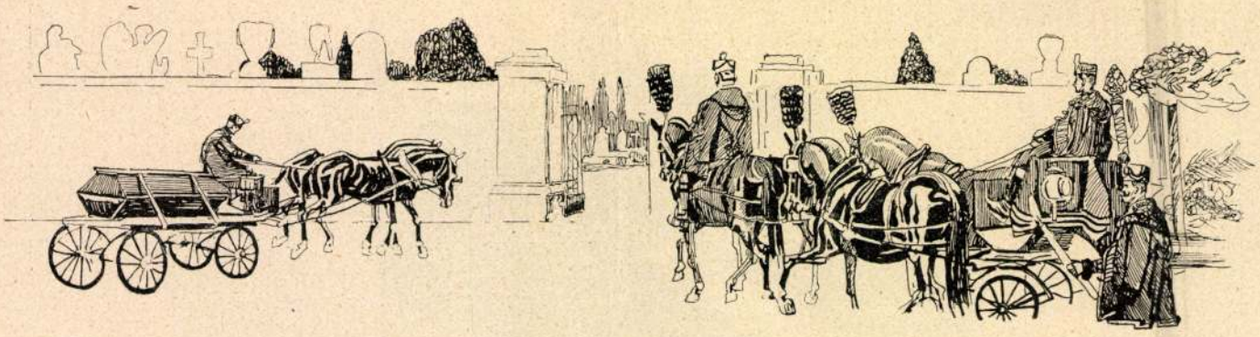

Halottak napja

Mühlbeck Károly rajza

Ma már a pincékben is villamos lánggal világítanak; az iskoláinkban meg éveken át tanultatják a gyermekeinkkel, hogy mi a faggyu-gyertya?

*

A magyar könyvkereskedők latin mondatot nyomatnak az üzleti jegyképökre.

Ez is a tanári alaposság gombácskája!

Kinek beszél a latin mondat? A magyarnak?

Oly szegények vagyunk-e mink, hogy a gondolkodás aprópénzét is a latinoktól kell beszereznünk? Hát nincsenek nekünk gyönyörüen pengő közmondásaink? A mi költőink verseiből nem pergethetünk aprógyöngyöt? Vagy az élő íróink nem firkanthatnak efféle mondatocskákat?

Ime én is adok: *A jó könyv kincs! — Magyart a magyarnak! — A lélek gazdagsága nem rabolható meg! — Akinek csak pénze van, szegény! — A tudomány fája mindennap gyümölcsözik! — Ezüstön veszed, aranyat ér!*

ÉLET.

Valakit kézen fogtam és vezettem,
Valakit, aki félt
Egyedül egy nagy sötét rengetegben.

Valakinek egyszer tüzet gyújtottam
Hogy ismerje a fényt.
És valakit nevetni tanítottam.

Emlékezem, egyszer kezembe vettem
Valakinek a jéghideg kezét
És forró ajkamon fölmelengettem.

És egyszer, nagy kegyetlen indulatban
Valakit vertem.
De ezért később sokat vezekeltem.

És egyszer, egy keserves országúton
Szembe jött velem egy daloló gyermek.
És elfogott a vágy, hogy vele menjek.

Apróságok. Tűnő sugarak, árnyak.
Ezekből állt az egész életem.
Nagyot sohsem tettem s nagy nem történt velem.

Hogy agyam néha világok lángjával
Égett, lobogott, villámlott: mit ér?
Mint mást — akárkit, betemet az éj.

S hogy világmegváltó nagy szeretettel
Volt tele lelkem, mért mondjam s kinek?
Ha nem használtam vele senkinek?

Meghalok ifjan és majd eltemetnek.
S örökségül utánam nem marad
Sem egy nagy emlék, sem egy kicsi gyermek.

Erdős Renée.

A másvilági mezők

Irta KRÚDY GYULA

Soha sem fogom elfelejteni azt az ódon, sárgára meszelt, hosszu házat, amelyben édesanyámnak valami atyafia lakott, bizonyos Korda Kelemen, ahol egy darabig gyerekeskedtem.

A gyermekkor képzelgő messziségéből úgy látom, hogy az volt a legvénebb ház a világon; vagy legalább is olyan ház volt, amelynek apja tán még lehetne valahol, de öregapja semmi esetre sem.

A zöld mohával benőtt háztetőn az alacsony fehér kémények úgy üldögéltek, mint valami mezőn a fehér komondorok. Az ablakok vasrostélyai mindenféle állatokat ábrázoltak, oroszlánt, griffet, hollót; az ablakok mögött egy fehérfőkötős, kedves, kis öregasszonyka varrogatott a nap bármely szakában. Mindennap más ablaknál, mert éppen hét ablak volt a házon. Az öregaszonyka ugyanis azt hitte, hogy a napsugár után megy, amint egyik ablaktól a másikhoz vándorol kézimunkájával. Ment-ment a napocska után a bolthajtásos, teremnek beillő, mindig hideg szobákban, amelyeket erősen megvasalt tölgyfa-ajtók zártak és a falakról dugóhúzóbajuszu ősök és mélabús ősanyák bandzsalítottak alá. Itt lakott az a Korda, akinél én diákoskodtam; itt lakott a régi képek társaságában, amelyek hitem szerint, mindig elárultak engem, ha nem tanultam szorgalmasan könyveim fölött, vagy valami csinyt követtem el. Mert az nem lehetett másképpen, csak úgy, hogy a dugóhúzóbajuszu ősök árulkodtak rám Kordánál, aki minden bűnömet nyomban megtudta és érte a maga módja szerint megpirongatott.

— Majd számolsz mindenért a másvilági mezőkön, — szokta volt mondani. — Mért bántsalak én? A másvilági mezőkön elintézik veled a dolgot.

Egyáltalában szeretett a másvilági mezőkre hivatkozni, bár soha bővebben nem nyilatkozott arról az én házigazdám, hogy mit is gondol a másvilági mezők alatt. Ha mérges volt, ha jókedve volt, haragját és jókedvét mértékletesen használta. Még az evést is akkor hagyta abba, mikor a legjobb falathoz ért volna.

— Kell a másvilági mezőkre is valami.

Nagy, mély ember volt Korda Kelemen; ha kieresztette volna a hangját, oroszlánbömböléshez lett volna hasonlatos, de mindig halkan beszélt. Dugóhúzóalaku bajuszával, merev testtartásával és kissé bandzsal tekintetével bátran beállhatott volna a falra az ősök közé, pedig, mint később kitudódott, semmi köze sem volt egyéb az ősökhöz, mint csupán annyi, hogy egy árverésen megvette őket. A fehérfőkötős kis öregasszonyka, távoli rokona Kordának, sokat tudott beszélni erről az árverésről. Halkan, hogy talán a képek meg ne hallják, suttogva, hogy még kötőtűi előtt is rejtve maradjon a titok, a mély ablakmélyedésbe behúzódva, hogy az ablakon kívül levő griff vagy oroszlán se hallhasson egy szót se, mondta:

— Addig minden másként volt, amíg nem itt laktunk . . . Kelemen már azon gondolkozott, hogy felhágy egészen az üzletével, a lókereskedéssel és birto-

MULT ÉS JÖVŐ

* ZSIDÓ IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT *

SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XIV. ÉVFOLYAM, 1924. ÁPRILIS

DONÁTH B.: A „BOSSZUÁLLÓ JEHOVA" MESÉJE. *Egy évezredes tévedés korrigálása.*

Minden időben Izrael dicséri az istent és hálát ad neki azért, hogy Izraelt kiválasztotta a népek közül, ennek a kiválasztottságnak hálás érzete nem önhitt hivalkodás, sem pedig túltengő önérzet, mert a hálaadás mögé rögtön oda van téve, hogy miáltal választotta ki az Isten Izraelt? Azáltal, hogy adta nekünk a Tórá-t, hogy ránk adott önzetlenül és áldozatokkal teljesítendő kötelességeket. A Tóra — a Szent Biblia — tehát a legnagyobb kincs, mely Izraelnek adatott.

De ha a Tóra a mi legnagyobb kincsünk, akkor nekünk kötelességünk, ezt a legfőbb kincset, a szent bibliát, menten tartani *minden félreértéstől, minden téves magyarázattól* és minden kétértelműségtől és ha bármilyen félreértést, vagy kétértelműséget vélünk látni, nem szabad nyugodnunk, míg ez a félreértés megmagyarázva, a kétértelműség kiküszöbölve nincsen.

Mennél inkább kell azonban erre törekednünk, ha látjuk, hogy tagadhatatlanul van, létezik és közszájon forog egy az Isten lényével homlokegyenest ellenkező, azzal a fogalommal, melyet a par excellence monoteisztikus Izrael magának az Istenről alkotott, semmiképen meg nem férő hamis és téves fogalom, mely téves fogalom — mint alább ki fogom mutatni — tisztán *téves fordításból*, hibás és felületes, semmiképen sem indokolható értelmezésből ered és pláne akkor, ha — mint az tényleg történik — ebből a téves és hibás fogalomból fegyvert kovácsolnak Izrael ellen és Izrael vallását úgy állítják oda, mint nem a szeretet, hanem a bosszú vallását!

Ez a téves fogalom a *„bosszúálló Jehova"!*

Téves, lehetetlen és feltétlenül összetörendő fogalom, mert semmi jogosultsága nincsen, tisztán tévedés, elhanyagolás és fölületesség következménye.

Kérdem én, vajjon csak a nemes *ember* fogalmával összefér-e a bosszúállás? Kétségkivül nem! Mert a nemes ember nem áll bosszút. A bosszú *minden* körülmények között és bármi legyen az előzménye: nemtelen! És ha beszélünk „nemes" bosszúról, akkor csak olyan bosszúról beszélünk, melyet *nem* állunk. Már pedig ha a megbosszulás, a bosszúállás nem fér meg a nemes *ember* fogalmával, mennyivel kevésbbé férhet az össze Izrael istenének a fogalmával, akit Izrael feltétlenül mérhetetlenül nemesebbnek és könyörületesebbnek képzel, mint a legnemesebb ember hatványozását is!

És mennyivel kevésbbé fogadható el az a képzelhetetlen és lehetetlen feltevés, hogy *Izrael istene a gyermekeken és unokákon, harmadiziglen, negyediziglen „bünteti" (!) az — apák bűneit!* Hisz ez merő igazságtalanság volna, mert hogyan lehetne joggal és igazsággal büntetni az ártatlan gyermeket vagy unokát oly bűnért, melyet ő nem követett el, hanem elkövette atyja vagy nagyatyja? Mért bűnhődjék az esetleg ártatlan gyermek az atyja vagy éppen nagyatyja bűnéért?! Itt okvetlen tévedés van és minthogy a bibliában hiba és tévedés nincs, hát annak a fordításban és az értelmezésben kell lennie.

Hogy ezt a tévedést megállapítsuk, vissza kell mennünk ennek a téves fogalomnak a keletkezésére.

Az a kitétel, hogy az isten „megbünteti" az apák bűnét stb. (פקד עון אבות) előfordul először a X. parancsolatban (Mózes II. 20. 5), másodszor szóról szóra így Mózes invocatiójában az istenhez (Mózes II. 34. 7) és harmadszor ugyancsak szóról szóra a X. parancsolat megismétlésénél. (Mózes V. 7. 9) Már most nézzük, hogy mi joggal fordították és vajjon tényleg fordították-e ezt a פקד szót úgy hogy „megbünteti" . . . Hát mindenekelőtt konstatálom, hogy a két mérvadó és megbizható fordítás, az Onkelos Targumja és a görög Septuaginta nem fordítják úgy hogy „meg-

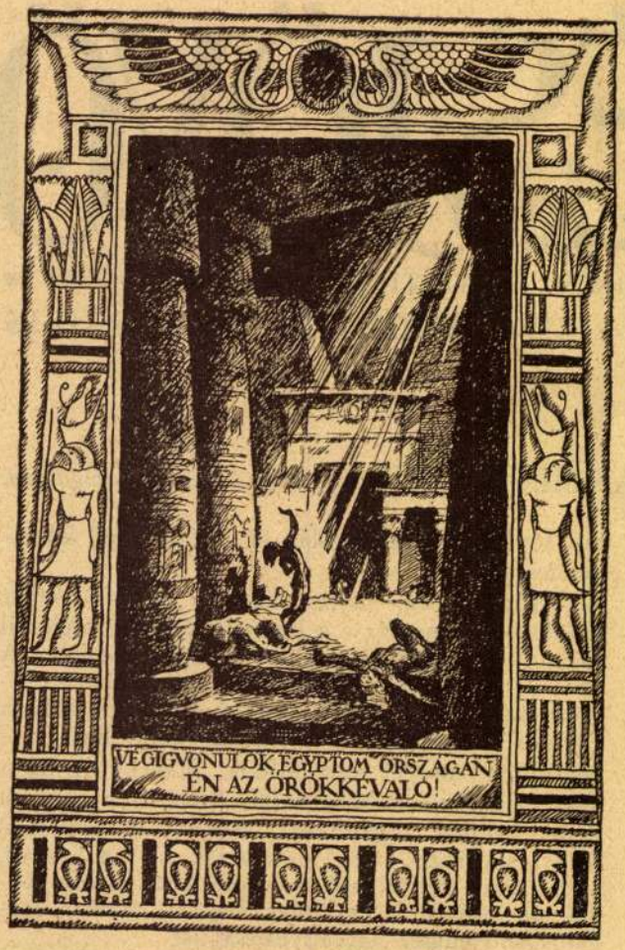

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából.

bünteti", hanem a Targum azt mondja מסער amit leghelyesebben úgy lehet fordítani: „beszámítja", míg a Septuaginta azt mondja „antapodidon", ami nyilván azt jelenti, hogy „szembeállítja". Csak a latin Vulgata használja azt a semmiképsem helytálló kifejezést „visitabit peccata patrum" sat. azaz hogy „meglátogatja" az apák bűnét, amit aztán a Vulgatából a Károlyi Gáspár-féle magyar biblia is szolgaiasan átvett.

Ez a פקד törzs természetesen többször fordul elő a szentírásban, de *kivétel nélkül* mindig abban az értelemben *„megemlékezni valakiről"*, *„tekintettel lenni valakire"* és kivétel nélkül mindig úgy, hogy az a megemlékezés, illetve tekintetbe vevés mindig csak a *javára* történt annak, akiről a megemlékezés, vagy a tekintetbe vevés történt.

Így például: Mózes I. könyvében 21. fejezet 1. vers:

„Isten megemlékezék Sáráról (פקד) és születék Sárának fia", tehát Sára *javára* történt. A Targum, az arameus fordítás, a fenti kitételt nagyon helyesen úgy fordítja: דכיר = megemlékezék. A görög Septuaginta azt mondja e helyen: „episképté", szó szerint *„tekintettel* volt", németül „berücksichtigt". Viszont a latin Vulgata csodálatosképen nem tudott helyes kifejezést találni és úgy fordítja a kitételt, hogy „Dominus *visitavit* Saran", azaz „az Isten *meglátogatta* Sárát". Hát ez nem volt szerencsés fordítás!

A *második* hely, ahol ez a פקד törzs előfordul, Mózes I. könyvének 50. fejezetében 27. verse. Mikor József Egyiptom alkirálya halálát közeledni érezte, halálos ágya köré hívta fivéreit és azt mondá nekik: „Isten meg fog emlékezni (פקד יפקד) rólatok és ki fog benneteket vezetni innen Egyiptomból abba az országba, amelyet atyáitoknak igért és akkor vigyétek ki az én csontjaimat magatokkal." Tehát a megemlékezés itt is csak *javukra* történt azoknak, akikről szól. Ezt a kitételt az arameus *Targum* nagyon helyesen szintén *dechir* megemlékezés szóval adja vissza, azaz: szószerint: „Isten meg fog *emlékezni* rólatok. A görög *Septuaginta* ugyancsak helyesen fordítja: Ha Kyrios telei episkeptén sas.. azaz „az Isten meg fog emlékezni rólatok". A latin *Vulgata* itt is a „Vizitabit vos . . ." fordítást használja, ami ismét helytelen. A *harmadik* hely, ahol ez a פקד törzs előfordul, az Mózes II. könyvének 4. fejezetében van, ahol áll: Vajaamen huom vajismeu ki pokad Adonai esz bené Izrael. Ezt a helyet a *Targum* ismét helyesen fordítja: Aré *dehir* . . . azaz: hogy megemlékezett . . . A görög *Septuaginta* ugyancsak megint a helyes *episkeptein* kifejezést, a *megemlékezést, tekintetbevételt* használja. Itt kivételesen még a *Vulgata* is eltalálta a helyes kifejezést, amidőn azt mondta: *„Respexisset"* . . . azaz: *„tekintettel volt"* . . .

Ha már most a *poked* szónak *ezt* az értelmét vesszük a X. parancsolatba és a Mózes II. könyvének 34. fejezet 7. versében foglalt invocatióba, akkor a következő fordítását kapjuk ennek az invocatiónak:

„Isten! könyörületes és jóságos Isten, hosszú türelmű és teli jósággal és igazságossággal, aki megőrzi a könyörületességet és kegyelmet ezreknek és megbocsát minden vétket, mindent bűnt és minden gonoszságot és *még ha nem nyilvánit egészen ártatlannak, betudja az apák bűnét* (az apák bűnéből származó elhagyatottságát, züllöttségét, a rossz példa következményeit) a bűnöző gyermekek *javára* és *enyhébben* ítéli meg." Éppen úgy és még sokkal nagyobb mértékben mint a lelkiismeretes bíró, aki nem elégszik meg a vádlott bűnösségét bizonyitó adatok összehozásával, hanem ha már a bűnösség meg van állapítva, lelkiismeretesen kutat az után, vajjon milyen körülmények között nevelkedett a vádlott, milyen példát látott maga előtt és egyáltalán mit lehetne felhozni bűncselekményének megmagyarázására és enyhébb megitélésére.

Ezt akarja mondani a „poked avoun abot" és *csak* ezt, nem pedig azt a lehetetlen föltevést, hogy az Isten megbünteti az apák bűnét a gyer-

mekeken. Hiszen három helyen éppen az ellenkezője van parancsolva és pedig: Mózes V-ik könyvének 24. fejezetében egész világosan és tüzetesen ki van mondva: Az apák *ne* bünhődjenek a gyermekeikért s sem a gyermekek az apáikért, hanem mindenki a maga bűnéért feleljen.

A Királyok könyve II. részének 18. fejezetében a következő áll: „Midőn Amazja király uralkodása megerősödött, kivégeztette az apjának, az előző királynak gyilkosait, de a gyilkosok fiait nem bántotta, amint az írva vagyon Mózes V-ik könyvében" stb.

De a leggyönyörűebben van kifejtve ez a mondat Ezekiel 18-ik fejezetében: „Csak a bűnöző lélek maga lakoljon; ne viselje az atya a fia bűnét és a fiu ne viselje az atyja bűnét, hanem kiki a saját bűneért büntettessék." Már pedig, ha az Isten azt parancsolta, hogy az ember ne büntesse az apákat a gyermek bűnéért és ne büntesse a gyermekeket az apák bűneért, akkor az isten azt, amitől — mint nagy igazságtalanságtól — az embereket expressis verbis eltiltotta, saját maga sem akarhatta.

Etymologice és *grammatice* tehát be van bizonyítva, hogy פקד szó *sehol* sem jelent *büntetést*, hanem *mindenütt* csak *megemlékezést, tekintetbe vételt* valakinek a *javára*. De még *logice* sem lehet a פקד szót máskép értelmezni, mert pl. a X. parancsolatban Isten megparancsolta Izraelnek, hogy ne legyen neki más istene, csak ő, mert Ő *buzgó* isten (nagyon megvizsgálja az esetet, mielőtt itél), megőrzi a hivőinek a kegyeletet ezredíglen és ha nem menti is fel *egészen* (így van ez a görög Septuagintában) a bűnöst, kegyesen tekintetbe veszi a bűnös szüleinek hibáit és enyhébben itél. — Tehát mindenképen avval akarta magához kötni Izraelt, hogy a *jónak* és csakis a jónak kilátásba helyezésével akarta Izraelt meggyőzni arról, hogy jobb és könyörületesebb istene ugysem lehetne. A fenyegetéssel való rábírás, mely — ha a szót „büntetni" szóval fordítanók, okvetlen benne volna a X parancsolatban, nem lett volna logikus. — Ezt pedig feltételezni nem lehet. Ép oly kevéssé lett volna logikus és célszerű, ha Mózes az ő invokatiójában nemcsak isten könyörületes bűnbocsánatára appellált volna, hanem egyuttal emlékeztette volna az Istent arra is, hogy Ő „megbünteti" az apák bűnét a gyermekeken sat. — Mózes ezen alkalommal felment Sinai hegyére, hogy könyörögjön az Istenhez bűnbocsánatért Izrael népe számára az arany borjuért. — Teljesen természetes, hogy appellált Isten könyörületességére, aki megbocsát minden bűnt, de már természetellenes és illogikus lett volna, ha appellált volna egyuttal olyan tulajdonságára, mellyel bünteti az apák bűneit a gyermekeken. Itt, az arany borju csinálásánál tényleg az apák bűne, a bálványimádó Egyiptomból éppen hogy kiszabadult *apák*

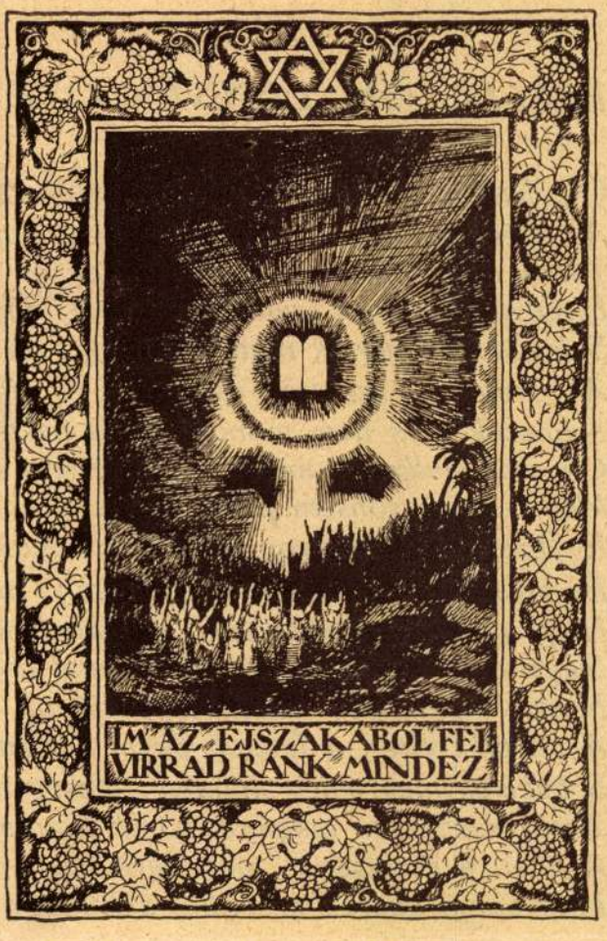

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából.

bűne nyilvánult meg és éppen az apáknak ezt a bűnös, bálványimádó voltát kérte Mózes *betudni* a rossz példát látott fiatalabb nemzedék *javára*.

Mást Mózes nem akart és nem is akarhatott. Nem hibázott az arameus Targum és nem hibázott a görög Septuaginta, de súlyosan hibázott a latin Vulgata és ugyancsak súlyosan hibáztak a következő fölületes, tudatlan és logikátlan fordítások.

Ezen egyedül helyes és egyedül jogosult fordítás szerint azonban nemcsak, hogy *nincs bosszúálló Jehova*, hanem ellenkezőleg Izraelnek Istene nemcsak hogy megőrzi a kegyelmet ezrekig és megbocsátja a bűnt a megtérőnek, hanem ha már fennáll a bűnösség, buzgólkodóan kutatja, mit lehet felhozni a bűnösség és büntetés *enyhitésére és beszámitja még a bűnös gyermekek javára is az apák bűneit.*

Már pedig ha bosszúálló Jehova nincs és nem is volt soha, akkor törekednünk kell arra, hogy ez a *föltétlenül téves és fölületességből és tudatlanságból eredő* fogalom örökre kiküszöböltessék. *Bosszúálló Jehova nincs, erről tehát említés többé ne tétessék. — De rebus, quae non sunt nulla fiat mentio.*

BIALIK: OH, LENNÉK OSZTÁLYOTOK RÉSZESE...

Oh, lennék osztályotok részese, örök-szerények, néma-lelkűek,
Az Életet rejtekben szövők, tettben, gondolatban szemérmesek,
Titkos álmodók, szavakban fukarok és szépségben bővelkedők!
Elrejtve szunnyad szellemetek bája, mint gyöngy a tenger fenekén
S kiválasztottságtok mint erdő bogyója árnyékos bozótban.
A szivetek — szentség csarnoka, és ajkaitok — bezárt kapui.
Nemesek — s nem mondja senki néktek, szellem fejedelmei s nem tudjátok,
Oh szép hallgatás művészei, oh isteni csend fölkent papjai!
Idegen szem sohsem pillanthat lelketek ünnepébe, sem gyászába...
Egyforma fény ragyog mindig szemetekben, csendes, fájdalmas fény,
És ajkatokon egyforma halk mosoly, mindent megértő és megbocsájtó,
Hogy nyugodt közönyösen, csodálatlanul nézhessetek mindent,
Nagy dolgokat és kicsinyeket, szent cselekedeteket s vétkeket együtt...
Nesztelen, halkan, lábujjhegyen jártok az élet ösvényein,
A szivetek éber, a fületek figyel s szemetek mindig révedező...
S lelketek megremeg minden szépség-rezdülésre, fenség-villanásra,
Jártok széthintve magatok körül öntudatlan és szándéktalanul
A hitet, a tisztaságot, mely hivő tiszta valótokból árad,
Mint ahogy kiárad az égből a kékség, lombos erdőből az árnyék..

Valóban a hallgatás mesterei vagytok, hangtalanok, szótlanok,
Szátok nem hirdet nagyokat, s kezetek magasztost nem alkot,
Elhalnak vágyaitok szivetekben s sovárgásaitok kebletekben elenyésznek,
Nincs szerepetek hősi porondon s nincs helyetek kincses csarnokokban...
Árván hal el alattatok léptetek, visszhangtalanul, jeltelenül,
De életetek — legszebb hőssiességtek, és dicsőségtek — léteteknek lényege!
Ti vagytok hűséges őrizői Isten képmásának a földön...
Nap-nap után, cseppenként a szemetek fényéből, arcotok vonásaiból
Átomlik életetek szépsége a világ ürjébe, mint ahogy beléomlik a titkos forrás
A folyam szivébe, hogy éltesse — és ő nem is tudja...
És Istenemre! Nem veszhet el szempillátok egyetlen rebbenése,
Nem hullhat porba lelketeknek legparányibb rezdülése sem.
Mint a csillagok dalai élnek és rezegnek örökké a világvégtelenben...
S az utolsó nemzedékben, ha nyoma vész Hémán és Jédutum énekének
S eltünik Kalkol és Darda bölcsességének emléke is, — ők élni fognak,
S megjelennek ujra egy-egy ember szemefényében és arcának ragyogásán...

Héberből fordította: PATAI JÓZSEF

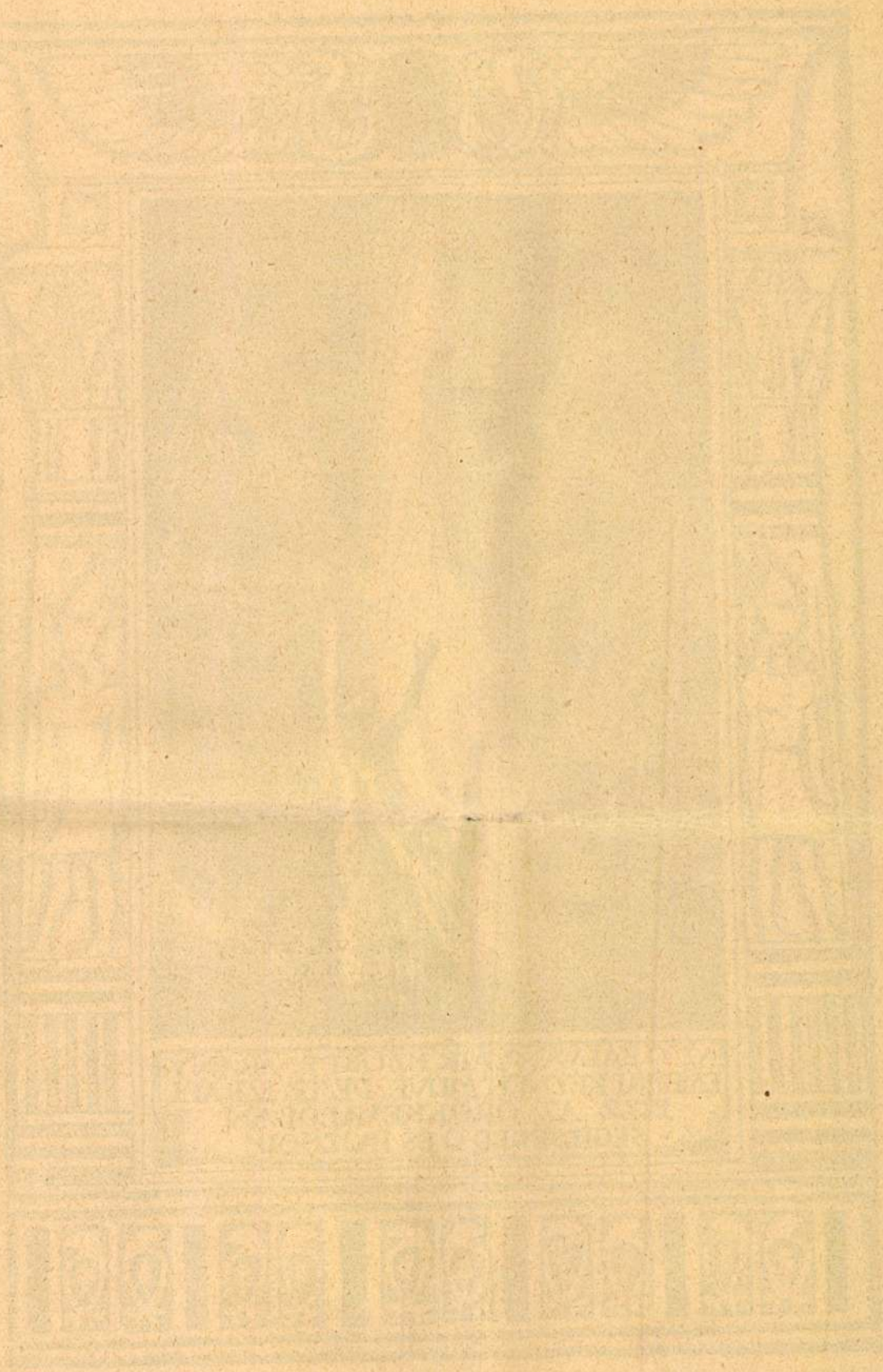

ZÁDOR ISTVÁN: HAGADA-ILLUSZTRÁCIÓ. (Az Omike-Hagadából.)
*„Ihre Götzen sind Silber und Gold, von Menschenhänden gemacht,
Du aber Israel hoffe auf den Herrn, er ist dir Hülfe und Schild..."*

Beilage des Mult és Jövő.

A Mult és Jövő 1924. évi áprilisi műmelléklete.

Supplément de Mult és Jövő.

AZ OMIKE HAGADÁJA.

A zsidó népművészet kibontakozására két népies könyv adott alkalmat már a legrégibb időben: Eszter könyve és a Hagada. De míg Eszter megillája profán tartalma mellett is a zsinagógában került felolvasásra, a pészachi Hagada bevonult a zsidó otthonba és a legpoétikusabb családi ünnep becézett kézikönyve lett. Egyetlen héber művet sem illusztráltak annyiszor, mint a Hagadát. A képeknek talán itt nemcsak művészi, hanem gyakorlati céljuk is volt, hogy ébren tartsák a gyermekeket a kissé hosszúra nyuló szertartás alatt. Hiszen a Chád-Gadjót, a Kis gödölye bájos meséjét és az „Echod mi jódéá" (ki tudja mi az egy?) kezdetű rejtvénysorozatot is ezért iktatták a Hagada szövegébe. Sőt talán az egyiptomi csapások részletezése és fokozása is ezt a célt szolgálta: érdeklődést kelteni az apróságoknál. Hiszen valóságos matematikai rejtvény számba mehetett, amikor a gyermek megértette az eredeti héber szöveget és számlálgatta az ujjain: mennyi csapás érte a micrájimbelieket a tengeren és mennyi a szárazon és mennyi együttesen és mennyit tesz, ha még minden egyes csapást elemeire bontva meg kell szorozni hárommal, néggyel, öttel stb.

A régi illusztrációk naivitásából is ilyesmire következtethetünk. Képeskönyvet akartak a gyermek kezébe adni. Lapozza, nézegesse, gyönyörködjék benne és kérdezze, mit jelent ez, mit ábrázol az, mint ahogy az első négy kérdést beléje diktálták. Hiszen egyes Hagadák valóságos bibliaillusztrációk, melyeknek már alig van valami közük a pészachesti ceremóniához. A tizenharmadik századbeli szerajevói Hagada képei Ádám és Évánál kezdődnek, kiket tiszta renaissancei őszinteséggel ábrázolnak, amint írva vagyon, „és mindketten meztelenek valának és nem szégyenkezének". És végigmegy a legérdekesebb és legszórakoztatóbb bibliai jeleneteken sok későbbi Hagada is, mely gyakran csak alkalmul szolgált egy-egy elnyomott zsidó művészi talentumnak, hogy lebéklyózott fantáziáját szabadon csapongtassa.

Ha zsidó renaissanceről beszélünk manapság, nem maradhatott a régi keretek között a Hagada sem. A Mult és Jövőnek majdnem minden egyes pészachünnepi száma bemutatott egy-egy új Hagadát. A zsidó művészet mesterei új stílusokkal próbálják megközelíteni azt a régi könyvet mely eddig korok és stílusok változó tükrében jelent meg előttünk. Nemrég Budkó, azelőtt Birnbaum, tavaly Steinhardt Hagadáját ismere meg a közönség. Az idei Pészach meghozta a maga speciális magyar Hagadáját, mely mindenkép nagy nyereséget jelent és az eddigi Hagada kiadásokba új szint visz bele. Az O. M. I. K. E. szerencsésen választott, amikor *Zádor* Istvánt, a kitünő grafikust kérte fel a magyar Hagada illusztrálására. Az ő nyugodt és előkelő tónusa eleven biztosíték volt minden szélsőséges kilengés ellen. A Hagada népiés naiv hangulatát igyekezett visszaadni a legegyszerűbb eszközökkel. Egyes lapjai mint önálló grafikai alkotások is mesterművek. Nem rajta mulott, hogy a magyar zsidóságnak, mely egyelőre átmenet a keleti és a nyugati zsidóság között, még nincsenek kialakult tradicióí és így amikor a művész az Omike-Hagadának magyar jelleget akart adni, kénytelen volt ekletikusnk lenni és saját egyéniségét gyakran háttérbe szorítani. Steinhardt-Hagada fametszeteiben az arcok dominálnak, szuggesztiv erővel, a köztudatban vagy közfantáziában élő zsidó arcok abstrakt szimbolumai. A magyar zsidóságnak még nincsen arca, az ő vonásai még elmosódtak és így nem lehet külön arcuk a magyar Hagada alakjainak sem. És Zádor István kénytelen volt az arcról, a lélek legbeszédesebb tükréről lemondani és egyedül a mozgáshoz, a gesztushoz folyamodni és ezzel a redukált kifejező eszközzel olykor nem adhatta meg művének azt a közvetlenséget, mely Zádor

Zádor István: Hagada-illusztráció, Az Omike-Hagadából.

mester egyéb pompás grafikai alkotásait jellemzi. Más kérdés, ha felvetődik, hogy művészi szempontból van-e jogosultsága általában magyar Hagadának, német Hagadának, olasz Hagadának, holland Hagadának? A mult azt mutatja, hogy igen. Vannak Hagadák, ahol Izrael fiai elegáns rokoko-ruhában tolják a taligát az egyiptomi gulák építéséhez, és vannak Hagadák, ahol Jákob a görög Sokrates klasszikus szobráról van mintázva. A kor művészi izlésének kifejezői mind és ha egy-egy Hagadán Bené Berák bölcsei

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából.

könnyen felismerhető németalföldi rabbinusok ruháját viselik, talán valamikor lesz speciális szine a magyar zsidóságnak is. Egyelőre a szine: a szürke. A szintelen szürkeség. Ilyen modell mellett Zádor István valóban úttörő munkát végzett és hála illeti azért a szeretetért, mellyel a Hagadát a modelltől elvonatkoztatta és azért a nagyszerű lendületért, mellyel leegyszerűsített vonalainak gyakran vizionárius erőt adott.

Kitünő munkát végzett dr. Hevesi Ferenc is, a Hagada magyar fordítója. Sok helyen új csapásokon jár és mindenütt igyekezett a mesestílus keretein belül maradni.

A kiállítás általában szépnek mondható, csak kár, hogy nem fametszetekkel készült a reprodukció, ami az egész műnek puhább tónust adott volna. De az Omike-Hagada így is a legszebb magyar zsidó könyvek közé tartozik. *P. J.*

A NEWYORKI KÁNTOROK ÜNNEPE

— Newyorki levelezőnktől. —

Február 3-ikán a zsidó egyházi zenének olyan eseménye folyt le Newyorkban, amilyenre még nem volt példa az Egyesült Államok zsidóságának történetében. Harminc éves jubileumát ünnepelte az amerikai kántorok és egyházi énekesek szövetsége s ennek a jubileumnak valóságos amerikai keretet adtak. New-York legnagyobb termében 15.000 főnyi hallgatóság számára hangversenyt adtak, amelyben 300 kántor, 500 felnőtt karénekes és 200 kiváló hangú gyermek működött közre. A zsidó templomi ének legszebb darabjai kerültek előadásra ebben az impozáns kórusban, melyhez hasonló nem volt, mióta a leviták nagy kara megszünt a jeruzsálemi templomban énekelni. A szólókat világhirű kántorok interpretálták, Minkovszky, Joszele Rosenblatt, Quartin, Herschmann, Rottmann, Chagi, Steinberg. Leírhatatlan a hatás, melyet a hangverseny a közönségre tett. Boldog kábulatban hagyták el az óriási termet, mely erre az alkalomra templomszerűen volt dekorálva.

A jubileum alkalmából kiadnak egy lexikont, az összes nagy zsidó kántorok és egyházi énekesek életrajzával és arcképével a legrégibb időktől napjainkig.

A Magyarországból kinnlevő kántorok közül szép sikerei vannak Grünwaldnak, Doppeltnek, Garainak, Vigodának, Braunsteinnek, Weisz Márknak és természetesen a híres kántortriumvirátusnak, Quartinnak, Jakobovicsnak és Tkátsnak. Dirigensekkel már nem vagyunk annyira bőviben. Itt a kórus független a kántoroktól. Itt nem a kántorok vagy templomok tartják az énekkart, hanem az egyes dirigensek. Ők szervezik a kart a maguk rizikójára és rendelkezésére bocsátják minden egyes alkalomra zsinagógának, kántornak, magánénekesnek stb. A dirigensekről odaát rossz véleményt táplálnak és vannak, akik azt hiresztelik, hogy New-Yorkban aki nehány kótajegyet tud olvasni, már önállósítja magát mint karmester. Ez túlzás. Sőt vannak igen jeles komponisták, jónevű muzsikusok közöttük. Mindenesetre elkelne itt is egy Gottschall karmester, akinek működéséről oly sok szépet olvasunk a Mult és Jövő ideérkező számaiban. A magyar származású kántorok mozgalmat is indítottak, hogy ezt a kiváló zsidó zeneszerzőt kihozzák Amerikába, ahol nagyobb tere lenne az érvényesülésének.

A newyorki kántorok és egyházi énekesek sűrűn találkoznak a Szövetség kényelmes otthonhelyiségeiben, ahol folyik a zenei diskurzus mellett a sakk- és dominójáték, közben teát szerviroznak, jó kövér heringhez bort, szilvóriumot és sört. Ezek az italok a legszigorúbb tilalom alatt vannak ugyan a „száraz" Amerikában, de hát amint tudjuk, „a zsidó segít magán" — mondja a newyorki közmondás. Hiszen a zsidókat ugyis félig-meddig kivonták a törvény szigora alól, amennyiben megengedték nekik, hogy kidushoz és havdolohoz bort használhassanak. Már pedig ki ellenőrizheti, hogyha a kántorok az ő klubjukban minden este többször kidust és havdolót csinálnak?!

Rev. N. R.

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából.

TELEKES BÉLA: PÉNTEK ESTE

Ezt az elbeszélést, pogromok áldozatainak történetét azzal a meggyőződéssel, hogy igaz zsidók és igaz keresztények ily őrületes rémségek korszakaiban is felebaráti szeretettel becsülik egymást

Dr. HEVESI SIMONNAK,

a három évtized óta ily szeretet szellemében oly áldásosan működő zsidó főpapnak ajánlja — mint e megünnepelt három évtizedes tevékenység köszöntésére szánt emléket —

keresztény tisztelője
Telekes Béla.

Zord muszkaföldön városvégi ház,
Megroncsolt viskó a zsidónegyedben . . .
Még kapuján, úgy rémlik, ott cikáz
A szekercések dühe, a kegyetlen
Mely leütött ott apát és fiút,
Midőn országok eldőlt harca multán
Vesztes honban nem volt más hősi út
Csak zsidót ölni . . . Pogrom! Szörnyű hullám,
Vesztett háborúk vad vértengerének
Mindig kijáró ráadása, te! . . .
. . . A városvégi viskót komor évek
Nyomják azóta . . . Vigaszt várhat-e?
Mit tudja ott az a rom özvegy asszony
S két árva kicsi lánya, mért e sors . . .
Mért szidják őket s köpik hányszor arcon
S mi lenne, lábuk ha nem volna gyors . . .
Mért zúg a gyilkos vádú babona:
Minden bajunknak a zsidók az oka!
Hisz két istápjuk senkinek se' vétett. —
Apa s fiú — két békés, dolgos élet . . .
Kis hivatalban robotoskodott.
És ők, — az anya varrni járt s a lánykák
A háztartásnak dolgait csinálták
Hát világrontás bármelyik robot?
Mit tudják ők, hogy nagy kétezer éve
Világgá szétszórt népük bűne mi:
Hogy harcokon rajtvesztők dühe mérge
Épp ezt a békés fajt mért bünteti?!
Hogy épp okos, bölcs, türelmes robotja
Boldogulását irigyeli tőle
S mert versenyezni vele bamba, lomha,
Rádühödik s lesz gyilkos gyülölője . . .
S bár minden hon sok milliónyi népe
Zsidókkal békén munkál egyetértve
És minden nép legdicsőbb fiai
Mindig csak védték a zsidót, — hiába:
A jók gyöngék — és zsidót irtani
Orvul mindig bir pár ezer garázda . . .
S népek gazának szidja épp e fajt,
Mely prófétákat s Jézust szült világra . . .
S hány lángelmét s nagy jó szivet, de rajt'
Még oly sarj sohse hajtott sohse hajt,
Amelynek gyilkos téboly a virága . . .
De megölt zsidók sírján özvegy, árva
Oh mit tudják ők szenvedéseikben:
Hogy ez a nép, kit azért szórt el Isten,
Mert kell, hogy népek kovásza legyen
Mégis győz majd, bármint tiporja minden,
Győz értelme s erkölcse mindenen . . .
Hisz Isten egész tarkabarka földjén
Ma is Mózes két táblája a törvény
Különb sohsem telt, sohsem telhetik,
Bár hatalmasok s nem hatalmasok,
Ha szón vallják is, tettel megszegik . . .
S hiába Isten- s emberadta jog,
S Jézus nevében, ki mint maga mondta,
Az ős törvényt nem eltörölni jött
De szeretettel éleszteni jobbra
Im — ölik népét . . . Oh vad lelki köd!
Mily korszak! Nem bűn zsidót ölni meg
S már csak a zsidók keresztényiek!
Tébolyt megértve, kinzást megbocsátva
Véres ködön szemük túlrévedez;
Tudják: pár ezer gaz bármit csinál ma,

Nem ez a keresztény erkölcs, nem ez!
Véres köd egykor óh el fogsz te szállni . . .
S kisüt a nap: szent jóság tiszta napja . . .
De meggyilkoltak özvegye s árvái
Hejh, titeket vigasztalhat-e az ma?
. . . Kis szoba . . . Kopott, rozzant butorú . . .
Odakünn ősz, köd, lombhullás, ború . . .
Idebenn csöndes, szürke délután,
Már mintha régesrégen esteledék . . .
Ablaknál két kis méla arcú lány,
Valami gyürt papirost nézeget még
Két összebújt fej ugyanegy varázsban,
S két ajkon ugyanaz a suttogás . . .
Olvasnak halkan valamit s csodásan
Száll ajkukról egy-egy szó . . . csupa láz . . .
„Uj élet" . . . „Rózsák romjain a multnak"
„Engédi tája újra csupa dal . . ."
Talán valami költeményt tanulnak? . . .
„Ős hon ős népe újra fiatal . . ."
De szavuk elhal, zörgés a kilincsen,
Kulcs fordul . . . Édes anyjuk jött haza.
Fáradt szegény; sok volt a dolga ma.
Csókolják . . . „Anyánk, megsegít az Isten!"
S míg ő csak bólint, — arcuk csupa hit,
„Oh hadd olvassunk neked valamit!
Nézd ezt a rongyos ujságpapirost,
Kenyerünk' mérte a pék bele tegnap . . ."
S szól a másik: „De csupa csoda most!
A bibliával ér föl ez az egy lap!"
Az anya ámul: „Kis leányaim,
Mi lelt? Mi ez? . . . De már sötét van im
S készülnünk is kell... Péntek van ma... jertek..."
„Ne még, anyám! Mi már tiszták vagyunk . .
Te csak öltözz át, mosd a kezedet meg
S hallgasd a jó hirt . . . Most kel föl napunk!
Anyánk, van már, van egy hely a világon
Ahol félnünk már sohsem kellene . . ."
„Oh, lánykáim, mily mese ez, mily álom?"
„Nem, nem, anyánk! Nem álom, nem mese!
Nézd, mily nagybetűs cím: Zsidó szabadság!
Palesztinát a zsidók visszakapták!
A zsidó népnek újra van hazája!
Anyánk, menjünk mi is az ős hazánkba.
„Jaj messze az!" — „Oh majd oda találnánk!
Az ujság írja: mennek már sokan!
S van itt egy vers . . . Azt hallgasd meg anyácskánk
„Feltámadás . . ." Oh ne nézz komoran . . .
Csupa fény s még egy nagy csodája van:
Itt áll: keresztény költő írta . . . látod,
Oh nem mindenki szór ránk szitkot, átkot.
S az egyik lány már olvassa a verset:
Feltámadás . . . És hangja zengve reszket:

Ős Engédi völgyén zendül büszke dal
Ős hon ősi népe újra fiatal
Kétezer év óta bolygott hontalan
S egyszerre csak ime újra hona van!
Én gyászos keresztény, kinek hona rom,
Pártos népem földjén elgondolkodom
Zsidók, legtöbb tűrés, kín, gyász népe, ti,
Fajtátokat Isten bizony kedveli
Oh milyen boldogság lehet, mily csodás:
Kétezer év után ily föltámadás!

Csend . . . Elhangzott a vers . . . Feltámadás...
És három könnyes szempár tétováz
Egymás fényén . . . És szól im az anya:
„Bár lenne úgy, de . . ." — „Oh úgy lesz anyácskám",
Mondják a lányok . . . „Eljutunk oda . . .
Meglásd, ott jobb sors, jó szerencse vár ránk."

A sápadt asszony sóhajt, nem felel . . .
S csak hozza a hétágú gyertyatartót,
A gyertyákat meggyújtja . . . Fény-lepel
Terül szét s hárman ősi hangtalan-mód
Már imádkozni lekuporodnának,
De im az anya iszonyút zokog
És ajkáról mint síró síri árnyak
Törnek föl im szavai vad sirámnak:
„Négy éve ma, hogy meg kellett halniok! . . .
Oh tőlünk csókkal éppen elbucsúztak,
Hogy a templomba átsiessenek . . .
Gyújtottam már a gyertyát s óh egek,
A fejszék akkor csattantak kapunknak . . ."
. . . Halk zokogás . . . Az anya s két leánya
A tenyerükbe rejtik arcukat . . .
Aztán csend s újra rászáll a szobára
A rendes péntekesti hangulat.
Imádkoznak, mint otthon tiszte nőknek,
Ahogyan ősi szokás rendelé;
Hangtalan s kezet tartva szem elé,
Míg férjek s fiúk templomban időznek.
A vézna ujjak gyér rácsán keresztül
A gyertyák fénye kápráztatva rezdül
S a két leány új, lázas hite, vágya
E fényen óh csak száll, száll messze tájra,
El a mindig borutlan ég alá,
Hol őket senki már nem bántaná.
S kezdődnék édes, nyugodt, boldog élet . . .
S míg lelkük így az ős-új honba réved
Anyjuk mindlejebb hajtja bús fejét . . .
Ah, amit ő lát, nem fény az, csak árnyak . . .
S vörös sugárán a hét gyertyalángnak
A szobán mintha vér freccsenne szét . . .
Kisírt szemét nagybágyadtan behunyja
De ime mégis óh, mily látva lát:
Ah, már nem hárman, öten vannak újra . . .
Élőnek látja férjét és fiát . . .
És hallja és hallgatja ura hangját:
„Ne sírj! Ha meg is haltunk, én s fiad,
Bús szived még majd szebb, jobb napokat lát,
Ne gyötrődjél a véres mult miatt!
Mink sírontúlról nemcsak szívetekbe
Oh belelátunk a jövőbe is . . .
Tudom, multon jövőn mint keseregsz te,
Tudom két lánykám mily szebb honba menne
De lásd ha nem is juttok oda messze,
Visz Isten itt is jobb időkbe, visz!

Neked fáj, hogy ősapáink honába
Sirunk mellől úgy vágyódnak tova,
Nekem meg az fáj, lásd, hogy tán hiába
Vágyódnak, sohsem jutnak majd oda.
Oh bárcsak oda vihetnélek innen!
Vigasztald őket . . . Mindenütt van Isten!"
. . . S im ujabb csodát lát az anya most;
Mintha az estbe déli nap ragyogna . . .
Fényt gyertya nem ont ily káprázatost
S hatalmas hang szól: „Él Jehova gondja".
S fölséges férfi áll im a szobában,
Balkarján két kőtábla és a jobbja
A kis családot átkarolja lágyan . . .
És ajka áldó csókkal illeti
Az apa s a fiú vérző sebét
És ömlik szava, balzsamos beszéd:
„Népünknek vérét korcsok dühe issza . . .
De népét el nem hagyja Jehova.
Nemcsak ősei honát adja vissza,
Egész föld az Ő népének hona!
Mert törvényével, mely örökre tiszta,
Minden népet igazulásra szít . . .
Üdvhöz csak a mi két táblánk a híd,
A mi két táblánk tiz parancsolatja!
Jaj annak, akit ez meg nem javít!
Jaj a világnak, amíg megtagadja!
Nézzetek a világon szerteszét,
Lássátok, sorsa mért oly zord, setét!
Egymást ölik, akik titeket öltek . . .
Igy bosszulódik meg véretek árja
Csak így okulnak népei e földnek! . . ."
. . . És ujabb csodát lát im az anya:
A kis szobának mindnégy fala tárva
S ott künn im mintha tenger zajgana,
Vértenger, — melynek tomboló zugásán
Hánykódnak im fuldokló emberek . . .
Sok milliószám . . . egymással tusázván . . .
Százfajta nép vergődve kevereg . . .
Egy-sorsosai mind egy-ősi bűnnek
Istent hörögnek s mégis elmerülnek . . .
Most jobbjuk karddá fordított keresztet
Szorongat s karddal és kereszttel öl
S öl végül puszta marok és ököl . . .
Oh szörnyű látvány, — ég s föld belereszket . . .
De a kis szoba — mint sziget ha volna
A rémséges vértenger közepén . . .
S egyszerre csak a vad ár szörnyű sodra
Kis tört keresztet hoz és im kidobja
S a kis feszület megnő s csupa fény . . .
S csorbult fájáról im megfeszítettje,
A töviskoszorús, a bánatos
Odaáll a kőtáblás férfihoz
S azt megcsókolván fordul im sietve
A kis családhoz s mint írt aki hoz,
Ont könnyet a két vérző sebű fejre
És róluk könnyel minden vért lemos.
És messziről, a vérnek tengeréről
Csak bőg a vad segítség-ordítás . . .
És rémlik, immár föld s ég szerteszétdől . . .
Fekete éj künn, éjfekete gyász . . .
Belé csak a két kőtábla sugárzik
S csak a könny, mely mos vértanú sebet
S a két, szent fényben álló férfi váltig
Mutatja: segítség csak ez lehet!
. . . Segítség! . . . Hallja az anya s riadtan
Körülnéz . . . Ah, csak a hét gyertyaláng
Ragyog, nem csodás fény . . . De félve, halkan
Kérdik lánykái: „Jaj, mi lelt, anyánk?
Ugy elroskadtál . . . Elgyötört ma munkád . . ."
„Nem, nem, drágáim, én erős vagyok . . .
De nem láttátok? . . ." „Kit? Mit? . . ." „Oh jaj,
úgy hát
Csak álom volt? Csak a hét láng ragyog? . . ."
„Mi volt az hát, mondd, mit láttál, anyácskám?"
. . . S elmondja, óh elmond mindent nekik . . .
S már hamvahodik a hét halovány láng
S ők anyjokat csak megölelgetik:
„Nem, nem vágyódunk már mi tova innen! . . .
Majd csak itt is megsegít minket Isten! . . .
Itt, édeseink sírjához közel! . . .
Itt a mi hazánk! Oh szent, szent e hely!"
— Szólnak fölváltva . . . S egyik lányka most
Megrezzen, mint ki észbe kap sietve:
„Oh mégis valami csodálatost,
Anyácskánk mink is láttunk itt ma este . . ."
— És szeme tágra nyíltan úgy sugárzik
Mint akit bűvöl szentséges csoda . . .
„Ma este itt a gyertyák jó sokáig
Oly fénylőn égtek, ahogy még soha! . . ."

Zádor István: Iniciálék az Omike-Hagadához.

DR. HAJDU MIKLÓS: ÉGI MÉCSES

Virrasztásnak éjszakája égi jeladás késői időknek: hogy megjelenik a Magasságos Isten és magához öleli hivő népét . . .
Lél simurim szimon hu lőoszid lovau; el jaun ki vau jovau; pokaud jifkaud am körauvau... (Az ünnepesti maróvauszból)

Esztendőről-esztendőre irom a meséket hadgadjó-utánra fiamnak, széderestéink gyereknépének, a kicsinyeknek és nagyobbaknak, akiknek az édesapjuk már nem mesélhet . . . Virrasztásnak éjszakáján kivirulnak drága könnyes emlékeink és a multnak ködfátyolán át új meg új mesék fakadnak bús és szép emlékeink virágágyából.

Ti most már, édes fiaim, sok-sok mesét tudtok, maholnap én hallgatom a ti szavatokat. De ha nem adok az idén új mesét, hozok az ünnepestére néhány ünnepi érdekességet. Olyat, amiről nem tud a Hagada, de szivük melegébe zárták a jók és nemesek, akik nagyon, nagyon szerették a szabadság ünnepét és a széderestét.

*

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából

Kiváltságos jussotok a széderestén, hogy a lakomán támaszkodva, a szabadság uri kényelmével ülhettek. Az ünnepre terített asztal e széderébe, e rendjébe, beleszól azonban a *Terített Asztal*. A Terített Asztal, akinek a széderesti rendelkezéseiről beszélek, a *Sulchan Aruch*, a XVI. század halhatatlan kodifikátorának, Rabbi József Kárónak a törvénygyűjteménye.

A pészachest rendjével (széderével) kapcsolatban a Sulchan Aruch (XXX. 5.) ezt mondja:

A fiú a szülői házban is támaszkodva üljön, de ne (üljön támaszkodva) a tanitvány mestere jelenlétében.

Ime, a tanítómester mindenekfölött való becsülése! Lám a széderest nagy kiváltságai és szabadsága mellett is épen, érintetlen magasságában marad a Tanító iránt való bibliai tisztelet. Aki az alef-bészre tanított benneteket, annak adósai vagytok minden időkre. Erről az adósságról a széderestén sem szabad megfeledkeznetek.

Pedig ez az est egyebekben megkapja az egész vonalon a maga megkülönböztetett privilégiumait. Ugyancsak a Sulchan Aruch jegyzi fel, hogy tegyünk az ünnepi asztalra minden-minden díszt és drágaságot, olyat is, „amire a szédernél nincs is tulajdonképpen szükség". Hogy fény és pompa hirdesse a szabadság tavaszát.

És milyen kár úgy-e gyerekek, hogy feledésbe ment a szép szokás, amit Rabbi József Káró a XXX. fejezet 7-ik szakaszában jegyez fel:

Hogy a gyerekek figyelmét felköltsük, úgy szokás, hogy pészach estéjén mindenfajta gyümölcsöt osztunk szét köztük. Ez felfokozza érdeklődésüket a széderest szertartása iránt.

Bájos, szép emléke a gyönyörű ünnepi estnek! És ragyogó emléke a Szentföld gazdagságának, a szent tavasznak, amely pompás, izes gyümölcsöt kinált lakóinak.

Régesrégi szokások megkapó emlékének feljegyzése az is, hogy a *Haudu laadonaj ki tauv* zsoltárát felváltva hármas kórus énekli A Sulchan Aruch külön megemlíti, hogy a háziasszony és a gyerekek, akik már ismerik a nagy szabadulás történetét, ugyancsak énekelhetik a szólót.

Lám, minden részletnek megvan a rendje és megvan a rendezői utasítása. Ezeknek az utasításoknak jórészét ismerjük a Hagadából. A vallásos szabályok kodexe azonban a legapróbb dolgokra is kiterjeszti figyelmét. Igy gondol az éltesebb emberre és a betegre, aki talán nem tud macót enni. Az öreg és beteg — olvassuk — borba márthatja a macót, csak éppen arra kell vigyáznia, hogy a kovásztalan kenyér teljesen föl ne oldódjék. És az is megtörténhet, hogy egy beteg nem ehet keserű gyökeret. Szabad tehát neki a moraurt a szájába vennie, egy kicsit bele-

harapnia, éppen csak annyira, hogy a keserű ízt megérezze. Áldást azonban nem mond a moraur fölött.

A négy serleg ürítése után — ezt jól megjegyezzétek gyerekek — (így mondja a peszachi fejezet 28-ik szakasza) már csak vizet szabad inni, semmi egyebet. Igen ám, de ha (a bor ilyen mértékletes élvezete után) nem tudna valaki még széder után aludni? Nem tud elaludni? Ez esetben — az ünnepi mámornak egy perce se vesszen kárba — olvassa az Énekek Énekét. Így rendelkezik a Sulchan Aruch. Az Énekek Éneke, amely egyébként költői szépségével bearanyozza a peszachot és az ünnepi piutokat, a széderest külön ráadásos ajándéka.

És még egy excepcióról tud ez a paragrafus. A lefekvés előtti imádság a széderestén megrövidül. A sömát és a hamapil hevlé sénót mondjuk csak el ezen az estén. A fohászok többi részei elmaradnak, — hiszen Izrael őrzője, aki nem alszik és nem szendereg, ezen az éjszakán oltalmának legragyogóbb palástját borítja gyermekeire.

Izrael őrizője!

Az Ő jóságát és az Ő hatalmát dicsérjük virrasztásnak éjszakáján.

A peszachi haftorák egyikében olvassuk: *Ki ato néri adonaj vöadonaj jagia choskij!* „Te vagy, Mécsesem, óh Örökkévaló, és az Örökkévaló világossággá fényesíti számomra a sötétséget . . .“ (Sámuel 2, XXII. 29.)

Ez a Mécses világítsa meg, édes gyermekeim, a ti utaitokat, világítsa meg a mi útjainkat. És oszlassa el előlünk a sötétségeket.

Kisérjen bennünket az Égi Mécses fényessége életünk vándorútján és azontúl örökkön örökké . . .

„. . . Virrasztásnak éjszakája égi jeladás nékünk. Megjelenik a Magasságos Isten és magához öleli azokat, akik Benne biznak“.

Ezt énekli a piutköltő. Ebben a bibliai hitben várta áhitattal apánk, anyánk mi szép tavaszi ünnepünket. Vegyük át — édes gyerekeim — szent örökségképpen az Ő tiszta bensőséges hitüket, hogy melengesse szivünket a Lél simurim megváltó reménysége . . .

Patai Edith: Versek

ENGEM IS HIV . . .

Engem is hív a Föld,
Felém is tárja karjait
S mutatja barna keblét,
Én is látom, hogy fénylik arra a tenger,
Hogy fénylik arra az ég,
Felém is szállnak a vágyak onnan,
Nekem is dalolnak a vágymadarak,
Érzem én is ős-Kelet sóhaját,
Megpihen forró szivemen
És még forróbbra heviti benne, a lángot,
Oh én is, én is szeretnék szállni,
Levetni e sötét ruhákat,
Öltözni ujjongó, dús ragyogó szinekbe,
Magamhoz ölelni a tenger mámorát
S a régi emlékek csodavárosát,
A hegyet, hol égtek ős pásztortüzek.
Pengett a cimbalom és zengtek férfiéneket . . .
Szeretném én is magamat ujra látni,
Szivemet ujra megtalálni.
Ezer ősömnek vérét érezni, hogy átsuhan rajtam,
hogy száguld bennem a régi, az ősi vér
Megismerni, hogy én ki vagyok,
Honnan jönnek az álmok, amiket nem értek
S a vágyak, mik örök pirosló lánggal égnek
S a bánatok, e sötét fátyolok,
Amikbe lábam olykor csetlik-botlik
S a könnyek, amelyek idegenek,
Miket nem én sirok, hanem sir bennem
A Föld
És a sok ezer év,
Mely elszállt fölötte
És szegény, szegény szivemre szállt.

AZ ÁLMOK MESSZE FÖLDJÉN . . .

Majd egy napon, az álmok messze földjén
Feltör egy dal a csillagok fele
S ifjak és lányok tiszta, szűzi ajkán
Felszakad a diadal éneke,
S a dal fényében kigyul, felsugárzik
A szent, az ismeretlen messzeség
S a tikkadt parton ifjú fába szökken
A százszor áldva áldott magvetés
S a taposott, megzavart emberrajból
Kikél az álmok tiszta embere
S az ősi földön halkan elpihen majd
Kain bolyongó sápadt szelleme.

Lesz-e szemem, hogy végre lássam, lássam
Lobogónkat a messzi partokon,
S szivem, hogy hallja tiszta riadónkat
Az ősi rég sovárgott ormokon?

S ha sirban nyugszom, eljön e fiam majd
Hogy elmondja a legszebbik regét
A népről, amely szív nélkül bolyongott
És megtalálta szivét, Istenét!

MARADJON ÁLOM . . .

Maradjon álom, vágy, szent látomás,
Maradjon szép órák mesevilága
Szomorú éjben fénylő fáklya
Soha el nem érhető állomás.

Intsen felém mint fátyolos királylány,
Ki arcát nékem soha nem mutatja,
Sóvár lelkem hiába is kutatja,
Legyen messze, mint égen a szivárvány. —

KOMÁROMI SÁNDORNÉ: FÁJDALMAS SZÉDER-EST.

Az özvegy meggyujtja az ünnepi gyertyákat, megáldja és az imakönyvbe belenéz. Rátekint révedező szemeivel a neki oly szent héber betűkre, ott ragadt a szeme, a lelke, a szive. Már harmadik széder-est — beszéli a betűkhöz — harmadik Peszach, hogy rombadőlt az otthonom, de mintha csak most történt volna a csapás, oly frissek a sebek, oly kínzó a fájdalom. Ezt meg a szive beszéli, amelyből a forró könnyek árja mossa a betűket. Ily nevezetes ünnepen vulkánikus erővel törnek elő.

Egyedül, egészen egyedül ül az ünnepi asztal mellett. Az elhagyatottság sóhajai a végtelen pusztaságban nem találnak visszhangra, oda esnek vissza, ahonnét elszálltak. A nagy fájdalom súlya alatt zokogva lehanyatlik a feje az imakönyvére és csókolgatja, simogatja. Az öröksége, a mindene . . . A gyertyák egyet-egyet sercegnek, mintha az altató dalhoz mesét mondanának . . . Volt egyszer egy . . .

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hogadából. A Chad-Gadjet fordította Kiss Arnold.

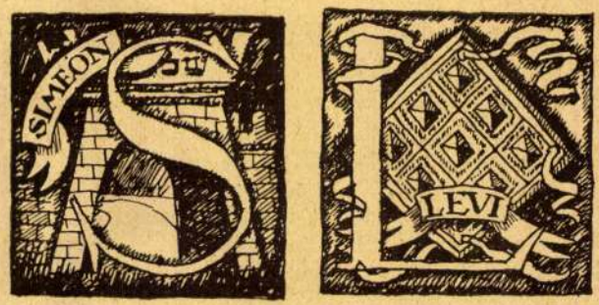

Zádor István: Iniciálék az Omike-Hagadához.

És látja magát, amint a szédertálat készíti. A három ép macó fölé — mely közbe van ékelve patyolat ruhával — a chörojszeszt, sült tojást, zöld füvet, tormát, sült csontot, sós vizet és földi gyümölcsöt helyez el. Nagy örömmel sürögforog, minden teritékhez oda tesz egy Hagadá-t. Megáll, széjjelnéz, rendben van-e az asztal, még a schelpeszáchi bor hiányzik az asztalról. A „bore pri hagofen" áldás eszébe jutott és elmosolyodott. Ennél a broche mondásnál szoktak ők incselkedni, a bor természete ezt már magával hozza, legyen az akármily alkalom, milyen jó lesz már egy kicsit vigadni. A mórer-ból mintha most több kijutott volna és hirtelen a mosolya elszállt az ajakáról. De az ura felviditja, ott ül az asztalfőn a nagy karosszékben, amilyenben dukál ülni családfőnek ebből az alkalomból és amely teljes komoly ünnepi hangulat által körül van glorifikálva. Megkezdik a szédert. A boldogság teljes, az asszony szive örömében majd meghasad. Hiszen minden, minden rendben van önáluk. A keserű könny, sóhaj, fájdalom minden el van temetve. A szabadság ünnepe ez! Ez az ünnep csak emlékezteti könnyekre a híveit, az Izrael népét. Igen csak emlé . . .

Az urát csókolja, magához szorítja, aki oly szeretettel nézi az ő hitvesét.

Mintha ez a széderest, *ez az est* különb lenne a többinél! Az ura kezét érzi az arcán, a szerető simogatás mintha a viszontlátás örömének szólna és soha el nem muló együttlétüket jelentené.

Elionove a próféta számára nyitják az ajtót — — —

Rázzák az özvegyet, hiszen reggel félkilencre jár az idő. Az átvirrasztott éjszaka után reggelfelé így aludt el bánattól összetörve a nyitott imakönyvnek lapjaihoz hozzá tapadt arccal. Könnyáztatott arcát a könyv lapjai simogatják, és az örök együttlétüket bizosítják. Fölriadt, mi történt, miért bántják, hisz most jön a próféta!?

Bejött egy ember, elhozta a bírói végzést, hogy az özvegy a kis hagyatékkal szabadon rendelkezik. A szabadság ünnepén a dal elmaradt és reázúdult a tíz csapás egyszerre.

KISS ARNOLD: FEHÉR SZEGFŰ (A KÖLTŐ HALÁLA) *Epilogus egy regényhez.*

A regény rövid egybefoglalása:

Az 1885. évben néhány, szegény, küzködő, lángszorgalmú gyerekifjú lakott együtt egy király-utcai bérház negyedik emeleti padlásszobácskájában. Zsidó papjelöltek, akiket azonban még tíz hosszú esztendő választott el a pappá szentelés forrón vágyott idejétől. Redner Dávid, a szellemes, örökké sikerült és kevésbé sikerült szójátékokat faragó, nagyreményű ifjú, Honig Dóri, a hegedűművész papjelölt, Lefkovits Áron, a magyar szavakat furcsán eltorzító öreg felvidéki bócher, Brummer Lipót, a cinikus, s a papi pályába hol szerelmes, hol meg attól undorodó, élcesen goromba öreg fiu — a benyiló kis szobácskában meg Lándor Emil, a tiszafüredi rabbinus, verseket faragó, lángeszű, jámbor fia, Bánát Sándor, a bánátfalvi rabbinus ugyancsak poétahajlandóságú fia, meg Büchler Sándor, a móri pap történetírói képességekkel megáldott, jeles fia laktak.

Éjjel-nappal tanultak. Évek multak, a fiuk vizsgáikat rendre kitüntetéssel tették le.

Lándor Emil, a poéta-papjelölt egy előkelő, nagy uri család egyetlen, gyönyörű leánykája mellé került praeceptornak, s halálosan belészeretett a nagyvagyonú Barbach Félix: Edith leányába. Buzgón tanította Edithet irodalomra, s közben kedvenc héber költőivel is megismertette a nagytehetségű, szellemes leánykát.

Mesés álmai voltak Lándor Emilnek. Arról álmodozott, hogy valamikor híres zsidó pap lesz belőle, s feleségül fogja vehetni imádottját.

Időközben a fiuk kirajzottak a királyutcai diáktanyából, s egy, vidékről a fővárosban letelepedett nyugalmazott zsidó kántor Kazinczy-utcai lakásában béreltek szobát. Ott szeretett Lándor Emilbe Osztrovszky Gizella, az ábrándos-szemű, színésznői hajlandóságú kis leány, aki gyönyörűen tudott szavalni, s rajongója volt az Emil bánatos verseinek.

Amikor Emil ezt észrevette: hamarosan végetvetett ennek a kis romantikának — hiszen az ő szive a Barbach Edit nevét dobogta lázas ütemben, s szelid gyöngédséggel adta tudtára a könnyeiben úszó kis Gizellának, hogy — el kell örökre válniok.

A fiuk innen is elvándoroltak. Osztrovszky Gizellát nem látták többé évek hosszú során át.

Lándor Emil gyönyörű, zengzetes verseivel fölébresztette szemináriumi tanárai figyelmét, szorgalma, jámborsága, tudása nagy reményekkel töltötték el professzorait, erősen hitték, hogy híres, tudós zsidó pap lesz belőle.

Hovatovább szélesebb körökben is ismert lett a Lándor Emil neve. A fővárosi lapok közölni kezdték a verseit, első verskötete is megjelent, s a kritika nagy elismeréssel emlegette verseit.

Egyben csalódott, fájdalmasan csalódott Emil. Barbach Felixet, a bankárt nem igen lelkesítették a versek, s amikor észrevette, hogy Emil fölöttébb érdeklődik leánya iránt, udvariasan bár, de határozottan kiadta a szerelmes poéta útját.

Edith vonzalma se bizonyult vihartállónak. Nem tudta magát beleélni abba a gondolatba, hogy ő, az elkényeztetett, előkelő leány valamikor valamely vidéki zsidó pap felesége legyen, s ezt meg is mondta Emilnek.

Lándor Emil ezeknek hatása alatt — nagy lelki küzdelmek után — apjának, a tiszafüredi papnak tudta nélkül, kilépett a papnevelő intézetből, abban a hitben, hogy híres íróvá válván: övé lesz Barbach Edith.

Hirlapíró lesz, hirneves író lesz belőle, a nevével tele van az ország. De Edith, aki időközben társaságbeli nagy és elragadó szép leánnyá serdült, elfelejti kis leánykori ábrándjait, hideg a poéta minden ostromával szemben.

Emil mindenütt a nyomában van. Utána utazik az Alpesekbe, egyre ontja hozzá országhires, gyönyörű verseit. Eredménytelenül. Utóbb már alig találkozhatik Edithtel, csak elvétve látja néhanap a főváros utcáin.

Nagy lelki fájdalmában csak egy meghitt barátja van a régi szemináriumi időkből: Bánát Sándor, a papjelölt.

Bánát Sándort csak egynéhány év választja el még a papi vizsgálat letevésétől. Az ő szivét is fogva tartja egy szép és erényes leányka: Loisinger Bella, egy a fővárosba költözött vallásos, bánátfalvi család leánya. De mivel Bánát Sándort mégis csak évek választják el még attól, hogy nősülhessen, Bella szülei vőlegényt találnak leányuk számára, s Bella férjhez megy. A két barát, Emil és Sándor, ugyanazon fájdalom sebéből véreznek.

Lándor Emil dalaitól visszhangzik az ország, verseit szavalják úton-útfélen. A fővárosi szinházakban a darabjaira készülnek.

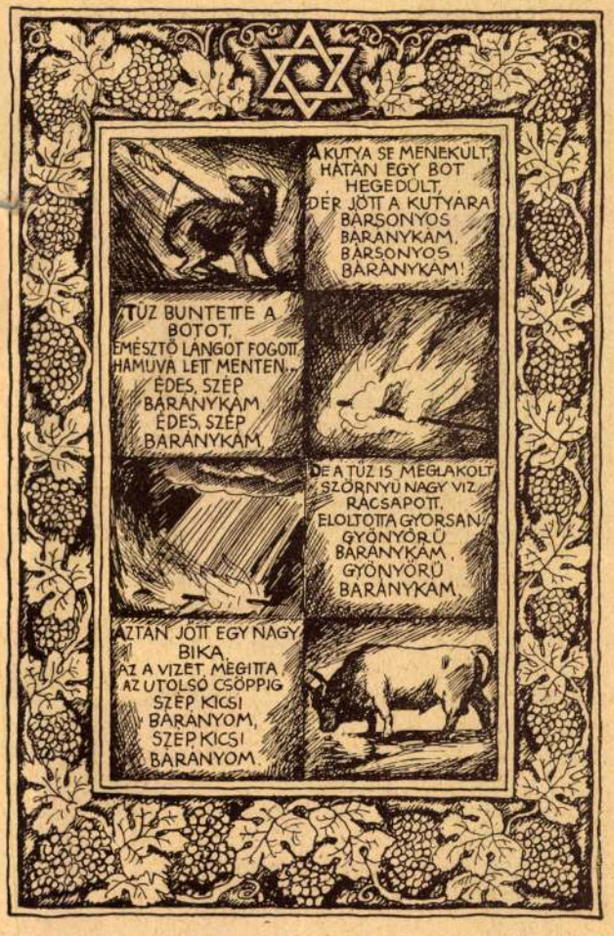

Zádor István: Hagada-illusztráció Az Omike-Hagadából.

A tragikus eset úgy történt, hogy Loisinger bácsi és Loisinger mama, megbeszélt tervükhöz híven egy napon csakugyan elutaztak Csernavölgyre, Sándor szüleihez s annak rendje-módja szerint megkérték — a Sándor kezét Bella leányuk számára. Loisinger bácsi meginditó hangon mondta el a csernavölgyi pap és felesége előtt a fiatalok lángoló szerelmét s azt az ajánlatot tette, hogy Bella és Sándor jegyezzék el egymást, egyelőre még ugyan nem nyilvánosan, csak a legszükebb családi körben, aztán majd, ha Sándor letette a papi vizsgát, hamarosan meglesz a lako-

Zádor István: Hagada-illusztráció. Az Omike-Hagadából.

dalom is. A csernavölgyi pap meg a felesége határozottan tiltakoztak a terv ellen: Sándor még gyerekember, a papi vizsgától még egy teljes esztendő választja el, állása is ki tudja, mikor lesz még? előbb hadd végezzen nyugodtan, előbb még állást kell szerezni s ha aztán, akkor is még Bella kisasszonyt akarja nőül venni, nekik semmi kifogásuk se lesz a tervezett házasság ellen . . . de addig engednék a fiut békésen tanulni, a hivatására készülni.

Sándor mitse tudott a Loisingerék csernavölgyi utazásáról, a füstbement vőlegénykérésről, csak azt vette észre a Loisingerék hazatérése után, hogy az öregek feltünően elhidegedtek vele szemben — s egy napon Bellát elküldték Lugosra rokonlátogatásra. Bella sürü könyhullatások között távozott hazulról, vagy három hónapig távol volt Budapesttől, időnként forró esküvésekkel telt levélkéket irogatott titokban Sándornak — egyszer aztán elmaradoztak a levelei, a Sándor kétségbeesett irásaira se válaszolt, s egy napon aztán hazatért Budapestre, érett szépségének teljes pompájában, kissé haloványan ugyan és nagyan titokzatos és bánatos mosollyal az ajkai körött, kerülte a Sándorral való találkozást s egy másik napon egy ünnepélyes fekete ruhába öltözött köpcös ifjú jelent meg ebéden Loisingeréknél, az asztalnál Bella mellett ült, időnként megérintette boldog arckifejezéssel a Bella kezét, s amikor ebéd után Bánát Sándor egy percre elfogta az előszobában Bellát s kétségbeesetten tudakolta, hogy az Istenért, mit jelent mindez? Bella sértődött hidegséggel, de könnyes szemekkel válaszolta: „láthatja, menyasszony vagyok".

S Loisinger úr is észrevette az előszobában való értekezést, a szobájába szólította Sándort, s megkérte, hogy Bella menyasszonyságának ideje alatt ne lakjék náluk és Sándor hiába ostromolta Loisinger bácsit, hogy miért kellett ennek megtörténnie? Loisinger papa csak annyit válaszolt: „Kérdezd meg a szüleidet, különben most már ugyis késő".

És április elején, verőfényes, kora tavaszi napon esküvő volt a dohány-utcai templomban. Loisinger Bellát vezette oltár elé az aninai nagybérlő: Brauner Adolf, elsőosztályú esküvő volt, a templom fényárban úszott, kibővített kórus volt, a főkántor „Mehéró" szólót énekelt, a hevesen gesztikuláló német rabbinus gyönyörü beszédben magasztalta a Loisinger-házat és Loisinger bácsi felekezeti érdemeit, a Dohány-utcában hosszú sorban várakoztak a lakodalmi kocsik, a nénik, bácsik, rokonok és ismerősök tömött sorokban álltak a templom hajójában, amikor az ifjú pár a Lohengrin nászdalának orgonabúgása közben lépegetett kifelé, s a nénik és a bácsik összecsókolták Bellát és a fiatal férjet Andort (mert Bella Andor-ra változtatta át a kissé keletiesen hangzó Adolf nevet) s a nénik és a nagybácsik egyhangúan megállapították, hogy ilyen gyönyörü esküvő sohse volt még Budapesten, hogy a fiatal pár a világ legszebb párja, az Isten is egymásnak teremtette őket, hogy Bella „glänzende Parthiet csinált", mert Andor egy igazi nagy „ajser", de Andor is hálát adhat az Istennek, mert a földkerekség legjobb gazdasszonyát kapta feleségül. Este meg nagy lakodalom volt a Wassermann-étteremben, sok sürgöny érkezett, közöttük sok meglepő szellemességü és költői lendülettel teljes, mint például az ilyen szövegüek: „Mazel und Broche der ganzen Mispoche — ezt kivánja szeretettel Izidor és Lina".

Zádor István: Iniciálék az Omike-Hagadához.

Bánát Sándor pedig az esküvő ideje alatt forró könnyekkel szemében borult kertész-utcai kis szobájában a könyvei fölébe, nagyon szerencsétlennek érezte magát, azután elment hazulról, a Károly-körut felé csatangolt s csakugyan elérte azt, hogy láthatta a lakodalmi kocsisort a körúton hazafelé robogni, elfordította a fejét s majdnem futólépésekkel fordult be a Király-utcába, hogy semmit se kellessen látnia. S a könny még forróbban lepte el a szemét, amikor másnap találkozott a Loisingerék varrónőjével, a kedves és csinos Juliska kisasszonnyal, aki azt ujságolta neki, hogy ő öltöztette az esküvőre Bellát, s Bella egyszerre csak nagyon elsirta magát, s mikor Juliska kisasszony jelentőségteljesen azt kérdezte tőle: „még mindig Bánát úr?" — zokogva borult a Juliska kisasszony nyakába, s fuldokolva mondta: „Juliska kisasszony, nagyon szerencsétlen vagyok".

Kétségbeesett buzgalommal tanult, dolgozott Bánát Sándor kertész-utcai szobácskájában, hosszú éjszakákon át. Emil, ha a maga fájdalmával fölkereste, érezte, hogy a lelke tüzével csak föllobbantja barátja bánatának szunyadó panaszát; nem is igen akarta Sándort munkájában zavarni s a látogatásai mind ritkábbak lettek. Februárban Bánát Sándor letette a bölcsészettudori vizsgát s azután hazautazott Csernavölgyre s otthon készült a jövő esztendőben esedékes papi vizsgálatra.

A tavasz elején Bánát Sándort egy felvidéki hitközség hívta meg próbaszónoklatra s a fiatal papjelölt annyira megtetszett a hitközségnek, hogy egyhangulag papjukká választották, megállapodva abban, hogy rögtön a papi vizsgálat letevése után beiktatják állásába.

Egy napon találkozott Lándor az utcán Emillel, a régi baráttal.

— Nem vagyok veled megelégedve, Emilem — mondta szemrehányóan a feltünően sápadt poétának — te még mindig gyötröd magadat. Pedig hidd el, az olyan bánatra, mint amilyen a tied, csak egy gyógyszer van: feledni.

— Sohasem fogom őt elfeledni — válaszolt Emil szomorúan s elmondta, hogy Edittel már hónapok óta nem beszélt, hogy csak néha-néha hall felőle hirt, báli névsorban olvassa a nevét, hallja róla, hogy a budapesti társaság ünnepelt központja s hébe-hóba kósza hirek vetődnek el hozzá, hogy Barbach Edit menyasszonysága küszöbön áll. Ezek a hírek ugyan valótlanoknak bizonyultak eddig, de attól tart, hogy egyszer majd mégis csak igazzá fog válni, hogy összezúzza a szivét végképen.

Emil lelkiállapotát azok a versek jellemezték a leghívebben, amiket mostanában irt, s amelyek közül kettőt föl is olvasott barátjának. Az egyik vers Editről szólt s így hangzott:

Azóta hogy . . . Azóta szóval
Az utcán látom néha önt.
Ön is, meg én is visszanézünk,
Köszöntöm és ön is köszönt.

Zádor István: Iniciálék az Omike-Hagadához.

Pirul az arcom, arca sápad,
De aztán visszatér a szinem . . .
Ön virulóbb, én halványabb —
Ez minden.

Mohón lesem a szót, ha önről
Beszélnek néha itt és ott,
Az egyik látta önt a jégen,
A másik önnel mulatott.
És ami szépet hall magáról,
Gyönyörrel szivja fel a szivem . . .
Álmodom Loreley hajáról —
Ez minden.

Azóta, hogy . . . Azóta szóval
Emlékeimnek száma nőtt,
Egy báli névsorban nevére
Akadtam néhány hét előtt.
Veri, dobogja egyre szivem . . .
Nevét az ujságból kivágom —
Ez minden.

A másik költemény is tele volt borongással, multakat visszasirató fájdalommal. Az elhagyott pályának emléke, a falusi paplak utáni nosztalgia, az egykori papjelölt hazajáró lelke vergődött a halkan zokogó kis versben:

Olyan nagyon vig a lelkem,
Mintha — sirni volna kedvem;
Tintát, tollat félredobni
S könnyes szemmel mosolyogni.
Hajdinárom! szánom, bánom
Eltemetett ifjuságom.

Nem én vagyok, aki voltam,
Fele úton megbotlottam,
És hogy aztán hova, merre?
Rábiztam a végzetemre —
Hajdinárom! szánom, bánom,
Hogy nem magam dirigálom.

Az élettel nem törődtem,
Magam fölött élcelődtem,
Tréfának komoly vagy élet,
S komolyan ki vesz ma téged?
Hajdinárom! szánom, bánom,
Bolond dolog volt, belátom.

Szerettem és nem szerettek:
Ez volt átka életemnek.
Két bársony szem csillogása,
Aranyos haj villogása . . .
Bűneimet szánom, bánom,
Hajdinárom!
Csak ez egyet nem sajnálom.

Irói pályájának sikereibe belésikoltott időnként az egykori papjelölt áhitatos hangulatának zsoltáréneke. Ledérhangú operettek és kabarémuzsikák dévajkodása közben mintha hirtelenül szemináriumi zsolozsmák halk orgonabugása reszketett volna végig a poéta szivén. Zajos redakcióbeli éjszakák után megesett Lándor Emillel, a pogány poétával, hogy valami ellenállhatatlan vágy által üzetve, hajnaltájban fölkeresett egy félreeső utcácskában meghúzódó kis egyleti imaházat, ahol öreg hajlongó zsidók imádkoztak fehér imaköntösökbe burkolódzva, meghúzódott az utolsó padok egyikében s köny szivárgott a szemébe a régi jól ismert szomorú melódiák és fohászok hallatára és hazaálmodta magát a tiszafüredi csöndes paplakásba, a gyermekkora templomába, a tiszafüredi árnyas kis temetőbe . . .

— Hazamegyek . . . hazamegyek . . . — mondotta versei felolvasása után Bánát Sándornak. — Gyógyulni megyek az édesanyám sírjához.

Sándor a régi évődő cimbora cinikus hangján akarta kikergetni Emil szivéből a sötét hangulatot, a szentimentális elérzékenyedést, de hiába, a Lefkovics Áron epésen kacagtató szólásmódjával s Redner Dávid fölényesen gúnyolódó világlekicsinylésével se tudott ma Emilre hatni, borongó lelkületét sehogyan se tudta fölvidítani.

Szorongó érzésekkel búcsúzott el Emiltől s a két barát ujra hosszú ideig nem találkozott egymással.

Kitavaszodott . . . Bánát Sándor otthon Csernavölgyben naphosszat járt fel s alá a paplakás rügyekbe boruló kis kertjében, vallásbölcsészetből, szentírásból készülgetve, éjszakákon át a Talmud könyveit bujva — februárban lesz papi vizsga, a feje csak úgy zúgott a sok munkától. A fővárosban is enyhe és verőfényes április volt. Ezüstös ködfátyolok mögött kicsiny levelecskék pattantak kemény, zöldesen arany gömböcskékbe, a városligeti fasor gesztenyefáinak gallyain, a levegő mintha hazatérő madarak halk vándordalaitól lett volna telve — Emil a multak guzsalyán az emlékek tarka orsószálait gombolyította merengve . . . Nem bírta tovább a fővárosban, a tiszafüredi temető nagyon hivogatta, egy néhány napra hazautazott.

(Folytatása következik.)

Zádor István: Iniciálé az Omike-Hagadához.

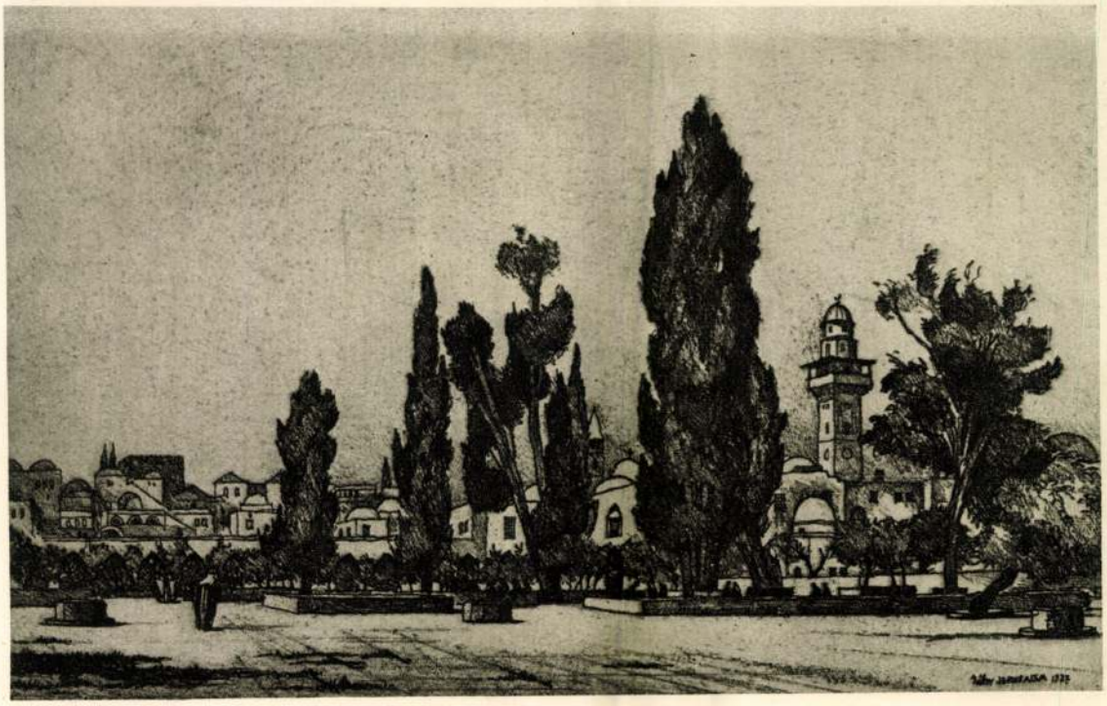

ZÁDOR ISTVÁN: A TEMPLOMTÉR JERUZSÁLEMBEN

ZÁDOR ISTVÁN: ÁBRAHÁM ÉS SÁRA SÍRJA HEBRONBAN

ZÁDOR ISTVÁN: A HAIFAI ÖBÖL A KARMEL-HEGGYEL

ZÁDOR ISTVÁN: A GENEZÁRET-TÓ TIBERIASNÁL

A cikk címe: Karcok a Szentföldről. (Zádor István albuma). Az első 570-ik oldalt lásd a komplett példányban.

lakók mesterségesen fölújított héber nyelve a próféták mélyhangú dialektusához; akárhogyis, ezt a növényzetet a karcoló-tű alig jelzi. Ellenben nem mulasztja el hegyére venni a hebroni vén tölgyet, amelyet bizonnyal már Ábrahám is látott; mert hisz ezenkívül nincs is tölgy Judeában, s e helyen már akkor is állott tölgy, amikor a Pátriárka „előbbmozdítá sátorát, és elmenvén, lakozék Mamrénak térmezején, mely Hebron mellett vagyon".

A fák végre is halandók, mint az ember; s régi kultúrák országaiban nem is a fák őrzik a Multat, hanem a reprezentáns épületek, melyeknek célja éppen a mulandóság elleni harc, piramusoktól a campanilékig. De itt hol vannak a piramusok és campanilék? Hol van Salamon ősi temploma, a régi zsinagógák és Dávid tornyai? Semmi a régi nagyság és szentség emlékeiből. Még a rómaiak portikuszai is leomlottak. A Városból, melyet „egyik kézben fegyverrel" építettek, „kő kövön" nem maradt, hogy beváljon Krisztus jóslata; s Jeruzsálem utasának alig mutatnak ma egy-egy kopár és omló bástyafalat, amit az alapokból Titus meghagyott. Új kultúrák jöttek rétegekben, s a szent események helyein emelkedett gót, román vagy arab építmények inkább eltávolítják gondolatunkat a Bibliák szellemétől, mintsem hogy közel hoznák ahhoz. Ezek a szukcesszív szentélyek ugyanazt a folyamatot csinálták végig, amit maguk a vallások, melyeket reprezentálnak: itt látjuk az izlámot és a középkort, itt az egymást fölváltó európai stílusokat, egész a jezsuitákéig, amik úgy takarják el a Bibliait, mint geológiai kőzetek a praediluviánt, s minden beszél belőlük, csak a *genius loci* nem. Az utazó szeme nagyon is gyakran az európai turisztika megszokott staffázsa között mozog, mely hoteltől hotelig a jólismert stílű műemlékeket a „nyugati városrészek" lehangoló üzletiségébe ágyazza, úgyhogy olykor megzavarva és gyanakodón tisztes régiségű bástyatornyokat is modern víztoronynak néznél. Itt tudniillik vannak bástyatornyok, amik víztoronyra emlékeztetnek, — hogy annál kiábrándítóbb legyen a tájkép.

Hol bujhatik el e tájképben a lélek? Én, aki sohasem jártam a Szentföldön, úgy bolygom végig tekintetemmel Zádor István noszталgikus albumát, mintha magam is vele utaznék; s az a lélek, ami e lapokról megcsap, elsősorban nem is a tájnak a lelke, hanem az utazóé: az utazó szomjúsága, emlékhajszolása, kegyelete és apróbb kiábrándulásai beszélnek itt, amit még aláhúznak a képekhez jegyzett bibliai szövegek, — másrészt elhatározott vagy ösztönös kerülése a témában mindannak, ami Palesztina *mai életére* vonatkozik. S bizonnyal jelenthet valamit, ha az utazó és szemlélődő művész, akinek egy vonás, egy mozdulat fontosabb lehet minden témaszerűségnél, a mozgalmas képek és színterek egész tömegét eleve kizárja szeme és szerszáma szférájából. Emberi ábrázolás csak kettő vagy három van a sorozatban, s ezek mind olyan típusokat tárnak elénk, melyeknek szakasztott másai élhettek kétezer évvel ezelőtt is. Az „imádkozó megrebiták" arca ószövetségi arcokat idéz s a „panaszfal" mellett a magas és durva kövekből összerakott falnak fordulva siránkozó zsidók valósággal dantei zordságú kép, a Pokol valamelyik körébe illenék, de nem volna idegen egy illusztrált bibliában sem, amilyent például Doré csinált. Ezek a lapok, noha alig mutatnak tájképet, talán valamennyi közt leginkább tettenérik és megjelenítik a *genius loci*-t.

Jól tudjuk, hogy ezek nem az igazi szempontok egy rézkarcalbum méltatásánál. Művészt csak a saját művészetének törvényei és eszközei szerint lehet megítélni. De ha mégis ezúttal nem annyira a művész *művészetéről* szóltunk itt, mint inkább *témájáról*, s a műkritikus pápaszeme helyett csak az író felszínes *lorgnon*-át emeltük szemünkhöz: annak nemcsak illetéktelenségünk tudata volt az oka. Ezúttal a művésznek is — mint egy útinapló jegyzőjének — fontos volt a téma, amelyhez áhitatos és zarándoki művészlélek vitte. Ez a művészi és zarándoki áhitat itt nem lírában jelenik meg, hanem éppen az útinapló lelkiismeretes pontosságában, a karcoló-tű adatszerű, szerény rögzítésében. A líra mégis jelen van, láthatatlan, mint a *genius loci* s a vonalak imperceptibilis elhajlásai éppúgy elárulják, mint a keleties fények és árnyak játéka a gömbölyűre horpadt fehér és lapos tetőkön, vagy fölöttük az üres égben keringő madarak halvány v-betűi.

BABITS MIHÁLY

u/
MAGYAR MŰVÉSZET
1927

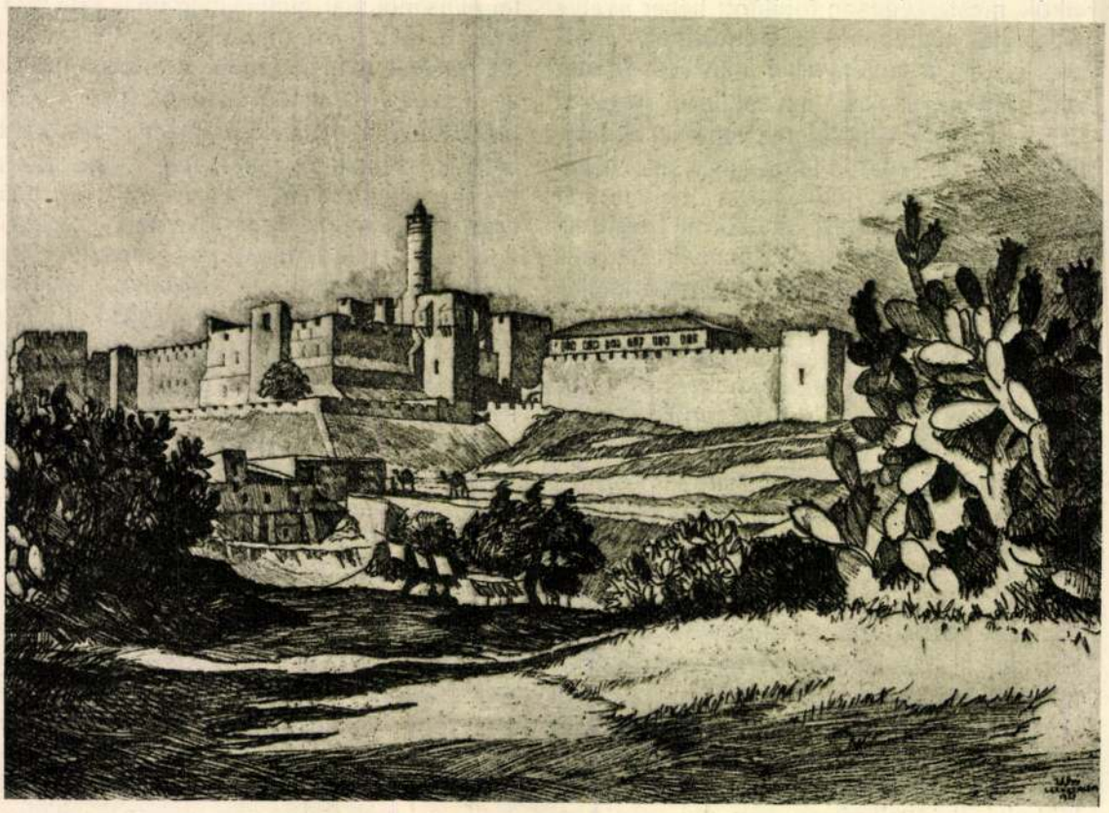

ZÁDOR ISTVÁN: DÁVID VÁRA JERUZSÁLEMBEN

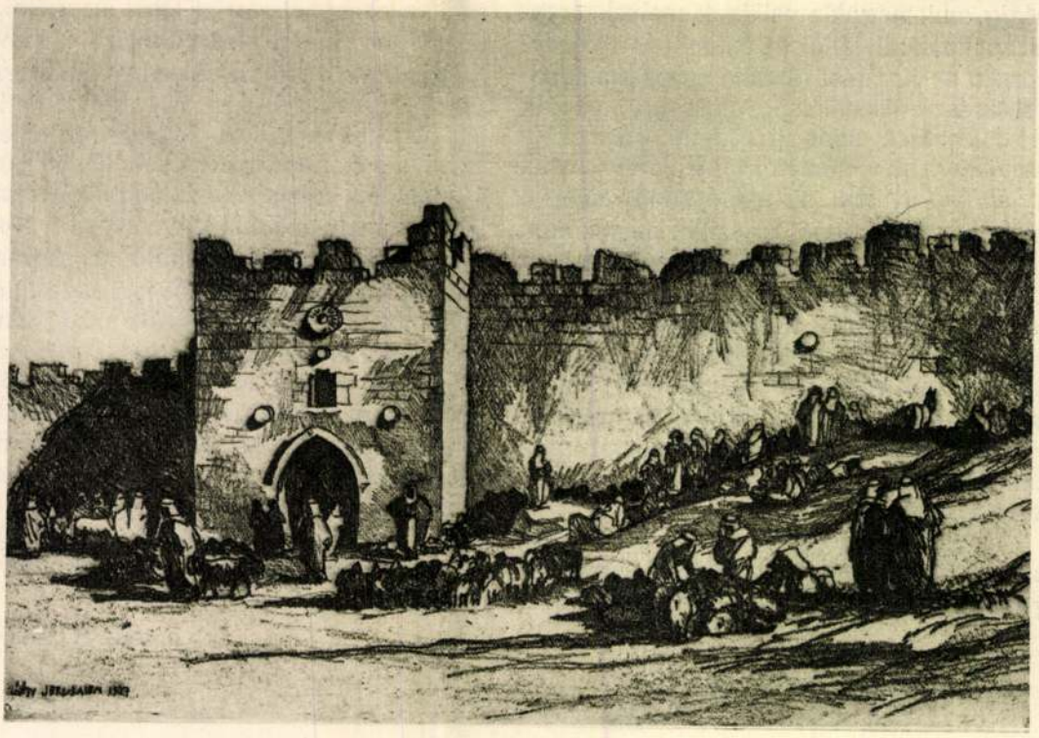

ZÁDOR ISTVÁN: HERÓDES KAPUJA JERUZSÁLEMBEN

ZÁDOR ISTVÁN: RACHEL SÍRJA

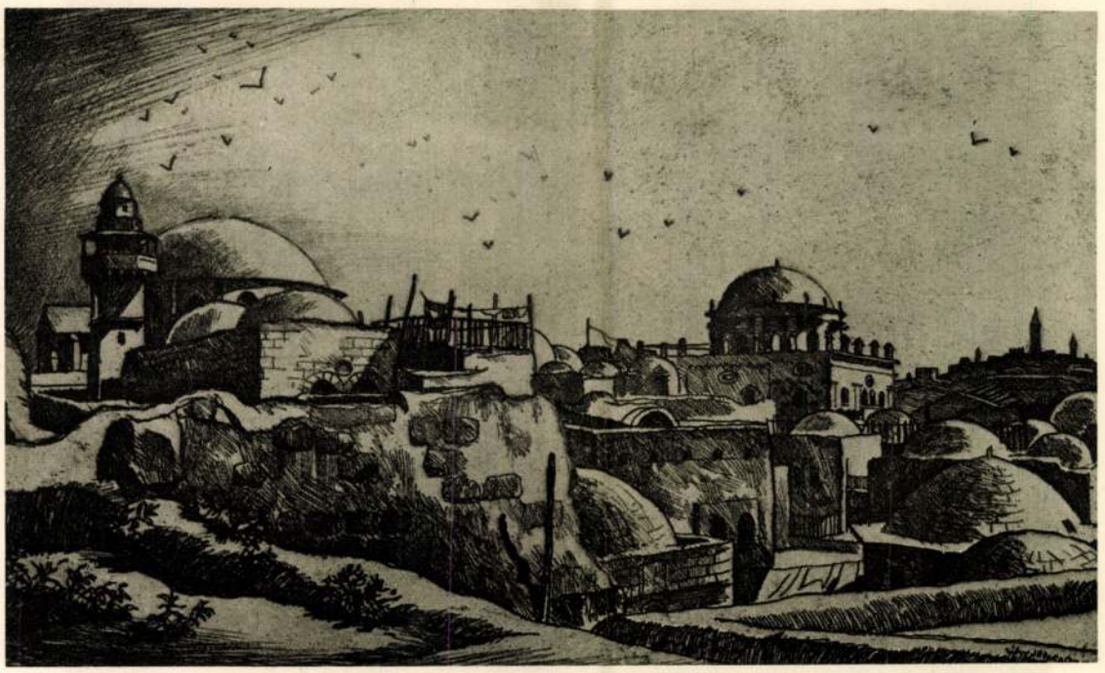

ZÁDOR ISTVÁN: JERUZSÁLEMI ZSINAGÓGÁK

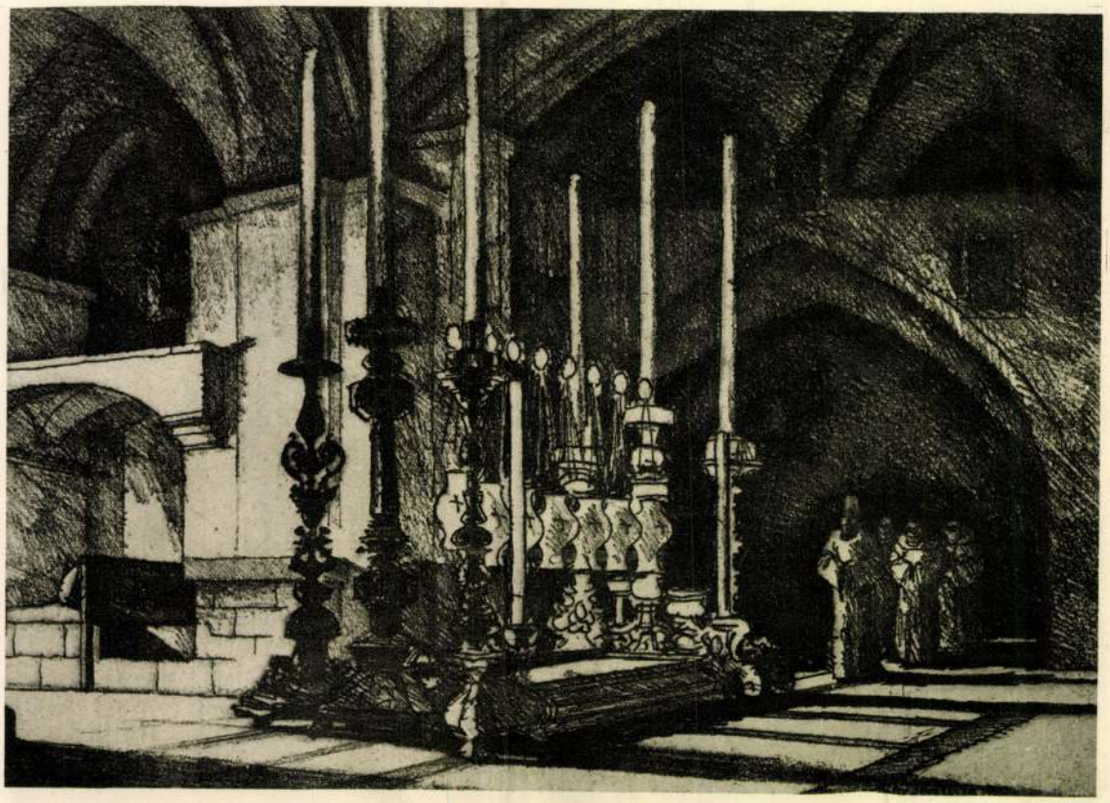

ZÁDOR ISTVÁN: A SZENT SÍR TEMPLOMÁBAN

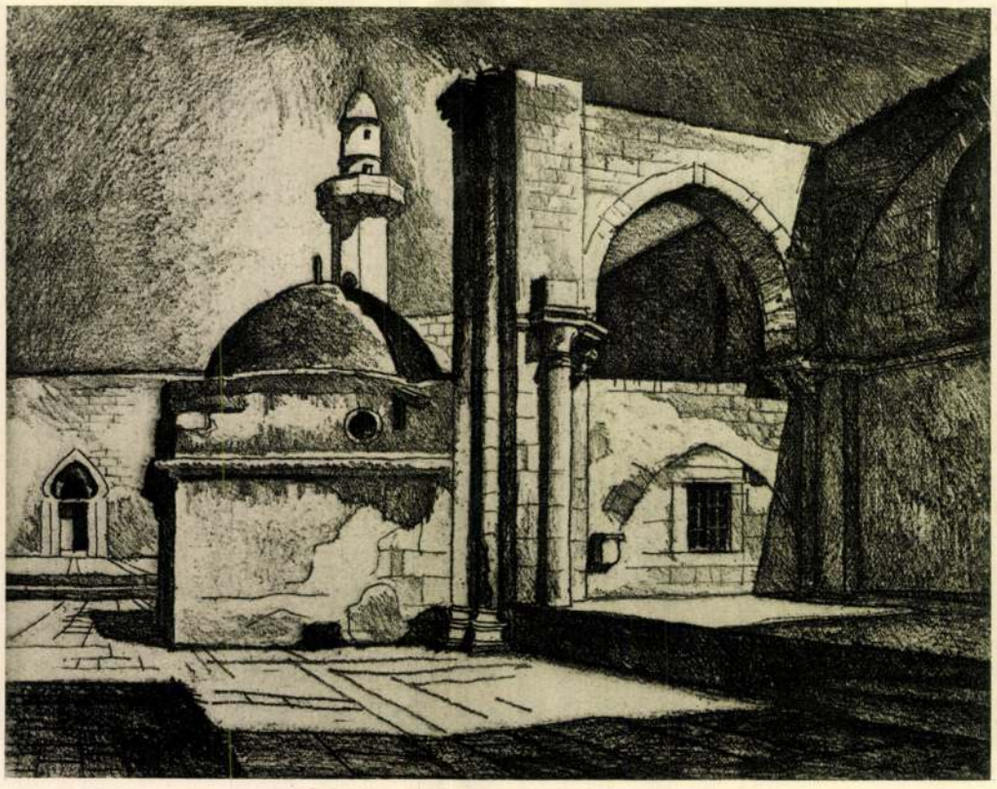

ZÁDOR ISTVÁN: KERESZTELŐ SZENT JÁNOS SÍRJA SEBASTIÉBEN

MŰKÖDIK A MADRIDI VÉSZTÖRVÉNYSZÉK!

A vörös bíróság kihallgatja a Cerro Rojonál fogságbaesett katonákat

PÉLDÁTLAN FEGYVERKEZÉS Franciaországban

Nagyobb lesz a francia flotta, mint a német és olasz együttvéve

Párizs. március 6
(Az Est és a United Press tudósítójától)

A nagy fegyverkezési kölcsön érdekében, amelynek jegyzése a tegnapi minisztertanács határozata szerint a jövő hétfőn kezdődik Franciaországban, az államférfiak, elsősorban Lebrun köztársasági elnök, Blum miniszterelnök, a törvényhozás mindkét házának elnökei, Daladier volt miniszterelnök és még mások is a rádión fognak szólani a francia nemzethez.

Az új fegyverkezési program, a legnagyobb, amelyet Franciaország valaha is végrehajtott,

9.5 milliárd frank költséget igényel s ezt az összeget a kormány kölcsön útján akarja előteremteni.

Ezen felül még 12 milliárd frankot irányoz elő a flotta felszerelésére,

ezt az összeget a következő három évre osztja fel s ennek segítségével a francia tengeri haderő űrtartalmát a jelenlegi 650.000 tonnáról

850.000 tonnára növeli.

Az összes kiadás, amelyet Franciaország még ebben az évben a három fegyvernem, a hadsereg, a légi haderő és a tengerészet fejlesztésére fog fordítani,

kerek 15 milliárd frank.

A rendkívüli fegyverkezési kölcsön a három fegyvernem között a következőképpen oszlik fel:

A szárazföldi haderőre jut 4.222,345.880 frank,
a flottafelszerelésre 2 milliárd 650,086.638 frank,
a légi haderőre 2.430.213.240 frank.

A gyarmatok védelmére szolgáló rendkívüli alap

58,150.830 frank, ezentúl a belügyminiszter rendelkezésére bocsát a kormány 33 millió frankot a csendőrség szaporitására és fejlesztésére.

A három évi flottaépítési terv, amelyet ebben az évben rövidlejáratú kölcsönökkel akar a kormány megvalósítani, a következő építkezéseket tartalmazza:

Két újabb, egyenként 35.000 tonnás egység a Richelieu és Jeanne D'Arc osztályból, egy 20.000 tonnás repülőgépanyahajó, két cirkáló, 12 tengeralattjáró naszád, három torpedóromboló és két új repülőraj. Ha ez a gigászi építkezési terv megvalósul, akkor

a francia hadiflotta nagyobb lesz, mint a német és az olasz együttvéve,

feltéve, hogy ez a két nagyhatalom a maga flottaépítési programját az eddigi tempóban tartja és nem sietteti.

A francia légiflotta,

amely a légügyi miniszter legutóbbi képviselőházi nyilatkozata szerint, a Szovjet-Unióét kivéve, már most a legerősebb Európában, az óriási pénzáldozatok árán rövid idő alatt

3000 modern repülőgépet fog magában foglalni.

A légügyi miniszter kijelentette, hogy ez év június 1-én a harcba vethető hadirepülőgépek száma 37 százalékkal fog növekedni és legkésőbb a jövő tavasszal

a bombavető repülőraj megkétszereződik,

1938 végére megháromszorozódik és 1939 végén

a mostaninak ötszöröse lesz.

A szárazföldi hadsereg fegyverkezési programja magában foglalja a Maginot-vonal további kiépítését és felszerelését, azonkívül a motorosított hadosztályoknak felemelését 4 divizióra. A gyalogság újrendszerű automatikus puskákat és gépfegyvereket kap, amelyeknek segítségével a tüzelés sűrűsége és hordereje messze meg fogja haladni a mostanit.

Családiház és bérház telkek
Alkotás és Menkina út sarkán még pár darab olcsón kapható
HORVÁTH
Horthy Miklós út 55. 2-690-37

Hőemelkedés

— A Meteorológiai Intézet jelentése —

BUDAPESTEN MA DÉLBEN +5 C. FOK VOLT A HŐMÉRSÉKLET. Várható időjárás a következő 24 órára: Élénkebb délnyugati-nyugati szél. Ma további eső. Vasárnap dél előtt változó felhőzet és csak rövid záporok. Hőemelkedés. A magasabb hegyeken olvadás.

Darányi miniszterelnök szerdán nyilatkozik a Házban

— Az Est tudósítójától —

Általános nagy feltünést keltett *Az Est* tegnapi tudósítása e hét eseményeiről, a fantasztikus hírekről, amelyek a magyar belpolitikai életet keresztül-kasul járták.

A miniszterelnök mindazokat a bejelentéseket, amelyek a különböző irányú szervezkedésekre és mozgalmakra, valamint az esetleg nyugtalanság keltésére alkalmas jelenségekre vonatkoznak, kivizsgáltatni rendelte.

Ezek a kérdések egyébként értesülésünk szerint a képviselőházat is rövidesen foglalkoztatni fogják.

Valószínű, hogy *Drózdy* Győzőnek a szélsőséges izgatások tárgyában bejegyzett interpellációja fogja a problémákat felszínre vetni. A Nemzeti Egység Pártjában úgy tudják, hogy

Darányi miniszterelnök erre az interpellációra adandó válaszában fog kitérni ezekre a problémákra.

és *adja meg az ország közvéleménye számára azokat a felvilágosításokat, amelyek a kormánynak eddig történt megállapitásait is magukban foglalják.*

A pénteken késő éjszakáig tartó minisztertanácson egyébként behatóan foglalkoztak *az olasz királyi pár május végére tervezett budapesti látogatásának előkészítésével* és ebben a tárgyban a minisztertanács több intézkedést határozott el.

Darányi miniszterelnök egyébként ma egész délelőttjét *a belügyminisztériumban* töltötte. Azok a hírek, melyek szerint Ferenczy főkapitány rövidesen távozik helyéről, minden valószínűség szerint rövidesen megerősítést nyernek.

Az utód személyét illetőleg a *Bobory* György-féle kombináció még mindig tartja magát.

Amennyiben Bobory nem vállalkoznék, *Török* János rendőrfőparancsnok személyét hozzák jól értesült körökben előtérbe.

A pécsi keresztényszocialista bányászok Bornemisza miniszternél

— Tudósítás eleje az 1. oldalon —

Ma délelőtt a kereszténységocialista bányamunkások szervezetének küldöttsége *Tobler* János országgyűlési képviselő és *Oláh* Gáspár titkár vezetésével felkereste *Bornemisza* Géza iparügyi minisztert, akitől *a pécsi sztrájk befejezése érdekében állami beavatkozást kért.*

A miniszter válaszában kijelentette, hogy nincs oka változtatni azon az álláspontján, amely szerint az ügy alapját jelentő elbocsátások kérdésébe *nem óhajt beavatkozni.*

fájdalommentes ARTIN hashajtó.

SZÍNHÁZ

Megszünteti színházát LAKNER BACSI, a gyermekek népszerű mulattatója

Színházi körökben az a hír terjedt el, hogy *Lakner* Artúr, a népszerű »Lakner bácsi«, a gyermekvilág szórakoztatója, *meg akarja szüntetni gyermekszínházát*. Ez a hír feltűnést keltett, miután Budapesten nincsen még egy hasonlóan bevezetett és ügyesen dolgozó gyermekszíntársulat, Lakner bácsinak pedig sok érdeme van ezen a téren.

Kérdést intéztünk *Lakner* Artúrhoz, aki a következőket mondotta:

— ***Belefáradtam a gyermekszínházasdiba.*** Nekem más dolgom is van, mint a Vígszínházban gyermekelőadásokat rendezni és gyermekdarabokat írni. ***Ebben az évadban befejezem a gyerekek szórakoztatását.*** A holnapi előadásom a Vígszínházban már olyan *búcsúfélének* számít.

A gyermekek bizonyára szomorúan fogják tudomásulvenni Lakner bácsi elhatározását. Valószínűleg sokan fogják felkeresni, hogy gondolja meg a dolgot és dolgozzék továbbra is a gyermekek multságára.

Lakner bácsi gyermektársulatában tűnt fel annakidején *Gaál* Franciska, *Verebes* Ernő és *Szombathelyi* Blanka is, aki most a Vígszínházban *Szép* Ernő darabjának női főszerepét alakítja.

---

* **»Az ember tragédiája« felújítása Bécsben.** A bécsi Burgszínház március 27-én felújítja Hermann *Röbbeling* rendezésében és *Mohácsi* Jenő fordításában *Madách* drámai költeményét »Az ember tragédiája«-t. Ez lesz a mű *30. bécsi előadása.* Adám: Heinz *Woester*, Éva: Maria *Eis* és Lucifer: Otto *Tressler*.

A kollektívszerződés

Ma kapta meg a színigazgatók szövetsége azt a levelet, amelyet dr. *Antalfia* Antal, a színészszövetség miniszteri biztosa intézett a színigazgatók érdekeltségéhez: *a kollektív szerződés felmondásáról.*

Az átiratban hangsúlyozza, hogy ez a felmondás azért történik, mert *ő helyeltesíti a felfüggesztett vezetőséget* és nem akar a választmány, illetve a közgyűlés határozatának elébe vágni *a jövőt illetőleg.* A végleges nyilatkozás joga ugyanis a közgyűlésé. Kéri a színigazgatókat, *küldjék el megbizottaikat a kollektív szerződés újabb megtárgyalására,* hogy április elseje előtt elintézzék ezt az ügyet.

Műsorváltozás lesz ma délután a Nemzeti Szinházban

A *Nemzeti Színházban* ma délután elmarad a »Zenebohócok« előadása. *Csortos* Gyula betegsége miatt lesz műsorváltozás. *Márkus* Emilia, felléptével a »Szülők lázadása« kerül színre.

*

Ma reggel hazaérkezett Hamburgból *Németh* Antal, a Nemzeti Színház igazgatója. Németh rövidesen visszautazik, mert németül rendezi Hamburgban »Az ember tragédiája«-t.

---

* **Harsányi Zsolt — a színpadi szerzők örökös disztagja lesz.** A *Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete* a közeljövőben tartja meg idei közgyűlését. Ezen a közgyűlésen *több új igazgatósági tagot* választanak. Az igazgatóságba kerül *Harsányi* Zsolt is, aki egyúttal *az egyesület örökös disztagja is lesz.*

BULLA ELMA
az »Édes Anna« cimszerepében
(Zádor István rajza)

Az angol konzulné zongorázik, a finn követné énekel a diplomaták jótékonycélú estjén

Követségi tisztviselők, mint színészek

Érdekes hangverseny lesz március 13-án, szombaton este a *Fészek Művészek Klubjában.* A budapesti *diplomáciai és konzuli testületekhez, továbbá a külföldiek kolóniájához tartozó hölgyek és urak művészi közreműködésével jótékonycélú est lesz szegénysorsú művészek támogatására.* Az előadás fővédnöke *József Ferenc* főherceg és *Anna főhercegnő.* A háziasszonyi tisztséget *Ugron* Gáborné, báró *Szalay* Lili, a klub elnökének, Ugron Gábornak felesége tölti be.

A műsor első száma dr. *Gömöry-Laiml* László követ, meghatalmazott miniszter, konferansza. *Andersen* Felicia franciául szavalja a Nemzeti dalt.

Jean *Nyyssönen* finn követségi tanácsos három dalt énekel. Valdemar *Langlet* svéd konzulátusi titkár németnyelvű előadást tart. Georg *Knight* anglikán lelkész skót népdalokat ad elő dudán. Reginald *Arkel* »The Perfect Buttler« című jelenetét Miss M. *Woolf*, Mrs. Enid *Hubbard* és James *Stewart*, az angol követség tagjai adják elő.

Szünet után Antonio *Vidmar*, az olasz királyi követség sajtóattaséja felolvas egy részletet »Az ember tragédiája«-ból, amelyet ő fordított olaszra. Nina *Bo.ovka-Langlet* két krimi tatárdalt énekel. Mrs. Bracher, az angol királyi konzul neje *Bach-* és *Debussy*-műveket zongorázik. Lemmikki *Talas* finn követ neje énekel. Báró *Eötvös* Sonja és Helga Af *Wikström-Blees* svéd parasztténcot táncol. Előadják francia nyelven *József Ferenc* királyi herceg költeményeit is.

Belvárosi Színház
Pénteken, március 12-én először
SZÁZÉVES CÉG
Vigjáték 3 felvonásban.
Irta: Marian Hemar
Fordította: Lakatos László
Jegyrendelés: 1-884-07.

Főszereplők:
Bulla Elma
Gombaszögi Ella
Páger Antal
Rózsahegyi Kálmán
Boray Lajos
Básthy Lajos
Rendező: Pünkösti Andor
Díszlettervező: Gara Zoltán

A szinházak jövő heti műsora

OPERAHÁZ: Hétfő: Nincs előadás. Kedd: Lohengrin (A. bérlet, Pilinszky Zsigmond fellépésével). Szerda: Márta (Pataky Kálmán fellépésével, Népműv. B. 7. bérlet). Csütörtök: Don Juan (Gyenge Anna fellépésével, B. bérlet). Péntek: Salome. Az intendáns születésnapja (C. bérlet). Szombat: Faust (Pataky Kálmán fellépésével, D. bérlet). Vasárnap délután: Gyöngyi (B. szünet); este: Lakmé (Népműv. Biz. előad.). Hétfő: Hunyadi László (D. szünet előadás a Magyar Cserkészszövetség fővédnöke, Horthy Miklós kormányzó tiszteletére. Pilinszky Zsigmond fellépésével). Kedd: A sevillai borbély (Pataky Kálmán fellépésével). A tükör. (Uj betanulással, A. bérlet). Szerda: Turandot (Gyenge Anna fellépésével, ifjúsági előadás. Kezdete 4 órakor).

NEMZETI SZÍNHÁZ: Hétfő: Szülők lázadása (K. bérlet). Kedd, vasárnap este: Beethoven. Szerda (C. bérlet), péntek, szombat és jövő kedd: Amerikai Elektra. Csütörtök: Koninok kincse. Vasárnap délután: Hódítás. Jövő héten: Ocskay brigadéros.

VÍGSZINHÁZ: Hétfő (F. bérlet), szerda, vasárnap délután: János. Kedd (B. bérlet), csütörtök (K. bérlet), péntek (E. bérlet), szombat, vasárnap este: Háromlevelű lóhere. Vasárnap délelőtt: Csipkerózsika (gyermekelőadás).

MAGYAR SZÍNHÁZ: Egész héten minden este és vasárnap délután: A szűz és a gödölye.

BELVÁROSI SZÍNHÁZ: Hétfő, kedd, szerda, csütörtök és vasárnap délután: Édes Anna. Pénteken (először), szombat és vasárnap este: Százéves cég.

PESTI SZÍNHÁZ: Egész héten minden este és vasárnap délután: Vihar az egyenlítőn.

MŰVÉSZ SZÍNHÁZ: (azelőtt: Fővárosi): Egész héten minden este — csütörtök kivételével — vasárnap délután és este: Egy pohár víz. Csütörtök: Menaka balett-estje.

VÁROSI SZÍNHÁZ: Hétfő, kedd délután és este: Jack Hylton. Pénteken: Zenekari est. Vasárnap délután és este: Három a kislány.

ANDRÁSSY ÚTI SZÍNHÁZ: Egész héten minden este és vasárnap délután: Tündérlaki lányok.

KAMARASZÍNHÁZ: Egész héten minden este és vasárnap délután: Marika hadnagya.

TERÉZKÖRÚTI SZÍNPAD: Egész héten minden este és vasárnap délután: Vén szamár és kabaréműsor.

PÓDIUM: Egész héten minden este és vasárnap délután: Harmadik műsor.

KOMÉDIA: Egész héten minden este és vasárnap délután: A szűz és a vén kecske.

---

* **Pesti színigazgató Párizsban.** A Vígszínház igazgatója, *Roboz* Imre ma délelőtt *Párizsba* utazott. A színigazgató *francia darabokat fog megtekinteni és vásárolni.*

RENDKÍVÜLI SZÍNHÁZI KEDVEZMÉNY
Az Est-lapok olvasói és előfizetői részére
Az alábbi színházi előadásokra olvasóink és előfizetőink KÜLÖNBÖZŐ RANGÚ JEGYET RENDKIVÜL LESZÁLLITOTT ÁRON válthatnak Az Est kiadóhivatalában VII. ker. Erzsébet körút 18—20 sz. (Telefon 1-438-55). Reggel 9 órától délután 5 óráig, vasárnap délelőtt 9—3 óráig.
A kedvezményes áru előadások műsora:
VASÁRNAP, MÁRCIUS 7-ÉN
VIG: Vidám farsangi gyermek-kabaré (Lakner bácsi előadása: 10½ órakor d. e.) János (3½ órakor d. u.) MAGYAR: A szűz és a gödölye (3½ d. u. és 8 este) BELVÁROSI: Édes Anna (5 d. u. és 8 este) PESTI: Vihar az Egyenlítőn (4 d. u., 8 este). MŰVÉSZ: Egy pohár víz (8). VÁROSI: Jack Hylton verdéki. (3 és 5½ d. u. és 8½ este) ANDRÁSSY UTI: Tündérlaki lányok (8). TEREZKÖRUTI: Vén szamár! (9). KAMARA: Marika hadnagya (4 d. u. és 8 este). KOMÉDIA: A szűz és a vén kecske (8½).
MINDEN JEGYVÁSÁRLÓ INGYEN KAPJA A TELJES SZINLAPU »MAGYAR SZINPAD«-OT
Lakner Bácsi Gyermekszínháza
holnap délelőtt fél 11 órakor a Vígszínházban vidám kabarémüsorral várja a kicsinyeket és nagyokat. Felejthetetlen előadás! Kedvezményes jegyek Az Est-lapok kiadóhivatalában válthatók (Erzsébet körút 18).

met és úgy tartottam erőszakosan, csak addig. Azután mindig lehullott, mint őszszel a falevél. Igy ment vagy két hétig.

A mellényzsebemben hordtam ezt a hideg és lelketlen monoklit, a ki nem akart engemet meghallgatni.

Jaj, hogy jártam vele egyszer. Szégyellem, de kivallom. Egyszer ott őgyelegtem a Stefánián, egy fényes, meleg, fiatal nyári este. Jött szembe magában egy érdekes szőke kisasszony. Villanyütést adott a gusztusomnak. Ohöh! Belékaptam a felső mellényzsebembe, elő azt a monoklit, mintha nem is én lennék az a nyomorult alkalmatlan és odanyomtam a szememre az üveget. Persze beszorítottam a szememet és felhúztam a számat, de kegyetlenül, különben egy pillanatig nem állott volna meg a monokli. Hevülve és vitéz módra így sasiroztam az érdekes szőkével szembe, úgy vettem észre, ő is figyelmes lett már én rám. Megszólítottam volna s tettem volna néki stande pedante egy habarodott komplimentet? Mit tudom én már. Mikor másfél lépésre voltam tőle, elszánt fejjel szép világos arczának fordultam, de abban a minutában megéreztem, hogy a monokli olvad lefelé a szememről. Hát olyan iszonyatos nyavalyás grimacet vehettem, hogy az a kisasszony egyet kaczczantott, félrekapta a fejét és félhanggal egy szót adott, de oly víg édes hanggal :

— Majom!

Hát aztán ma nem igen látni monoklit. Alig csillan-csillan. Fekete monokli szomorog, komorog az emberrel szembe sokszor, az a fekete monokli, ez már nem az a szemtelen monokli, nem az a lump, nem az a betyár, nem az a gavallér, az az úri, az a hódító, az a kalandor, az a kegyetlen, az az ifjú, könnyű és dicső, nem az az öö ö no mi az öregem, parancsolsz talán egy kardpárbajt?

EGY KIS TERMÉSZETIMÁDÁS.

Irta **Bársony István.**

Az élet prózájának hidegen okos józanjai a természetimádást afféle „se árt, se használ" rajongásnak tartják, a melyet itt-ott még fölényesen meg is mosolyognak. A pantheizmus bigottjait látják bennünk, természetimádókban. Hát igen, a mi az „imádást" illeti, az bizony a legeszményibb megbecsülést jelenti ; de megnyugtathatom a legprózaibb okosokat is arra nézve, hogy jogosultabb „elfogultságot" semmi iránt sem érezhet éppen a gondolkodó ember, mint a *Természet* iránt, a mely tulajdonképen maga a mindenség ; — és a mely éppen ezért tulajdonképen a legreálisabb realitás, színtiszta igazságokból és valóságokból összeróva.

Ezért pedig joggal lehet rajongani. Hanem az igaz, hogy ide a puszta költői lendület még nem elég ; meg is kell ismernünk az „istenünket", hogy meggyőződéssel — és ne csak hangulattal — borulhassunk le előtte. E nélkül könnyen úgy járhat egyikünk-másikunk, mint az, a ki csak a parlagi nótázásban lelvén örömét, a klasszikus zenétől ásítozik.

Az *ember* a nagy Természetnek bizonyára van olyan érdekes paránya, mint akármelyik fűszál, vagy ázalag ; de a kit minden aprócseprő „emberi" — és *csakis* emberi — jobban, vagy éppen mást kizárólag érdekel a temérdek egyéb mellett : az van olyan elfogult az én szememben, mint én az övében. Csakhogy az én érdeklődésemben a nagy Kosmos mindent átfogó burája alatt ő — az „emberimádó" — is ott van, míg ő az emberen kívül csak igen keveset lát meg s így valószínűen az embert is rosszul, mert egyoldaluan látja.

Ha meggondolom, (a mit mindnyájan tanultunk) hogy ez a mi egyetlen bölcsőnk és egyszersmind temetőnk, — mindenünk, — a szerény kis *Föld*, még a *mi* naprendszerünkben is milyen hitványka bolygó, (hisz' körülbelül vagy egymilliórómszázezred-magával lenne akkora tömegű, mint a Nap, — pedig a *mi* Napunk is folytonosan utazik a világürben, mint nyilvánvalóan valamely más, még nálánál is irdatlanabb ösmeretlen „állócsillagnak" a bolygója), akkor bizony lecsökken amúgy sem túlságos elragadtatásom az *ember* saját külön „nagysága" iránt. Ha az jut eszembe, hogy a költők álmodozásának tündérfátyolba takart végtelenje, a *tejút*, olyan állócsillagok gyülevészhada, a melyek egyik-másikáról a fény csak hétezer (7000) esztendő alatt jut el hozzánk, (pedig a fény nem túlságosan czammog, minthogy egyetlen másodpercz alatt háromszázezer kilométert surran át a mindenségben), akkor bizony nem tehetek róla, hogy az egész emberiség ösmert történelmi multjáról nem sokkal tartok többet, mint arról az elhagyott madárfészekről, a melyben tavaly még eleven, csipogó, mozgalmas élet volt, az idén pedig már csak korhadó szürke gömböcskeképen lig-lóg a galyak közt s a szél játéka apránkint szedi szét, mint elhasznált, elhagyott, semmire sem jó lomot. Ez a mi kis bolygónk már sejteti az ő kihült holdacskájában a saját jövendő sorsát ; — s ha még szép néhány billió esztendő mulhatik is el, a míg belső tüzének utolsó vörös parazsa is fekete ércczkővé hül : — de ezt megelőzőleg is csak ideig-óráig tarthat itt minden olyan élet, a melynek a feltétele a *meleg ;* (nem a *hő*, mert az minusz X-száz fok is lehet ;) — az a *nekünk* valóságos meleg, a mely nélkül még időszakilag is új jégkorszak semmisíthet meg Gea méhében minden életcsirát. Bizony, mondom, — a kérészbogárnak igaza van, a mikor a maga egy napját vidám és boldog életleéléssel tölti ; van az az egy nap akkora idő a *végetlen* „időben", mint az ember nyolczvan esztendeje, (jó bőven számítva) de az az egy nap legalább egyvégben csupa öröm ; — és soha még egyik kérészbogár a másikat meg nem ette. (De már a hangya, meg a méh, megöli a bolyába, illetve a kaptárjába tolakodó idegent ; tehát védi a maga otthonát, hazáját.)

Én biz' nem tudok a magam számára nagyobb gyönyörűséget, mint ha azt a *mindent* lesegethetem, titkait fürkészhetem, a melyet Természetnek nevezünk. Már a mennyiben „titok" a nyitott könyv, a melyben csak olvasni kell tudni. Ez pedig rajtunk múlik. A gondolkodó elme elvégre eljut mindenhova, a legnagyobbig és a legkisebbig ; csak a gyarló érzékelés (a mely igazán „emberi") teszi nehezebbé a dolgot. De egészen lehetetlenné még ez sem ; hisz egyik titok eloszlatása segít felderíteni a másikat, — mint a hogy egyik sinpárról a másikra robogva halad a vonat ezer meg ezer kilométereket. Tele van ez a studium folytonos meglepetésekkel, mint a legizgalmasabb regény, a melynek azonban a legigazabb és semmiben sem csak elképzelt eseményei vannak. Azt a mélységes bölcsességet, a mely mint lelki levegő árad *itt* minden zugból : a pusztán

KUN BÉLA ÉS MORGARI OLASZ KOMMUNISTA VEZÉR A TANÁCSKONGRESSZUS ÜLÉSÉRE MENNEK.

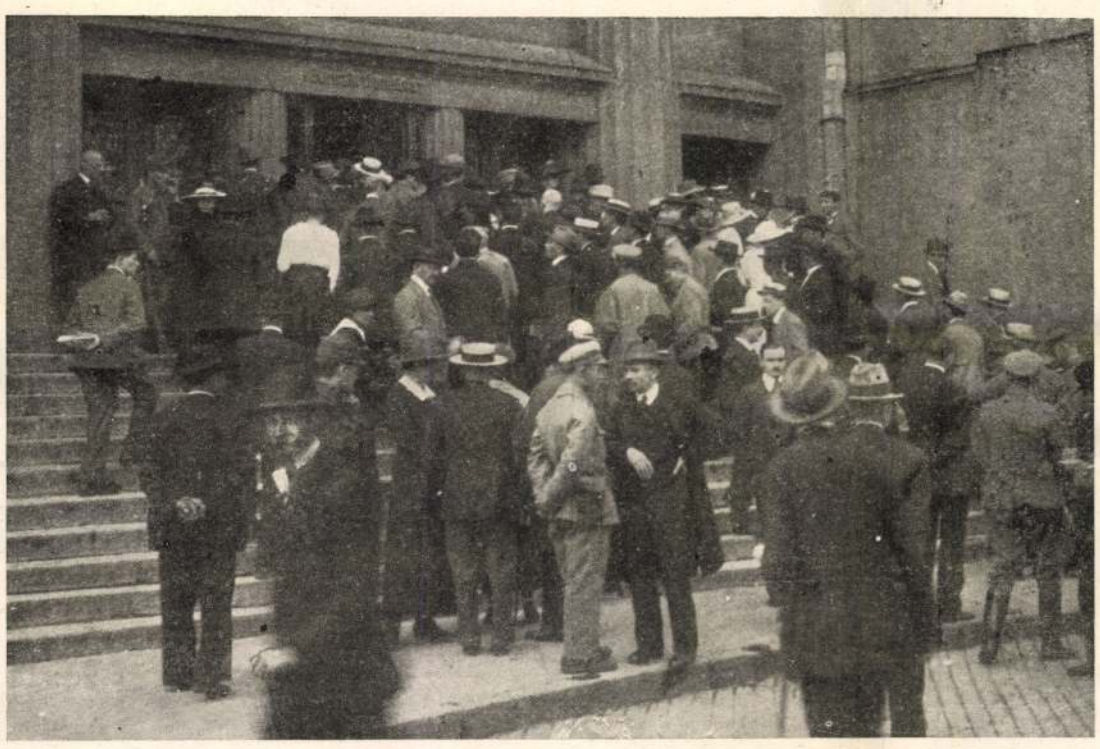

A VÁROSI SZINHÁZ BEJÁRATA ELŐTT, A KONGRESSZUS MEGNYITÁSAKOR.

A TANÁCSOK KONGRESSZUSA BUDAPESTEN.

csak emberire kiterjeszkedő bölcsesség az ő egyoldalú mivoltában utól nem érheti. Hisz' éppen az van itt, — mondom, — a mit az ember örökké lámpával keres; de a mi mellett annyiszor megyen el zavaros látásával: a hamisíttatlan örök igazság. Az *abszolut* igazság; a melyet nem lehet cáfolni, hanem tudomásul kell venni. A melyhez tehát alkalmazkodni kell; nem a rabszolga tehetetlenségével, hanem a változhatatlan természeti törvények megértésével és okos felhasználásával. A természet türelmes és jóságos tanítónk; csak nem kell erőnek-erejével fejjel mennünk az ő megdönthetetlen falának: igazságainak. Ezek az igazságok oly következetesek, olyan bizonyosak, hogy ugyanazt nem kell kétszer külön másképen megtanulnunk, ha egyszer már tudjuk.

De a Természet örökös rezgésében soha semmi sem áll meg egészen és így nem lehet mozdulatlan, nem lehet változatlan; éppen csak azok a törvények változatlanok, a melyek minden alakulást szabályoznak. Ezt megérteni, ehhez közeledni: felséges öröm és mindennél nagyobb elégtétel. Csakhogy *ezért:* oda kell ám mennie, a hol az igazságok szinte magoktól bontakoznak ki a szemünk előtt, — a szabad természetbe. Erdőn-mezőn, pusztákon-nádasokon, tavakon, avagy sodróvizeken, síkságon és magashegységeken; ha lehet, fel a felhők közé; meg le a föld gyomrába, Vulkán apó izzó kohójáig. Egyszóval: a *mindenségbe*, a melynek az egésze tele van a mi boldogulásunk és boldogságunk alapjaival, ha meg birjuk azokat érteni és a magunk számára értékesíteni is tudjuk.

Ezeknek az ösztönöknek bennünk kellene lennie már legzsengébb korunkban; ezeket belénk kellene tehát nevelni, testi-lelki erőnk legnagyobb fejlesztéseképen. Az egészséget jelenti ez a szívünk számára éppúgy, mint az elménk kibontakozó szárnyalásaiban.

De hogy mennyire hiányzik a természet ösmerete a legtöbb emberből, azt szinte

GARBAI ELNÖKÖL.

röstelnivalóan láthatjuk a „művelt", „tanult" társadalomban is, a melynek sok szereplő tagja illőbbnek tartotta még a legközelebbi multban, hogy valamelyik divatos színésznő apró szerepléseiről tájékozva legyen, mint azt, hogy többet is tudjon például a búzáról, mint hogy kenyeret sütnek belő'e.

Egy fiatal ügyvéddel kocsiztam egyszer az Alföldön, tavaszszal, a mikor legbujábban zöldelt a vetés. Hogy nem tudta szegény, melyik a búza, melyik a rozs, az hagyján. De a mikor megmondtam neki a kérdésére, hogy ez itt búzavetés, felkiáltott: akkor lehet ez szép, a mikor virágzik! Mert ő a kék „búzavirágot" hitte a búza virágának.

Egy öreg erdésztől kérdeztem egyszer a Bakonyban, hogy miféle virág ez itt a víz partján; hümmögött s így felelt: „ez csak olyan növény". (Szóról-szóra. Sapienti sat est.)

Hány „tudós" ember van, a ki a természet ölén mindössze zöldet lát (a mikor tudni-illik nyaral); a ki a vereben kívül egy madárról sem tudja bizonyossággal, hogy az micsoda. De gazdaember is hány van, a kinek minden nagyobb ragadozó madár: *sas;* minden kisebbfajta pedig: *vércse.* — Punktum.

Mit ér az, ha a diák bemagol annak idején nagy keservesen egy sereg természetrajzi állat- meg növény latinnevet és kínlódik az anatomiával s a teljesen *csak* szakembernek szükséges, de a laikus számára *csak* elfelejteni jó száraz adatokkal; — ellenben ha a virágos mezőre, vagy az annyit áhított erdőbe vetődik, nem ösmer ott rá egy-két nagyon is közönséges fán, bokron, virágon, rovaron és madáron kívül a többi kilenczvenre; sőt kárát-hasznát még annak a kevésnek sem tudja.

Ha én természetrajzot tanítottam volna, mindent, a mit csak lehet, biológiai (élettani) alapon magában a szabad természetben magyaráztam volna meg a diákjaimnak. Már márcziustól kezdve ki-kivittem volna őket akárhova, a hol a természet él és a mit ott láttak volna, azzal mindennel megösmerkedtek volna, soha el nem felejtve többet, hogy milyen isteni zsendüléssel kezdődik a tavasz és milyenek, melyek az első sietve előbúvó legüdébb füvek és virágok; hol szeretnek azok teremni, s mire valók leginkább, — melyik madár „ki", t. i. minő az egyénisége, a szokása, (akár azt is mondhatnám, hogy: az erkölcse), ellesve a hangját, sőt még a röpülése mozdulatait is, hogy már arról ráösmerhessen a levegőben, a mikor elvillan előtte. Az egész esztendőn így végigsétálva, észre sem vettük volna, hogy nini: mindent megtanultunk nagyjából; legalább is annyira, hogy a kinek azután kedve és rátermettsége van, az, érdeklődéssel már eltelve, magában is folytathassa a továbbtanulásnak leghitelesebb módszerével az egyéni megfigyeléseket.

*

1. Bokányi. — 2. Vanczák. — 3. Brandsteinné. — 4. Vántus. — 5. A párttagok. — 6. Vincze Sándorné beszél.

ZÁDOR ISTVÁN RAJZAI A SZOCZIALISTA-KOMMUNISTA PÁRT GYŰLÉSÉRŐL.

Utunk a természetben mindig és mindenütt dúsgazdag életjelenségek közt vezet, néha tündéri tájakon. A ki ezt az utat járja, az meg is ösmeri ; akkor pedig a *végnek* hirdetett elmúlást is vigasztalóbbnak látja ; hisz folyvást éreznie kell a meg=megújúló életet, amelyé a jövő. Vagy nem folytatódom=e abban a virágban, a mely fölöttem abból a hantból él, a mely belőlem lett? . . .

A legcsekélyebb levegőáramlás, a legkisebb hőváltozás, a légkör páratartalmának parányi módosulása a fény, a homály, a sugárzások látható vagy láthatatlan folyamatai, a már említett örök rezgés, a mely benne él a hangban, a színben, a villamosságban, a delejességben : ez mind megannyi szakadatlanul működő=dolgozó erő, a mely bármily nekünk pillanatnyilag észrevehetetlen sorozattal kapcsolódik is egymáshoz, mégis bizonyosabban megmozdítja az égbenyúló hegyóriásokat, mint akár a földrengés, mert folytonosan koptatja, őrli, élenyíti, anyagának összetételében változtatja ; sodorja a mai alakból és vegyületből való megmásulás felé ; a nélkül, hogy a legkisebb parány is kárba veszne és megsemmisülne e közben.

A szem csak *néz ;* — de a lélek, az értelem, az *lát*. Mily szánandók azok, a kik csak nézni tudnak. Mennyi gyönyörűségtől vannak megfosztva, ép szemmel is — vakon! — Milyen másképen ítél a látószem, a melynek a gondolatok távlataiba is van betekintése.

A vegetáriánus azt hiszi, hogy ő mennyire „humánusabb", mert nem öl állatot a gyomra kedvéért. De arra nem gondol, hogy a salátáján mennyi piczike bogár élt, a melyet ő neki el kellett pusztítania, hogy azzal a salátával maga lakhassék jól ; — pedig : egy élet = egy élet ; akár akkora testben van, a milyen az elefánté, akár csak nagyító üvegen át láthatjuk meg.

A fecske ártatlan, hasznos kis madár a köztudatban, s a mi a hasznosságát illeti,

MORGARI ELVTÁRS,
AZ OLASZ KOMMUNISTÁK KÜLDÖTTJE.

emberi érdekeink szerint méltán tartjuk annak. De mennyivel „vérengzőbb", gyilkosabb a fecske, mint a legvérszomjasabb sólyom! Hisz' a sólyomnak elég, ha mindennap levág egy=két nekivaló zsákmányt, — míg a fecske ezernyi életet semmisít meg naponkint ; hisz' minden általa elfogott rovar, légy, szúnyog, megannyi élőlény, a melynek kedves a maga egyetlen élete.

Egy barátommal sétáltunk egyszer korán reggel egy vidéki szép kertben. El volt ragadtatva a ragyogó égtől, a harmatos virágoktól ; az illatot hintő szellőtől, a felhők játékától ; — mindentől, a mit megbírt látni és értékelni tudott. „Igazi természetrajongó" volt. Egyszer véletlenül lenézett a porondos útra s feltűnt ott neki valami. Kis, igen keskeny barázda húzódott keresztül az úton, s mellette parányi tenyérnyomok látszottak. Mi lehet ez?! . . . Megmagyaráztam neki : Itt az éjjel tragédia folyt le. Ez a szalmaszálkeskenységű barázda egy éjjeli pille útja ; valamely favágó pilléé, a mely nagyon rosszul, vagy sehogysem röpül, hanem mászva=menve sétál át egyik fáról a másikra, s a szárnyát rezgetve vitorlázik arrább=arrább a földön ; a míg — és most következik a tragédia, — a míg elébe nem kerül a végzete, egy varangyos béka alakjában. Ezek a piczi tenyérnyomok a béka nyomai. Itt vége a kanyargós barázdának. A béka itt elfogta a pillét. Az erősebb megette a gyöngébbet.

Arrább egy vén almafa tövében vörös=rozsdaszerű portörmeléket vesz észre a barátom. „Hát ez mi lehet? . . ." „Nézz csak végig a fa törzsén abban az irányban, a hol alant a rozsdapor van ; találsz valahol egy kis lyukat, a honnan ez a por kihullott és hullik esetleg most is ; mert odabent dolgozik *valaki*". „Ihol a lyuk ni! . . ." „Most menjünk a méhesbe horgos drótért, a milyen mindig van ott készletben ilyen czélra".

Elhozzuk a drótot ; bedugom a kis lyukba jó mélyen ; puhát érzek, megforgatom, kihúzom. Rajta lóg egy csunya nagy pondró, a faféreg, a mely egymaga meg bír ölni egy fát, úgy átrágja. Most ezt a kis lyukat ki kell vágni ; az öblös belsősebeket be kell kenni fagyógyító kátrányken̈ocsel ; a seb lassankint szépen beforrad ; — a fa tovább él, díszlik, — meg van mentve. Pedig a pusztulás küszöbén volt . . .

Sohasem fogy el előlünk odakint a látni, megfigyelni, tanulni való. S a mikor már mindent magunkba szívtunk, a mi csak belénk fért, akkor az otthonosság végtelenül kedves kényelme, biztossága lesz a jutalmunk fáradozásunkért. Csak annál nagyobb kedvvel folytathatjuk ott, a hol elhagytuk, a saját otthonunkkal való szakadatlan megösmerkedést.

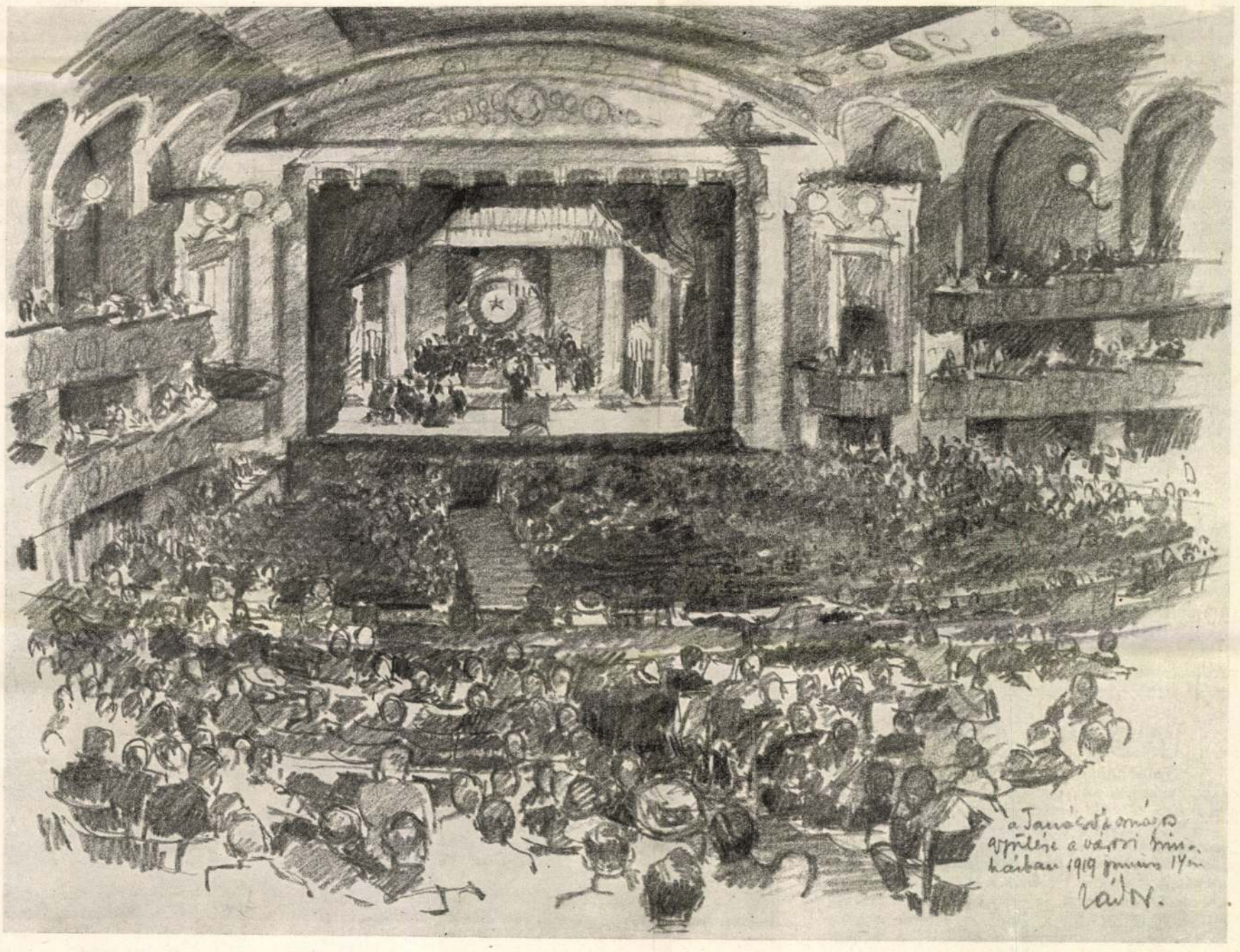

A TANÁCSOK ORSZÁGOS GYŰLÉSÉNEK ÜNNEPI MEGNYÍTÁSA A VÁROSI SZINHÁZBAN 1919 JUNIUS 14-ÉN. — *Zádor István rajzai.*
(A szinpadon az elnökség és a kormány tagjai.)

Zádor István

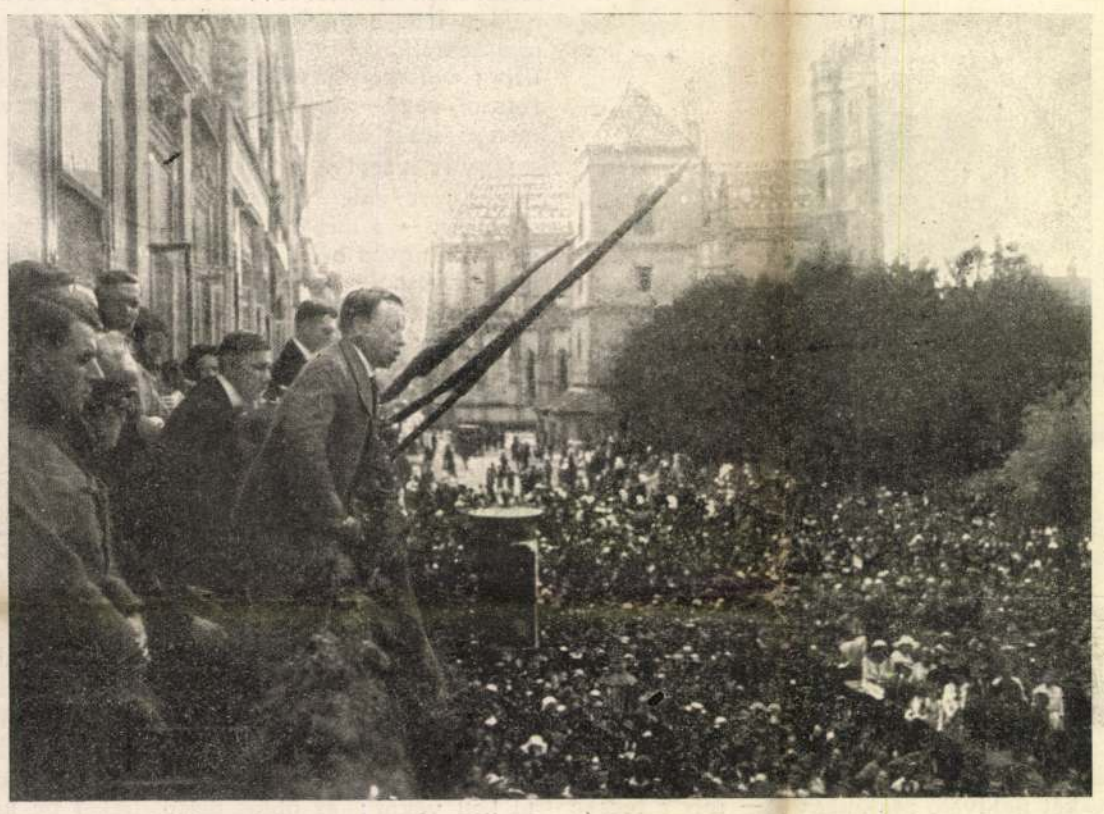

KUN BÉLA BESZÉDET TART A KASSAI DOM-TÉREN A VÁROSHÁZA ERKÉLYÉRŐL.

Itt és ilyenkor nem kísérik az embert rossz, csúf, önző, másoknak kárát rejtő gondolatok. A kísértő ördög nemcsak a tömjénfüsttől szökik, — a legenda szerint, — hanem a felvilágosító és nevelő természetkultusz tájékairól is.

Ezeken a tájakon minden a természet nagy háztartásának az egyensúlyban tartására van berendezve; még ott is, a hol emberi czélok szerint alakult gondolkodás ennek éppen ellenkezőjét állapítaná meg. Hisz' mindent, a mit a természet alkotott, ő maga segít tovább az életrevalóság érdekei szerint. Megtartja az erőset, az egészségeset, s látszólag kegyetlenül és ridegen elejti a beteget és gyöngét; de az utód érdekében így van jól és bölcsen; pedig a múlandó életeket csak az erős, egészséges folytatódások tarthatják fenn a méltó utódokban.

Itt mindig annak van igaza, a melyik élni akar és élni tud. A keményizmú, szívósinu szarvas bizony nem valami finom delikátpecsenye — *nekem*. De a szarvasnak az jó, hogy ő olyan, a milyen, — mert ezzel az izomzattal s ezekkel a drótinakkal biztosan vágtat olyan sziklás hegyoldalon, a hol én a harmadik ugrásommal elvágódnám s a nyakamat törném; sőt a hol még a veszedelmes ragadozófajta sem bír a nyomában maradni. Vagy a giliszta nem eszményi erő-e, a mikor keresztül eszi magát a földrétegeken, legpuhább puhány létére? . . . Lehet-e mindezt végig úgy kitanulni, hogy új meg új csoda ne akadjon elénk, örökös izgatásaival és edzésével a tanulás vágyának?

Mindez a természetért rajongók legkiváltságosabb öröme, mulatsága, üdülése; — fiatalítója testben is, hát még lélekben . . . Nem irigylendő-e: nyolczvan évvel éppoly rajongónak maradni meg, mint húsz éves szívvel szerelmesnek lenni?! Csakhogy a húszéves szívek szerelmét nevetik az istenek minden esküvésökkel egyetemben. Míg a természet híve a hűség apotheozisának megtestesülése. Eszményéhez a sírig, tehát örökké hű.

A CSEHEK KASSÁN.

A ragyogó júniusi nap aranysugarait szórta szét a környéken, a mikor a különvonat berobogott az állomásra. A zöld fenyőlombokkal, piros selyemzászlókkal és vörös drapériával feldiszített állomáson egy kézzel írott tábla áll ezzel a felírással: „Isten hozott" és alatta a sebtiben odamázolt név: „Kassa". Ennek a táblának a másik oldalán még „Kosice" van felírva, így nevezték el a megszálló csehek a várost. Most eltünt ez a tábla minden szomorú emlékével annak az öt keserves hónapnak, a miről megkönnyebbült szívvel beszélnek a kassaiak.

A cseh megszállás első napjaiban a város képe nyugodt és csendes. A lakosság higgadtan és fegyelmezetten viselkedik, inkább nem mennek ki az utczára, semhogy okot adjanak a rendzavarásokra. A cseh lövészezred fegyveres őrjáratai czirkálnak a városban, de a néptelen utczákon nem igen akad dolguk. A belváros rendjét nem zavarja semmi, a külvárosban azonban fosztogatnak a cseh katonák, a magánlakásokba is behatolnak, a hol fegyverkeresés ürügye alatt rabolják el a holmikat. Január elsején jelentek meg az első cseh szövegű plakátok az utczán, természetesen nagy feltünést keltve. Igen sokan sereglettek körülöttük és megtörtént, hogy túlheves emberek a plakátokat letépték. A megszállás második napján két cseh tiszt a színházban is megjelent, a hol kijelentették a igazgatónak, hogy a hét két napján tótnyelvű előadást fognak rendezni.

Általában rend és nyugalom van a városban. A csehek elrendelik az alkoholtilalmat és hozzálátnak a berendezkedéshez. Az élelmiszerellátás körül zavarok vannak ugyan, nincs liszt, czukor és petróleum, de a csehek mindent megigérnek és egyelőre a maguk részére a város élelmiszerkészletéből semmit nem foglalnak le, semmit nem vesznek el.

Schöbl ezredes, a cseh-szlovák haderők kassai parancsnoka, január ötödikén felhívást intézett Kassa város polgáraihoz, a melyben azt mondja, hogy a világtörténelmek törvényszéke úgy döntött, hogy Kassa a cseh-szlovák állam egyik alkotó eleme és az is fog maradni. Ők békét és rendet hoznak a városba, de megkívánják, hogy a városban is tökéletes legyen a rend. Addig is, míg a további rendeletek meg nem jelennek, a városban betiltja az összes gyűléseket és egyúttal valamennyi Kassán kiadott lapnak a megjelenését beszünteti. A cseh-szlovák állam hű polgáraitól megkívánja, hogy házaikat a cseh-szlovák állam nemzeti zászlóival lobogózzák föl.

Szomorúan és leverten olvasták a felhívást a kassaiak, a katonaság állandóan razziákat tartott a renitensek ellen és közben megalakult a szlovák nemzeti tanács és „Slovensky Noviny" czímen cseh lapot akarnak indítani.

Szerencsére megérkeznek Kassára az olaszok Rossi tábornokkal s öttagú vezérkarával, a kik hamarosan átlátják a helyzetet és enyhítik a csehek szigorú intézkedéseit. Srobár tót miniszter is megérkezik január 12-én a városba és ezen a napon hivatalosan bekebelezik Kassát a cseh-szlovák köztársaságba.

Közben az élelmiszerhiány folyton nő, a városban ez csak fokozza az elégedetlenséget, a lisztadagokat nagyon redukálni kell és az olaszok mindent megigérnek, hogy javítsák az elégedetlenséget. Január 21-én volt az első szlovák népgyűlés Kassán, a hol az ünnepségek közepén egy sipító gyerekhang elkiáltotta magát: Éljen a magyar köztársaság! A gyűlés rendje egyszerre felbomlott, mindenki a közbekiáltót kereste, a kit véresre vertek. Még aznap a nemzetiszínű kokárda viselését is megtiltják és egy fiatal leányt, a ki nem hajlandó piros-fehér-zöld szalagját a hajából kivenni, főbelövéssel fenyegetnek s csak a szülei és hozzátartozói rábeszélésére írt alá a derék kisasszony egy nyilatkozatot, a melyben kiskorúságával és meggondolatlanságával indokolja cselekedetét.

Közben nagy szorgalommal folyik a város csehszlovákítása. A magyar bankjegyeket lebélyegzik cseh-szlovák bélyeggel. Rizst és iparczikkeket hoznak Prágából a városba, leszállítják az élelmiszerárakat és minden módon azon vannak, hogy a tőlük folyton idegenkedő lakosságot megnyerjék maguknak. Este azért állandóan razziáznak, a mi ellen a polgárság tiltakozni próbál, de hasztalanul. Közben titokban készülődnek a kassai magyarok márczius tizenötödikének megünneplésére. Sekac János zsupán azonban már jóelőre betiltja az ünneplést. Márczius tizenötödikén aggódva, félelemmel, elzárva a világtól, hírek nélkül és szomorúan áldoznak a kassai magyarok a szabadságharcz emlékének és mikor ők nem ünnepelhetnek nyilvánosan, a megszálló csehek nagy czéczó és parádé közben lefejezik a kassai honvédszobrot, nyilvánosan gyalázzák a magyarokat az utczán és rövidesen megtörténik az első véres összeütközés, a melynek két asszony az áldozata és egy cseh katona. A megrongált honvédszobornál lelkes magyarok a Himnuszt kezdték énekelni, hogy ily módon tanuságot tegyenek hazafias érzésükről és tüntessenek a csehszlovákok ellen. A csehek sortűzzel válaszoltak erre.

Most már pattanásig feszült a húr, mindennaposak az egyenetlenkedések és apró összeütközések, a nyomor, különösen a nép között folyton nagyobb és nagyobb lesz és a város polgársága sérelmeinek tolmácsolására Srobár tót miniszterhez fordul. Az árak hallatlanul magasak, a lakásinség óriási, a munkásokat állandóan támadják, mindenkiben bolsevikit látnak és az üldözések, letartóztatások nem akarnak megszünni.

Kassaiak ma már borzadva mesélnek arról, a mi ezekben a rémséges napokban történt. A munkanélküliség folyton nő. A megszállás óta a viszonyok semmivel sem javultak, sőt inkább

FEHÉRRUHÁS LEÁNYOK VIRÁGCSOKORRAL FOGADJÁK GARBAI SÁNDORT KASSA FŐUTJÁN.

A TANÁCSKORMÁNY A FELSZABADÍTOTT KASSÁN.

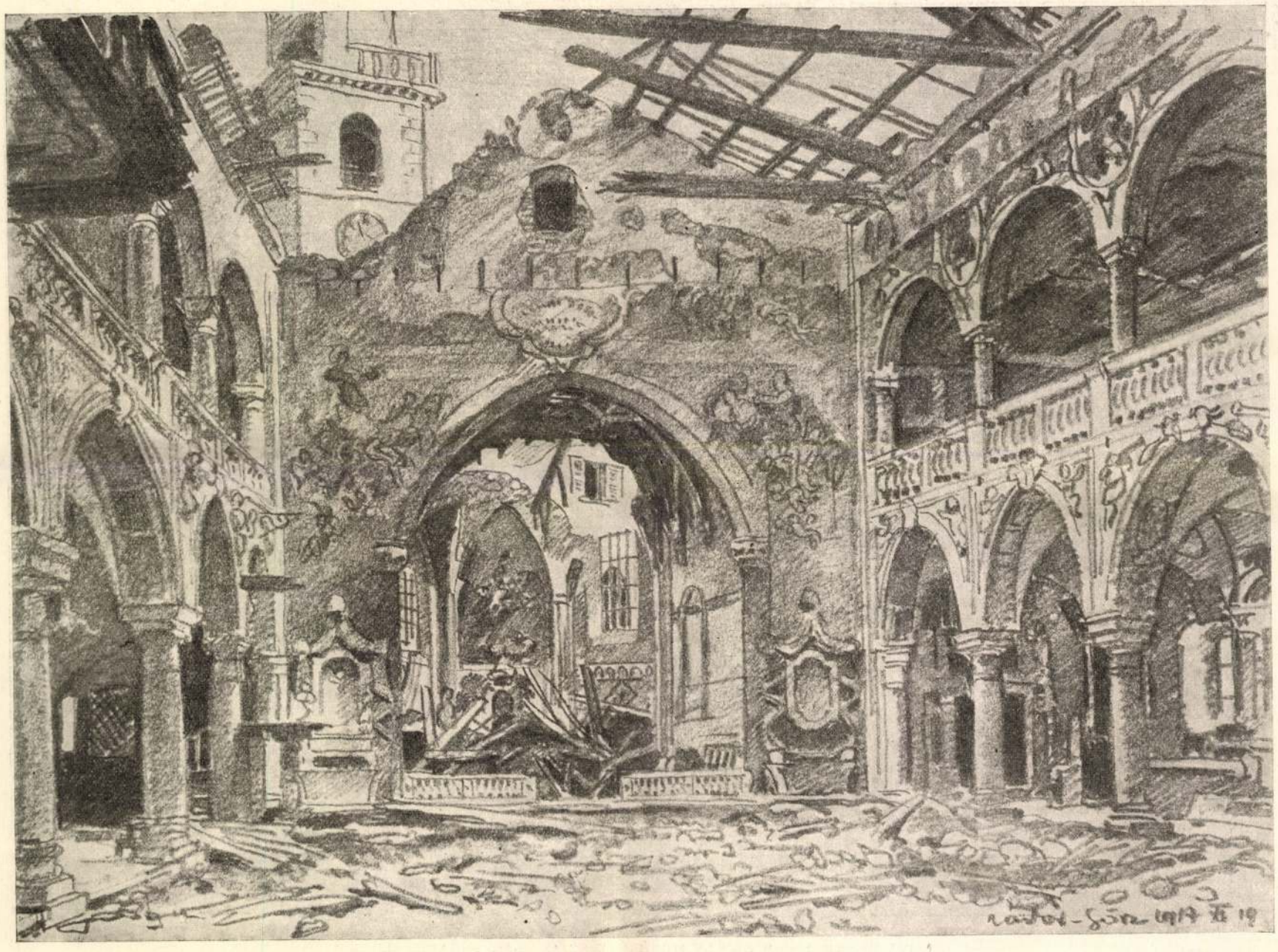

A SAN ILARIO TEMPLOM BELSEJE.

GÖRZ A VISSZAFOGLALÁS UTÁN. — Zádor István rajza.

A KÓPÉ.

Regény. **(Folytatás.)**

Irta Arnold Bennett. — Forditotta Németné Langheim Irma.

Olyan tettetett lenézéssel ejtette ki a Fearnes nevét, mintha jelezni akarná, hogy ő meg Denry képesek ezt az embert a világegyetemben a megérdemelt helyére állítani.

— Maga, úgy látom, ismeri az egész ügyet? — csodálkozott Denry.

— Az csak természetes, mikor az egész város erről beszélt. Különben is a Fearnesné leánya, Annunciata — micsoda név, mi? — tanítványaim egyike és pedig a legfiatalabb.

— Nos hát — felelte újabb szünet után Denry — nem tűrhettem, hogy Fearnes ennyire legyűrjön engem!

Ruth elmosolyodott. Denry érezte, hogy tökéletesen értik egymást.

— Abban a dobozban talál majd czigarettát — mondta most Ruth, mikor már Denry harmincz percze ott volt és a kandalló felé mutatott.

— Megengedi, hogy rágyujtsak? — mormogta Denry.

A leány csak szemével intett igent.

A nagyobbik dobozban ezüst gyufaskatulya is volt, semmi sem hiányzott. Denry azt hitte, hegytetőn áll és a kanyargós úton csak kényelmesen le kell sétálnia az igéret földjére. Tetszelgett abban, hogy olyan nagyvilági tónusban tudta megkérdezni: «Megengedi, hogy rágyujtsak?»

Vigyázva eregette ki a füstöt. És czigarettával a szájában, miközben balkezével eloltotta a gyufát, megkérdezte:

— Maga nem czigarettázik?

— Oh igen, de nem nyilvánosan. Ismerem magukat, férfiakat!

— De kérem — tiltakozott Denry és közelebb tolta hozzá a dobozt.

Ruth nem gyujtott rá. «Oh nem azért, mintha magától tartanék, dehogy is. De nem érzem jól magam. Nagyon fáj a fejem.»

Denry arcza részvétteljes kifejezést öltött.

— Igazán feltünt már, hogy kissé sápadtabb, mint rendesen — mondta akadozva.

— Sápadtabb . . . — ismételte a szót Ruth. — Reggel látott volna. Tudja, szédülésekben is szenvedek. Az orvos azt mondja, nincs jelentősége, csak emésztési zavaroktól ered. De hát ne beszéljünk csekély személyemről és hiábavaló panaszaimról.

Denry tiltakozott, de a magasabb czivilizáczió köréből túlkevés tapasztalattal bírt ahhoz, hogy ezt hatásosan és szépen kifejezze. Nem tudta magát természetesen kifejezni. Először ugyanis mindig összeállította magában a mondatot, azután mondta csak ki, így ezután végeredményben hiányzott a szükséges közvetlensége. Nem tehetett róla, de folyton az járt az eszében, hogy milyen csodálatos önuralommal bírnak az asszonyok. Mert ha neki — a mi szerencsére ritkán történt — fájt a feje, ő semmi másra sem tudott gondolni és semmi másról nem tudott beszélni, mint a főfájásáról; a mindenség az ő számára olyankor kizárólag a fejfájásából állt. Ruthnak pedig most fájt a feje és több, mint félóráig nem is említette.

Most pedig elkezdett mindenféle pletykákat mesélni a Fearnesékről és a Swetnamékről; elmesélte, mit beszélnek Minor Heinrichről és Tellwright Annáról, a gazdag, öreg uzsorás leányáról. Semmi kétség, ő bejáratos a bursleyi társaságba! Olyan volt a beszéde, mintha a házakról elmozdította volna a homlokzatfalakat és kényelemben, a legkicsinyesebb a prólékossággal végigvizsgálgatott volna minden szobát a legutolsó zúgig. Denry pedig szükségképen úgy tett, mintha legalább is majdnem olyan mindentudó volna.

Ruth egyszerre váratlanul félbeszakította beszédét és hátradőlt a székén.

— Mondja kérem, volna oly szíves bemenni a raktárba? — kérdezte halkan. (Ruth rendesen raktárnak nevezte a tánczteremet, mert valaha az árúházhoz tartozott.)

Denry szolgálatkészen ugrott fel:

— Természetesen — mondta mohó buzgalommal.

— Azt hiszem, talál ott majd egy kis üveg Eau de Cologne-t a kereveten — lehelte Ruth és lehunyta a szemét.

Denry, feladatától áthatva, elsietett és magát félelmetesen nagy gavallérnak, gyenge asszonyok oltalmazójának tekintette. Tisztán érezte, hogy a helyzethez méltónak kell mutatkoznia. Meg is találta a kis üveg kölni vizet a zongora tetején. Felkapta és a lovagiasság szárnyán repült vele vissza a beteghez. Noha nem tudta eddig, hogy a kölni víz akár gyógy-, akár óvszer a fejfájás ellen.

Ruth kinyitotta a szemét és nagyon erőlködött, hogy vidámnak és egészségesnek lássék. De nem sikerült neki. Kivette a dugót a palaczkból, megszagolta előbb a dugót, majd a palaczkot; azután néhány csöpp vizet a zsebkendőjére csöppentett és a kendőt a halántékára nyomta.

— Jobban vagyok! — mormogta.

— Igazán? — tudakozódott Denry. Maga sem tudta, mihez fogjon; leüljön-e, mintha csakugyan elhinné, vagy maradjon tiszteletteljesen állva, komoly aggodalmat fejezve ki mozdulataival? Gondolt arra is, hogy el kellene mennie; de vajjon nem lett volna udvariatlanság, ha Ruthot ilyen körülmények között magára hagyja? Hiszen olyan egyedül volt. Nem tartott cselédet, csak alkalom adtán fogadott napszámosnőt.

A leány bátran, tettetett vidámsággal bólintott . . . Azután újból visszaesett.

— Nem gondolja, hogy jobb lenne, ha lefeküdnék? — ajánlotta Denry, mikor már jobban ura lett a hangjának. És hozzátette: «Én el fogok most menni! . . . Maga feküdjék le. Ez az egyetlen, a mi használ.» Úgy szólt hozzá, mint valami bölcs nagybácsi.

— Oh dehogy — tiltakozott, de minden meggyőződés nélkül, a leány.

— Különben sem mehet el, míg ki nem fizetem a házbért.

NIKITA MONTENEGRÓI KIRÁLY MEGÉRKEZÉSE AZ OLASZ FŐHADISZÁLLÁSRA.

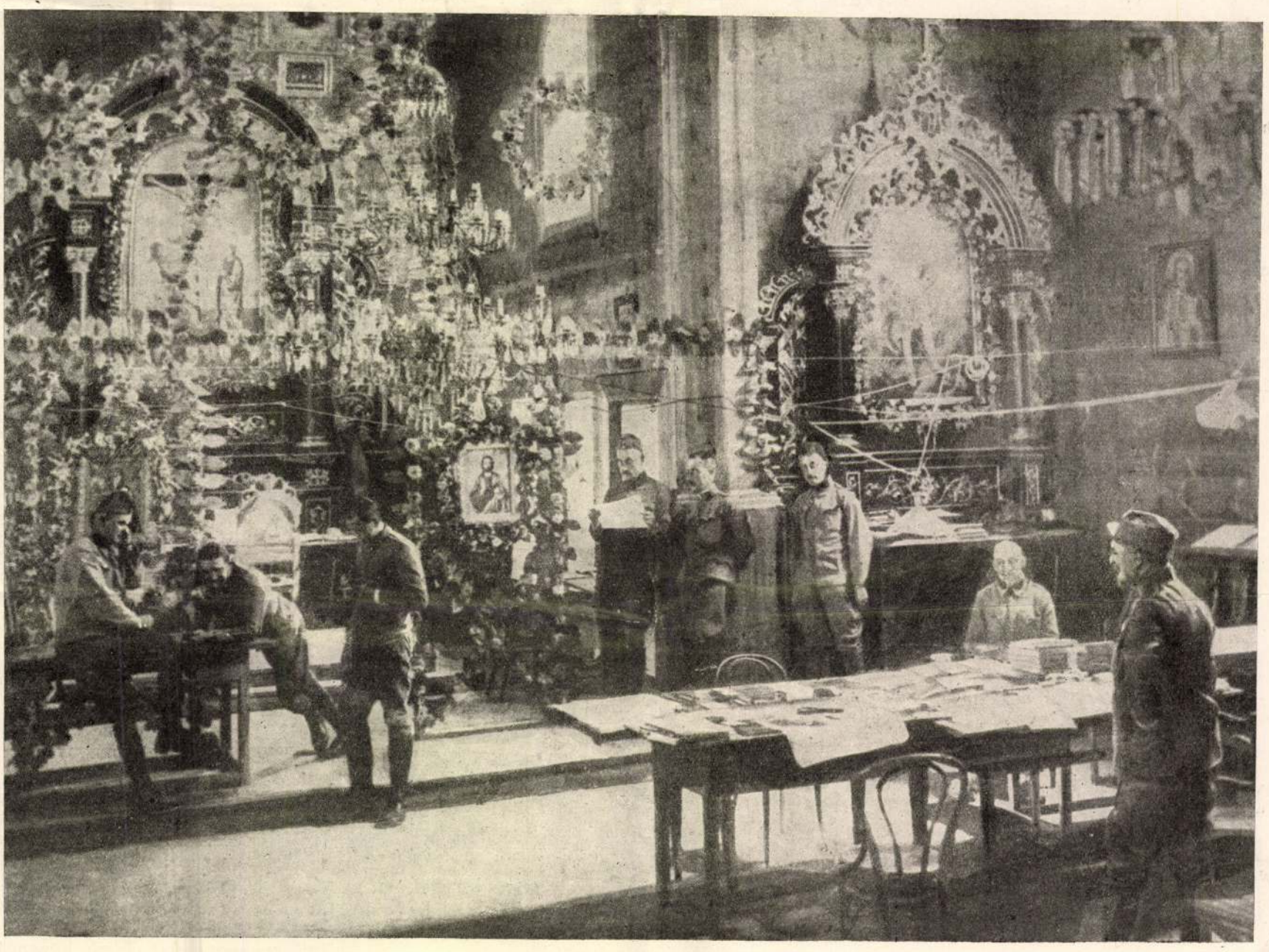

VEZÉRKARI IRODA EGY FELSŐOLASZORSZÁGI TEMPLOMBAN.

VIA DEL CORNO, ELŐTÉRBEN AZ OLASZ VÉDELMI ÁLLÁSOK.

GÖRZ A VISSZAFOGLALÁS UTÁN. — Zádor István rajza.

Már a nyelvén volt: «Ne nyugtalanítsa most ezzel magát!» De az utolsó perczben mégis csak meggondolta. Denryben jó adag egészséges józanság volt. Most is, mikor sebtiben el akart távozni, hogy Ruth lefeküdhessék, zavarban volt, miként említse a bért a nélkül, hogy őt megbántaná. E nehézséget most Ruth maga hárította el.

A leány kinyujtotta a karját és a mellette álló kis asztalon heverő kosárból kivette a kulcscsomót.

— Nyissa ki, kérem, helyettem az íróasztalfiókot, igen? — kérte. És mialatt a kulcsok között válogatott, hozzátette:

— Minden negyedévben beraktam a maga híres Calvertjének járó pénzt az egyik asztalfiókba ... itt a kulcs.

Denry átvette. Ruth a fáradságtól kimerülve, újból visszahanyatlott.

— Erősen meg kell forgatnia a kulcsot a zárban — mondta elhalóan.

Erősen megforgatta.

— Majd talál egy erszényt a jobboldali kicsi fiókban — mormogta Ruth.

A kulcs fordult és forgott zárjában. Kezdetben akadozott, de aztán már túlkönnyen is mozgott.

— Úgy látszik, nem nyitja — mondta Denry és rendkívül ügyetlennek érezte magát.

A kulcs csikorgott és fordult és a köteg többi kulcsa összecsördült.

— Ma reggel még egészen könnyen nyitottam fel — szólt Ruth. — A fiók talán erősen becsapódott?

A kulcs csak forgott tovább.

— Nos majd kinyitom én — mondta végre, megunva a dolgot, Ruth.

— Ne, csak maradjon — kérlelte Denry.

A leány azonban, erejét összeszedve, felkelt, odatámolygott az íróasztalhoz és kezébe vette a kulcscsomót.

— Félek, hogy eltört valami a zárban — jelentette ki szelid rezignáczióval, miután ő is hiába kisérelte meg kinyitni a zárat. Neki sem sikerült.

— Eltörtem? — hebegte Denry. Érezte, hogy e perczben nem fest valami ragyogóan.

— Nem volna terhére beszólni Allmanhoz, küldjön fel rögtön valakit, a zárat felnyitni? — mondta Ruth, miután újra elfoglalta a helyét. — Mást nem tehetünk. De talán jobb lesz, ha azt mondja, hogy holnap reggel küldjenek valakit. Mihelyt kinyittatom a fiókot, fel fogom magát keresni és elhozom a pénzét. Megmondhatja azt is a maga kedves Calvert barátjának, hogy jövő negyedben a lakást felmondom.

— Ne fáradjon, kérem, azzal, hogy engem felkeres. Felnézhetek én újra, — válaszolta Denry.

A leány titokzatos hangon és sietve búcsúzott tőle. Denry nem volt egészen biztos, vajjon emelkedett, vagy sülyedt-e a szemében, mint világfi és ízletes teák élvezője?

— Ne felejtsen el beszólni Allmanhoz — szólt utána Ruth, mikor elhagyta a szobát. Maga nyitotta fel magának a lakás ajtaját.

III.

Denry aznap éjjel későn jött haza a Sport Klubból, a hol felette élvezetes estét töltött. A mulatsága reggeli egy óráig tartott. És épen a mikor anyja házacskájának kapujába beleillesztette a nagy kapukulcsot, egyszerre különleges tüneményre lett figyelmessé, a mely a Brougham-utcza felső végéről közeledett. A meleg nyári éjszakában, a gáz világánál észrevette, hogy valami nagy és széles négyszögletes micsoda lassú mozgásban közeledik.

Ez a valami egy butorszállító kocsi volt.

A dologban a rendkívüli nem az volt, hogy ez a négyszögletes valami butorszállító kocsi volt, hanem az, hogy saját erejével mozgott. Mert lovak nem voltak elébe fogva és Denry látta, hogy a kocsi rúdja felfelé van állítva, a mint azt a kocsisok állítják, ha valahol kifognak. Szóval e butorszállító kocsi egyszerűen meglépett valahonnan. Megharagudott és megszökött. Őrzői nyilván nem kötötték meg elég jól és nem zárták le kellőképen a fékét. Elszabadult.

A kocsi illő méltósággal haladt. Nyilván átértette a helyzet humorát.

A mint Denryhez közeledett, a zakatolása természetesen egyre növekedett. Erre Denry kihúzta a kulcsot az anyai ház kapujából és zsebre vágta. Denry mindég válságokban volt elemében. És a butorszállító kocsi bizony válságos helyzetet teremtett. A Brougham-utca ugyanis lejebb veszedelmesen meredek volt és így ki tudhatta, hogy a buzgón előretörő butorszállító kocsi mire képes?

A mikor a kocsi három és fél mértföldnyi óránkénti sebességgel haladva Denryhez ért, az felugrott, azaz inkább felmászott rá, nem hagyva e működése közben maga után egyebet, mint a szalmakalapját, a mely az anyja kapuja előtt maradt tanubizonyságul, hogy fiacskája ott volt és rendkívüli körülmények között távozott. Denrynek most az a fényes eszméje támadt, hogy le fogja ereszteni a kocsirudakat és azokat fogja fékül használni. De nem lévén gyakorlata a kocsirudak leeresztésében, bizony lassan csinálta, úgy, hogy még mielőtt a rúdpárt leeresztette volna, a kocsi már nyolcz mértföldnyi óránkénti sebességgel haladt és az út legmeredekebb része még előtte volt. Hozzá még a baloldali rúd lecsúszása folytán a kocsi balra fordult és Denry éppen csak kellő pillanatban ereszthette le a másik rúdpárt, hogy az útjában álló lámpavasba bele ne fusson. A hegyes kocsirúd hegye befúrta magát az úttest felületébe, a mi néhány perczre gondolkozóba ejtette a kocsit. Szerencsétlenségre azonban a meredek út megerősítette őt makacs önfejűségében úgy, hogy néhány perez mulva a kocsirudak eltörtek és úgy látszott, a butorszállító kocsi egyenesen kiszáguld a nyílt mezőre. (Valójában azonban a karálisba száguldott bele.) Ekkor Denry észrevette a féket és dühösen küzködni kezdett annak

GÖRZ AZ OSTROM ALATT. — A gránátok elől pinczékbe menekültek a családok.

vasfogójával. Fordította és forgatta újra meg újra, de nem látszott semmi hatása. A kocsi csodálatosképen még mindég az úttest közepén maradt. Ekkor Denry már homályosan kivehette a csatorna kikötőpartjának korlátját és a korlát kettős faajtaját. Nem tudott leugrani; a butorszállító kocsi a már expresszvonattá változott. A Brougham-utcza utolsó ötven vagy hatvan métere vízszintes volt és így itt a kocsi lassanként engedett sebességéből. Denry most már a gázlámpák fényében világosan látta a kikötőpart kapuit és rajta festett betükkel a felírást:

Shropshire Unio Canalis Comp. Limited.
Szállítók.

Csak üzleti ügyekben szabad a bemenet.

Ő egyenesen a kapunak tartott. A butorszállító kocsinak nyilván üzleti dolga volt ott bent. A szekér azonban belebotlott a híd-mérleg vaskorlátjába és ez kitérítette útjából úgy, hogy kapu helyett most már oldalvást a kapu és az egyik téglaczölöp felé tartott. Denry összeszorította fogait és az ülésbe kapaszkodott. Félelme alaptalan volt. Úgy látszott, hogy a kapu papirból, a téglaczölöp kártyalapból készült. A butorszállító kocsi úgy ment át rajtuk, mint kard a szellem testén és Denry életben maradt. Az utazás még hátralevő része rövid, de megerőltető volt, a mi részben a czementzsákok sokaságának, részben a kanális közvetlen közelségének tudható be. A butorszállító kocsi a csatornába ugrott és ivott, mint egy víziló.

Denry megkapaszkodott a faalkotmányban és pár pillanatra a víz alá merült ugyan, de sikerült felállnia arra a keskeny deszkára, a melyből a kocsirudak eltörött végei meredtek égnek és így derékig vízfelett tarthatta magát. Úszni nem tudott.

Mélységes csend volt és kivéve a csillagok halvány viszfényét a kanális medenczéjének széles felületén, koromsötétség honolt. A butorszállító kocsi útjában senkivel sem találkozott. Különös elszabadulásának Denry egyetlen élő tanuja.

— No most tönkre vagyok téve — mormogta hangosan.

Mire emberi hang hallatszott a kocsi gyomrából.

— Ki van itt? — Denry egész testében megremegett.

— Én — kiáltotta. — Maga az Machin? — kérdezte a hang.

— Igen én. Felugrottam, mikor a kocsi leszaladt az utczán és most itt vagyok — mondta.

— Bár be tudna jönni hozzám, — kiáltotta a hang. — Ruth hangja volt.

Denry e pillanatban átlátott a szitán. Ruth csunyán kijátszotta őt! Két felvonásból álló vígjátékot játszott el előtte. Azt akarta megcsinálni, a mit az Ötvárosban úgy neveznek, hogy «szökés holdvilágnál». A butorszállító kocsi (kétségtelenül Birminghamból jött, a hol a lány élt,) késő este állt a kapuja elé és még az éjjel fel kellett volna rakodnia és el kellett volna hajtani vele. A lovakat kifogták, valószínűleg Ruth saját udvarába kötötték be és mialatt a butorszállítók pihentek, a kocsi elindult, Ruth pedig benne maradt. Világos, hogy semmi pénze sem volt a fel nem nyitható asztalka fiókjában. Szóval az ok, a miért a kedves Calvertnek nem fizetett, nem az volt, a mit elhitetni akart.

És mégis, Denry első remegő gondolata az volt: «Idegrohamot kapott, semmi kétség». A lány kétszínűsége, rosszasága nem riasztotta vissza. Ellenkezőleg: bámulta vállalkozásának félelmetes merészségéért; az egész csiny jól illett az ő saját eszmevilágához. Érezte: Ruth meg ő rokonlelkek.

A mint a leány hangját meghallotta, megkísérelte, hogy a kocsi oldalán át a hátsó részen elhelyezett ajtóhoz jusson, de a butorszállító kocsi kerékágya olyan volt, hogy nem lehetett az egyikről a másikra átugrálni, különösen mikor a kerekek víz alatt voltak. Denry ezért kénytelen volt a kocsi tetejére felmászni, azon végig kúszni és az egyik, nyitva lógó ajtószárnyon lecsúszni. Ez nem volt egyszerű vállalkozás. Végül is, fél méterrel a víz színe alatt, a kocsi padlójára lépett.

— Merre van maga?

— Itt — felelte Ruth nagyon siránkozó hangon. — Egy asztalon ülök. Ez volt az egyetlen butordarab, a mit a kocsiba raktak, mielőtt elmentek vacsorázni, vagy mit tudom én, hová? A butorszállítók mind ilyenek. Nincs gyufája?

— Van nekem egész skatulyával — mondta Denry — de mit gondol, használható a teljesen átnedvesedett gyufa?

Rövid hallgatás következett. Denrynek feltünt, hogy Ruth tegnapi viselkedéséről sem adott semmiféle felvilágosítást. Úgy látszik, biztosan tudta, hogy ő mindent megértett.

— Rettenetesen össze vagyok ütve és azt hiszem, az orrom is vérzik — panaszolta még keservesebb siránkozással Ruth. — Szerencsére sok szalma és zsák volt itt a kocsiban.

Végre sok keresés után Denry keze a leány átnedvesedett ruhájához ért.

— Maga rossz leány, tudja?

Ruth felzokogott, vadul, kétségbeesetten felzokogott. A büszke, független teremtés megtört az események súlya alatt. Denry kimászott a vízből és felült az asztalnak Ruth által üresen hagyott részére. A kocsiban pokoli sötétség uralkodott.

Lassan-lassan, zokogástól meg-megcsukló, halk gyenge hangon, a pródonként elmondta Ruth nehézségeinek, szerencsétlenségének, küzdelmeinek egész történetét. Nyiltan bevallotta bűneit. De mit is tehetett volna egyebet? Ő csak jót akart. Mit csinálhatott mást? Sarokba szorították. És az apjára is gondolnia kellett. Az előző napon igazán, becsületesen meg akarta fizetni a házbért, vagy annak egy részét. De nagy csalódás érte! És olyan rosszul érezte magát! Röviden...

A kocsi mindjobban egyoldalra billent. Ruth Denrybe, ő meg Ruthba kapaszkodott. A kocsi lejebb ereszkedett, kényelmesebb éjszakai szállást keresett az iszapban.

Furcsa, hogy előbb fel se tűnt Denrynek: első látogatása alkalmával azzal a kifogással odázta el Ruth a fizetést, hogy a bank be van zárva, míg a második látogatásnál azt állította, hogy az apródonkint gyűjtött készpénzt az irószatalfiókba tette. És ez a kétlakiság nem is lepte meg! Ilyen a teázó-ruha hatása! Bárhogy is volt, márcsak hihetetlen merészségéért is megbocsátott neki.

— És most mit csináljunk? — suttogta Ruth. Jól esett Denrynek, hogy bizalommal fordul feléje.

— Várunk, míg felvirrad — mondta egyszerűen.

És vártak, virrasztottak egyedül a sivár vizeken. A júliusi meleg, tikkadt, sötét éjszakában nem is volt kellemetlen a lábukat a vízbe lógatni.

A derengő hajnal fényében Denry meglátta, hogy a butorszállító kocsi mögött csak körülbelül méternyi a víz és így könnyű a tetőre felmászni és onnan a parta ugrani. Meg is tette és azután deszkát támasztott a kocsiajtóhoz, hogy Ruth is kiszállhasson. Terhétől megszabadulva az asztal is utánuk úszott. Denry megragadta és lábával darabokra törte.

— Mit csinál? — kérdezte halkan Ruth. Annyira elgyöngült, hogy nem volt képes erélyesebben tiltakozni.

— Azt bízza csak rám, — mondta Denry. — Ez az asztal t. i. az egyetlen, a mi magára vallhat. Vissza nem vihetjük, mert találkozhatnánk valakivel.

Az asztal darabjait a kocsiban szerte úszó szalmával összekötötte, az egészet hozzákötötte a nehéz vasreteszhez, a melynek hivatása lett volna, hogy a kocsi ajtaját bereteszelje és végül a fatörmelékeket a vassal együtt a medencze egyik távoleső sarkába hajította.

— Ugy, most már érti, ugy-e? — mondta — Ime, nem történt semmi egyéb, mint hogy a butorszállító kocsi az emberek gondatlansága folytán elszabadult és a kanálisba esett. A többiről — a házbérről és egyebekről — majd később beszélünk.

Egymásra néztek.

Ruth szoknyája majdnem száraz volt. Orra nyomát se mutatta a vérzésnek, de bal szeme felett kékes daganat díszlett. Denry is, kivéve, hogy kalapja nem volt és nadrágja a testéhez tapadt, bátran mutatkozhatott emberek előtt.

A csendes kora hajnalban egyedül álltak az utczán.

— Maga másfelé menjen haza, ne a Brougham utczán — mondta Denry. — Délelőtt majd feljövök, megnézem, mit csinál?

E búcsúzásnál többet éreztek, mint a mit szóval kifejeztek.

A városháza órája hármat ütött, mikor Denry anyja lépcsőjén felment. Nem találkozott senkivel az egész úton.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Káin. *Kosztolányi Dezső* tizenhét novelláját gyüjtötte össze egy kötetbe e czím alatt. Kosztolányi novellája szorosan összefügg lirájával, mintegy annak objektivebb területre való kihangzása. Nem a történet a lényeges benne, nem az alakok psychologiai rajza, egymással való viszonyba hozása, az életbe való szembeállítása benne a fő mondanivaló, hanem az az izgalom, a melyet az emberben az élettel való érintkezés kelt, az idegrendszernek felzaklatódása és új egyensúlyba jutása, az emberi sorsnak a maga pályájából való kilendülése és visszahullása, az a sok mindenféle nagyon komplikált és nehezen kifejezhető rezgés, a mi az érzékelhető realitáson túl, vagy legalább is a realitás határán van. Ezért a novellákban mindig van valami abnormis, az élet közönséges rendjével diszszonáló. Nem azt mondják el, a mi kívül a világban történik, hanem azt a mi belül, az ember idegrendszerében folyik be. Emberei is abnormisak, többnyire az egészség és betegség határán állnak, mindnek van valami többé-kevésbbé érzékeny

A Kereszt-téren.

A közúti vasút hárshegyi pályáján.

TÉLISPORT BUDÁN.

a surranás neszét, a bogárzúgást, meg a fák sóhajtozását. Isteni gyönyörűségem volt ilyenkor.

Egyszer, a mint így fekszem, a kis Blitz (mindig mellettem), óvatosan megmozdul s lopva felemeli egy kicsit a fejét, úgy néz mögém. A szeme merőn villogott, az egész finom kis állat remegett.

Mi lehet itt?!... mert bizonyos, hogy lát valamit, a mit én nem láthatok. És ő ezt tudja, azért ilyen óvatos. Rám pislog, meg megint *arra* néz, remeg, mint a kocsonya. Mintha azt mondta volna: most aztán ne mozogjunk! De biz, én mozdultam; hirtelen, nagy fiatalságom rugalmasságával fordultam oldalt, a puskámmal a kezemben, mindenre készen. Azt tudhattam, hogy az a valami nem várja sokáig a meglepetés folytatását. Csakugyan meglátok egy rókát mögöttem vagy ötven lépésnyire, a mint a sűrűből kijövet felénk neszel. De már ugrott is vissza. A puskám eldörrent; inkább csak szelesen, semmint tudatos biztossággal. A kis Blitz abban a pillanatban nem várt intést, nem várt parancsot, hanem felpattant, s vakon neki a róka hült helyének, onnan pedig be a bozótosba, mint a bolond.

Kisvártatva hallom ám, hogy veszettül morog, marakodik, fojtogat. Olyan hangokat adott, mint a gurgulyázó-bugyborékoló forró víz az üstben. Odasietek, hát a rókának már vége. De a kis Blitz azért csak gyomrozza, hogy szinte fuladozik. Alig bírtam a szájából kivenni. A fürjet utálta; a rókát meg nem akarta elereszteni. Még otthon is morgott, kapkodott, olyan dührohama volt.

De láttam én egy másik dührohamát, a melyet sohasem felejtek el. Volt a háznál néhány erős kuvasz is; igazi házőrzők. Egyszer az egyik — volt legalább is mégegyszer akkora, mint a kis Blitz, belemert kóstolni az én kis vizslám táljába. Már mondtam, hogy nagyon arisztokrata-hajlamú volt a kis Blitz, utálta a «parasztot», nem közösködött vele sehogysem. Akkor is egy szempillantás alatt nekiugrott a nagy kuvasznak, az viszont őneki. Asszonyok voltak mind a ketten. El lehet képzelni azt az összekapaszkodást. Azt hittem, vége a kutyámnak. Ordítozva hívtam; kergettem volna róla a másikat. Nem lehetett. Fogták egymást. De csak a kuvasz vonított, a hogy a torkán kifért. A kis Blitz csak hörgött és mart. Mart, mint a vipera. Mire lebírtuk őket szedni egymásról, Blitznek két foga tört bele a kuvaszba, a mely majdhogy bele nem pusztult a sebeibe. A kis Blitz pedig napokig lázas beteg volt ezután a dührohama után. De kiheverte.

Egyszer csudálatos tünetek kezdtek mutatkozni rajta. Elkezdett domborodni s az emlői megdagadtak, megteltek. Vaczkot készített magának s beletelepedett. Ha rajtam kívül más valaki közeledett hozzá, morgott, kapkodott. Én aztán megállapítottam, hogy még nincs alatta kölyök, de vártuk, hogy lesz. Pedig nem értettük a dolgot, mert nem adtuk volt férjhez. S az én kis Blitzem így töltött nyolcz vagy tíz napot, azután az emlőiből elapadt a tej és lassankint megint rendes, okos kis vizsla lett belőle. Szó sem volt arról, hogy megkölykezzék. Az eszünk is megállott. Akkor még nem tudtuk, a mit a tudomány ma már megállapított, hogy a kutya is lehet hisztériás és ebben az állapotában terhesnek képzeli magát; erős hite pedig a megfelelő tüneteket idézi elő rajta. Az én kis vizsla princzesszem is így járt. Átélte az anyaság izgalmait ok nélkül. Igazi hisztériás asszony volt.

Egyetlen egyszer vertem meg, azt is megbántam. Valami sebzett nyúl után vetette volt magát egy bokros helyen, pedig nem szokta az efélét. De a nyúl ott bakfittyelt előtte s ettől vérszemet kapott. Aztán az történt, hogy miközben a beteg nyulat kergette, felugrott előle egy másik egészséges, mire ő, nagy hevületében az után kezdett iramodni. Persze, hogy nem fogta meg. De ezalatt a sebzett is eltűnt.

Ekkor elpáholtam. Először s utoljára.

A kis Blitz elmaradt tőlem és a mikor hívtam, sehol sem volt.

Fütyöltem, hívtam, kurjogattam neki, (ezt sem szoktam azelőtt, igaz, hogy nem is volt rá szükség), Blitz nem jelentkezett. Tűvé tettem érte az egész bozótost. Sehol sem volt. Már hazamentem volna, de a kutyámat csak nem hagyhattam el magamtól. Újra meg újra beszáguldoztam a környéket, folyvást híva Blitzet. Semmi életjel róla.

Igazán bántott a dolog. Aggódtam is, sajnáltam a kutyámat. Hogy számolok be vele otthon?

A mint elkeseredve hivogatom, véletlenül egy félreeső galagonya felé pillantok s látok alatta valami feketét. Alig harmincz lépésnyire tőlem ott lapult Blitz, nesz nélkül.

A mikor odamentem, elfordult tőlem.

Hívtam, nem jött. Rám sem nézett. Nem ösmert. Nem akart tudni rólam.

Bántani már nem mertem, nem is akartam volna. Próbát tettem vele. Mintha én sem bánnám már, akármit csinál is, elindultam az utamra, hazafelé. Hisz, most már tudtam, hol van.

Óvatosan figyeltem, félrepislogva lestem hátra. Láttam hogy vagy ötven lépésnyire jön utánam, lassan.

No, már kibékült, gondoltam. Megfordulok s hívom, nyájasan, kedveskedve.

Blitz elfordul; tökéletesen hátat fordít, azután lefekszik s nem mozdul.

Szépen vagyunk. Eszerint nem bocsátott meg. Menjünk csak tovább, óvatosan.

Blitz megvárja, a míg jó tempóban nem lépegetek; akkor elkezd kullogni utánam ő is; de az ötven lépésnyi távolságból nem enged. Ha megfordulok, megáll. Ha szólok hozzá, lefekszik.

No, ha így vagyunk, akkor gyerünk.

Nem néztem többet hátra. Hazamentem.

Tudtam, hogy így ő is velem jön «par distance».

Otthon nem is kerestem magam, csak a szobaleánynyal nézettem utána, hogy vajjon megjött-e.

Megjött, de kedvetlen volt, nem kellett neki a vacsora.

Aludjunk rá egyet. Szerettem volna megsimogatni szegényt; de most már én is nehezteltem a konoksága miatt. Ilyen asszonyosan haragtartónak mégsem hittem.

Még csak a szobámba sem kérezkedett be este, pedig ott volt a helye az ágyam alatt.

Jól van, azért sem hívtam.

De másnap a vadászszenvedély mégis csak felülkerekedett — *bennem* (nem ő benne) és felkészülve, puskával a vállamon, hívtam. No, gyerünk! Komm, her!

Nem mozdult. Elfordult.

— Ohó! mi az, Blitz? Was ist das? Komm' her!

Nem értette. Megsüketült. Rám sem hederített.

Mit nyujtsam hosszúra, — nem jött velem vadászni. Sem akkor, sem máskor, soha többet.

Akárki mással, de velem nem.

Az édesapámnak elmondtam az esetet. Jóízűt nevetett. Mulattak rajtam, hogy van kutyám és nincs kutyám. Blitz nem volt rábírható többet, hogy velem jöjjön.

Azzal váltam el tőle a vakáczióm végén, hogy a «viszontlátásra». Odaajándékoztuk egy erdészsegédnek; az meg tovább ajándékozta, nem tudom kinek.

Én azután már nem is láttam többet a szeszélyes, haragtartó, hisztériás kis Blitzet.

Csak most, hogy mindez így eszembe jut róla, tűnik elém formás kis alakja; de most is neheztelve fordul el tőlem.

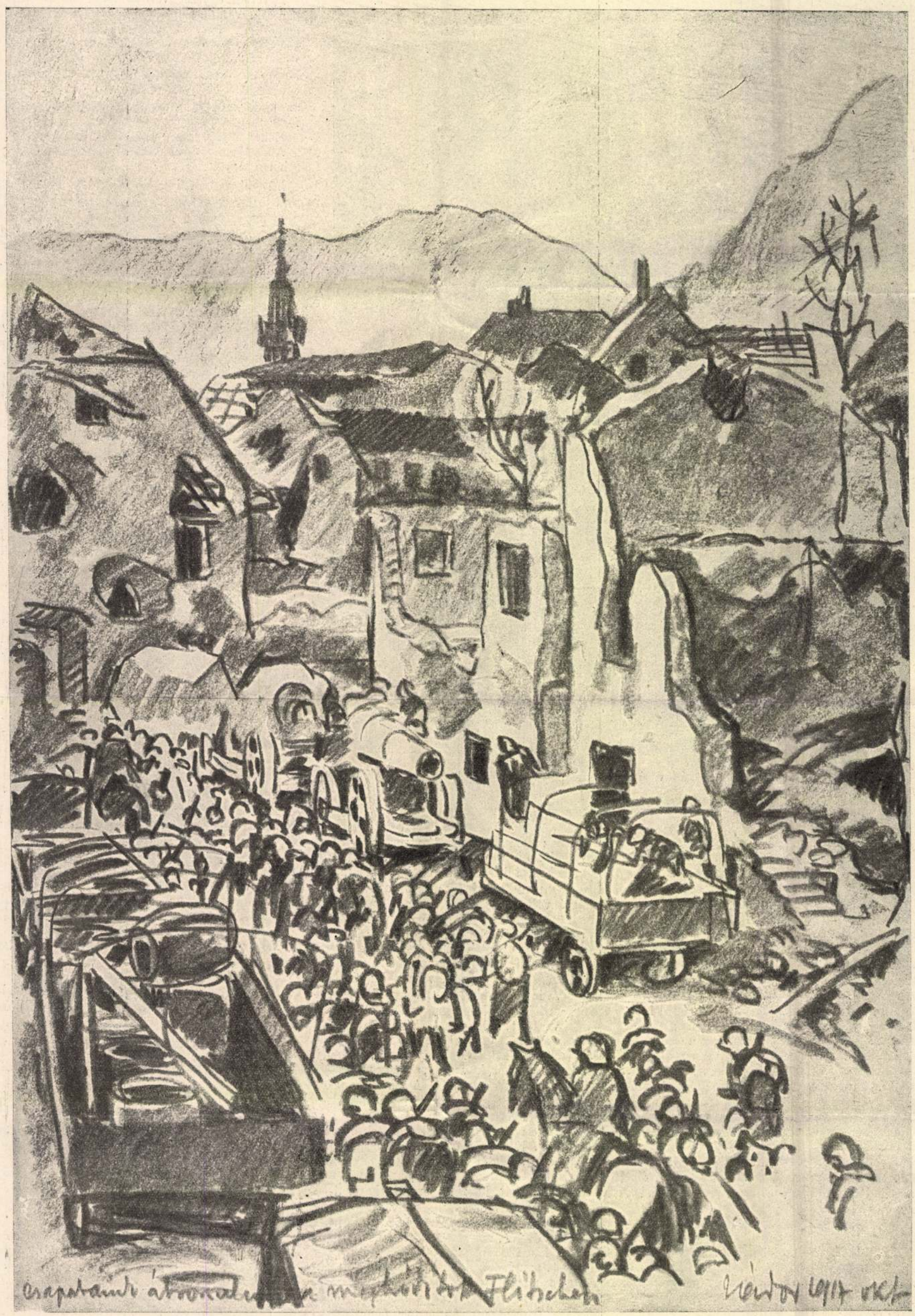

CSAPATAINK ÁTVONULÁSA FLITSCHEN.

Zádor István rajza.

OLASZ FOGLYOKAT VISZNEK KARFREIT EGYIK UTCZÁJÁN.

Zádor István rajza.

KOSSUTH LAJOS TIVADAR.

Kossuth Lajos második fia, Lajos Tivadar elhalálozott, gyermeket nem hagyott maga után, s elhúnytával a nagy hazafi véréből nem maradt élő senki.

Különös rendelkezése az a sorsnak, — a mit pedig nem méltatott figyelmére eddig a történelem, — hogy a nagy zsenik után nem maradnak hátra utódok. Fiaik vagy leányaik születnek még némely esetben, de unokáik már nem életképesek, s bennök a család kihal. És ez a szomorú végzet nemcsak a nagy államférfiakra, uralkodókra és hadvezérekre nehezedik, hanem a művészekre, a költőkre és tudósokra is. Nagy Sándor után nem marad gyermek, Julius Caesarnak sincs örököse; Augustusnak egy feslett életű züllött leánya van, de már unokái nem hagynak hátra gyermekeket. Napoleonnak egy fia születik — s meghal fiatalon. Mózesnek és Mahometnek nem volt fia, Plato gyermekeket nem hagyott maga után, se Kant, se Schoppenhauer. Rafael, Michelangelo és Leonardo da Vinci ép úgy nem hagytak magok után utódokat, mint Shakespeare, Byron vagy Dante. S a mi magyar jeleseink is osztoznak ebben a sorsban. Szent Istvánnak, Szent Lászlónak, Nagy Lajosnak és Hunyady Mátyásnak nincsenek unokái. Vörösmarty és Arany családja is unokákban kihal, Petőfié a fiában.

És íme, most Kossuth utolsó leszármazója is unokák hátrahagyása nélkül elhalálozott.

KOSSUTH LAJOS TIVADAR,

Kossuth Lajos Tivadar nem volt közönséges tehetség. Azok, a kik apja mértékével mérték, igazságtalanok voltak hozzá, ezt a mértéket nem ütötte meg, de nem is volt szabad reá alkalmazni. Mert az kivételes mérték, melyet csak óriások üthetnek meg. De nagyon fölötte állott a közepes tehetségű emberek átlagán. Mint mérnök, mint hídépítő és mint vasútak igazgatója: az elsők közé tartozott. Külföldiek is kikérték és figyelembe vették a tanácsait, — olyanok, a kik nem az atyja nagy nevét honorálták, hanem a magok érdekeit nézték. Egy időben a legnagyobb olasz vasúttársaság élén állott, több, mint százezer alkalmazott volt keze alatt, s ezt a tisztet egész addig töltötte be, míg nyugalomba nem vonult.

Atyja politikai hagyományához híven ragaszkodott, s hogy még sem jött haza, annak oka rajta kívül feküdt és nem abban, hogy a politika zajától idegenkedett. Midőn bátyja, Ferencz egyidőben sokat betegeskedett s teljes felépüléséhez kevés volt a remény, e sorok írója leutazott Lajos Tivadarhoz Milánóba s ekkor mondotta el, hogy miért kell neki Olaszországban maradnia. Olaszország kiváló hálára kötelezte maga iránt a Kossuth fiait. Mikor Tisza Kálmán meghozta azt a törvényt, mely Kossuth Lajost szíven érte, mert örökös száműzötté tette, akkor az olasz országgyűlés egy egyetlen szakaszból álló törvényt alkotott, mely olasz polgárjoggal ruházta fel Kossuth két fiát, a nélkül, hogy azok kénytelenek lettek volna magyar polgárjogukról lemondani. Oly kitüntetés volt ez, a mely a maga nemében egyedüli. S mikor Kossuth Lajos meghalt, audiencziára rendelte fiait az olasz király. Figyelmeztette őket rá, hogy mivel tartoznak Olaszországnak. Az ellen — úgymond — nincs kifogása, hogy az egyikök haza költözzék Magyarországra; de elvárja, hogy a másik azontúl is Olaszországban marad. Lajos Tivadar megígérte, hogy ott marad, — s beváltotta a szavát.

A háború kitörése óta nem jött felőle hír. Úgy kell lennie, hogy szűkös viszonyok között folytak napjai. Mikor nyugdíjba kellett mennie, rendes évi járulék helyett ötvenezer lira végkielégítést kapott egyszersmindenkorra. Ezt egy olasz vállalatba fektette be, a mely vállalat megbukott. Akkor egy vasgyár igazgatóságába választották be milánói jó emberei. Azóta abból a kevésből élt, a mit ez a megbízatása hozott. Az sem bizonyos, hogy ez a megbízatása meg nem szűnt-e a háború alatt.

A KÓPÉ.

Regény. (Folytatás.)

Irta Arnold Bennett. — Fordította Németné Langheim Irma.

VI.

A grófnő késett; valami baj történt a lovakkal. Szerencsére a gróf egész nap Bursleyben volt és a Konzervativ Klubban öltözködött; és őlordsága elrendelte, hogy csak kezdjék meg programm szerint a tánczot. Denry megtudta mindezt, alighogy az urak öltözőjéből ragyogón kilépett a széles folyosóra, a mely a városháza földszintjének egyik oldalrészét a másikkal összeköti. A folyosón sok tekintélyes városi polgár beszélgetett: a számtalan tagból álló Swetnam-familia, a Stamvayk, a nagy Etebes, Fearmes és a többiek. Természetesen mindezek úgy ismerték Denryt, mint Duncalf gyorsíróját és a flanell-mosónő fiát; de a fehér glaszékeztyű egyformasága bizonyos demokracziát teremt és Shillitoe öltönyeiben több stílus volt, mint az Ötváros bármely más szabójának művében.

— Hogy van? — kérdezte Denryt a nélkül, hogy valamit gondolt volna, az idősebb Swetnam fiú.

— Köszönöm, és maga? — válaszolt ép oly nemtörődömséggel Denry.

Megtörtént. Ez a köszöntés mintegy szabadkőműves-jel volt, a mi után bárkivel egyenlőnek érezhette magát. Először azt hitte, hogy mind a négyszáz szem csak őt fogja nézni és minden tekintetből azt fogja kiolvasni: «Ez a fiú ma visel először estélyi öltönyt és az sincs még kifizetve». Pedig nem így volt. A minek egyszerűen az volt az oka: a városházának minden látogatója a szíve mélyén maga magát igyekezett meggyőzni arról, hogy hét óra után még sohasem járt másként, mint estély-öltözékben. Azt is örömmel állapította meg Denry, hogy míg sok középkorú és jelentéktelen férfiú vörös vagy fehér selyemzsebkendőt hordott a mellénye kivágásában, addig az előkelő ifjak, mint Fearmes Károly, a Swetnam-fiúk, Etebes Harold zsebkendő nélkül díszelegtek. Ő tehát szemérmesen elrejtett zsebkendőjével — az előkelőség pártján állott.

Felment a kettős lépcsőn (a mely fehér és halovány aranyszövettel volt kidiszítve) és belépett a nagyterembe. A zenekar a vörössel bevont emelvényen ült és a vendégek várakozásteljesen sétáltak fel és alá. A falakat virágok díszítették. Denryt áthatotta e nagyszerű látvány és valamely még csak halvány vágy támadt benne: szeretett volna maga is igazán nagyszerű lenni. Saját nagyszerűségéről álmodozott, de az álmon áttört a czipőkefék képe, mint a hogy fekete sár áttör a fehér havon. Álmodozása közben kereste Earp Ruthot, de az láthatatlan maradt. Lassan-lassan tehát újra lement. Teljesen beleélte már magát abba a tudatba, hogy a hét hat estéjén nem csinál egyebet, mint kellőkép felöltözve monumentális lépcsőkön járkál le és fel. Elhatározta magában, hogy ép oly rátartó lesz, mint bárki más.

A folyosón mozgás támadt és a legrátartibb arcz is izgalmat árult el.

A grófnő érkezését jelezték. Kivétel nélkül mindenki a nagy feljárat felé tolongott. Hatszor jelezték volt már a grófnő érkezését, mielőtt most tényleg megjelent; azaz csak a fekete kocsija bukkant fel a keskeny, megvilágított utczán, mint valami magikus látomány. A városi tanácsosok fogadták — és meg kell vallani — minden ízlés híján. Úgy látszott, mintha félnének, hogy most hagyta el a betegágyat és megkaphatnák tőle az influenzát. A grófnő egészen ugyanazon az éles hangon beszélt és egészen ugyanaz a hatásos mosoly játszott ajkain, mint a mikor Denryvel beszélt. És itt is csodákat mívelt; a tanácsosok olvadoztak, mint a só a jégen. Hangos bocsánatkérések és az utána nyomuló tanácsosok között felért a lépcsőn és eltűnt. Denry úgy látta, hogy mindenkinek köszönt, csak neki nem. De mégis csak fellélegzett, hogy a grófnő nem vette észre. Nem tudta, mihez fogjon és ide-oda oldagott, miközben meglátott valami hosszú, sárga kabátba bujtatott élő lényt, a ki magas, pávatollas kalapot hordott a fején. Ez az élő lény női prémköpenyt tartott a kezében. Szemük összetalálkozott. Denrynek hirtelen kellett határoznia. És határozott.

— Szervusz Jock — kiáltotta.

— Szervusz Denry — felelt az nagyon meghatott hangon.

— Mi történt? — kérdezősködött tovább barátságosan Denry. Mire Jock elmesélte neki a grófnő lovának nevetséges balesetét.

Ezután Denry újra felfelé igyekezett és a lépcsőn a lefelé tartó Earp Ruthtal találkozott. Ruth tiszta fehérben volt. Eltekintve attól, hogy semmi sem fénylett a hajában és vonásai közönségesebbek voltak, magatartása után ítélve kissé távolabbról, a grófnővel egyenrangúnak látszott.

— Mi lesz a valczerünkkel? — tudakozódott Denry.

— A valczerünkkel már majdnem a végét járják — felelte sértődötten Ruth. — Azt hiszem, maga is a grófnőt bámulta azalatt, mint a többiek.

— Igazán röstellem, — válaszolta Denry — nem tudtam, hogy a valczer ...

— Miért nem nézte meg jobban a tánczrendjét?

EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI

ÍRTA ÉS RAJZOLTA

ZÁDOR ISTVÁN

ZÁDOR ISTVÁN

egyike legkiválóbb művészeinknek, akit a magyar állam kis aranyérmével kitüntetett: a Magyar Rézkarcolóművészek Egyesületének elnöke, a Szinyei Merse Pál Társaságnak és számos más művészegyesületnek tagja. Művei a londoni British Museumban, az amsterdami Stedelijk Museumban, a brüsszeli Musee Moderneben, a római Museo Nationale és a Galleria delle Stampeban, a wieni Heeresmuseumban és Budapesten a Fővárosi, a Szépművészeti és a Hadimúzeumban vannak.

Tartalékos hadnagyként vonult be a mozgósításkor, mint századparancsnok harcolta végig az 1914-es szerb háborút. Súlyos sebesülése után hadifestőnek osztatott be. Hosszú időt töltött József Ferdinánd főherceg mellett, majd Kövess, Kirchbach és Terstyánszky vezérezredesek hadseregparancsnokságánál. Különleges kiküldetésben volt Konstantinápolyban, Lengyelországban, Wolhyniában és Galiciában, Déltirolban, Olaszországban, Kiewben és Odessában, s részt vett a bukaresti béketárgyalásokon is.

Mindenütt rajzolt s mindent a művész szemével nézett. Rajzai nagy része a Leipziger Illustrierte Zeitungban és a Vasárnapi Ujságban jelentek meg. Sok száz rajzából több mint kétszázat választott ki, emlékiratai számára, amelyben az eseményeket úgy írta le, ahogy azokat átélte és úgy rajzolta meg, ahogy azokat látta, a háború nagy és kis embereit, amilyeneknek azok modelülés közben mutatkoztak.

EGY HADIFESTŐ EMLÉKEI

címen most rendezi sajtó alá érdekesen megírt, tragikus és mulatságos részletekben bővelkedő naplójegyzeteit, melyek a háború kitörése napjától a forradalomig vezetik az olvasót briliáns, a helyszínen készült rajzok kíséretében, a következő tartalommal:

Szerbia
A 4-ik hadseregparancsnokságnál
Konstantinápoly
Wolhynia
Déltirol
A 3-ik hadseregparancsnokságnál
I. Ferenc József temetése
IV. Károly király koronázása
Galicia
Olaszország
Bukaresti béketárgyalások
Kiew—Odessa
A forradalom

A könyv 500 számozott példányban, 200 rajzzal, e prospektus alakjában, a művész aláírásával, vászonkötésben jelenik meg és előfizetési ára . . . . . 20 PENGŐ.

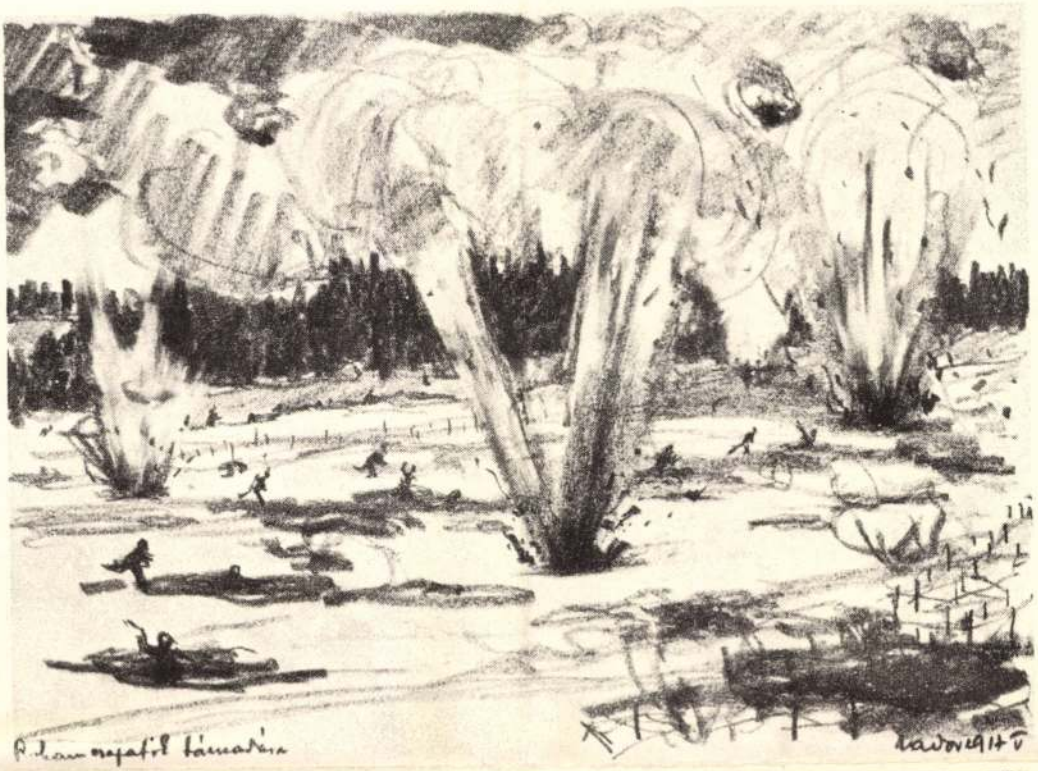

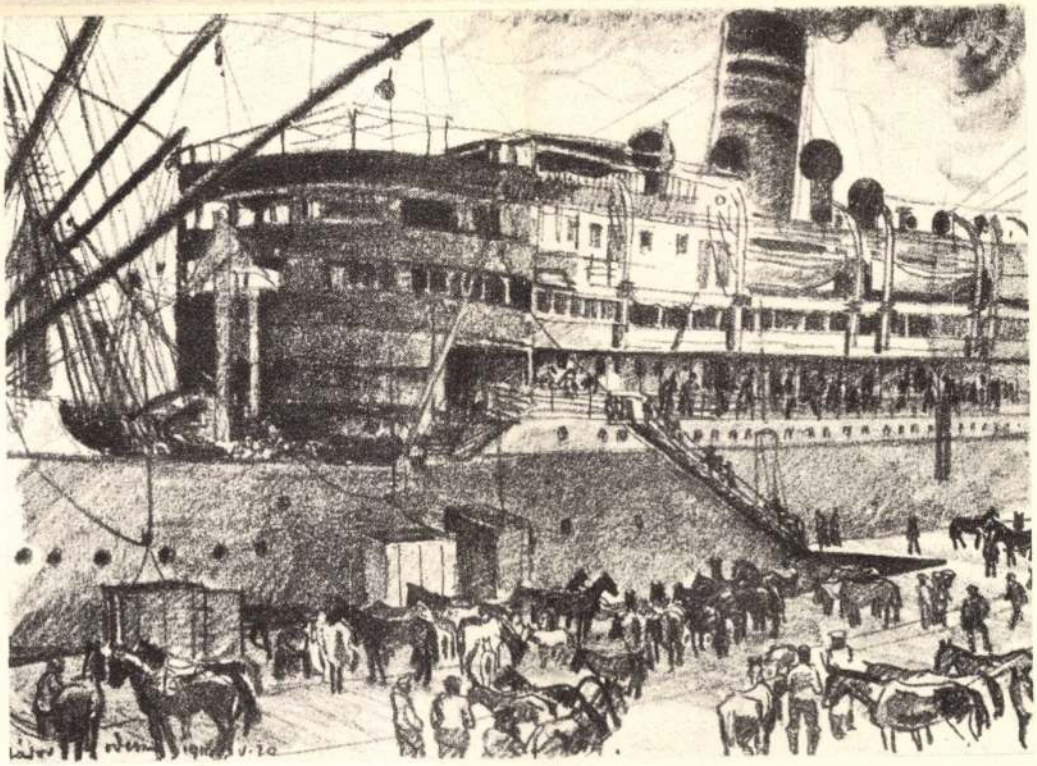

RÉVAI-KUNOSSY OFFSETNYOMÁSA

jen! A mit mondani akart, úgy látszik, az nem sürgős, mert eddig még nem mondta el. Bizonyosan ráér holnapig. Menjen. Jó éjt!

— Holnap már vissza kell utaznom. És vissza is fogok utazni, magával.

— Velem?! Soha! Ezért kár volt idejönni. A ki már él itt ezen a világon, éljen úgy, a hogyan neki jól esik, nem pedig, a hogyan egy más embernek jól esik. Ezután nem fogok a maga akarata szerint élni. Megértette?

Joó elébe állt, kesernyés vigyorgás torzította el sovány zöldes arcát.

— Nem fogok belenyugodni abba, hogy maga elhagyjon engem, — mondotta hidegen, minden indulat nélkül. — Maga a feleségem és kötelességei vannak; én a férje vagyok, törvényes férje és jogaim vannak.

— Milyen okos! Magának velem szemben nincsenek kötelességei? Nekem nincsenek jogaim?

— Nem azért vettem feleségül, hogy a mikor eszébe jut, fölkerekedjék és elhagyjon engem. Ezt már megelégeltem.

— Én is! Nem is fogom ezt még egyszer megismételni, mert most végleg elváltam magától. Menjen vissza a szerelméhez, menjen vissza a kártyakompániájához és barátkozzék meg azzal a gondolattal, hogy ezután én már nem fogok „otthon" ülni és nem fogom lesni, hogy mikor méltóztatik jönni vagy menni, mit óhajt ebédre vagy vacsorára. Fogadjon fel gazdasszonyt; feleség nem való magának.

— Velem fog jönni, mert most szükségem van magára. Hallgasson csak ide. — Joó közelebb ült Emmához. — Egy nagy város színházáról van szó. Hogy melyikről, azt még nem mondhatom meg, az még titok. Ezt a színházat meg tudnám kapni. Hogy hogyan és miért én, azt el fogom mondani annak idején. Tény az, hogy most nagy direktorok lehetünk. Én ebbe csak úgy megyek bele, ha maga visszajön hozzám. Ezután mi nyugodtan és békében fogunk élni. A mit a szeretőkről mondott, az ostobaság, becsületszavamra kijelentem, hogy már régen nincsen viszonyom. És esküvel fogadom, hogy abbahagyom a kártyázást is, ha velem jön, ha nálam marad. Uj életről van szó, Emma! Uj életet fogunk kezdeni! A mi elmúlt, temessük el, de úgy, hogy ne kisértsen többé. Meglátja, milyen gyönyörű életet fogunk magunknak teremteni. Mindent együtt fogunk tervezni, megbeszélni és megcsinálni. Maga lesz a segítőtársam, a meghittem, az én jó szellemem. Csodaszép előadásokat fogunk produkálni. Ha bele tudna látni a fejembe! Szebbnél szebb tervek bontakoznak benne, azt se tudom, melyiket mondjam el hamarabb. S a dráma középpontja természetesen maga lesz. Ha méltó helyen, nagy színpadon, gyönyörű színházban, a hol rendelkezésünkre áll minden eszköz, ha ott fog játszani, meg fogja látni, hogyan érvényesül a tehetsége. Mert én mindent magáért akarok megtenni, Emma! A mi az én személyemet illeti, tudja, hogy nékem különösebb törekvéseim nincsenek, ez volt mindíg a főbajom. De a mikor ezzel az ajánlattal jöttek, magára gondoltam, Emma; hirtelen úgy éreztem, hogy meg kell ragadnom ezt a kínálkozó alkalmat, de nem magamért, hanem a te kedvedért, Emma, a kivel nagyon sokszor igen rosszúl bántam, a ki ellen nagyon sokat vétettem. És ezt most jóvá akarom tenni! Minden erőmmel jóvá akarom tenni! S ezért kérlek, könyörgök, Emma, jöjj velem!

Az asszony elcsodálkozva hallgatta ezt a beszédet és ez meg is látszott az arczán. A mikor Joó az utolsó mondatokat legyűrt könnyekkel átszőtt, fojtott hangon mondta, összekulcsolta a kezeit, megindító pillantást vetett Emmára és térdre omlott előtte. Ránézett, az ajka vonaglott, a szeme fátyolos lett, az arczára kirajzolódott a megalázkodás, bűnbánás, esdeklés bocsánatért. Remegő bánatában ez a csúnya arcz megható volt.

— Nagyon szépen csinálta, — mondotta Emma nyugodtan. — Elismerem, kitünő színész. Sokszor megtévesztett már ezzel a jelenettel s én mindíg hittem, hogy maga átmegy a nagy változáson. De hiába, az ember nem tud más lenni, mint a milyen. Ebbe, hiába, bele kell nyugodni. Én már számot vetettem ezzel. Ne kívánja, hogy megint higyjek magának. Keljen fel, üljön a helyére, vagy még jobban teszi, ha elmegy. Nagyon sokszor hagyott el már engem, most ez egyszer én hagyom ott magát. Ne csodálkozzék ezen. Ha segítségére lehetek, szívesen meg fogom tenni, ámbár erre nem szolgált rá semmivel. Azt azonban hiába kívánja, hogy felejtve mindent, most magával menjek csak azért, mert magának szüksége van reám.

Minden mondat után várt egy kissé, hátha Joó János mégis csak fölkel és elmegy.

— Emma, kérlek, alázatosan könyörgök, ne hagyj el, most ne hagyj el, a mikor az életünket újra kezdhetjük, a mikor jóvá tehetem mindazt, a mit ellened vétettem! Jöjj velem! Jöjj velem! — És Joó János görcsösen felzokogott.

Emma vállat vont:

— Értse meg: nem akarok ezután magáról tudni. Gyalázatos, szennyes életével megmérgezte az én ártatlan életemet. Elég volt ebből ennyi!

— Bántasz, belém vágsz, igazad van. Megérdemlem, hogy ne higyj nekem. Megcsaltalak, százszor megcsaltalak. A mikor bocsánatodért könyörögtem, a mikor javulást fogadtam, megcsaltalak. Megvallom, már más nőre gondoltam, a mikor kértelek, hogy jöjj vissza hozzám, bocsáss meg. De mindez a multban volt ... és volt! Elmerült az elmult időkkel. Azért merem mindezt elmondani. Mert most ez nincsen így. Elhagytál, magamra maradtam s úgy éltem tovább, mintha az életemben nem történt volna semmi. Azt hittem, hogy nem történt semmi. Jártam a nőhöz, a kivel utoljára viszonyom volt, éjszakáztam, kártyáztam, haza már nem igen mentem és nem volt semmilyen érzésem utánad, így tapasztaltam.

— A dolog rendben van. Világos, őszinte beszéd. A mikor maga mellett voltam, úgy élt, mintha én nem is lennék a világon. Ha tudomásul vette, hogy vagyok, hogy létezem, azért tette csak, hogy megbántson, megaláz-zon, vérig sértsen, szóval is kínozzon. Jobb volt, hogy elmentem. Én nem hiányzom magának és fölösleges mondanom, hogy maga nem kell nékem.

— Úgy van, ezt hittem én is és nem volt semmi baj. De egyszerre csak mi történt? A nő, a kihez jártam, nem kellett. Más nő se kellett. Van most egy jó szerepem egy új darabban, nagy sikerem van benne és most persze friss nők érdeklődnek irántam, de csodálatosképpen közönyös maradtam. Nem kellenek. Egy se kellett. Megútáltam őket! El velök! Kávéházba hiába jártam, nem volt kedvem játszani. A kártya úntatott. A társaság is úntatott. Ingerült lettem, ha beszéltek; én meg nem tudtam szólani senkihez. Láthatatlan fal választ el engem ezektől, a kikkel eddig szerettem együtt lenni.

— Ne aggódjék, — mondotta nyugodt mosolylyal Emma. — Ez múló lehangoltság, kedvetlenség csupán, eltűnik magától, észrevétlenül, mint a hogyan keletkezett.

— Hetek óta van ez így! Otthon ülök az üres lakásban. Ő, ha tudnád, hogy milyen kétségbeejtően üres a lakás! Mintha minden darab bútora csak a képzeletem erejétől állana a helyén és valójában nem léteznék, így érzem, mert a lakás üres. A mikor ő itt volt, mondom, akkor itt állt az asztal, körülötte a székek, itt a pamlag, itt a szekrények, itt a virágok, a pálma, s odamegyek, végigsimogatom a bútorokat, hogy tudjam, valóban itt van-e még ez a holmi, mert a lakás olyan kegyetlenül üres. Élettelen, halott! S otthon ülök, árván, abban az üres lakásban. Jól tudom, én vagyok az oka annak, hogy ez így van. És sírok, Emma, keserű, égető, véres könnyeket sírok. És várok. Várom, hogy csöndesen nyíljék az ajtó, nesztelenül, finoman, a hogyan te tudod csak kinyitni s várom, hogy bejöjj, hogy mondjad: Tudod-e már, hogy én vagyok a te életed, a te boldogságod, a kivel olyan rosszúl, olyan gyalázatosan bántál?!... S a mikor ezeket a szavakat hallottam, felordítottam fájdalmamban, mert a szívem összeszorult görcsösen, mintha a megbánás vágta volna bele kínzó fulánkját! — Joó János alig tudott most beszélni, az ajka görcsösen remegett, a hangja elcsuklott, a lélekzete el-elakadt, a szeméből könnyek peregtek végig szenvedő arczán s az orra kezdett kivörösödni. — És én felordítottam, Emma, végigvágódtam a padlón és felordítottam és mentegetőztem és azt kiáltottam feléd: „Nem tudod, te okos asszony, hogy mindig is ez volt az ember átka, hogy kínozza, gyötri és tönkreteszi az életét és darabokra marczangolja, vadúl pusztítja, gyűlölettel elemészti a boldogságát?! Ezt teszi a földön minden ember és ezt teszem én is, de megbűnhődöm érte irtózatosan, mert nagy az én fájdalmam, czudarul szenvedek!"

(Folytatása következik.)

A FÉRFI VERSEIBŐL.

I.

Szent féltékenység.

Ó, a ki férfi, féltékeny a szóra,
a földre, vízre, még az égre is.
Csupán egész világot tudna adni,
szerelmének nyila a mélybe visz.
Egész asszonyt kíván egész szivének,
és félti őt és félti önmagát,
hogy látnia ne kelljen véres ívben
lehulló fényes tündércsillagát.
Mert tudjátok-e, mi a féltékenység?
A félelem, hogy elveszítjük hőn,
imádattal szeretett drága kincsünk
egy átkos pillanatban, a midőn
az uczczakó messzire viszi tőlünk,
a levegő segíti tüdejét;
az ég ragyog fölötte biztatóan,
a vizek meg hetykén így zúgnak: jól van!
a szerelem lejárja idejét!...
A szellők is a hóna alá nyulnak,
a selymes vállat elrepítik ők,
mert mindent, mindent könnyeden legyőznek
és a jármukba hajtanak a nők.
S te ott maradsz. A vágy-e, vagy a szégyen?...
Valami elfojt és torkon ragad.
És nem tudod, hogy önmagadat öld meg,
vagy lökd a vízbe a nagy hidakat?
Vagy azt kiáltsd ki széles e világba,
hogy rádhajolt egy nő és kirabolt. —
Még meg nem ért majd senki és mosolygva
néznek reád. És kikaczag a hold...

II.

A test kaczaja.

Jaj, óvakodj a nőtül, kinek ajkán
konok virág az oktalan mosoly!
Ki mindent, a mi útjába kerül, hűs
unalma parfőmjével meglocsol!
Kinek a száján ott virít a röpke,
a lepkeszárnyú, testszín könnyüség;
mert azt hiszi, hogy vídámság: az érték,
a lelkéből hiányzik ama mérték,
mely fölméri a könnyek bús hüsét...
Jaj, óvakodj a nőtül, kinek búgó
trillája van csak, mely a testbül él!
A kaczaja a testének beszéde
és e beszéd a poklokról beszél!

III.

Kedves.

Ha csúf, zimankós éczczakán a kedves
elhal mellőled, sóhajtva neved
s az égzengés rikoltja a szivedbe
a borzasztó, a bús gyászéneket:
s még ott fekszik az ajkad közelében
a meleg párnán a hideg halott —
belényugodhatsz. A sors így akarta.
Szíved könnyeidbe takarhatod.

De, ha kiszáll a szíved ablakából,
hol melengető ágya int feléd;
ha minden napnak minden egyes percze
új s más alakban kergeti eléd;
egyszer egyetlen hajfürt, mit a szellő
az ablakodon a karodra hajt;
másszor egy arcz a zűrzavaros uczczán,
s az ő mosolya lengedezik rajt;
vagy egy sikoltás a vak éczczakában,
mikor nem tudod: honnan?... hova száll?...
És levegővé válik, a mi test volt,
a drága kéz... a szemek... és a váll...

Mikor a sorssal te már elvégezted,
hogy ő kell néked csak és senki más
és ő belészól csengő kaczagással:
ez gyilkosod lesz, ez a kaczagás!...

Somlyó Zoltán.

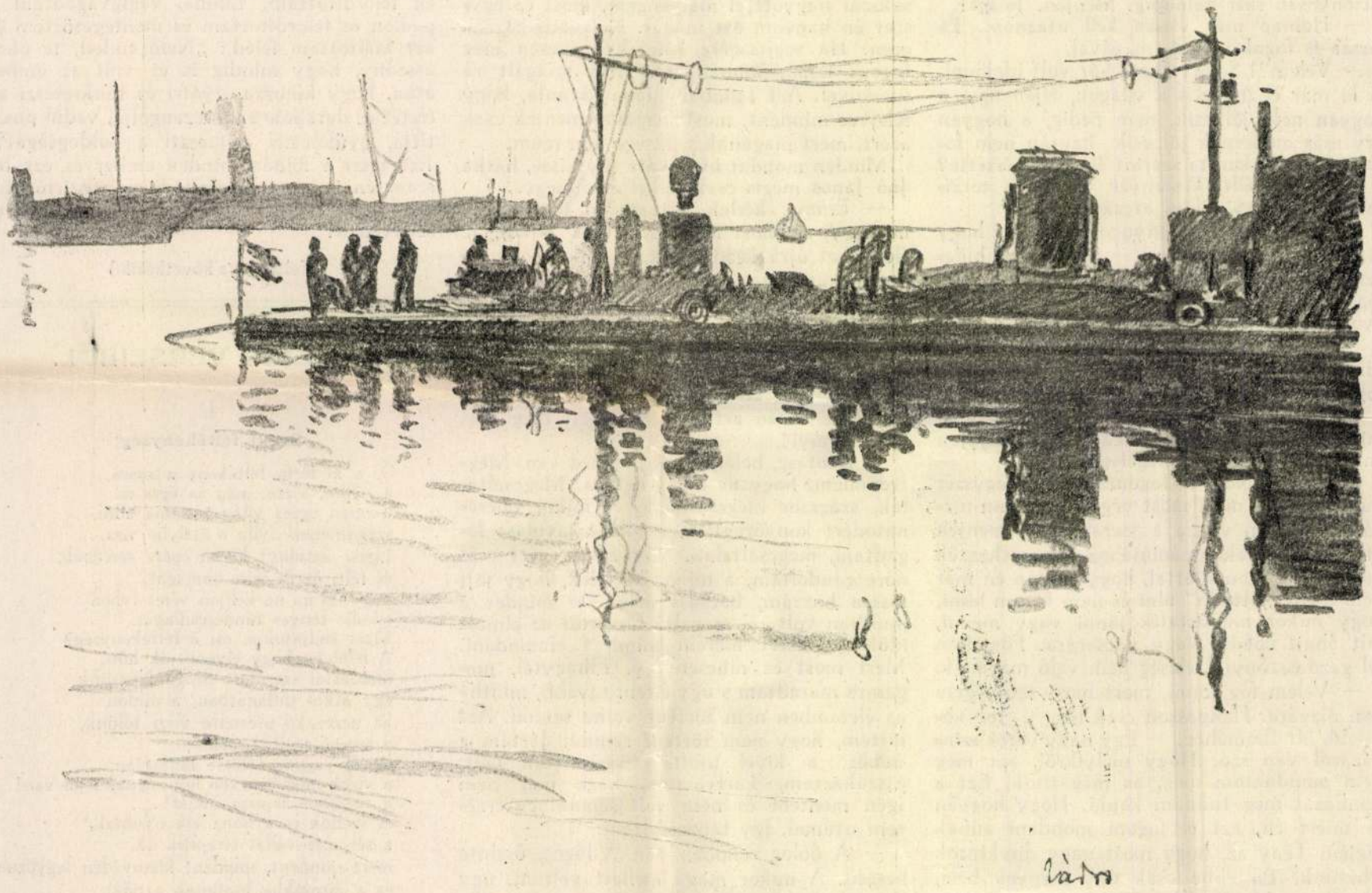

DUNAI ŐRHAJÓ. — *Zádor István rajza.*

SZABÓ JANKA.

Elbeszélés. — Irta **Lakatos László.**

I.

— A család . . . igen . . . hm . . . a család, — mondta a férfi, azután elhallgatott.

— Mi az, hogy a család? . . . Mit akart mondani a családról, — kérdezte a leány.

— Semmit . . . hm . . . Azaz, hogy semmi jót.

— Szégyelje magát. Hiszen magának két kis leánya van.

— És azonkívül feleségem is. De felejtsük el : feleségem is van. Különben is azt, a mit a családról mondtam, csak úgy elméletileg értettem. És egyébként is semmit sem mondtam a családról. Semmi rosszat.

— Utálatos, — mondta a leány. Hátat fordított a férfinak és ment át az ő kertjükbe, a másikba.

— Igaz, — szólt a férfi — estére átjönnek ugy-e hozzánk?

A leány megállt, kicsit a kerítésnek dölt.

— Estére? . . . Még nem tudom. Ha apukáék nem lesznek nagyon álmosak.

A férfi most a kerítés felé sompolygott.

— Jöjjenek át. Jöjjenek át kis Janka . . . A feleségem is nagyon fog örülni maguknak.

Markában egy rózsát gyűrt, gyömöszölt. Rátóti hirtelen a leány feje fölé emelte kezét és a rózsaleveleket egyenként hullatta Szabó Janka hajára, kóczos, fekete fiús hajára.

II.

Langyos, borús délutánon a kis hegy oldalán sétáltak Rátóti meg Szabó Janka. Kicsit elfáradtak. Leültek a szagos fűben, a férfi felöltőjét a leány alá terítette.

— Tulajdonképen . . . Tulajdonképen nem furcsa, hogy mi így kiszállunk mindig kettesben. Tulajdonképen nekem két kis gyerekem volna, meg egy feleségem is. Maga pedig . . . Az ördögbe is, hogy lehet valaki olyan átkozottul tizennyolcz éves, mint maga Szabó Janka?

— Hagyjon már. Most vakáczióm van és ilyenkor nem szoktam gondolkodni. Hiszen tudja.

A kis leány bokára húzta pettyes nyári perkály szoknyáját.

Rátóti megkínálta őt szamóczával. A leány a szájába vett hármat, de az egyiket — pedig már az ajkán volt — visszatömte a férfi szájába.

— Mit faggat? . . . Ostoba . . . Nekem is meglehet a magam gusztusa . . . Tudja, mindig nagyon értelmetlen kis tacskók ugráltak körülöttem a tánczisko1ában. Maga az első férfi, a kivel találkoztam . . . Hogy családos?... Istenem . . . És aztán csak nem gondolja, hogy szeretem magát?

— De én magát.

— Kérem. Hagyja az ízetlenkedéseit . . . Már megmondtam sokszor. Mit akar tőlem?... Messze itt ez a cserebogár. Vigye haza Babszinak. Igaz, miért a nagyobbik leányt hívják Babszinak, miért nem a kisebbet?

— Mert a mikor megszületett, nem sejtettük, hogy kis huga is fog születni a Babszinak. Igazán nem sejtettük.

— Akkor szerették egymást a feleségével.

— Nagyon, — mondta a férfi mély, őszinte hangon.

A leány most igazán meghökkent.

— Maga szerette valamikor Marikát?

— Nagyon, — ismételte a férfi konokul.

— De hiszen akkor . . . Rátóti maga egy gazember. Hogy nem lehet egy nőt végig szeretni az életen. Ha engem egyszer elfelejtene valaki, ha kihülne velem szemben . . .

A leány hátravágódott. Arczát betakarta két kezével.

— Magát mindig tudnám szeretni . . . Mindig . . . mindig . . . — mondta Rátóti az izgalomtól kicsit érdes hangon.

Szabó Janka felpattant.

— Miért is szeret engem? Nem vagyok különb Marikánál. Maga meg nem művész vagy író Rátóti, a kinek szabad a házasságból is más nő után kívánkozni. Csak nem mondja, hogy szellemi szükséglete vagyok magának. Egyszerű kis perszóna vagyok. Most tizennyolcz éves, de tíz év mulva két kis gyerek mamája és gömböjű, mint Marika. Senki sem vagyok. Miért szeret hát?

— Mert szeretem.

Azután nem szóltak egymáshoz. Szabó Janka később egy szál sárga mezei virágot tűzött Rátóti sűrű hajába, oda, a hol az a halánték körül őszülni kezdett.

— Csacsi. Virágos csacsi, — kiáltotta a leány és vihogva leszaladt az országútra.

A férfi előbb karra vette a felöltőjét. Azután úgy futott a leány után. Nem szaladt olyan könnyen, mint az és arcza a futástól sötétvörös lett, a mikor utólérte Jankát. De azért nagyon fiatalosnak akart látszani. Restelte a lihegést.

— Kis pajtásom, — kezdte — kicsiny pajtásom . . .

Szabó Janka nem hagyta, hogy folytassa.

— Igaz, — mondta — a jövő héten elutazom a tengerre. Ne tartóztasson. Ugyis hiába. Meg aztán nem maga elől szököm. Utazom. Utazom.

És a leány éles, porzó lépésekkel futott a fehér országúton. A férfi — karján a felöltő, szájában a sárga mezei virág — alig tudta utólérni.

III.

Szabó Janka nem utazott el, de két hét mulva új szomszéd érkezett a kis nyaralóba. Schobernénak hívták, a haja sárgára volt festve és Marika azt állította, hogy biztosan kóristanő vagy kávéházi kasszirleány, nincs, is ura, csak úgy hívja magát asszonynak. Mégis egyszer vacsora után — csak a jó szomszédság kedvéért — áthívta magukhoz Schobernét tejfeles eperre. Szabó Janka is ott volt szüleivel. Rátóti keveset törődött a sárgahajúval. A mikor Janka a verendáról leszökött a lugasba, a férj szivart vett ki a tárczájából.

— Nem akarom nagyságos asszonyt az erős füsttel zavarni, — mondta udvariasan Schobernénak és kiment a verandáról.

— Fiacskám, — szólt utána gyengéden a felesége — vidd le ezt a kendőt Jankának. Hűvös van és te is tégy sapkát a fejedre. Még megfáztok odalent a kertben.

Rátóti leharapta a szivar végét, szó nélkül átvette az asszony kezéből a koczkás skót kendőt és ment le a kertbe. Ő nem húzott sipkát, fiatalosnak akart látszani. Ment a hűvös harmatos estében a leány után.

Sétáltak, beszélgettek. A mikor valahogy véletlenül a kert ajtón kívül kerültek, Rátóti a leány vékony, hústalan karját a magáéba akasztotta. Janka ijedten kapta el a karját.

— Megőrült? Onnan fentről mindent látnak — és a verenda felé mutatott.

— Onnan fentről semmit sem látnak. Ott ég a lámpa és mi vagyunk a sötétségben. Mi látjuk őket, de ők nem látnak minket, — mondta Rátóti, de még sem mert a leány karja után nyúlni.

Húsz évvel volt idősebb Szabó Jankánál. Nemcsak szerette, de valami gyengéd tiszteletet is érzett iránta.

— Lássa, hogy engedelmeskedem magának.

— Szép. De mit akar tőlem?

— Szeretem.

— Ez sok is, meg kevés is. Mit akar? . . . Semmi sem vagyok. Épen hogy tizennyolcz év . . .

Janka elhallgatott.

— Miért nem folytatja? . . .

— Mert . . . mert . . . Különben sötét van, megmondhatom. Maguk férfiak csak áltatják magukat. Tizennyolcz év? . . . Én tudom mi kell maguknak.

— Mi? — kérdezte Rátóti ostobán és rekedten.

— Mi. Egy nagy darab test, a mit megölelhetnek. Mit akar tőlem? . . . Ölelje meg egyszer alaposan azt a Schobernét, vagy hogy hívják őt. Ölelje meg, aztán engem is elfelejt és a feleségével is boldog lesz újra.

— De Janka, drágaság. Mit gondol? Barom vagyok én, a ki minden pocsolyából iszik?

A leány testben is, hangban is ágaskodva felelt.

— Ha pocsolya, miért hívta akkor meg?

— De . . . nem én . . . Marika akarta . . .

— Ej, minek engedte. De különben is mi közöm hozzá. Ölelje meg, ha mondom, de úgy, hogy a dereka csakúgy recsegjen belé.

— Köszönöm. Nem is tudtam, hogy ilyen felvilágosult hölgygyel van dolgom.

— Ugyan, ne sértődjék meg. Tizennyolcz esztendős vagyok, nem pólyásbaba. Mi jogon taksál túl engem?

Azután leeresztett hangon, szinte szepegve.

— Adja vállamra a kendőt . . . Igy. Na, igazítsa meg maga. Most pedig kísérjen fel szépen a verandára. Már elég régen vagyunk el.

Már bent jártak a kertben. Kis kavics ugrott a leány félczipőjébe. Hegyes, sarkos kis kő volt, Janka felsziszszen tőle.

— Kavics ment a czipőmbe. Húzza le öregem. Igy a ballábamról.

A férfi után leereszkedett, Szabó Janka féloldalt ráereszkedett Rátóti vállára. Egészen elengedte magát.

— Jaj de ügyetlen. Na, térdeljen le, egészen bátran.

— És ha meglátják?

— Ejnye de gyáva lett hirtelen. Térdelhet bátran én előttem. Hiszen nem szeretjük egymást.

Majd arczát a kivilágított verandának fordítva:

— Mi ketten nem szeretjük egymást.

IV.

Két héttel ezután Rátóti és Janka összekaptak valamin. Nem volt komoly dolog, de már három napja nem beszéltek egymással.

A férj két napig idegesen ténfergett odahaza, a harmadik nap Marika azt mondta az urának.

— Ne lógasd már a fejedet fiam. Schoberné délután átrándul Tölgyesre, kísérd el.

— Én Schobernét? . . . Hiszen alig ösmerem. Ki nem állhatom a sárga haját.

— Tudom, fiam. De csak kísérd. Jól esik majd a séta, estére legalább nem leszel olyan ideges.

Korán uzsonnáztak. Négy óra után Rátóti nekivágott Schobernéval Tölgyesnek. Az út erdőn vezetett át. Az asszony kövér volt, szuszogott, a nagy nyárban is úgy fűzte magát, mintha Pesten menne bálba. Nem jól bírta a járást, az út középén leült egy padra. Rátóti melléje.

Schoberné háttal végig ereszkedett a pad támláján, fehér csipkés kalapját levette fejéről. Hallgattak. Hirtelen az asszony a férfi felé fordult, erősen belenézett a szemébe.

— Tudom, mit beszélnek rólam.

— Tessék? — kérdezte a férfi zavarodottan.

— Ó jól tudom. Nagyon jól tudom. De nem baj, már megszoktam.

— Tessék.

— Ha az ember valamivel szebb a többinél, mindjárt megszólják. Olykor nőnek az a legnagyobb büntetés, ha szép.

— De kérem nagyságos asszony.

Schoberné rendületlenül folytatta.

— Jól tudom, hogy maguk is miket beszélnek rólam. Azt mondják festem a hajamat.

— Biztosíthatom nagyságos asszony.

A hízott szépség valami gyári kaczérsággal közelebb hajtotta fejét a férfihez.

—Vallja be Rátóti, maga is azt hiszi, hogy festem. Pedig téved. Echt.

Még közelebb tolta magát a férfihez.

— Ha nem hiszi . . . Csak azért, hogy meggyőződjék róla . . . Leheljen rá a szájával a hajamra.

Rátótit ez úgy érte, mintha fejbevágták volna. Épenséggel nem fázott az asszonyi testektől. De erre nem gondolt. Ezt a nőt nem kívánta. Azután.

— Miért ne? . . . Ha az utamba akadt. Férfi vagyok. Mindenki az enyém, a ki nekem kínálja magát, — gondolta és egy fél csókot rálehelt a sárga hajra, alul, a párnás nyak fölött.

Schoberné most felkapta a fejét.

— Ez sok. Nem így gondoltam.

Azután szembe nézett a férfival.

— Mindig ilyen forró a szája?

A férfiben most vadul felvillant a vágy, személytelenül, idegesen.

— Akarod, hogy még forróbb legyen?

És lehunyt szemmel két kézbe kapta a nagy sárga fejét, ajkához szorította a párnás, fehér rizsporos nyakat.

— Rátóti! — hangzott egy éles, vékony kiáltás, mintha vérző madárkától jött volna.

A kis leány állt előttük, Szabó Janka. Arcza tüzelt a nemes haragtól. Csontos kis öklével belevágott az asszony arczába.

— Te czéda! Hát ezért jöttél ide. Ezért, hogy a másét vegyed el. Két gyereke van ennek az embernek és felesége . . . A másét akarod! A másét!

És csak úgy püffölte az asszony nagy, puha, gyáva testét.

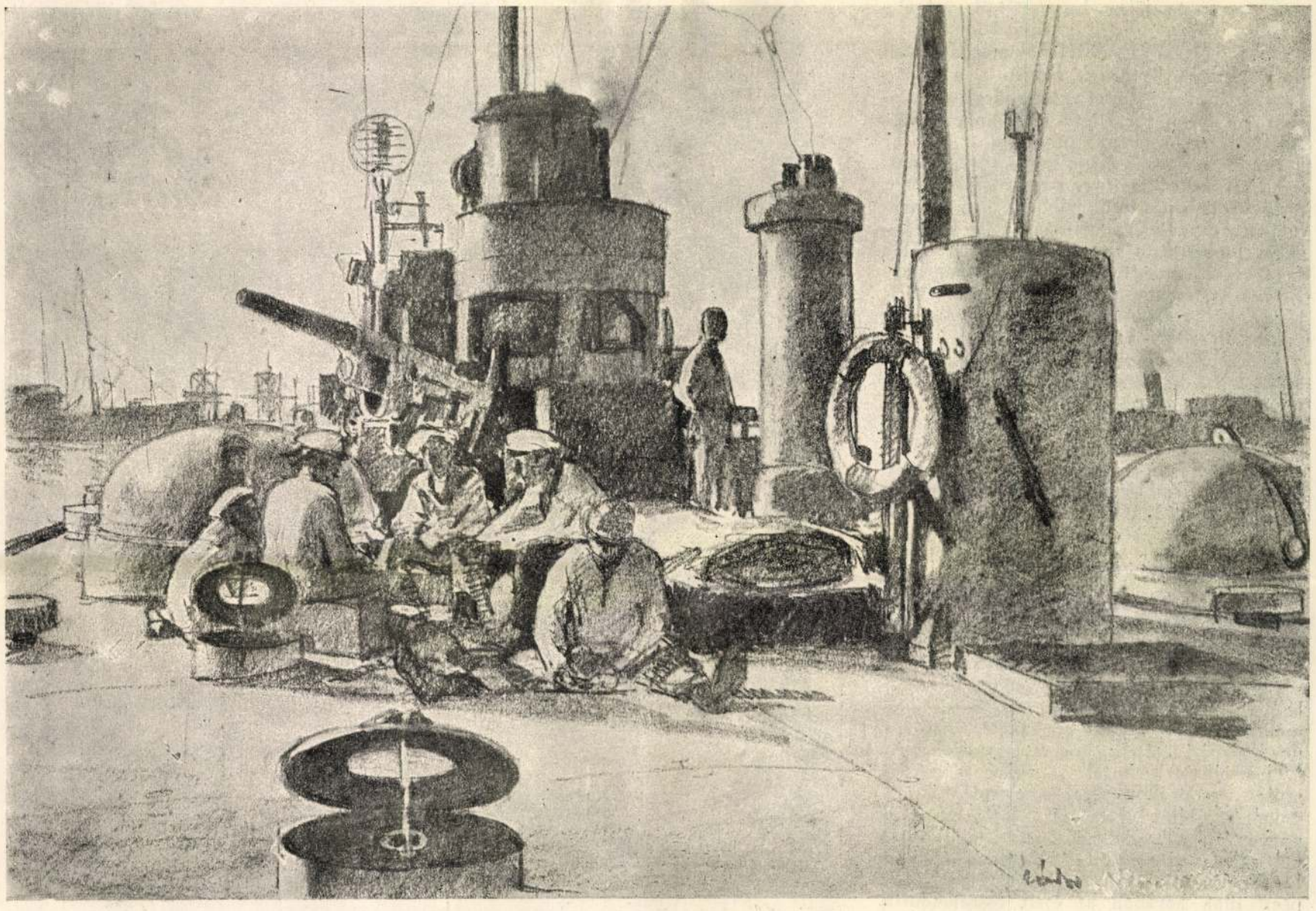

EGY DUNAI MONITOR FEDÉLZETÉN. — *Zádor István rajza.*

A VÁRKERT.

Irta **Váradi Antal.**

Zádor István rajzaival.

Mikor egy reggel azt olvastam az ujságban, hogy a várpalota kertje nyitva van a közönség részére: megdobbant a szívem.

Régesrég vágytam meglátni azt a zárt paradicsomkertet, melybe eddig a szolgálati alkalmazottakon kívül csak koronás fők léphettek, vagy azok bíboros vendégei. Alulról sokat és sokszor néztem a kertet, a maga elhagyott lankáival, zöldelő facsoportjaival, kis magyar házikójával, melyről legendákat hallottam mesélni, micsoda színmagyar berendezése van és milyen gyönyörű onnan a kilátás!?

Ki élvezi azt onnan?

Legfeljebb egy-egy ebédelő kertészlegény, a ki leülve a verandára, elővette a maga tarisznyáját és vígan falatozott belőle, tudván, hogy akkor a hatalmasok nem zavarják. Továbbad láttam a magas kőbalusterek mögül kimagasló pálmaházakat, drága üvegtetejű melegházak napfényben ragyogó ormait, melyekbe belépni nem lehet. Csak legalább egyszer egy esztendőben beeresztették volna a szegény embert, hogy gyönyörködhessen a Zsigmond régi friss palotájának maradványaiban, Mátyás kertjének helyén s a Mária Terézia által emelt régi szárny meglévő pompájában? Nem is szólok az újabb építményekről. Azok nekünk terra prohibita.

1715-ben Regal báró, a budai vár parancsnoka kezdett építeni egy négyszögű épületet, melyet azonban a török háborúk okozta zavarok nem engedtek befejezni. A félig kész kőrakás boszantotta a magyar urakat, a kik 1741-ben folyamodtak Mária Teréziához, hogy a Mátyás hajdani palotája helyén ne tűrje tovább ezt a kőrakást, hanem rendelje el a palota újraépítését.

A királyné el is rendelte, hogy még az osztrák örökösödési háború befejezése előtt fizessen ki a kamarai elnöknek, Erdődy György grófnak az udvari kamara négy ezer forintokat, s ezen a pénzen kezdjék el restituálni a palotát.

Alig hogy hozzányúltak: elolvadt a pénz. Ez a lukszusczikk már akkor is nagyon vajtermészetű vala. Utalványoztak tehát újabb hat ezer forintokat. Pálffy János nádorispán pedig körlevélben hívta fel az ország municzipiumait, hogy ha már sürgették az újraépítést, hát adakozzanak tehetségük és lelkesedésük arányában az építéshez.

A municzipiumok nekilendültek és ömlött az — igéret, de mégis elég volt akkor a jó szó is arra — volt még magyar hitel bőven — hogy a palota építője 1749 május tizenharmadikára, mint a királynő születése napjára, nagy alapkő-letételi ünnepélyt rendezhessen.

Grassalkovich Antal — akkor még csak gróf — a királyné által megbízott főúr — ügyelt az építés folytatására. Ez a nemes úr nagyon alant kezdte a pályáját. Koldusdiák volt azi stenadta és még dúsgazdag mágnáskorában is őrzött egy cserép-bögrét, melyben pécsi diák korában az ételt összekoldulta. Igaz, hogy az a cserép-bögre már akkor aranyba volt foglalva.

A királynő két ízben is leutazott az építés megszemlélésére. 1754-ben és 1764-ben. A mint látni tetszik, az építés nem haladt valami gyors tempóban. 49-ben kezdték és 64-ben még mindig csak az építkezés folytatását szemléli meg a királynő. Grassalkovich maga is nagyon lassúnak találta a tempót, azért megfolyamodta a királynő kincstárát húsz ezer forintok kiutalása arányában. A királyné némi húzódozás után — a régi Habsburgok nem bántak valami nagyon bőkezűen a pénzzel, ha a *magyar* főváros díszítéséről volt szó, — de végre mégis kiutalta. Mindazáltal még négy esztendőnek kellett eltelnie addig, míg a gróf jelenthette a királynőnek, hogy a palota főépülete és mellék-tartozékai, hála Istennek — készen állanak.

A zárószámadások nagyon lehangolták az udvart. Kisült, hogy az egész építkezés 402,679 forintba került.

Mi ez ahhoz képest, a mit Ferencz József utalt ki az új palota építésére, — majdnem kilencz milliót!

De azért keservesen kellett megböjtölni ezt a négyszázezer forintot is. Lakója pedig az új palotának nem vala.

A magyar városok az építés költségeihez összesen valami kilenczvenötezer forinttal járultak, tehát közel ötödrészét fedezték az építési költségeknek.

Az üres palota pedig nem nagy dísze egy fővárosnak. Mária Teréziának tehát gondja volt rá, hogy lakókat kapjon bele. Elhozta tehát a Sanct-pölteni angolkisasszonyokat, s belételepítette őket.

Innét az angolkisasszonyok később Váczra, onnét Pestre telepíttettek. Ott megültek mind a mai napig.

Mikor ők kiköltöztek a palotából — a Nagyszombatból Budára áthelyezett egyetem költözött a helyébe. Négy évig volt univerzitás a királyi palota. Akkor egy főherczeg, Lipót Alexander költözött bele. Ő volt Magyarország nádora. Ez is négy esztendőt töltött a palotában. Akkor *József* főherczeg a nádor költözött beléje, fényesen berendeztette a kastélyt és ötven esztendeig lakott benne. Ezernyolczszáznegyvennyolczig nem változott aztán a palota formája. Eddigelé állott a palota a balszárnyon egy kápolnából, a szent Zsigmondéból, melyet a régi szent Zsigmond temploma emlékére építtettek ide, — lévén a szent Zsigmond temploma hajdan a mai várpalota tőszomszédságában. A főhomlokzat első emeletén volt a királyi lakosztály. Szürkére festett előszobából nyilott a lakás, falán nagy tükrök és gobelinek. A sarkokban nagy színes üvegvázák. Balra a királyné fogadóterme nyilott, vörösbársony trónussal és remek vázákkal.

Nyomában a társalgóterem következett. Márványlapok borították az asztalokat, rengeteg kandeláberek állottak a sarkokban, velenczei üvegdíszek az asztalokon.

A királyné öltözőszobája következett ezután. Zöld kárpitozása volt, kinai selyemhímzésekkel, az ajtók tetején gyerekcsoportozatok kifaragva.

A hálószoba világoskék volt, s ebből lehetett átmenni a királyi lakosztályba. Volt abban öltöző, billiardszoba, dolgozó-, audiencia-terem, trónussal a közepén, hollandi tapétákkal a falakon.

Gyülekező-terem nyílott ebből. Falain csatakképek. Ezért a termet úgy hitták, hogy: *chambre des batailles*. Ebből nyílt jobbfelé a nagy, rengeteg táncz- és ebédlőterem. Az udvari bálok és hangversenyek színtere. A jobbszárnyat lakta a főherczeg-nádor. Ennek a szárnynak is volt fogadóterme. Kétszáz és három szoba volt összesen a régi királyi palotában.

A várkert ekkor kapta a kertészetkedvelő nádortól első alakját. Kellemes, virágágyas hegyoldallá varázsolták át a puszta lankát. Valamikor itt pompáztak a Mátyás király kerti lakai.

A mint a régi szárnyépület, a Zeughaus helyén épült remek vaskapun belépünk a kertbe, tündéri kilátás tárul elénk. Részben a kert maga, részben pedig az annak bástyáiról látható főváros képe az, a mi elragad.

A régi Zeughaus fegyvertár volt, melynek egész gyűjteményét később Bécsbe vitték. A széles út, a mely a palota keleti homlokzata előtt vonul, végig visz a palota előtt egészen a déli oldalig, a melyen túl eddig halandó embernek nem volt szabad mennie. Szuronyos katona állott őrt az út végén, akár volt lakója a kastélynak, akár nem, onnét kizargatták az embert irgalmatlanul.

Azért néztem fokozott érdeklődéssel a mai formáját a régi tilos édennek. Bizony el van az hagyatva nagyon.

Az építészeti rész csak meg volna csinálva annak rendje és módja szerint. De hát maga a kert és az utak annak mutatják nyomait, hogy igazi gazdája nem volt régesrégen.

A „magyar ház" be van zárva gondosan. Azt hiszem: elhordták annak a berendezését egy szálig. Legalább hiába kukucskált belé a kíváncsi gyereksereg. Nem fedeztek fel azok benne se semmit.

Az üvegházak meg vannak a maguk zárkozottságában. Valamikor, az évente egyszer-kétszer tartatni szokott úgynevezett udvari bálok alkalmával innét czipelték ki a pálmákat és déli növényeket. Lássanak azok is embert néhanapján.

A lefelé haladó lépcsőzetek sorában egy helyütt egy vadkan-csoport van mesterséges csepegő-kőbarlangban. Máshol víztartók; a melyekben azonban egy csepp víz sincsen, hacsak a jó Isten nem hullat belé eső idején. Az sem marad sokáig.

A lépcsőzetesen haladó lanka oldalában látható a régi várbástya egyik legrégibb emléke, a kezdetleges *Kőoroszlán*, a bástya déli végében. Valamikor a tizenegyedik században faraghatták. Hol van ma már az a kőfaragó, a ki dolgozott rajta? Hol az az ágyúgolyó, a mely csonkára ütötte? Hol az a kor, mikor még innét dél felé széles kapu nyílott, az úgynevezett Ferdinánd-kapu, melyen át gyönyörű kilátás nyílott a Tabánba.

Valamikor erre jártak föl, mint legrövidebb úton, a várba. A pesti hajóhídon át a várba jövő színházi publikum is erre jött fel, hogy hat órára, mikor is a szinielőadás a régi várszínházban kezdetét vette, ott lehessen. Kilenczre aztán csoportosan tódultak mind lefelé, ha ugyan kitettek egy csoportra valót valamennyien. Volt biz ott olyan előadás is, hogy heten nézték.

A lefelé haladó utak aztán a várbazár nevezetű épület fölött egyesülnek. Itt járkált hajdanta Erzsébet királyné, magyarok kedvelő asszonya. Innét nézett szét a Dunán, a városon, fel-fel ment a bástyákig, a honnét egyes-egyedül nézegette sokáig, sokáig az épülő, szépülő Budapestet.

Mikor kijövünk a Dunára néző vaskapun, melyet két felől ércz-oroszlánok őriznek, elgondolom, hogy hajdanta ez a kapu sohasem nyílott ki. Jobb- és balfelén boltok sora művészeket fogadott vendégekül, a kik szobrokat csináltak. Az oroszlánok pedig ásítottak, unalmukban, csodálom, hogy állkapocsgörcsöt nem kaptak belé.

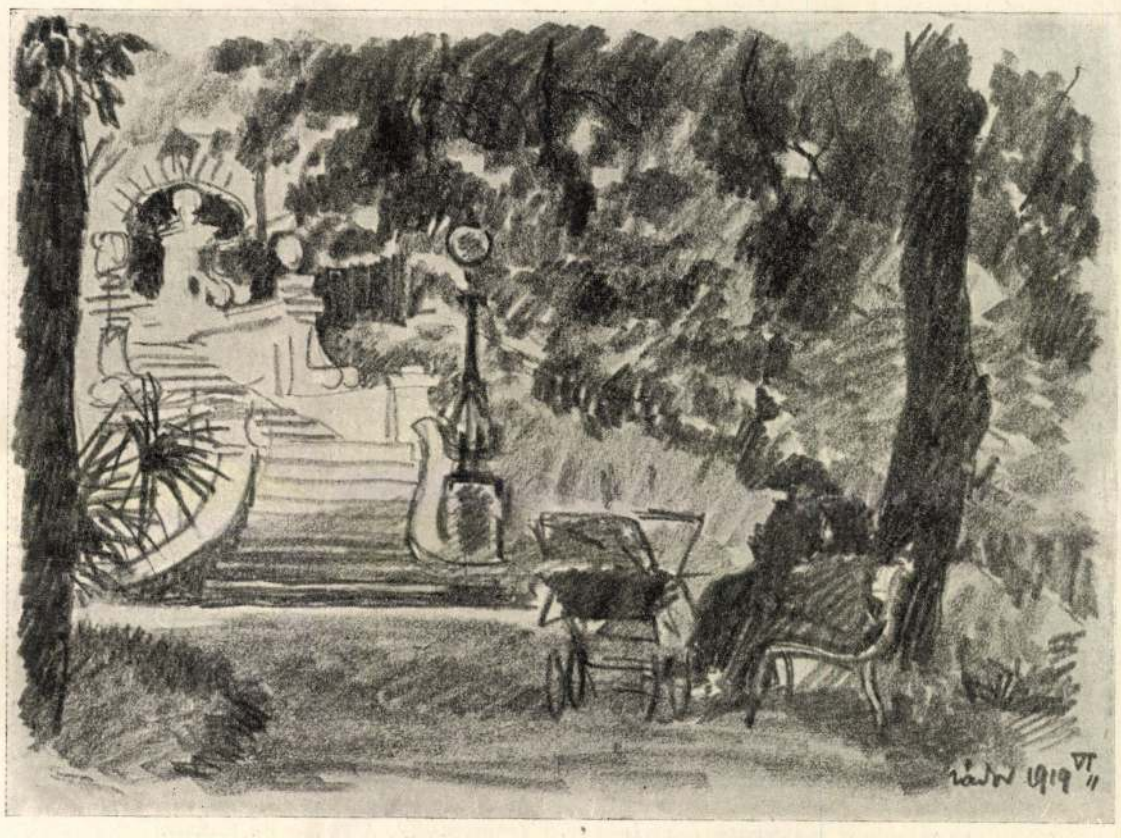

A NAGYÚR VAK ASSZONYA.

Elbeszélés. — Irta **Jobbágy Jenő.**

Kovács János, egy a Kovács Jánosok közül és felesége a nagy úr lakásán ültek, aranybársony széken, mert elhívatta a nagyúr Kovács Jánost a feleségével. Barátnő kellett a nagyúr asszonyának.

A szőke asszony olykor megdidergett a lapos férfi mellett széles sok dústág között. Itta és nyitva maradt két gazdagon látó szeme. Ő asszonyosan és öntudatával erősen várt Kovács János mellett, a ki illetődött és ijedt templomos volt, egyhúrú emberként sorsdöntő előtt. Végigbecsülte és a rohadás szaga valósággal meglepte, hogy idehozta őt az ura a nagyúrhoz, leszállította, ha nem is a nagyúrnak, hanem az asszonyának.

A nagyúr ötvennégy esztendős volt, a mikor nőre eszmélt először komolyan. A gyámleányát vette magának, a ki vaknak született. A nagyúr életében kevés nő jött elő, óras: erelműek és díjasok, most a nyugalom és a bőség érzetét töltögette magába, hogy otthonra és családra gondolt, tiszta asszonyra, melegségre. A leány húsz esztendőt járt és ennek előtte nem ismert férfit. A nagyúrral úgy húzott végig az utczán, mint a kinek ez a lehető világ, rajta kívül senki, a fölötte senki, reátapadt mint emberre a kín, a hogy jártak, reá tánczolt szinte. Két szeme, szem nélkül való üres és idegen festett üveg, meg nem villanóan a földnek száradt meredeken. A lába gömbölyű térdesen hajlott ívbe, mintha zenére lépdesne délczegül, a felsőteste meg rángatott bábuhoz hasonlóan és virággal szétépett kezе is a virágot is csak egyformán, csak egyformán mindig ugyanúgy törötten szögezte előtte, lehet fekete fátylas bajt hirdető hírhozónak maga elé. És ruháján is, a mit drága pénzen vett volt, megérzett a nem érző asszonyi szem és a nem látó férfikéz. De a vak asszony négy hónap óta a felesége a nagyúrnak, eszméletlenül boldogoskodott. Az orvos, a ki hetenként látogatta őket, a negyedik hónap egy vasárnapján megvárta, míg szobájába kísérték és azt mondotta a nagyúrnak, hogy nézzen asszonyi tanácsadót az asszonyának, mert tőle férfitől szégyenletébe nem tudhatná meg úgy a tudnivalókat, mint egy nőtől.

A nagyúrnak nem volt barátja vagy jóbarátja és kedves ismerőse se. Elmaradtak mellőle, még vidéken szerte-széjjel városokban a meg nem szakított fejjel előre során. A hivatalában nézett, a hol fő volt, teljhatalmú, emberek előrejutását határozó. Beadatta a nősök jegyzékét, hogy válogasson közöttük. Két álló nap után behivatta Kovács Jánost, a számfejtőség második osztályának tisztviselőjét, (a minősítésében nyugodt családi életet és tisztes polgári erkölcsöt olvasott).

Kovács, — kérdezte — maga nős ugye? Az a szőke nő ugye a felesége, a ki várni szokta lenn? Hány esztendős?

Kovács Jánoson becstelenségek keringtek keresztül, a vén gazember, fiatal felesége van, becsület, becstelenségek, a miken ugorni lehet, most itt ez aranybársony széken emlékezett a szavakra elégedetten.

Szolgálatára, méltóságos uram, az a szőke, huszonegy.

— Igen jó, Kovács kérem lesz szíves ugye

Zádor István rajzai.

AZ ELFOGOTT ELLENFORRADALMÁROKAT A LUDOVIKÁBÓL A FOGSÁGBA KISÉRIK.

bemutatni Önagyságát a feleségemnek, őneki ugyanis barátnőre van szüksége szegénykének ... de hisz férfiak vagyunk ... olyanok előtt áll, hogy elkél egy igazi jó barátnő. Ön kiváló és pontos tisztviselő, jövőre minden bizonnyal kinevezett ... Igen, ezt ugye megteszi nekem. Szeretem a szolgálatkész hivatalnokokat ... Igen ... gondolja, akkor ma csütörtök, péntek, szombat, vasárnap, vasárnap délután szívesen látom magukat.

A szobaleány ünnepi unott megszokottsággal nyitotta az ajtó fehér szárnyát. A nagyúr jött a vak asszonyával. Ők felugrottak, édesdeden siettek elébük.

— Nőm, mutatta a nagyúr.

— Feleségem, hódolt a Kovács János és a szőke asszony megszorította a vak határozatlan, gépként előreküldött, majdnem kitett kezét, lüktetéssel.

Ültek szélesen az asztal körül, keztyűs kezek, helyezkedni nem képesek, jobbra csúsztak és balra czentimétereket. Kovács János úgy érezte magát, hogy érzése nem volt és fogható élmény nem körözött eléje, mint valaki, a kit mesés szárnyas királymadár, óriási griff kapott föl zengő mesében, karmába vett és ismeretlen világba eresztett le, ismeretlenül jövő jelenések elé, a mikről semmit, jót vagy rosszat, de még a rossz megnyugtató bizonyosságát se tudni.

A nagyúr :

— Nagyságod még igen fiatal.

(Kovács János jóindulatúnak, együgyüsödő mosolya, a vak asszony fölfülelése, Kovács Jánosné erősödő önmegtalálása).

— Csak látszom, méltóságos uram.

— Az ember szinte leánynak vélné.

— Ő, a méltóságos asszonyt is.

— Gondolja?

— Ó hogyne, olyan mint egy kisasszonyka a zárdából.

A nagyúr hálásan ismételte — igen? Na hallja kedvesem, milyen kedves a barátnője.

Az első kelletlen és czafrangos beszédre a szőke asszony megtalálta magát. Mohó, buzgó, kedves asszonysággal vetette előre énjét.

— Eljöttünk hozzád édesem, ugye megengeded, hogy tenek szólítsalak. Jó barátnők tudod így szokták, mi meg remélhetőleg jó barátnők leszünk. Ugye?

A vak tompán küldötte vissza :

— Igen.

— Nagyszerű lesz, tudod a férjem, na de a te méltóságos férjed is milyen hanyagok. Csak most szóllottak. Pedig én már régen szerettelek volna megismerni, ő meg csak most szóllott ... Na milyen hanyagok ezek a férfiak, de majd megverjük őket ugye?

A vak még bizalom nélkül kérte számon: de miért?

— Miért? Jaj de jó szívecském, mert hanyagok voltak és nem hoztak össze bennünket. Én mindig meg akartam veled ismerkedni ... Szóltam is az uramnak, milyen szép vagy a kék selyemruhádban a korzón, milyen jót mutatsz.

— Igen, — kapta meg tagolva a vak, igazán?

— Igazán bizony, tán nem is hiszed, ugye mindig mondtam János, milyen szép a méltóságos asszony a korzón.

Kovács János a számfejtőségi osztály újjításairól véleményezett, most elmélyedt, erőltette magát, aztán bizonyosság nélkül sandítva eresztette ki : igen.

A szőke asszony megpacskolta a vakot, hogy hívnak drágám?

— Jolán.

— Jolán? ... Jaj de szép név. Engem Etusnak hívnak. Tudsz te drágám zongorázni? Mert délutánként zongorázni fogunk. Én tudok valamicskét énekelni ... Ki tudja mi lett volna belőled, ha el nem vesz ez a csúnya ember.

A vaknak a zene érzete nyomult fel, a mit szeretett és érzékelt, először viszonzotta a témát: énekeljél most.

— Most ne kedvesem, most ne, majd máskor.

A vak azzal az óhajtásos akarással, a mi megszokta a teljesülést, rávágta újból.

— Most énekeljél.

Amaz szabódott, most mindjárt, hisz még alig beszéltünk, majd máskor, minek most elsőre?

Makacsul kötözte magát a vak, igen, most énekelj.

A nagyúr kérte, a nézésével mutatta, hogy megtagadni tőle mit sem lehet. Az ura rászólt türelmetlenül :

— Miért ne énekelnél, hiszen odahaza egész nap danolsz.

Már idegesül felelt rá vissza :

— Mert fáradt vagyok.

A vaknak bőszítő, lehetetlen, szokatlan volt a megtagadás.

De.

Amaz szorongatottan.

— Fáradt vagyok most énekelni.

Ebből kijött a még senkivel nem ütközött emberi zsarnokság véges zendüléssel.

— Akarom, kérem. Szórakoztassál, az uram azt mondta, hogy te szórakoztatásomra leszel, hogy szórakoztatni fogsz engem, eddig csak beszéltél, hát most szórakoztassál.

Meddőn, tehetetlenül váró férfiak, rémület. Lélekzet, vérkeringés ; lehetetlen háborgató robaj. A szőke asszony sunyi alázattal hajlott. Kérlek, ha parancsolod.

Ostoba, víg utczasanzón szakadt ki belőle és feljött belőle egyszerre minden. Parancsolnak, egy másik asszony parancsol. De hisz itt az ura, védje meg ... Nem védi meg, hisz az hozza ide, komédiázni egy asszonyhoz, társalkodónőnek, a kinél ő különb és ez hozzá vak is. Milyen gazdag! Ez nem egy kétszobás lakásban egy mindenes mellett nyomorogja le az életét, mennyi szép képek ... miért kellett idejönni a nehéz drága szőnyegek közé? Hát ki ő, hogy idehozták ennek a tehetetlen asszonynak ... Most szólni kell valamit, akármit, igaz, biztos, valami rettentő nagy bajt hoz vele. Mindegy. Az ura itt tömi magát büszkeséggel és holnap eldicsekszik a barátsággal és a kollégák tudni fogják, miért a barátság a nagyúr ... a nagyúr ... a nagyúrnak vak a felesége és kedvesen és kedvesen. Mintha édes hírről szólna, csicsergőn tanítani kezdte a vakot.

— Várj drágám, mi sokat beszélünk a férfiakról, tudod fiam a férfiak mind komiszok, nekem hihetsz, én ismerem őket jól, az enyém cselédek után szaladgál, itt a tied is, — most már mintegy öntötte magából — az urad az apád lehetne, te húsz éves vagy, mennyi szép, nekedvaló fiatalember van, a kik nem festik a bajuszukat, hogy fekete legyen és nem zötyög a dupla tokájuk. Nem kínlódnak ha rádnéznek, a karja már gyönge lehet, ugye gyönge ... ja mindent nem lehet átfesteni ... Na csak nem sírsz?

A vak asszony ijedten felsikoltott. És mint a csecsszopó, a kinek ajka elől oktalan játékból elkapták az emlőt, a hogyan a gyenge kezéből kiverték az oltalmas botot, jajdult (ezen a napon életében először vette észre, hogy világ nélkül való).

— Igaz, hogy te öreg vagy már? És szebbek és erősebbek a fiatal férfiak?

(De mivel minderről és az életről a látnivalókról csak határozatlanul felgyújtott képzetei voltak, a rémülete lassan leült. Utóbb megnyugodott, nem érezte a mi nincs, így élt tovább, gyereke született és boldogan öregedett.)

A MAGYAR SZOCZIALIZMUS KEZDETEI.

Körülbelül negyven esztendeje van annak, hogy mi kívülállók tudomásul vettük, s figyelemmel kezdtük kísérni a budapesti munkásság szervezkedési kísérleteit.

Akkoriban a németországi szoczialista mozgalom már hatalmas eredményeket tudott felmutatni. Volt alkalmam közelről is láthatni a berlini szervezetek életét és mozgalmait. Lassalle tragikus halála után Schweitzer-Allesina Iván lett a német pártvezér, a kivel ismeretségben voltam, s a kinek házánál gyakrabban megfordultam. Bátyja Schweitzer Frigyes az osztrák hadseregben szolgált, kapitány volt a zseni ezrednél, s század parancsnokom volt mint egyéves önkéntesnek ; ő beszélt reá, mikor hosszú tartózkodásra Berlinbe távoztam, hogy felkeressem ott öcscsét, „a ki igen kedves fiú, de veszedelmes felforgató tanoknak a hive".

Schweitzer nem volt szoczialista vezérnek alkalmas személyiség. Nemcsak hogy nem volt proletár, hanem sokat tartott a porosz nemességgel való összeköttetéseire és nemesi származására, — daczára, hogy e körökben erősen hibáztatták a munkásokkal való barátkozását, — s nagy hibája volt, hogy nem volt igazi szónok. Az ő vezetése alatt a szoczializmus terjeszkedése nem haladt abban a gyors tempóban, mint Lassalle idejében. Hogy mégis tért tudott hódítani az eszme, annak — a benne rejlő igazság erején kívül — az volt az oka, hogy igen kedvezőek voltak a viszonyok. A német egység meg volt ugyan teremtve, de annak hatása még nem járta át a lelkeket. Az a fenhéjázó gőg, melylyel a militarizmus képviselői a német-franczia háború után felléptek, vérig sértette az egész polgári társadalmat, a melytől egyre fokozódó áldozatokat követeltek hadi czélokra. A nagy német nemzeti érzés, — mely később valóságos orgiákat ült, — még a hetvenes évek közepén is ép csak fejledezni kezdett. A filozófusok nemzete, kiknek Schlegel azt hirdette, hogy a kultúr ember igazi hazája ott van, a hol a legelőbbre haladt a czivilizácció, s így tehát a német „kulturmensch" hazája esetleg Franczia-ország is lehet, ez a nemzet,

Zádor István

— **Zádor István háborús rajzai a Fészekben.** *Zádor* István festőművészek érdekes kiállítása nyílt meg a Fészek Klubban. *Zádor* elsőrangú grafikus, aki a mult pillanatot nagyszerűen tudja megörökíteni. Ha kis kiállításán végigmegyünk, úgy újra dokumentálódik az, hogy kevés generációnak sikerült olyan történelmi időket élnie, mint nekünk. A háború fantasztikus pusztításai és idegen világok tárulnak elénk, rég letűnt hatalmasságok pompás arcképei ködlenek elő a multból. Újra átéljük Ferenc József temetését, IV. Károly király koronázását s mindazt a sok történelmi eseményt, amelynek részesei voltunk. Csupa művészi, történelmi emlék, amelyet olcsó pénzen megszerezhetnek maguk számára azok, akiknek érzékük van ilyen finomságok méltánylására. *Zádor* az írónnak igazán hivatott mestere. Az elröppent időt ezek a nagyszerű dokumentumok őrzik meg legjobban.

(p. ö.)

Est, 930. XII 4

Est 930. XII. 4.

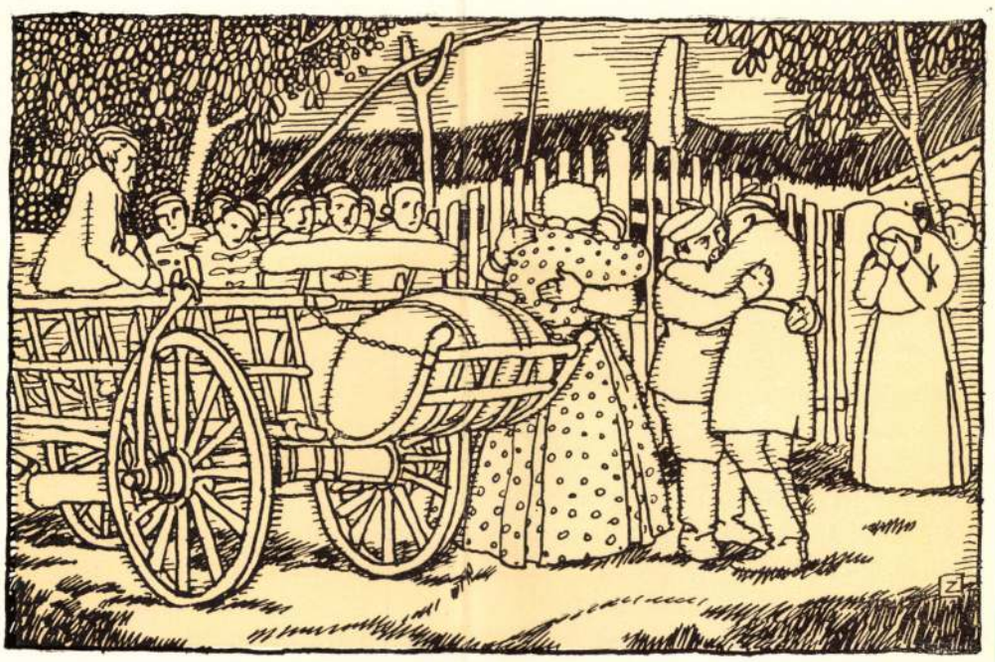

ILLUSZTRÁCIÓK MIKSZÁTH KÉT KOLDUSDIÁKJÁNAK
RÉVAI-KIADÁSÁHOZ. ZÁDOR ISTVÁN MŰVEI
AZ ILLUSZTRÁCIÓ-DÍJ NYERTESE

Művészet 1912.

kelyföldön. Innen a család több felé szétágazott, de az árkosi, középajtai, a kisbaconi, az altorjai, a nagysolymosi Benkők egy törzsből származnak.

A család írókat, kik között Benkő József történetírót említjük fel, lelkészeket, tanárokat, a közéletben szereplő férfiakat adott az országnak. Már az elődök, a hagyományok kijelölték az utat arra, hogy Benkő Kálmán is nyomatékkal foglaljon helyet a közéletben.

Léván, 1843 szept. 10-én született. Atyja, Dániel, a herceg Eszterházy-hitbizomány uradalmi főfelügyelője volt. Két fiúval áldotta meg az Isten családi életét. Az idősebb Kálmán volt, a fiatalabb Lajos Bars megyének ma is tisztelettől környezett főorvosa, kivel most a nagy gyászban nővére: a budapesti egyetem jeles orvosprofesszorának, dr. Kovács Józsefnek özvegye osztozik.

Kálmán a gimnázium első három osztályát szülővárosában, a piaristák algimnáziumában végezte. A latin nyelvben Szepesi József, a piarista-rend egyik kiváló tagjának Imrének érdemes fivére tanította. Iskolatársai közé tartozott többek között báró Bakonyi György, kivel a család férfiága kihalt, valamint Baross Pál.

Léváról Pestre költözve ugyanazon rend gimnáziumában végezte a többi osztályokat Az érettségi bizonyítványt 1860 aug. 5-én nyerte el és ez év őszén iratkozott be a pesti egyetem jogi karán, hol 1864 jún. 27-én a birósági államvizsgálat letételével befejezte jogi tanulmányait és a politikai államvizsgálat tárgyaiból a szigorlatot kiállotta. Az ügyvédi vizsgát 1867 febr. 25-én kitünő sikerrel tette le, majd május 28-án a váltóügyvédi vizsgát is.

Ügyvédi gyakorlaton Karay Lajosnál, Balassa Istvánnál, továbbá Rudnyánszky Ferenc kiváló hírű ügyvédnél volt. A Magyar Földhitelintézethez, melyet az ország földmívelésének előmozdítására és az erre szolgáló földhitelnek megalapítására hazánknak a politikai téren is legelső férfiai nagy nehézségek leküzdése után létesítettek, Benkő Kálmán 1870 márc. 15-én neveztetett ki. Azonban Rudnyánszky mellett, ki a Magyar Földhitelintézet felügyelő bizottságában is már 1869. év óta helyet foglalt, az ügyvédi gyakorlatot tovább is folytatta. Rudnyánszky később Mailáth György országbiró javaslatára tagja volt annak a bizottságnak is, melyet királyunk Ő Felsége a katholikus alapok ügyében a jogi vélemény előterjesztésére kiküldött, sőt tagja és előadója lett a vallás- és tanulmányi alapok felügyeletére és ellenőrzésére királyunk által 1880 máj. 21-én kelt leirattal kinevezett bizottságnak is.

Benkő Kálmán alapos jogi tanulmányai kiegészítést nyertek Rudnyánszky oldalán, kinek nagy jogi tudása és kiterjedt gyakorlata összekapcsolta a régi jognak, az osztrák polg. törvénykönyvnek, az országbirói értekezletnek és az új magyar törvényhozásnak egymásba fonódó fázisait. Az ő oldalán alkalma nyilt betekintenie s munkatársának lennie azokban az alapítványi ügyekben, melyek akkor évek hosszú során át politikai támadások anyagául szolgáltak a közoktatásügyi kormány ellenében. Kétségtelen, hogy a Rudnyánszky oldala mellett való gyakorlatban jogi tudása, biztos, nyugodt ítélete megerősödött, látóköre tágult és a jogi kérdések szövevényeiben még inkább szemelőtt tartotta az ő szelíd, békés természetének is mindenféleképen megfelelő azt az elvet, hogy az ügyvédnek első kötelessége, amint az igazságot megismerte, a békés megoldást keresnie olykép, hogy a jog által az igazság csorbát ne szenvedjen és mint Cicero mondja a summum jus summa injuria ne legyen.

A Magyar Földhitelintézetnél a legnagyobb mértékben megbecsülésre talált jogászi nagy tehetsége, hol 1885 jan 1-én intézeti ügyvéddé, 1898. év végén helyettes jogi igazgatóvá nevezték ki, végre 1907. évben jogi igazgatóvá választották és e minőségében érte őtet 40 éves szolgálata alkalmából 1910 ápr. 6-án kelt legfelsőbb elhatározással udvari tanácsossá kineveztetése.

Mint ügyvéd és mint hivatalnok egyaránt megtartotta azt a humánus, azt az előzékeny és megnyerő modort, mellyel lekötelezte a vele érintkezőt. Előttem áll a 40 év előtti fiatal ember a férfi szépségnek abban a nem mindennapi formájában, melyet még igézőbbé tett a szelíd, barátságos, nyílt tekintet, a meg-

Zádor István

— **Zádor István kiállítása a Fészekben.** Egy darab világtörténelem vonul föl *Zádor István* kiállításán a *Fészek* termében: 1914—1918. Kevés olyan grafikusa van ma Európának, aki a fekete grafitnak annyira mély és tömör akkordjait tudná megszólaltatni, mint Zádor István és aki — vonalainak és valőrjeinek virtuóz könnyedségén tul — olyan mély, már-már festői, sőt néha költői tartalmat tudna adni rajzainak mint ez a kitünő művészünk. A világháboru orosz és olasz frontjainak drámai mozgalmasságát, vagy az elhagyott csataterek és rommálőtt városok tragikus csendjét ugyanolyan igazsággal és megfigyelőképességgel elevenitik meg előttünk ezek a rajzok, amilyen komor erővel idézik föl például Ferenc József temetésének egy-egy jelenetét. E rajzok, köztük nehány vizfestmény, majdnem kivétel nélkül muzeális értékűek és pedig kétszeresen: egyrészt, mint világháborus följegyzések, másrészt mint a magyar grafikusművészet kitünő példái.

(J. j.)

PH. 1930. XII. 4.

HAZATÉRŐ KATONÁK VONATAI INDULÁS ELŐTT A KELETI PÁLYAUDVAR NAGY CSARNOKÁBAN.

Zádor István rajza.

A «VADGALAMBPÖR»-HÖZ.

Irta **Bársony István.**

A «Vasárnapi Ujság» ez évi 34. számában érdekes irodalmi emléket elevenít fel *dr. Lambrecht* Kálmán arról a kis — inkább évődésnek, mint komoly vitának mondható — vadgalambpörről, a mely annak idején *Herman* Ottó és *Gyulai* Pál közt folyt le, *Lévay* József közbejöttével s a melyet a t. czikkíró ugyan «heves»-nek jellemzi; de én, a ki Herman Ottó «bátyánkat» színről-színre személyesen nagyon jól ösmertem, (ösmertem ugyanígy Gyulai Pált és Lévay Józsefet is), nem birok ilyennek látni.

Mert ámbár való igazság az, hogy Herman Ottó «mély lelkületű, de minden vitájában (pedig sokat vitázott életében) szenvedélyes volt»: ám ebben Gyulai Pál sem engedett neki s ez a két nagy emberünk ilyformán könnyen fellobbanhatott egymással szemben kis okok miatt is, a mi még távolról sem jelentett különös komolyságot. Ezt az idézett vadgalambtéma különben sem érte volna meg.

Arról volt szó, hogy csakugyan «búgott-e» a «Bükkben» a *Hámor* tájékán a vadgalamb, a hogy ezt Gyulai Pál egy kedvesen egyszerű versecskéjében irta; Herman ellenben tagadta, hogy azon a környéken *vadgalambbúgást* hallhatott volna Gyulai, mert ott vadgalamb nincs. Mire Lévay, úgyis, mint Borsodvármegye főjegyzője és úgyis mint *«gyakorló vadász»*, bizonyítványt adott Gyulainak arról, hogy a jelzett helyen *«vadgalambok, úgynevezett szekácsgalambok,* folyvást tartózkodnak nyaranta s azok ott messzire hallhatóan nyögdécselnek, turbékolnak, búgnak».

A semmiképen sem éles, sőt ismétlem, már a Lévay «vadgalamb-igazolványa» alapján (ez volt az «okirat» címe) is inkább évődésnek tartható vita során felhangzott az az érv is, hogy 'iszen Herman úgy sem *hallja*, (köztudat szerint nagyon is nagyot hallott), Gyulai meg Lévay pedig *nem ösmeri* a vadgalamb búgását. A furcsa kis pörben apró akadékoskodások is felmerültek a szorosan vett «búgási ügyön» kívül, a mely pörnek Herman nyilatkozata szerint, csak a vitás felek egyikének a halála vethetett véget.

Hogy én ezt a «vadgalambpört» most újra «felveszem», arra az ad némi jogot, hogy ha nem is épen tudós ornithológus, de *gyakorlati vadász* annál inkább vagyok, a kinek egy immár hosszú élet, még pedig vadászélet során igen sok alkalmam volt «gyakorlati» ornithológiával is foglalkoznom s ennek az alapján bátran merem állítani, hogy az egész pör: «sok hühó volt semmiért»; mert a vitázó felek *mindegyikének igaza volt.*

Igaza volt Gyulainak, a mikor azt írta, hogy ő vadgalambbúgást hallott a Hámor körül, a hol Lévay bizonyítványa szerint igenis voltak akkoriban is «úgynevezett» *székács*galambok. (Ezek is vadgalambok.)

De igaza volt Herman Ottónak is, a ki abból indult ki, hogy a *«vadgalamb»*, a «columba oenas», csak odvas fák*ban* költ s így ott, a hol nincs nagy erdő (a Hámor táján akkoriban nem volt), nem is hallani *ennek* a vadgalambnak a búgását.

A dolog magyarázata pedig igen egyszerű.

Herman, a szigorúan ornithológus, ugyanis a maga igazával eltért az ornithológiában bizonyára kevésbbé jártas *poéták* igazától; mert ő *«vadgalamb»* alatt, *nagyon helyesen,* csakis a «columba oenast» értette, míg a poéták az ornithológiában *örvösgalambnak,* népiesen székácsnak nevezett «columba palumbust» hallották s ennek a «búgását» bizonyították.

A «székács» csakugyan költ olyan erdőrészekben is, a hol odvas fa akár egyetlen egy sincs; mert ez a «vadgalamb» *galyakra* rakja a fészkét, épúgy, mint a *vadgerle,* a mely gyakran egészen fiatal erdőnek a bokorfokozatot alig meghaladott fáin is költ, nagyon hebehurgyán épített kis fészkében.

Több, mint félévszázados tapasztalataim szerint, a melyeket mint a természet minden jelensége iránt folyvást érdeklődő vadászember szereztem s a ki egyszersmind az ornithológiát is kedves tanulmányom tárgyává igyekeztem tenni, a következőkben vagyok bátor könnyen érthető módon tájékoztatni a t. olvasókat ebben a vadgalamb-kérdésben.

EGY INDULÁSRA KÉSZ KATONAVONAT.

HAZAUTAZÓ KATONÁK GYÜLEKEZÉSE A KELETI PÁLYAUDVARON.

HAZAÖZÖNLŐ KATONÁK A BUDAPESTI PÁLYAUDVAROKON.

Magyarországon három *vadgalambfélét* ösmerünk: az *odu* vagy kék vadgalambot, a «columbia oenast», azután az *örvös* vadgalambot, a «columbia palumbust» és végül a *vadgerlét,* a «turtur-turturt», vagy szinonimával: a «columba turturt». (A szirti galamb, a «columba livia», nálunk nem itthonos.)

A három közül egyedül az első az, a melynek általában és szinte *kizárólagosan: vadgalamb* a neve. Ha *«ornithológus»* ejti ki ezt a szót, akkor a «columba oenast» érti alatta. — Ez a vadgalamb *csak* oduban költ s így főképen olyan vidékeken található, a hol nagy erdők vannak, odvas fákkal. Nagysága a rendes házi galambé; színe az a bizonyos ösmert «vadgalambszín», kevés sötétebb tarkázattal a szárny- meg a farktollakon, a mit azonban röptében nem, vagy alig-alig látni, úgy, hogy ez a galamb szinte egyszerűnek hamvaskékszürkének tetszik. Az *örvösgalamb* akkora, mint a nagy begyes galamb; színezése élénkebb a közönséges vadgalambénál, melytől jellegzetes *fehér nyakravalója* is élénken megkülönbözteti. Ornithológus *erre* a galambra aligha fogja azt mondani, hogy *«vadgalamb»*, (pedig elvégre mégis az), hanem *világosan* megkülönbözteti azzal, hogy «örvösgalambnak» vagy egyszerűen «örvös»-nek mondja. Az «örvösgalamb» sokkalta szelídebb, mint az igazi vadgalamb; költ még kertekben és parkokban is, az emberlakások közelségében, lombos fákon, gyakran eléggé alacsonyan.

A harmadik a sorban a legösmertebb; ez a *vadgerle,* a «turtur», a mely sokban hasonlít a házi kalitkás szelid gerliczéhez. Nagysága ugyanaz; nem olyan egyszínű ugyan, de szintén homokszínű, csakhogy részben mintázott, nyakravalója (örve) is van, nem fehér, hanem fekete-fehér tarkázattal gyöngyözött. Kedveli a ligeteket, a kerteket, az alacsony fiatal erdőket s a galyakra rakja igen egyszerű fészkét; nálunk a városligetben állandóan van nyáron; költ magasabb fákon is, de sohasem odúban; a mezőkön, kivált az Alföldön igen gyakori, a hol a vadászok foglyászatközben sokat lőhetnek közüle, a ki t. i. nem sajnálja tőle a drága töltényt.

A nép *valamennyit* — mind a háron fajt, — egy kalap alá fogja és *vadgalamb*-nak nevezi. Igy tehát könnyen érthető, hogy a különben szabatosan *örvösgalambnak* nevezendő «székácsot» (columba palumbus) Gyulai Pál is csak egyszerűen vadgalambnak írta; azaz: *vadgalamb alatt a székácsot értette;* a miben elvégre kétségtelenül igaza is volt. Ebben a «poéta» nem követett el botlást, sem Gyulai sem Lévay, a ki a «vadgalamb-igazolványt» kiállította volt.

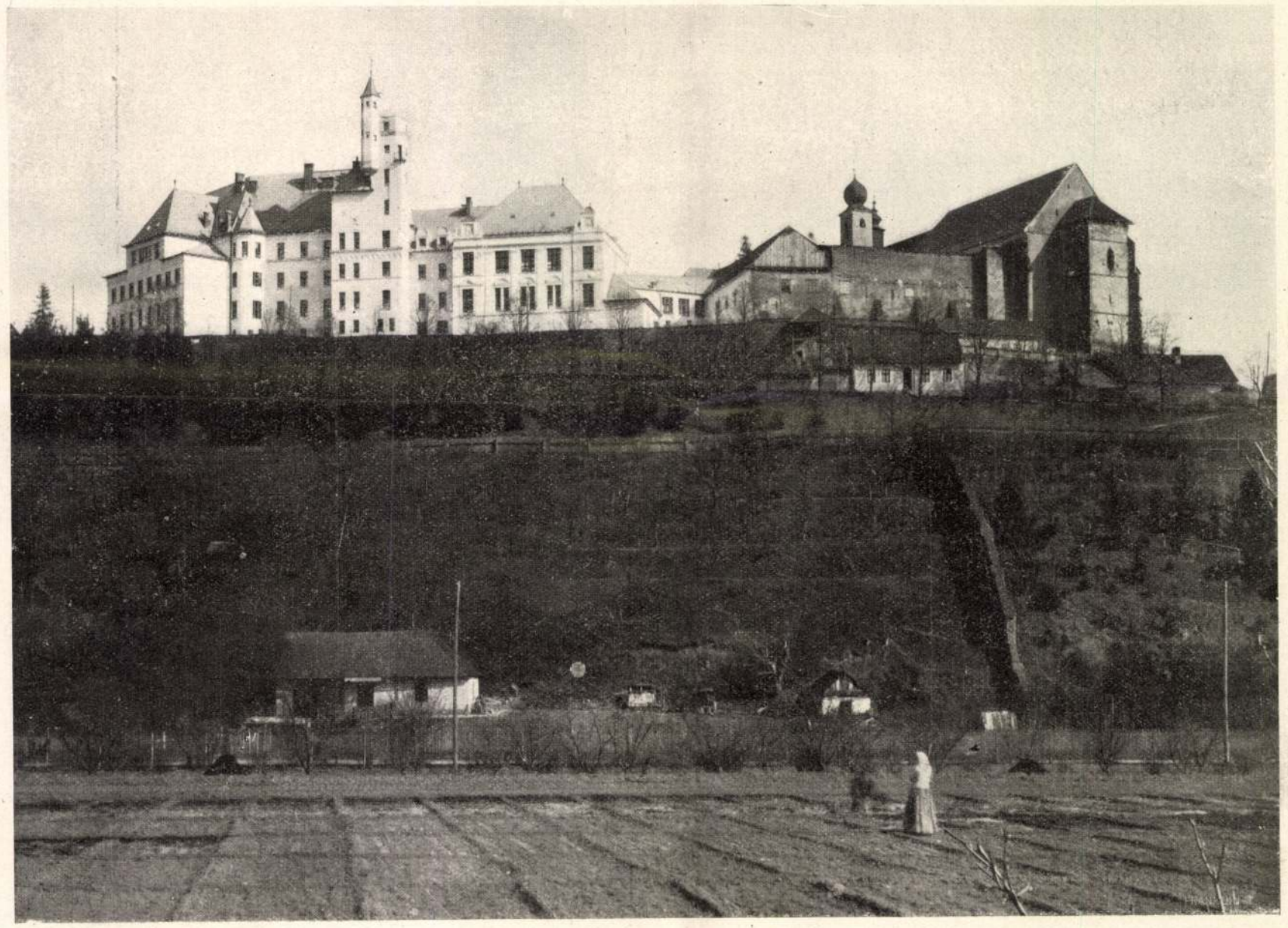

A LŐCSEI FŐGIMNÁZIUM RÉGI ÉS ÚJ ÉPÜLETE NYUGAT FELŐL.

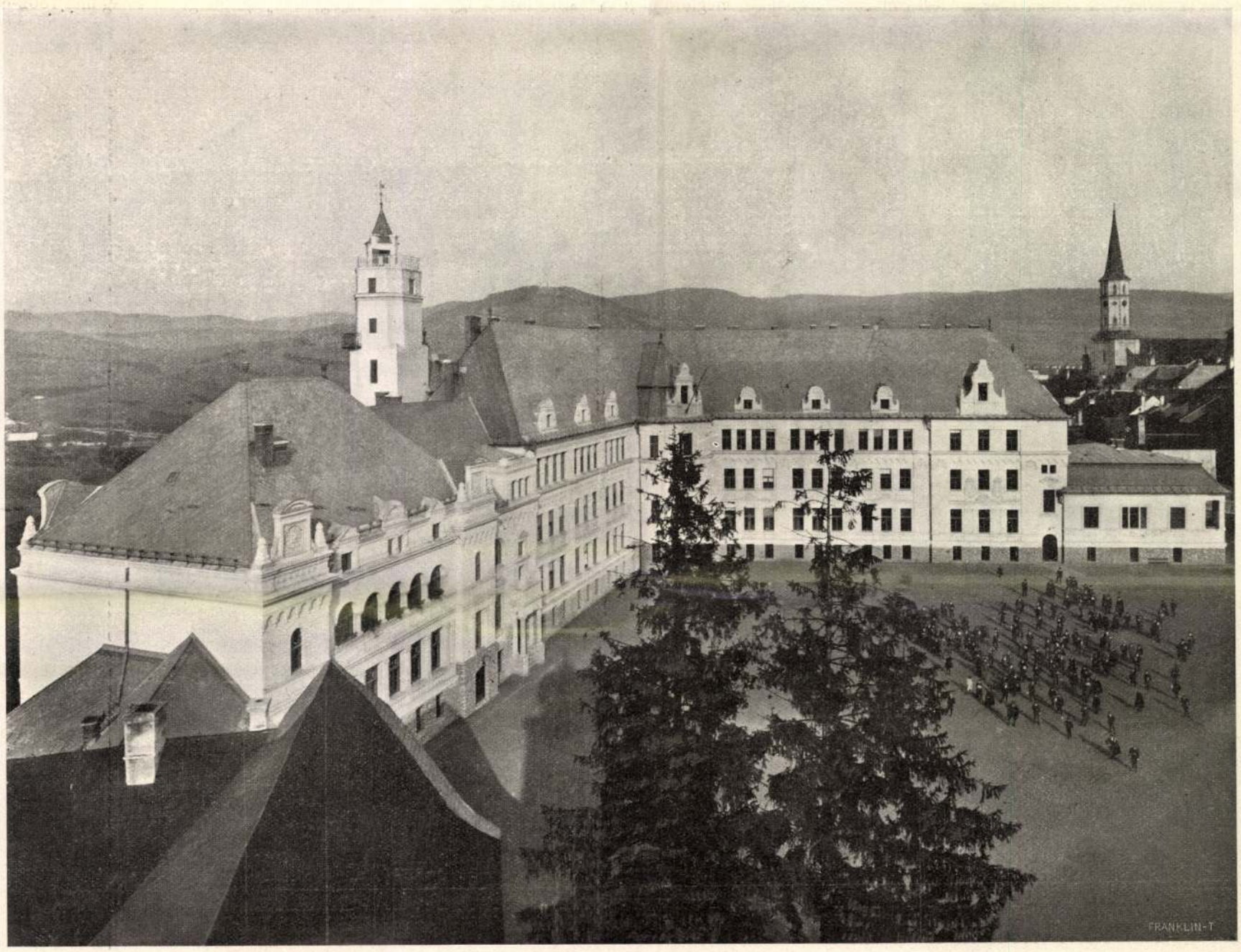

A LŐCSEI FŐGIMNÁZIUM ÚJ ÉPÜLETE AZ UDVAR FELŐL.

A BAROSS-UTCZA A KÁLVIN-TÉRNÉL.

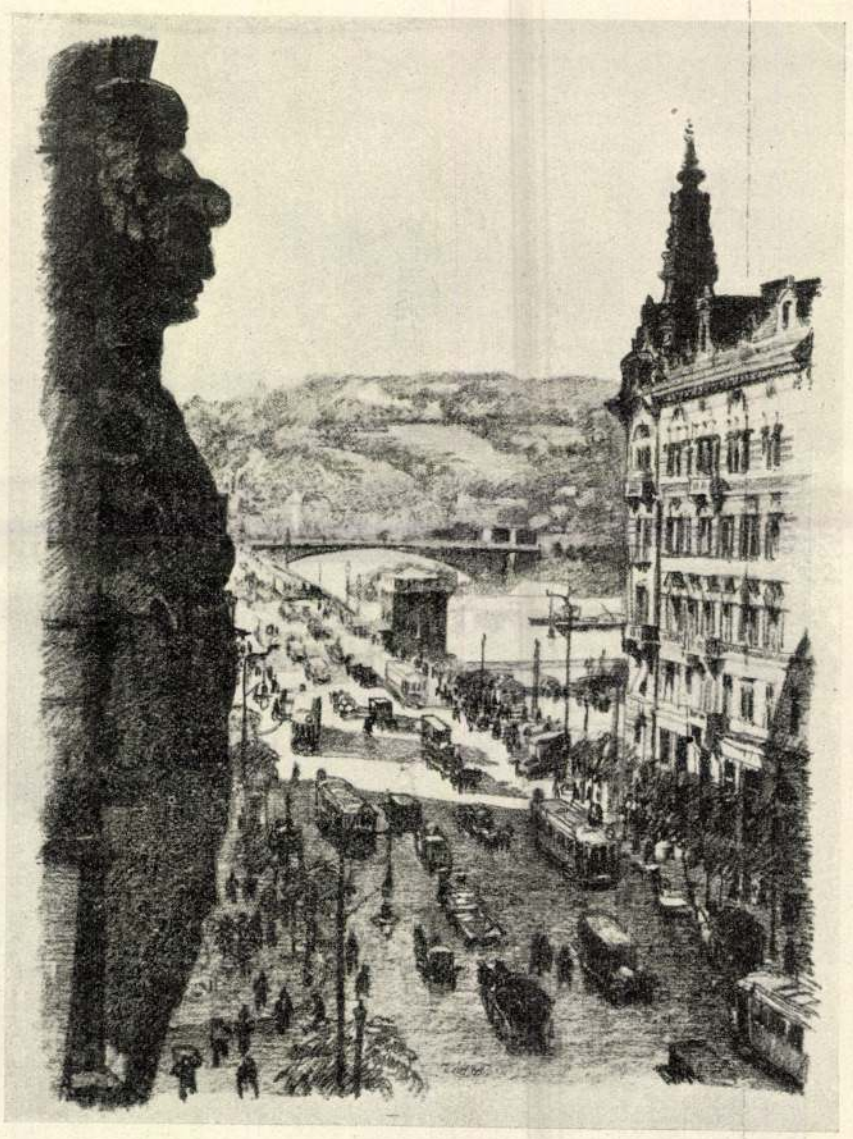

A LIPÓT-KÖRÚT.

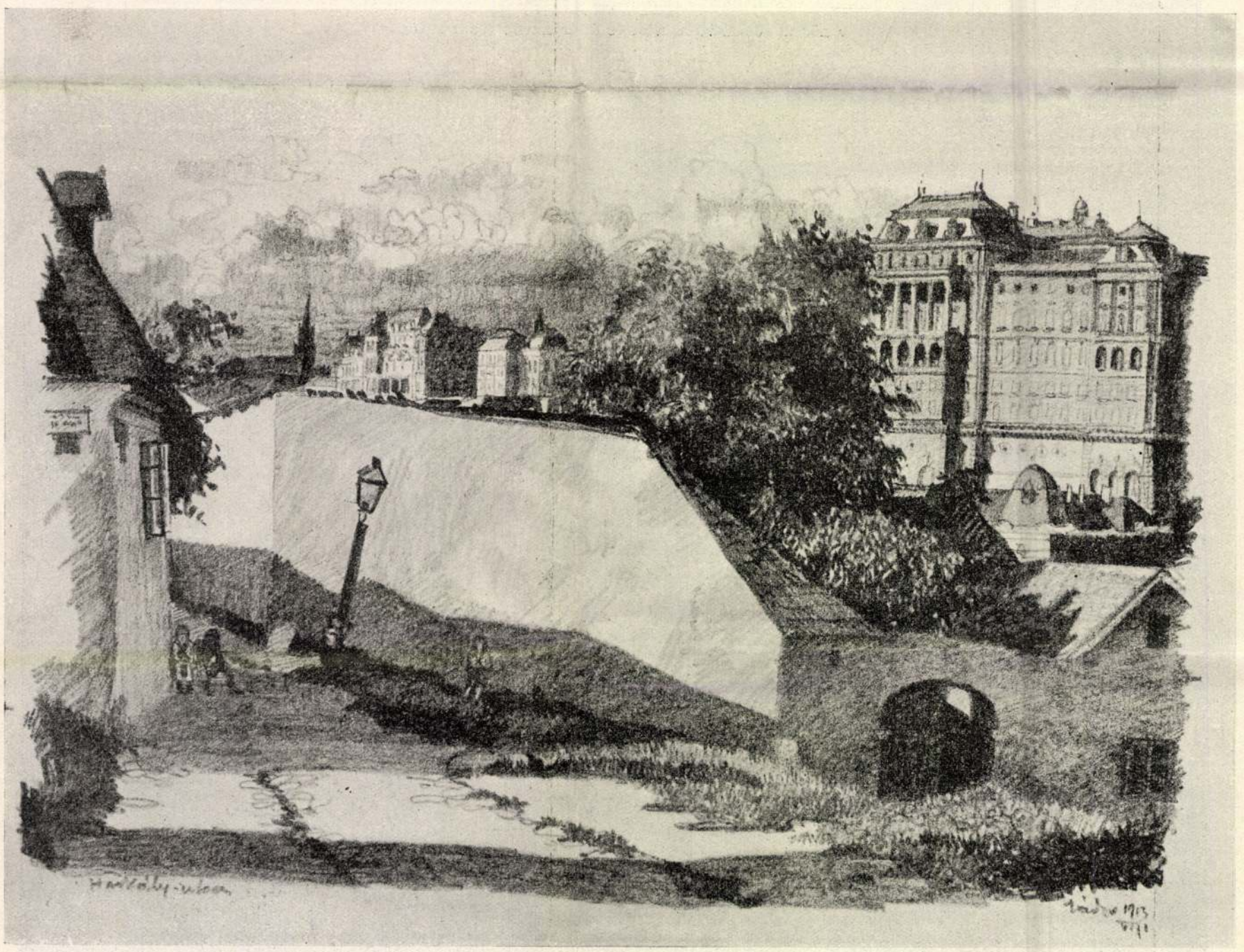

A HARKÁLY-UTCZA A TABÁNBAN.

BUDAPESTI KÉPEK. — Zádor István rajzai.

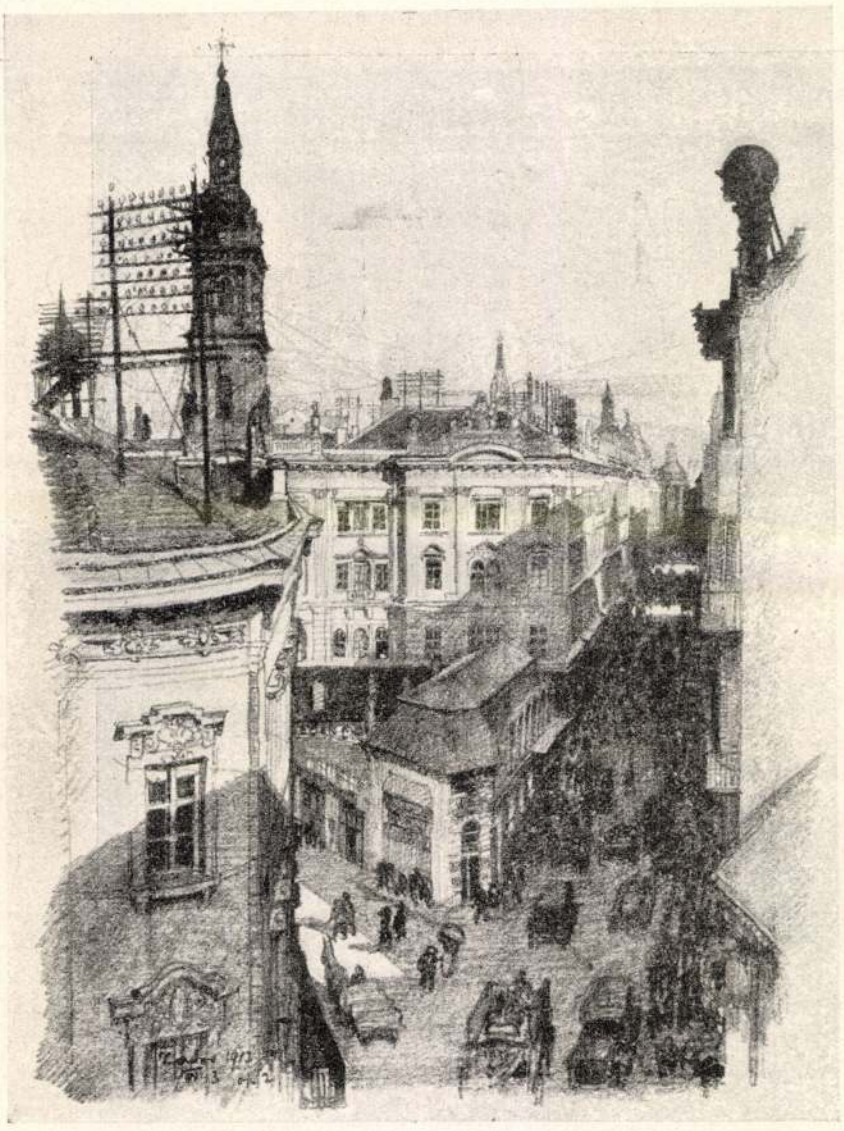

A KORONAHERCZEG-UTCZA.

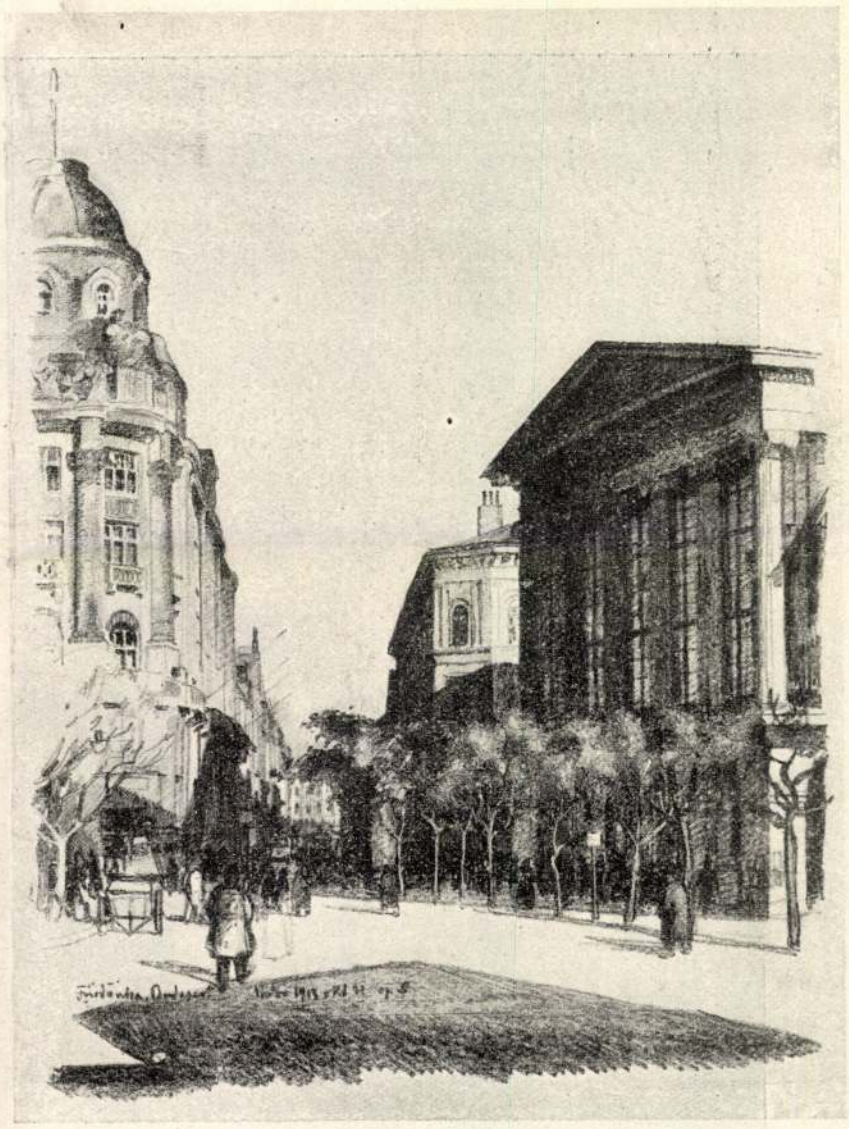

A FÜRDŐ-UTCZA.

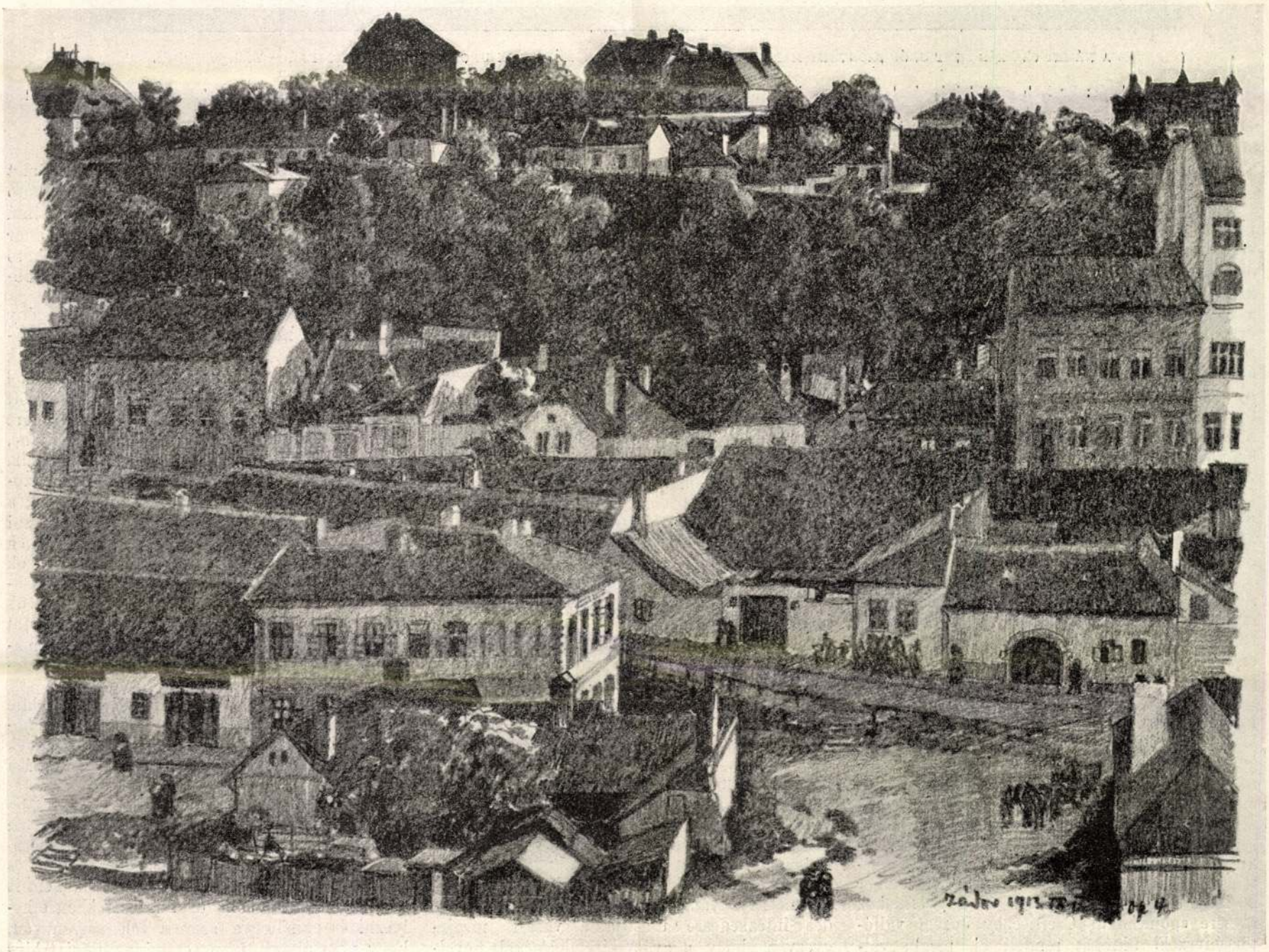

TABÁNI RÉSZLET.

BUDAPESTI KÉPEK. — Zádor István rajzai.

A NÉMET CSÁSZÁR MINT GRÓF SZÖGYÉNY-MARICH LÁSZLÓ BERLINI NAGYKÖVETÜNK UNOKÁJÁNAK KERESZTAPJA. — Willinger fölvétele.

Balról jobbra állnak: Larisch grófné leányával, Török grófné, gróf Szögyény-Marich Lászlóné, gróf Somssich Józsefné, gróf Somssich Gézáné (az anya), a német császár, a plebános, gróf Szögyény-Marich László, a Hedvig-templom prépostja, gróf Somssich Géza (az apa).

A KOSSUTH-GYERMEKEK GYÁMSÁGA.

Budapest székesfőváros levéltárában a napokban érdekes aktacsomót talált meg a főváros érdemes főlevéltárosa Gárdonyi Albert dr. egyetemi magántanár. A Kossuth-gyermekek gyámságára vonatkoznak ezek az irások, a melyeknek ma már kétségtelenül történelmi értékük van és sok, eddig homályban maradt momentumot világítanak meg. Az aktacsomó, a mely a 856/1850 sorszámot viseli, tizennyolcz hivatalos irásból áll és ezekből megtudhatjuk, miképen intézték el annak idején a kormányzó gyermekeinek gyámsági ügyét, hogyan szabadultak ki a gyermekek a pozsonyi várból és mennyi fáradságába került Kossuth Lajos özvegy anyjának, a míg Pest város tanácsa Lang Mihályt, a pesti evangélikus egyházközség lelkészét a gyermekek mellé gyámnak kirendelte.

Egy darab história ez a tizennyolcz akta, a melyek közül az elsőt a pesti kerület főispánja *Szent Iványi* Vincze 2596 szám alatt 1849 november 5-ikén küldte Pest város tanácsának. Ebben az irásban azt mondja a főispán, hogy «minthogy Kossuth Lajosnak utolsó tartózkodási helye Pest vala, eme helységnek kötelességében áll gyermekeiknek — kik különben is Pesten születtek — gyámságáról gondoskodni.» Utasítja a főispán a polgármestert, hogy czélszerűen intézkedjék és egy minden tekintetben megbizható, közbecsülésben álló férfiut neveztessen a gyermekek mellé gyámnak, megjegyezvén, hogy «a csász. és kir. kormány hajlandó ezen gyermekek neveltetési költségeit fedezni.» A tanács november 26-ikán tárgyalja a leiratot és a gyermekek részére «gondnokul Czerneczky József váltótörvényszéki ülnököt rendeli ki, meghagyatván főpolgármester Koller Ferencz úrnak ezen rendelet hozzáutasításával, hogy Czerneczky József urat nevelési javallatának bemutatására elszólítsa s azt majdan helyben hagyás végett kir. Pest kerületi főispán méltóságos Szent Iványi Vincze urnak felterjeszsze.

A következő akta Lang Mihálynak, a budapesti egyesült ágostai hitvallású evangélikus gyülekezet lelkészének négy soros levele, a melyet a főpolgármesterhez intézett német nyelven, deczember 13-ikán «nagy sietségben.» Magyar fordításban igy szól a levél: «A kivánt okmányokat mellékelve, tegnapi bizalmas beszélgetésünkre hivatkozva ismételten «Grácz» városát jelölöm meg teljes meggyőződéssel.» Úgy látszik, hogy a város megjelölése a Kossuth-gyermekek elhelyezésére vonatkozhatott, mert hiszen köztudomású, hogy annak idején sokat beszéltek arról, miszerint Ferenczet az osztrák kormány egy jezsuita kolostorban, Lajos Tivadart pedig egy katonai intézetben kivánja neveltetni. A «kivánt okmányok», a melyeket Lang Mihály mellékel, három keresztlevél. Megtudjuk ezekből, hogy Ferenczet a hitközség keresztelési anyakönyvének II. részén, A betű alatt és a 221. lap 74. számán vezették be. Teljes neve «Lajos, Ferencz, Ákos», keresztszülei: Deák Ferencz, Bezerédy István, Klauzál Gábor táblabirák és Lászlóné Jozefa, született Szűcs. Tivadar Károly Lajosnak, a ki 1844 május 26-ikán született, báró Wesselényi Miklós, Kiss Károly nyugalmazott százados és Lászlóné asszony a keresztszülei, ugyanezek voltak — Wesselényi kivételével — a keresztelési tanuk Vilma, Serena, Teréz megkeresztelésénél is.

Néhány nappal később Szent Iványi Vincze intéz ujabb leiratot Koller főpolgármesterhez. Ebben a leiratban nem említi ugyan határozottan, de a sorok között az olvasható, hogy Czerneczky gyámságát nem hagyja jóvá, rendes intézkedésre utasítja a várost, megjegyezvén, hogy a gyám kirendelésénél figyelmen kívül kell hagyni azt a körülményt, hogy a fiúgyermekek evangélikus vallásúak. A következő leirat az előbbi rendelet végrehajtását sürgeti meg 1850 január 21-ikén. Most egy hosszú, remegő irással papirra vetett német nyelvű folyamodás következik, a melyet báró Geringer Károlyhoz, Magyarország teljhatalmú polgári kormányzójához intézett 1850 január 26-ikán Kossuth Lajos özvegy anyja. Megható a folyamodás hangja. Kossuthné ezt irja többek között:

... azt kérem kegyesen, hogy a szegény gyermekeket nekem adják át, mert a természet törvénye szerint is hozzám tartoznak azok és én mint a nagyanyjuk kész örömmel teljesitem anyai kötelességemet. Előrehaladott korom meggától talán ebben, de segitségemre lesz özvegységre jutott leányom Wesselényiné, a ki gyermekeivel együtt nálam tartózkodik. Annak ellenére, hogy nagyon szerény viszonyok között élek és támogatás hijján csak a legnagyobb gondok között leszek képes fedezni drága unokáim eltartásának és nevelésének költségeit, leginkább szivemen fekszik azok testi ápolása, a mi gyönge koruk mellett elsőrangú szükséglet és hajlandó vagyok értük még a legnehezebb és legsúlyosabb áldozatot is meghozni ... alávetem magam még a magas kormány legszigorúbb ellenőrző intézkedéseinek is ...»

Úgy látszik, az özvegy matróna kérelme meghatotta az illetékes faktorokat, mert a következő irások mindegyikén és az elintézésnek szokatlanul gyors tempóján ennek a hatása meglátszik.

Február 25-ikén ismét leiratot küld a főispán a város tanácsához. Ebben már azt irja: «A csász. kir. kormány nem tartja szükségesnek, hogy a Kossuth-gyermekek tartásának és neveltetésének kérdésével foglalkozzék, nem is volt szándékában soha őket intézetekben elhelyezni és ennélfogva azon a véleményen van, hogy nem állnak fenn semmi politikai tekintetek, a melyek szükségessé tennék azt, hogy a gyermekek nevelésére bármilyen befolyást is gyakoroljanak. Nem akar egyebet a kormány, mint azt, hogy a gyermekekkel úgy

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN Kossuth-díjas festőművész munkáiból nyílt tárlat csütörtökön Tiszaföldváron, a Tiszazugi Földrajzi Múzeumban. Az annak idején a szolnoki művésztelep alkotógárdájához tartozó mester ötven grafikáját, rézkarcát és könyomatát mutatják be, amelyeket végrendelkezésének megfelelően özvegye a szolnoki Damjanich János Múzeumnak adományozott.

Magyar Hirlap, 1985. X. 18

Zádor István, grafikus

Bán Imre: Babits Mihály

Élet és irodalom

12.

XXIX/10

Babits Mihály Dante-fordításának díszkerete

A cím bizonyára némi magyarázatra szorul. Ismeretes, hogy Babits Mihály *Komédia*-fordításának mindhárom díszes kiadású (illusztrált) kötetét (1913, 1920, 1923), illetőleg ezek szedéstükrét gazdag, vörös nyomású szalagkeret szegélyezi, ebben apró arcképek (Dante, Beatrice, Vergilius, angyalok, ördögfejek) sorakoznak. Ugyanezzel a díszkerettel jelent meg Ferenczi Zoltánnak *Az új élet* című, magyarázatos átültetése (1921), ez utóbbi Dante halálának hatszázadik évfordulójára. Mind a négy kötet a Révai Testvérek kiadása, a Pallas R. T. nyomása. A három Komédia-kötet a könyvdísz szerzőjének Zádor Istvánt (1882—1963) tünteti fel. A kiváló grafikus nyilván átrajzolta a keretet, de *idegen mintát* rajzolt át.

1969 áprilisának egyik ragyogóan szép napján átmentem a Trasteverébe, hogy az Accademia dei Lincei Corsini könyvtárában kutassak. Eredeti célom az volt, hogy végre megnézzem George Coşbuc román *Komédia*-fordítását, amelyet 1965-ben Jaşiban nem tudtak megkeríteni számomra. A katalógus átlapozása során felfigyeltem egy *Dantis amor* című *Vita nuova*-kiadásra. Mindkét mű hamarosan előttem volt, s a második rejtette számomra az érdekes tanulságot. Ebben az 1911-ben napvilágot látott kiadványban bukkan fel a szalagdíszes tükörkeret, s innen valók Ferenczi fordításának összes Dante Gabriele Rossettitől származó képei, kettőt azonban a magyar kiadvány elhagyott.

Minthogy célom itt csak a figyelem felhívása és nem a filológiai pontosság, magyar összefoglalásban közlöm a kiadvány idegen nyelvű szövegeit. Az első lapon szerepel a *Dantis amor* (Dante szerelme), a második lap latinul közli, hogy a kiadványt Antonius Agresti látta el „praeraffaelita" bevezetésekkel, Rochus Carlucci díszítette, és Marcus de Rubris rendezte sajtó alá. A harmadik lapon olaszul olvassuk *Az új élet* s D. G. Rossetti nevét, a kiadás helyét (Torino), kiadóját (Società Tipografica-Editrice Nazionale), évszámát (1911) és formátumát (8°). Megjelöli a cím azt is, hogy a vállalat milyen hajdani magáncégek jogutódja.

A Révai Kiadó ennek a kiadványnak keretdíszét vette meg (vagy csak át?), s adta Zádor István kezébe. Emlékezetem szerint ugyanis az olasz nyomtatványon nem szerepelnek az apró arcmások. Ezek egyébként nem illenek *Az új élet* praeraffaelita légköréhez, de rokonságba hozzák a folyamatban levő *Komédia*-fordítással.

Mindez jelentéktelen adaléknak látszik, de egyrészt Babits Mihály vonatkozásában nincs jelentéktelen adat, másfelől jellemző a nagy magyar kiadóvállalat külföldi (olasz) kapcsolataira. Szeretnénk tudni, ki figyelt fel erre a díszes *Vita nuova*-kiadásra. Nem lehet, hogy maga Babits? Jó lenne utánanézni, nincs-e meg ez a kötet valamelyik nagy könyvtárunkban. Mindenesetre felhívom Babits-kutató (Rába György) és a nyomdászattörténész barátaim (Haiman György) figyelmét arra, nézzenek utána a Révai-cég valahol bizonyára meglevő irattárának; talán szerződéseket lehetne találni, s egyéb Babits-vonatkozású iratokat. Könnyen megeshet, hogy az egész irattár a Szépirodalmi Kiadó (Illés Endre) birtokában van. Ez a filológiai aprómunka megérné a fáradságot.

Bán Imre

Márton An

BÁLINT B. ANDRÁS:

Sze

■ *Erich Fromm: A szeretet művészete. Ford.: Várady Szabolcs (Helikon, 180 old.)*

Amióta az ember önnön tudatára ébredt, az egyik legtalányosabb rejtély, amit megfejteni igyekszik a szeretet. Sok minden van, amire csak az ember képes az élővilágban: a munka, a tervkészítés és végrehajtás, saját sorsa végességének felismerése. Ilyen a szeretet is. Emberi mivoltunkat, ha nem is a szeretet által nyertük el, de a szeretet nélkül fenntartani nem volnánk képesek. A szeretet: létünk egyik alapfeltétele, vagy másként — *Erich Fromm* kifejezésével — *egyfajta válasz a lét kérdéseire.*

Az ember szeretetkészsége körül mindig folytak viták. A szülő-gyermeki és a testvéri kapcsolat, a barátság, a szerelem, mint konfliktusforrás vagy mint hiány az ősi eposzoktól a görög drámákon át a huszadik századi művészetig minden korban felbukkan és választ követel. Gondoljunk csak az *Ószövetségre*, *Arisztotelész* és *Seneca* etikájára, *Pál apostol* leveleire, *Augustinus* vallomására, *Pascal*, *Kierkegaard*, *Dosztojevszkij* filozófiájára. Valamennyiük felfogásának középpontjában helyezkedik el az ember-ember viszony eme legintenzívebb formája, ha mégoly más értékelést adnak is róla. Századunkban olyan koponyák igyekeztek feltörni a szeretettitok pecsétjét, mint *Freud*, *Thomas Mann*, *József Attila*, s olyan alkotók mondták ki a tragikus verdiktet, mely szerint a modern ember képtelen a szeretetre, mint *Albert Camus*, *Samuel Beckett* vagy *Ingmar Bergman*.

Szerencsére, nem az ő válaszuk az egyetlen válasz — *s nem is övék az igaz felelet.* Az élniakarás legyőzi az irracionalizmusnak a valóság ellentmondásaiból eredő, de a lét lényegét félreértő pesszimizmusát. Az ember vizsgálja a sze-

Zádor István emlékezése a Szolnoki Művésztelepről

Így kezdődött az 1924-es év, amelyet a szolnoki művésztelepen folytattam és amelyből 20 éven át az ott készülő alföldi és olaszországi rézkarcaim hosszú sorozata keletkezett.

De ha már Szolonokon vagyunk, beszéljünk arról is, hogyan keletkezett tulajdonképpen a szolnoki művésztelep. Egy osztr k festő fedezte fel Szolnokot a művészet számára. Az 1848-as szabadságharc alatt August von *Pettenkofen* volt az, aki rajzmappájával mindenhová elkísérte azt az ezredet, amelyben évekkel azelőtt Lombardiában szolgált. Így hát nem mint ellenséges katona, hanem mint békés hadifestő jött el hozzánk. De bejárván az egész országot, Szolnok volt az, amely leginkább keltette fel művészi érdeklődését. A forgalmas kis mezőváros piaci életével, vásáraival, cigányokkal és a kis kócos parasztokkal, a körülötte elterülő Alfölddel annyira érdekelte, hogy 1852-től 30 éven át, egészen 1882-ig, majdnem minden évben töltött néhány napot vagy hetet Szolnokon. Hogy Szolnok mekkora hatással volt rá, legjobban jellemzi, hogy bár ezen 30 év alatt az ott

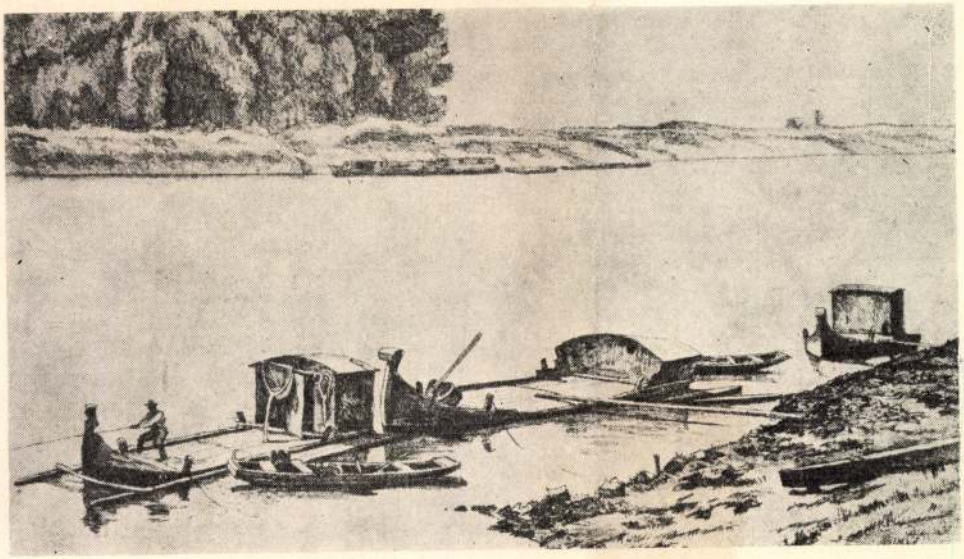

Zádor István: Tisza-part

A tanulók és a szülők nélkülözhetetlennek érezték az iskola, a szellemi élet súlyát és jelentőségét s a gazdasági, anyagi élet megtorpanása nem jelentette szükségszerűen a szellemi értékekben való hit megrendülését. Az általános iskola megszervezése és kiépülése tankerületi szinten is előkelő helyet foglalt el s forradalmi változást jelentett a közműveltség megszerzésében, a közoktatás rendszerében.

Dr. Vaskó László

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1 Hajdú-Bihar megyei Levéltár, Debrecen (a továbbiakban: HBmL.), a Debreceni Tankerületi Főigazgatóság iratai. XXIV. 501/a. 2. cs. 333/1944—45.

2 1945. június 2-án a szolnoki tanfelügyelőség személyi és ügybeosztása az alábbiak szerint alakult: Dr. Horváth Ferenc hiv. vez. h., Magyari Károly iskolai ügyekkel kapcsolatos előadó, Soós József népművelési előadó. Rendkívüli viszonyok miatt beosztott tisztviselők: Vidor Győző tanf-i hivatalvez., Dr. Császár Ferenc fogalmazó, Dr. Kacsóh Lajos tü. titkár, Kiss Edit berendelt áll iskolai tanító, Dobó Zsuzsa berendelt áll. iskolai tanító. A VKM 1945. június 11-én Vidor Gyözöt — az oktatásügy érdekében kifejtett önzetlen munkája elismerése mellett — a hivatal vezetése alól felmentette s jún. 14-én Dr. Kacsóh Lajost bízta meg. Közben Kacsóht a Pest megyei tanf-i hivatalhoz osztották be, s aug. 10-én Dr. Horváth Ferencet nevezték ki a tanügyi hivatal vezetőjévé (HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 4. cs. 1292/1944—45. ill. 5. cs. 1822/1944—45. 8. cs. 3542/1944—45.

3 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 2. cs. 333/1944—45.

4 uo. 1. cs. 130/1944—45., ill. 2. cs. 324/1944—45.

5 Tanulmányok a neveléstudományok köréből, 1965. Bp. Akadémia Kiadó, 1966. 395—396. l.

6 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXI. ir. 501/a. 3.

7 uo. 2. cs. 324/1955—45.
cs. 710/1944—45.

8 A makói áll. és ref. polgári fiúiskola évkönyve az 1955/45. iskolai évről. Szerk.: Erdei János ig. Makó 1945. 4. l.

9 Pedagógiai Szemle 1962. 11. 970. l.

10 HBmL. A Debreceni Nemzeti Bizottság ir. 1944—49. vegyes ir. XVII. 2/4. 58. l.

11 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 12. cs. 234/1946 iratkötegben.

12 uo. 12. cs. 221/1946.

13 Pedagógiai Szemle 1965. 1. 35—37. l.

14 HBmL Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 3. cs. 789/1944—45.

15 uo. 3. cs. 850/1944—45.

16 Pedagógiai Szemle 1965. 1. 38. l.

17 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 8. cs.

18 Tanulmányok a magyar népi demokrácia történetéből, Bp. Akadémiai Kiadó, 1955. 218. l.

19 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 8. cs. 3663/1944—45.

20 uo. 13. cs. 376/1946.

21 Karakas Gyula: A törökszentmiklósi áll. ált. gimn. története, 1970. Kézirat a KLTE Pedagógiai Tanszék könyvtárában.

22 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 23. cs. 2765/1964.

23 Hivatalos Közlöny, 1945. ápr. 1.

24 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 16. cs. 1206/1946.

25 HBmL. A debreceni Piarista gimn. ir. VIII. 53/a. 14. cs. 143/1944—45.

26 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 3. cs. 736/1944—45.

27 uo. 9. cs. 4641/1944—45.

28 uo 2. cs. 435/1944—45.

29 uo. 11. cs. 6217/1944—45. 316/1945. sz. helyzetjelentés.

30 uo. 9. cs 4641/1944—45.

31 uo. 3. cs. 900/1944—45.

32. uo. 9. cs. 4641/1944—45.

33 Balogh József: A fővárosi iskolák állapota 1946-ban, Bp. Statisztikai zsebkönyvt. a. 4. sz. Bp.. 1947. 41. l.

34 Pedagógiai Szemle, 1965. 1. 47. l.

35 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 10. cs. 5413—5/1945.

36 uo. 13. cs. 465/1946.

38 1947. május 27-én kelt főigazgatói jelentés szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében 58 önálló általános iskola, 2 körzeti, 67 kooperáló, 53 fiókiskola volt. 164 népiskola pedig nem volt bekapcsolható az általános iskolai rendszerbe (HBmL. Tanker Főig. ir. XXIV. 501/a. 35. cs. 676—2/1947.).

39 Az általános iskola 1946-os óratervében is szerepelt a természetrajz V—VI. osztályban 2—2 órában, és a választható tárgyak között azdasági gyakorlat is volt.

40 HBmL. Tanker. Főig. ir. XXIV. 501/a. 39. cs. 1547/1947.

41 A jászberényi állami líceum és tanítóképzőintézet évkönyve az 1946—47. iskolai évről. Szerk.: Dr. Jantsky Béla ig. Jászberény, 1947. 6. l.

42 uo. 7. l.

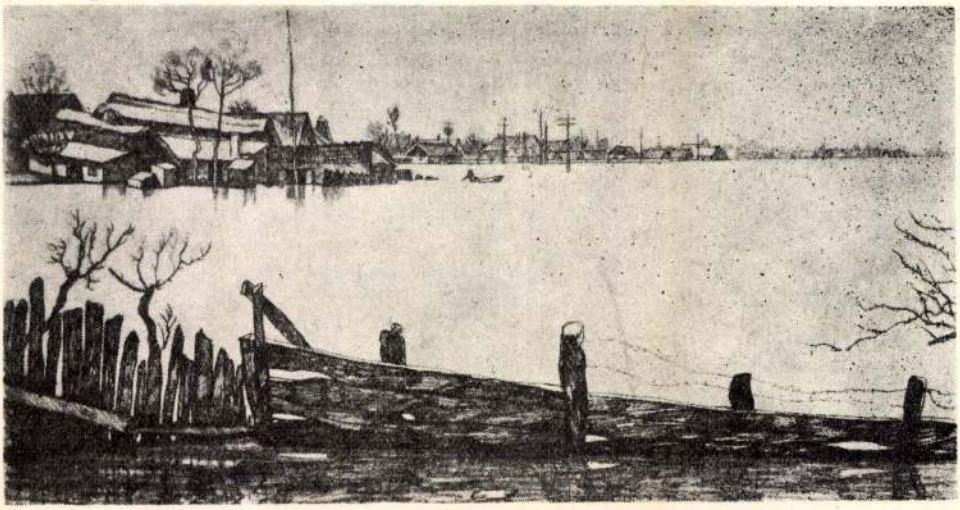

Zádor István: Tabán árvízkor

töltött idő alig tett ki egy évnél többet, s ugyanezen idő alatt hat évet töltött Párizsban, egész oeuvrejében Párizsnak semmi nyoma, amíg majdnem valamennyi munkája szolnoki vonatkozású.

Érdekes felemlíteni, hogy 1852-ben Bismarck is járt Szolnokon. Egy Szolnokról keltezett, feleségéhez intézett levelében írja, hogy paraszt szekéren utazott Cegléden át. A gulyás kocsis mellett inasa, ő mellette pedig a saroglyában levő szalmazsákon a kíséretére kirendelt dragonyos hadnagy ült. Valamennyien maguk elé rakták töltött pisztolyaikat, míg a szekér mellett jobbra, balra három-három dragonyos ügetett töltött karabéllyal a kezében. Minden baj nélkül érkeztek Szolnokra, de a vendégfogadóban, ahol megszállt, egész éjjel nem tudott aludni, mert ott reggelig szólt a cigánymuzsika. Bár az utazás ma már lényegesen egyszerűbb és kevesebb veszedelemmel jár, a reggelig tartó cigánymuzsika szép szokása Szolnokon azóta is fennmaradt.

Pettenkofen baráti köréből Szolnokon dolgozott még *Otto von Thoren,* a kiváló állatfestő, *Galbert Raffalt,* aki Pettenkofennek valóságos utánzója volt és *Carl Müller,* az orientalista, aki keleti ruhákba és drapériába öltöztetve a cigányokat, róluk festette egyiptomi képét a Nilus helyett a Tisza partján. Több ismert nevű külföldi festő között ott festett még *Tina Blau* is, aki később Bécsben, különösen a Práterben festett képeivel lett híressé.

Mi vonzotta ezeket a művészeket éppen Szolnokra? Talán az exotikum utáni vágy, a romantika, mely őket a biedermeier polgári milieu témáiból egy idegen világ felé hajtotta, amihez hozzájárulhatott azonban az is, hogy a vasút akkor csak Szolnokig járt és ez volt a legkeletibb pont, ahová a nyugatról jövők elmerészkedtek. Utána már a pusztaság következett, meg a betyár világ, ahová csak nagyon vakmerő külföldi ember szánta rá magát, még fegyveres kísérettel is, hogy elmenjen. A 70-es években kezdtek már jönni a magar művészek is. Különös varázsa van itt a levegőnek, amely a legtisztább napsütésben is ezüstfátyollal vont be mindent, itt nincsenek nyers színek, itt valami csendes harmónia tölti meg az atmoszférát s magyarázza meg, mit találtak itt a művészek, ahol a laikus

számára nincs egyéb unalmas, egyhangú Alföldnél. Megragadták őket a Tisza kanyarulatai, füzesei, az Alföld különös felhőképződései, a Zagyva-parti tanyák, vagy a szolnoki Tabán zegzugos utcái, halászok öreg házaival, amelyek között úgy eltéved az idegen, mint Velence sikátoraiban. Az Alföld messzi láthatárának monumentalitása, mely felett szebb a zivataros felhők száguldása, a napnyugta mindent vérben és aranyban fürösztő grandiozitása, mint az óceánon. Itt az Alföld látszólagos ürességében, egy-egy satnya akácfának is megnő a jelentősége, egy korhadt kerítés művészi élménnyé nő és az alföldi ember tempós mozgása ritmusává válik a tájnak is.

A magyar festők sorát *Böhm Pál* nyitotta meg 1875-ben. Az őt követő hosszú sorból csak néhány nevet említek, mint *Ligeti Antalt, Aggházy Gyulát, Deák-Ébner Lajost,* ki a szolnoki népéletet ábrázoló képeivel aratta legnagyobb sikereit. Itt dolgoztak hosszabb-rövidebb ideig *Edvi Illés Aladár, Iványi Grünwald Béla, Koszta József, Mednyánszky László, Nádler Róbert,* itt oldódott fel idegen hatás alól *Perlmutter Izsák,* kiből Szolnok csinált magyar festőt, továbbá *Spányi Béla, Tölgyessy Arthur* és *Zemplényi Tivadar.* Ide tartozik *Vágó Pál* is, bár ő évtizedekig a szomszédos Jászapátiban levő műtermében dolgozott.

Ennyi művészi munka láttán kellett, hogy a város is ráeszméljen, milyen értéket jelentenek számára az itt élő és dolgozó művészek. Egyetlen más város sem volt az országban, melyhez így sereglettek volna a festők. Egy művésztelep létesítésének eszméje vetődött fel, amely a művészeknek, kik eddig magánházakban húzódtak meg és műtermek nélkül dolgoztak, kényelmes otthont nyújtson, kirándulásaik időleges letelepülésekké váljanak, miáltal a város kulturális jelentősége is megnövekednék. A tervet az akkori főispán, Koronghi Lippich Gusztáv nagy szeretettel támogatta, s így 1899-ben, néhány ott dolgozó művész: *Bihari Sándor, Boruth Andor, Fényes Adolf, Hegedüs László, Katona Nándor, Kernstok Károly, Mednyánszky László, Mihalik Dániel, Pongrácz Károly* és *Vaszary János* folyamodtak báró Wlassich Gyula kultuszminiszterhez, segítené őket a szolnoki művésztelep megalapításához. A szolnoki főispán unokafivére, Lippich Elek, a művészet nagy barátja volt a minisztérium művészeti osztályának vezetője és így rövidesen megalakulhatott a „Szolnoki Művészeti Egyesület".

A város a Tisza és a Zagyva torkolatában, a régi vár helyén mintegy 3400 négyszögöl területet ajánlott fel, mely azóta meg is nagyobbodott. A vármegye kulturális alapjából folyósított kölcsönt, amiből Gyalus László műépítés-tervei szerint építették fel a két műteremházat. Ezek az akkor teljében álló finn–magyar barátság hatása alatt északi stylusban épült faburkolatú téglaépítkezések, magas zsindelytetővel. A telek parkírozását Kohner Adolf Szolnok megyei nagybirtokos vállalta magára, aki egyébként a Művésztelep elnöke.

1902-ben, Péter-Pálkor avatták fel ünnepélyesen a Művésztelepet, amelyen két kiállítási helyiségen kívül 10 műtermes lakás állt a művészek rendelkezésére. A Művésztelep törzstagokból állt. Míg előbbiek életfogytiglan használhatják műtermeiket, a vendégtagok meghívása egy esztendőre szólt, mely meghívás maximálisan ötször hosszabbítható meg. Ha ezen idő alatt a törzstagok zsűrije nem választja be maguk közé törzstagnak, helyüket másnak kell átengedniök. Ennek a szelektálásnak köszönhető, hogy ez a művésztelep ennyire felvirult, tagjai évtizedeken át a legnagyobb harmóniában dolgozhattak, és soha semmiféle incidens nem zavarta az egyébként nem könnyen kezelhető művészek együttműködését. A műtermekért bért fizetnek, de nem pénzben, hanem képekben. Ezeket a képeket aztán évenként kisorsolják a Művészeti Egyesület laikus tagjai között. Mert ilyenek is vannak. Évi 12 pengőért ingyen látogathatják a kiállításokat és tagsági

jegyükkel részt vesznek a képsorsolásban. Volt idő mikor 500-on felül volt a tagok száma.

A háború előtt a vendégtagok, kik rendszerint a fiatal generációból kerültek ki, hogy már arrivált mesterek mellett fejlesszék tudásukat, ösztöndíjat is kaptak. Ezt Kohner Adolf ajánlotta fel, ki évenként 5 fiatal művésznek adott az ingyen kapott műtermekhez 5 hónapon keresztül havi 100 korona modellpénzt. Magam is így kerültem 1908-ban először Szolnokra, ahova egyenesen Párizsból az École des Beaux Arts-ból jöttem. Nagyon víg élet volt akkor lent a telepen, csupa legényember, fiatal, gondtalan művészek.

A háború előtti Művésztelep tagjai közül sajnos már jó egynéhányan nincsenek az élők között. Így *Mihalik Dániel*, a remek tájképfestő és szenvedélyes vadász, *Kléh János*, a lírai hangulatú tájak kedvelője, *Faragó Géza*, az ügyes plakáttervező, aki kifogyhatatlan volt szobatisztának éppen nem mondható humoros ötleteiben. Azután *Zombory Lajos*, a kitűnő állatfestő, az örök optimista, aki a legmélyebb dekonjunktúra idején rendezte a Műcsarnok hatalmas termeiben kollektív kiállítását, melyre több mint 10 000 pengőt fizetett rá. Kiállításán találkozott vele *Vidovszky Béla*, szintén törzstagja a Művésztelepnek, s megkérdi tőle: „Na Lajos bácsi, hogy megy a kiállítás?" „Mögy az" – mondja szögedi kiejtéssel Zombory –, „az állam is vösz majd, a város is, mög magánosok is alkusznak, töszöm azt, arra képre no" – s mutat egyik közismert, szántást ábrázoló képére. – „Aztán mi az ára annak a képnek Lajos bácsi?" – 1400 pengőre írtam ki, de ha nagyon alkusznak, elengedöm én a felit is – vagy az ezret, vagy a négyszázat."

Velem egyidőben, ugyancsak mint Kohner-ösztöndíjas került le Szolnokra *Glatter Gyula*, a tragikusan elhunyt kedvelt portréfestő is, ugyanekkor volt ott *Jávor Pál*, a fiatalon elhunyt finom kolorista, akit egyszer *Fényes Adolf*, mindnyájunk Fényes bácsija, azzal bízott meg, hogy ügyeljen fel a szobafestőkre, akik távollétében műtermét festik ki, hogy a műterem halvány galambszürke, hálószobája meg világos almazöld legyen. Az előszoba színét, a különben igen rigorózus Fényes bácsi bizalma jeléül a finom színérzékű Jávor Palira bízta, s nyugodtan elutazott a lakásfestés tartamára a szomszédos Szászberekre Kohnerékhoz. Mire visszaérkezett, az előszobája tenyérnyi széles piros-fehér-zöld csíkokkal nemzeti színűre volt kifestve.

Meghalt *Bihari Sándor* is, aki leghíresebb képeit Szolnokon festette, a „Vasárnap délután"-t, a „Bíró előtt"-öt, amelyen szereplő, törött hegedűjét mutató cigánylegény, öregen és megkopottan, de még mindig modelleskedik. Halottja még a telepnek *Hegedüs László* főiskolai tanár, meg *Illés Antal*, aki egyszer borközi állapotban még régen, a háború előtt a zsidó nőegylet báljából egymaga kiverte a zsidókat, majd egy Móricz Zsigmond-féle úri-muri alkalmából tragikus körülmények között fejezte be életét, és *ifj. Lechner Ödön*, a finom ízlésű impresszionista festő, a nagy építész-zseninek, Lechner Ödönnek fia. Abban az időben dolgozott a telepen a nagytehetségű *Hatvany Ferenc* és a finn származású *Liipola Yrjö* szobrász is.

Az első világháború, de különösen az utána következő események teljesen megbénították a telep életét. A kommün alatt itt dúltak a legerősebb harcok. A Tisza-hidat felrobbantották, a közelben lévő Művésztelep is sok gránátot és srapnellt kapott. Az én műtermem plafonján is nagy gránátütötte nyílás tátongott. A románok kivonulásukkor az egész telepet ki is fosztották és a műtermekben lévő képeket összevagdalták. Az állami szubvenció devalválódott és anyagiak híján évekig tartott, míg a telep újra felélénkülhetett és benépesedett.

Lippich István nyugalmazott főispánnak köszönhető a telep renaissancea. Bankkölcsönt szerzett és a műtermeket újra rendbehozta, a házakat újra lakhatóvá tette. Az elvadult kertből látványosságszámba menő parkot létesített, olyan pázsittal, mely hírére válna bármely parknak, s különösen az alföldi kánikulában párját ritkította. Ebben a gyönyörű kertben festett *Pólya Tibor*, s előtte feküdt a fűben egy öreg, ötven éves púpos cigánylány. Olyan fényes fekete haja volt Josephine Baker-nek és pontosan az a típus, mint amilyent Zulsaga, a századeleji divatos spanyol festő festett. Ez a lány, akit a köznyelv „Púpos Marcsá"-nak hívott, szállította a cigánymodelleket, purdékat, lányokat, férfiakat. De ezt csak mellékesen és a művészet iránti ösztönös szeretetből. A főfoglalkozása, hogy úgy mondjam – a leánykereskedelem volt. Szóval ott feküdt púpjára támaszkodva a fűben s nagyokat szívott pipájából. Nézte, nézte, gyönyörködve nézte, hogyan dolgozik Pólya. Én legalább azt hittem. Egyszerre csak hozzám fordulva felsóhajt: „De szép fiú volt ez a Tibor, de sok pénzt kereshettem volna vele, ha jány lett vóna!" – Mindenki csak a maga szempontjából figyeli a jelenségeket.

A Művésztelep tagjai sorába tartozott Pólya Iván is, ő az egyedüli ember, akit a Rózsadomb tetején méteres hóban büntettek meg – halászati – kihágásért. Ez úgy történt, hogy már nagyon áhítozott finom tiszai kecsegére s így már januárban felszerelte magát a legraffináltabb horgászkellékekkel. De nem győzte kivárni a nyarat, hogy kipróbálja az új horgászbotot, így hát kidugta budai műterme ablakán és lekurblizta róla a zsinórt. Vannak ilyen fatális véletlenek, a horog egy arra menő ember orrába akadt. Jgy került a rendőrségre és télen a hegy tetején halászati kihágáshoz.

De a mai fiatal művészgeneráció nem éli már azt a könnyű, mondhatnám gondtalan életet, mely a mi fiatalságunkat jellemezte. Remek munka atmoszféra volt a telepen. Kora reggeltől napnyugtáig folyt a munka. A kerítésen belül magunk között vagyunk – egész nap munkaruhában – vagy még abban sem, és mint valami szentséget tiszteljük egymás munkabeosztását. Ezekben a nyári hónapokban alig élünk társadalmi életet. Munka után evezünk, vagy strandra járunk, amihez oly közel vagyunk, hogy otthonról fürdőruhában mehetünk le a Tisza partján levő csónakházba. Esténként a kert legmagasabb helyén, az úgynevezett „duma dombon" gyűlünk össze és gyönyörű nyári csillagos égbolt alatt élvezzük a legrekkenőbb hőség után is hűvös alföldi estéket.

Alakult-e ki ennyi művészi munka után együtteséből egy speciális szolnoki stílus, mint ahogy ma már, amint a magyar művészet egy lezárt alapjáról beszélhetünk, ha Nagybányát és a nagybányai irányt említjük? Azt hiszem, hogy nem. Mi lehet ennek az oka? Nem tévedek, ha azt mondom, Nagybánya forradalmi jelenség volt az akadémikus magyar művészi életben, egyszerre robbant ki teljes erővel Ferenczy, Grünwald, Glatz, Réti fellépésével és az utánuk Nagybányára menők, folytatva az általuk megkezdett impresszionista–naturalista irányt, a megkezdett utat csak kiszélesítették, kitaposták, de új irányhoz nem vezettek. Szolnok a konzervatívizmusból indult ki. Deák-Ébner, Zemplényi, Bihari zsánerjelenetei még tele voltak irodalmi tartalommal. Fényes „szegény ember sorozatán" át elhagyva a literáris tartalmat, már tisztára festői meglátás felé haladt. Aztán a századeleji tájképfestő triász jött Szlányi–Mihalik–Olgyay, akikkel az impresszionista meglátás vonult be Szolnokra, majd külföldről hazatérő, mindig új és új stílusokat kereső fiatalok ismét eltértek az előzők felfogásától. A legutolsó években Aba Novákkal a legújabb irányú művészet is otthonra talált a Művésztelepen.

Ezeket a teljesen heterogén stílustörekvéseket természetesen nem lehet közös nevezőre hozni, s így erre a folyamatos fejlődésre és a korral való haladásra vezethető vissza, hogy Szolnokon nem alakult ki egy egységes, bevált stílus. Egy azonban bizonyos, – teljesen elvont, absztrakt művészet nem találhat talajra Szolnokon, ahol a művészek legszorosabb kontaktusban állanak az őket körülvevő és lenyűgöző természettel, nem vonhatják ki magukat annak hatása alól és képeik bármilyen irányúak is, mindig a természethez vezetnek vissza.

Szinyei Merse Pál volt fiatal korunk félistene és büszkék voltunk, hogy a Japán Kávéház-beli társaságának tagjai lehettünk. Ő mondotta billiárdozás közben – mert ez volt egyik szenvedélye –, „a billiárdnak és a festészetnek közös szabálya van: legalább egy lábbal mindig a földön kell állni!"

(Zádor István kéziratos feljegyzéseiből.)

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Kakuk Mátyás gimn. tanár, Kunszentmárton; Kocsis László tanár, Szolnok; Dr. Majoros Károly az MSZMP MB titkára, Szolnok; Dr. Szakál György agrármérnök, Szolnok; Zádor Béla, a városi Tanács V. B. népművelési felügyelője, Szolnok; Zádor István Kossuth-díjas festőművész hagyatékából; Dr. Vaskó László egyetemi adjunktus, Debrecen; Turcsányi István ny. gimn. tanár, Kunszentmárton.

HONISMERET – HELYTÖRTÉNET

A kunszentmártoni földrajzi névgyűjtés tanulságai *

(részlet)

„... A kunszentmártoni gyűjtést más vidékek anyagával összehasonlítva, feltűnik néhány törvényszerűség:

1. A Zala megyei kis községekben 800–900 lakosra és 1500–2000 kat. holdra történeti anyag nélkül 70–100 név jut (Tamás Lajos: Földrajzi nevek gyűjteménye Zala megyéből. Nyr. LX. 276). Az általam vizsgált mintegy 25 000 kat. holdon kb. 12 000 lakosra a ma már nem használatos nevekkel együtt 430 helynév jutott, tehát a dunántúlinak fele sincs. Hasonló megállapításra jutott Inczefy Géza is (Sövényháza és vidékének földrajzi nevei. Szeged, 1958. 84.). A megfigyelt jelenséget a következőkkel indokolja: „... Az Alföldön egyhangúbb a táj, kevesebb a térszíni változás, így egy névvel nagyobb területet lehet megjelölni, mint a változatos, dombos, hegyes tájon." Ehhez a megállapításhoz helységünkre vonatkoztatva még a következőket fűzném.

a) Az ide vonatkozó írásos emlékek jelentős része a törökök gyujtogatásai során elpusztultak.

b) A többszöri teljes török pusztítás következtében a lakosság folytonossága megszűnt, az ismételten megszállt puszták, szállások lakói ezért rendszerint csak a határok jelölésére is alkalmas vizek, halmok, stb. nevét vették át a szomszédos helységek nádasokban, mocsarakban meghúzódó lakóitól, főként határjárásokkor (Atrács, Bábocka, Jaksor, Körös, Köttön, Veker, stb.).

c) A kevesebb helynevet a jászkunok sajátos társadalmi viszonyai is indokolják. Engedjék meg, hogy ezt a kérdést részletesebben tárgyaljam, mégpedig nem indokolatlan lokálpatriotizmusból. Nem vagyok történelem szakos, nem tudom, hogy a főiskolákon, egyetemeken ennyit foglalkoznak ezzel a témával, de néhány jegyzetet átnézve, azt tapasztaltam, hogy erre a rendkívül sajátos történelmi fejődésre nem fordítunk kellő figyelmet.

Kunszentmárton lakói – s gondolom, a hozzá hasonló településeké – az 1718–20. évi újratelepülés után 25 évig még a XII–XIII. századi magyar állapotokhoz hasonlóan, vagy mert a jászkun kapitány vezetése alatt állnak, földesuruk nincs, néhány vonatkozásban a X–XI. századi termelési viszonyoknak megfelelően élnek, és a termelőerők is a korábbi évszázadokéhoz hasonlóak. A jászkun kapitány úgy védi a kun pusztákat, mint az egykori nemzetségfő, akitől füg-

* Elhangzott a Múzumi, Műemléki és Honismereti Hónap kétnapos kunszentmártoni ülésszakán. (Szerk.)

Radoslavoff bolgár miniszterelnök arcképe
A bukaresti békekonferencián rajzolta Zádor István

Pécsely

MŰVÉSZANEKDOTÁK

— Tábori Kornél gyűjtése —

A művészpuncs

Dezső Alajos mesélte ezt a históriát és nincs kizárva, hogy szerepelt is benne:

Két magyar festő élt Münchenben diáksorban: vagyis vidám szegénységben, kacagó koplalásban.

Egy este azonban — bohémség ide, bohémség oda — búsan nyelték odahaza az éhkoppot és képzeletük ott csatangolt valahol Eldorádóban, ahol pirosra sült malacok kelletik magukat az uccán.

Már éppen sötét reménytelenséggel akartak lefeküdni, amikor a háziúr szobalánya toppant be a szobába.

— A nagyságos úr azt üzeni, hogy boldog lenne, ha a művész urak megtisztelnék őt egy pohár puncsra.

A két művész összenézett. Hm, úgy látszik, egy szebb jövő hajnala kezd derengeni. Igaz, hogy csak egy pohár puncsról van szó, de az is jobb a semminél.

Fölmentek és a háziúr tisztelettel fogadta őket. Az asztalon a letaroit vacsora nyomai látszottak, a közepén pedig ott forrott, lángolt az illatos puncs. A háziasszony megkínálta őket egy-egy pohárral. Az egyik piktort, amint orrát megcsapta a meleg illat, hirtelen megszállotta az evés vágya és e magasztos pillanatban jó ötlete támadt. Elcsodálkozva mondta:

— Nini, itt önök így iszszák a puncsot?

— Igen. Önök talán másképp szokták?

— Oh, a magyar puncs egészen más! Ha tetszik mindjárt be is mutathatom.

Az egész társaság kíváncsian állotta körül a piktort, aki gazdaasszony módjára adta ki a rendeleteket:

— Kérek egy darab sonkát... Aztán kérek kenyeret... aztán egy darab kolbászt.

Mind e kedves holmit mesebeli gyorsasággal elébe rakták, ő pedig beleaprította a puncsba és jóízűen kezdte eszegetni. A derék müncheniek szájtátva bámulták és a piktor komolyan mondta:

— Így isszák ezt nálunk... a kunyhókban és palotákban egyaránt.

De a társa gyöngéd célzással tette hozzá:

— A felvidéken azonban sajtot is szoktak beletenni...

Mocsay Béla: A bakon

115. Teljes virágzás, olajf. mgt.

UDVARY PÁL

116. Kilátás Tihany tetejéről, olajf. 400.—
117. Vitorlázók a Sión, olajf. 200.—

VÁRKONYI FERENCI LÁSZLÓ

118. Partrészlet a Duna mellett, vízf. 70.—
119. Dunakanyar, vízf. 60.—
120. Pirostetős ház, vízf. 80.—

VIDÉKY BRIGITTA

121. Püspökszentlászló, olajf. 300.—
122. Miskolci táj, olajf. 300.—
123. Tolnatamási táj, olajf. 300.—
124. Miskolci táj II., olajf. 300.—

ZÁDOR ISTVÁN

135. A kiáradt Zagyva, Akácos út, rézkarc á 25.—
136. A bugaci puszta, Vadkacsahúzás, rézkarc á 20.—
137. Tutajok a Tiszán, Visegrád, rézkarc á 30.—
138. Akácos út szélben, A tápéi komp, rézkarc á 25.—
139. Holt Tisza, Cséplés, rézkarc á 25.—
140. Délibáb a Hortobágyon, Hortobágyi nagy itató, rézkarc á 30.—
141. Jászsági tanyák, Kiáradt Tisza, Tiszamenti földek, rézkarc á 20.—
142. Estefelé a Zagyva partján, Fasorok a Zagyva partján, rézkarc á 25.—
143. Ménes a Hortobágyon, Birkanyáj a hortobágyi híd alatt, rézkarc á 30.—
144. Legelő, Tanyák, Tiszakanyar, rézkarc á 20.—

Zádor István

Nemzeti Szalon 1939. dec

Magyar tájak

ZÁDOR ISTVÁN

141. A kecskeméti városháza, A szegedi városháza, krétarajz á 100.—
142. Nyiregyházi talyigások, Kilátás az egri várból, krétarajz á 100.—
143. Esztergom, Borpincék a mádi templom körül, krétarajz á 100.—
144. A szolnoki művésztelep, Elvonuló zivatar Szolnok felett, krétarajz á 100.—
145. Országház és Királyi palota, krétarajz á 150.—
146. A Lánchíd, Kilátás a várból, krétarajz á 100.—
147. Szegedi Dóm-tér, Debreceni Nagytemplom, krétarajz á 100.—
148. A Halász-bástya északi tornya, krétarajz 150.—
149. Strandfürdő a debreceni Nagyerdőn, Hősök kapuja Szegeden, krétarajz á 100.—
150. A debreceni egyetem, Szolnoki Tiszahíd, krétarajz á 100.—

Nemzeti Szalon

1940. jan.

Magyar városok.

HEREND 100 ÉVES

Zádor Zakari

Ábrahám és Sugár, Bagó M. és Fia Utóda. Kiadó: Lehel Béla.

Zádor István

Zádor István (1882–1963): festő, grafikus, Kossuth-díjas. Interieuröket, portrékat és tájképeket festett. Legismertebb művei rézkarcok és rajzok.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim Bp.1977.Corvina

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Egész évre 300.000 K
Félévre 160.000 K

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Negyedévre 80.000 K
Egyes szám
ára 7000 K

XXXII. évfolyam | 1926 október 10 | 41. szám

Valentine

— Regény —

Copyright by Uj Idők 1926

Írta: **Szép Ernő**

2. folytatás

Egy kis pirossipkás arab gyerek iszkolt át a tükröző tisztáson, cigarettes tálcával. Éppen csak egy pillanatig maradt üres a márványalap utána; két pár állott már a két szélén, vagyis csúszkált a fox-trot könnyed szabályai szerint. Persze a jazz hívására. Új kotta volt a pianinón, meg a hegedűs előtt, meg a dobos előtt, meg a néger előtt, aki most a szájával kezelte a hangszerét, a hosszú pistont, a banjot hátraküldve tartalékba a pianino tetejére a flóta meg a saxophon mellé. S ez a hegedűs, aki még egy perccel ezelőtt oly álmatag arccal vezette a tangót, most valami hetyke pózt vett és a fejét gépiesen ugratta jobbra-balra a vonója rándulásai felett; a billentyűket tapogató pápaszemes ifjú is, az a piruló kopasz fejű dobos is, meg a kipuffadt képű néger is, egyetértőleg kapkodtak a fejökkel a hangjegyeikre nézve, mintha jókedvre noszogatnák egymást, mintha valami stiklit terveznének vagy mintha pazar muri várná valahol őket és arra hangolnák magukat, míg itt ezt az unalmas fox-trot kottát végrehajtják.

A táncosnép pedig, mintha nem is ügyelne a muzsikációra, cseveg, csúszkálva, futamodva s rögtön hátrálva, s elkerülve pár a másik párt és ugyanakkor a harmadik párnak az útját keresztezve s egy negyediknek az oldalához ütődve fordulatukban, mintha mind ezek egy kisebbfajta korcsolyapályán osonnának es keringelnének, cikkcakkoznának szórakozottan, integetve, köszönve, felelve, nevetgélve az ismerősökhöz a pálmás háttérben köröskörül hullámzó, fecsegő vidám világba.

Valentine visszahúzta a nézését arról a skótnak látszó hosszú leányról, akinek az agerathumkék ruháját kisérte s a kéztartását figyelte, hogy az milyen helyes és milyen egyéni. György szemei megint odakint felejtették magukat, messze, messzire. Valentine búcsút vett egy erős szippanattal a cigaretlijétől és azon volt, hogy hangtalan fújja ki a szipkából a hamutartóba, hogy fel ne rezzentse Györgyöt, hogy így gyönyörködhessen egy kicsit ezekben a mozdulatlanul kidagadt méla kókuszdiószemekben. Hanem az ember meg szokta érezni, hogy ránéznek, úgye, hátha még az üdvössége csillagai ragyognak reá. Oda fordult Valentine-hez és a bámulásban elmosolyodott ajkai az örömnek azt az alig hallatszó gyöngéd jelhangját adták, azt, ami úgy esik a fülünknek, mintha a mélyben az a szív elnevette volna magát.

— Maga hol járt?

— Tudod... egy kis idegen szigetre vitorláztam egyszer; munkásnép után jártam. Csodálatos, te, Tin, milyen sötétség fogadott azon a szigeten... azt hittem hirtelen, alkonyat van, pedig fényes délelőtt másztam fel a parton. Az onnan volt, hogy köröskörül bezárják azok a dús bambuszok az egész szigetet. Hát aztán kievickéltem valami mezőre, megállok, nézek, keresek utat, fedelet, embert. Egyelőre egy mamlasz kis zebu mereszti rám a szemét ott közel egy kókuszliget széléről. Indulok jobbfelé, balfelé, kurjantok hegyeseket, lóbálom a fehér sisakom, majd csak meghallanak, meglátnak. Csend. Csak egy pár

Az Uj Idők új regényének szerzője: Szép Ernő. Vadász Miklós rajza

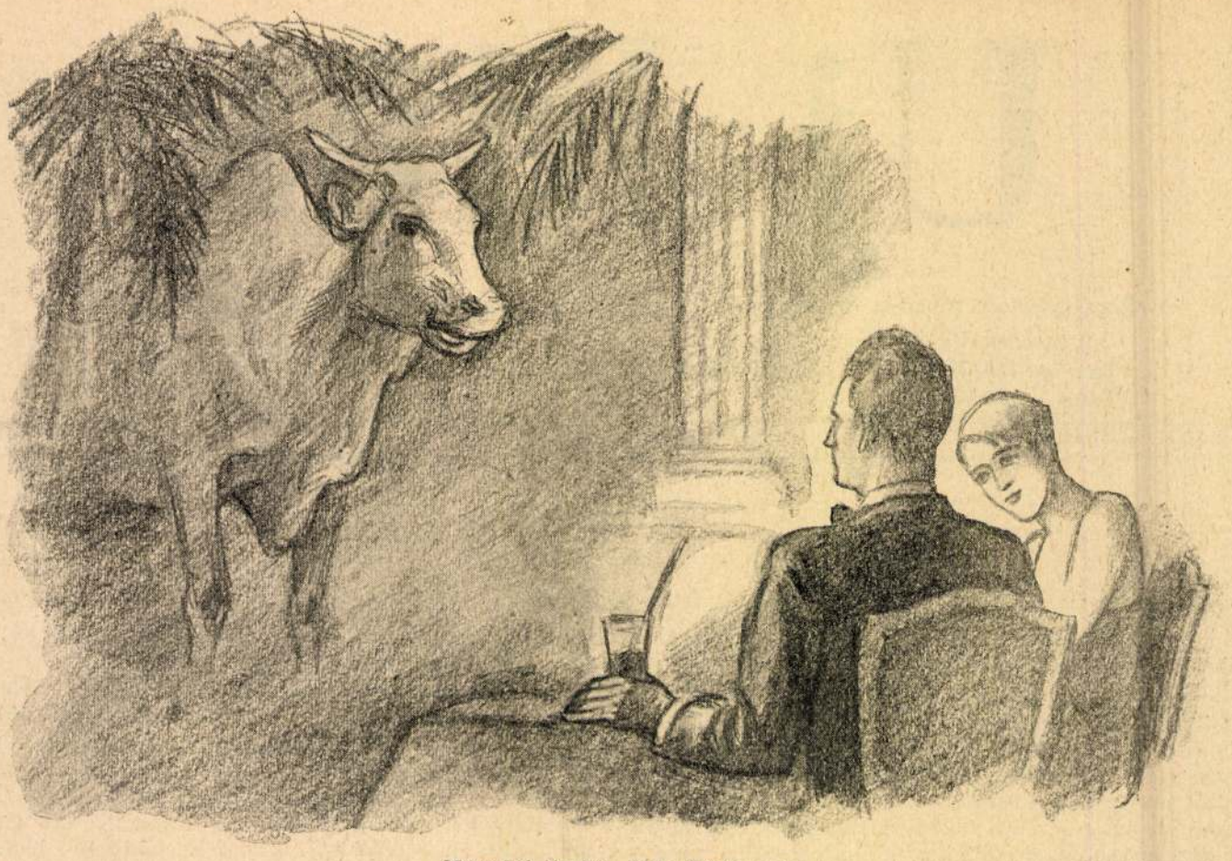

— „Maga hol járt?“ Zádor István rajza

papagáj rebbent fel és káráltak ott nekem összevissza, mondhatom, ha nem járnak iskolába, hát egy fél értelme nincs a beszédüknek. De mintha valami sikolyt is hallottam volna közben, vagy egy kaccantást, vagy csak képzelődtem? Nekivágok a kókuszosnak, hát éppen egy napsütött alléera találtam bemenni; hanem tovább csak csend, egy lélek, egy jel sehol, a fasornak a vége meg összefolyik, nem tudom, merre vagyok és hova lyukadok ki. Nem tettem még húsz lépést barátom ... pardon!

A mesemondó buktatta a fejét lefelé, egyidejűleg emelte azt a fogságos meleg kis kezet és egy halaszthatatlan puszit ütött reá.

— Jaj, és mi történt, tovább! Hol a *cerrini?*

Elaludt a Valentine friss cigarettje.

— Cerrini, ecco! — György is rágyújtott Valentine után és egyszerre jutott eszükbe a füstöt az egymás orrának irányítani. Persze kinevették egymást a kölcsönös felsülésért és egy pár pillanatig a kék ködben nem is látták az egymás csillogó szemeit és csillogó fogait.

— Tin ...

— Itt vagyok. — Szétfújta s elűzte a füstöt a kezével.

— Tin, most itt járt egy fekete lepke és azt súgta a bal fülembe, hogy maga nem is szeret engem.

— Pfuj.

— De egy fehér lepke is itt volt, az a jobb fülembe súgta, hogy szeretsz. Hát melyiknek volt igaza?

— A fehér ... fülednek. Folytassa már, butonc, az erdőben ... húsz lépést tett, vagy nem annyit?

— De, pontosan kérlek ... és egyszer csak zsupsz, a nyakamba csapódik valami hideg és vizes, de köröskörül a nyakam alá zuhan az a nemtudommicsoda, amitől abban a szempillantásban a nyavalya majd kitört, képzelheted.

— Noh ...

— A fejem előre esett és alig bírtam az egyensúlyomat megtartani, olyan hirtelen ért ... odakaptam két kézzel, azt éreztem, mintha vadmacska vagy kígyó zuhant volna a nyakamba s meg akar fojtani....

— Te jó istenkém.

— Félsz? édes édességem. Hát mi volt? Egy vézna kis koszorú, csupa kicsi fehér virág, zöld hajtás közé dugdosva s az egész összevissza nyalábolva valami friss vesszőkkel. Mi ez, állok, bámulok, azok a sötét fák ott hallgatnak, mintha összeesküdtek volna, egy pötty kis rózsaszínfejű madár repül keresztbe, úgy hívják rizsmadár, mert a teste viszont olyan ragyogó szürke ... de hát ez nem lehetett úgye? Csak bámészkodom ott a kezemben avval a koszorúval, azt hittem, álmodom valamit ... pssz, megint hallom azt a vihogást, de határozottan, kétfelől is ...

— C, c, de csuda kedves!

— Mi? S ha még azt láttad volna, hogy amint ott fülelek és tátom a szám és lábujjhegyen előrébb megyek, puff! ott a másik koszorú a nyakamban. Bekaptam barátom. Csupa víz volt az orrom, a szám, a szemöldököm. De a lassot biztosabban dobni nem tudják azok az amerikai lókötők. Ez a koszorú balfelől jött valahonnan. Arra szaladok, hát ahogy a fákat érem, a másik felől kapom az áldást a nyakamba. Vagyis a fejemre, mert futtomban ért a koszorú, rézsút megállt a hajamon. Most már kacagnak, háromfelől, négyfelől, gyerekek vagy asszonyok ... hopp, arra elől egy pucér hátat látok a fák közül kibújni, megint eltünni, vissza. Gyerünk csak, ezt elcsípem. Kettőt ugrok előre, tessék, a negyedik zöldség sújtja a kopoltyúmat.

Valentine-nek hátra esett a kacagástól a feje:

— Jaj, hogy én ezt nem láthattam!

— Jól kinéztem barátom. A fülem hegyéig ért a nyári gallér. Ugráltam ott összevissza s óbégattam, persze csupa jókedvemből, végre vagy tizenkét fa mögül egyszerre bújt elő egy-egy helybeli dáma, a toalettjökre ne légy kérlek kiváncsi, még két koszorú

repül a fejembe, aztán nagy gaudiummal nekem esnek és elkapják a két karom és ráhúzzák a többi koszorút, mert mind hozta a kész koszorút a kezében . . .

Elbájolva húnyta le Valentine a szemét:

— Tündéri.

— Úgye, Tin . . . így fogadják azon a vad szigetecskén az idegent. Tudod az az apró fehér virág, úgy hívják *melatti*, az az egyetlen virágjuk, amelynek illata van és az is csak estétől reggelig illatozik; hajnalban a hajukba tűzik, egész nap avval a parfümmel csalják a férfit maguk után.

— Zsivány, hány után mentél egyszerre?

György a fenyegető zöld szipka elől kipillantott arra messze, nevetve s merengve s úgy folytatta halkan, elfogulva, mintha valaki mástól hallaná:

— Ott jártam az imént, Tin, teveled . . . ugyanazon az alléen, és azok a lányok kisértek kettőnket a faluba, úgy mint akkor magamat. És igazoltam magam előttük, hogy lássátok, ez az a lány, akinek a kedvéért vissza kellett estére hajózni nekem, egyedül . . . mert már akkor tudtam, hogy téged szeretlek, Tin. És most is hallottam, milyen szomorú dallal oszolnak el megint a lányok a kókuszdiót leverni.

— Te, drágám.

— Elmenjünk majd egyszer oda, Tin, igen?

— Igen, igen! És én akasztok azoknak a lányoknak koszorút a nyakukba . . . vagy inkább hattyúboát mit gondolsz és összevissza fogom őket puszizni.

Nézd, mintha tányért ejtettek volna le mellette, majdnem felugrott a székről Valentine, a poétikus elmerülésből. Vagy mintha hirtelen rákiáltottak volna, úgy kapta fel a megrezzent fejét. Megijedt?

Oh, dehogy!

Csak egy Charleston-zenébe kapott odakint a banda.

A francia nép kelt fel ilyen varázsosan a Marseillaise hangjaira. Pillanatok alatt teli volt a tisztás. Behallatszott egy-egy nádfauteuil csikarása, amint a márványra csúsztatták sietségükben, akik már nem tudtak elsők lenni s egynéhány nő hamarabb a márványra szökött mint a partnere s a cipellőik lábujjhegyeltek idegesen és a fejük felkapta már a taktust és a karjaik repesve várták, míg rácsúszhatnak a vállakra s aztán elsodródhatnak ők is a többiek közé nevető szájakkal és nevető szemekkel. Ettől a zenétől a csillár mintha melegebben ragyogna kint a hallban és idebent a barban az egyik Harold Lloyd a pohara talpával, a másik a könyökével meg a körmeivel kapkod az incselkedve bokázó taktusok után. A néger szétvetett lábakkal áll a pódium szélén és belekurjant a saxophonba, mint a dudájába a boldog csordás a mezőn.

Valentine olyan eleven lett; úgy könnyűzik a széken, a bokáit összeveri, a szeme csak ragyog a hallba kifele s rázza lelkesen azt a nagy kezet a térde mellett.

— Az én muzsikám, Gyurka! Hallja, a Valentine! Jaj, de boldogság, mi?

Az, az, de még micsoda boldogság ennek a Gyurkának. Éppen azt csudálja, hogy ezek az emberek nem is sejtik, hogy az egyetlenegy imádnivaló cica ide van őmellé beosztva s hogy tudnak más nőre nézni s hogy egyáltalán örülni tudnak valaminek, szegények.

Önfeledten ejtegette Valentine a fejét, a vállai gyöngén inogtak, halkan füttyentett egyet-kettőt a nótába s aztán oda kedveskedett a kis hangjával Gyurkának:

— Elle avait un tout petit menton, Valentine, Valentine . . . — és rögtön kiesett a muzsikából: — jaj, hogy ezt ilyen nyugodtan tudja nézni! Mégis csak borzasztó valami, hogy maga nem táncol!

Gyurka oda akart harapni gusztusában a lepittyenő orrocskához:

— Tudod, angyalocskám . . . — és az öklével a combjára ütött, az egész hosszú lábát elnyújtva feszesen az asztal alatt.

— Tudom, csak menjen azzal a falábával! — és félrehúzta a duzzogó fejét, mert a torkán már egy icurka csengés felelt a György jókedvű nevetésének.

Ezzel a faláb-trükkel ütötte el a dolgot otthon, Palyáék, mikor a grammofont felkavarták egy ozsonna után a terraszon és egy mohó hölgyvendég fel akarta húzni Gyurkát „egyet shymmiteni". Annak Gyurka komor arccal meggyónta, hogy Bukovinában ellőtték a ballábát és ezek a mai géplábak elég kezdetlegesek, shymmire gondolni se lehet egyelőre velük. Nagyobb bizonyság okáért a rémült dámával meg is fogatta az acél térdet, hogy az mennyire nem fogad szót, mikor hajlogatni akarják. A háziak remekül szekundáltak hozzá s a megzavart honleány csak egy óra mulva jött rá a fintára, mikor odakint a villa előtt Györgynek eszébe jutott az árkot átugrani.

— Nini! Lali! Pá, pá! Gyurka, nézzen már arra! — s Valentine visszalebegtette a kezét a hallba, ide a sarokba, ahol egy frakkos fiú rugtatta feléjök a karját fascista módra s hajbókolt és tátogatta boldogan a szemét-száját az üvegkockán keresztül.

György is odahajtotta a fejét és mosolygott nagy szeretettel. Fogalma se volt róla, ki ez a kedves gavallér. Aki különben el is tünt rögtön a sarki pálma mellől, miután fényjelt adott a szemével, hogy jön, jön, itt lesz azonnal!

— Micsoda Lali ez, Tin, én úgy-e nem ismerem?

— Dehogysem, nem emlékszik?

— Nem én.

— A Gerbeaudban. Igaz, egy délután a szigeten is találkoztak, mikor a MAC-ban voltunk.

Többet György nem is orientálódhatott, a Lali már libbent feléjük, sürgősen visszacsapva a szivarzsebbe a zsebkendőt, amellyel a meleget a homlokáról elütötte:

— Nohát, első dolog! Valika! Jó estét, első Valika! — kézcsók és sarokösszeütés és: — Szervusz drága öregem, nohát elsők vagytok, hogy itt vagytok, gratulállak, hát ez kérlek egyáltalán első!

Olyan örömmel és odaadással rázta Györgynek a kezét, hogy az egészen meg volt hatva.

— Hát maga mit csinál Velencében Lali?

Lali nevetve székért ugrott:

— Zavarom kezitcsókolom akik el akarnak a világ elől bújni, látja!

S leült és kedveskedve rájok nevetett:

— Egyébiránt fent voltunk montirozni Torinoban, a gépekkel lekanyarodtunk egy-két napra, Lidózni . . . de Valika, hogy maguk itt vannak! Tudja, hogy meg sem akartam ismerni? Direkt nézem, micsoda szenzációs francia baba lappang a bárban! Nézd, hát nem Pooy Vali, becsületszavamra! Barátom, a legeslegelső párizsi baba! Milyen gyönyörű, drága Valika, te első jó isten!

Összecsapta a kezét, úgy rajongott bele a párizsi baba hálás szemébe. Valentine felkacagott és odaütött a szipkával a Lali körmeire s Györggyel közölt egy rövid használati utasítást:

— Első jó isten, hallja? Minden első Lalinál. Kérlek, saját kreációja. Első pofa maga Lali!

Lali kómikus komolysággal kapta a nyakába a fejét és a szívére a kezét, mint művész prezentálva magát Györgynek, aki a maga részéről elismerő nevetéssel hajtott fejet az érdem előtt.

„A Lali már libbent feléjük, sürgősen visszacsapva a szivarzsebbe a zsebkendőt, amellyel a meleget a homlokáról elütötte.“ Zádor István rajza

A Valentine-t, a zenét, odakint éppen frissen kezdték. Lalit mintha megcsiklandozták volna:

— Gyerekek... Valika! Válentinö! Csak átjönnek egy kicsit a hallba? Különben a Tutyuékkal ülök, tegnap jöttek ők is, Montecarlóban voltak, azután itt vannak Bőry báróék is, azt hiszem, oda látni... nem? Persze most táncolnak, egy hete hogy itt sülnek, első lidóbolondok, no, Valika, kérlek öregem, pam param parapparapparam!

Már libbent fel a helyéről és kinálta suttogó füttyel Valentine-nek a vállait, és a két escarpinje mintha két eldobott cigaretlivégre taposott volna, könnyedén.

Valentine epedő lehellettel esett a György szemébe:

— Istenkém egy charlestont... Gyurka! Nem bánja? A rózsaperem alól kimosolygó két térde remegett a türelmetlenségtől.

A saxophon éppen kiscicanyávogást eresztett a pattogó, csengő jazzhangászat közé.

— Hát hogyne, Tin, ha jól esik. Gyerünk át, gyerünk.

Olyan kedves és édes volt minden itt ennek a boldog embernek.

— Jaj, Gyugyu, drágám! — Éppen egy fordulatot próbált Lali pillanatra félrekanyarodva; egy szerelmes pöttyet lophatott a György orra hegyére Valentine, mikor felállottak.

Úgy dobogott a szíve a lépcsőn lefele Valentinenek, mint felsős kislánykorában, mikor szavalattal kellett előlépni az évzáró ünnepélyen.

— Micsoda first class publikum, ilyet én életemben nem láttam együtt. Mondja Lali, nem a spanyol király volt az, aki felállott az előbb azzal a gyöngyhímes fehér nővel?

— Melyikkel Valika? — Lali komolyan emlékezni próbált, de megcsapta a nyilt hall-ajtóból az arcukat a zene s vígan összevillantak, mint valami cinkosok és elfelejtettek gyöngyös ruhákat és koronás királyokat.

— Gyurka! Maga még nem is látott engem táncolni!

— Tudom, mennyit mulasztottam, Tin...

— Első kérlek alássan, első, odaleszel öregem, szavamra! — s már csúszott előre Lali az ajtóban, Valival, a kezét arra a hajlékony derékra illesztve, melynek a meleg selymét hizelegve megérinteni éppen útban volt a György tenyere is.

Egy pillanat, ott állott egyedül az ajtóban, Valentine eltünt a szeme elől. Szinte megijedt. Ott előtte most telepedett vissza az asztalhoz egy angol házaspár, a pezsgős poharuk után nyúlnak, és üde hangulatban fújkálnak egymásra; pirosak, fiatalok, egyikük se lehet több hetven esztendősnél. György szemeiben a táncosnép úgy úszik körbe pillanatonként változó női s férfi arcokkal, összehullámzó, lebegő fehér és fekete vállakkal, hogy a nézése szinte megzavarodik és önkéntelen támaszt keres a kezével, mintha nem állana szilárd talajon. Áh, ott van, megvan! Ide lebbenti drága kezét a Lali nyakából, a keresztbe rezzentett fejével, az elrántott ajkaival, a felkapott szemöldökével intim kis szervuszt küld, és hajtja vissza harmonikusan a csillanó szőke fejét a Lali füléhez. Gyurka nevet örömében és nyámmog valami mézeset magában utána, nyujtja a fejét, félre, félre, hogy követni tudja azt a tündöklő fehér ívet a Lali fekete hátán, amint szinte testetlenül lopóznak abban a mozgó labyrinthusban. Most megint elenyésztek. De mintha még kedvesebb volna Gyurka szemében ez a helyzet: lábujjhegyen ringatja magát és dűti mint Sólyomszem a fejét előre, most, most, elcsíplek! Közben a szeme belefut a négernek a kimeresztett nagy gyerekszemébe, az is így előre nyomta a fejét, a hátulját jobbra-balra billentve, mint a kövér ruca s hamar odakacsint a György szemébe s az ő tiszteletére hápog vagy hármat azon a bolond saxophonon. No de nagyszerű, mért nem láttad ezt, Tin? Ejnye, hol vagytok?

— Hopp, itt vagyunk! — oda pukkedlizett elébe Valentine, kézen hozva Lalit, aki szinte húzatta magát. — Jaj de jó, Gyurka, de fényes!

Fellehelte György ajkára a pezsdülő friss kis élvezetét.

— Első, kérlek... — Lali pityókos gesztust röppentett a jobbkezével, a ballal megsürgette a Valentine ujjait.

György, mint valami tekintély, komolyan biccentette le nekik az elismerését:

— Remekül táncoltatok gyerekek, nagyon szép volt.

— Várjál még öregem, csak most kezdjük!

— Ez a jazz, Gyurka, hát ez aztán passzió! Isteni, mit szól hozzá!

Egy betűt se szólhatott hozzá Gyurka, már elrántotta Lalit a vonó, melynek a hangja a topánja alá sikamlott és Valentine, mint az uszó, ráfeküdt a fejével a dallamra s elmosódó pillantással vett búcsút az urától.

Mind a nőnek, aki György előtt elkörözött, meg az uraknak is, az összes fiúknak és az összes bácsiknak, ebbe a szédülő mosolyba volt a szeme fordulva, az arcokat egy közös öröm tartotta megszállva, a páronkint fogózó karok, az odaadott vállak, az

összeszorult kezek, az egymásnak forduló mellek, mintha ellenséges széltől védenék egymást, vagy mintha váratlan ájulat ellen keresnének oltalmat. És ezek a némult fejek titkos rádiót hallgatnak együtt, valami varázsos értesülést nyernek az idegen régiókból és azt Isten ments, hogy tovább adják valakinek a földön. György a mellére fogott karjai alatt gyönge sóhajt érzett és ez eszmélete fölött kis esti madár illant el. a bánat, az, hogy ő nem táncos, hogy ez a mulatság, ez a szenvedély az ő életéből kimaradt. De rögtön mosolyintott is egyet ez után a pillanatnyi bágyadalom után. Sőt a mosolyból kicsi híja, hogy hirtelen el nem nevette magát: egy tökkopasz háifej döccent ott előtte, aprókat fújt félre s a két halszeme buti panasszal ott ragadt a György szemében, míg csak el nem fordult azzal a nőnemű kövérséggel együtt. Komikusok voltak. És milyen kómikus itt is, hogy olyan józanul kelnek fel némely összebeszélt párok és közömbösen egymás mellett gyalogolnak egy darabot, aztán mintha meghibbantak volna, se szó, se beszéd, egymásnak esnek. Az ember az első pillanatban nem is tudja, hogy birkózni akarnak-e vagy ölelkezni. Akik letették a táncot, azok is némelyszer oly idegenül és életuntan bandukolnak haza az asztalhoz. Legalább is így látja az ilyen laikus szem, mint a Györgyé. S ez a laikus fül is, a tizedszer ujuló melódiát elejtve, annak a gyerekes mulatságnak adja magát, hogy azt a sikálást hallgatja, amit a charleston alatt a márványon űznek a lakktopánok, meg az arany, ezüst és beige cipellők. Olyan furcsiusz ezt így fülelni, fülelni. György a szemét is lehúnyja hozzá s szép lassan elképzel egy sereg vakbuzgó szolgálót, akik a templomnak vagy múzeumnak, vagy fáraói palotának a követ súrolják szótalan, sóhajtalan, pihentelen, elítélve. Annál csodásabb aztán a kép, amelyre kinyitja a szemét: az ékszertől csillanó dámák élvben és lázban és a makulátlan ünnepi gavallérok, akiknek a plasztrongyöngyein, úgy mint az elmerült szemén tűzcsík iramol a csillár alatti hajladozásban. Igen és annál édesebb újra Valentine után nézni... ott hajtja vissza ragyogó kicsi fejét, megállva, míg a Lalija félig elhajolva tőle, hátra nyújtja a bal topánja hegyét és bágyasztott tekintettel igyekszik az orra hegyét a Valentino orrocskája hegyével egy szintre rögzíteni. A dobos, aki balkézre cintányérista, mintha Valentine-en felejtette volna a szemét, ezért állt most meg a levegőben a cintányérral a keze; igenis őt nézi! Sőt az a túlságos cípős úr is, ott közel egy asztal előtt, az összesodort ujságjával mutatja Valentine-t a háta mögötti kandi hölgynek. Ó, de szép volt... Valentine felindulva pillant körül és közben könnyedén csusszan a ritmusba vissza Lalival, a tisztás közepe felé. György él a pillanattal, amikor a Valentine szemét megkaphatja s oda villant, híva, még a szája is tátogja sürgősen: gyere már, gyere...

„Közben a szeme belefut a négernek a kimeresztett nagy gyerekszemébe, az is előrenyomta fejét, a hátulját jobbra-balra billentve, mint a kövér ruca s az ő tiszteletére hápog vagy hármat azon a bolond saxophonon.“ Zádor István rajza

Valentine-nek az óvatos fordulatból alighogy moccan a feje, a fogai csillannak s a szeme huncut nevetésén látni legjobban, hogy azt üzeni:

— Nem, nem.

Folytatjuk

Fádor István

Az elhagyott oltár

Irta: **dr. Török Frigyes**

Életünk tulajdonképpen még ahhoz is túlrövid, hogy a körülöttünk levő és belátható dolgokat megismerjük. Talán ez az oka, hogy azt a sötét és néma szakadékot, mely életünk végén ránk várakozik ahelyett, hogy hosszú, de céltudatos munkával megvilágítani igyekeztünk volna, egyszerüen ijesztő rémképekkel népesítettük be.

Első pillanatban balgaságnak látszik minden tudományos kutatás, mely az örök élettel foglalkozik s mely a halálunk utáni nagy kérdőjelre igyekszik választ adni. Ez azonban tévedés, mely abból fakad, hogy az emberek általában félnek a haláltól s annak még a gondolatát s eltolják maguktól, míg ha mélyére tudnánk pillantani: talán félelmünk szertefoszlana.

Az utolsó esztendők tudományos kutatásai kétségkívül sok értékes adatot szolgáltattak ezirányban.

Azt már tudjuk, hogy testünk a halál után nem semmisül meg, hanem szertehullva alkotó elemeire, különböző átalakulásokon megy keresztül s lassan a növényeken át, visszatér az élet örökös körforgásába. Semmi okunk sincs feltételezni, hogy a lélek, amely energiamennyiség is, és mely külső megnyilvánulásában a születéstől halálunkig gyüjtött emlékképeink tömege, — halálunk után megsemmisül. A meghalásnak nevezett életjelenség éppen olyan átalakulás, mint a születés. A megsemmisülés a természet örökös körforgásában semmiféle formájában sem lehetséges. Bele kell nyugodnunk abba, hogy testünkkel, lelkünkkel örök foglyai vagyunk a végtelenségnek, melyből kivezető út nincs.

Azok a gyermekes kísérletek, melyek révén asztaltáncoltatók azt akarják megtudni, hogy Béla király névtelen jegyzőjének mi a véleménye a dekadens francia líráról s hogy van-e „odaát" cigaretta, tulajdonképen a fenséges és komor thémához egyáltalán nem méltó frivol játékok. A csalókról nem érdemes beszélni, ezek minden tűznél, még a tudomány szentebb fáklyájánál is, a saját kis pecsenyéjüket sütögetik, a jóhiszemüek azonban higyjék el, hogy az elhaltak lelkei kikerülve a véges tér és idő börtönéből, ha akarnák sem tudnák uj környezetüket nekünk érthetően érzékeltetni azon egyszerű, de leküzdhetetlen okból, hogy nincsenek emberi szavak, melyek nekünk merőben ismeretlen fogalmakat le tudnának írni s ilyet kívánni ugyanaz, mintha szemeinkkel hallani akarnánk, avagy kezeinkkel látni óhajtanánk.

Meg kell tehát elégednünk annyival, ami már óriási haladásnak tekinthető: hogy a legkiválóbb tudósok ellenőrzése mellett, megcáfolhatatlanul olyan energiák s olyan jelenségek megnyilvánulását észlelték, amelyek az eddig ismert fizikai törvényekbe bele nem illeszthetők, sőt azokkal legtöbbször merőben ellenkezők. Ezek a jelenségek a leghitetlenebbet is gondolkodóba kell, hogy ejtsék.

Lássuk tehát, mit remélnek az emberek e kutatásoktól? A teljes megsemmisülés lehetetlen — erre az egész természetben nincs példa. De nem valószínű az sem, amit az emberek általában emberileg nagyon érthető okokból leginkább szeretnének s amibe legkönnyebben bele tudnának még nyugodni — t. i. a lélek továbbélése a halál után, teljes öntudatunk megtartása mellett. Alaposabban szemügyre véve azonban a dolgot, be kell látnunk, hogy előttünk és mögöttünk az örök végtelenséggel, időtlen-időkig az űrben lebegni egy arasznyi földi lét nyomorúságos, elmosódó emlékeivel, talán minden megoldás közül a leggyötrelmesebb volna.

Általában az öntudatunk az, amelyhez leginkább ragaszkodunk, mert csak erről ismerünk magunkra, holott az öntudat igen labilis valami, egy pohár alkohol, egy ájulás, koponyasérülés, valamely mérgezés vagy elmebetegség s az öntudat az első, mely cserben hagy bennünket.

Hátra volna még az öntudat nélküli továbbélés, mely tulajdonképpen mostani énünkhöz viszonyítva, egy formája volna a megsemmisülésnek, álomban alvás, melyben lassan süllyednénk bele a végtelen semmibe — és a megváltozott öntudattal való továbbélés, melynek elképzelése egyelőre szintén nem mondható könnyűnek.

Nehéz kérdések ezek, amelyekre ma még sem a kísérleti természettudomány, sem az elvont filozófia nem tudnak megnyugtató feleletet adni.

Itt azonban rá kell mutatnom valamire, amit, bár szembeszökő, az örök élet s a halál utáni lét problémájával foglalkozó tudományos munkák még nem dolgoztak fel s ez az a megdöbbentő analogia, mely a Buddha-vallás lényege, annak tisztán elméleti okoskodásokon alapuló elképzelései és bizonyos exakt tudományos tételek közt fennáll.

Az egyik ilyen felfogás szerint, a mi emberi lelkünk, a Nagy Lélek apró kivetített részecskéje. Ez a kivetítés azért történik, mert a Nagy Léleknek még vannak meg nem tisztult, tehát a tökéletesség legmagasabb fokára még el nem jutott részei. A Nagy Lélek ezeket az apró részecskéket önmagából kivetíti élő lények testébe, hogy ott a szenvedés útján megtisztulva, térjenek vissza hozzá.

Vegyük most egy pillanatra elő a Laplace-Lavoisier-féle elméletet, mely szerint a még folyékony halmazállapotban levő ősanyag sebes forgása közben kivetítette magából a bolygókat, naprendszereket s az összes testeket, melyek a világürben az ősanyagban rejlő törvény szerint folytatják kisérteties néma útjukat a végtelenben. Ha e két elméletet összevetjük, azt fogjuk látni, hogy amit az indusok szent könyvei az emberi lélek születéséről írtak, ugyanazt a tudomány az anyagi világegyetem születési okául fogadta el. Egyik oldalon a Nagy Lélek, másik oldalon a Nagy Anyag, egyik oldalon a hindu brahminok, másik oldalon a két nagyszerű fizikus: Laplace és Lavoisier.

Másik ilyen feltünő analógia a Nagy Lélek tökéletességre való törekvése és a rádium felfedezőjének, a nagy Curie Péternek szimmetria-elve közt van. Ezt az elvet Curie a kristályok tanulmányozása közben állapította meg. Szerinte minden történés oka az asszimmetria, minthogy a természet minden jelenségében szimmetriára törekszik s ezt a törekvését addig folytatja, míg okból és okozatból az asszimmetria el nem tünik. Ime, minden lelki és minden anyagi történés oka egy asszimmetria, egy tökéletlenség legyőzése. A kristály, amint elérte a szimmetria állapotát, megnyugszik, a lélek, mikor elérte a tökéletességet, megtér Istenhez és nem kell többé újra megszületnie, reánézve beáll az örök boldog béke, a Nirvána állapota.

Bennünk magunkban lobog az isteni szikra, a Nagy Lélek egy kis részecskéje, ez az elfeledett, elhagyott oltár. Ide térjünk meg, ha kifáradtunk a szenvedésben, ékesítsék fel mindennap a jóság és nemes gondolatok virágaival s vigyázzunk tisztaságára.

Ez az igazság, melynek útján az ősbrahmin találkozik Curie Péterrel, a rádium felfedezőjével, a modern tudóssal.

I g e n T i s z t e l t M ü v é s z U r !

Az alábbi lapok vannak muzeumunk gyüjteményében:

litho
1./Beszállásolás a Radzyni kastályban.
2./Traintábor.
3./Leégett fahid.
4./Egy ivangorodi vasutihid ujraépitése.
5./Sebesültek szállitása.
6./Felrobbantott erőd Przemislben.
7./Felrobbantott kapu az ivangorodi várban.
8./Ellenséges repülő elüzése.
9./Tüzérségi tüzzel szátlőtt Benedek kolostor.
1o./Szétlőtt erdő.
11./Mozdonyépités.
12./Marktbreiti városháza.
13./Hansahafen.
14./Loreley szikla.
15./Rothenburg.
16./Der Alte Hof.
17./Vitorlások kikötője.
19./Köln.
2o./Esős délután Münchenben.
21./Hildesheimi dóm előtt.
22./Vasöntés.
23./Kölni városháza.
24/Régi városrész Ulmban.
25./Rajnapart.
26./Magdeburger hafen.
27./Kreutzgan a Hildesheimi dómban.
28./Régi parkban.
29./Hamburgi kikötő.
3o./Lipótkörut. litho
31./Erzsébettér. litho
32./Dunapart.
33./Budapest a Margitszigetről.
34./Halászbástya.
35./Margitrakpart.
36./Harkály ucca.
37./Tabán a Naphegyről.
38./Cálvintér.
39./Hagia Sofia.
4o./Odesszai kikötőben.
41./Mainz.
42./Önarckép.
43./Várakozók.
44./Fényes Adolf.
45./Tutajok a Tiszán.
46./Tiszamenti földek.
47./Rembrandt müterme.
48./Rembrandt amsterdami házában.
49./Buda.
litho 5o./Fürdő ucca.
51./Szervita tér.
52./Baross ucca.

Pataky Béla

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 JUL 1-

Szolnok Megyei Néplap

Zádor István

YEI NÉPLAP 1021 1973. július 1.

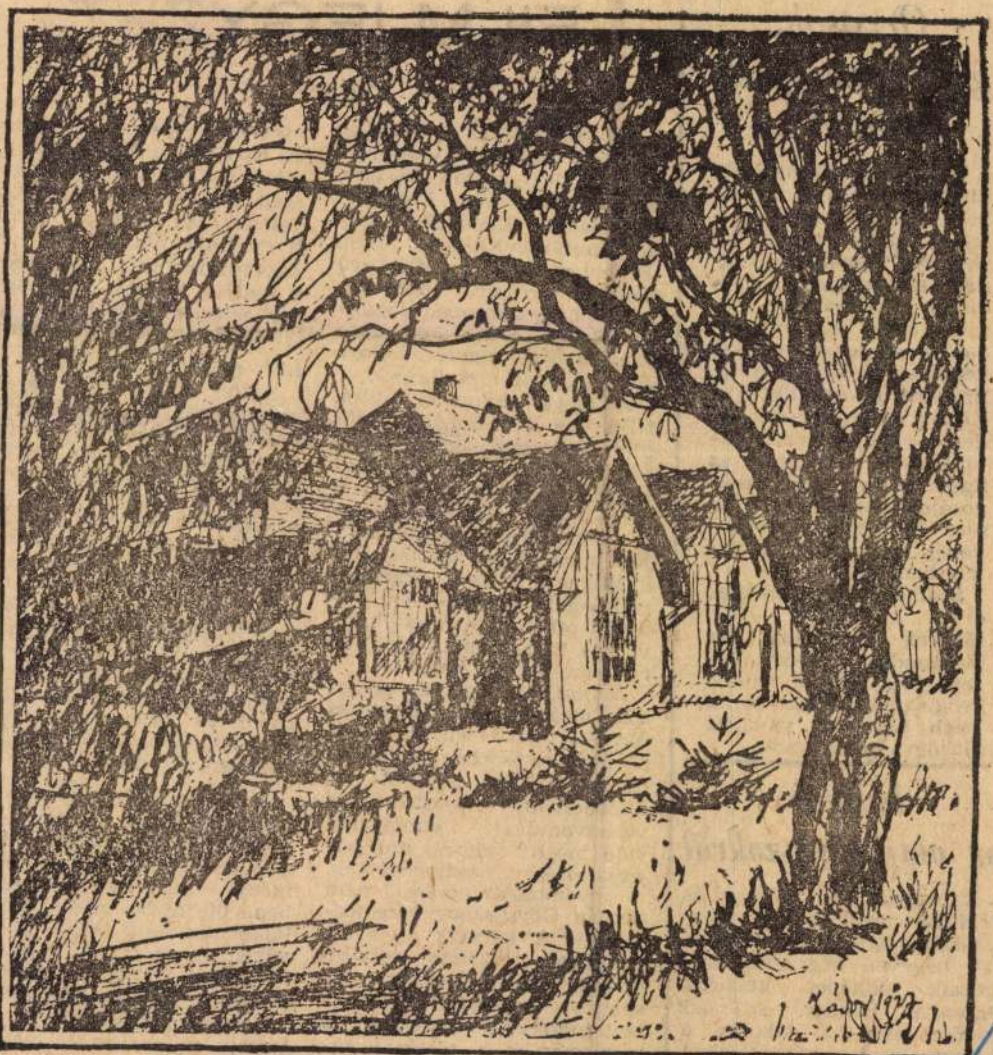

SZOLNOKI MŰVÉSZTELEP, 1927 (ZÁDOR ISTVÁN RÉZKARCA)

Orvosok, gyógyszerészek kitüntetése

Tegnap a Szentkirály utcai Semmelweis teremben ünnepséget rendeztek a nagy magyar orvostudós, Semmelweis Ignác születésének évfordulója alkalmából. A korábbi évek hagyományának megfelelően ezúttal került sor a Kiváló orvos, Érdemes orvos, illetve a Kiváló gyógyszerész, Érdemes gyógyszerész kitüntetések, valamint az Egészségügy kiváló dolgozója jelvények átadására. Összesen kilencvenheten részesültek kitüntetésben.

Szolnokról, az Érdemes orvos kitüntetést — **dr. Márkus Magdolna**, az ideggondozó intézet vezető főorvosa, a Kiváló gyógyszerész címet pedig **Végh Lászlóné**, vállalati főgyógyszerész kapta.

Falikép az olajbányászokról

A Nagyalföldi Kőolaj- és Földgáztermelő Vállalat megbízásából három évi munkával negyven négyzetméteres mozaik faliképet készített Baranyó Sándor, szolnoki festőművész. Az alkotás a Szeged-algyői városrészben az olajbányászok művelődési termét díszíti. A tizenhat alkotás nagyméretű kompozíció az olajbányászok életének egyes mozzanataiból meríti

FILMJEGYZET

GOYA

Francisco Goya a spanyol realista festészet Velazques melletti legnagyobb mestere, az európai piktúra kimagasló alakja. Életének legizgalmasabb évtizedeit Lion Feuchtwanger, a világhírű német prózaíró 1951-ben megjelent regényében dolgozza fel. Ez a mű ösztönözte Konrad Wolf rendezőt Goya életének megfilmesítésére.

A Goya monstre film. NDK—szovjet—bolgár közös filmvállalkozás eredményeként született, de ha ehhez hozzászámítjuk az egyéb nemzetiségű művészek szinte egész seregét, elmondhatjuk: nemzetközi alkotás. Bár a Magyarországon forgalmazott kópiát a terjedelem miatt itt-ott megrövidítették, a vetítés időtartama így is, csaknem három óra.

A film, akárcsak a regény, „A megismerés gyötrelmes útja" alcímet viseli. Ez is jelzi, hogy elsősorban azokat az okokat kutatja, melyek az ünnepelt udvari festő teljes visszavonulását, önmagával való meghasonlását, művészi átváltozását eredményezték. A „nyomozás" persze nem csupán Goya személyére terjed ki. A korszak civilizált világának legelmaradottabb országa Spanyolország. A spanyol társadalmi élet ellentmondásait, válságokait is megismerjük a történet során.

A produkció legfőbb erénye, hogy monumentalitása ellenére mindvégig egyszerű, valósághű, s a két kitűnő operatőr, Werner Bergman és Konstantin Ryshov jóvoltából néhány felejthetetlenül szép képi megvalósítással ajándékozza meg a nézőt. Ilyen Goya alkudozása az öszvérhajcsárral, hazatérése a szülői házhoz, vagy egy-egy jelenete barátjával, segítőtársával — különösen a film második részében.

Külön kell szólni arról, milyen nagyszerűen komponálták a film szerzői a festő életművének egy-egy darabját a cselekménybe, ami azért is említésre méltó, mert így a képzőművészetben kevésbé járatosak is ráérezhetnek munkásságának lényegére. A film nézői közül sokan, némely nagyszabású tömegjelenet beállításában, színösszeállításában jeles mesterek — Rubens, Velázques, Rembrandt — stílusát vélik felfedezni. Ez ugyancsak a rendező és az operatőrök ötletgazdagságát dicséri.

A szereplőválasztás gazdag lehetőségeit az alkotók jól kihasználták. Donatasz Banionisz nagyszerű teljesítményt nyújt Goya szerepében, bizonyára gyakran találkozunk majd nevével a jövőben. A partnerek közül a rendkívül vonzó Olivera Catarina, Alba hercegnő szerepében és filmbéli nagy ellenfele, a hatalomtól megrészegült királynőt alakító Tatjana Lolova emelkedik ki. Örömmel fedeztük fel néhány villanásra a magyar Sütő Irént.

KASZAB ALADÁR ARCKÉPÉNEK LELEPLEZÉSE. Díszközgyülésen áldozott a pesti hitközség elhunyt nagy elnöke emlékének. Utódja *Stern Samu* udvari tanácsos méltatta Kaszab Aladárt, „aki életében gondoskodott róla, hogy cselekedeteiben éljen tovább. Kaszab Aladár él a poliklinikában, melyet hitvesével alapított, él ama számos intézményben, melyeket áldozatkészségével támogatott". Emlékbeszéde végén lehullott a lepel az arcképről, mely *Zádor István* kitünő alkotása. Félórai szünet után rendes közgyülést tartott a hitközség ugyancsak *Stern Samu* elnökletével. A négy és félmillió pengős költségvetést *Eppler Sándor* főtitkár javaslatai alapján *minden hozzászólás nélkül* elfogadták. *Dr. Gábor Gyula* főtitkár és *dr. Munkácsi Ernő* ügyész előterjesztései után, *Balog Soma* képviselőtestületi tagot egyhangulag választmányi taggá választották.

KREMENETZKY. Talán az egyetlen, aki még itt van Herzl legelső meghitt barátai közül. Herzl naplójában sűrűn említi nevét, mint a leghűségesebb barátét és segítőét. Kremenetzky értékes mérnöki és feltalálói munkássága mellett szellemi és anyagi erejének nagy részét a cionista eszme szolgálatába állította. Ipari telepei Bécsben és Budapesten a vezető európai gyárak közé tartoznak, több találmánya híressé tette nevét, emberbaráti tevékenysége közismert, az ő találékonysága és praktikus érzéke honosította meg a székelt sürgönymegváltást, az aranykönyvi bevezetést, de talán még mindezek előtt kell megemlíteni, hogy ő, aki maga nagystílben adott, nem restelte hétről-hétre kinyujtani kezét zsidók és nem-zsidók felé, akár a legszegényebb adományért a Keren Kajemeth számára, amelynek szervezése, kiépítése és naggyá fejlesztése körül el nem muló érdemei vannak. Mikor nemrégiben Pesten járt és *Pfeiffer Ignác* professzor, a Keren Kajemeth itteni elnöke vacsorát adott a tiszteletére, megható visszaemlékezéseket mondott el halhatatlan barátjáról, Herzlről. Kremenetzky Bécs városának és a bécsi technikai főiskolának díszpolgára. Most, hogy ritka testi és szellemi erőben 80-ik születésnapját üli, az egész világ szeretete száll feléje.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA, a vallásoktatási ügyosztállyal karöltve, élénken folytatja a középiskolák legfelsőbb két osztályának mindkét nembeli tanulói számára tervezett előadás-sorozatát, mely felöleli a zsidóság legújabbkori története tárgykörét is. Az elsőt *dr. Hevesi Simon* vezető-főrabbi tartotta „A zsidó vallás eszméi" címen és valósággal lenyügözte hallgatóságát; a másodikon *dr. Groszmann Zsigmond* rabbi a „Magyar zsidók újabbkori történetéről" praelegált s a gimnazista leányok mindvégig feszült figyelemmel hallgatták előadását; a reá következő héten *Farkas József* körzeti rabbi szertartásaink jelentőségéről tartott nagy figyelmet keltő előadást; *dr. Weisz Miksa* főrabbi, leányok előtt, a zsidó nők kötelességéről beszélt, nagy hatást keltve mélyen szántó gndolataival és kedves közvetlenségével.

ארטה כשר

„CERES" ételzsír

a szokott kiváló minőségben minden fűszer-, csemege- és élelmiszerüzletben kapható.

HUTTER JÓZSEF
Szappangyár-Olajipar Rt.
Budapest, VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.
Telefon: József 461-91, 92, 93, 94.

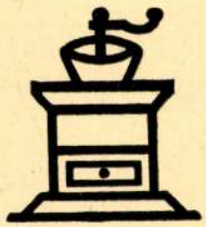

של פסח

HUSVÉTI ÁRUT

ez évben ismét készit az ismert kitünő minőségben, szigoruan rituális előirás szerint

Schreiber Simon

az egri főtiszt. főrabbi úr felügyelete alatt a

Franck Henrik Fiai Rt.

Iroda:
Budapest, I., Budafoki-út 64.

Levélcim:
Budapest 113. Postafiók 5.

Telefon:
Lágymányos 10-45 és Lágymányos 12-19.
(Automata állomásokról először 582-20-at kel tárcsázni).

ALFRED ADLER, Freud mellett a modern pszichoterápia megalapítója, aki kimutatta, hogy a kisebbértéküség érzete ösztönöz a legmagasabb teljesítményre és a neurosisok épp ott keletkeznek, ahol ez a kiegyenlítődés nem jöhet létre. A tudós most ünnepli 60-ik születésnapját. Az Adler-féle tanítás, amely épúgy mint a Freudé, nem marad az orvostudomány keretein belül, hanem a művészetet, a vallást, a társadalomtudományt is belevonja hatáskörébe és az élet minden tényezőjével számol, a gyakorlati gyógyítás szempontjából is alapvető fontossággal bír. De ennek dacára sem Ausztriában, sem másutt Európában Adler nem kapott egyetemi katedrát. Viszont a newyorki Columbia egyetemen, ahol most mint temporary-professzor tart előadássorozatot, oly nagy iránta az érdeklődés, hogy csak a rendőrség segítségével lehet a tolongókat visszatartani. Az egyetem klinikát bocsájtott Adler rendelkezésére, amelyet a saját individualis pszichologiájának elvei szerint irányít. Hír szerint 60-ik születésenapjára Bécs városa díszpolgárává fogja választani.

* ARANYSZŐKE lesz, ha Eisner-féle Eau Radieuse-t használ, 1 pengő 60 fillér. Barna vagy fekete hajat nyer az Eisner-féle diókivonattól, 1 pengő 60 fillér. *Eisner-drogéria*, Budapest, VI., Andrássy-út 37.

Miller Jenő
1930. XX.

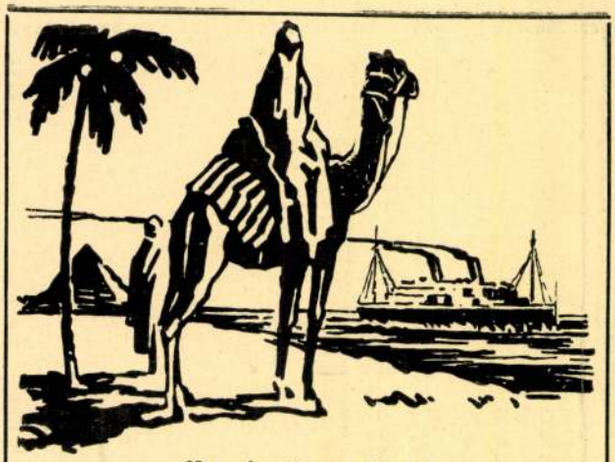

Hetenkénti gyorsjáratok

TRIEST-ből EGYPTOM-ba

HELOUAN és VIENNA

luxusgőzösökkel.

Kéthetenkénti közvetlen járatok

TRIEST-ből PALESTINÁ-ba

ADRIA és CARNARO

gyorsgőzösökkel.

Rendszeres járatok

Athén-Konstantinápoly-India-Kina-Japán-ba

Prospektust küld

LLOYD TRIESTINO tengerhajózási társaság

Budapest, VII., Thököly-út 2 és Váci-utca 17.

HALÁLOZÁS. Február hó 8-án halt meg 76-éves korában *özv. Dessauer Miksáné*, akit 10-én örök nyugvóhelyére helyeztek. Dr. Groszmann főrabbi magasszárnyalású beszéddel búcsúztatta a kiváló jószívű urinőt. Drégely Gábor, a hírneves író, Fehér Lipótné, Korvin Józsefné, Ortner Rezsőné, Dessauer Ernő és Taussig Sándorné édesanyjukat, 14 unoka, 2 dédunoka, 4 vő és a *Mult és Jövő*-t előállító nyomdai műintézet társtulajdonosa, Korvin József anyósát gyászolja az elhunytban.

Özv. dr. Stein Lipótné, szül. *Eisler Anna*, a pozsonyi Izraelita Nőegylet díszelnöknője, mult napokban 87-éves korában jobblétre szenderült. A megboldogult rendkivül vallásos, jámbor nő volt és páratlanul jótékony, sok szegény zsidó család siratja, valósággal mintaképe az igazi zsidó nagyasszonyoknak. Nagy és előkelő rokonság gyászolja, köztük fia, dr. Stein Emil, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatója.

Dr. Láng Aladár, ismert budapesti ügyvéd, 43-éves korában elhunyt. Tekintélyes összegeket hagyott különböző jótékony célokra. Özvegye, két kis gyermeke, szülei és kiterjedt rokonság gyászolják. *Dr. Kiss Arnold* vezető-főrabbi szívhez szólóan búcsúztatta.

Kohn Vilmos, a magyarországi cionista mozgalom egyik legrégibb, leglelkesebb harcosa, 59-éves korában elhunyt. Hosszú időn át tagja volt a Szervezet intézőbizottságának, szeretettel és áldozatkészséggel támogatott minden zsidó kulturális ügyet és szép, tiszta, emelkedett életével példaadó volt. Nagy részvéttel kisérték utolsó útjára.

Klein Sámuel, az ungvári hitközség nyugdíjazott tanítója 70-éves korában elhalt. Rabbi oklevele is volt, éjjelnappal a talmud mellett ült. Temetésén Ungvár egész zsidósága résztvett.

A MAGYAR ZSIDÓK EGYESÜLETE *báró Kohner Adolf dr.*-t díszelnökévé választotta meg. A művészileg kiállított díszoklevelet az Egyesület vezetőségéből alakított négytagú küldöttség adta át, *dr. Vidor Rezső* orvos tartotta az üdvözlőbeszédet. *Kohner Adolf báró* megköszönte a megtiszteltetést és a felajánlott díszelnökséget elvállalta.

DONÁTH EDE ZENEKARI KELETI ESTJE HARMINCÉVES JUBILEUMA ALKALMÁBÓL. *Donáth Ede*, a kiváló muzsikus, akinek neve a Sulamith-tal kapcsolatban már régen jóhangzású és aki sokat utazott, hogy a keleti zene motivumait, hangzását, jellegét tanulmányozza, ezeket művészi formában átkomponálta és hangszerelte. Munkája eredményét zenekari szerzői estjén mutatja be március hó 26-án este ½9 órakor a Zeneművészeti Főiskola nagytermében. Hangversenyén a keleti zene kitünő ismerője nemcsak zenekari műveit vezényli, hanem dalait is előadásra hozza kiváló fővárosi művészek interpretálásában. Bemutatásra kerül egy „Keleti hangulat" című nagy szimfónia és chaszidikus dalokból összeállított egyveleg zenekarral. A különleges érdekességű est iránt nagy érdeklődés mutatkozik és azon az OMIKE dalkör is fellép. Jegyek Rózsavölgyinél és a Zeneakadémia portásánál kaphatók. A hangversenyt a Bán-iroda rendezi (Budapest VI., Liszt Ferenc-tér 6. Telefon 149—75), ahol szivesen adnak bárminemű közelebbi felvilágositást.

Donáth Ede

A PESTI CHEVRA KADISA IZR. SZENTEGYLET február 27-én, csütörtökön d. u. ¾5-kor a Rombach-utcai zsinagógában Jom-Kippur kotaun istentisztelettel kapcsolatosan alapítási ünnepélyt tartott, amelyen megjelent a Chevra egész elnöksége és előljárósága és a Chevrának számos tevékeny tagja. *Dr. Fischer Benjámin* főrabbi lendületes beszédben méltatta a Szentegylet humánus céljait, amelyek magukba egyesítik a zsidó tradicióknak minden szentségét.

ELJEGYZÉS. *Fischer Mancika*, Wien—Guta, *Schotten Leó*, Wien—Mattersburg, jegyesek.

Keleti szőnyegek ⚜ antik bútorok ⚜ műtárgyak

alkalmi vételekből

„ANTIKART" Rt.-nál (Sternberg Z. J.) Budapest, VII., Dob-u. 31.

Kazinczy-utca sarkán. — Telefon: J. 403-68 és J. 423-59.

Transitó vámraktár az üzlethelyiségben. Állandó export keleti szőnyegekben Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia, Olasz-, Német- és Svédországba.

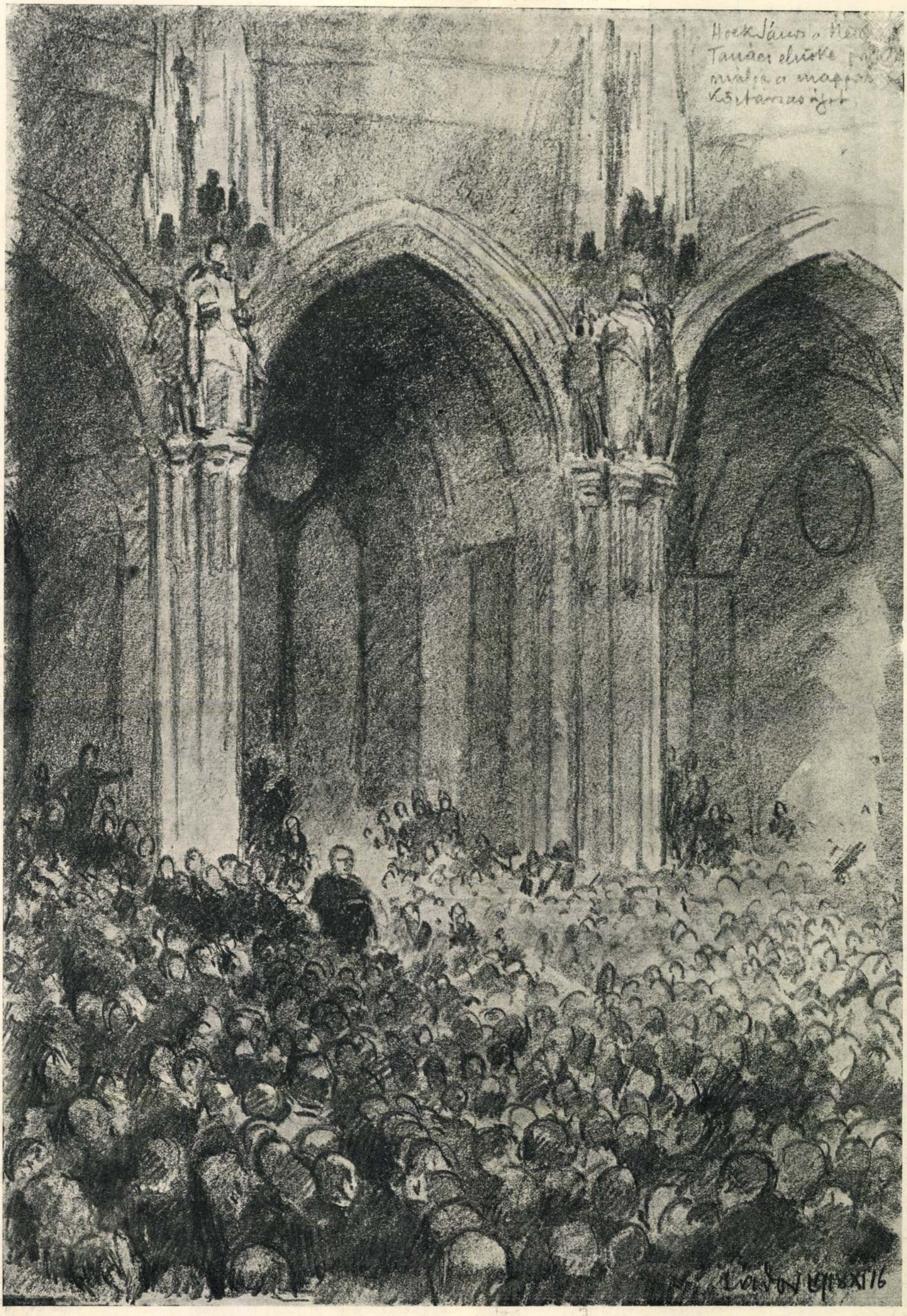

A NEMZETGYŰLÉS NOVEMBER 16-IKI ÜLESE AZ ORSZÁGHÁZ KUPOLACSARNOKÁBAN. — HOCK JÁNOS BESZÉL.

Zádor István rajza.

BERINKEY DÉNES IGAZSÁGÜGYMINISZTER.

KIRÁLYOK BUKÁSA.

Az ó-korban, mikor egy király elveszítette a háborút, elveszítette a trónját is, s a legtöbb esetben egyszersmind az életét. A babyloni királyok például azokon a stélákon, melyeket dicsőséges kormányzásuk emlékére emeltettek maguknak, elszámlálják mindég azt is, hogy hány ellenséges királynak a bőrét nyúzatták le s szögeztették ki várfalaiknak a kapujára. Abban az időben az ellenséges fejedelem kivégzése szinte természetes volt; mert a király volt egyszersmind a sereg fővezére, sőt a legtöbb esetben előharczosa. Azonkívül pedig félelmetes volt a győzőre, ha ellenfele életben marad, mert a leigázott nemzet tömörülése számára a jegeczedési központot képezte.

Az újabb kor humánusabb felfogást tanusított a legyőzött királyokkal szemben. A mi Ferencz királyunk pl. egy csomó háborút veszített el Napoleonnal szemben és soha egy hajaszála meg nem görbült, soha kérdésbe sem jött, hogy elveszítheti a trónját. S magát Napoleont is, a ki mellett pedig nem szólott a legitimitás, mikor Szent Ilona szigetére internálták: az akkori emberiségnek nem gyűlölete, hanem csaknem osztatlan sympathiája vette körül.

A mostani háború hozta meg azt a változást, hogy a legyőzött nemzet uralkodója elveszíti a trónját is. Még akkor is, ha ártatlan volt a háború felidézésében. Miklós czárról tudva van, hogy egész erejével küzdött a béke fenntartása mellett, meg kellett csalárd módon téveszteni, hogy a háború megüzenésébe kicsikarják tőle a beleegyezést; s mégis elveszítette nemcsak azt a trónt, mely az egész világon a legszilárdabbnak látszott, hanem magát az életét is. S le kellett mondaniok a trónról a bolgár czárnak, a mi királyunknak s a németországi fejedelmeknek. Még pedig mindegyiknek nem azért, mert az ellenség követelte így, hanem a saját népeik akaratából.

Pedig meg lehet állapítani, hogy e fejedelmek legtöbbje iránt a saját népük nemcsak gyűlöletet nem táplált szívében, hanem a legtöbb esetben még csak ellenszenvet sem. A bajor királyt még a végbement trónfosztás után is arról biztosítja nemzete, hogy ezentúl is békésen élhet a kebelében s talán magának Vilmos császárnak sem történt volna személyes bántódása abban az esetben, ha Hollandia helyett valamely porosz városban húzza meg magát.

A mi már a mi volt királyunkat illeti, őt a gyanú se illetheti azzal, hogy okozója volt a háborúnak, vagy hogy nem eléggé igyekezett a békét előmozdítani. Sőt nemrégiben, midőn nyilvánosságra került sógorához, a pármai herczeghez intézett s a béke érdekében írt levele: általános volt ellene bizonyos körökben az elkeseredés. A mellett olyan népek fölött uralkodott, melyeknek királyhűségét s hagyományos loyalitását példa gyanánt emlegették, a minő elsősorban a magyar és a horvát. És ime most, hogy az egykori monarchia részekre szakadt, egyetlen egy rész sem ragaszkodik a királyság fenntartásához s valamennyi proklamálja a köztársaságot. Olyan jelenség ez, a mely fölött bizonyosan sokat tűnődik eckartsaui magányában a volt IV. Károly király, keresve, hogy voltaképen miben volt bűnös, de a mely fölött elgondolkodhatik a történelmi tények bölcselkedője is.

Azt mondta nekünk e napokban valaki — egy mélyen gondolkodó filozófus fő — hogy azért van szükség a köztársasági kormányformára, hogy ezentúl a királyok ne gőgösködhessenek a grófokkal, a grófok pedig mivelünk polgárokkal, — a hogy eddig történt. De nyilvánvaló, hogy ez az okoskodás, a dolognak nem a velejét érinti. Franciaország közel félszázad óta köztársasági államformában él s a született arisztokrácziája ott elzárkózottabb és gőgösebb, mint a minő a czári Oroszországban volt. Amerikában pedig, mely klasszikus hazája a demokratikus intézményeknek, milliókat áldoznak a felgazdagodott családok nemcsak azért, hogy arisztokrata őt vagy mennyet szerezzenek, hanem a czélból is, hogy maguknak hamisított, de az igazság némi látszatával mégis bíró családfákat készíttessenek, a melyek alapján származásukat valamely régi fejedelemig felvigyék.

BARTHA ALBERT HADÜGYMINISZTER.

Kétségtelen, hogy ilyen nagy véráradat és világégés után, mint a minő ez az ötödfél esztendő volt, az emberek igazságot kereső érzése elementáris erővel követeli a bűnösök megbüntetését s a hol nem talál ilyeneket, legalább bűnbakokat keres. S bizonnyal van is ennek az érzésnek egy bizonyos része abban, hogy Közép-Európa államainak közérzése a királyok ellen fordul. Mert hiszen a király a legexponáltabb tényező s ő nyerhet vagy veszthet legtöbbet a háborúban.

De ebben a mostani esetben a háború felidézésében a királyok nem voltak bűnösebbek, mint a franczia köztársaság elnöke s még csak bűnbakot sem kerestek bennök, mert máskülönben gyűlölettel viseltetnének irányukban, a mi pedig nem az eset. Meg lehet állapítani a mi volt királyunk felől is, hogy a magyar nemzet ily gyűlöletet nem táplál, mint a hogy igenis táplált — s volt is reá elég oka — 1849-ben. Annak az oka, hogy mindezek daczára mégis sorra kellett bukniok a királyoknak: mélyebben fekszik. Átalakult az egész világfelfogás. A szocziális állam megvalósításának gondolata át és átjárta a lelkeket. Megérlelődött az elmékben az a meggyőződés, hogy a kormányzásban szerephez kell juttatni mirél szélesebb rétegeket s hogy végérvényesen annak kell történnie, a mit a nemzet nagy többsége kíván és hogy ennek nem állhatja útját semmiféle királyi akarat vagy vétó.

Ezért kellett a királyságoknak elbukniok.

BOKÁNYI DEZSŐ KÖZLI A NÉPPEL A NEMZETGYŰLÉS HATÁROZATAIT.

EGY 48-AS HONVÉDET VEZETNEK A NEMZETGYŰLÉSRE.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSA.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Népújság Heves

1975 SEP 14

Zádor István festőművész

1021

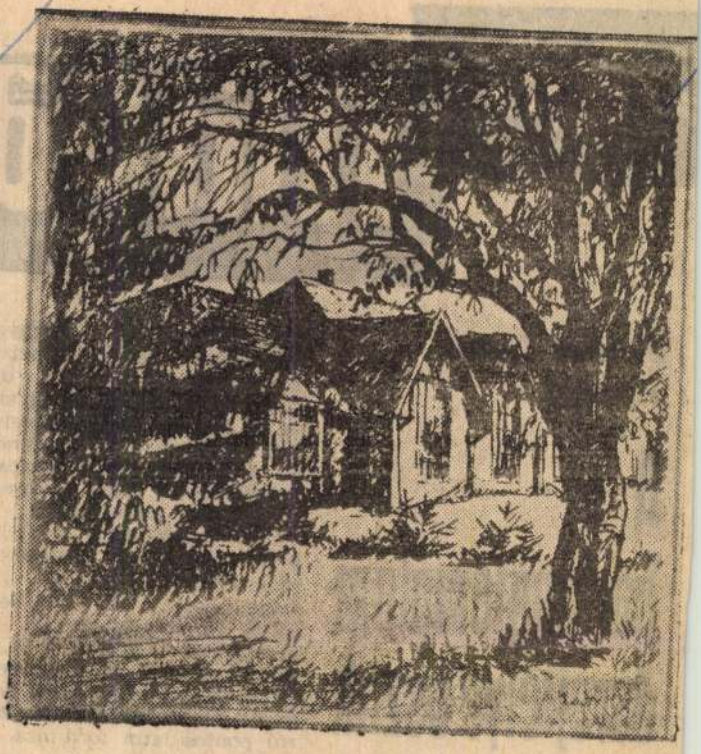

A szolnoki művésztelepről...

A múlt század közepén az osztrák *August von Pettenkofen* fedezte fel azt, hogy Szolnok város és határa milyen bőséggel kínálja a legváltozatosabb festői témákat a művészeknek. *Pettenkofent* megejtette e vidék és népének varázsa, így gyakran visszatért a városba. A következő generáció hazai művészeit, többek közt *Bihari Lajost, Koszta Józsefet, Fényes Adolfot* is megihlette a táj. *Mednyánszky László* pedig 1899-ben már sokadmagával a kultuszminiszterhez folyamodott, segítse letelepedni őket a magyarság egyik jellegzetes központjában. A háború pusztította telepet 1955 és 1957 között a Képzőművészeti Alap ismét felépítette, s azóta a hagyományok továbbélnek.

Fenti képünkön: Zádor István: A Szolnoki Művésztelep, jobbra: Szabó László: Leila.

napi maga

Pataky Dezső riportja

A barlangtemplom ősrejtélye oszlik

sem: impozáns temetkezési helyet kívántak kialakítani, a tekintélyes személyiséghez illő nyughelyet. Nem véletlen, hogy a centrális térelrendezésű templom középpontja éppen az altemplomban levő sírkamra.

MIT TUDUNK Aba Sámuelről?

A Gesta Hungarorum 32. fejezetében P. magister ezt jegyezte fel róla: „*...Árpád vezér nagy földet adott Ednek és Edömennek a Mátra-erdőben, ahol unokájuk Pata később várat épített. Az ő sarjadékukból származók hosszú idő után Sámuel király, kit kegyességéért Abának hívtak.*" Más krónikákban, természetesen nem dicséretnek szánva, így festik jellemét: „*...arcátlanná vált, dölyfösen dúlt-fúlt...; úgy ítélt ugyanis, hogy mindenki egyforma, az urak a szolgákkal; sőt semmibe vette az esküszegést is; megvetette ugyanis az ország nemeseit és mindig a parasztokkal, nemtelenekkel tartott...*"

Hol történt meggyilkoltatása és hol temették el? Ezt sokáig rejtély homálya takarta.

A Képes Krónikában így áll: „Aba vero rex devictus fugit versus Tysciam et villa quadam in scoobe veteri

fordította, ilyen magyar helységnév pedig nehezen képzelhető el. A *scrobs árkot, gödröt* jelent, s ugyanez az értelme a szláv nyelvből származó *Debrő* névnek is, „tehát a krónikás a szláv helységnevet latin tükörszó formájában adta vissza". A Debrő községnevet két település viseli, s középkori szóhasználat szerint a két falut nevezhették Öreg-Debrőnek és Új-Debrőnek. A krónikában szereplő „*in scrobe veteri*" kifejezés nem lehet más, mint a szláv eredetű községnév *(Öreg-Debrő)* pontos latin fordítása.

S még csak két dolgot az érvelést erősítő okfejtések sorából. Az egyik: lélektanilag is érthető, indokolt, hogy Aba király nemzetségének ősi szállásterületén keres menedéket. A másik következtetést maga a forrás, a krónika szövege kínálja: „amikor a sírjából kiásták, szemfödelét és ruháit romlatlanul találták, sebhelyei begyógyultak". E csodának tűnő dolgot, amit a krónika tényszerűen rögzít, el sem képzelhetjük, ha a királyt ásott sírba helyezik, mert a holttest bomlása rövid idő alatt és elkerülhetetlenül megindul. Ám ha kövekkel falazott, kőlappal lefedett kripta a sírhely, könnyen elképzelhető egy esetleges mumifikáció. Különben a ma Feldebrőn levő templom helye is megfelel a krónika helymeghatározásának: „Tesét a falu melletti templomban temették el..."

Temetőt ásnak

És itt vagyok a feltárás színhelyén, belépek a templomkertbe. A régi templom maradványaira emelt XVII. századi barokk építmény körül kutatóárkok tátongnak. Az árkok mellett friss földhányások púposodnak. Csak a szerszámok neszezése hallatszik. Csendben dolgoznak az emberek. Július eleje óta

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

István Zádor
1977 NOV 21
(1882–1963)

1021

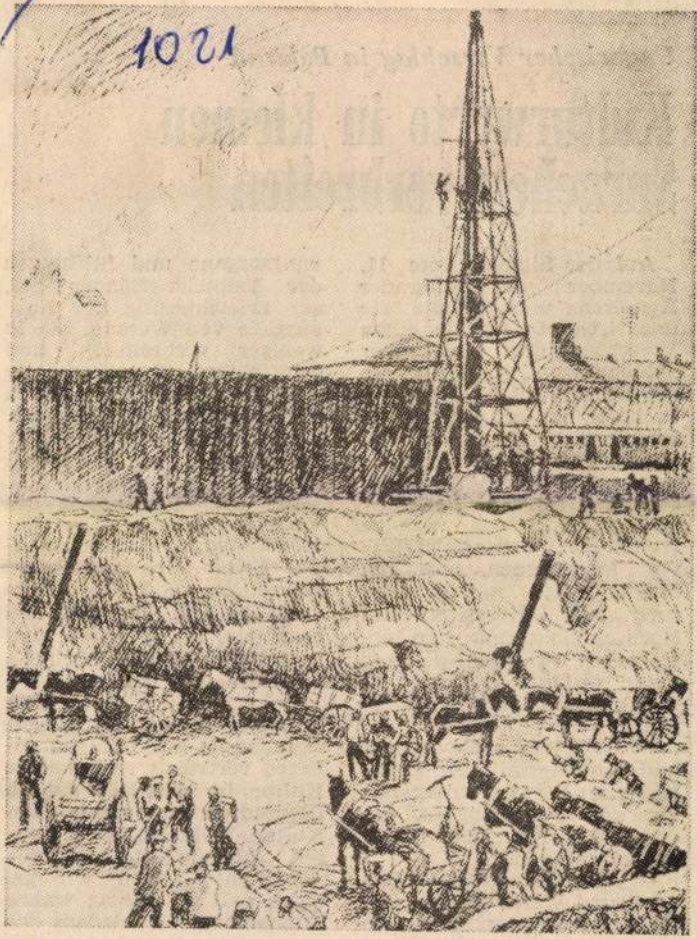

István Zádor (1882—1963): Beginn der Bauarbeiten der Budapester Metrò (1950). Federzeichnung aus der Sammlung der Geschichtlichen Bildergalerie

Ungarisc

Kulti
Sprachen verbreiten

Auf der Sitzung vom 11. November der Belgrader Konferenz unterbreitete die ungarische Delegation einen Vorschlag der UVR über „Maßnahmen im Interesse des Unterrichts weniger verbreiteter und erforschter europäischer Sprachen, zur Übersetzung und Herausgabe von Werken, die in diesen Sprachen verfaßt sind".

Dem Vorschlag zufolge treffen die Teilnehmerstaaten Maßnahmen, um die Möglichkeiten zur Einrichtung neuer Universitäts- und Hochschullektorate zum erweiterten Unterricht der weniger verbreiteten und erforschten Sprachen zu überprüfen;

— sie erhöhen die Anzahl und Besucherzahl der Lehrgänge an Sommeruniversitäten und Jugendlagern, die dem Kennenlernen dieser Sprachen dienen;

— sie fördern die Ausbildung und Weiterbildung von Übersetzern im Interesse möglichst niveauvoller Übertragungen von in diesen Sprachen geschriebenen Werken, unter anderem auf dem Wege der Gewährung von Stipendien;

rungsorgane und Stiftungen der Teilnehmerländer auf, zur Erleichterung der Herausgabe von Werken, die in weniger verbreiteten und erforschten Sprachen ge schrieben wurden, einen Finanzfonds zu gründen bzw. diesbezügliche Verlagstätigkeit mit sonstigen Mitteln zu anzuregen.

Bei der Begründung des Vorschlages betonte Dr. *Rezső Bányász*, stellvertretender Leiter der ungarischen Delegation, daß Ungarn es stets für sein wichtiges Ziel erachtete, die geistigen und kulturellen Werte aller Völker kenenzulernen.

Er führte u. a. aus: „Wir sind ein kleines Volk, unsere Sprache ist nur wenigen anderen verwandt, aber unsere Kultur ist seit 1100 Jahren Bestandteil der europäischen Kultur. Während der schweren Jahrhunderte unserer Geschichte haben wir gelernt, daß das einzig wahre Fundament des Friedens das gegenseitige Verständnis der Völker ist. Internationales Verständnis und Annäherung beginnen jedoch mit dem Kennenlernen des Denkens, der Ideen, der Gefühle,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG (HEVES)

1978. MÁR. 12

Zádor István

1021

Zádor István: FELESÉGEM

Bródy Sándorra emlékezünk

Száztizenöt éve, 1878. márciusában született Bródy Sándor író, újságíró, a századforduló jeles novellistája, színműírója és publicistája. Műveiben a feltörekvő polgárságot, a városi életet ábrázolta realisztikusan. Bal oldali képünkön Bródy Sándor, jobbra legismertebb színművének, a Tanítónőnek 1931-es vígszínházi előadása.

A vers születése:

Tornai József:

Mindennapi nyelv, tüzes nyelv

mert a műanyagfödelű naplót egy idő múlva elő kellett vennem, erre késztetett valami kíváncsiság. Olvasgatni kezdtem a verseket hemit rejt magában, ha most aláírom a belőle született verset. Enélkül csak holt jegyzetanyag, értéktelen szóhalmaz maradna. A mester-

Jól látható: a jegyzet esetlegességeit a vers céltudatosan szerkesztett véglegessége, befejezettsége váltotta föl. E különbséget a vers mágiájának, mágikusságának szokták nevezni. Ezen a vers varázsszövegszerűségét, hatásosságát, másként el nem mondhatóságát kell érteni. A vers azáltal hat, hogy el kell hinni minden képét, ritmusát, sőt még a célját is, tehát azt, amit eszközeivel mondani akar. Ha egy vers elől ki

ZÁDOR ISTVÁN

158	Fiatal nő rózsákkal	600.—
159	P. Márkus Emilia arcképe	2000.—
160	Zöldruhás leány fekete kabátban	600.—
162	Lázár Mária arcképe	1500.—

Zádor István

fordít

Céhbelíek VII. Eiáll. Eat.
1932

ZÁDOR ISTVÁN: P. Márkus Emilia arcképe

IRODALMI NAPLÓ

Pünkösdi méh

Irta: Móricz Zsigmond

A vallás az utolsó évszázadban odáig differenciálódott, hogy csak a specialisták foglalkoznak vele: a papok.

Azt hiszem, ez a legnagyobb veszteségek közé tartozik, amit önként vállalt magára az ember. A papokat azért tartjuk, hogy helyettünk gondolkozzanak a természetfölöttin, már évezredek óta: de eddig az ember maga is gondolkozott ezeken a témákon. A régi hívek könyveket is írtak a kérdésekről, melyek e téren előtte felmerültek. Olyan nagyúr, mint az ecsedi Báthory István, a fejedelemhatalmú országbíró, aki a császárnak sem hódolt meg, az Isten előtt meghajtotta a fejét és könyvben adta meg vallását arról, hogy mit érez az isteni gondolattal s az ember mulandóságával szemben.

Ma már valósággal csodálatos, hogy Hegedüs Lóránt, aki hétköznap pénzember, Jézus felé fordul és végtelen közvetlenséggel és teológiamentes nyilt szemmel néz a Jézusra s úgy mondja el gondolatait a Megváltóról, ahogy egy mai ember tud érezni és beszélni.

»Uram, Jézus!« címmel megjelent most egy 21 predikációból álló kis gyüjteménye. Nem is predikációk, bár elmondta őket templomokban a szószékről, ami szintén a legnagyobb mértékben kivételes cselekedet nálunk. Ezeknek az órákig tartó predikálásoknak voltaképen kivonatait adja ezekben a rövid elmélkedésekben.

Nem ismerek könyvet a magyar irodalomban, amely hasznosabb és termékenyebb lenne ennél a különös könyvnél.

Alapérzése az, hogy valóban megmérte és megítélje a Jézust, mint jelenséget az emberi históriában. Amit róla őszintén mondani tud, elmondja egyszerű és emberi nyelven, ahogy a papok nem tudnak, mert nem mernek. Őket köti a mesterség beidegzett stílusa, sőt a konvencionális ítélet. Hegedüs Lóránt megdöbbentően felszabadult.

Ez a felszabadulás nem azt jelenti, hogy foltokat talál a Napban, hanem azt, hogy felismeri a Napot és őszintén beszél róla, mint Napról.

Mindnyájunk helyett beszél. Nekem van egy kis bibliám, amelyben aláhúztam minden sort s minden szót, ami a Jézus szájába van adva. Engem is az lepett meg legjobban, ami őt: a Jézus minden szava modern. Annyira modern és művészi, hogy érthetetlen, hogyan is jutott el az emberiség oly nagy tömegéhez még annyira is, amennyire eljutott. Mert bizonyos, hogy a Jézus szavait nem első és legmélyebb értelmében fogadja a hivő, hanem áttranszponálva és bizonyos érdekek céljának megfelelően kommentálva. Papi magyarázat fűződik már ezekhez a szavakhoz s az ember azt hinné, hogy egyáltalán lehetetlen kiszabadulni ezek alól a kétezer év alatt ráhalmozódott és toronymagasságba hordott értelmezések alól.

De íme, nem kell hozzá semmi egyéb, csak kinyitni magát az Ujtestamentomot és józan emberi ésszel belemerülni ezeknek a világokra szóló kijelentéseknek a közvetlen megértésével a jézusi életbe.

Aki nagy dolgokkal foglalkozik, az nagy kifejezési formát talál. Azt mondja ez az író: »A nagy ijedelem az, hogy az emberiség szíve hűl ki, változik keménnyé és akkor egyik felekezet sem érti azt, amiben mind gyökerezünk, Jézusnak nagy szívét«.

Megvizsgálja a Krisztust, a megváltót s azt mondja: »A Biblia legrégibb könyvében világos, hogy először gazdasági megváltásról, még pedig az eladósodottaknak zálogból való kiváltásáról van szó«, »Krisztus megváltó azért, mert ő az egyetlen, aki az emberi szenvedést, mellyel mind tele vagyunk, szentséggé emelte«.

Sorra vizsgál egy egész sereg problémát: Jézus és a biblia... Jézus, a lángész... Jézus, a gyermek... Jézus és János... Jézus és Judás... Jézus és Mária... Jézus és tanítványai... Jézus és a vallásfelekezetek versenye... A Szentháromság... Jézus és az élet... Jézus és a halál...

Egyenként el kell olvasni minden sorát, mert mégis a legnagyobb probléma ma is az életben, sőt csak most kezd az emberiség odáig érni, hogy valóban probléma legyen számára az igazi Jézus. Az a Jézus, aki volt, van és hat. Mert az a Jézus, akit az egyházak állítottak fel koronként az emberiség, illetve a felekezetek számára, az kortörténelmi probléma. De maga a Jézus itt maradt érintetlenül s tisztán és meghamisíthatatlanul számunkra. Ez a felséges könyv, a Biblia, úgy őrzi, ahogy a kortársak, vagy a közel kortársak írásba adták őt. És ezekben a félelmes írásokban, amelyeket halászok és vámszedők jegyeztek össze, a Jézus hibátlanul szólal meg. Egy sorát nem találtam én sem, annyi bibliakutatás közben, ahol megrendült volna a bizalmam és a hitem az ő nagyszerűségében és igazságában.

De az író nem is az elemzésekben emelkedik legmagasabbra, hanem természetesen ott, ahol benne is elragadtatott és elragadó költői magasságba szökik a gondolat.

Van egy elbeszélése: »Jézus a kaptárban«.

Ebben a legnagyobb költők égi szférájába jut. Csak Adynál éreztem ilyen magas vallásos hitet, mint itt.

S milyen egyszerű dolgokat mond:

»Méh, mennyivel többet látsz te a világ titkaiból, mint én az én két szememmel. Mily nagy vagy hozzánk emberbogarakhoz képest. Árva vagy, mint minden bogár, apád meghal a szerelem hajnalán s anyád, a méhkirályné, csak uralkodik, de nem szeret. És te jársz zsongva a világban, neked minden nap ünnep, mert minden nap dolgozol, s nem magadért.«

»Mily nagyszerű, hogy mikor munkátok alapján megtelik a kas s az anyagi jólét a méhállamban tetőpontjára hág, akkor ti a munkások, az öregek, elhagyjátok a kaptárt, hogy az ifjú nemzedéknek, melyet sohasem fogtok látni, átadjátok kincseiteket s csak addig nem mentek, míg attól féltek, hogy mézvagyonotok oly kevés, hogy az új nemzedék nem tudna megélni belőle. A ti áldozatok az önzés megfordítása: mindent másért! Mily nagyszerű lelketek lehet, ha sokezer szemeteken belé tudnék látni! Olvasom, hogy egy kaptárnak nyolcvanezer állampolgára közül hatvanezer kelt útra azért, hogy megtelt államát odaadja azoknak, akiket sohasem fog látni.«

»Méh, én azt mondom, hogyha jól látsz engem és be tudsz a két szememen látni sokezer szemeddel, nagyon kicsinek fogsz találni engem. Nem fogod elhinni, hogy az ember a teremtés koronája, nem fogod elhinni, hogy itt járt Jézus ebben az emberfajban, amely csak most húsz éve több mint tízmillió emberbogarat ölt le és senki sem tudja miért.«

»Méh, látod, mi nem ettünk Jézus mézéből s ez a szerencsétlen emberbogár, úgylátszik nem is fog belőle enni soha s üres nagyzási hóbortja tölti be a szívét, ahelyett, hogy a nagy szeretettel engedné megtölteni azt.«

»Méh, pöskösdi méh, elbocsátalak utadra. Repülj társaidhoz és zizegd el nekik, hogy láttál egy kétszemű emberbogarat, amely többet vergődött, mint ti, de most boldog, mert úgy érzi, hogy az Úr szerelmes lelke kitöltetett a szent természet által minden teremtményen.«

Semmi sem hat az emberi lélekre úgy, mint a példakép. Az az emberi példa, aki belső lelki harmóniájának tökéletesen megfelel. Édes és szép a Jézussal beszélni, vele találkozni és kitenni a szívet az ő közvetlen hatásának.

Ez teljes mértékben megnyilatkozik ebben a könyvben.

Zádor István könyve:

„Egy hadifestő emlékei 1914—1918"

Kedves és kitűnő kollégám, Zádor István, ki oly sok festői és grafikai sikerre tekinthet vissza, — megjelent érdekes könyvet nyújt át háborús élményeiről, amelyet kitűnő papiroson, szép betűkkel a szerző pompás 206 illusztrációjával a Királyi Magyar Egyetemi nyomda állított ki.

Gyakran mondják az írók, hogy az igazán érdekes könyvek nem *hivatásos* íróktól származnak, — annyira, hogy már majdnem közmondássá vált: minden emberben van egy jó elbeszélés, regény vagy dráma. Egy *élmény-mű*, melyben saját történetét mondja el. Ha semmi más értelme nem volna az ilyen könyveknek, mint hogy adatokat szolgáltatnak az embereknek és a költőknek, már akkor is jelentős szolgálatot tesznek. Aki ismeri a háború alatti katonaéletet, élvezettel fogja követni Zádor vallomásait. Aki pedig a rajzolás művészetét ismeri és szereti, megkülönböztetett érdeklődéssel és passzióval fogja kísérni e kitűnő és jellegzetes illusztrációját az úgynevezett »nagy idők«-nek, mert grafikailag és tendenciában is ideálisak ezek a hadifestő-rajzok, ezek a szigorú objektivitást megőrző fontos adatok és dokumentumok, melyeken azonban mégis egy érző ember lírája sugárzódik.

A könyv szerkezete, mely az események valóságos sorrendjét követi, — ellentétben áll a megszokott háborús sorssal. Írója, elején mint *frontharcos* a háború keserves megpróbáltatásain megy keresztül, míg súlyosan meg nem sebesül. Utána következik aztán a *hadifestő* viszonylag kényelmesebb élet- és munkamódja, hol művészetének élhet, ha némileg korlátok közé szorítva is. Sorrendjénél fogva tehát ez egy optimista mű. A festő szeme még a háborút is néha enyhíti a gyönyörködtetés révén, — de mint annak krónikása, igaz művészetet csinál.

Zádor István megszokott komolyságával s artisztikumával szolgálja a könyv kettős célját. Témaköre az adottságok folytán roppant gazdag. Festői romhalmazok, összelőtt városok, kolostorok, templomok; kibővített temetők, véres ütközetek rajzai (»teljesen ép házak, — ezek egy hadifestőt nem érdekelnek...«) A háború, az emberi berendezkedésnek ez a tragikus és keserves velejárója, melyet a pacifista művészkedély nem tekinthet az erkölcs csúcspontjának — szükségszerűen e rajzokban egy illusztrált orvosi műre emlékeztet, mert a társadalom s az emberi berendezkedéseket pusztító betegség szomorú tenetei és adatai vannak benne feltüntetve. Mégis milyen tanulságos s a művészet hatására jellemző a következő adat. A háborús állomásokon a »végtelenségig« vesztegel a vonat, az unalom halálra gyötri a katonát, — csak a hadifestőt nem, hiszen mindig s minden körülmények között van mit rajzolnia!

De vannak a frontmögötti életnek idillikusabb részei, melyek lerajzolhatók, portrék, életképek, csendéletszerű látványok is.

A nagy hadvezérek, magasrangú katonák, hercegek, közelről milyen kedvesen gyermeki kedélyek. Egy átadott háborús albumot a harcok rémes nyomaival, mint »schöne Erinnerung am den Krieg« megjegyzéssel köszön meg az egyik. A másik magasrangú katona egy ünnepi vacsorán (ilyen, különösen eleinte, bőven akad) sok kitütetésére célozva így szól: »Schaut's her Kinder, schau ich nicht aus wie ein Christbaum?« De ezek a nagy gyerekek kis és nagy hiúságaikkal azért nem érzéketlenek a művészettel szemben, megérzik a magasabb nívót, amit az jelent.

A magyarázó szöveg a rajzok mellett tulajdonképpen szabályos útleírás a hadvezetés területén. Orosz, olasz, török, lengyel, ukrán s roman területen követi a csapatokat s az igazi hadtörténelemhez tartozik, ahogy közvetlen egyszerűséggel beszélnek a hadvezérek modelülés közben s a könyv értéke, hogy ez az egyszerűség mit sem veszít közvetlenségéből. A burkolt szarkazmus csak néha csillámlik elő.

Az egészben véve kitűnő műnek néhány igen sikerült részletére külön is fel kell hívni a figyelmet. *Brestlitovsk*nak, a kipusztított halott városnak leírása 20 sorban. *A török császár leányának* romantikus hangulatú lerajzolása. Egy kis jellemrajz 6 sorban a hősi halált halt gróf *Eszterházy* Pálról. A *Terszt'yánszky*-portré története s ennek a hatalmas embernek tragikomikus bukása. Ezek, de még ezeken kívül is számos helyzet és jelenet leírása abba az illzióba ringatnak, hogy mégis hivatásos iróval van dolgunk.

De a rajzok aztán semmi kétséget sem engednek az elsőrangú hivatásos rajzolóművész jelenléte felől.

A hadifestő egyúttal *hivatalos propagandistája* a háborúnak. Azoknak a szörnyű jeleneteknek a lerajzolása, melyek a háborút ellenző, azt megvető, attól írtozó ember lelkületének megfelelnének, kevés kivétellel elmaradnak. Hiszen még titokban sem lehetett e jeleneteket ábrázolni, mert állandó ellenőrzés alatt álltak a művészek. De a rajzok, amelyek készültek, jó értelemben a legügyesebbek, értelmesek, világosak. Építészileg precizek, frappánsak s ezért népszerűségük az egyszerű lelkületű parancsnokok körében érthető. Egy egyszerűen látó, világos értelem közvetlen elmondásai. Pontosan adja a háborús pusztulások dokumentumait, de nem fotografiák, mert a rajzokban ennek az állapotnak a hangulata is benne van. Bármilyen objektív, a rajzoló sajnálkozása, gyászérzése ennyi pusztulás fölött áttör. Vajjon hol vannak ennek ismertető jelei? Nézzük meg a 92—93. oldalán reprodukált képeket, — érezzük ezt, nem kell boncolgatnunk.

A sajtófőhadiszállás diktálta munka előrevetíti árnyékát a központilag irányított művészetnek. Ez maholnap a békeállapotú országokban, — Oroszországon kívül — másutt is meghonosodik. Ez irányban jó »tankönyv«-nek számíthat e munka. Előzetes tapasztalatok sohasem ártanak. Egészen meztelen őszinteséget nem várhatunk. Sokat kellett itt is elhallgatni, enyhén burkolni. De bizonyos apró megjegyzések, ártatlanul leírt helyzetek, jelenetek, hangulatok sokat éreztetnek. Pl. szimbolikus a szerző ragaszkodása és szeretete a kutyákhoz vagy megható pár sora a beteg lovakról.

Egy hiányosságát a könyvnek fel kell említenem. Kár, hogy az az olvasó, aki nem ismeri e munka szerzőjét személyesen, nem találja benne annak rajzolt önportréját. Ez nagyon sokat magyarázna meg abból a szíves fogadtatásból és szeretetből, amivel illették. Azt hisszük: elegáns és szimpatikus lénye, bámulatraméltó rajzügyességén felül, sokban járulhatott hozzá megérdemelt és átütőerejű sikeréhez.

Herman Lipót.

□ **Mi vár a nőre az Új Középkorban?** *Sós* Endre és dr. *Szinetár* Ernő a legújabb női problémákat dolgozták fel »Mi vár a nőre az Új Középkorban?« című érdekes tanulmányukban, amely főkép a Harmadik Birodalom és a nők helyzetével foglalkozik. *Hitler, Göbbels* és *Frick* ugyanis nyiltan kimondták, hogy *a nőket a közélet minden területéről vissza kell szorítani a családba*, amelynek keretén belül nyilhat csak tér a női érvényesülés számára. A szociológus és az analitikus kettős megvilágítása teszi figyelemreméltóvá és értékessé a kitűnően megírt, komoly tanulmányt.

□ **Székely Béla: A te gyereked.** »*Apává lenni könnyű, apának lenni nehéz*« — mondja a közmondás. Ugyanez áll körülbelül az anyákra is. Szülőnek lenni általában nehéz feladat. Sajnos, ezt még ma is kevesen tudják. Ez az a »szakma«, melyhez az emberek többsége szerint semmiféle előképzettség és rátermettség nem szükséges. Már elég régóta születnek gyerekek a földön, — mondják általában az emberek — ezek a gyerekek eddig is felnőttek és emberré váltak minden »pedagógia« és »pszichológia« nélkül. Ez az érvelés nem hat túlságosan megnyugtatóan. A gyermekek valóban emberré nőnek: de hogyan? Mai civilizált társadalmunkban a legritkább jelenségek közé tartoznak a teljesen egészséges, életerős, harmonikus emberpéldányok. Ennek persze számos oka van. Az egyik legfontosabb ok kétségkívül a nem egészen helyes nevelés. *Székely* Béla érdekes könyvében, »A te gyereked«-ben igyekszik felállítani a pszichikai higieniának azokat a szabályait, melyeket minden szülőnek követnie kellene. Nem ragaszkodik az ellentétekhez és módszerekhez, bizonyos gyakorlati útmutatásokat ad s ebből a célból egyformán merít a pszichoanalizisből és az individuálpszichológiából. Könyvének célja a népszerűsítés, a szülők felvilágosítása. Felhívja az apák és anyák figyelmét arra, hogy gyermeküknek is van idegélete, nemcsak nekik. Rámutat a polgári családok általánosan elterjedt pedagógiai hibáira és — a freudi és adleri tanítások eredményeinek felhasználásával — megmutatja, hogyan lehetne ezeket elkerülni. Nagyon hasznos könyv, nélkülözhetetlen vezérfonal kezdő szülők számára. *Székely* Béla nemcsak képzett pszichológus és pedagógus, hanem kitűnő író is, könyve tanulságos és amellett élvezetes olvasmány. *(B. Gy.)*

JOBB, MINT OTTHON

REGÉNY

Irta: **MÓRICZ ZSIGMOND**

24

Csak sokkal később vette fel a lapot. Elő kellett vennie, mert az arca égett a szégyentől. Szigetvári képeslap volt. A várnak egy részlete. A távolban sík vidék.

Ugyanaz az írás, mint tegnap. Csak most tűnt fel, hogy nyomtatott betűkkel volt címezve.

— Álarcot visel, — mondta magában.

A kép alatt a jobb sarokban a két betű: *Ff.*

Soká nézte a képet és tünődött. Ki lehet ez az ember? Mit keres Kaposváron, másnap Szigetváron?... Mit kerget, mi kergeti?...

Eldobta a lapot az asztalra. Semmi köze hozzá.

— Undok élet, — mondta magában. — Lehet nekem valamit kezdeni?... Mit tolakodik ide valaki?

De ahogy most felújultak benne az emlékek, nem érzett olyan felháborodást, mint eddig. Inkább bánatot és lehangoltságot.

Évike felmászott az asztalra nagy ravaszul, mintha semmit se akarna s elcsente a lapot.

— Tedd le, tedd le, — kiáltott rá s elkapta a gyermek kezéből, mintha megfertőzné az ártatlanságot.

Fogta a gyereket és vitte lefektetni.

A gyerek elfelejtette a lapot s az ágyacskájában táncolt.

— Te is táncolj anyuka.

— Nekem nem lehet táncolni. Féllábú koldus nem táncolhat.

— Neked mind a két lábod megvan, — mondta Évike és bebújt a vékony nyári takaró alá.

— Egy sincs, — szólt ő magában. — Egyetlen lábom sincs. Kezetlen-lábatlan nyomorék vagyok. Tízfilléres mulatságot sem engedhetek meg magamnak.

Mikor újra varrásához ült, egyszerre csak megállott a kezében a tű s a cérna. Előrenézett, összehúzott szemmel, mintha valamit igen jól meg akarna nézni s mereven bámult egy pontra.

Vajjon nem azért van benne ez a nagy elégedetlenség, mert tudtán kívül titkos gondolatok gerjedeznek benne.

— Oh te szamár, — mondta magának keserűen — csak nem bolondulnál meg vénségedre?

S e pillanatban csakugyan öregnek és fáradtnak érezte magát.

Nem is értette, mit akar vele egy fiatalember... aki erejének virágjában van... Egy úrifiú... aki bácskai kastélyból ered...

Lassan, szórakozottan tovább varrogatott s hirtelen úgy vette észre, hogy a lámpa homályosodik, nem látja a varrást... Ránézett a villanykörtére s akkor vette észre, hogy a szeme tele van könnyel... azok a könnyek sötétítik el előtte a jövőt...

Nagyot nyujtózott, mintha valami segély után, szalmaszál után kapaszkodna s egyet repedt rajta az ing.

Egy kis tükör volt a közelben, az ura íróasztalán, érte nyúlt s megnézte magát. Betegszínűnek és gyötröttnek látta az arcát. Nagyon lenézte magát s a tükröt eldobta.

Hátradőlt s lehúnyt szemmel ült. És azon kapta magát, hogy a jobb melle elkezdett izzani.

Összehúzta a szemöldökét, összeszorította a fogát és megtiltotta magának, hogy ilyen őrültséget érezzen.

De az nem törődött a tilalommal és ő belekábult.

Éjjel valami sikoltásra ébredt. Éppen azt álmodta, hogy üldözik s meg akarják ölni, mikor az udvarról asszonyi segélykiáltásokat és férfiüvöltést hallott.

Ész nélkül ugrott ki az ágyból s kifutott az előszobába.

Hogy nem hallott semmit, benyitott a konyhába s látta, hogy Julis az ajtót kinyitotta kissé s mezítláb fülel.

Ebben a pillanatban egy teljesen felöltözött asszony suhant bele a nyitott ajtóba s halkan azt suttogta:

— Engedjenek be, segítsenek.

Julis becsukta mögötte az ajtót s az idegen nő úgy állott a zárt helyen, mint egy befogott állat a karámban.

Emma egy félpillanatig habozott, mit tegyen. Nem kellene beengedni. De már győzött magán: kötelessége asszonytársának segítségére lenni:

— Jöjjön be, asszonyom.

A nő besurrant az előszobába s az ő intésére beljebb ment a szobába. Halotthalvány volt és tántorgott.

— Be, be, gyorsan.

Ő maga is minden ízében reszketett. Csak azért szidta magát, hogy mért ébredt fel, hiszen az udvartól úgy el van választva, hogy alig hiszi, hogy meghallotta a sikolyásokat. Az álom tette az egészet. Oly elevenen álmodott azzal, hogy őt üldözik s menekült eszeveszetten...

A nő ahogy a szobába ért, elvesztette az erejét és összeesett.

Ott feküdt a földön az ebédlőszőnyegen félig. Tanácstalanul állott felette, most mi lesz. Ha itt meghal.

Még ki se mehet. A szegény asszonyt biztosan keresik, kutatják az udvarban s ha nem lelik, nem fognak-e razziát tartani utána. Nem tudta mi az a razzia, csak úgy képzelte hirtelen, hogy a rendőrségnek joga van minden lakást átkutatni hasonló esetben.

— Jaj Istenem, Istenem, — nyögött fel — jaj Istenem, Istenem.

Az ő nyöszörgésére azonban az idegen nő feleszmélt s azt mondta:

— Ne tessék félni. Nem fognak keresni. A mamám majd elintézi.

Akkor aztán heves zokogásba tört ki.

Nagyon soká sírt.

Emma nem tudott mit csinálni. Vizet adott neki a kancsóból, nem mert friss vízért kimenni, mert úgy képzelte, hogy az ajtón leskelődnek. Nem mert lámpát sem gyujtani, de a szoba elég világos is volt az uccai lámpától.

— Haragszik? — kérdezte az asszonyka, miután megivott egy félpohár vizet.

— Nem drága, én sajnálom magát.

Az asszonyka megragadta a kezét, szívéhez szorította. Az úgy verdesett, mint egy kis madár a tenyérben.

— Elrontom az éjszakáját, — suttogta. — Nem maradok soká... A mama mondta a mult héten, hogyha mégegyszer ilyen botrányt csinál, fussak ki és ahol véletlenül ajtót nyitnak, csak menjek be, még a vadak is szívesebbek lesznek hozzám, mint ez a gazember.

Emma leült mellette és kézbevette a kezét és igyekezett erőt ömleszteni át, ahogy vért adnak a műtőasztalon. Csak szorította a vendége kezét s az annak csakugyan jót is tett.

— Tudja, hogy hol van? — kérdezte tőle.

A fiatal asszonyka csak megrázta a fejét.

— Csepreghyné vagyok, — suttogta aztán.

Emma nagyot bámult. Csepreghyék felette laknak. Előkelő emberek. Az öregasszony méltóságos. Különben nem tudott róluk semmi közelebbit, mert nem is akart megismerni senkit a házban. Oly keveset volt itthon, hogy nem akarta azzal tölteni az időt, hogy a házbelieket megismerje.

— Drágám, — mondta csendesen. — Reőth Andorné vagyok.

— Óh... — mondta az asszonyka és szenvedélyesen vetette a nyakába magát. — Ugye maga ott volt a »Jobb mint otthon« büfé megnyitásón?

— Igen, — dadogta Emma.

— Akkor magáért kaptam ki...

Emma megdermedt.

Az asszonyka pedig megrémült.

— Ne haragudj, nem kellett volna kimondani, de kijött a számon...

És az Emma nyakába borult és csókolta, csókolta szenvedélyesen.

— Az uramnak, a gazembernek, az a mániája, hogy én vagyok az a »szőke démon«, akiről az ujság írt, hogy a büfémegnyitáson ott szerepelt... Én voltam ott, de én nem láttam semmi verekedést... És a mamával voltam kettesben s csak néhány percig... Nem tagadhattam le, hogy voltam ott, de a gazember azt hiszi, hogy az a díjbirkózó forma úr, az az az úr, aki pár nappal ezelőtt vizitelt. Még a papának volt alantasa és a mamánál tiszteleti látogatást tett és csakugyan olyan külseje van, mint egy díjbirkózónak. Az uram a lépcsőházban találkozott vele, mikor elment. Nem ismerik egymást, de azért tudja ki és azzal gyanúsít, hogy a szeretőm...

Rendkívül gyorsan beszélt és oly zavarosan, hogy Emma, aki nem igen tudott figyelni a rémület miatt, alig értette mi az összefüggés a távoli dolgok közt. Őt lesujtotta, neki elég volt, hogy ömiatta verték meg ezt a kicsi asszonyt...

— Mert tudod szívem, — tegezte most már állandóan az asszonyka Emmát — ez egy gazember, az én uram... Kétéves házasok vagyunk és május elsején azt mondta, hogy el kell utazni neki Veszprémbe... és én úgy hittem addig neki minden szavát, mint egy ártatlan gyermek, amit ő mondott, az szentírás volt... És hogy ő elutazott Veszprémbe már hétfőn este, énnekem az jutott eszembe, hogy kedden, elsején reggel elszaladok a papához Békéscsabára... Ott a papa, mert neki még hátra van egy éve a hivatalban és hogy nekünk pénzt tudjon adni, mert az uramnak igen kicsi a fizetése, a mama itt kivette ezt a lakást és itt van velünk és a papa minden pénzét ideadja és én Szolnokon kinézek az állomáson s kit látok ott: az uram sétál a perrónon... Felsikoltok, nagyon megörültem, én szamár nem is gondoltam semmit és mikor le akarok szaladni hozzá, meglátom, hogy jön Balla Inci, csabai lány az is és az uram belekarol, mintha a felesége volna s felszállanak a vonatra... Képzelheted mit éreztem, majd meghaltam a szégyentől... De mikor a vonat megindult, összeszedtem magam, hogy talán véletlenül találkoztak, úgy gondoltam, hogy az uram utánam jött, mert meghallotta, hogy elutaztam a papához... és egészen másfelé van Veszprém... de nem találom, hát minden fülkébe benéztem és sehol sem volt, de le volt zárva és lefüggönyözve egy elsőosztályú fülke és mondom a kalauznak, hogy nyissa csak ki. Az meg kinyitotta, belépek, hát az uram éppen ugrik el a Balla Incitől, csókolóztak, azt lehetett látni. Üres volt az összes elsőosztályú fülke.

Ezt mind egy szuszra repülte végig az aszszonyka.

— Hát ebből van minden és azóta napirenden van köztünk a veszekedés, mert ő kezdte el a dolgot, hogy ő féltékeny énrám, mit keresek én a vonaton, mikor ő nincs otthon. Akkor ott rögtön azzal kezdte és nem is hagyott szóhoz jutni, csak rámripakodott, hogy mit keresek én a vonaton és mikor azt mondtam, hogy ő hogy kerül oda, akkor egy pillanatig se figyelt rám, hanem lehordott mindenféle szidalmakkal, hogy bennem nem lehet bízni, olyan vagyok, mint a többi tisztviselőné, csak az élvezetek után szaladok és csak rá akarom fogni a magam bűnét... Tudod angyalom, már kétszer megvert és ma harmadszor amiatt, hogy én vagyok az a szőke démon, a büfében, akit a jasszok ölelgetnek...

Most hirtelen megijedt, mert ezt nem kellett volna így kifejeznie, ha csakugyan a vendéglátó asszony az a szőke démon, még megsértődik...

Emma azonban nem sértődött meg. Ugy fogadta ezt a rettenetes és kísérteties támadást, mintha az teljesen jogosult lett volna.

Már elfogadta, hogy ő valóban egy démon, aki a jasszok közé keveredett s nem tagadhatja le, el is ismerte az első szóra...

Izzadtságcseppek ütöttek ki a homlokán s az egész testén és rögtön meg is fagyott rajta a nedvesség.

— Nézd csak fiacskám, — mondta szokatlan nyugalommal — tisztázzuk a dolgot.

Kicsit hallgatott, akkor:

— Én sem vagyok jassz nő... És engem sem ölelgetett semmiféle csirkefogó... Láttam az ujságot, az egy gyalázatos rágalom és be is fogom pereltetni, ha ennek következményei lesznek... Én ott voltam, az igaz, éppen akkor, mikor a verekedés volt, de egy kifogástalan úriasszony és két kifogástalan úriember társaságában, akiket éppen úgy konsternált a verekedés, mint engem... Ami kommentárt ehez fűzött a pimasz ujságíró, az az ő buta fantáziájának a szüleménye volt.

Meg volt ő maga is lepve, hogy ilyen szabályos és energikus tárgyalásban tudott beszélni a dologról.

— Nem mondtam angyalom, én nem gyanúsítottalak, — szólt a kicsi asszonyka, aki mellette egész gyermek volt. A félhomályban is lehetett látni, hogy egy egészen sárgára festett hajú kis szőke teremtés, aki most jobban meg van rémülve attól, hogy Emmát megbántotta, mint az egész családi veszekedéstől.

Hallgattak.

Akkor Emma hidegen azt mondta:

— Mindenesetre kínos, hogy ilyen félreértés komplikálja a dolgot. A férjed nem járt el helyesen, hogyha a mamád megerősítette, hogy ő volt veled s a verekedést, ami le van írva, nem is láttátok.

(Folytatása következik.)

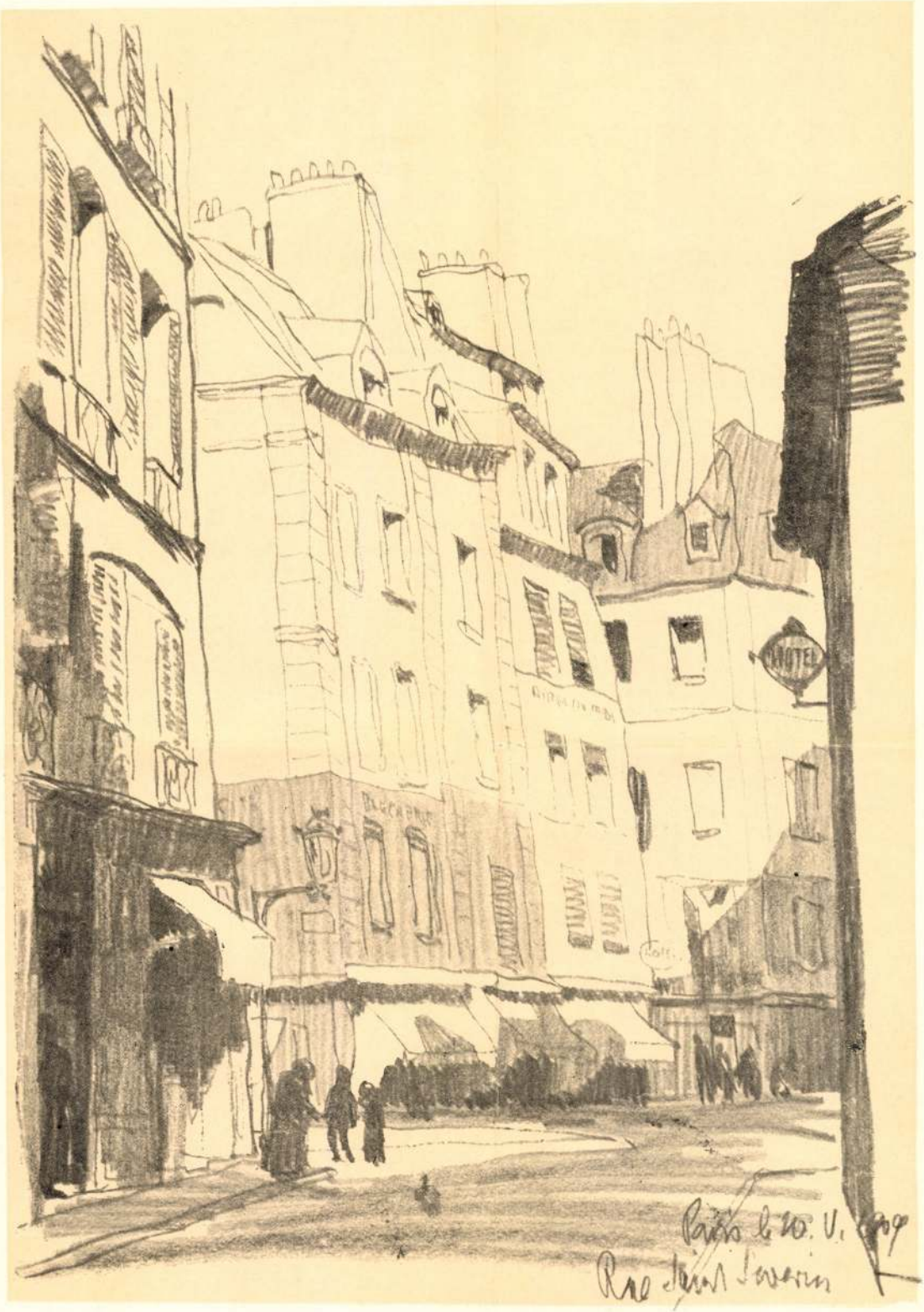

A RUE ST. SÉVÉRIN PÁRISBAN
ZÁDOR ISTVÁN RAJZA

Művészet 1913, 89. l.

tett alakokkal sűrűn találkozunk az új irány képein. Különös esetekben az egyes alakok előre vagy hátradőlő mozdulata kívánja a szem tekintetét irányítani. Lionardo találta ki egykoron a tekintet ily irányításának fogását, de abból a célból, hogy ezzel szerves egységgé forrassza népes kompozicióján az egyes csoportokat. Mélyreható különbség azonban hogy Lionardo egy ilyen átnyúló kart nem pusztán kompozició-fogásnak használt, hanem egyúttal képe pszihológiai alapja interpretalására. Nála minden egyetlen egésszé forradt. Akik ily fogásokat átvesznek Lionardo genieje nélkül, rendesen rosszul járnak, mert képeiken a puszta kompozició-fogás öncéllá válik.

A kompozició geometrikus jellege (mely olykor például körbe való kompozició is lehet, ahogy Rafael használta) valamely architektorikus ízt ad a képeknek zárt szigorúságával és sokszor látható szimetriájával. Csupa oly bélyeg, amely az impresszionista képeken nem látható.

Még egy kompozició-rendszerről kell megemlékeznünk, amellyel kevésbbé sűrűn találkozunk. Egymás mellé rendezett alakok, az antik művészet izokefalia-sémája szerint elhelyezve. Ezt a más okból kitalált ősi kompozició-módot nem egy neoimpresszionista képen látjuk.

A csoportokat s velük összefüggő alakokat gyakran oly stílus-elem tartja össze, amelyet sűrűn használtak a XIX. század német kartónművészei: a vonalvezetés. Annak lágysága, keménysége, lendülete, fiorituráì kétségkívül kifejezők, sőt hangulatkeltők lehetnek, azonkívül, hogy a képen látható tömegeket vagy formákat bizonyos mértékben kapcsolják, ha eléggé motiváltak. Az uj irány festői bőven élnek ezzel az elemmel s remélhető, hogy azt még behatóbban fogják kialakítani. Mostani állapotában még csak nagyrészt átvétel.

Az új képek itt felsorolt elemei körülbelül ennek az iránynak a legnagyobb gyengéi, éppen mert átvételek s mert azok rég elhamvadt érzésből, kultúrából, szépségfelfogásból s merőn más célból születtek egykoron. Valószínűleg ezen a ponton lesz kénytelen a neoimpresszionizmus reviziót tartani, mert különben üres akadémiává válhatik.

Midőn így e gyengékre rámutattunk, ki kell emelnünk az irány valóban radikális újítását is s ez maguknak az alakoknak (mert hisz legnagyobbrészt emberi alakokról van itt szó), meglehetősen újszerű előadása.

Ha azoktól eltekintünk, akik képeiket egészen a síkdíszítmény közelébe viszik, meg kell állapítanunk, hogy a neoimpresszionizmus a legfejlettebb műveiben oly merész radikalizmussal formálja az emberi testet, mint talán még soha semmi más művészet. Az impresszionista egykor egyetlen egységben látott embert, állatot, növényt, házat, ahogy az e föld hátán fejlődött s a szemnek adódik. Az új műveszet kiragadja az embert az adottság köréből, abstrakciót cs.nál belőle, nem adja elő, hanem értelmezi. Az alak tehát mintegy illusztrációjává válik a festő szubjektiv felfogásának vagy helyesebben: az alak a festő kritikai véleménye az emberről. E képek láttára az a nézet tolul fel bennünk, hogy a festő megtekintvén az emberi formát, kikeresi benne azt, amit szubjektive lényegesnek s fontosnak tart benne, azt adja elő s elhagy mindent, amit kevésbbé fontosnak minősit. Ügyelnünk kell arra, hogy ennek a válogatásnak nincs biologiai vagy egyáltalán tudományos alapja, mert különben nem akadnánk oly életnagyságú alakokra, amelyeknek arcán sem szem, sem orr nem látható, amely érzékszervek tudományos szempontból még sem mondhatók mellékesnek. Itt mindig csupán a festő szuverén ítélőszékének funkciójáról van szó, amely nem közelíthető meg ily érvekkel. Azért ez a festészet a legszubjektivebb, legelzárkózottabb s legarisztokratább és a legmesszebb menő diktaturát veszi igénybe.

Ha az alak ily kritika alá kerül, a festő (ismét szubjektiv felfogása szerint) szinte rendszerbe foglalja benne a fontosnak felismert részeket, illetve megállapítja rangsorukat s ezt rendesen úgy interpretálja képén, hogy a neki feltünőbb jellemvonásokat többkevesebb túlzással kiemeli, a mellékeseket elhanyagolja. Így keletkeznek oly alakok, amelyeken a festő a karcsúságot az alak szokatlan megnyujtásával és vékonyításával, az izmok funkcióját erősen kidomborodó, szinte

ZÁDOR ISTVÁN

szül. Nagykikindán, 1882. Bpesten, Párisban, Brüsszelben, Londonban és Firenzében végezte tanulmányait. 1910 óta Bpesten él és állandóan kiállítója a tárlatoknak. A világháborúban harctéri szolgálatot teljesített és súlyosan megsebesült. Megkapta a Ferenc József-rend hadiékítményes lovagkeresztjét és számos más kitüntetést. 1915-ben a hadseregfőparancsnoksághoz osztották be hadifestőnek. Ebben az időben volt a Leipziger Ill. Zeitung rajzolója. A háború után két évet Németországban, főleg Münchenben töltött, ahol különösen rézkarcolással foglakozott. Hosszabb tanulmányutakat tett 1924-ben Olaszországban, majd 1927-ben Egyiptomban és Palesztinában. Mindezen utazásairól nagyobb rézkarc sorozatot készített. A rézkarcon kívül, főleg portréfestéssel foglalkozik. Ismertebb művei: báró Korányi Sándor arcképe a Korányi klinikán, Keszler Józsefé a Történelmi arcképcsarnokban és Janky Kocsárd hadseregfőparancsnoké a Hadtörténelmi múzeumban. Több képe van a bpesti Szépművészeti, a bécsi, római, brüsszeli és a londoni British múzeumokban. Megkapta többek között az állami kis aranyérmet, a Lipótvárosi Kaszinó díját, az I. állami illusztráció díjat stb.

ZÁDOR STEFANO

nato a Nagykikinda, nel 1882. Studiò a Budapest, Parigi, Bruxelles, Londra e Firenze. Dal 1910 in poi vive a Budapest e partecipa a tutte le più importanti esposizioni. Durante la guerra ha prestato servizio milizare al fronte e venne gravemente ferito. E' stato insignito della Corona di Cavaliere per meriti di guerra dell'Ordine di Francesco Giuseppe. Nel 1915 venne passato al servizio del Comando supremo. In quell'epoca era illustratore della Leipziger Ill. Zeitung. Dopo la guerra ha trascorso due anni in Germania, specialmente a Monaco, ove si occupò particolarmente di acqueforti. Nel 1924 fece un lungo viaggio di studio in Italia, poi nel 1927 in Egitto e Palestina. Preparò durante questi suoi viaggi moltissime acqueforti. Si occupa anche di ritratti. Fra le sue opere più note figurano: il ritratto del prof. Alessandro Korányi, nella Clinica Korányi, di Giuseppe Keszler nella Raccolta Storica e del generale Jánky Kocsárd nel Museo di Guerra. Molti suoi quadri sono in possesso del Museo di Belle Arti di Budapest e dei Musei di Vienna, Roma, Bruxelles, del British Museum. Ha ottenuto fra l'altro la piccola medaglia d'oro dello Stato, il premio del Casino Lipótváros, il primo premio dello Stato per l'illustrazione, ecc.

szet Szolnokon tölti, hol a város belügyeiben is részt vesz. A magyar alföld változatosan gazdag és jellegzetesen magyar festői és költői szépségeit adja értékes műveiben. Alkotásaira több hazai és külföldi kitüntetést kapott.

pittura di animali, cadde in miseria. Trascorre ora la maggior parte dell'anno a Szolnok, ove partecipa però anche alla vita pubblica. Dipinge di preferenza paesaggi del Grande Bassopiano ungherese. E' pittore caratteristicamente magiaro. Ha ottenuto per le sue opere numerosi premi nazionali ed esteri.

BRUCKNER-BEMUTATÓ PITOEFFÉKNÉL

Az eleven francia drámairodalom hódolata egy németnyelvű író előtt

Párizs, május elején.

Most jövök a *Pitoeff-társulat új Bruckner-bemutatójának főpróbájáról.* Eredetileg már április huszonhatodikán kellett volna megtartani a premiert. Pitoeff azonban a próbák emberfeletti munkájától annyira berekedt, hogy *az előadást egy héttel el kellett halasztani.* Közben is folytatták a készülődést. Csak éppen a direktor-rendező jelekkel, vagy pianó-pianisszimó adta az utasításokat és ismételte szerepe végszavait. Igy aztán annál megérettebben került a mű Párizs irodalmi és színházi elitje elé, amely egy idő óta *eseménynek tekinti, csemegeként tízleli Pitoeff minden újabb megnyilatkozását.* Bruckner drámáját kettőzött érdeklődés fogadta. Ötven százalék a szerzőnek, ötven az interpretálóknak szólott. Ezt az összetételt érdekesen mutatta a főpróba közönsége is.

A darab meglehetősen fárasztó. Az előadás éjfélig tartott. Néhány félóra múlva indul a repülőgép, amely a kéziratot viszi. A benyomások tehát úgy lehet szakadozottak lesznek, amilyenek futás után a lélegzetszakadva elrebegett üzenet szavai. Ám az ilyen előadómodor rokon a Bruckner stílusával s csak annál jobban kidomborítja egyéniségét, mondanivalóit.

Kutatás a titkos kórokozó után

Pesszimista írás a *„Créature"*. Elliptikus fekete márványasztalra fekteti az életet és úgy metszi fel, ahogy a kórboncoló orvos kése szokta a halottat. A betegséget, az „exitus" okát és magyarázatát keresve, minden szervben.

Ugyanabban a díszletben, egy és ugyanazon műteremben játszik mind a három felvonás. Itt él, dolgozik és kínlódik *Troik* mérnök feleségével és kislányával, *Lisette*-tel. A szín balsarka a gyermeksziget. Pitoeff rendezésében keskeny farács választja el a felnőttek birodalmától. Néhány baba, kiskutya, babaágy, meg egy jókora parlofón a főkincsei.

Előbb: *szerelmes párjelenet a szülők közt.* Majd közeledés a gyermeksziget felé. Pitoeff, az apa meg akarja nevettetni kislányát. Kutyakomédiával szórakoztatja. Körülholja a szobát, négykézláb. Ugat is hozzá. Olyan frenetikusan, olyan kétségbeesetten, hogy ez maga minden egyéb hangulatfestésnél hathatósabban belendíti a nézőt a tragikum levegőjébe.

Nemcsak a gyermek riad meg. Mi magunk is érezzük a szorongást, amely Pitoeff színészi produkciói közben gyakran ránktör s amelyet a veszély feszültsége, közelléte és előérzete sugároz. A lelki zavarnak a megőrülés határán járó hajmeresztő és szédítően lezuhanással fenyegető torzsalkodásai és bakugrásai ezek. A baj csak az, hogy ezt a rögtön kezdődő feszültséget a darab nem tudja — mert lehetetlen is — végigfokozni...

Megszólal a csengő. Troik félelme, idegfeszültsége betetőződik. Hátha a rendőrség. Hátha érte jönnek. Hiszen, amint Teréznek most megvallja: *két váltóra reáhamisította főnöke, a dúsgazdag gyárigazgató nevét.* A váltók hatvanötezer koronára szólnak. *Holnap járnak le.* Akkor tehát a börtön következik... Már pedig inkább golyót röpít a fejébe... Mert ez nem volna az első szabadságvesztése... Egy ízben már bűnbe esett. Még házassága előtt történt ez. Elítélték s évekre lecsukták. Azért, mert *tizenhétezer koronát sikkasztott.* Hogy a testvérhúgának adhassa.

Egy gramofón, mint főszereplő

Mielőtt még végzetes elhatározások és cselekedetek születhetnének, beállít a műterembe: Florence, Troik sokat emlegetett nővére. Egyénisége csak fokozza a darab kórbonctani jellegét. Hiszen *Florence — gyermekkora és a gyermekség egy rejtett és titkolt kalandja óta — szerelmes a bátyjába. Heves és lángoló érzéki szerelemmel. Amelyet élete egyéb tűzei, kalandjai közepette hiába próbál elfeledni s legyőzni.*

Florence, hogy bátyját megmentse s egyúttal visszaszerezze feleségétől, azt szuggerálja Teréznek, *menjen el a gazdag gyárosához, akinek nevét Troik a váltóra kanyarította.* Beszéljen vele. *Próbálja rábírni, hogy elálljon a törvényes lépések megtételétől s fizesse ki a hatvanötezer frankot...*

Ezzel végződik az első felvonás. A végjelenetet tulajdonképpen a gramofón játssza. Mindenesetre övé a főszerep. Pitoeff ott térdel mellette a földön. És hol fülsiketítően harsogtatva, hol édes, szívringató halkan játszatja. A sikoltásnak, zúgásnak és a légyzümmögő üveghangoknak e hirtelen és logikátlanul kergetőző váltakozása: valósággal *truváj.* Úgy megkap, úgy jellemez és kifejez sok mindent, hogy *a nézőtér valami különös, riadt bűvöletben bámulja. Aztán, ahogy összehull a függöny, egyszerre kitör a forró taps.*

Második felvonás: négy nappal utóbb. Troik és nővére egyedül. Teréz, a feleség nincs otthon. Autózik. Elegáns ruhákat hoznak számára. Új kalapokat. Bundát. És Troik szenved. Féltékeny. Mert mindenen túl és különösen most: *szereti az asszonyt.* Amikor aztán végre, este érkeztén, hazatér hermelinpalástjában, félórácskára, csak azért, hogy átöltözzék és ismét visszamenjen a másikhoz, aki odalenn várja a kocsiban — Troik elveszti önuralmát. Kergeti, megtépi, fojtogatja. Kis híja, hogy ki nem szorítja belőle a szuszt. Az utolsó pillanatban azonban visszahőköl. Elereszti. Florence visszatér, átveszi a színpadon az uralmat. Teréz pedig siet a megbeszélt randevúra.

Utolsó felvonás, avagy a szereplők névértéke

Utolsó felvonás: másnap délelőtt. A színen Florence és Lisette, a kislány. Ilyen van azonkívül még egy másik bruckneri figura, *Franciska* is. Tizenkilencéves. Titkárnő-féle. Szadista, részeges apa árvája. Kleptomániás. Mindent ellop, ami selyem. (Kórboncolás a négyzeten.) Azután hazajön Teréz asszony is. Megtörten. Kifosztottan. Mint akinek végleg kiadták az útját. És ruhája kivágásában ott hozza a második hamis váltót is. Troiknak tehát semmi baja sem eshetik.

Kisvártatva berobog a férj. Abban a pillanatban, amikor Teréz a parlofón mellett térdepel. És az első felvonásbeli dalt játssza. Egymásra törnek. Elébb vijjogva és karmosan. Azután kimagyarázmak és megértenek mindent. Összebékülnek. Uj szerelem csillan. Új élet. Ölelkezés. A békezavaró nővér lesujtottan, vesztes féliként tűnik el a bal fenéken. Függöny. És taps, amelyet elkísér egy mondat utózöngéje. *Két ember együttélése: csuda, amely vagy beteljesül, vagy pedig súlyos kudarcot hoz.*

A darab valósággal *parádés szereposztást kapott.* Legalább is ami a „névértéket" illeti. Pitoeff az egyetlen férfi figurájában, néhol megkapóan jó. Különösen ott, ahol az értelmi vagy patológikus elemek a legfontosabbak. Például elsőrangú a fojtogatási jelenetben. És persze: a rendezésben. A feleséget — tekintettel arra, hogy *Pitoeffné még nem gyógyult fel vakbéloperációja következményeiből,* valamint arra, hogy legközelebb egy másik színházban játssza Stève *Passeur: Isten tudja miért* című darabja főszerepét — az asszonyt, aki feláldozza magát: *Falconetti* alakította. Az *Odéon* tagja. Legutóbb az Orleánsi Szűzet játszotta *Saint-Georges de Bouhelier* új művében. Jó színésznő. Próbálta kihozni a szerepből a maximumot. Ez kevésbé sikerült neki, mint Helene *Thimignek,* aki annak idején, *Reinhardt rendezésében, a berlini Deutsches Theater Uraufführungján játszotta Terézt.* A bajkeverő nővér megszemélyesítését Renée *Corciadera* bízta Pitoeff. Nagymultú, még ma is szép színésznő. Testhez simuló ruhái tanúsága szerint — Falconettivel ellentétben — *máig is megőrizte vonalai szépségét, karcsúságát.* Azt mondani sem kell, hogy *az együttes tökéletes.* Továbbá, hogy *Párizs, helyesebben: a főpróba választott és választékos közönsége igen melegen fogadta a darabot. Pedig igazán ott tündöklött a nézőtéren az egész eleven francia drámairodalom.*

A felvonásköz nagy nevei

Hogy csak az ismertebbeket említsem: az első sor középső zsöllyéjében ott látlam Tristan *Bernard* puhavonalú, kerek fejét, amelyet, mint fordított előjelű díszfény, úgy övez ezüstfelhős, székes szakálla. A jobboldali első páholyban, frakkban, ragyogó ingmellel és ábrázattal — amelynek ragyogását nagyban befolyásolja Wilderől írott darabjának folytatólagos sikere — szőke, bóbitás fejével: Maurice Rostand trónolt. Mellette a mamája, élénk színekben. (A *Sasfiók* írójának özvegye: Rosemonde *Gérard,* anya és kötőtűnő.) Arrébb Romain *Coolus* ferde szája nyomul előtérbe. Stève *Passeur* angolos élénk-szőke gyermekfeje mögött. Itt van Charles *Méré* is. Megkérdeztem, mit gondol a darabról.

— Ha mindazt a rothadtságot látom — feleli —, amit e mű tükröz, *megértem Hitlert, hogy új világot s erkölcsöket akart teremteni...*

A színészek közül is eljött aki tehette. Harry *Baur* átruccant egy félórára, amelyet a Wilde-darab hagyott számára. Jelen van néhány *Comédie Française*beli és *Odéoni* kolléga is. *Spinelly* asszony sem hiányzik. Fekete és vörös kócsagtollas fejdísze általános feltünést kelt.

Ferdinand *Bruckner a tapsokra nem jelent meg,* minthogy Párizsban nem szokás. *Helyette Pitoeff köszönte meg az elismerést.* Természetesen ott volt a kulisszák mögött ő maga is. Nyugodtan, elrévedő mosollyal érzéki profilján, hálásan fogadta a gratulációkat.

Arra a kérdésre, hogy mily helyet tulajdonit *Créature* című darabjának oeuvrejében, *Bruckner* maga a következőket mondotta nékem az egyik szünetben:

Ama három darabom, amelyet Párizs eddig megismert, tulajdonképpen egy teljes egészet alkot. Amint tudja ez a három mű: *A bűnözők* (Verbrecher), amelyet ugyancsak *Pitoeffék mutattak be. Az ifjúság nyavalyája* (Krankheit der Jugend) és a *Fajok* (Les Races), *amelynek ősbemutatója is itt volt, hiszen a német forradalom rejtett lélektani okairól, részleteiről számolt be.*

— *Egyazon egységbe tartozik e három dráma. Ugyanazt a társadalmi evolúciót mutatják be különféle nézőpontból.* Tulajdonképpen jóslat, vagy előreérzése volt tartalmuk. *A mai németországi ifjúság, amint látjuk, teljes mértékben igazolta, amit előre éreztem s megírtam.*

— *Ezzel szemben a „Créature" egy legújabb elgondolásomnak képviselője. Ezt fiktív és szintétikus színháznak nevezhetném. Részben elképzelt, részben valóban látott és megfigyelésekből felépített alakok népesítik be.*

— És az Angliai Erzsébet?

— *Az* — feleli élénken — *fordulatot jelent pályámon. Abban tudniillik, kilendültem a jelenlegi színházi optika köréből. Azért, hogy messzebb fekvő, általános tárgyhoz térjek meg. Utána írtam a ma bemutatott háromfelvonásost. E pillanatban az Erzsébet-darab pendantját írom. Negyedik Henrikről fog szólni. A közeli hetekben befejezem. Bemutatója azonban majd csak a következő évadban vagy Bécsben vagy valamelyik nyugati fővárosban lesz.*

Andersen György

A századik előadás felé

Budapest színházi szezónjának idén *Bulla* Elma kiugrása volt az egyik érdekes eseménye. Sok év óta először történt most, hogy egy ismeretlen, — vagy legalább nálunk idáig ismeretlen színésznőt ilyen egyöntetű elismeréssel fogadott volna a közönség, és a kritika egyaránt. A *„Vallomás"* női főszerepében olyan sikere volt Bulla Elmának, hogy már csak egytől kellett félnie: *a túlfokozott várakozásoktól,* amelyek újabb szerepében fogadják majd. Noha ez az újabb szerep sok tekintetben emlékeztetett az előbbire és így különösen nehéz feladatot jelentett Bulla számára: ezt a feladatot is megoldotta úgy, hogy senki nem távozott csalódva a nézőtérről, akármennyit várt tőle.

A jelentéktelen szerepnek is tud jelentőséget adni ez a fiatal színésznő: és tud valamit, amit csak kevesen tudnak. Megnő a darab folyamán, még akkor is, ha a szerep erre nem ad alkalmat. Megnő azáltal, hogy egyre teljesebben bontakozik ki egyénisége. A második felvonásban több, mint az elsőben, a harmadikban több, mint volt a másodikban.

Bulla Elmának alig két szerep után ma már széles közönsége van Budapesten, és ezt a közönséget bizonyára érdekelni fogja *Zádor* Istvánnak róla készült finom rajza. Most, mikor a századik előadás felé közeledik a *„Vallomás"*.

A MEGKERÜLT BÁRÁNY

FERTSEK FERENC ELBESZÉLÉSE

Azt a kis motyót, amit idáig a jobbkarja hajlásában cipelt nagy-féltőn, most áttette a balkarjába. Vigye csak darabig a balkarja. Most rajta a sor. Igy legalább megigazíthatta a hátibatyut is, mert az se nyomta egyforma igazsággal a két vállát.

De hát igazság úgy sincs ezen a földön.

Mert ha volna, akkor neki nem kellene most ezen a gyalogösvényen, ami a búzatáblák között szalad el — nyelvlógatva talpalnia, mert ez a sárgán-sárgálló, kaszát váró kalásztenger, ami itt hullámzik el mellette kétoldalt, ezek a táblák itt széltiben hosszában mind az övék. Nem is, csak a Házas Balázsnéé egyedül, az anyjáé. Az övé semmi. Egy búzaszem — ami a tömött kalász könnyebbségére a földre pottyan — nem sok, annyi se az övé ebből. Annyi se!

Hej, keserves Istenem. Keserves egy életem ...

Nem muszájna neki így belopakodni a szülőfalujába. Csikorgós cipellőben, selyempántlikás-hajadonfővel az országúton is hadhatna, azután, ha úgy esnék, szívesen felvenné akármelyik arratartó kocsi. A Balázs Veront! Szívesen!

Kék a rokolyája, fekete kendővel van bekötve a feje — mint az özvegyeké, meg az öregedő asszonyoké, akik maguk mögött tudják már az életüket — s hullámzó búzamező bujtatja el jószívűen az emberek elől.

Hát ilyen az ő igazsága. Ez jutott neki.

Igaz, igaz, sajátmaga taposta magának az utat, amin ide jutott, de még idáig sem kellett volna jutnia, ha az anyja el nem hagyja.

De elhagyta.

A kutya is sajnálja a kölykit, megvédené foggal-körömmel, csak őt nem sajnálta az anyja. Hiába írta a szívigható, fájdalmas leveleket: édes szülém ... hazamennék .. ne verjen el a házától — sohasem hozott rájuk a pósta még csak egy betűt se válasznak. Pedig megírta az átrecét pontosan. Ajánlott levélbe írta meg.

A sötétjszaka-színű fejrevalóját megoldja most. Mit takargassa az ábrázatját iszen, nem jár erre senki.

Hogy kikerült a kórházból s hogy annyija se maradt, hogy bár a kisvasúttal jöhetett volna idáig, gondolt egyet.

Hiába nem kíváncsi rám az én anyám, elmögyök, oszt szót értök véle még az egyszer az életbe. Ha igen: igen, ha nem: nem.

Mert úgy állt már akkor, hogy hátán háza, kebelén kenyere s csak az a kis rogymotyó tartozott hozzá egyedül, amit a karján csicsijgatott.

Hát csak haladt, haladt ezen az izzó vasárnap délutánon. A meztelen talpa örökös egyforma ütemben csapkodta a forró rögöt, kicsit sem vétette el, pedig azon se lehetne csodálkozni, hiszen jókor reggel volt, mikor hátatfordított a városnak s azóta talpal szakadatlan.

Az utolsó kilométerkőnél megállott kicsinyt. Sóhajtott s a bússzínű kendővel esmég beárnyékolta a képét. Mingyárt kibukkan a kertek alá. Ne szólítsa meg valaki. Tán megyarázkodjék! Van eszibe.

A libapáston egy öreg gunár megsziszegte. Cseppet elborult.

Ne-te-ne, aztán így fogadsz te éngömöt?

A libapásztor-kölykök rábámészkodtak, de egyik se ismerte meg.

Jaj, csak meglegyen még a sövénykapu! A kert lábjában, hátul. A kiskapu!

Améken szöktem én ki mindég Janimho ...

Csak meg legyen még ...

Mert nem fült a foga hozzá, hogy a főucca felől, a kőkerítés rácsoskapuján lépjen a szülői házba.

Jó lesz neki a kiskapu is. Csakis az lesz jó most neki.

Megvolt, megvolt még a sövényajtó. Reszkető keze a fareteszt is megtalálta. Ha úrifféle haladt volna körösztül a kerten, ahol minden gyümölcsfa s az utolsó, nyeszlett pöszmétebokor is ismerősen integetett rá: azt lehetne mondani, hogy erősen meghatódott az a valaki. Veronnak csak a torkában dobogott a szíve.

Kivált, mikor az eresz alatti lócán üldögélő öregasszonyt meglátta a nagydiófa fedezékéből.

Ott ült az öregasszony, talpig feketében persze, ott üldögélt a lócán; a taplósárga aszott orcája idáig virított. Csontszéliű pápaszeme az ölében heverő öregbetűs, kapcsos bibliára világított.

A nyári vasárnap délután áhítatos csöndje nagy, tiszta nyugalma terjengett a falu felett.

Valahonnan véknyan szóló harangszót hordott elrefelé a szellő, de csak néha, mikor Sükösd felől lebbent. Sükösdön négy órakor van a létánia vasárnap.

Veronnak elszorult a szíve.

— Itthon maradok — határozta el magában — s ha a könnyeimel mosom fel a pitvar kövét mindennap, akkor is! Itthon maradok! Élve, vagy halva! Nem mék többet a városba!

Nagyot nyelt s kilépet a diófa jószagú zöld sátra alól. A virágágyások között ballagott lassan, lehajtott fővel, mikor az anyja észrevette. Felütötte a fejét s bütykös ujjával sort-jelölve megállt az olvasásban.

Hogy színt vált-e az orcája, onnan Veron nem láthatta.

Alázatos szóval toppant eléje.

— Meggyöttem, édös ... Itt vónék — s lesütött szemmel tette hozzá: — ha befogadna ...

A szikár, sárgaképű öregaszony pápaszeme egyet csillant. Idegenül. Ujja még mindég a biblián, úgy mondta, ridegen:

— Nem tudom, kicsoda kegyed ... S nem üsmerem a kisasszonyt ...

Jézus-egy-Atyám! Úgy mondta, volt szíve, hogy úgy mondja: kegyed! Meg: kisasszony! A tulajdon édes gyerekének, akit a szíve alatt hordott, a világra hozott s a vérivel táplált! Ó, Istenem, Istenem ...

Veronnak kibugyant a könnye.

— Nem üsmer mög, édesanyám? Azt mondja, nem üsmer? A gyerekit? A gyerekit nem üsmeri? Ojjan nagyon elváltoztam? Azért csak nézzön mög jól, oszt mongya mög, nem én vagyok-e a Veron? A jánya?

Az öregasszony csendesen ingatta a magasbatartott fejét. S nem nézett a feketekendős asszonyszemélyre.

— Nincs énnéköm jányom, kisasszony. Mer az én jányom halott. Möghótt, már majd egy éve. Nincs már, akire testálhatnék. Azér odaajándékoztam én mindönömet még éltömbe az egyháznak. El is fogadták köszönettel, mögtisztöltek véle. Míg az Úr ee nem szóllít: möghagytak mindönömbe. Ha mög maj főfordulok: ük is temötnek ee. Eebucsuztatnak illendőképen, oszt kántálnak is fölöttem. Azir ne fáraggyon a kisasszony, van énnéköm cselédségöm, akit mögfizetök, nincs énnéköm szükségöm sönki idegönre.

Veron úgy érezte magát, mint aki alól egyszeribe kirángatnak valami pallót s most a gödörbe zuhan. Fuldokló, könnyzáporos kiáltozása egyszeribe megölte a vasárnap délután drága csendjét.

— Ugyan ugye, anyám? Hát eztet is löhet? Igy el löhet éngöm pusztítani a föd színérül egy szóval, hogy hát én csak ugy eccöre möghóttam? Hászen majd otthagytam a fogam a kórházi ágyon, az is igaz. Maga felől akár ott is hagyhattam vóna. De möghagyott az Isten, möghagyott a porontyomnak, ennek ni, ennek a szögény kis férögnek!

S kitakarta a rongymotyóból a csenevész kis emberpalántát, a párhetes kis emberpondrót. Aludt az istenadta. De ha így kajátoz az anyja, még megteszi, felébred.

— Mer nemcsak én vagyok az oka annak, hogy ü, szögénykém a világon van. Ebbe mán maga is hibás, anyám. Mer eltiltott éngöm Janimtul, szögény kedvesömtül. Hogy béreshö nem möhet a Házas Balázsné jánya. Hiszen azon segíthetött vóna, már nem csinyát gazdát belőle. Ha a veje lött vóna, mán is gazda löhetett vóna, szen ugysincs fija magának, csak az enyim lött vóna itt mindön, csak az enyim. De mán mikor mög lött a baj, ahelyött, hogy sürgösen pap elé engödött vóna, kirugott éngöm is, a szégyönömmel, mög Janit is. Hát oszt elérte, hogy a Házas Balázs Veronnak szógálatába köllött állani a városba. Szögény emböröm mög, hogy itt hejbe szégyölt szógálatba állni; másutt mög nem kapott munkát, keservibe elemésztötte magát.

De nem uralkodik magán Veron egy csöppet sem. Facsaró-víz keszkenőjét az anyja orra előtt rázogatja már:

— Tudja-e anyám. tudja-e aztat, hogy Janim a vonat elé feküdött? Egy életöt mán kiótott, azt akarja-e, hogy még kettő mönjön utána? Mert ha éngöm be nem fogad ugysegéjjön, a lösz a vége! Haláláig szógálnám, mögdógoznék a kenyerünkér, de ha most be nem fogad: a vonat alá fekszik én is a kis árvámmal, ugy tudja mög!

— Felőlem töhet a kisasszony, amit akar. Én a kimondott szómat mög nem másittom.

— A lánya — nem csoda — csaknem eszelősen kiáltoz már. Felébred a csecsemő is. Vékonyan felsír s most ketten siránkoznak, de köszívet ostromolnak, látszik.

— Hát mi vótam én? Falu condrája? Vagy városi jóféle? Még annak is mög kellene bocsátni, kivált, ha az anyja is hibás a dógába. A bibliát, azt bujja, furtonfurt! Osztán csak ezt óvassa ki belüle? Meg az is ott áll, hogy az eetévedt oszt mögkerült bárány kedvesöbb ám a pásztornak a többinél! A is ott áll! Mög van irva! Osztán ezt tanuta maga a Krisztustól?

De csak annyit ér el, hogy az öregasszony most már végkép megkeményítette magát. Felállt s befelé indult a házba.

— Az én portámon peg ne óbégasson sönki nem idevaló, ha ájjon odébb. Mer a kutyákat hijom.

Veron megdermedt. A szava is elállt.

Úgy. A kutyákat. A kutyákat uszítná rájok az anyja. Még tán szét is tépetné őket a kutyákkal. Szét az, amilyen kőszívű. Köbül van annak minden egy porcikája, most már látja Veron is. Hát a kutyákat ...

Dejszen, a Táncos, meg a Láncos ugyan nem nyúlt volna hozzájuk, az is igaz. Azok nem! Körülszaglászták volna őt. A Láncos rá is ugrott volna, csaholva, a Táncos meg bizton megnyaldosta volna a kezét. Mert a kutyában több a szív, több az emberség, mint az emberben.

Meg-meg a képébe húzta a fejrevalóját s a nyivogó pólyást csicsijgatva botladozott ki fele, amerről jött.

Hát így. Hát így vagyunk. Hát aztán most már nekik sem marad más hátra, mint csak a vonat.

Jobb is így. Ideátal ugysincs senkijük nekik. Odaát meg várja őket a bánatbahalt emberük. Hát legyen úgy.

Hogy kilépett a sövénykapun, irányt változtatott. Balfele vette az útját. Az őrház felé tartott.

Könnyei elapadtak s keserűségét most csak a nagyranőtt, befele néző szeme tükrözte. Gépiesen verdeste a síró kisbaba párnáját.

A faluszélen mendegélt. Ha csak cigány nem, embert alig látott. A rekkenő hőségben behúzódtak az emberek az udvarokba, az eperfa meg a diófa alá.

Az egy Palykó bácsi nem tartotta most se a szent vasárnapot. Ott szöszmötölt az udvarán s nyiszergős, vékony hangján a koszos malacához beszélgetett, a Karolinkához. Mert amolyan félnederesforma volt az öreg. Rettentő régen került ide egyszer valahonnan idegen vidékről s már akkor se volt együtt a négy kereke, Veron is ilyennek ismerte pendelyes korától. De akkor még nem koldult, nagy fatálca lógott a nyakában, azon aszaltszilva, pattogatott kukorica. városban vett sósperec, sülttök, gyufa, ferencpálinka, madzag, miegymás — azzal házalt faluról-falura, míg egyszer csak ittragadt. Hogy s hogynem: azért minden évben szert tett valahogy egy nyeszlett malacra, felnevelte, meghízlalta s télutón sírva késelte meg, de már akkor ott sivalkodott az ólban a másik malac, a másik Karolinka. Mert a Palykó bácsi malacának, mióta világ a világ, Karolinka volt a neve. Mióta Veron utoljára látta, szikár égimeszelő-figurája még hajlottabb lett válliban.

Hogy a pólyás torkaszakadtából oákolt most is, Veron megtámasztotta a térdét az alacsony sövénykerítésben s oldozgatni kezdte a pólyapárnát.

— Ne rijj mán aranyom, ne rijj no! Szen mögnézöm, nézöm mán, hogy mi bajod!

Bánta is ő, látja az öreg, vagy nem. Mindegy. Mindegy már most minden. Csak, mért sír ez a gyerek ...

Kipólyálta hát a magzatját s Palykó bácsi se zavartatta magát. Motyogott a malacnak, az meg értőn röfögött vissza néha.

— Éhes vagy, éhes vagy ugye, lelkem? Ne féjj no, elmén Palykó bácsi nemsokára, vállán a rud, rudon a két kupa, a kupába meg ojjan finom moslékot hoz neked, hogy csak no! Vasárnap van máma, Karolinka! Dufla moslék, fi-i-i-i-inom moslék lesz máma, Karolinka!

A jó ég se tudja igazán, mitől hízhatott kés alá a Palykó bácsi malaca. Mert hogy attól a kis krumplitól, ami az öreg kalyibája mögött termett, meg az összekoledált mosléktól nem — az biztos. Mondták is a falubeli éhes gyerekre: úgy rí, mint a Palykó bácsi malaca!

S a pólyás is úgy rítt mostan. Éppen úgy, a szegény kis féreg. De annyira, hogy Palykó is felütötte a fejét.

— Sír szegényke — motyogta. — Sír, mer éhes. Meg kék szoptatni. Meg az ilyet...

Hosszú lábai — akár a kaszáspóké — furán hintálták a kerítésig. Pogácsaalma képéből a gyermekien kék és tiszta szeme ismerősen, jóságosan pislogott Veronra.

— Hát a Veronka! — motyogta. — No nézd ... A Balázs Veronka! De a Házas Balázséké, nem a Pipás Balázsé, nem, nem. Mé nem gyön be, aranyom, avval a kicsivel? Kié az a kicsi?

— Az enyém —, mondta kurtán Veron s vállat is rándított hozzá.

— Egyem meg ... — motyogta az öreg, de látszott, hajtja az esze csikaját, szörnyen hajszolja, gondolkodóra.

Veron is gondolkozott. Ezt a poharat mán nem lehet elvenni szájtól, ki kell inni körömpróbáig, hiába. A falu leggazdagabb lánya, aki valamikor finnyáskodva billegett el a dilinós Palykó hajléka előtt, most be fog térni, leül az akácfa alá a fél malomkőre, s szárazba teszi, megszoptatja, elcsendesíti a gazdag Házas Balázsné fattyú-unokáját, hogy ne rí̈jjon majd, ha itt lesz az idő, el ne árulja a rívásával. Alighanem itt is fogja bevárni az estét. Itt. Hol is? Mert az éjszaka alkalmatosabb az ő szándékához, máskép még felfedezhetné Fazekas Dani, a váltóőr.

Mindegy, no. Ez is odaszámít már a többihez, ez a betérés.

Bement. Leült a kőre, csakugyan. Háttal a kerítésnek. Egykedvűen babrált a gyerekkel, aztán kibontotta a mellét neki.

Palykó a hosszúnyelű gereblyére támaszkodott, amivel a Karolinka házatáját szedte rendbe. Ujjával a kisbaba felé bökött. A homloka közben harmónikát játszott.

— Ez, ugye, a Bogár fijúé? A Janitúl van?

Veron bólintott. Aztán elfordította a fejét.

Palykó bátya csak tovább birizgálta az igazságot.

— Szüléje tudja?

— Tudja.

Csend.

— C-c-c! — így Palykó bácsi. — Elzavarta. úgye el?

— El.

Ráncokba szaladt az öreg homloka megint. — C-c-c — s szép kék szeméből potyogni kezdtek a könnyek. Siratta Veront, a Házas Balázsék lányasszony-lányát.

— Most mi lesz? — szipogta.

Veron rátekintett s keserves nevethetnékje támadt. Ennek a félkegyelműnek, ennek az emberpelyvának lám, megesik a szíve őrajta. Ha esze nincs is, szíve csak van. Nevetnivaló, hogyan siratja Veront. Hát hogy el ne facsarodjék ő is, aztán, hogy ki ne bökje, hogy mi lesz, csomót kötött a nyelvére egy bús tréfával:

— Mi lönne, Palykó bácsi? Az lösz, hogy én most mán itt maradok magánál. Itt ám, Örökre.

Hinnye, de megörült az öreg. Majd csakhogy táncra nem kerekedett.

— Itt-e? Hogy nálam? Az aztán jó lesz, csakugyan. Majd felneveljük szépen ezt a kis jószágot, fiú, úgye? Majd játszik a Karolinkával. Hü, de jól kigondolta, Veronkám. Legalább lesz, aki vigyáz a házra, meg a malacra addig. Úgye vigyáz? Mer én most elmennék ... Moslékér ...

— Csak mönjön, Palykó bácsi. Mögvárom, míg visszagyön — ss — ss — alhass, kisangyalom ... ss — ss ...

Aznap a moslékosztáskor új felelettel szolgált Palykó bácsi a kommenciós kérdésre: no, mit csinál a Karolinka?

— Eszik, könyörgöm, jól eszik, hálá Istennek. Most már majd ketten gyámolítjuk!

— Ajha! Aaztán hogy s mikint?

— Hát összeálltam, könyörgöm, a Veronnal. Balázs Veronkával. Az anyja kitiltotta, nincs hová menjen, hát oszt úgy... Majd főneveljük a kis fattyát is Karolinkával együtt. Úgy, úgy, Istennek ajánlom ...

Oktalan, egyűgyű motyogásától tüzet fogott a falu. Ma még az is behívta — nem kell egy kis jó, zsíros moslék, Palykó bácsi —, aki különben sose ád neki, csakhogy a maga fülivel hallhassa a nagy hírt.

Szörnyű! ... Ne neked, Házas Balázsné!

S az akácillatú alkonyatban egyre többen lopakodnak a faluszéli nyomorult kis kalyibáig.

Ott ül ám a Veron csakugyan, a kövön! A szömömmee láttam!

Valóságos búcsújárás volt aznap arrafelé.

Csak ketten nem láttak semmit belőle: Veron, aki fásultan támasztotta a fának a hátát s azon tűnődött, melyiket válassza másvilági fuvarnak, a helyiérdekűt-e, vagy a gyorsot; a gyors tán jobb, de az később megy itt körösztül — meg Palykó bácsi, aki negyedikszer zúdította a finom, zsíros moslékot a Karolinka vályújába. Máskor két fordulóra meggyőzi, ma meg, lám, negyedszerre se végez. Hiába, csak meglátszik, hogy vasárnap van. Mindenütt jobb a koszt máma, meg több is.

S vígan talpalt elfele.

Veron is megemelkedett. A gyermek fölé hajolt. Aludt a gyermek. Jól aludt.

— Kicsi pulyám! Készüljünk! Mán minekünk ütött az óránk ... Hagyjuk itt ezt a cudar világot.

De nem a szájával suttogta — hogy föl ne keltse a kicsit —, csak a szívével. Azért nem is hallotta más, csak a csillagok.

Megoldotta a hátibatyut. Ami benne volt, kirakta mind a kőasztalra! Az itt marad. Csak nem viszi magával a másvilágra!

Hullott a könnye, hangtalan.

A lepedőből, amiből a batyu volt, istrángot csinált. Azzal kötözi a szivére a gyerekét.

Hogy el ne szakadjanak a halálban.

Árnyék vetődött rájuk.

A könnyétől nem lát-e, vagy ez a fa vet itt ekkora árnyékot ...

Akkor vette csak észre a mellette magasodó feketeruhás kísértetet, mikor az megszólalt. De nem a délutáni hangján.

— Hát ... eegyüttem, Veron ... Értöd gyüttem ... Mög a gyerökér ... Mer mondok, a nagy szégyönt még nagyobbal tetézni mán nem engödhetöm mégse ... Csúffátöttél, igazságod van. A bolond befogadott, anyád mög hihagyintott. Mindnyájan bűnösök vagyunk. Bocsássa mög a Jézus. Gyere no ..., Add a gyerököt ... Viszöm ...

Abban a pillanatban bujt ki a hold. S amilyen jószívű, nekiereszteste a világosságát, egyformán pazalta mindenki házatájára. Annyit kapott belőle a Palykó bácsi udvara is, mint a másé.

Felébredt a gyerek is. S mosolyogva hunyorgott a holdtányér felé.

Zádor István

Ködös téli délelőtt
az Erzsébet-téren
c. művét megvette
a fővárs-
vrott
z
Képzőművészet
1928. II. évf. 173. l.
Repr. a 175. lapon.

Zádor István

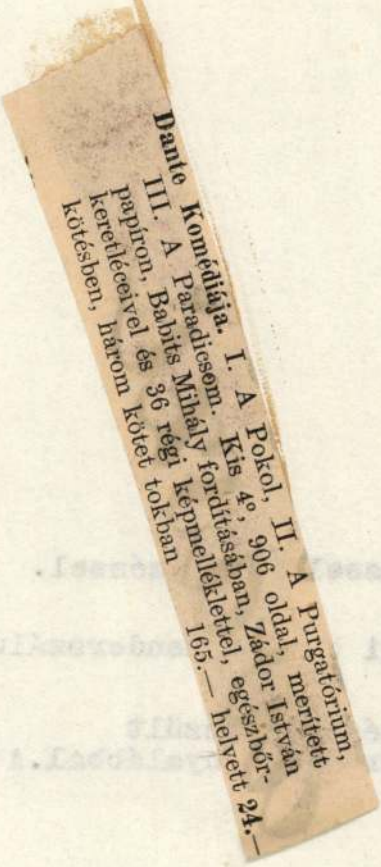

Reiai Kiadás.

nü/

inü /.

al.

ánói öltéssel és himzéssel.

en.Velencei öltésü kenderszálu

lencei öltéssel készült
két licter-vesszőnyalábbal.A kender

ssel.

ltéssel készült nagy címerével

ZÁDOR ISTVÁN: „A SZENTFÖLD" című MAPPÁJA, 30 eredeti nagy rézkarcból áll, minden egyes lap számozva és a mester sajátkezű aláírásával ellátva. A Mappa megrendelhető a *Mult és Jövő* kiadóhivatala útján is. Ára 1-től 10-ig számozott példány 350.— pengő, 11-től 25-ig 300.— pengő, 26-tól 200-ig 250.— pengő. Zádor István szentföldi mappája iránt oly nagy az érdeklődés, hogy a legdrágább példányok (az 1—10-ig) már mind elfogytak, a 11-től 25-ig számozottakból pedig már csak három példány kapható.

KÉT DISZSIRHELY. A magyar irodalom két halottjának adott díszsírhelyet a zsidó temető. *Szomaházy* Istvánnak és *Liptai* Imrének. Mindketten olyan korban kezdték meg irodami pályafutásukat, mikor hittek a nemzeti liberalizmusnak minden zsidó problémát megoldó erejében és a zsidó lélek kérdésének érintését is korszerűtlennek tartották volna. Ehhez az ideologiához hívek maradtak később is. A magyar irodalom két kiváló munkásának megadta a zsidóság azt a tiszteletet, mely kijár azoknak, akik nevének becsületet szereznek.

Legjobb porosz házifütőszén

a GIESCHE bányák

Wildensteinsegen — Richthofen kőszene

Kapható jobb kiskereskedőknél, viszonteladóknál és a vezérképviseletnél

URBÁN

szénkereskedelmi rt.-nál

Ugyanott elsőrendü **karwini bányakoksz** azonnali szállitásra, waggontételekben és fuvarokban

Központi iroda: **Budapest, V. Nádor u. 12.**

Telefon: T. 253—40.

Saját érdekében kérjen ajánlatot.

Ujtermésü

TEA különlegességeink megérkeztek.

Ingyen kap minden vevő **egy művészies kivitelü**

eredeti japán teáscsészét,

aki szelvények alapján kimutatja, hogy cégemnél kisebb tételekben vagy egyszerre összesen egy kg. Ceylon gyöngye, Rotschild plantage teát 20 pengő értékben vásárolt.

Tea- és kávé-különlegességek szaküzlete

Kotányi János

főraktára

Budapest, VI. Teréz körút 7. szám.

SIRKÖVEK

TELEFON: J. 414—92

a legolcsóbb árban kaphatók

BOROS ÉS KOHN sirkőraktárában

Budapest, VII., Károly-körut 17. Orczy-ház.

NEIGER כשר ÉTTERMEI

A magyar zsidóság találkozó helye.

Speciális ételek. Figyelmes kiszolgálás.

Lakodalmak részére külön díszterem.

Polgári árak.

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZ.

FIGYELEM!

A Stern-féle szigorúan ארטה כשר **étterem** vállalja **lakodalmak és bankettek** rendezését legolcsóbban házon kivül is.

Hires konyha. Pontos kiszolgálás. Olcsó árak. Menü-rendszer.

STERN

VI., Vasvári Pál u. 8

Telefon: 921—38.

Henné hajfestés, tartós ondolálás, divatos vallási parókákat jutányos árban készit

KRANITZ A. IV. Párisi ucca 5 (a főpostával szemben) **Telefon 122—58**

SIRKÖVEK

TELEFON: J. 359—61. מצבר

PFEIFER ÉS HESZKY

KŐFARAGÓMESTEREK

BUDAPEST, X. KERÜLET, KOZMA-UTCA 7.

UJTEMETŐ, VILLAMOS-MEGÁLLÓ.

Városi üzlet: VII. kerület, Károly király út 5.

ERNYŐK

Zsigmond ucca 14. szám.

KÉSZIT! JAVIT!

ÉBNER KEZTYŰS

HAMERLI J. UTÓDA

RETIKÜL

Fiók: Lipót-körut 18.

Legjobbat — Legolcsóbban!

Mult és Jövő 1927. dec.

Alulirottak fájdalomtól lesujtva jelentjük, hogy a leggyöngédebb férj, a legjóságosabb testvér és rokon

GOLDZIEHER GÉZA

Budapesten, 1927 évi november hó 20-án délelőtt 11 órakor életének 65 ik évében rövid szenvedés után elhunyt.

A megboldogult tetemét 1927 november hó 22-én, délután 3 órakor a rákoskereszturi izr. temetőben örök nyugalomra helyeztük.

Adjon a Gondviselés eltávozott szerettünknek örök nyugalmat, emlékét örökké sajgó szivünk mélyébe zárjuk

Budapest, 1927 november hó 20-án.

Özv. *Goidzieher Gézáné* szül *Weltner Ilma* neje,
Lukács Emil testvére,
Lukács Emilné szül. *Milch Irén* sógornője.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

Szivünk mélyéig megrendülve közöljük, hogy vállalatunk megalapítója és ügyvezető igazgatója

GOLDZIEHER GÉZA

kereskedelmi tanácsos úr,
a „Neusiedler A. G. für Papierfabrikation Wien" intézőbizottságának tagja

e hó 20-án rövid szenvedés után váratlanul elhunyt.

Fáradságot nem ismerő munkássága, mély szakismereten alapuló alkotó ereje szerény kezdetből egy oly nagy vállalatot fejlesztett, amely méltón örökíti meg nevét.

Drága halottunkat folyó hó 22-én kedden d. u. 3 órakor a rákosi izr. temetőben kisértük utolsó utjára, de örök helyet fog találni mindazok szivében, akik őt ismerték, tisztelték és szerették.

Áldás emlékére, béke poraira!

GOLDZIEHER GÉZA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

GRÓF JENŐ

speciális betegkocsi gyártó

Budapest, VIII., József u. 54. Telefon: J. 328—14.

Szőrmebundákat
minden kivitelben
Bodnár József képesített **szücsmesternél**
Budapest, V., Nádor u. 15. -:- Telefon: T. 212—79.

Az Általános Önsegélyző Egyesület igazgatósága, választmánya és képviselőtestülete mélyen megrendülve jelenti, hogy nagyérdemü elnöke

dr. Lederer Sándor úr

folyó hó 28-án rövid szenvedés után visszaadta nemes lelkét urának.

A temetési szertartás mult hó 30-án délelőtt fél 9 órakor volt a VII., Csengeri u. 30. sz gyászházból. Az elföldelés déli fél 12 órakor volt a rákoskereszturi temetőben.

Meleg emberszeretettel és kimagasló határozott egyéniséggel vezetett bennünket 12 éven át lankadatlanul a 76 éves egyesület élén, társadalmi életünk legkritikusabb és legnehezebb idején is

Legyen áldott az emléke,
amelyet hálásan meg fogunk őrizni.

Nagyságos Asszonyom
Értesítem, hogy
parókakészítést és fésülést
ezentúl is jutányosan elvállalok és hívásra házhoz jövök.
Szebbnél-szebb parókák raktáron.

GÁL parókakészítő
VIII., Muzeum körut 2.
Bejárat a drogerián át.

Hölgyek jelszava:
Legjobban vásárolhatunk
KLEIN ANTAL
divatáruházában
Budapest, VII., Király ucca 53.
(Akácfa ucca sarok)

Jüdisches Lex kon Ein encyklopädisches Handbuch des jüdischen Wissens in 4 Bänden. Herausgegeben unter Mitarbeit von über 230 jüdischen Gelehrten u. Schriftstellern. 15.000 címszó, 3000 szövegoldal, 2000-nél több kép, szines műmelléklet, térkép stb. **Az első kötet már megjelent! Ára kötetenkint** vászonkötésben **50 P**, félbőrkötésben **64 P**. A további kötetek 3 havi időközökben. Kivánatra tájékoztató prospektust küld s az I. kötetet is bemutatja
MENTOR könyvkereskedés Budapest, VI. Andrássy út 17. sz.

ARANYSZŐKE lesz, ha Eisner-féle Eau Radieuse-t használ, 1.60 pengő. Barna vagy fekete hajat nyer az Eisner-féle diókivonattól, 1.60 pengő. Eisner-drogéria, Andrássy-út 37.

JOUVE ET Cie ÉDITEURS

15. rue Racine, PARIS (6e)

VIENT DE PARAÎTRE

POÈMES CHOISIS

par

ANDRÉ ADY

le grand poète magyar,

traduit du hongrois par

ALEXANDRE TÉREY

avec une préface, et avec un portrait de Ady par

ETIENNE ZÁDOR

Prix: 3.50 francs

Quelques exemplaires signés sur papier vergé pur fil Lafuma: 20 francs

Előjegyzést elfogad a NYUGAT könyvesboltja

A sajtó alatt lévő

MAGYAR IRODALMI LEXIKON

egy kötetben adja mindazt, amit a régi és mai magyar irodalomból (a leszakított területekről is) minden művelt embernek tudnia kell.

Előfizetési ára
(vászonkötésben)
360.000 korona

részletekben is fizethető bármely könyvkereskedésben, vagy a kiadónál, a

Studium rt.-nál
IV., Muzeum körút 21

Prospektust, csekklapot kívánságra készséggel küldünk.

AZ ÉLET REGÉNYEI

		füzve	kötve
Claude Anet: Ariane		49.000	70.000
ford. Faludi Dezső			
Camille Marbo: Madeleine	„	63.000	„ 84.000
ford. G. Beke Margit			
Puccini: A szűz és az utca lánya	„	63.000	„ 84.000
ford. Marsofszky Miklós			
Lesueur: Kálvária	„	—	„ —
ford. Havas József			
I. A bosszu	„	42.000	„ 63.000
II. A gyermek...	„	49.000	„ 70.000
Wassermann Golovin	„	35.000	„ 56.000
ford. Bán Margit			

A teljes sorozat **részletfizetési kedvezménnyel:**

A 6 mű ára füzve 356.000, átvét. fiz. 86.000, havirészlet 45.000
A 6 mű ára kötve 483.000, „ „ 123.000, „ 60.000

Megrendelhető a „Nyugat" könyvesboltjában vagy a kiadónál

Fővárosi Könyvkiadó Budapest, VI, Lovag-utca 18

Nyugat 1925. 23-24 szám

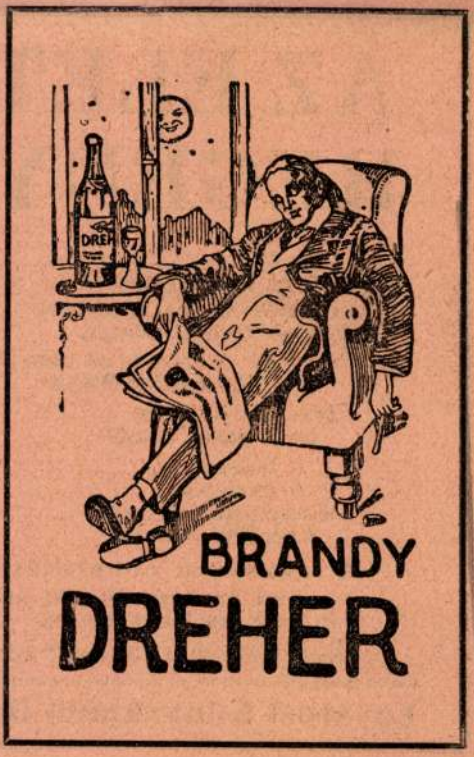

Zádor István

Zádor István, grafikus

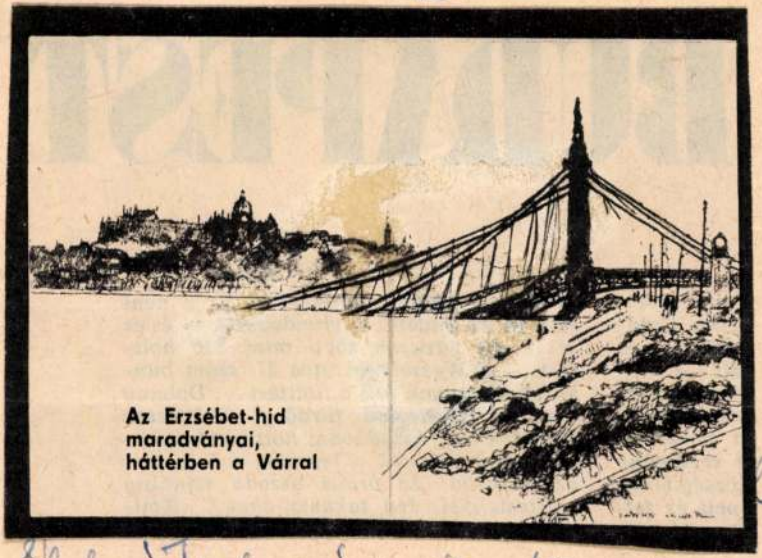

Az Erzsébet-hid
maradványai,
háttérben a Várral

ő Budapest
262 - 266.
XXX.
6.

Élet és Tudomány, XX. 1975. febr. 7.

Zádor István
Vénusz 1936. 44. 27.

Zádor István: Bajor Gizi

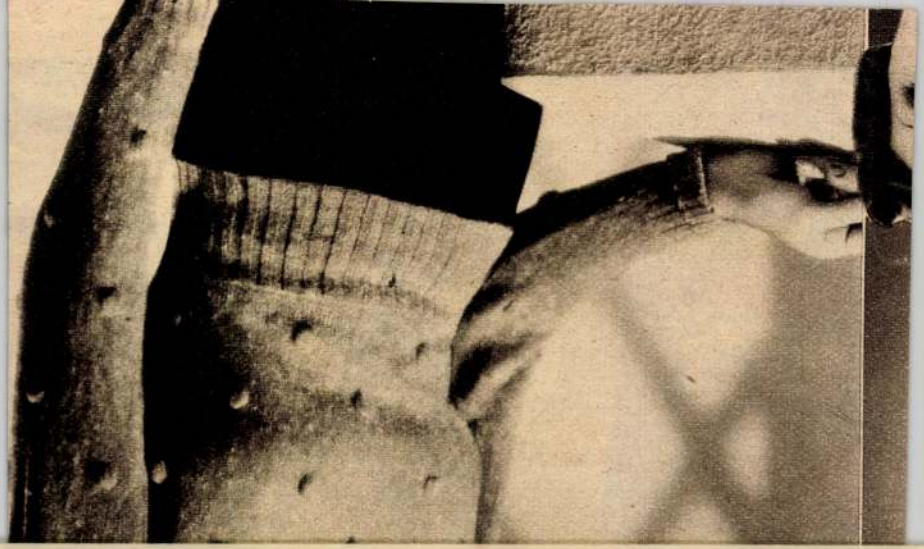

—Esztergom 33—

Lepold-Homer 88-90 l.
Homer 32 l.

dombormű Mária ünnepéről. Mellékoltárokon Sz. Kereszt, Jézus szíve és Sz. József-szobrok.

Lepold-Homer 90 l.
Homer 34 l.

SZENTGYÖRGYMEZEI PLÉBÁNIA-TEMPLOM, építette Csáky Miklós gr. hercegprimás 1751-1757 között. Palafedele 1926-ból.

Szenttamási kap, Sz. Istán tiszt szentelve Volutás szomszat, homlok- [illegible] Sz. Jobb angyalokkal - freskó 1788 előtt ism mest

SZENTTAMÁSI KÁPOLNA [illegible] (Kálvária

Zádor István, grafikus

Calvin téri
részlet

...dő" Budapest
262–266.
. 7.
XXX
6.

Nemrég építettek... A Királyi Várat kaszárnyává alakították át a németek. Kirabolták és feldúlták. Régi termeiben, az arannyal, ezüsttel díszített falak között a németek raktárakat és istállókat rendeztek be... Buda központi része a német fegyverek és harci eszközök temetője. Az északnyugati rész a német katonák temetője: erre próbáltak kitörni a bekerítés gyűrűjéből... Pest és Buda ma két külön világ. A túlsó partról látni a megtisztított pesti utcákat. Buda lakosai reménykedve és vágyakozva néznek át Pestre".

A pesti utcák azonban még csak a budaiak szemével tisztán. Nagy feladat az ostrom alatt összegyűlt, elszállítatlan

nek 80—90
városi villa
kocsijából
juk —, mi

A Duna
választotta
Igaz, az el
eggyé kap
suth-híd é
dik —, s
nuárban a
köttetést;
*dak** kötik
kéről írja
vasója:
*gyülekeztü
férfiak, nő*

Zádor István

205	Önarckép	Olajfestmény
206	Az Alster partján Hamburgban	Rajz
207	Goslar	„
208	A hildesheimi dom előtt	„
209	Till Eulenspiegel háza előtt Braunschweigban	„
210	A braunschweigi városház	„
211	A Bieberich kastély Wiesbaden mellett	„

Cöhbelick IV. kiáll

Nemzeti Szalon

1923

SZÉPMI

HAVI FOLYÓIRAT, MEGJELENIK MINDEI
FELELŐS SZERKESZTŐ VITÉZ NAGY ZO
KIR. MAGYAR EGYETEMI NYOMDA, BUD
— LAPZÁRTA MINDEN HÓ 15-ÉN — KÉZI
DÍJ ÉVI 20 P. SZÁMONKÉNT 2 P. — PO
KIR. MAGY. EGY

BILDENDE KUNST

MONATSCHRIFT — SCHRIFTLEITUNG
ÖDÖN MARIAY U. ZOLTÁN VITÉZ NAGY

ADMINISTRATION: KGL. UNG. UNI
VERSITÄTSDRUCKEREI, BUDAPEST VIII
MÚZEUM-KRT. 6.

JAHRESABONNEMENT RM. 20.

---

régi keret javitást,
valamint minden-
nemü aranyozást
olcsón vállalok.

Telefonhivó:
86-6-70

Hivásra házhoz jövök.

Szives pártfogást kér
ZWICK J.
üveges és képkeretező

Zádor István

Céhbeliek V. kiáll.

Nemzeti Szalon 1924

lásd 5 rend.

Az Est harctéri tudósítójának jelentése az olasz hódítás módszereiről

A GURULÓ TALLÉR HÁBORÚJA

Északi front, november hó
(Az Est kiküldött haditudósítójától)
(Aszmarától gépkocsival, onnan repülőpostával)

Szinte kényelmetlen már az a nagy biztonság, amellyel az olasz csapatok, *anélkül, hogy ellenfelekkel találkoznának, előrehaladnak.* Hol van hát az abesszín hadsereg? — kérdik. — Az abesszín hadsereg, amelyről annyit írtak, beszéltek és amely *számban* legalább tízszeresen felülmulja az olasz csapatokat. Ez a hadsereg még mindig

sehol sem látható.

Kisebb csoportok, bandák próbálkoznak itt-ott áttörésekkel; ezek a meglepetésszerű rajtaütések követelhetnek ugyan némi áldozatot, de *jelentős katonai eredményekre nem vezethetnek.* Az eddig követett rendszer szerint, az északi fronton előretörő olasz csapatok a nehéz terepviszonyok közepette *aránylag lassan* vonulnak előre. Ahova megérkeznek, ott a lakosság és a falvak, városkák vezetői behódolnak.

Ellenállásra a Makalle ellen indított offenzíva első három napján sehol sem találtak.

Miért? Hiszen Makalle környékén még sértetlenül állt ras Széjum serege, mögötte pedig ras Kasszának állítólag a *legmodernebb eszközökkel felszerelt ötven-hatvanezer embere.* A szörnyű terepviszonyokat látva, nem lehet eléggé csodálni, hogy nem akadt egyetlen vezér sem, aki a hazai területet kihasználva valamelyes ellenállást kísérelt volna meg. Öreg gyarmati tisztek, a libiai hadjáratokban küzdött katonák nem győzik hangoztatni, hogy ha ez a háború történetesen valahol Tripolitániában vagy Cirenaicában folyna, akkor lényegesen más lenne a helyzet. Nem egy kétmilliós, de *százezerfőnyi arab sereg is már véres csatákat provokált volna.*

A guruló tallér hódításai

Nem lehet lekicsinyelni az eddig behódolt *raszok, dedsakok, kazmacsok* és egyéb abesszín méltóságok jelentőségét. Behódolásuk után persze már keveset számítanak, de ha bevehetetleneknek látszó ambáikba huzódtak volna vissza, harcra kényszerítve az olasz sereget, akkor ez alig egy hónappal a háború megkezdése után még nem állhatna Makallénál. Ebben a háborúban, — mint előre látható volt — *óriási szerepe van*

a guruló tallérnak.

Abesszíniát Olaszország csaknem teljes egészében megvehetné pénzért. Persze, ha nem állna *fenyegetően erős hadsereg* az alkudozó felek mögött, akkor a kis törzsfőnököcskék, falusi kiskirályok és valódi nagyurak *lényegesen magasabb árakat szabnának,* mint a kényszerítő körülmények hatása alatt. Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy Abesszínia társadalma remekül fejlett példánya annak a bizonyos *állatorvosi lóábrának, amelyen minden betegség megtalálható.* A rasok és egyéb feudális nagyurak és a nép között *minden érdekközösség megszakadt.*

A földhözragadt szegény nép előtt *egészen új világ nyílik meg,* amikor látják, hogy a hódítók nem nyomulnak be a tukulokba, nem szedik el a maradék durát, nem hajtják el a sovány állatocskákat, hanem

élelmiszert osztanak és pénzt adnak mindazért, amire szükségük van.

Abesszíniában van vallásos érzés (mohamedán vagy keresztény), erős a családi és vérségi kötelék érzése is, nem csekély a mesterségesen szított idegengyűlölet, de a hazafiasság és a haza fogalmának ismerete, egy alig párszáz főből álló intellektuális rétegen kívül, *nulla.*

Az abesszin paraszt számára van *jó úr* és *rossz úr.* Jó úr az, aki kevesebbet rabol és kevésbé uzsorázza ki, mint a másik. Miután pedig az olaszok már az első órákban bebizonyították, hogy *jobb urak, mint az eddig ismertek:* nem nehéz a meghódított területekhez közelfekvő falucskák főnökeinek népükkel megértetni, hogy *az úr-cserén csak nyerhetnek.*

Nyer rajta a ras, a dedsak, a többi furcsanevű vezér és nyer rajta a nép is. Csak az abesszin állam (ha ugyan van ilyen) vész el a nyereségben.

Három trónigénylő

A társadalmi problémán felül a vallási kérdés, a keresztény-mohamedán ellentét is lényegesen megkönnyíti az olasz térhódítást. *Aussa* szultánja, *Mohamed Yaya,* már régóta kacsintgat az olaszok felé és a síkföld mohamedánjai reménykedve néznek Dsibuti felé, ahol az ismeretlen sorsú, mohamedánoknak kedvező detronizált uralkodónak,

Ligg Yasunak fia várja Hailé Szelasszié csillagának letűnését.

Ebben a pillanatban *három trónkövetelő* reménykedik az olasz fegyverek győzelmében. Az első Ras Hailé Szelasszié *Guksza,* Adigrat ura, Tigré olasz kormányzója, aki elsőnek hódolt be az olaszoknak. Ras Guksza veje Hailé Szelasszié császárnak, de éppen ebből a családi kapcsolatból született a *két férfi közti szenvedélyes gyűlölet. Zenetework,* Hailé Szelasszié lánya, Ras Guksza felesége, négy évvel ezelőtt megbetegedett. Férje *európai* orvost akart hivatni, azonban a kopt papok szenvedélyesen követelték, hogy *velük gyógyíttassa* a tüdőgyulladásban megbetegedett asszonyt. Amikor pedig Ras Guksza mégis mindenáron európai orvost akart hivatni fiatal feleségéhez, a papok Addisz Ababába, a négushoz fordultak segítségért, aki — főleg az abban az időben amúgyis elégedetlenkedő papok megnyugtatására — szintén eltiltotta leányát az európai orvos segítségétől.

Zenetework meghalt. Hailé Szelasszié még csak nem is hagyta leányát Adigratban eltemettetni, hanem holttestét Addisz Ababába vitette és ott földeltette el. Hailé Szelasszié Guksza túl gyenge volt akkoriban ahhoz, hogy apósa akaratának ellenszegüljön, de az első megfelelő alkalmat megragadta, hogy *átpártoljon az olaszokhoz.* Ras Guksza bízik abban, hogy

olasz győzelem esetén ő ülhet majd Salamon király trónjára.

A másik trónkövetelő Ligg Yasu, az abessziniai mohamedánokban bízik, a harmadik pedig Mohamed Yaya, a *Hararhoz vezető útért* akar megfelelő kárpótlást kapni.

Graziani módszerei

Az árulásokkal, behódolásokkal tarkított háború kétféle módon folyik. Északon, ahol Akszum felől *Maravigna,* Entisótól *Piazió Biroli* és Adigrat oldaláról *Santini* tábornokok csapatai, Dankáliából pedig a tevésosztagok indultak a nagy Makallé elleni offenzívára, szabályszerű, katonaiskolában tanítható, »európai« háború folyik. De délen, *Graziani* csapatainál lényegesen másképp állnak a dolgok.

Graziani tábornok,

a gerillaháború nagymestere a déli harctéren a libiai hadjáratban már jól bevált módszerhez folyamodott. Naponta néha 100—200 kilométerrel is előretör tankjaival és teherautóinak segítségével, megtisztítja a környéket, aztán *visszavonul állásaiba,* amelyeket csak óvatosan tól előre. Igen nagy benszülött bandákkal már megtisztította az Eritrea és Brit Szomália melletti határvidéket, ahol *a legnagyobb mértékben folyt a fegyvercsempészés* és a benszülött falvak lakosságát

az olasz vonalak mögé

telepítette.

Graziani eszközei nem mindig felemelőek, de hasznosak és ezen a vidéken egyedül üdvözítők. A déli fronton lépésről-lépésre kell letörni Ogaden vad törzseinek ellenállását és csak úgy lehet megtisztítani a Harar felé vezető utat, ha a meghódított területek lakosságát *a háború idejére máshova viszik.* A terep nehezebb északon, de a háború — egyelőre legalább is — *délen sokkal véresebb, komolyabb volt.* Hogy mennyire sikerül majd a mostani, aránylag békés eszközökkel továbbjutni és milyen mértékben kell majd erélyesebb eszközökhöz folyamodni, az jórészt a guruló ezüsttallér hatásától függ!

Barcs Imre

Töltsük a karácsonyt Abbaziában

Az Est Utazási Iroda az Ibusz-szal karöltve, mint minden évben, ez évben is megrendezi a magyar utazóközönség legkedveltebb utazását: a karácsonyi különvonatot Abbaziába.

A különvonat december 26-án indul és január 2-án, illetve 6-án érkezik vissza.

A részvételi díj 118 P.

Jelentkezés és felvilágosítás: *Az Est* Utazási és Menetjegyirodájában, VII., Erzsébet körút 18—20. Tel.: 455—50. *IBUSz,* MÁV Hiv. Menetjegyiroda, V., Vigadó tér 2. és az összes fiókirodák.

UNITED STATES LINES

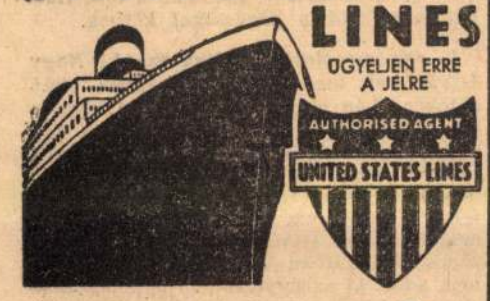

NEW YORK-ba

Hamburgból:

Az United States Lines legújabb és a világ leggyorsabb kajütgőzöseivel

President Harding	1935. nov.	27*
Washington	1935. dec.	3*
Manhattan	1935. dec.	14*
Washington	1935. dec.	29*

*Behajózás előző este

Olcsó körutazási jegyek
Hamburg—Havre—New York

UNITED STATES LINES
a Baltimore Mail Line vezérképviselője
Budapest, VIII., Fiumei út 3. Telefon: 36-6-95

Kezdődő ütőérelmeszesedésnél reggel éhgyomorra egy pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz úgy az alhasi pangást, mint az emésztés renyheségét megszünteti, a rekeszizom emelkedését csökkenti és a magas vérnyomást mérsékli.

TARPAN hajcsepp korpa ellen!

A Tarpan hajcsepp olyan hajtápszer, amely megerősíti a fejbőrt és koncentráltan tartalmazza a haj növése, táplálása, egészséges megmaradása szempontjából nélkülözhetetlen tápanyagokat.

Férfiak és nők naponta használják. Nem rontja a frizurát, nem bántja az ondulált hajat. Gyermekeknél ajánlatos korpa és hajhullás megelőzésére használni.

Két hónapra elegendő csomagolás ára P 3.60.

HÍREK

— Árverést kértek egy templomra. Mint a Prágai Magyar Hírlap írja, a pozsonyi nyugdíjbiztosító intézet, amely követelései behajtásánál tudvalevően a legerélyesebb eszközöket veszi igénybe, önmagát múlta felül azzal a beadvánnyal, amelyet a közelmultban nyujtott be a bírósághoz. A beadvány a szalókai magyar református egyházközségtől követelt hátralékos nyugdíjjárulékok fejében azt kívánta, hogy tűzzön ki a bíróság *árverést a szalókai református egyházközség tulajdonában levő templomra.* Ez a kívánság a Kárpátalja lakosságának legszélesebb rétegeiben nagy megütközést keltett, mert még nem volt példa arra, hogy templomra kértek volna árverést.

— Bécs is csendrendeletet ad ki. *Bécsből* jelentik: Az új közlekedési rendelet elkészült és a tervezet alapján biztosra veszik, hogy a jövő év elején *életbelép az éjszakai tülkölési tilalom.* Egyelőre este 11-től reggel 6 óráig lesz tilos a tülkölés, de néhány hónapi próbaidő után budapesti és londoni mintára a nappali órákra is kiterjesztik a tülkölési tilalmat.

— A Nemzeti Szinház igazgatójának adta ki magát egy sántító szélhámos. A *Kammermayer Károly* uccai *Seffer*-féle sportüzletben néhány nappal ezelőtt beállított egy fiatalember, aki az üzlet tulajdonosának *dr. Németh Antalként mutatkozott be.*

— *A Nemzeti Színház igazgatója vagyok,* — mondotta a kopottas öltözékű, *jobb lábára erősen sántító fiatalember* — most készítjük elő egy új magyar darab bemutatóját. Egyik felvonás sportszobában játszódik. Szükségünk lenne egy sportszoba-berendezésre.

Érdeklődött az iránt, mennyibe kerül a kölcsöndíja a sportberendezésnek, majd megállapodott a tulajdonossal, hogy elküld a holmiért. Az üzletből azonnal feltárcsázott egy számot, *mintha a Nemzeti Szinházzal beszélne,* utasítást adott a «rendező úrnak», hogy másnap reggel küldjön el a céghez a bordás falért, a szobacsónakért és a gyűrűhintáért. Másnap reggel a Nemzeti Színház küldöttje nem jelentkezett az üzletben. Sefferék azonban megtudták, hogy a sántító fiatalember dr. *Németh Antalként más soprtüzletekben is járt* s mindenütt ugyanazt mondotta, mint náluk. A dolog gyanússá vált, érdeklődtek a Nemzeti Színháznál. Ekkor derült ki, hogy *nem dr. Németh Antal volt náluk* s valaki visszaélt a Nemzeti Színház igazgatójának nevével.

A fiatalember, aki *Németh* Antal nevében járt a sportüzletekben, *nem károsított meg senkit,* ezért az a gyanú, hogy egy régebben sokat szereplő *elmebeteg fiatalember* adhatta ki magát Németh Antalnak. Régebben ugyanis ez a fiatalember, aki erősen sántít, elmegyógyintézeti kezelés alatt állott, több ismert író és hírlapíró nevében ártalmatlan szélhámosságokat követett el.

— Baltazár püspök hatvannegyedik születésnapja. *Debrecenből* jelentik: *Baltazár* Dezső református püspök pénteken lett 64 éves, ebből az alkalomból számtalan testület, intézmény, hatóság és a többi egyházak vezetői keresték fel.

— Fegyveresek rohama egy macedón helyőrség lőszerraktára ellen. Gorna Dsumája macedóniai városban egy fegyveres csoport kísérletet tett arra, hogy *behatoljon a helyőrség fegyver- és lőszerraktárába.* Az őrség ellenállott és a küzdelem során *ketten megsebesültek.* A támadók végül is kénytelenek voltak visszavonulni. A hatóságok intézkedésére azonnal katonaság zárta le az egész várost és igen sok embert letartóztatott. A letartóztatottak száma, hírszerint, több mint húsz. Részleteket eddig még nem közöltek hivatalosan. A támadók állítólag a tavaly feloszlatott macedón szervezetek sorából kerültek ki.

Aldott állapotban levő nők, ifjú anyák és többgyermekes asszonyok az enyhe természetes **Ferenc József** keserűvíznek már mérsékelt adagokban való használata által is könnyű és hig ürülést, úgyszintén rendes gyomor- és bélműködést érnek el.

— Nyolc hónapra ítélték és szabadlábra helyeztek egy volt ügyvédet. Két évvel ezelőtt számos feljelentés érkezett a rendőrségre *Szattler* Imre kereskedő és dr. *Rácz* Ödön volt ügyvéd ellen. A feljelentések szerint jogtalanul házmestereket szerződtettek és a tőlük felvett óvadékot *elsikkasztották. Szattlert* letartóztatták, *Rácz* Ödön hamis útlevéllel Párizsba szökött és hosszú ideig ott bujkált, míg végül *a magyar hatóságok elfogatóparancsa alapján* a nyáron letartóztatták és átadták Magyarországnak.

Szattlert már korábban felelősségre vonták s különböző bűncselekmények miatt *egyévi és nyolchónapi börtönre* ítélték. A törvényszék Schirilla-tanácsa augusztusban tartott tárgyalást a Párizsból hazaszállított dr. *Rácz* Ödön ügyében. Sikkasztás, csalás, okirathamisítás és zugirászat miatt adott ki vádiratot a volt ügyvéd ellen az ügyészség. Rácz Ödön tagadta a vádakat és védője, dr. *Virág* Gyula a bizonyítás kiegészítését kérte. Kérelmének a törvényszék helyt adott és *a tárgyalást elnapolta.*

Most folytatta le a törvényszék ezt a bizonyításkiegészítési tárgyalást, amelynek végeztével ma délelőtt kihirdették az ítéletet. A perbeszédek során *Herczegffy* Géza ügyész valamennyi vádját fentartotta, dr. *Virág* Gyula védő pedig azt fejtegette, hogy a bizonyítási eljárás során *a vádak megdőltek.*

A törvényszék *csupán csalásban és egy rendbeli okirathamisításban* mondta ki Rácz Ödönt bűnösnek, ezért *nyolchónapi börtönre* ítélte, ezt a büntetést pedig *teljesen kitöltöttnek vette és a volt ügyvédet szabadlábra helyezte.* Az ítélet ellen az ügyész súlyosbításért, a vádlott és védője pedig a bűnösség megállapítása miatt fellebbezett.

Gróf Bethlen István

Magyarország népszövetségi politikája *Irta: Gróf Bethlen István*

Megjelenik a PESTI NAPLÓ vasárnap reggeli számában

— Zádor István kiállítása a Fészekben. Kevés olyan finom művésze van a ceruzának, mint amilyen *Zádor* István. A vékony rudacska úgy kelti életre Zádor papirján a tájakat, városrészeket és arcokat, mint valami varázsvessző. Vonalhúzása egészen egyéni, száz más rajz közül is azonnal meg lehet ismerni az övét. Hegedűművészeket és zongoraművészeket lehet így megismerni egyetlen hangról, mint őt egyetlen vonaláról. Szépen és híven rajzol és különösen szépek s egészen hitelesek, alföldi tájai. A szolnoki táj, a Tisza és a Zagyva, ezek az ő kedves témái, amelyekben meghatottan egyesül a vidék lelke a művész lelkével. Most kiállított kis gyüjteményében az »Akácos út« és a »Tanyák« című két rajz remeke Zádor műhelyének. Néhány igen finom festményét is kiállította a művész, akivel ezúttal is — mint mindig — üdítő öröm volt a találkozás. *(—ny.)*

x **Kékes Szállónál süt a nap — 1000 m.**

x **A belső nyugtalanság** megbénítja a munkaképességet, hatalmába keríti az egész szervezetet és akkor nincs kiút többé belőle. A babkávé és cikória hozzáadása nélkül Áldás kávépótlóból készített tejeskávé megnyugtatja az idegrendszert és így fokozza a teljesítőképességet.

N. Hair - F. Déchiture

a szexuális élet enciklopédiája

A gyermek és ifjúkor • A nemi élet célja és hatása • A fajfenntartás • A tökéletlen szerelem • A nemi élet eltévelyedései • A prostitució

UJSÁGÜZEM KIADÁS
KAPHATÓ MINDENÜTT

— Szabó Dezső üldözött nővére maga kérte letartóztatását. *Debrecenből* jelentik: Szabó Dezsőnek, az ismert írónak 45 éves huga, Szabó Irén, aki egyik tiszántúli határmenti községben lakik, abból tartja fenn magát évek óta, hogy faluról-falura jár a nyári hónapokban és előadásokat tart főként a gyerekek számára. Két évvel ezelőtt egyes állítólagos kijelentések miatt *nemzetgyalázás és izgatás* címén eljárás indult *Szabó* Irén ellen, akit akkor rövid ideig őrizetben is tartottak a debreceni ügyészségen. Mikor elbocsátották, arra kötelezték, hogy ne hagyja el lakhelyét. *Szabó* Irén a napokban megjelent debreceni ügyvédjénél és arra kérte, hogy *az ügyvéd eszközölje ki újbóli letartóztatását, mert a községben, ahol lakik, üldözik, csúfolják, fenyegetik és ezért egyedül a fogházban érezné magát biztonságban.* Az ügyvéd elhelyezte *Szabó* Irént egy ismerős családnál. *Szabó* Irén másnap eltávozott szállásáról és azóta nem adott életjelt magáról. A tiszántúli községben, ahol állandó lakása van, nem tudnak semmit hollétéről.

— Panaszok a Beszkár ellen. *(Panaszos levél.)* Állandóan olvassuk a panaszokat a *berlinitéri* hurokvágányok miatt, de mindig csak a Budáról jövő, vagy Budára tartó közönségről beszélnek. Miért feledkeznek meg a *Váci* út felől érkező vagy arra menő utasokról? Tessék egyszer megpróbálni, hogy *micsoda körülményes utakat kell megtennie annak, aki Ujpest felől érkezik a Berlini térre és a Vilmos császár út vagy Buda irányába akarja folytatni útját.* Tisztelettel: *Aláírás.*

*

(Panaszos levél.) Nem elég, hogy a kisszakasz amúgy is meglassítja a villamosközlekedést, most még *napról-napra új megállóhelyekkel* teszik még lassúbbá a forgalmat. A *Vilmos császár* úton két új megálló létesült, a *Markó* uccai és a *Nagy Sándor* uccai. A Közvágóhíd felől jövő 88-as kétszer is megáll a *Bordros* téren. A Margithíd megállóját most közelebb viszik a vígszínházi megállóhoz. Viszont olyan fontos keresztezésnél, amilyen az *Andrássy* út és a *Vilmos császár* út találkozója, még mindig nem csináltak kettős megállót és ezért állandó a torlódás. Figyeltesse a *Beszkár* a megállóhelyek forgalmát és ehhezképest jelöljön ki új kettősmegállókat, a gyengeforgalmú megállóhelyeket pedig szüntesse meg. Legalább így gyorsítsák a közlekedést. Tisztelettel *V. L.*

x **Ha ég a gyomra,** püffedt és nyomást érez: sava van! Egy szeletke »Savolt« gyomorégésellení csokoládé egy pillanat alatt elmulasztja. Pár fillérért minden gyógyszertárban beszerezhető.

— Megveszett és 14 embert megmart egy fiatal török. *Isztanbulból* jelenti tudósítónk: Egy fiatal mohamedán kézműves, akit veszett kutya mart meg, *dührohamot kapott és 14 embert megharapott, azután szörnyű kínok között meghalt.* A megmart embereket az isztanbuli Pasteur-intézetbe hozták.

— Szabó Lőrinc »Athéni Timon« fordítása. Különös örömmel fogadjuk ezt a kis könyvet, az új magyar Shakespeare-kötetet. Súlyos mulasztás lett volna: nem megörökíteni ezt a csodálatos új fordítást, mely esténként most a Nemzeti Színház színpadán hangzik el. Shakespearet csak költőnek szabad fordítania, szentségtörés, ha más nyul hozzá. Nálunk mindig érezték ezt. Petőfi és Arany voltak első Shakespeare-fordítóink között. Napjainkban Babits Mihály és Kosztolányi Dezső, most pedig Szabó Lőrinc vállalta ezt a nagy és izgató költői feladatot. Az »Athéni Timon« Shakespeare leglázongóbb és legforróbb drámája, csupa keserű líra és elborult társadalomkritika. Szabó Lőrinc megtalálta a shakespearei tragédia számára a legmegfelelőbb mai magyar hangot. Nyelve zengő és ünnepélyes, amellett zseniálisan közvetlen, emberi, mindennapi. Mert Shakespeare nyelve, minden gazdag röneszánsz-pompája mellett is az élet nyelve volt. Szabó Lőrinc átültetésében a szavak a magasból zengnek ugyan felénk, de mégis az az érzésünk, hogy a mi érzéseinket mondják el a mi hangunkon. Érces és mégis hajlékony nyelv ez, klasszikus és egészen modern, nagyon Shakespeare és nagyon magyar. *(B. Gy.)*

Egy hét Budapest életéből

a november 3-tól november 9-ig terjedő héten

1. Születések száma	395	(198)
2. Halálozások száma	267	(305)
3. Öngyilkos lett	10	(9)
4. Házasságkötések száma	285	(228)

(Zárójelben a multheti adatok)

— Házasság. *Angyalfi* Éva és *Mandel* Sándor e hó 12-én, kedden házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Schmiedt Márta és *Kovács* József e hó 17-én házasságot kötnek. (Minden külön értesítés helyett.)

Polatsik József gyógyszerész és özv. *Székely* Béláné házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Szulner Zsuzsát eljegyezte *Barcza* László okl. gépészmérnök.

Jakobovits Anna és *Tevan* Sándor házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Obermajer Károly (Budafok) és *Csesznek*i Teruska (Bia) e hó 16-án a biai róm. kat. templomban házasságot kötnek.

— »Nyomozólevelet adtak ma ki Nagy István volt bíró és felesége ellen« című október 17-én megjelent hírünkkel kapcsolatban dr. *Widder* Miklós, dr. *Nagy* Istvánné *Lubik* Júlia ügyvédje annak közlését kéri, hogy ügyfele ellen csupán egy 50 pengős ügyben adtak ki vádiratot és ügyfele ez alól a vád alól is tisztázni fogja magát. *Nagy* Istvánné ellen más ügy nincs folyamatban és ellene több vádiratot nem adott ki az ügyészség. *Nagy* Istvánné ellen a bíróság nyomozólevelet nem bocsátott ki, Nagyné a tárgyaláson azért nem jelent meg, mert nem kapott idézést.

x **Gyengélkedés idején** az enyhe és igen kellemes természetes »Ferenc József« keserűvíz mindig puha, könnyű székürülést és kielégítő emésztést szerez.

MOST JELENT MEG!

Szirmai Rezső

Mussolini, Kemál, Sztalin és a többiek

A nagy diktátorok életének legérdekesebb fejezetei

Kötve: 2.90 pengő.

Kapható Az Est könyvkereskedésében,
VII., Erzsébet körút 18—20

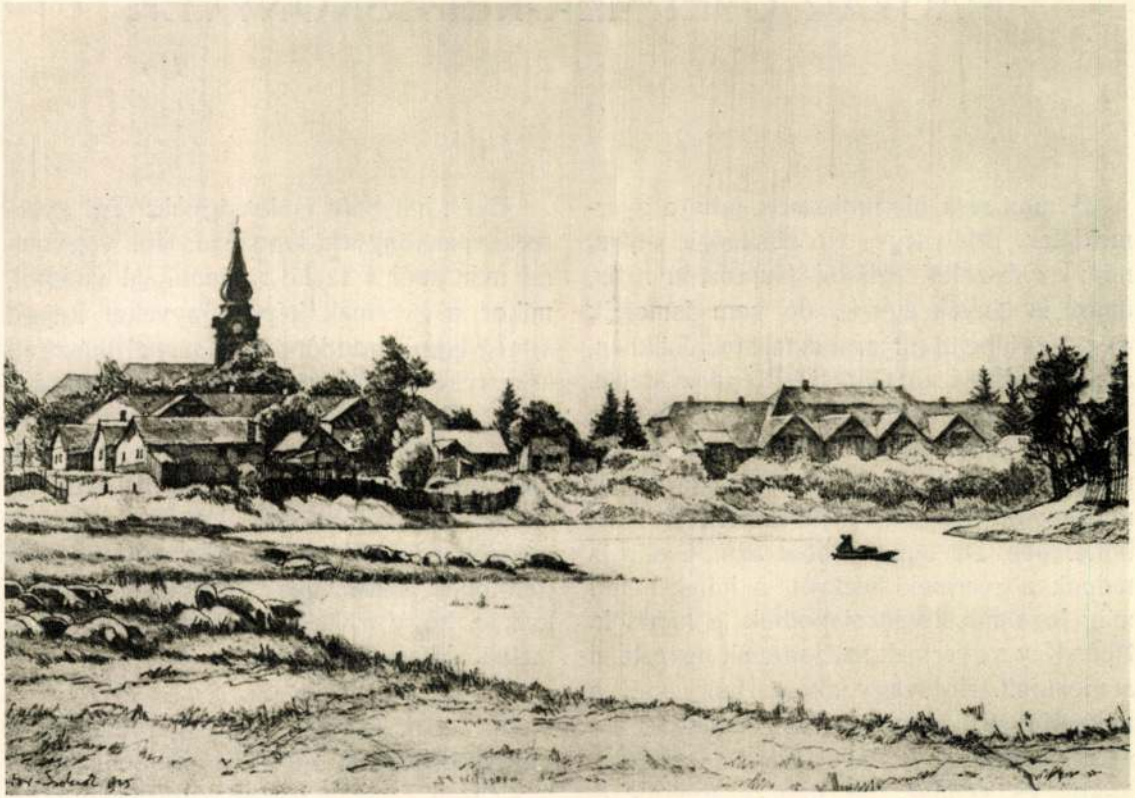

ZÁDOR ISTVÁN: A SZOLNOKI MŰVÉSZTELEP A ZAGYVA FELŐL. Rézkarc

MAGYAR MŰVÉSZET 1927. 611, 619. l.

Zádor István

MAGYAR GYERMEK-KÉPESKÖNYVEK

Semmi sem oly titokzatos, mint a gyermeklélek. Mélysége és sötétsége olyan, mint az éjszakai égbolté. Kupoláján itt is, amott is fények égnek, de nem ismerjük őket. Körülbelül ott tartunk felismerésükben, ahol a csillagászat Galilei és Keppler idején. Tudjuk, hogy távoli tüzek ezek, melyek a felnövekedő embernek egész életsorsát irányítják. Tudjuk, hogy a gyermekkori élmények örökké ott fényeskednek a lélek hátterében. De ennél többet azután alig is tudunk a gyermeki lélekről. A háború előtt még legalább kíváncsiskodtak a tudósok. Ellen Key a gyermek századának nevezte el a mostanit. Hol vagyunk ma már ettől a tudományos romantikától? Ez a század a véré és aranyé, az üzleté és a dacosságé, Marsé és Vénusé. De nem a gyermeké, akinek fenségéről annyi parancsolatot írtak a múltban.

Ezért hat naív mulatságnak: régi gyermekképeskönyvek lapozása. Hol vagyunk mi már attól a szelíd romantikájú világtól, mikor a gyermek képeskönyveket kapott s még hozzá gondos, művészettel illusztrált könyveket? Hol vagyunk a reformpaedagógia ábrándvilágától? Mikor még hittük, hogy a tarka képek, a finom meseszövés meg fogja nemesíteni a serdülő nemzedékek ízlését. Kissé hitetlenek lettek a legoptimistább nevelők is. És még sok-sok nyugalomnak, békességes évtizednek kell következnie, hogy a világ a képeskönyvek örömeibe tudjon feledkezni...

*

Az első jelentős képeskönyv-kiállítás Magyarországon 1914-ben volt. Az Iparművészeti Társulat gyermekművészeti kiállításának keretében mutatták be a világ legjobb képeskönyveit. Itt a könyv mint a

látszólag csakis ez a színekkel való játszás és gyönyörködés fedeti be, látszólag tárgy, értelem nélkül. Max Osborn, a kitünő berlini kritikus Kandinskyhoz hasonlítja a szerinte csupán csak színfoltok összehangolását kereső művész szándékát, — holott valójában épp ellentétben az említett, tárgytól és motivumtól teljesen független expresszionistától Odilon-Redon sokkal inkább költő és gondolkodó vagy lirizáló lélek mint bármely más festő. Nem is szólva Pegazusairól, Apollójáról, misztikus női fejeiről, melyek virágok tarka csoportjában egy-egy érzést akarnak érzékeltetni sok finomsággal, de mindig a giccs határához közeledve, — a látszólag tárgytalan csendéletszerű képecskék, vagy lepkecsoportok is csupán másodsorban kolorista festő munkái (noha kétségtelenül a finom színérzék és tiszta színkeverés legnagyobb erősségei e művésznek) — mindenekelőtt misztikus költő, aki böcklini meseszeretettel regél ecsetével. «Apolló szekere» című képén tünik ki ez a tendencia a legszembeszökőbben: teljesen színtelen lilabarna kép, amelyen a cél, a fődolog a repülés, az istenieség, az ürben-lebegés kifejezése; szín, kompozició, festésmód másod- sőt tizedrangú szempontok.

TÁRLATÁBÓL FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK TAVASZI TÁRLATÁBÓL

INTERIEUR ZÁDOR ISTVÁN FESTMÉNYE

Művészet 1914-

Schulte kiállításai kétségen kívül a leglátogatottabbak mindég; úgyszólván udvari szállítók kirakata, udvarképes festők kiállító-alkalmatossága. A termekben nyüzsögnek a tisztek, nyugalmazott hivatalnokok, öreg dámák, más kiállításoktól szigorúan eltiltott fiatal leányok nevelőnőikkel. Ezúttal a kiállítás java László Fülöp néhány új arcképe, közöttük a császár fivérének Henrik hercegnek két igen friss és jellegzetes portrait-ja. A művész egész jellemző ereje, bátran idealizáló udvariassága és nagyon sok kitünő festői tulajdonsága megnyilvánul ez új vásznakban, feltünő csupán két női arcképén a nyak és vállak kellemetlen, erőtlen rajza, — a természet alighanem oly kevés segítő támpontot nyujtott a mindent megszépítő szándéknak, hogy bizonytalanság, ingadozás és szervetlenség lett a támasznélküliség következménye.

Hans von Bartels hátrahagyott műveiben sok van abból a pietásból, mélyre-törekvésből, aminek hiányát fentebb sajnálkozással emlegettük. Hogy nem szélesebb láthatáiú, nem megrázó erejű, nem új fogalmakat jelentő festő volt, az nem von le sokat abból a jóleső és felmelegítő gondolatból, hogy minden képességét rajongó szorgalommal és a természet imádatával törekedett minden atomnyi erejével megfeszíteni, kihasználni — legjobb meggyőződése szerint. Finom valeur-ü sötét holland falúi világosszürke egükkel, a tengerparti leánykép széles és meleg látása, s főleg a viharos tenger-képek, értékes és őszinte dokumentumai egy művészetét szeretettel megbecsülő léleknek.

A kiállítás «clou»-ja egy szörnyen gyenge rajzú óriási kép, amely a trónörököst és huszárait Leistikow-ra emlékeztető tájba beállítva lovon ábrázolja, — teljesen érdektelen gyenge (persze nagyon megcsodált) munka. A bécsi Matsch fejedelmi arcképvázlat sorozata, mely a német uralkodók hódolását királyunk előtt ábrázoló nagy vászonhoz készült, jellemző és becsületes, bár korántsem érdekes dolgok. Ezeken kívül a kiállítás alacsonyrangú és érdektelen. Bár Giallina korfui festőt a császár nagyszámú vásárlással tüntette ki, semmiféle qualitással nem bír, szintelen, erőtlen, dilettáns. Van egy szégyenteljesen gyenge nagy terem, ahol a közönség a legjobban gyönyörködik: «Jagd und Sport» a neve, igen jellemzően e «művész»-csoportnak mely ügyefogyott és giccses kutya

A Műcsarnok téli tárlatából. Zádor István: Feleségem arcképe

tagoknak két koróna negyven filler és ezért a következőket nyerik:

1. A kiválasztott anyaghoz való könyvek listája. A választott kurzus lehet szépprózа, dráma, lirai, epikai költészet, történelem, életrajzok, utazás, filozófia, művészettörténet, természettudomány, lélektan, vagy bármi más tárgyú. Az ajánlott könyvek mindig igen jutányos kiadásuak.

2. A tagok megkapják az évnek nyolc hónapján át havonként megjelenő folyóiratot, amelyben már magában is sok tárgyra egészen elegendő információ van; vannak benne továbbá cikkek a legjobb könyvekre, azok szerzőire, ezek korára vonatkozólag.

3. Ha az új tag kívánja, az egyesület révén is bejuthat már létező, megalakult olvasókörökbe.

4. Levelezés útján bármikor számot tarthat fölvilágosításra, magyarázatra az egyesület központja részéről.

5. Az egyesület kölcsönadja az egyes tárgyak illusztrálására való úgynevezett portfoliokat. Ez a praktikus dolog az egyesület egyik hölgytagjának kitünő eszméje, aki úgynevezett portfoliokat (képes mappákat) vezette be az egyesület munkásságába. Ugyanis ami kép, metszet, karcolat, levél vagy bármi más érdekes dolog összegyüjthető, mondjuk Michelangelora, Byronra, Garibaldira, Dantera vonatkozólag, azt az illető névvel jelzett nagy mappába összegyüjtik és ezt az egyesület díj nélkül kölcsönadja a körök kértére. Nem szükséges mondanunk, hogy olyan anyagkincs megismerése válik így az egyes emberek számára lehetővé, amilyenben magántanulmányok révén alig volna részük.

6. Az egyesület bizonyítványokat is ad kívánatra, jelezve ebben, hogy milyen könyvek studiumán mentek át. Az úgynevezett general course (általános kurzus)

Uj Idők 1913. II.

könyvek száma szinte a mértani haladványok módjára szaporodik körülöttünk és így egyre nagyobb a probléma minden gondolkozó ember számára: Hogyan találjam meg az igazán érdemeset, a legjobbat; és hogyan leljek a hozzá vezető fokozatos lépcsőre, még pedig időveszteség nélkül.

Gondolkozó olvasót mondtam. Mert csakis ez érzi a nehézséget. Aki ezt érzi, az már eddig sem rosszul olvasott és aki így vezető kezet keres, az ezután még jobban kíván olvasni. Egy egész országnak csak az fog nekivágni azzal a gyerekes önteltséggel, hogy: „majd eltalálok én mindahhoz, amit érdemes látni", aki eddig nem igen ismert mást, mint a maga falujában a „kis köz"-t.

Már a legkevesebb jól, okosan és haszonnal való olvasás is alázatos beismerésére kell hogy indítson bennünket annak, micsoda végtelensége áll előttünk a kincsnek nemcsak akkor, ha minden ország minden ágú irodalmára gondolunk (mert hiszen azt a képzelet sem tudja berepülni), hanem már akkor is, ha gondosan kiválasztott egy-egy ágról, irányról szólunk.

Hogy olvasni jól, élvezettel és haszonnal éppen olyan nagy privilégium, mint amilyen feladat, arra jellemző az, hogy erről olyanok, mint Goethe, Arany, Hugo, Shakespeare, Chaucer milyen lelkesedéssel és milyen gyakran szóltak. De viszont a rosszul, a vaktában, a haszon nélkül, sőt a kártokozó módon való olvasásról is ugyanilyen erős hangsúlyozással szóltak a legnagyobb elmék. Leghasznosabb ezek közül a megemlítésre (talán mert a legtöbbünket környező veszedelemre utal) az, amikor Schopenhauer arról szól, milyen kár az, ha valaki tüstént olvas és mindig olvas, mihelyt egyedül lehet a saját lelkével. Azt mondja: A könyvek főfeladata nem az, hogy minden gondolatot készen adjanak át a mi agyunkba, hanem hogy abban ébresszenek és abból fejtsenek ki gondolatokat. Könyvet akkor kell a kézbe venni, mikor az ilyen processzust meg akarjuk indítani, de éppen ezért ne olvassunk mindjárt, mihelyt egyedül maradunk a saját lelkünkkel; — hátha annak is van mondanivalója. Azt elhallgattatni, vagy más irányba kényszeríteni „gleich nach einem Buche greifen ist Tollheit" vágja oda az író keményen.

Szóval, az, hogy az olvasás mennyisége, a „megevett' könyvek száma nem a fő, sőt nagyon is nem a fő, az talán már csak azelőtt a rettenetes, de szerencsére, egyre fogyó, olvasótipus előtt nem világos, aki természetesen egyebet, mint regényt, elbeszélést soha nem olvas, de ami ennél is nagyobb baj, a regényben is csak azt látja, hogy A. szereti B.-t, C. pedig D.-t szereti és ennek az expoziciónak megismerése után aztán száguld a regényen végig egyedül a végkifejlés, „vajjon megkapják-e egymást" kérdésére szegezve a szemét, közben mitsem élvezve a megírás minőségéből, az író egyéniségéből, lélektani fejlődésből, jellemzésből, epizódokból, — éppen úgy, mintha valaki Archangeltől Gibraltárig úgy száguldaná Európát végig, hogy a vasúti kocsiból semmi szépséget se látna meg, mert hiszen csak az a fő, hogy odaérjen a végponthoz.

De ha ettől a tipustól elfordulva ahhoz a, szerencsére, számban egyre növekvő fajához fordulunk is az olvasónak, aki igazán jó szándékkal, gondolkozva olvas, akkor is, mint nagy, nagy, komoly és kérlelhetetlen igazság áll elénk az Ars longa, vita brevis est! Hogy legyen elég egy emberélet az irodalom mérhetetlen kincsesbányának átkutatására? Mire a legszebb drágakő-kristályokhoz érnénk vezető híjján, talán már késő is van.

Zádor István

Bajor Gizi a Szinyei-Merse Társaság tagja

Mint ismeretes, Bajor Gizit a Szinyei-Merse Társaság tagjai sorába választotta, úgyis, mint lelkes műpártolót, úgyis, mint a legkitünőbb műértők egyikét. Abból az elgondolásból kiindulva, hogy egy ilyen előkelő művésztársaság tagjának kijár egy kiállitás, mi ezennel megrendezzük az első Bajor Gizi-tárlatot. Ez a tárlat egészen új: a művésznőről idáig készült portrék-

Zádor István: Bajor a »Krétakör«-ben

Színházi Élet 1936. 7. 27.

Zádor István

Zádor István két portrét is festett Bajorról

13

Színházi Élet

1936. 7. sz.

ZÁDOR ISTVÁN: TUTAJOK A TISZÁN.

Németh József dr.
Szolnok és művészete
Évk. KMT 1929 49. l.

VÍDOVSZKY

11813.

Zádor István:

Zita királyné megkoronáztatása.

Az előtérben szemlélhető, a hol jobbról az oltár felé fordultan térdelő királynét az ország primása: Csernoch János és a nádor helyettése: gr. Tisza István, kiket az ország nagyjai és a segédlező egyháziak vesznek körül, szt István koronájával a jobb vállon érintik, míg baltól a menyeretes trónuson IV. Károly király ül. Felirata alól

balra: Zita királynét megkoronázzák

jobbra: Zádor 1916: XII. 30.

Grafitrajz, mérétei 28·9: 39 cm.

Ltn. 21679.

Szakl. 22-917.

577-917-3.

Ára 250 K.

V.

Ágai Adolf. Zádor István rajza

Ágai Adolf

Tavasszal nyolcvanadik születésnapját ünnepeltük, — most már az ősz avarja alatt pihen a rákoskeresztúri temetőben.

Ágai Adolffal a régibb magyar írók egyik legérdemesebbike szállt sírba.

Friss tolla kezdeményező erejű volt, szervező tehetsége a korabeli írók színét-javát tudta együttes munkára egy sorba állítani.

Ritka sokoldalusággal végzett alapvető munkát. Mint *Forgó bácsi* megindította az első magyar gyermeklapot, a Kis Lapot.

Mint *Csicseri Bors* szerkesztette s irányította a legnagyobb stílusú magyar élclapot, a Borsszem Jankót. Míg a Kis Lap szép mesékkel tartotta az apró magyarokat, a Borsszem Jankó nagyerejű politikai harcokat vívott.

Mint *Porzó* alapját vetette a magyar tárcairásnak, amelynek sokáig ő volt legelmésebb művelője.

E hármas munkának egy harmada is elég volna arra, hogy tisztelettel és szeretettel vegyük körül nevét s meghatottan gondoljunk szorgos és fürge tollára, amellyel oly sok szolgálatot tett irodalmunknak.

A budapestieknek még külön okuk van Ágai Adolf halálán bánkódniok. Ő volt ugyanis ennek a büszkén eget kérő fővárosnak legigazibb irodalmi bajnoka. Ő még látta Pestet s még megérte Budapestet. A főváros vele szépült, vele alakult át, vele nőtt. S Ágai volt leghívebb, szerelmes krónikása. A multat kiásta, a jelent megaranyozta. Kortörténeti becsűvé váltak tárcái, amelyeket Utazás Pestről Budapestre című kötetébe gyüjtött.

Valamikor szorgos kézzel fogják e művet lapozni, hogy két emberöltő életét megismerjék a kulturhistorikusok. Azt a két emberöltőt, amely a legfontosabb, a legnevezetesebb Budapest történetében.

Mi írók a toll mesterét szerettük benne: valóban, zamatos magyar nyelvet tudott divatossá tenni s jogába helyezte a keresetlen, természetes előadást, amelytől legtöbb kortársa oly távol állt. Szerettük benne a művészt, akinek új varázsa a közvetlenség volt.

Ennyiféle szolgálatért vagyunk adósai.

Hálaérzettel s meghatottan állunk a friss sírnál, amelyhez minket ennyi szál fűz.

Trézsi

A pétervári Petrovszkáján
Két fogoly honvéd ballagott,
A vállukon tarisznya csüngött
És fent a sapkán szallagok;
A pétervári nagy bazárban
Olcsók a gyöngyök és szivek,
S az egyik honvéd szólt vidáman:
— „Komám, vegyünk a Trézsinek . . . !
Komám, vegyünk a Trézsinek . . . !"

Mert földi volt a két anyának
Közrendi két vitéz fia
És szív szerinti hű szerelmük
Volt nékik Pap Terézia;
Tatár dobok csörgője zengett
És rítt a balalajka bent, —
— „Két éve már, — felelt a másik, —
Hogy Trézsi szolgálatba ment . . ."
Hogy Trézsi szolgálatba ment . . .

Hej, Trézsi, Trézsi, Pap Terézsi!
Székelység legszebb lánya volt,
Gyergyóban és Csíkszeredában
Mindenki néki pitvarolt.
— „De mégis úntig menni készült,
Emlékszel édös egy komám?
Csernovicába' lett a lelkem
Egy baromesznél szobalány . . .!"
Egy baromesznél szobalány . . .!

A pétervári nagy bazárhoz
Egy hintó gördült épp' elő,
Gárdista-tiszt pattant le róla,
S a karján lenge szőke nő.
A szőke dámán bunda volt és
Nyakán vakító ékszerek,
Oszt' sáppadozva nézte végig
A két fogoly honvédgyerek,
A két fogoly honvédgyerek.

Már este volt és elhagyott lett
A pétervári nagy bazár,
S a két vitéz magyar legényre
Már várt a rozsdás muszka zár.
Ballagtak lassan és sötéten,
— Szél fútt a Kárpátok felől —
És szólt az egyik: „Hallod pajtás!
Ellenség lett a Trézsiből . . !"
Ellenség lett a Trézsiből . . . !

Emőd Tamás

Uj Idők, 1916. XXII. 41. sz.

romantikus, félig praktikus, kicsit eszménnyé merevített, kicsit háziassá puhított, félig szép ékszernek, félig pedig segítőtársnak szánt furcsa alakulatot hozta létre. A polgári nő kettőssége, furcsa, visszás helyzete legjobban a felsőbb leányban ütközött ki, férfiműveltsége, mely még a kenyérkeresetre e legcsekélyebb műveltséget igénylő élethivatásra sem volt elég és női élethivatása, melynek gyakorlata ellentmondott az ő furcsán teoretikus, világtörténeten, zongora-etüdökön és bársonyégetésen kiformált lelkének. Az élclap-karrikatura abban a helyzetben ábrázolja, amint pirulva gyúrja a tésztát és a gömbmértan segítségével akarja kiszámítani, hogy mennyi túrót tegyen a gombócba, — a karrikatura ezúttal is emberi illuziók szíve vérét issza. A polgári iskolai műveltség bizonytalan ingoványából a bakfisévek édes mámorán át felsőbb leánnyá komolyodott tipus eloszlik és ezzel a polgári életnek egy olyan szép, de alapjában idejét múlt berendezkedési eleme tünik el, mint a csengettyűhúzó vagy a Makart-csokor.

Mi enyészteti el az élet háztartásából? A feminista fölfogás könyörtelen jelszavakba tudja burkolni átértékelése szükségét, a legtöbben tiszta gazdasági formulák érvényesülését rejtik mögötte. Tulajdonképpen nem csak a felsőbb leány, nem csak a megélhetési viszonyai, a jogai, a reá váró föladatok változtak meg, hanem az egész női psziché más tartalmat kíván, mint negyven-ötven évvel ezelőtt. Ha egyetlen feminista soha egy sort sem írt volna, egyetlen nő kenyérkeresetre utalva nem volna, a nőnevelés ma akkor is a legnagyobb társadalmi reformkérdés volna. A skandináv irodalom tiszta, hideg kontúrjai között született meg a nőkérdés új fogalmazása, az Ibsen, az Ellen Key, a Nyström kitünő ösztönei vették először észre azt az ellentmondást, mely a romantikus hazugságok rongyai s a reális életbe illeszkedő nő lelkivilága közt van. Forradalmi jogkiterjeszkedési mozgalmak, másfelől a női értelmet kicsinylő biológusok iratai, proletár-írónők vitái és ezernyi szenvedésben megtisztult asszonyok önvallomásai, mindez csak a fölfogások tisztázásához vezetett, annak kényszerítő fölismeréséhez, hogy ma a nőiesség jellemvonásai egészen mások. mint ötven vagy száz év előtt voltak, mert az erkölcs, a házasság, a jómód, a műveltség, az emberszeretet attributumai is egészen mások. A gazdasági pillérek recsegtek-ropogtak alatta, az élet új körülmények elviselésére szorította, a feje fölött teoretikus jelszavak harci madarai keringtek, — a nő mégsem csupán ezek miatt lett mássá, mint anyái, nagyanyái voltak. Hanem csodálatos evolúciós folyamatok kényszerétől, amiért egy új nemzedék finomúltabb arccal, élesebb zenei hallással, erősebb szenvedőképességgel születik. Egy új ideálizmus hullámai kapták föl az egész nőkérdést és ezen mit sem változtat az, hogy az eredménye a nő létének reálisabb megállapítása.

A felsőbb leányiskolai kérdés tehát nemcsak a társadalmi termelés leendő egyensúlyának jóelőre való biztosítása, nemcsak pályaválasztási, gazdaságrendeződési, vagy jogkiterjesztési kérdés, hanem egyenes következménye egy társadalompszichológiai tünetnek, mely a női lélek boncolásával kezdődött és a nő értékének teljes fölismeréséhez és fölhasználásához fog vezetni. A felsőbb leány átalakul leánygimnázistává vagy leánykereskedelmi iskolai tanulóvá, de ma már egyetlen józanul gondolkozó ember sem fogja ettől az emberi nem jövőjét félteni, az emberi romantika pusztulását siratni és az emberi társadalomnak ebből kifolyó sülyedését megjósolni. A felsőbb leányból bankhivatalnok, orvos, tanár, író lesz, még nagyobb számmal, mint eddig, — ezzel nem a felsőbb leány tünik el, csak

Ellenségeink táborából. Negyven centiméteres francia lövegnek az ágyuba való emelése

a felsőbb leányiskolai tanuló. A felsőbb leány megmarad, ha más értelemben is, mint eddig, megmarad, mint érzésben, erkölcsi itéletben, akaratnyilvánulásban felsőbb leány. Sőt úgy tűnik föl, mint hogyha a középosztályú és kispolgári osztályú nő e mostani új, átszervezett iskola tipusa mellett kezdene csak igazán kialakúlni a szó igazi értelmében vett felsőbb leány. Az, akit nem a tanügyi osztályozás, a tipizálás, az iskolafaj avat felsőbb leánnyá, hanem élethivatásának tiszta fölismerése. Ez a felsőbb leánytipus, amelyet ott fönn a skandináv hegyek havas ormain gyönyörű lapokra leheltek az írói fantáziák, most jutott el a dél felé áramló műveltséghullámokkal mihozzánk. Felsőbb leány mivolta erkölcsi komolyságában van. Melegségében, mellyel az emberek közös munkájából, örömeiből és szenvedéseiből részt kér. Érdeklődésében, mellyel minden társadalmi fejlődést figyelemmel kísér, sőt mozgat. Sohasem választotta el nagyobb távolság a nőknek meridionális lelki világát, mint ma, amikor a tespedő, elléhásodott, gyönyörök, fényűzések, szegénység és baromi egyformaság robotjában élő nők sarki világai közt fölgyullad az új, felsőbb leány tipusa. Hideg, tiszta ragyogással, egyre szaporodva és mégis egyre elszigeteltebben.

Nádai Pál

A SARKVIDÉK REMETÉJE — MIKKELSEN kapitány kalandjai, — című mű az emberi hőstettek regénye, amelyben a dán kapitány a fehér világ, az örökös hó és jég birodalmának rettenetes veszedelmeivel küzd meg. Az Uj Idők előfizetőinek 8 kor. helyett 4 kor., kötve 10 kor. helyett 5 kor.

Zádor István Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Külföldi rajzok:

A hohenheimi erdőben, 1920, lúdtoll, 19.5x27

Hohenheimi erdőrészlet, 1920, lúdtoll, 27x20

Zádor István kiállítása. 1958. Ernst Múzeum. Kat. 22.l.

MDK

Zádor István Kossuth-díjas festő- és grafikusművész

Külföldi rajzok:

Világitótorony az Eszaki-tengeren, 1922, lúdtoll, 13.5x20.5

Utban Helgoland felé, 1922, lúdtoll, 12.5x19

Zádor István Kiállitása.1958.Ernst Muzeum. Kat. 22.1.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Előfizetési ára
Egész évre 300.000 K
Félévre 160.000 K

Szerkeszti Herczeg Ferenc

Negyedévre 80.000 K
Egyes szám
ára 7000 K

XXXII. évfolyam | 1926 október 3 | 40. szám

Valentine

— Regény —

Copyright by Uj Idők 1926

Írta: **Szép Ernő**

— Csacsi, hisz így nem tudok inni!

S egyet loccsant a pohárban a könnyű málnapiros *refosco*, s úgy megcsillant a lámpafénynél, mintha kacagott volna az a bor is avval a kiscsikócsengő-hanggal együtt, aki az asztal fölött csilingelt.

Ennek a csacsinak mindig olyankor jut eszébe odabuktatni kézcsókra az orrát, mikor az a kezecske kanalat visz a szájnyíláshoz vagy a poharat hajtja vigyázattal fent a kényes crêpe-georgette fölött, mert arra még egy harmatcseppnek se szabad esni.

— Te éédes. — Úgy húzza az é betűt a csacsi, hogy egész kis dallam, mire kimondja az édest. És oda dűl megint avval a fekete homlokával a fehér kéz felé s nézi-nézi megállott mosolylyal és lankatag szemekkel, mintha pityókos volna vagy pedig határtalanúl álmos.

— No, hát engedje, ezt az utolsó kortyocskát. Nem bánt.

— Nem, nem... — olyan szenteskedve nyögi, de csak azt várja, hogy a pohár föl merjen az abroszról kelni, avval hopp! rajtaütött megint az ajkaival a poharat ölelő kézfejen. És olyat vihog, mint a betyár diák és üget a széken hencegősen, roppant örül a sikernek.

— Isten bizony! — a rouge úgy adja, mintha pityergésre hajlana, de persze nevetni fog az is

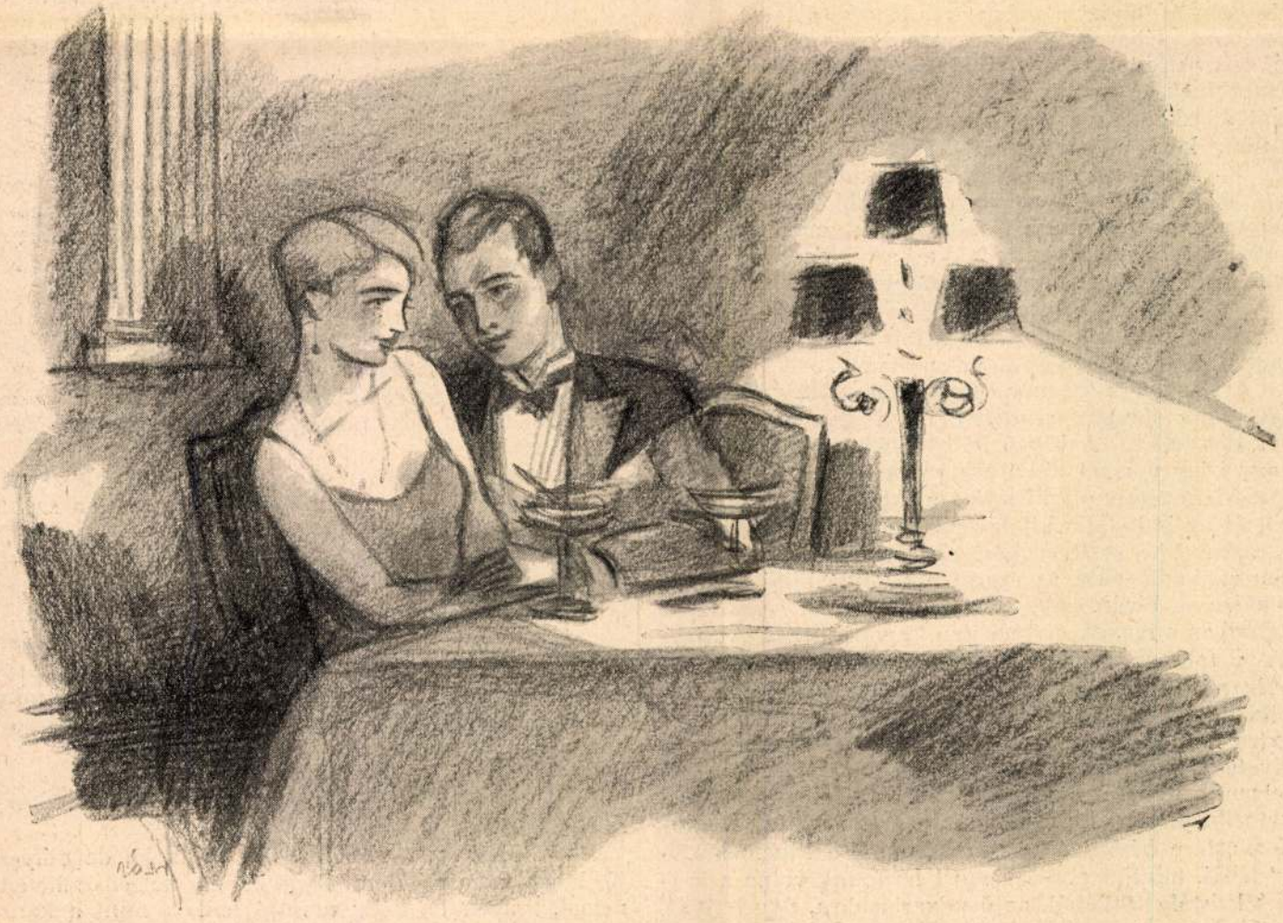

„... És odadül megint avval a fekete homlokával a fehér kéz felé s nézi-nézi megállott mosollyal és lankatag szemekkel, mintha pityókos volna, vagy pedig határtalanúl álmos". Zádor István rajza

„... Csak az őrszemes cameriere állott ott messzire a falnál...“
Zádor István rajza

inkább, miután sikerült ennek a másik széknek hirtelen hátra rukkolni s az édes piros itóka lecsúszott ügyesen azon a világítatlan és lépcsőtlen bárzsingon.

Máris kapja vissza a széket maga alatt a könnyű rózsaság és leteszi a poharat és leadja lassan a jobbkezét az elébe nyúló sötét tenyérre, mint hogyha világos szirom hullana vaslapátra. S nevetős szemei lemerülnek azokra az óriási férfiujjakra, akik egyenkint ágaskodnak és óvatosan maguk közé pántolják a fehér kézfejet, melegen és ércesen.

— Maga a legeslegnagyobb bolond ezen a világon.

Maga Kant se vette volna rosszabb néven ezen a helyen ezt a véleményt, mint az én emberem, aki csukódó szemmel hajolt e felé a bortól vizes szájacska felé s elandalodva hagyta rá hogy:

— A legeslegeslegvilágon.

Mert ez a hely egy rózsaszínű sarok volt a híres Danieli-hôtel éttermében, Velencében...

A kosztoló szála már egészen üres volt, csak ez az egyetlen emberpár szerepelt itt a Louis XVI. stilű paradicsomban. A kígyó hálistennek nem volt jelen, hogy irigy nyelvét kinyújtsa rájok; csak az őrszemes cameriere állott ott messzire a falnál a bejárat mellett és az is inkább kifele nézegetett, mint befele. De varázsos édes az ilyen késő esti magány egy étteremben azoknak, akik az ezerötszáz millió földi lélekből senkire se kiváncsiak, csak egymásra. A csillárok a csöndben a maguk eszméletlen ünnepét űzik a gyöngyfényű falakon. Ők, az az Ádám meg Éva a sarokban, akik némán össze vannak fogózva kezükkel és nézésükkel, ők idegen világításban derengenek, mintha extra hold sütné az ő kikülönített kicsi világukat. Az alvatag fényű lámpa az asztalon, amelynek ombréselyem ernyője a magnolia-fehérjéből felhangolódik a kamélia pírjáig. És azok a túlzott azaleák, akik minden estére frissen érkeznek Rómából a Pincio kertészetéből, mintha csudára most hajtottak volna a karcsú kristály torkából, az ő udvarlásukra, úgy hajtják a férfi meg a nő felé kettészakadt csomóval azokat a szederjesre varázsolt lángszín fejeiket. És a különc kis flóra mellett saját levegője van a kis asztalnak, egy kinyomozhatatlan vegyületű parfum, az ott lappang azon a kezen, azon a selymen, azon az oldalt fésült sárgaréz hajon; attól a parfumtől, amelynek *Mon âme* az ábrándító párizsi neve, nem győz a plastron fölfelé feszülni, hogy a maga lelkének a tengerfenekére szíhassa, vagy még annál is mélyebbre. Fentről vagy alantról vagy a falból vagy honnan alig igaz hegedűszó lopózott egy pár perc óta hozzájuk, most elalélt egészen; és a csöndnél is nagyobb csöndben gyönge madárhangocska nyilallik:

— Jönnek.

Én nem is mertem jól odanézni, nem állok jót érte, hogy a fejük nem volt egy pillanattal előbb összeragadva... a férfifej hátra kapódott és aztán úgy csapta vissza a szemöldökére esett hajcsimbókot, mint a diákkorban, mikor a könyvéből nézett föl.

A főfő cameriere siet oda feléjök, két pincérrel a háta mögött, a blokján egyet hanyatt lapozva. Persze, hiszen ők szóltak öt perccel ezelőtt, hogy fizetni akarnak.

A férfi fölragyog a mindig üdén mosolygó s mindig mélyen elmerült nemzetközi képű főpincérre, ki diszkrét meghajlás után a két fülét átadja rögtön a két halk szavazóbírónak és lehajtott fővel gyorsan megszövegezi a plajbásszal az ítéletet. Míg ez a kurta tárgyalás végbemegy, a férfi-vádlott a legbarátságosabban figyeli azt a fényhidat, akit a csillár vert a főpincér brijjantinos fésülésén, aközben pedig a térde mellett ott szorongatja a kezében a vádlott-társa kezét, akár a gyerek a fiaverebet, akit ő fogott és akit olyan nagyon jó minden pillanatban érezni, hogy megvan, megvan és nem fogom elveszteni.

Az elnök úr, vagyis a főpincér meglett az írással, lekötelezetten bókol a világos eton-nek meg a nehéz barna választéknak, s felfrissült mosolylyal hátrál a blokkot maga mögé kanyarítva, mint ahogy már a tizedik estén teszi, mióta ez a külföldi pár ezt a sarkot megszállotta, csak ma véletlenül nem franciául, hanem angolul jut eszébe magát ajánlani:

— Thank you, sir. Good night.

Tizenegy óra.

Oly türelmetlenül lesi a nagy fiú, hogy a karcsú fehér ujjak beleszorítsák azt a cigaretlit a hosszú zöld émail-szipkába; már gyufát rántott elébe s ott tartja meredeken a kis nyavalya viaszszálat, aki rögtön lekonyúl, mikor meggyujtják.

— Menjünk haza, Tin.

Haza, fel a második emeletre, a loggiára, ahol a holdat szokták tisztelni kettesben.

A cigaretli tüzet kapott és a rouge-os szájacskából az első füst közt melegen és édesen jön a sóhaj a férfi felé:

— Úgy szeretnék már egyszer a bárba lemenni.

— A bárba? — kicsit belecsudálkozott a szóba a férfi, mintha hirtelen nem tudná, mi is az a bár?

— Nem is láttunk még itt semmit az életből. — Megcirógatta sürgősen a férfi térdét. — Csak egy kicsit. Gyurka...

A férfi rátapasztotta a tenyerét arra a drága hizelgő kicsi kézre lenn, és csak ingott a feje jobbrabalra az élvezettől, hogy ezek a kék szemek mily angyali gyöngéden tudják a kérvényező hangocskának a pártját fogni.

— Te édes éhédes édes.

— Jó? — s máris libbent föl a székről a rózsaszín pillangó.

— Jó, jó... — hát hogyne volna jó, de milyen jó, hogy valami tőlem függ és én megengedhetem neked, milyen jó, hogy nevetni hallak, mint a karácsonyesti csengettyűt, milyen jó, hogy a világra jöttem és itt leltelek és imádhatlak tégedet.

És mint az áldást, úgy adta rá a mosolygó vállakra azt a pehely szürke-mókus keppet és aztán indulóban keppestől odakarolta s hajolt lefele hozzá, s nyúlt a hetyke zöld szipka után, az most nagyon nem jó helyen volt az alatt a két pici bajuszformára szabott rouge alatt.

— Vigyázz . . .

— Vigyázok.

Ahogy vigyázni szokott egész nap a templomokban is, mikor az összes szentek és az összes angol öregasszonyok szemeláttára csókolja szájon ezt a védtelen gyöngeséget.

— Mindig tönkretesz! — és már jön ki a préselt velencei tasakból a tükrös aranyszelence meg az aranyos piros plajbász, korrigálni. Közben a gonosztevő a jobb karral magához szorítja a szegény kis mártirt, úgy viszi s nézi kimondhatatlan gyönyörűséggel ezt a cicamunkát. Nem tudom, mennyiért nem adná, hogy az a villogó orrocska hogy megfeszül ott a tükörben és hogy hogy iparkodik a felső ajak a crayon alatt lejebb és lejebb húzóckodni.

Kész. Akkor aztán a nő, hogy még egy támadásnak ki ne legyen téve, ügyesen elcsusszan a szorításból és kacagva szalad a szőnyegen előre, ez a hosszúlábú legény az ajtó előtt tudja csak a lebbenő keppnek a szélit elkapni.

No most rendesen kell viselni magukat a boldog gyerekeknek, ez már az emberek világa. Szép komolyan, amint illik a nehéz renaissance-mennyezet alá s a csendtartó márvány-oszlopok közé, úgy szállanak alá megmért lépésekkel egymás mellett a félemeleti lépcsőn, leadva az alvadt vérszín szőnyegnek a tekintetüket. Éppen csak hogy a kisujjukat merik összefogni itt a fenyegető mondain tündöklésben, és azt is csak a keppnek a diszkréciója mögött.

Végre most a hátuk mögött megsúghatom, kicsodák ezek a fiatal velencések. Hogy magyarok, azt nem kell mondanom, hiszen már odafenn méltóztattak a szavukat hallani. A szmokingot, akit Gyurkának hallottak szólítani, Békász György nagyságos úrnak tisztelhetjük, mellékfoglalkozására nézve mérnök; a főfoglalkozása szemmelláthatólag az, hogy legalább a kezét érintse minden percben ennek a mellette lábujjhegyen ereszkedő tündérnek. A tündér pedig az emberi világban úgy szerepel, mintha a Poóy Palya nyugalm. min. tan. őméltósága tulajdon leánya lenne, Poóy Valentine kisasszony . . . pardon nagyságos asszony, már idestova két hete Békász Gyurkának a felesége. Milyen természetes ez így, ugyebár, hogy egy nagy erős barna Ádám meg egy szépséges kis szőke Éva együtt lejtsenek szorosan az egymás oldalán a lépcső szőnyegén, meg a született virágos Földön. Olyan természetes és olyan szép és olyan csodálatos dolog ez. Ó de még milyen csodálatos, ha tudnák! Mert ezt a Békász Gyurkát még úgy hat héttel ezelőtt nem is tudom hirtelen hány tenger választotta el attól, hogy ilyen édesen játszadozzon Poóy Valentine-nel Velencében. Hírét se hallotta még hat héttel ezelőtt a jó Békász Gyurka ennek a legeslegdrágább teremtésnek, pedig híres kis lány volt Poóy Valentine, sem a Poóy Palyáék úri házának, bár ezt a házat is éppen elegen ismerték Pesten is, Budán is. Jaj hát ez valósággal moziba való, ahogy ez a pár cseléd összeteremtődött.

Igen, azt is úgyis el kell majd mesélni, hanem most már lent vagyunk a Danieli fafalú iszodájában. Itt is csend van és elhagyatottság, csak hátul a barman pultja előtt ül két bagolypápaszemes Harold Lloyd két nyurga zongoraszéken, roppant belemélyedtek az üvegek etikettjeinek a tanulmányozásába. A Danieli lakossága kint tanyázik a szomszédos hallban,

„. . . Csak hátul a barman pultja előtt ül két bagolypápaszemes Harold Lloyd". Zádor István rajza

bőséges nádfauteuilökben, a kicsi márványasztaloknál, a táncra való tisztás körül. Egy néger úr énekel banjo mellett a jazz-band közepén ülve, az óriás szürke kandalló előtt, olyan odaadással, amilyet ez a két tánc közt szieszt álva csacsogó társaság egyáltalán nem követelt tőle. A mieink éppen csak hogy átfutották a hall vörös damaszt meredekei alatt nyüzsgő gyöngysoros és plastronos népet, ott az ólommal szegett üvegkockákon keresztül, azután Gyurka odaszólt a barmannek két macedoine-ért és vitte Valentine-t hátra, hátra a sarokba, a lehető legmesszebb a világtól.

A kepp rózsálló velour bélése megint a szék hátát melengeti s B. Poóy Valentine ábrándba mosódó szemmel, a fejével gyöngén ütemezve hallgatja a banjo távol idegenből érkező pattogását. És édesen ocsúdik, mikor a barman elébük szolgálja a hüsítőt s nevetve kapja be a szalmaszál végét és belemegy az orrával a magas pohárba. Mint a kis gyerek.

Az ura még a jeget tördösi kanállal a macedoine-nak a színjátszó vizében.

— Édes?

— Maga. — A drága hang a szalmaszálba szaladt, az pedig sértődve fortyant egyet a lusta gyümölcsforgács közt.

Juj, visszakapta a fejét és kicsúsztatta a szalmaszálat.

Ezen egy métert kell kacagni.

Aztán az ember bekap egy bő kortyot és eltolja csalódottan a poharát.

— Auh! hogy lehet ilyen savanyúságot árulni.

— Nnh? — azon a szalmaszálon csudálkozik a nő; most éppen abban van, hogy egy szem cseresnyét fel tudjon szúrni vele.

— A dzsem is el van csapva. A narancs is. Meg az a djatti, amit úgy dicsértem . . . elmehettek koldulni, az összes dolcikkal együtt! Hogy nem szégyellik magukat.

— Bolond, mit akarsz?

Odadűl a könyökén az ember az álmatag mosolygó kék szemek alá:

— Téged, Tin. Csak téged.

— Szívem.

— Itt van, igen. Itt a mellemben. Mit szeretnék én... a virágokat a napsugarakkal megszorozni. Hát hogy tudjalak kiszámítani. Látod, mért nem matematikus lettem.

A szőke haj majdnem ráesik a gesztenyehajra. S az a törékeny szó mint elalvó babapötyögés hull a puha csücsörítésből:

— Mate mate ma te, ma... s holnap... akkor is te... mert csak te mindig míg csak mindig mindig... szeretlek.

Hüh! nem szabad!

Éppen köhögött egy hegyeset az egyik Harold Lloyd; valami nagyon kutya mixture-rel talált kikezdeni. S benézhetnek a hallból is minden pillanatban. Vissza a fejekkel, úgy, lassan, szépen. Érd be vele te megbabonázott emberfia, hogy újra birtokba veheted az asztal lábánál azt a másik kezet, azt a másik meleg életet, azt az öt ragyogó testszín körömélbe végződő boldogságos másik világrészt.

Valentine még utána súgta, mintha magyarul ez az ember nem is értene.

— Ik hou van je...

És még egyet zendült, azon a leggyöngédebb húron, amelyiket már nem lehetett a hárfára húzni:

— Tjintah...

Azt teszi mind a kettő: szeretlek.

Hollandúl, meg a szumatrai bennszülöttek nyelvén. Mind a két igét ettől a mestertől tanulta, ettől a Békász Gyurkától.

És a nagy tudós nem tud egy hangot válaszolni semmiféle nyelven, szegény feje, csak nyelni tud egyet, mert a szíve ki akart szökni a gégéjén.

A Valentine ujjait olvassa lent a reszketeg kezében, hogy ott van-e mind az öt hiánytalanul. Egész nap azt olvasta.

És lélegzik egy mélységeset és vad szemeket csinál és egy fenyegető háh!-val feléje fúj, de finoman, akár a kezdő szellő.

Valentine megrezzen, kapkodja a pilláit, odábbodább leng a feje, a két könyökét fellebbenti, úgy tesz, mintha el akarna szállani. Betanulta már ezt a játékot.

— Jaj, nem nem, maradj itt, drága pelyhecském.

Mindig megbánja, hogy el akarta fújni, visszakapja a szökő kezet, százegyet csókol rá örömében.

— Nézze már.

A hallban táncoltak. Az egész jazz működik, a középen egy féltucat frakk meg szmoking ölelte a lamée-kat, a georgette-eket, a tafotákat, a duvetine-eket, a kényes tangót hajlogatva tova. Emerről is, amarról is új pár jött elő, a fehér karok föllengtek a fekete vállakra, pillanatra veszteg maradtak a lábak és azután rá siklottak a sima zenére.

Gyurka is odanézett. Nem oda, hanem odább, túl a hall fényes imbolygásán, a tejes május-éjbe, a Danieli előtt várakozó gondolák ingatag lámpásaira és azok mögött a hórihorgas árbocokra, kik szórakozottan nyúlkálnak erre-arra a csillagok közt válogatni, meg még odább, messze, a holdsütött vízszínen lappangó szigetek felé.

Valentine-nek elbillent a feje, egy fogával az alsó ajkát megfogta szórakozottan, a szabad keze lecsüngött az asztal szélére, így tartotta a zöld szipkát, aki most magamagának cigarettezett.

A divatrövükön a szolgáló kisasszonyok a közönség előtt melódikusan sétálnak a rájuk adott esti ruhákban, vonagló vállakkal, ideges könyökökkel és alálankadt szemekkel, olyan kényességet affektálva, mintha nem e világra való finomságok lennének. Igen, és ez az úri, sőt nagyúri nép, amelyik a hall márványán tanyázik, az pedig olybá tünik a körös-körül elhalkulva figyelő társaság közepén, mintha hivatásból produkálná magát az óvatos, vontatott mozdulataival, mintha talán csak az volna rábízva, hogy a ruhák csipke-ablakait, és ezüstszál-futamait hangsúlyozza, meg a legideibb frakkszabást ismertesse hátulról, oldalt és elülről, vagy netalán egy Rue de la Paix-i ékszerésznek a gyöngysorait, a solitaire-jeit meg az asszir karpereceit sütkéreztesse s kívántassa a csillárok fényében.

Oh nem, hisz olyan áhítattal, oly művészi sejtelembe nemesülve lépkedik a tangot a néma párok, ennek a tüneteg, szüneteg dallamnak a halk tanácsaira figyelve... sőt mintha taktusról-taktusra ők maguk költenék ezt a zenét, vagy mintha ezt képzelnék; vagy talán a parfumös este hangulata vált volna hangjegyekké valami varázslattól; vagy mintha arany vonalak osonnának a lábuk előtt, tétova csalva őket, hisz maguk is úttalanok, mint az ábránd, mint a szerelem, amely boldogság és boldogtalanság közt akadozik, úgy mint a vörös meg a sárga rózsa közt a pillangó.

Ezek a szájak panaszolják a mosolyt, ezek a csípők a gyöngeséggel kérkednek, ezek a szemek az édes unalomból a legédesebb ájulásba vágynak, az eszméletet ezek mögött a homlokok mögött a gondolattalanság arabeszkjei mulattatják. Alig hogy lépnek, alig hogy lélegzenek, az egymást öntudatlan kerülő párok. Félig élnek és félig álmodnak és egy-egy lehelletnyit mintha meghalni szeretnének.

Békász Györgynek is aléltan hanyatlottak a szemhéjai, nem bírta követni már azt a két angyalt, akik odakint szállottak, csillárfényen és cigarettfüstön túl, üvegajtón túl, dülöngő árbocokon túl, messze, messze a fátyolos csillagok közé. Úgy az ég felé rézsútosan, összeölelkezve, mint a Giotto oltárképén egy templomban. Az a másik angyal, aki vele tűnt el ott a violás fátyolok mögött a csillagos égben, az az angyal itt ül mellette, itt ingadoz az elbájolt feje, mintha titkos légáramlat himbálná gyöngéden, mint a kímélni való mákvirágot, itt van, igen, hisz annak az angyalnak a fűtött selyem kezét göngyölgeti, tapogatja újjról-újjra s ízről-ízre s annak a csuklóján csúszkál az ő keze fel-le nyugtalanul és szinte testetlenül, a pulzus nyilallatai felett, akár az elmerült primás keze a hegedű nyakán, mikor a Repülj fecském pizzicatoján andalog. Csodálatos, hogy idelent is oly édes valóságban érzi kettőjüket, pedig hisz odafent suhannak a végtelenbe, fuldokolva a keblüket elöntő langy étherben, melynek a könnyűségével és üdvözítő jóságos ízével nem lehet betelni s a szárnyaik hallható sóhajokkal lendülnek együtt, valami méla zendület ütemeire. Csodálatos, mint mikor az ember álmodik és álmában tudja, hogy most álmodik. Oh de fáj, hogy ez az éberen érzett önkívület el fog szakadni, csak maradna még, még egy kicsit, egy percet, ez a perc a mi örökkévalóságunk.

Mintha a csend elhalt volna a György feje körül. A hallban a hegedűs leejtette a vonót a húrokról.

Valentine fellélegzett és halkan, szinte bánatosan nevetett az élvezettől:

— Szép volt.

Györgynek kellett egy harmad perc, míg fel tudott ocsúdni s oda lehellhette Valentine elé, hogy:

— De milyen szép...

Valentine kipillantott és a kezét akaratlan felkapta, mint a szinházban; tapsolni vágyott az oszló pároknak, amint elevenedve, habozva, valami kellemes sajnálkozással indultak a helyeikre. Folytatjuk

naivitás és nem ásítani való laptöltelék a szemetekben mindaz a keserves siralom, mindaz a didergő féltés és mindaz a nyöszörgő epekedés, amivel reggelről reggelre hozzátok fordulnak megőszült, megcsalódott bátyáitok, akiknek hosszú életük a mi boldogságunkért lángolt el és akik nem tudnak, nem akarnak hit és reménység nélkül a halál éjszakájába vándorolni! És meg szerette volna kérdezni György a segédektől, hogy jut mindig idejük efféle affaire-ekkel elfoglalni magukat s hogy mint érett emberek, nem röstellik-e, hogy ilyen haszontalan lovagiaskodásnál asszisztáljanak, már amennyiben nem gondolják komolyan a két testvérük közt való vérontást. Ő a férfias munka s az elemekkel, fenevadakkal való küzdelem világából jön ide, semmi türelme, semmi gusztusa hazugságnak, komédiának odaadni magát, ő majd a maga részéről emberebbül és magyarabbul fogja ezt az esetet rendbehozni.

De ebből az ideális mondanivalóból egy hangot nem adott ki György, mialatt a Lali segédei előtte állottak. Az extravaganciából biztos botrány lenne megint; Valentine persze megtudja majd és ki fogja nevetni. Amellett még kínos is lehetne Valentine-nek, hogy futóbolond számba megy Pesten az az ember, akivel nemrég a pap elé állott, egy felejthetetlen szép májusi délelőtt... nem, Isten őrizzen ettől.

Most hát itt áll Lalival szemben a vívóteremben. Édes Istenem, ennek a Lalinak olyan fehér a melle, mint egy kis diákgyereknek.

Meghajtják egymásnak ünnepiesen a fejüket, György és Lali. György teljes szemeivel, szinte barátságosan fogadta be a Lali lámpalázas pillantását.

Csete Pipi, mint vezetőségéd, állást vett a két féltől egyenlő távolságra, jobbjában a pengével, baljával a derekához illesztve a hálós vívósisakot. Suhintott kettőt a pengéjét kipróbálni, miközben egy röpke szervuszt küldött valamelyik most fölfedezett „kuncsaft" felé, aztán egyet köhintve, mereven előre nézett és elkezdte hadarni, mint a diák a leckéjét:

— Uraim, önök a kiállás tényével tanuságot tettek bátorságukról és eleget tettek lovagias kötelességüknek, felkérem önöket, béküljenek ki.

Itt szünetet tartott Pipi, de csak annyit, amennyit a zenében egy negyeddel jelölnek. S azon nyomban folytatta, rá se nézve a felállított felekre:

— Minthogy önök felhívásomnak eleget nem tettek...

György előre lépett, a jobbkezével mosolyogva elintette a doktort, aki már közeledett avval a girbegurba sötét vívópengével (amelyről lehetetlen az embernek arra a krajcáros bocskorszíjra nem emlékezni, amit a falusi gyerek olyan élvezettel szokott a szájába gyömöszölni). És odafordult Pipihez, aki már emelte a pici fejére azt az óriási zord sisakot. Pipinek tátva maradt a szája meglepetésében, mikor György szelíden, nyugodtan megszólalt:

— Ha jól értettem, kedves barátom, békülésre hívtál föl bennünket. Köszönettel fogadom a baráti szót és a magam részéről boldogan ragadom meg az alkalmat, hogy jóvátegyem azt a meggondolatlanságot, hogy fegyverrel a kézben, álljak szembe egy derék jópajtásunkkal, akinek az épségén a legkisebb csorbát is ejteni, úgy érzem, sem okom, sem jogom nincsen.

Szabó Maki Pipire nézett, Pipi a vívómesterre pislantott, aki a sarokban állott a falnak támaszkodva; a vívómester a huszárezredesre nézett. A huszárezredes Lalira nézett, aki el volt pirulva s jobbrabalra kapta a fejét zavarában.

György pedig semerre se nézett, szilárdan indult előre s megállott egy lépéssel Lali előtt.

— Kedves barátom, tudom, kettőnk közül én vagyok az, aki vétett a másik ellen. Engedd meg, hogy barátaid előtt kifejezzem őszinte sajnálatomat a történtek felett és hiszem, hogy megbocsájtod és elfelejted a veled szemben való szamár viselkedésemet.

És erős lendülettel kezet nyújtott Lalinak.

Lali, mintha valami súlyos tenyeret érzett volna a hátán, amely előre biztatja, közelebb lépett, ugy adta a kezét Györgynek, kinyitott száján talán egy korrektül megfogalmazott mondat lebegett, de abból a György meleg szemébe tekintve, csak annyit tudott elsusogni:

— Szervusz, szervusz, kérlek... — és istentudja a György karizmainak az energiája, vagy valami rejtettebb vonzás tette-e, hogy a kezet rázó ellenfelek egyszerre csak összeölelkezve. állottak a vívóterem közepén.

A vívómester elővette a háta mögül a két tenyerét és nagyot bólintva, olyan két tapsot hallatott, hogy hólyagpukkanásnak is megjárták volna.

— Bravo, bravo urak! — s megindultan pislogott György felé apró nefelejcs-szemeivel.

(Ez a jámbor öregember egy karcolást se látott szivesen a vívótermében.)

György, ahogy Lalival elengedték egymást, emelt fővel körülnézett. A kuncsaftok moccanás nélkül állottak ott a fal mellett sorakozva, akár a fabuzogányok.

Csete Pipi már odadobta Makinak a sisakot meg a pengét és szaladt a kibékült felekhez:

— Ragyogó, ragyogó, boldog vagyok uraim!

Kemény haptákot csapott és:

— Gratulállak öregem, gratulállak öregem! — — kapkodta a György meg a Lali kezét és összevissza ölelte őket, a huszárezredeshez és a vívómesterhez meg a falnál duruzsolni kezdő kuncsaftokhoz kapkodva lelkesült verébfejecskéjével:

— Ezt vártam urak, szavamra tudtam, az én intencióm is ez volt, kérlek alássan!

Perc alatt egy csomóban állottak hangos jókedv-

Uj Idők 1926. II. félév

vel a felek, segédek, orvosok, vívómester és asszisztensei, meg egynéhány „kuncsaft", akik odajöttek és bemutatkoztak Györgynek. Persze már mindent tudtak és most némi meghatottsággal néztek annak a hőbörtös szumatrai jövevénynek a szemébe, aki a charleston miatt fel akarta forgatni a világot.

Az üveges irodafülkében egy rajongó nebulónak most jutott eszébe tapsolni s éljenezni a terem irányába. Viszont egy páran rögtön lepisszegték ott a zsufolt helyiségben. Az ifjú vívónemzedék izgatott vitát kezdett, míg Csete Pipi az impozáns knikebokerben ki nem rontott és haza nem zavarta a társaságot.

Szabó Maki pedig közben pálinkás poharakért szaladt be a vívómesteri lakásba.

Ezen az éjszakán pedig a belvárosi vendéglő különtermében, ahol felek és segédeik együtt dáridóztak (a békelakoma szimpatikus ötlete Csete Pipitől származott), Szabó Maki könnyektől (meg egyéb folyadékoktól) átázott hangon jelentette ki Györgynek, hogy ez volt a legszebb eset a prakszisában és hogy hajlandó Pesten bárkit provokálni, akinek nem az lenne a felfogása, hogy Békász György a legideálisabb lovag ezen az egész gyáva pimasz világon. Pipi ragyogó tósztot vágott ki, tusst adatott a bandával és aztán a buskedvű Györgynek a háta mögé ültette a primást, aki a megfelelő hallgatókat húzta szordinóval a György fülébe, míg a másik oldalról az elérzékenyült Lali egy-egy lágy pajtási puszit mázolt a képére s nem győzte nyögdicsélni, milyen borzasztóan boldogtalan volt amiatt, hogy azt a végzetes szerepet kellett játszania a György tragédiájában.

Záróra után, reggel öt órakor, mikor Györgygyel, meg Csete Pipivel a Hungária felé zörgött a

konflis, György átölelte a Pipi nyakát és lehajtotta kábult fejét a Pipi fordítva feltett kalapjára, leragadó szemmel, mosolyogva:

— Köszönöm édes pajtás ezt a kellemes éjszakát, köszönöm ... tudod úgyse birok mostanában aludni.

*

— Jónapot drága Valika, isten hozta!

Mómi, a híres Cirlik Mómi hajolt elébe Valinak a Váczi-utcai flaszteren, hangtalan összetéve sarkait és Girardiját vigyázatosan emelve le fejéből, hogy a haja simaságát egy szál is el ne zilálja véletlenül. (Tudjuk, hogy Cirlik Mómi másodiknak jött be tavaly a *Színház És Élvezet* elegáns-versenyén; Mómi szerint neki járt volna az elsőség, de ebben az országban egy patricius-fiú nem húzhatta le Pallavicini Gyurkát, az őrgrófot.) A Girardit ma tüntető sétára hozta Mómi, ki hosszas megfontolás után szakított az idén a nyári szürke kalapokkal, miután ez az arisztokrata divat már minden konfekciósségéd fejére ráragadt.

— Jónapot Mómika, de régen nem láttam.

— Hát még én magát, drága kicsi baba! — Mómi áhítattal lehellt egy kézcsókot a Valentine karkötőórájára, mely pontosan félegyet mutatott. De Mómi nem az órára volt kíváncsi, hanem közben a Valentine megpirult arcocskájába és üdén mosolygó kék szemeibe lesett föl avval az extra kis érdeklődéssel, ami benne van a legdiszkrétebb gavallér tekintetében is, mikor először találkozik egy leányismerősével, akiből asszony lett. Mómi kómikusan ijedt arcot csinált:

— Hogy mer ennyire szép lenni, Vali baba, hiszen ez már türhetetlen! Ha én volnék a rendőrség, nem engedném az utcára: nem látja, hogy veszélyezteti a forgalmat?

— Ugyan ne bolondozzon Mómi! — Vali felkacagott és önkénytelenül maga körül pillantott. Hirtelen két köszönést is fogadnia kellett a másik járdáról és három ismeretlen gavallért vett észre, kik ezen az oldalon előttük mentek és éppen visszafordítják a fejüket, ott közvetlenül mellette pedig egy nagy kövér férfiú állapodott meg hirtelen és aztán úgy tett, mintha a női kalapkirakat ujdonságai bilincselnék le a figyelmét.

Vali kicsit zavartan kapta vissza a fejét. Mintha valami más érdekelné most őrajta az embereket, mint az untig emlegetett szépsége. Már mikor befordult (ma legelőször a hazajötte óta) a Váczi-utcába, valahogy kényelmetlenül érezte magát egyedül. Leánykorában a francia kisasszonya nélkül sohase látták a Belvárosban. Az édesanyjával készült jönni ma kommissiózni, de Pályáné reggel kimentette magát, gyöngélkedik. Azokat az új fürdősapkákat, trikókat, papucsokat be kell már szerezni: otthon minden nap élénkebben tárgyalják a nyaralást; meg a Pesslnél is dolga van, a Weszelyhez is be kell szólni a húrozni adott raquette-ek miatt és hát egyéb halaszthatatlanságok.

— Hát drága Vali baba, magát meg kell gratulálni, — azt mondja Mómi, jókedvűen meghajtva fejét a Valentine orrocskája felé, mikor visszafordult a kedvéért a Gizella-tér felé.

Valentine elnevette magát:

— Miért, talán, mert elválok? Már maga is tudja, Mómika? És hát maga olyan természetesnek találja, hogy az ember elválik?

— Ne mondja, hogy ember, Vali baba, az csúnya. Maga tündér, Valika.

— Köszönöm, Mómika.

— Még magamra is otrombának találom a tisztelt ember nevet. Igenis, azt találom természetellenesnek, hogy egy drága tündér egész életére egyetlenegy úrhoz tartsa magát.

Közben Móminak egynéhány kalapemelést kellett viszonoznia. Félhangon, panaszos arccal adta vissza a szervuszokat; nem mindenkit vett szívesen észre.

Valentine visszafordult Mómihoz:

— Mégis, hogy képzeli maga, Mómi egy nő életét?

— Ahogy az enyémet, drága baba, aki itt a tisztelt földön a pillangók után orientálódom. A pillan-

gókat tartom a legokosabb tanároknak. Látott már házas pillangót, drága Valika? Nem mindig egyedül röpködnek az életben, oly tündérien habozva és álmodozva?

Oh nem. Valentine ma reggel is, a terraszról reggelizés közben utána talált sóhajtani két friss tengerzöld pillangónak, akik szorosan egymás mellett haboztak és álmodoztak az ágyások fölött.

Mómi pillanatra a Valentine háta mögé húzódott valami dámák elől, aztán hozzáfűzött még valamit a bölcs tanításhoz:

— Persze, maguknak egy kicsit férjhez is kell menni, ezt be kell látnom, drága Valika, és azt se mondom, hogy aztán később meg nem állapodhatnak egy másik úrnál. Végre is el kell helyezkedni, hiába, szegény árva babáknak.

Persze nem őnála. Ezt Mómi mindjárt igyekezett sejttetni azokkal a drága elvált babákkal, akiket oly szívesen kisért a Váczi-utcai flaszteren.

— No nézze már, — azt mondja Valentine, mikor a sarkon fölnézett a révedezésből, amely hirtelen elfogta, — el is néztem a Weszelyt. — És kedveskedve ránevetett Mómira.

— Maga nagyon csábosan tud beszélni, Mómika! — s valami büszkeséget, valami hiú repesést érzett, amint a nevezetes szép fiuval indult visszafelé a mindjobban hangosodó Váczi-utcába. Kellemesen hatott a fülére, a szemére a déli zsibongás; úgy ragyogtak az ékszerek a kirakatokban, oly boldogan tekintettek elő az üvegek mögül a kitett festmények, a díszbe kötött könyvek arany sarkai; a bronz szobrocskák, a nyakkendők, dísztollak és fésük úgy mosolyogtak mindenünnen, a sima kocsiút is mosolygott a nap alatt, a pneuk nyomai, mint valami levasalt sötét csipkék csillantak föl, amint egy-egy árnyék keresztül sétált rajtuk. Milyen édes az élet, milyen öröm ennek a szép világnak nekiszabadulni, milyen könnyű, menynyire nem tartozik a tegnap a mára, hát ki vigyázna fel itt, ki az, aki a lelkünkbe bekopogtatna és követelőzhetne rajtunk?

A járda szélén egy fekete jambósipkás leánynak akad el a lába hirtelen, kinyitja a száját és rábámul Valentine-ra. Két fiú közt jött, az egyik az úttesten loholt mellette, leszorult a járdáról. A két fiú meglepetten köszön. Valentine megismeri Veres Pálnébeli leánypajtását. Ni, Peterson Nyuszi.

— Szervusz, Nyuszkó! — s odalebbenti vígan a kezét.

— Ppáh!

Az a Nyuszkó alig tudta csodálkozásában ezt a pá-t francia baba-stílusban rouge-ozott szájacskáján kiadni. S mit kell neki rajta úgy megbámulni? Még meg is áll, mintha csudát látna. S el se mosolyodik, semmi öröm a szemében, csak buta kíváncsiság és abban a kíváncsiságban mintha megütközés, vagy mi lappangott volna. Valentine rohamos jó hangulata hirtelen elveszett; érezte rezzenni az idegességet az orcáin, a karjain és pillanatról-pillanatra jobban lehangolódott. Mint mikor az égő szalma szikrái virgonc mód röppennek felfelé s aztán sápadt hamupelyhek ereszkednek alá bánatosan.

Mómi is kiesett váratlanul a kedves dédelgető, mulattató szerepéből.

— Haallatlan... — olyan érzékenyen nyögött, mintha legalább is a tyúkszemére léptek volna. (Bocsánat, Mómika, a hasonlatért!) — Látta baba ezt a Macskánszky grófot?

— Nem láttam...

— Zöld kalap van rajta. Júniusban. És akár decemberben! Hogy lehet ezt a zöld kalapot az utcára hozni. Nézze, nézze ezt a sok ispánt vagy micsodát a Váczi-utcában.

— Miért, hát mi a baj, Mómi? — Valentine nem valami hűségesen érdeklődött, az ernyője kis örvös bulldogfejét nézegette.

— Mintha nyulat kergetni csődülnének a Belvárosba, ezekben a vadító zöld kalapokban. Hol látott még egy nagyvárosban Európában ilyet? Hogy divat szerint öltözött urak ezt a betyárságot csapják a fejükbe. Hiszen ez valami szörnyűség.

Valentine még mosolyogni is elfelejtett a Mómi mélységes elkeseredésén.

Mómi összecsapta a keztyűjét.

— És egy Macskánszky gróf! Egy mágnás se érezze ezt a lehetetlenséget. Kétségbe kell esni az embernek.

Oh, bizony, ha már a mágnások se tartják meg London százszor szent parancsolatait. Hogy legyen az embernek még valami ambiciója, ideálja ezen a világon, mikor a mágnásvilág ilyen cinikus tud lenni a Mómi reszkető féltékenységével szemben minden anyag, szín, vonal, árnyalat és harmónia iránt. Hiszen akkor nincs is miért élni az embernek.

— Ma különben is olyan szerencsétlen napom van, drága Vali baba.

— Ugyan, Mómi, mi történt magával?

— Az történt Valika, hogy most uzsonnához volt már muszáj öltöznöm, mert ötig mindenféle dolgom van. Ezt a lilával szőtt barna kamgarnt kellett fölvenni, úgy-e, tudja, hogy ez a fashion az idén külföldön délutánra. Ehhez persze ez a matt selyem ing dukál, mondjuk ezzel a charmeuse csíkokkal és ez a

matt selyem nyakkendő, de ebben akkor persze nem szabad annak a charmeuse csíknak lenni.

— No és? — Valentine iparkodott erre a fontos témára terelni a gondolatait.

— No és keresgélek a nyakkendőim közt, de egy félóráig drága Valika, és ami nyakkendő megy az inghez, a közt egyetlenegyet nem találok, amelyikben ez a hülye charmeuse csík ott ne volna. Természetesen a nyakkendő szine, selyme, minden menne, dehát akkor az ingben nem szabad a charmeuse csíknak szerepelni, mert az aztán túl unalmas. És hát véletlenül mind azt az inget, amelyikben nincs ott az a csík, elhurcolták nekem a mosodába. És akkor megint elkezdtem a nyakkendőket turkálni, tudja kérem, egy óra hosszat és hát nincs, ami megy, ne adj Isten, nincs és nincs! Szóval az ing maradt és ezt a halvány pöttyös nyakkendőt látja, az imént vettem meg hozzá a szamár fejemmel, ami még most is fáj attól a dühös kutatástól, hiába szedtem be még otthon három szem pyramidolt.

— Szegény Mómika! — Valentine majdnem megsajnálta.

Szegény. Úgy hat most a bájos ifjú hölgy mellett, mintha a szivét öntené ki, mintha epedezne, fohászkodna hozzá boldogtalanul. Pedig ilyen szép gavallérnak nem is lehet olyan reménytelen a helyzete elfele felszabadult asszonyka mellett, mit gondolnak? Oh, de milyet csalódik, aki így messziről nézi a Váczi-utcában delenkint szépelgő és szenvelgő Cirlik Mómit. Ez a déli udvarlás a programmjában van; a legodaadóbban az elvált „babákat" kisérgette, mert ez talán a legérdekesebb, mindenesetre a legfelelőtlenebb; itt-ott komolyabb ábrándjai kerekedhettek, de az az alattomos gyanum a mi csábító hírű Mómikánkkal szemben, hogy ő szendén beéri mindig a regén, es látszattal, az eredményért a lehető legkevesebbet buzgólkodik. Ezzel már nem is terhelheti Mómi az idejét, a figyelmét, mert ezt mind a saját maga legkötelezőbb személye foglalja le. Először is hatkor kel, hogy félnyolcra kint lehessen az ő kis aszfalt- és kátrányfedéltelepén (aminek az emlegetésével még soha senkit nem untatott). Tizenegykor hazatér, lefürdik és öltözködik. Gallért, nyakkendőt, kalapot szabatni (nem készen venni, ezért Londonban megharagszanak), egy öltözet ruhát legalább hétszer próbálni a szabónál, mindezt ebéd előtt; kora délután tárgyalásai vannak vállalatoknál, ügyvédnél, banknál; kinéz egy órára megint az angyalföldi telepre; estefelé legalább két órát alszik, hogy este friss legyen; a vacsorákról pedig ő az első, aki megszökik, hogy frissen pöföghessen ki reggel a telepre. Mit akartok szegény Mómitól, ti, irigy polgáremberek?

Ott jöttek el a fényképes kapualj előtt, ahol a zöldkalapos ifjúság szokta ebben az órában a tegnapi s holnapi lovagias elintézéseket letárgyalni. Valentine előtt összekapták a fejüket, egy-kettő lerántotta a kalapot, Valentine megneszelte, hogy a háta mögött azonnal izgatott suttogásba esnek mind a kis Tucat Tamások. Siettetni kezdte maga mellett Mómit. Rézsut szemben, a Lechnertől kilépett egy karcsú, vállas, barna uriember és elfordult a Gizella-tér felé. Jaj. Valentine megállott és azt hitte, hogy ott nyomban a szíve verése is megáll.

— Mi az, Vali baba?

— Semmi, csak azt hittem ... — nem fejezte be, nevetett.

Mómi valamennyire felélénkült:

— Erről a kalapdologról jut eszembe Valika: hogy tetszett a *Green hat*? Olvasta persze?

— Nem, csak hallottam róla. Jöjjön Mómika, sietek.

Még egy kis vesszőfutáson kellett Valentine-nek keresztül menni. A sarkon teljes számmal együtt ülésezett, vagyis állomásozott a „Kristóf-térparancsnok-

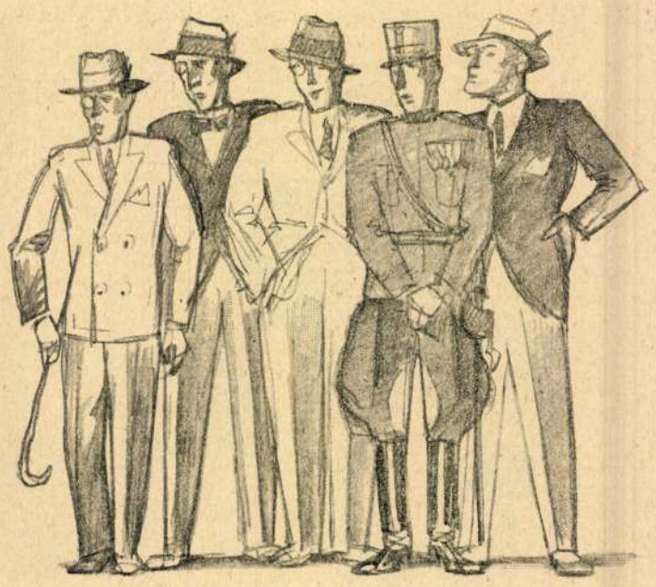

ság". A mindennapos urak sorba nyujtogatták a fejüket a közeledő Valentine elé, a szárnyon elhelyezkedett gentleman füttyentett egy halkat, leadta díszkréten az első jó kritikát, aztán megtörülte a monoklit és az erős napsütésben felhuzott szájjal szemrevételezte cipőtől kalapig az üdítő jelenséget. A sorban azt mondta valaki: ahá, hiszen ez a ... csak annyit hallott Valentine, mert tapintatosan elhallgattak az urak, annál feszültebb szemmel és figyelemmel gusztálták meg a lesütött szemű szép teremtést, aki elhaladt a sor előtt. Közben Mómit hangosan megszervuszozták ugyan, de a köszönő félre, a legtanulságosabb öltözete dacára, pillantást se vetettek. (Igy van, ha szép dámával sétál az ember.) A Valentine fülét két lépés mulva vidám kuncogás ütötte meg; valamelyik gavallér szellemességet talált ejteni. A zúgó fülével Valentine mintha elkapott volna egy szót: Szumatra ... vagy csak hallucinált? Meglehet.

Azok ott hátul már elcsöndesedtek. A Kristóf-térparancsnokság testületileg utána merengett a megfoghatatlan kecsesen, szinte muzsikára lépegető bűbájos madárnak. A kacagás meg a viccek a Kristóf-szoborról szoktak visszaverődni; a sóhajt, az árva sóhajt, azt inkább lenyelték.

Valentine-nek pedig délután, mikor az iróasztal fiókjában lomolt, a kezébe került a régi intézetbeli notesze. Az volt rányomtatva: Felsőbb Leányok Jegyzőkönyve. Elkezdett lapozni benne. A vége felé látott egy nyomtatást az oldal felett: Milyen figyelemreméltó könyveket olvastam?

Valentine fölvette a tollat és odaírta az elsápadt plajbászos sorok alá:

— Az élet könyvét.

És ahelyett, hogy leitatta volna az írást, egy csillagos könnycseppet pocskolt oda az ibolyatintás betűi közé, melyek olyan idegesen ágáltak egymás mellett, mint a szeizmográf-tű vonalai.

Folytatjuk

Jedermann autótulajdonos

Irta: **Hg. F.**

I.

Színhely: a Zweifusz-féle Autószalón.

Spanga Pál, foglalkozására nézve, foglalkozásnélküli gépkocsivezető, belép az ajtón. Kemény fekete kalapot és csavart katonai bokavédőt visel; cigarettázik.

Spanga: Igazgató úr nem tud nekem egy jó helyet?

Zweifusz: Már megint facér? Az idén hányadszor?

Spanga: Tehetek én róla, hogy gazdáim nem birják a gyorshajtást? Én nem megyek gyerekkocsin.

Zweifusz: A gazdái inkább a benzinszámlákat nem brják. Maga egész benzinkutakat rendezett be a garázsban, még a harmadik utcából is oda jártak olcsó benzint venni.

Spanga: Smucig ember ne tartson autót!

Zweifusz: Maga nevetni fog, Spanga, én mégis tudok magának helyet.

Spanga: Nem megyek olyan gazdához, aki maga soffiroz. Az olyannal nem lehet dolgozni.

Zweifusz: Akiről én beszélek, az egészen új fiú.

Spanga: Milyen gép?

Zweifusz: A sárga Panelló, ismeri!

Spanga (elkezd arcátlanul hahotázni).

Zweifusz (hidegen): Be fogom magát szerezni Jedermann úrhoz. Ha nagyobb baj nélkül megússzuk a hathónapos garancia-időt, akkor szép ajándékra számíthat.

Spanga: Huszonöt darab princészász, mi? Köszönöm alássan! Ha én felülök arra a szecskavágó masinára, az ötmillióba kerül.

Zweifusz (némi gondolkodás után): Fizetendő a garanciális idő letelte után?

Spanga: Nézze, igazgató úr, ebből úgy is pör lesz és akkor nekem kell majd tanúskodnom. Tehát: hárommillió előre, kettő utólag! De azt megmondom: ebben nincs benne az eskü. Ha esküt kell tenni a bíróság előtt, az külön megy.

Zweifusz: Igazán nem értem, mit krajcárkodik? Egy ügyes soffőrnek annyi a pénze, amennyit akar. Éppen ma mondta Csóry és Társa, hogy ő ötven percenttel emeli a soffőr-proviziót, ami a rendelések után jár.

Spanga (kivesz egy nagyon díszes jegyzőkönyvet, amely a *Pluto* Olajkereskedelmi R.-T. ajándéka): Hol lakik az a Csóry?

II.

Megint az Autószalónban vagyunk. Jedermann úr eljött, hogy elintézze az autóvásár utolsó formaságait. Miután aláírta az aláírandókat és megfizette a megfizetendőket, a pillanat fontosságának hatása alatt meghatottan megszorítja Zweifusz igazgató kezét.

Zweifusz: Kérem, ajánljon be úri barátainak is.

Nagyságodra való tekintettel különös előzékenységgel fogom őket kiszolgálni... De most még hátra van egy igen komoly kérdés: a soffőrkérdés. Ezt nem szabad könnyedén venni, mert a soffőr az az ember, akire nagyságod rábízza életét és vagyonának egy részét. Engem már azért is érdekel a kérdés, mert nem tudnám elviselni a gondolatot, hogy ilyen remek gép valami haszontalan frátter kezébe kerül. (Fojtott hangon, az undor minden jelével). Nagyságod talán el sem fogja hinni, de akad olyan soffőr is, aki a gazdája rendelései után proviziót követel a kereskedőktől?

Jedermann (iszonyodva): Csak nem —?!

Zweifusz: Szerencsés véletlen, hogy most fölszabadult egyik legkitűnőbb emberünk. Az eddigi gazdája elszegényedett — a gazdasági krízis sok áldozatot követel! — különben nem vált volna meg ilyen soffőrtől. Spangának hívják — és a többi...

III.

Egyik budapesti utcán.

Jedermann úr és a felesége a Panellóban ülnek, amely most már az ő jogos tulajdonuk. A kormány mellett Spanga Pali, ezúttal soffőrsapkával a fején.

Jedermann: Spanga, sétáljunk egy kicsit a városban. Például szaladjunk ki egy pillanatra a Városligetbe. Ha az embernek autója van, akkor nincs távolság.

A Panelló megindul. Az utcakeresztezésnél váratlanul elállja útját egy sárga villamoskocsi. Még egy pillanat és az összeütközés elkerülhetetlen. Spanga azonban csodás lélekjelenléttel és hihetetlen erővel lefékezi a gépet. A Panelló félarasznyira a villamostól megáll, még pedig olyan hirtelen, hogy Jedermann és neje majd betörik az orrukat a soffőrülés támláján.

Az autó tovább szalad. Előtte két fuvaros kocsi keresztezi egymás útját. Spanga a jó soffőr biztos tekintetével kiszámítja, hogy mire ő a Panellóval oda ér, addig a két szekér már annyira eltávolodott egymástól, hogy ő kényelmesen elhajthat köztük. Az egyik szekér azonban minden várakozás ellenére megáll, és megint csak Spanga bámulatos lélekjelenlétének köszönhető, hogy ebből katasztrófa nem lett. Olyan hirtelen fékezett, hogy a kocsi a vizes aszfalton háromszor körbe perdült, mint a gyerekek búgócsigája.

Spanga éktelen haragra gerjedt és esküdözött, hogy „azt a hólyagot," már mint a fuvarost, föliratja a rendőrrel. A Panelló cikázni kezdett az utcákon, míg rendőrt nem talált.

A rendőr mellett megáll, a következő pillanatban azonban Spanga hirtelen gázt ad és megint elkarikázik. Azt mondja: azzal a zsaruval ő nem áll szóba, az őt több ízben igazságtalanul följelentette.

Miután a soffőr még több ízben bravuros módon kimentette autóját különféle veszedelmekből, Jedermann egyszerre azon vette észre magát, hogy mind jobban eltávolodtak a Városligettől.

— Mért nem hajt a Városligetbe? — kérdezte szigorúan.

„Nyomorultak... galád, gaz férgek... hiénák... — alig birták a karját lefogni...“ Zádor István rajza

összecsapja a kezét, könyörögve sipít valamit a megvadult ember elé, de megkapták a frakkja csücskét és odapenderítették a piros kesztyüivel égre kapkodó zongoráshoz, aki csak azért ugrott fel, a szerencsétlen, hogy a hegedűssel összegabalyodva, bukfencezzen alá a deszkáról a kemény márványra, amint illik az egymásért élő-haló kamerádokhoz.

A hallban a meglepett oh!-ok és au!-k és a kacarászó, pisszegő s ugratva füttyengető, csettingető hangok helyett, a réműlet, a megrökönyödés sikoltozott és kiabált zürzavarosan. A berohanó pincérek összeütköztek azokkal az agyonijedt dámákkal és világfiakkal, akiknek az első ösztöne a menekülés volt, mikor a dühödt gentleman karja a saxophonnal fölemelkedett. Igy állhatott Sámson a filiszteusok elébe.

György a pódium szélére botlott, a megfeszült karja alatt majd összetört az újjai közt ingázó hatalmas saxophon. A csillár hirtelen kigyulladt, de Györgynek a szeme előtt vérpára úszott, azon keresztül nézett alá az imbolygó, futkosó, gesztikuláló sötét és villogó népségre. A zúgó fülébe belekáráltak és kerepeltek az embertelen idegen hangok; az ajkain morgás remegett a még el nem csitult belső vihartól. Egy hölgy ott hátul a sarokban felkapaszkodott a székre s tátott szájjal emelte feléje a lorgnont. György oda nézett, ocsúdva rázta fel a lehullott haját és keservesen elkacagta magát.

A zsivaj felcsapott a hallban. Egy vörösrépaképű angol, aki a négert segítette talpra, felugatott Györgyre:

— Dirty dog!

Két pincér is fenn volt már a pódiumon; húzták, tuszkolták Györgyöt, akinek végre eszébe jutott egyet rázni magán, amitől a pincérek akarva nem akarva, leugrottak a pódiumról. György megint a pódium szélén állott, kihúzta magát és lángoló arcával a felkapott öklök és a tátogó szájak felé fordult. A szive megnyilallott mélységesen és mintha háromfelé szakadna most, mint egy boldogtalan messze-messze árva föld, amelyen bűbánat, nyomorúság és kétségbeesés osztozkodik. Elvakulva ugrott le hirtelen, egy gyűlöletes kifestett gavallért fejen sujtani, ki valami érthetetlen franciaságot nyivákolt fel neki. Leugrott, a saxophont lendítve s belefutott egyenesen a frakkos hoteldetektiv karjaiba, aki most volt útban a pódium felé, Györgyöt leteremteni. Két carabiniere állott a következő pillanatban a György két karjánál, két ünneplő fekete csákós, piros pomponos jámbor képű parasztgyerek, mint ha csak operai statiszták lennének, de roppant komoly harci dűhvel segítettek a detektivnek kifele ráncigálni Györgyöt.

— Nyomorultak... galád, gaz férgek... hiénák... — alig birták a karját lefogni, mert büntetni akart még, sújtani, zúzni, törni, irtani minden hörgő szava nyomán, mindent és mindenkit, akit és amit háborult testi és lelki szemei előtt látott. Míg csak rángatták, vonszolták, buktatták előre, az ajtóig.

A visongó s vihogó társaság közt, amely György vergődését kiséri, egy dáma felkapott tenyerekkel áll megdermedve, mint a viaszbáb. Mosolyog. Mosolyog az arc, mozdulatlan a bőr alatti parafintöméstől, a meredt szemekben pedig a rémület, az elképpedés tükröződik. Az arcvonások sem az örömnek, sem a fájdalomnak nem adnak választ.

Egy pincér boldogan hajlongva biztosítja a megélénkülő társaságot, hogy a rendőrségre viszik a signort:

— Alla prefettura!

Folytatjuk

Japán líra

Egykori ifju leányzók.

— Vang-Csang-Ling (Kr. u. VIII. század). —

Fakadó cserjék alján, dús füvön pihennek
az egykor ifjú lányzók és halkkal beszélgetnek.

Azt mondják, — susogják — hogy öregek vagyunk
és deres fehér már a hajfonatunk is
és orcánk sem oly telt többé és bájos,
mint nyári éjen a sugárzó ujhold.
Nem is tudunk róla! Akik tehát mondják,
csúnya irigységből csupán reánk fogják —
hát láthatja az ember valaha magát?! —
Társnőim, nem miköztünk, de
tükreinkben dúl kegyetlen télidő,
hol hajunkra hullat hófehér havat
és ráncossá dermeszti arcvonásaink...

Csak tükreinkben dúl kegyetlen télidő...

A legyező.

— Pang-Csi-Yü (Kr. előtti I. század). —*

Mint mikor a háztetőket belepi a dér,
E selyemlegyező is, akár a hó, fehér.
Az „U“ tartománynak küldé egy leánya;
Emlékezéseket öltögetett rája.

Ha majd a fagy egykor kerted meglepi,
S a téli szél a száraz cserjét tördeli,
Ó mondd: e hűsítő legyezőt is elveted
Oly kiméletlenül, mint egykor engemet?

Matavovszky Béla műfordításai.

* Pang-Csi-Yü költőnő Cseng-Ti császár (Kr. e. I. században uralkodott) kedvese. Midőn a császár kegyeivel egy más udvarhölgy felé fordult s Pang-Csi-Yü-t számüzték az udvartól, akkor küldte ő e verset egy fehér selyemlegyezőre himezve vagy festve a császárnak.

„Elordítja magát György; egy ugrással a pódiumon terem, a csillogó dudát kikapja abból a subickos kézből, olyat húz a négernek a tarkójára, hogy ez a guggolásból a pódium elé pottyan, egyenesen az orrára.“ Zádor István rajza

felesége. Jóságos Isten, máris! Hát máris vége van annak a tündérálomnak, amelyről azt képzelte, hogy egy életen és egy örökkévalóságon át fog tartani. Egy félórája még milyen felhőtlenül, milyen gyanútlanúl boldogok voltak. És ezután a harag jön, a veszekedés, a széthúzás, az egymás kínzása, szívtelenségek ... Hisz ebből a más nyelvből még egy árva leckét nem vett életében. És miért, nem is érti hirtelen, miért kell most valami csunyának, valami szerencsétlennek következni. Ez a buta tánc. Ez a gyűlöletes jazzband. Ez a fölösleges fiú, aki ma este rájuk tört. Hogy tudja magához ilyen közel engedni, hogy tud elfeledkezni hirtelen valakiről, akihez az egész életével, minden porcikájával és minden lélegzetével tartozik. Talán ebben a csábító, kábító levegőben valami mult hangulatába esett vissza, flirtjei lehettek, könnyü, tünékeny elfogultságai egy-egy ilyen Lali iránt. Igen, ennyi talán az egész és többet nem is fog ez a mai gyöngesége jelentkezni. Nem, akkor nem is szabad itthagyni, hiszen elhamarkodott büntetés volna. És nem is lehet itthagyni, hogy ez a cinikus fiú tovább simogassa, s dörgölje magát a ruhájához. Nem, a világért sem, egy perccel se tovább. Hiszen úgyis lerohanna erre a gondolatra Valentineért, ha föl is liftelne most dacosan a szobájukba.

György visszafordult a táncosnép felé.

Ebben a pillanatban a csillár kristályai sorban sápadni kezdtek; a hallra nyugtalan félhomály esett, a zene mintha megszeppent volna, hirtelen lehalkult ah, ah és oh, oh hangok vihogtak mindenfelől; a falakon óriási ferde árnyékok osontak és enyésztek, a dob tüzes rózsaszín pofával mosolygott a félsötétségbe s hirtelen elővillogott a tenger felőli sarokban a mennyezetre nyúló pálma, minden éles és nyúlánk levelével. Abban a pillanatban, mikor a pálma dézsájába rejtett körtéket felgyújtották, a csillár teljesen kialudt, a világító dobba pedig beledöbbentett egy hatalmasat a dobos. György, amint káprázó szemmel körülpillantott, a tapeurnek az ugráló két kezén skarlátpiros keztyűt látott, a néger fejebubján meg gyüszünyi aranycilindert. Csavargatta vele, mint a bolond a fejét és jobbra-balra lógó saxophonon furfangos bugyborékolással támogatta azt az új nótát, amit most elkezdtek. Nem volt ez nóta, hanem valami vad visszaélés a hangjegyekkel; pincsihangon ugattak és kukorékoltak, gágogtak és hápogtak aprókat a zene közbe a jazz művészei s a felvillanyozott táncosnép is alattomos kis nyávogásokkal, huhogásokkal, nyerítésekkel gazdagította a hangversenyt. Mintha meg akarnának bolondulni.

Györgyön végigreszketett valami borzasztó benyomás. A néger éppen kiengedte a szájából a saxophon szopókáját és egész testét ráncigálva kacagott, gargalizálást utánozva közbe-közbe, s a dobos, a hegedűs, a zongorás, mind vele kacagtak és vele rángatóztak és reszkettették a fejöket. Ezt azoktól a nyomorult rokkantaktól lesték el, most azokat csúfolják és kacagják ki, kik otthagyták a srapnellzivatarban a boldogságukat, az emberségüket! György dűlt előre, odarohanni ... a legnagyobb lelkierejével tudott csak az egyensúlyába visszaállani s elszenvedni ezt a gyalázatos viccet.

És Valentine? Nem is kellett keresni, hol forgolódik. Éppen a tündöklő dob előtt állott meg, a fejét rezgette keresztbe s Lali hozzáragadva, nyújtotta Valentine arcába az ő rezgő fejét, mosollyal, lehunyt szemmel. Meg akarja csókolni ...

György pillanat alatt útat tört hozzájuk. Lerántotta a Valentine csuklóját a Lali kezéből:

— Jőjjön innen, azonnal!

Valentine ajkáról halk kis sikoly futott elő.

Lali a bokájára lépett ijedtében. Aztán a gallérja alá kapott, a csokrot kellett hamar megigazítani:

— De öregem ...

Egy vastag amerikai tántorgott el mellettük, rájuk röhögött és kacsintott a missének vagy mistressének:

— Look here!

György egy vízszintes gesztussal félretanácsolta Lalit és hangosabban szólt rá Valentine-re:

— Gyerünk!

Valentine magához tért. Dacosan nézett vissza a György elborult szemébe:

— Mit akar már megint. Én nagyon jól mulatok.

És kínos grimasszal igyekezett kirántani a kezét a Györgyéből. Észrevette, hogy innen is, onnan is idenéznek, meg is állottak már egynéhányan, összeintegetnek, mulatnak rajta. Azért se hagyja magát!

Valami gúnyos autósziréna hallatszik a pódiumról. Lali megembereli magát, kedélyes és energikus próbál lenni. Visszalép:

— Kérlek, öregem, ne bomolj hát ...

György ledörög rá:

— Takarodjon!

A saxophon malacröfögésbe kezdett. Füttyengetnek, susognak, kacarásznak köröskörül. Pompás, egy műsoron kívüli féltékenységi match-et itt végigélvezni!

Lalinak a lélegzet megáll a torkán, hátratámolyog. Valentine kétségbeesve kap György karjához:

— Megőrült?

A néger leguggol, György felé dül a feje a saxophonnal, belevonít mint a megrúgott kutya. A fejek hátraesnek a kacagástól.

Elordítja magát György; egy ugrással a pódiumon terem, a csillogó dudát kikapja abból a subickos kézből, olyat húz a négernek a tarkójára, hogy ez a guggolásból a pódium elé pottyan, egyenesen az orrára. A dobos ugrik, menekülni akar, az is kap egyet a hátába, a dob egy rúgástól bömbölve, zúgva vágódik a terembe, a hegedűs vonóval, hegedűvel

külön feszülve arra a Valentine hátára, arra a pihegő meleg selyemre. Mintha tapogatná, mintha izlelni akarná azokkal a mohó ujjakkal és mintha suttyomban jobban, jobban magához akarná szorítani ez a fiú a szentséges titkos kis asszonyt. Hideg tiltakozás és forró türelmetlenség futott keresztül-kasul a György idegzetén. Magasra húzta a fejét, toppantott, a szája kinyílt önkénytelen. Majd hogy nem rákiáltott arra a fiúra: hé, vigyázz magadra!

— Auhh, excuse-me! — Györgynek a cipőjére ugrott egy kukoricapiros képű lady, s félig mulatva, félig büntetve fordította vissza a fejét Györgyre, mintha az okozott volna neki valami fájdalmat. György észre se vette, hogy már az operációs területre lépett. Minden pillanatban hátrább kellett húznia magát egy könyök elől, egy odaugró váll elől. Nem mozdult a lába. Nem akarta Tint szem elől téveszteni. Szólni akart neki. Ejnye, most erre fordult. Annak a buta saxophonnak valami köszörülést vagy fűrészelést jutott eszébe imitálni s attól nem hallhatta volna Tin, hogy szólítják. No most. Most meg Lalihoz beszél, mialatt gyengéden hátrál azon a kis üresen maradt márványfolton. Oly otthoniasan, oly bizalmasan fekteti a kezét a Lali nyakába. Nem lehet ezt tovább állani.

György előre hajolt, egy köhintés után odakiáltott a zenézés közt óvatosan:

— Tin! Hallo!

Az a sugárzó szőke fej mintha nem tudná merről jöhet a hang, aztán György felé vetődik, ránevet és a György könyörögve sürgető mimikájára hunyorít egyet és elutasítja könnyelmű kis rázódással azokat a sóvárgó szemeket:

— Áh, áh!

Nem jön. Már ide se néz. Nem érzi, hogy Györgynek a tekintete odaszögeződik az arcára, követelően, szemrehányóan. A Lali szemébe néz Valentine s kacag Lalira, az ott hányja-veti a fejét a Valentine arca előtt és az is nevet, amint elkígyóznak a nagydob irányába. Valami mulatságosat mondhatott Valentinenek. Most bizonyosan kinevetik őt.

Minden pillanatban kap egy kis rosszaló grimaszt György a hölgyektől, az uraktól, akik ott ellibegnek és ellihegnek előtte. Útban van, ki kell őt kerülniök. Egy totyakos bácsi, kinek a nyelve is kibújt a szája szélére a nagy igyekezetben, mint a levelet író cselédnek, odasurlódott Györgyhöz, kiesett a ritmusból és aztán reszkető fejjel nézett vissza s motyogott valamit György felé, amit György éppen úgy nem hallott és nem figyelt, ahogy nem hallotta a zenét és nem látta az orra előtt cikcakozó párokat és nem is látta már világosan ezt az egész csillogó-ragyogó világot maga körül. Csak azt látta, hogy Valentine milyen görcsösen tartja annak a Lalinak a kezét és hogy az a Lali az egész plastronjával odafeszül a Valentine keblére, mert tökéletesen szembefordultak és most nyakig összesímultak. Györgynek a fejebúbjára szaladt a melegség.

Türtőztetni szerette volna magát. A cipője talpával keményen kalapált a márványon. Az ajkát harapta s hallotta, meghallotta a saját felindult lélegzését. És hallotta, vagy hallani vélte a szívének azt az erős, kínos dobogását is. És megérezte a húsa fájdalmát, amint a körmeit vájta, vájta kegyetlenül a tenyerébe.

Valentine újra közeledett, osonva jött és egyszerre lassú tempóba lankadt és a mosolygó orcáját félrehajtotta, Lalinak a képére, lebocsátott szempillákkal.

Nem, ezt nem lehet tovább nézni.

— Pardon, — elintett a kezével egy elébe csúszó párt és három egyenes lépéssel ott termett Valentine mellett:

— Valentine, kérem!

A zenébe feledkezett szépséges fejecske fölrezzent. Az ébredő szemek csudálkozva néztek Györgyre:

— Tessék . . .

— Nem táncol tovább.

Valentine először Lalira pillantott, aki meglepetten engedte le a kezét a táncosnője derekáról, aztán kissé ingerült nevetéssel kapta fel a vállát:

— Ugyan és miért nem?

— Csak.

Lali kikapta a zsebkendőjét és meglegyintette hevült homlokát. Nem értette a dolgot. Kedveskedve fölnevetett György szemébe:

— De kérlek, drága öregem . . .

A publikumnak el kellett őket kerülni. Nem szokás így megállani a parketten. Valentine ideges mozdulattal küldte Györgyöt:

— Gyurka, hát mit akarsz? Engedj, csak még egy pirinyót . . . no, menj szépen vissza, mit gondolnak itt!

Azt gondolhatták, hogy ez a gavallér lekéri a másiktól a táncosnőjét, csak hát mért tart ilyen sokáig a kis mozzanat?

György mosolyt erőltetett és a hangját legyöngítette:

— Gyere, Tin. Elég volt ebből.

Lali félrerángatta a két vállát, úgy benne volt még a charlestonben. Kétszer is kinyitotta a száját, nem tudott ebben az ismeretlen helyzetben mit mondani. Csak nevetett, ártatlanul.

Valentine-nak a szeme előtt elandalodva, ringatózva úszkáltak a mosolygó nőfejek. Türelmetlenül húzta fel a szájaszélét és a karja nyult már a Lali válla felé:

— Még nincs tíz perce, hogy idelent vagyunk. No menjen, csacsi, hagyjon . . .

Györgynek erősen megsúrolták a hátát. Közelebb kellett dőlnie Valetine-hez. Rekedten súgta a rouge-tól izzadó szájacska fölé:

— Ha nem jösz, itthagylak. Fölmegyek.

— Hogyisne menne már, — vigan rálegyintett a balkezével a György karjára, a jobbkeze már helyezkedett a Lali hátán. — Lali, tovább! — És elcsusszantak György elől.

Összeszorította a fogait, megfordult, emelt fejjel tartott a kijáratnak.

— Páchdon, cher monsieur! — egy nyurga, fakóbőrű s a szájba sodrott bajuszkás úrnak kellett hirtelen a párjával György előtt megállani, a könyökével akart György fölé bökni s lemosolyogta fölényes fejcsóválással Györgyöt, amint sikerült mellette tovább evickélniök. György megállott és a lengő gavallér felé lobbant a szeme, amitől az rögtön másfele nézett.

Fölmegy egyedül, itthagyja Valentinet, azért is, igenis és majd csak jöjjön fel, majd lesz számolás!

Az ajtóig ilyen határozott volt; ott elakadt a lába valamiben. Egy gondolatban. Egy szívdobbanásban, ami fájt, mintha tüzes tüt szúrtak volna a mellébe. Lenézett a lakkcipőire, melyek ártatlanúl ragyogtak fel a szemébe. Mi lesz most. Most összeveszni azzal az aranyos édes gyermekkel, aki tizenegy nap óta a

Mai számunkhoz mellékeltük Arnold Bennett „Kamilla" című regényét az Új Időknek mindama előfizetői számára, akik 30.000 koronával előfizettek a Milliók Könyve félévére: hat regényre

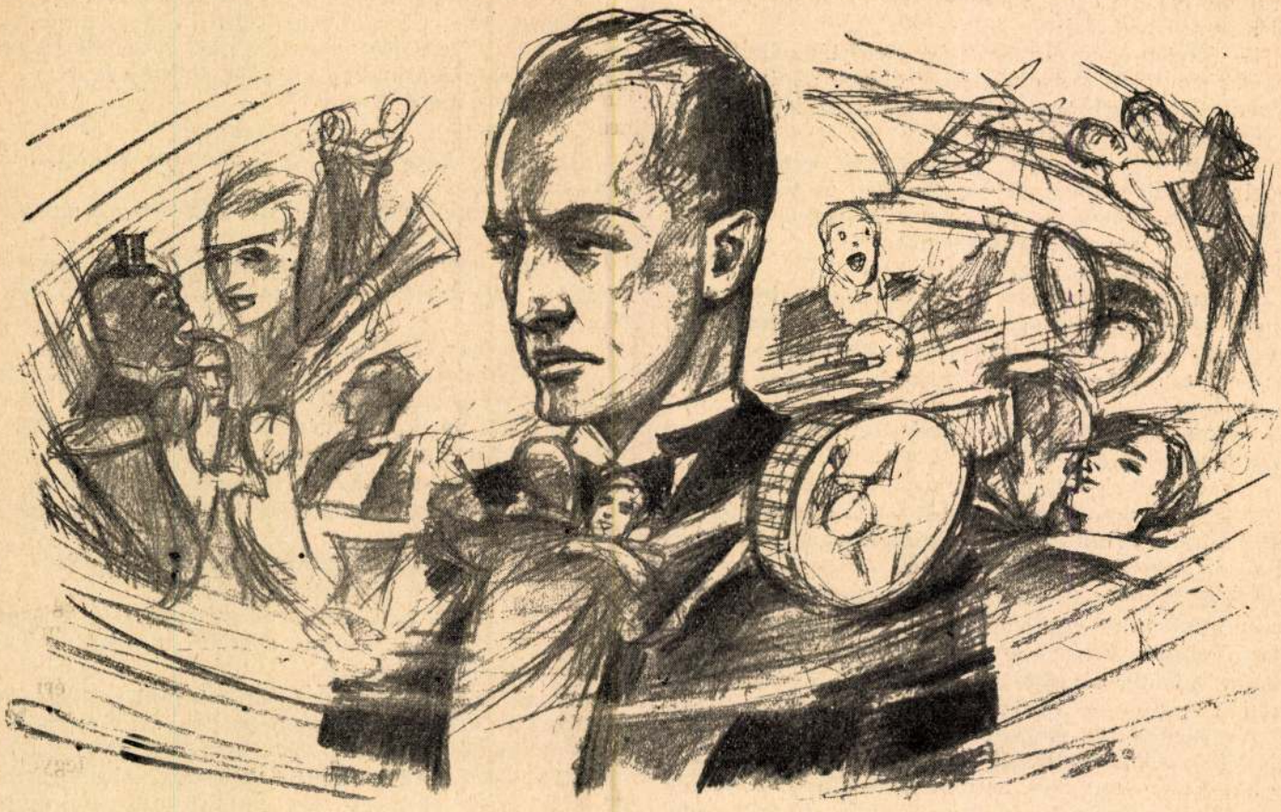

„Összefutottak a szemében a pucér vállak, a karolások, a simulások, a forgások és illeszkedések . . .“ Zádor István rajza

újmódi cigányok művelnek, igen, szégyen ezt itt hallgatni néki, ki Velencében a halhatatlan művészeteken lelkendezik egész nap és akinek a szívén két égből szállott fényes szárny repes és az egész földi létét folyton csak mennyországba akarja felszöktetni. Jaj, de szeretné a pillantásával felbillenteni onnét azokat a muzsikus majmokat, kipenderíteni ide a leskelődő tengerbe, ott mutassák meg, milyen jókedvük tud lenni.

Csak már vihetnélek ebből a lármából, ebből a fülledtségből, ebből az émelyítő parfum-ködből drága kis jószágom . . . hirtelen azt sejtette György, mintha hosszú napok óta lenne már Valentine-től elszakítva, akivel öt percnél tovább nem szoktak egymástól távol lenni. Egy pincér hátulról neki sietett, majd elsodorta magával, azt se mondta pardon, csak rohant avval a fontos szódabikarbónával a másik sarok felé. Ideges lett György. Úgy kell itt ácsorogni néki, mint valami portásnak.

Előre lépett, a mellén keresztbe vette a karjait; Valentine ott járt két lépéssel előtte; gondolta, no még egy kicsit várjunk, hadd táncolja ki magát kedvére, legalább nézhetem addig ezt a lebegő tündér-alakját, ezt a bűvös-bájos mosolyt az orcáin, ami pazarabbul világít az összes velencei kristályoknál. Csak ide pillantana már, hogy egy szemlágyulással, egy ajkmoccanattal vallani lehetne neki, hogy: imádlak.

Most körbe fordult Lalival és lábujjhegyre állott, állanak egy helyben és a fejük táncol a lábuk helyett, affektálva, enyelgő dacocskával ingatják, rezgetik egymás ellen a fejöket. De mulatságos. Mint valami kis színésznő. György képét kellemesen meglegyezte a hiúság. Észrevette, hogy a közeli párok oda-oda kapják a szemüket Valentine-re, pedig itt imbolyog három lépésre egy szenzációs indus hercegnő is, arany ingákkal a fülében, céklaszín nagykendőbe sodorva, virágos bibor papucsban, valami frizirozott európai gavallér karján. Sőt az indus csoda is mintha tudomásul vette volna most Tint avval a fekete gyöngy-szemével. Ha tudnátok, hogy ez a rózsatündér az enyém, hogy én kaptam ajándékba erre az egész életre! Úgy szerette volna kinyújtani György a karját, s szétkiáltani: nézzétek, az enyém, az enyém!

Megint köröztek egy kicsit Valentine meg Lali s megint egy helyben maradtak, ringadozni, habozni. Nem jut eszébe erre pillantani Tinnek. Pedig az embere milyen odaadóan nézi s milyen áthatóan. Mi ez? Rebben a György szeme s mintha légycsípés érte volna, valami kis kellemetlenséget érez. Lalinak a térde oda van az ő Tinje térdecskéjéhez ragadva. Ni, s a combja . . . igen, az a Lali-féle fekete felső-lábszár oda simulgat, oda akar tapadni a Tin rózsaszín szoknyájára, a combjára. György belepirult ebbe a zavaros benyomásba. Lehet, hogy csal a szeme, vagy túlozza, amit lát; és talán csak véletlen pillanat volt, ez a táncos had itt úgy összeszorul néha, nem volt elég helye Lalinak a becsületes distanciát betartani. György gyanakodva kapkodta maga körül a pillantását. Összefutottak a szemében a pucér vállak, a karolások, a simulások, a forgások és illeszkedések; egyik másodpercben úgy látta, hogy a combok vigyázva húzódnak egymástól, a másikban úgy látta, hogy az egész társaság össze van ragadva, mint a sardiniák a skatulyában. De hát a többi párok talán mind házasok vagy szerelmesek. Nyugtalanul visszakapta Tin felé a tekintetét. Valentine odább sodródott azóta; épp eltakarta Lali a hátával György elől, valami nevetnivaló sietséggel kapdosva szét az escarpinje ragyogó sarkait. György el is nevette volna magát a lázas cipősarkok komikumától, ha nem fogja le hirtelen a szemét a Lali jobbkeze, mely följebb találta csúsztatni magát hátul a Valentine derekán, az egész tenyerével és mind az ujjaival

elragadtatva, az orcái kimelegedtek, a sebes lehelléstől alig tud beszélni:

— Gyugyu, de jó! Száz éve nem táncoltam!

György örül, a zsebkendőjét akarja rántani, hogy leszedje a rózsálló homlokról azokat az icipici harmatcseppeket.

— Hagyja... — s hajlik vissza, kezét feladja megint a Lali vállára, ki frissen liheg és a plasztront tolja befele a mellény alá, mert az egyik felől ki talált onnan csúszni táncközben.

— De Tin, kis angyalom...

Nem is hallja Tin, a saxophont hallja, mely éppen egy csiklandósat furulyált, a fejét mulatósan megrázza s a térdét buktatja bolondosan előre, s a másikat hátra kapja s rögtön ezt a másikat előre s az elsőt hátra.

Máris szökött volna, György csúszott egyet és elfogta nevetve a kezét:

— Gyerekek, elfáradtok.

— Oh! micsoda naiv férfiú! — Valentine ránevetett Lalira, s aztán bájos kis grimasszal igyekezett az ujjait György kezéből kimenteni.

Lali, kellemesen pihegve, csak legyintett vidám jóakarattal, mint egy champion. Elfáradni, egy kis charlestontől? A topánja orrával egy taktust ütött, és rögtön lendült lábujjhegyen, helyből a muzsikába lépni Valentine-nel. Ezzel szemben a jazz egy cintányér-csendülettel megszakadt. Kis szünet, amit mindig röpke felháborodással fogadnak a párok, míg belátják, hogy ezen már nem lehet segíteni s vidám békességgel indulnak visszacsücsülni. György egy diszkrét bravót kiáltott a friss zsivaj közt az elnöklő hegedűs felé s alig tudta megállani, hogy jókedvében fel ne kapja a levegőbe Valentine-t, aki egy nyűgös cicanyávogással panaszolta a hirtelen csalódást.

— Hála isten, mehetünk — és György hálásan fordult Lalihoz: — Köszönjük pajtás a kedvességedet.

Vali kezecskéje tiltakozva repesett:

— Hogyisne! még táncolni fogok.

— És addig is — azt mondja Lali — ülünk egy kicsit legalább. Gyerünk gyerekek, a Tutyuék asztalához. Ott vannak ni... ott, ott.

György arra se nézett:

— Nem ismerem őket.

— De, én ismerem, csak jöjjön. Nagyon net gyerekek, roppant jóba vagyunk!

— Első. Első pofák. Első módon fognak kérlek örülni, csak gyere kérlek.

György el is mulasztott a Lali javallatára figyelni, annyira meglepte, hogy Valentine hogy repes az odaülésért, a maradásért.

A keze után nyúlt, gyöngéden:

— Tin...

Csak ennyit szólt, mint egy gongütés, amely csendre hangol, amely mély hangulatba hív, ünnepet igér, indító jelt ad álomútra. S kissé maga felé húzta Valentine-t a kezénél fogva és a nehéz barna szemnek a csodálkozó mosolya is csak az egyet beszélte: mi lelt téged, én szólok hozzád, aki a mindenséged vagyok, én várlak, én akarlak, hol van akkor ez a hall, meg ez az egész világ Lalistól, Tutyustól, jazzbandestől, minden egyebestől... hát nem érted?

Nem érti, úgy látszik. Mögöttük a másik asztalnál most csúsztatja lefelé a lorgnont egy kakadúképű begyes kis dáma a Valentine hajáról a térdéig. Lámpalázasan simít egyet a megbámult ifjúság a szőke haján, felcsapja a nevetését és maga felé húzza a György kezét:

— Isten bizony, mindig úgy szalad az emberektől. Odaülünk Tutyuékhoz. Olyan jól érzem itt magam.

Lalinak integetni valója akadt valami felfedezett ismerősök felé; György ráborította puhán a másik tenyerét is a Valentine nyugtalan kis kezére s hajolt a fejéhez szinte fájdalmasan gyöngéd szavával:

— Vár a hold, Tin...

— Ne féljen, nem fog elszaladni.

Lali is odafordult újra, s belekapaszkodott a György karjába:

— Gyerekek menjünk. Mit szincerizálsz annyit, öregem.

György egy türelmes mosolylyal szépen kivette magát a Lali karolásából és megint odahúzta Valentine kezét:

— Mi már fölmegvünk pajtás, sajnálom.

— Nixtralala, csak előre, kis szemérmes — és Valentine újra megrántotta a György karját — alló!

Ez a két kéz könnyedén játszik, húzgálnak előrehátra valamit, ami oly hamar el tud szakadni, egy arany szálat, amelyik két szívet szokott összekötni.

György komoly szemekkel igyekszik Valentine-t lebeszélni:

— Tudja, hogy programmunk van reggelre.

— Eltesszük holnaputánra.

— Ez az! — Lali csettintett az ujjaival és frissen riszálta a derekát, azután rögtön ott volt a Valentine csipőjén a tenyere.

Ez az, ami megoldotta a súlyos problémát. Kitört a muzsika. A hall ujjongva fogadta a szezón királynőjét, Valentine-t, amint újra leszállott delejes lábujjai hegyével a billentyűkre, húrokra, cintányérra. Mint a tüzes ékkövek, úgy tündökölnek az iramló taktusok, mint a szerelmi diadal, úgy kacagnak mámorosan.

Valentine, meg Lali persze, az elsők közt voltak, akik belevetették magukat az új charleston-rohamba, nekik föl se kellett kelni, csak egyet szökkenni, máris a márványon voltak, mintha a szél kapta volna el őket. Az egész társaság lázasan rebbent föl, apró örömsikolyokkal, trallalákkal, füttyöcskékkel; ittamott sürgősen koccantották vissza a tálcára a pohárkákat és vibráltak a cigarettekkel a hamutartó felé, melyet nem leltek ott az orruk előtt sietségükben s aztán uccu! a párjukkal a forgatag közepébe. György utánuk lépett az övéinek, mikor eliramodtak, még a távozásért akart volna picit kunyorálni, de csak két méterről kapott már egy gyors kis leintést a Tin odalebbentett kezétől, hogy: mindjárt, mindjárt, csak te maradj szépen.

Györgyben egy kevés utálat gerjedt, amint oda pillantott a jazz művészeire, azok most mind valami bohóc grimaszt kaptak fel a képükre s ültükben hideglelősen rázták a felsőtestöket; a néger a síkosra borotvált nagy fejét jobbra-balra himbálta, mintha le akarná ejteni, s egyúttal le-leroggyantotta térdeit és reszketve veregette össze; alkalmasint a bikabődületektől állt bele a félsz, amelyekre ő maga bujtogatta kitolakodott szemekkel a saxophont. A hegedűs belebelekerepelt a szájával valami badarat a zenébe, s felhajigálta a vonót a levegőbe s a dupla saltóból eső vonót elkapva, a fájával a kottaállványon, a hegedű hátán s a felkapott cipőtalpán kopogott hadarva, úgy csúsztatta vissza aztán a vonót a húrokra, a taktusba belevinnyogva, a cirkuszi bravúr után. És az a puffadt dobos ott a lábával rugdal valami csengő szerszámot. A saxophon a bika után, most egy merész kanyarodóval az egércincogással csiklandozza a füleket. Így emelik a hangulatot és így alacsonyítják le a tisztelt és imádott zenét az ember előtt. Legalább is ez előtt az ember előtt, a mi Györgyünk előtt, aki félrerángatja a szájaszélét a burleszk hangoktól és azt érzi, hogy csúfság és szentségtörés, amit ezek az

Uj Idők
1926. II. felév.

PESTVÁRMEGYE DIREKTORIUMA.

A spekuláczió borzongása villanyozza fel a jelenlevő személyeket.

— Ezek majd sepernek, ezek az üzletek! — szól Crillon elragadtatva, egy pillanatra abbahagyva a kalap szemlélését, majd ismét elmerülve benne.

Joseph Bonéas félhangon szól hozzám, a mi hízeleg nekem:

— Ez a Pocard tanulatlan ember, de van praktikus érzéke. A konczepcziója nagyszabású, már tudniillik, ha úgy látja a dolgokat, mint én.

Én pedig arra gondolok, hogy ha idősebb volnék, vagy nagyobb volna a tekintélyem a kerületben, talán én is benne lehetnék a Pocard vállalatában, a mely formát ölt és roppant nagy lesz.

*

Eközben Brisbille újra elkeseredik. Kimondhatatlan nyugtalanság gyülekszik össze a szívében: mindez a társaság odahaza marasztja őt, pedig már dolgozik benne a vágy az ital után. Nem bírja eltitkolni szomjúságát a borra. Rásandít a társaságra. Hétköznap ebben az órában már kezdi a szomját oltani. Már-már kiszárad, belül ég, a mint csoportról csoportra jár. A várakozás túlhaladja erejét.

Egyszerre csak mindenki kinéz az utczára a nyitva maradt ajtón át.

Egy hintó gördül a templom felé: zöld kocsi, ezüst lámpásokkal. Az öreg kocsis, a kinek vastag keztyűje egy ostor vékony szczeptrumát tartja, egymásra rétegeződő gallérokba van öltözve, hogy az ember azt hinné, több ember van egymás fölé rakva. A fekete ló üget.

— Olyan fényes, mint egy zongora, — mondja Benoit.

A bárónő ül a kocsiban. Nem látni, a függönyök le vannak bocsátva. Mégis mindenki köszön a kocsinak.

— Csupa rabszolga, — dörmögi Brisbille. — Ni, hogy bámészkodnak, bámészkodjanak hát. Nohát nézzék, a ki mellett elmegy ez a vén pénzeszsák, mind földbe túrják az orrukat, megmutatják a fejük búbját és púposak lesznek.

— A bárónő sok jót tesz, — tiltakozik a jelenlevők egyike.

— Ah, igen, sok jót tesz, — hörgi a gonosz ember taszigálva maga körül, mintha valaki lefogná. — Ezt én fitogtatásnak nevezem. Igy nevezem én, a mi engem illet.

Mindenki a vállát vonogatja. Joseph Bonéas, a ki mindig ura magának, mosolyog.

— Mindig voltak gazdagok, — mondom én, felháborodva ettől a mosolytól. — Szükség van rájuk.

— Nohát — trombitálja Crillon. — Ez egyike azoknak az ideáknak a melyeket készen találni a fejében, ha az ember halászik benne. Én azonban azt mondom: az az igaz, hogy megpukkad az irígységtől. Én a magam részéről nem tartozom azok közé, a kik megpukkadnak az irígységtől.

Mielvauque úr visszatette megkövesült fejére a kalapot és az ajtóhoz lépett. Joseph Bonéas úr is hátat fordít és kimegy.

Egyszerre Crillon felkiált:

— Nini, Petrarque!

És kisiet egy nagy test nyomában, a mely meglátva őt, kinyújtja hosszú lábait és ferdén kitérve odább áll.

— És ez a tökfilkó községi tanácsos — mondja Brisbille rettentő grimaszszal — A mennykő üssön bele!

Habot ver a szája, a düh huiláma csap át rajta. Ott áll, ingadozva a talpán, szemét a földre szegezve. A szó szoros értelmében forgat a kezében, újra sodor és folyton gyűr az ujjai között egy rendetlenül sodrott, nedves és rojtos czigarettát.

Telve roszkedvvel, felingerelve a vállvonogatástól a kovács, a ki mindenfelől elszakadozott papucsában úgy sántikál, mint egy vulkán, nekiesik a kemenczéjének, megrántja a fújtatója lánczát. Minden rándításra a fújtató egy kékes színű és libegő, vakító fehérszélű üstököst fúj ki a kohóból. Az ember kalapál odabenn.

Erjed, violaszínűvé lesz, bezárva zugába, mint egy rab, egymaga fajából, lázadozva a dolgok egész végtelensége ellen.

*

Beharangoztak a misére és mi ott hagytuk Brisbillet. Mikor eltávoztam, hallottam, hogy dörmög valamit. A rovására kerültem én is. De mi kifogása lehet én ellenem?

Összetalálkozunk mind, összeelegyedve, a templom előtti téren. A kerületben — a munkások egy csoportját kivéve, a kiket nagyon szemmel tartanak — mindenki eljár a misére, férfiak, nők egyaránt; konvenczióból, hálából a kastélybeli patrónusok iránt és meggyőződésből. Két utcza torkollik a térre és két almafákkal szegélyezett út és ez a négy út vezeti ide a várost és a vidéket.

A térnek szív-alakja van. Igen szép tér. Egy nagyon öreg fa árnyékolja be, a mely alatt egykor igazságot szolgáltattak; azért hívják úgy, hogy: a Nagy Fa, holott vannak ezerféle nagyobbak is. Télen fekete, mint egy lyukas esernyő, nyáron tiszta árnyékot ad, mint egy zöld napernyő. A fa mellett egy magas feszület áll a téren örök idők óta.

(Folytatása következik.)

PATTERMANN DEZSŐ, A PESTVÁRMEGYEI DIREKTORIUM ELNÖKE TITKÁRÁVAL, SZEKULESZ ERNŐVEL.

URBÁN PÁL, A PESTVÁRMEGYEI DIREKTORIUM ELNÖKHELYETTESE.

— Ő is a társadalom áldozata.

Joseph Bonéas úr lépett be Brisbillehez. Csak úgy jön be, különös czél nélkül, mert nem tartja méltóságán alulinak érintkezni a kerületbeli emberekkel; utána Pocard úr, Crillon, megborotválva, csillogó, síma arczbőrrel, majd még néhányan. Köztük különösen feltünik Mielvaque úr biczegő, gyönygházszínű koponyája, a ki félénken és teljes tisztelettel a bevett szokások iránt, levette a kalapját, a mint a küszöbön átlépett. Expedicziós hivatalnok a gyárban, rojtos és kétes tisztaságú fehérneműt visel és állandóan egy ugyanazon mellényt, a melyen rajta vannak mindenféle szószok nyomai.

Joseph Bonéas úr nekem imponál. Szememet vonzza finom profilja, gyászruhájának fénytelen sötétsége, fényes fekete keztyűje, mely egy aranylappal diszített derékszögalakú fekete botot tart.

Ő is levette a kalapját. Erre észrevétlenül, a zúgomban, én is leveszem az enyémet.

Finom és disztingvált fiatal ember, a ki meglep veleszületett eleganczájával. Csakhogy beteg ember, kiütések kínozzák. A nyaka mindig meg van görbülve vagy a csuklói megdagadva valami kelevénytől. Ebbe a törékeny testbe tiszta és egészséges intelligenczia van bezárva. Bámulom őt, mert megfontolt ember, tele van ideákkal és kifogástalanul tudja magát kifejezni. A multkor szocziológiai előadást tartott nekem a mai Francziaország érintkezési pontjairól a hagyományos Francziaországgal és a múltba vezető gyökereinkről s ez előadás világos szabatossága rám nézve reveláczió volt. Keresem a társaságát, igyekszem őt utánozni s neki bizonyára nincs tudomása a befolyásról, a melylyel reám van.

Általános figyelem közben mondja el, hogy egy fiatalemberek társaságát akar Viviersben szerezni. Aztán felém fordul:

— Mennél tovább megyek, — mondja — annál jobban meggyőződöm róla, hogy minden ember szűk látókörrel van megverve. Nem tudnak és nem is akarnak tovább látni az orruk hegyénél.

A KELETI PÁLYAUDVAR ELŐTT A BAROSS-TÉREN.

— Igen, — mondom én.

Válaszomat kissé rövidnek találom s a rákövetkező csönd ezt könyörtelenül bizonyítja. Kétségkívül ő is ezt gondolja. Másokkal keveredik beszélgetésbe és én érzem, hogy elpirulok Brisbille barlangjában.

*

Crillon Brisbillelel disputál egy ócska kalap helyreigazítása dolgában, a melyet kézről kézre adnak és a melyet figyelmesen nézegetnek. Crillon leült, nem vesztve el szeme elől a kalapot. Testestül-lelkestül beleveti magát ebbe a vitába. Szerény ezermesteri mestersége nem engedi, hogy szabott árakat tartson és mert egyedül maradt munkája értékének védelmében. Az öklével ütögeti lisztes posztóval fedett térdét és a haja, a mely sűrűn hull alá vastag nyakára, olyanná teszi a tarkóját, mint egy vaddisznóé.

— Ez a nemez, — nyögi. — Mondom magának, mi baja: az eső áztatta el. Ez a nemez olyan, mint egy piszkos zsebkendő.

*

Justin Pocard úr három vidéki emberrel beszél, a kik sipkával a kezükben, tátott füllel hallgatják. Nyomatékos hangon magyarázza nekik a nagy pénzügyi és ipari kombinácziót, a melyet kitalált.

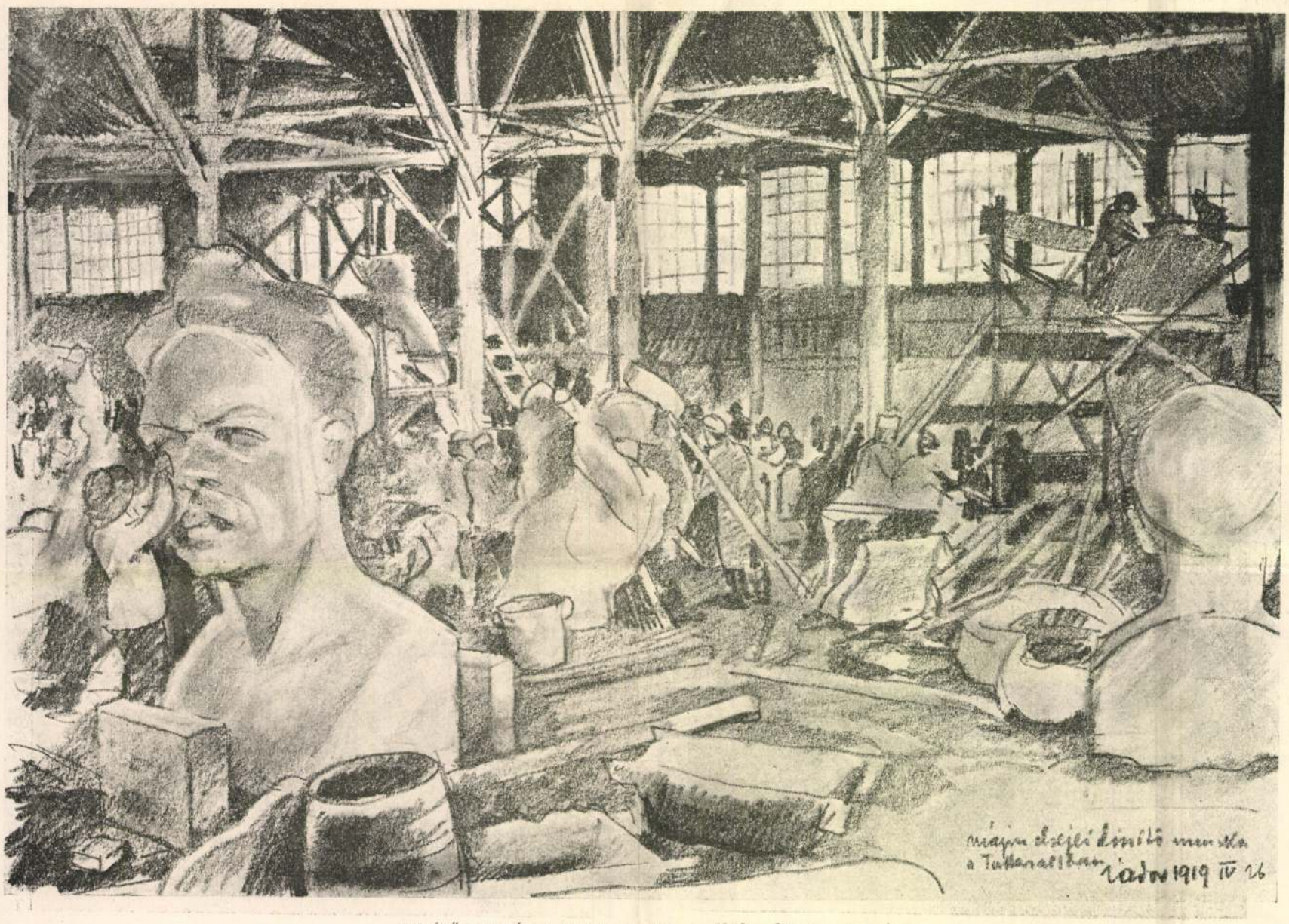

DISZÍTŐ MUNKÁK A TATTERSALBAN. — *Zádor István rajza.*

ELŐKÉSZÜLETEK A MÁJUS ELSEI ÜNNEPRE

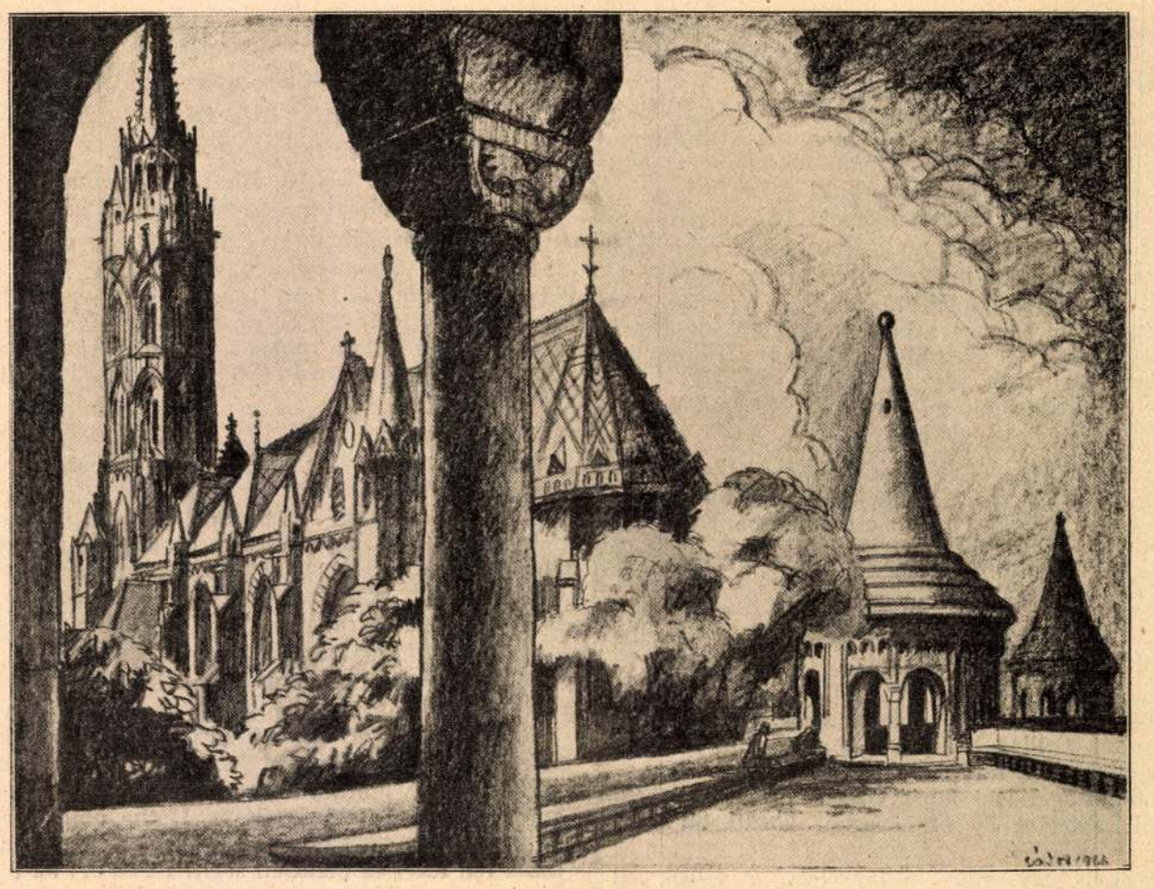

Zádor István Budapesti Albuma. A Koronázó-templom. Zádor kőrajza

különb vagy te Balogh Lujzinál így is, ha nem is tudsz lovagolni . . .

Még beszélt egy darabig, de Sári már nem hallgatott oda, pedig épületes dolgokról volt szó és ha ismerte volna az anyja fiatalasszony korát, alighanem azt gondolta volna magában, hogy Terka asszony, miután maga annakidején ugyancsak megitta a részét a borból, most vizet prédikál. De hát jól van az úgy berendezve, hogy az édesanyját mindenki a legkifogástalanabb asszonynak tartsa, mert így legalább mindenkinek van valakije, akiről azt hiszi, hogy joggal beszél neki erkölcsről és tisztességről. Csakis így volt lehetséges, hogy a rokokó kor asszonyainak a leányaiból váltak a bidermajer anyák.

Sári nem emlegette az anyjának többet a lovaglást, hanem másnap meglepte az urát azzal a kijelentéssel, hogy ki szeretne menni Juciékkal a pusztára vagy két hétre.

— Én már unom itt ezt a sok Lujzizást, — mondta. — Kimegyek a kis Fricivel Juciékhoz. Neked nem kell jönnöd, ha nem akarsz, de tőlem ne kívánd, hogy itt legyek . . .

Frici arra gondolt, hogy két hétig halálra únja magát a pusztán és közvetítő indítványt tett:

— Nem bánom, ha akarod, menj ki, de én csak két-három nap mulva mehetek utánatok egy-két napra. Akkor visszajövök, mert valami elintézni való dolgom van, de a jövő héten megint kimegyek . . .

Közben Sári sokat súgott-búgott Kageneckkel meg Jucival, ami azonban nem tűnt fel senkinek. Azt hitték, az úti készületekről beszélnek, vagy a kis fiú elhelyezéséről a pusztai lakásban, pedig ha valaki kihallgatta volna őket, ilyen elejtett szavakat hallhatott volna:

— De mamának el ne áruljátok ám! . . . — mondta Sári.

— Ó, — felelte Juci valamire a hugának. — Jó lesz az én ruhám neked, tanulni, amíg a tied elkészül. Én alig használtam, mert rögtön, ahogy elkezdtem, jelentkezett az első lurkóm, aztán sohse kezdtem újra . . .

Kagenecktől pedig ilyesféle dörmögés volt hallható:

— Megtanítottam én olyan buta ujoncokat is, akik azt se tudták, melyik a jobb kezük és semmi kedvük sem volt hozzá. Hát akkor téged hogyne tudnálak megtanítani, kis sógorasszony.

Nem nehéz kitalálni, hogy lovaglásról volt szó, de gyanítani lehet, hogy Sári nem árulta el se Jucinak, se a Juci urának, hogy azzal a titkos gondolattal fog hozzá a tanuláshoz, hogy két hét mulva végig lovagolja az azalatt szerzett tudományával a kalánosi agarászatot. Tudta jól, hogy ha ilyesmivel áll elő, lebeszélik róla, mint valami képtelen őrültségről, ő azonban már annyira beleélte magát abba a gondolatba, hogy ilyen módon főzze le Lujzit, hogy el volt tökélve rá, hogy ha két hétig folyton lovon kell is ülnie, de megtanul addig annyit, hogy résztvehessen a vadászaton.

Sári hát kikocsizott másnap Juciékhoz, Lujziék pedig ugyanezen a napon megkezdték a vizitelést.

A gyöngyszürke selyemruha általános tetszést aratott. Nagy volt az elragadtatás az egész városban, aminek az öreg Parnóczy, összetalálkozván Siterynével a kis hídon, nem is állta meg, hogy kifejezést ne adjon ilyen szavakkal:

— Mindig tudtam, hogy Lujzi húgom szép asszony, de hogy ilyen szép, arról sejtelmem se volt. Olyan volt az kérem, mikor kiszállt a hintóból, hogy azt hittem, Erzsébet császárné áll előttem. Csak mikor aztán jobban megnéztem, akkor láttam, hogy de bizony, még annál is szebb.

Uj Idők 1926. II. félév

Boris asszony boldog, anyai büszkeséggel telt el erre a dicséretre, de azért illő szerénységgel tiltakozott ellene:

— Ugyan menjen már, Parnóczy bácsi! Hogy mondhat ilyet? A császárné, meg az én leányom! Hiszen Lujzi csinos, csinos, nem mondom, de hogy szép lenne? Nem! A császárné meg gyönyörü ...

— Na, nekem Lujzi húgom jobban tetszik! Már csak azért is, mert igaz magyar asszony. Nem mondom, ha a császárné már királyné volna, magyar királyné ... Akkor talán össze se mernék vele hasonlítani senkit, mert a korona fényétől elkáprázik az ember szeme, tetszik tudni ... De hát arra, úgy látszik hiába várunk ...

— Az sincs talán már messze. November közepén összeül az országgyűlés ...

— És tovább fog fecsegni, anélkül, hogy tenni tudna valamit! ... Na, Istennek ajánlom húgom asszony! Lujzi húgomat pedig csókoltatom. Ilyen öreg embertől nem veszi tán rossz néven? Folytatjuk

Kis Tárca

Egy csodafilm

Az esti szél Pestre hozza a megyeri dombokról a takarodót. Csillagok az égen és csillagok a buckákon: a cserkészek tábortüzei.

A fiatalság odaát most vizsgázik két olyan tantárgyból, amelyekből az öregek körülbelül megbuktak.

Az egyik egy erény: a fegyelem. A másik egy elv: segíts magadon!

A pesti embernek ezek idegen dolgok. Felfülel rájuk.

Egy óra a villamoskocsiban, egy másik a parlamentben, egy harmadik a vasuti pénztár előtt, — aki kiváncsi, megtapasztalhatja, mit jelent nálunk a magafegyelmezés. Kék foltot visz haza keze, háta, becsülete.

És ez a féktelen, hetyke, elbizakodott tempó, amit látszólag belső vulkán fűt, egyszerre megrokkan, mihelyst azt mondjuk neki: segíts magadon.

Minden embernek vannak céljai, bajai. Elő tehát azzal a belső vulkánnal, változzék át eréllyé, kitartássá, munkává. A pesti embernek azonban eszébe sem jut önmagára bízni a dolgok nehezebbik végét. Ideges orrcimpákkal szimatol az után, aki a dolgokat helyette megcsinálná. Valakit be kellene tolni egy segédhivatali tollnokságba: legalább is a miniszterhez keres utat az egész atyafiság. Fekete József cipőtalpalóműhelyt akar nyitni: első dolga, hogy állami szubvenciót koldul.

Részvénytársaságok épülnek állami segítség kijárására. Senki sem épít a maga erejére, eszére, munkájára. Egy percig sem jut eszébe, hogy maga segítsen magán.

Az ilyen dolgokat nem lehet tanulni. Az iskola csak tudást ad, ide más kell, nagy művészet: nevelés.

Odaát a megyeri halmokon, ahonnan bús takarodó száll át Pestre, ebből az emberré nevelésből folyik most a vizsga. Együtt van ott minden náció, minden eklézsia zsengéje. Ezerszámra tolong körülöttük a pesti nép. Megbámulja az érthetetlen, furcsa, soha nem tapasztalt dolgok egész seregét: hogy itt tizezer emberi lélek szolidáris tud lenni egymással. *tud* magán s *akar* máson segíteni.

Talán nem is igaz. Talán csak egy csodafilm. De érdemes megnézni.

Krónikás

Orvosságok

— Elbeszélés —

Irta: **Illés Endre**

Csöndes, meleg tavaszdélután volt.

A pitvarban ketten álltak: a füvesasszony és a kovácsné. A szobaajtó csak félig volt betámasztva.

Benn a szobában, az összegyürt ágyon, pirosan, lázakban és meg-megdideregve feküdt a fiatal, barna lány. Tizenötéves volt, sápadt, sovány, ijedtszemü gyerek. Egy hete volt beteg. A szeme már üveggé keményedett, a pillája rebbenés nélkül percekig is mozdulatlanul állt, az arcán mind pirosabbra gyúlt a tavaszi alkonyok tüze.

— Ez már a halál ... — tördelte a kezét sápadtan a füvesasszony és a szoba felé fordult. — Jaj ... jaj ... édes lányom!

Az alacsony, kis szobában kanyargó patakocskák folydogáltak: aranyos fény csobogott medrükben. Kívül a falu fölött megingott, búcsúzott a nap. Ömlöttek, hulltak a szőke sugarak a fehérre meszelt, szegényes vályogházakra, betüztek a muskátlis, rozmaringos ablakokon a szobákba.

A kovácsné titokzatos arccal hajolt közelébb.

— Vera néni ... emlékszik még, két évvel azelőtt milyen nagybeteg volt az uram? Magától kaptuk ekkor ezeket a leveleket, Szentgyörgy előtt szedett csalán levelét. Maradt még belőlük valami: jó pénzért adta, jó szívvel hoztam vissza. Hátha nincs magának most ezekből ... Csak főzzön jó téját az Annusnak, főzze fel, mert ez biztosan segít! Lássa ... az uram is hogy megerősödött azóta, pedig halálán volt az már szegény ... Maga tudhatja a legjobban!

Letette az elmorzsolt, összeszáradt leveleket s még az ajtóból is visszaszólt:

— Ez segít ...

A füvesasszony sápadtan állt, nem felelt semmit.

Amikor a másik eltünt, lesöpörte az asztalról a csalánt, bement a szobába, szótlanul, elgyötörve bukott az ágy mellé.

Csak belülre súgta:

— Édes ... édes lányom ...

De az ajtón újra kopogtak.

— Szomszédasszony! ... Hallja ... szomszédasszony ...

Öreg, meghajlott férfi kopogott.

— Farkasalma gyökerét ... Csak azt! Forrázza meg, szomszédasszony! Egy bögrére valót! Az én kislányomat is azzal itatta meg, amikor beteg volt. Emlékszik még? Farkasalma gyökerével ... De meg is gyógyult ám! Férjhez ment azóta ...

És elkocogott.

— Farkasalma gyökerét ...

Az asszony nem is nézett fel: csókolta a lány lecsüngő, hidegülő kezét. Nem mozdult.

Alkonyattájt megint besompolygott valaki a sötétedő szobába.

Egy kislány.

— Vera néni ... Az édesanyám küldött egy kis angyelika gyökeret ... Az Annusnak küldte, hogy rágja. Magától kaptuk. Azt üzeni az édesanyám: ez biztosan segít!

Az asszony nem felelt.

A kislány várt egy darabig, azután megszeppenve az asztalra tette a papirba csavart gyökeret és lábujjhegyen, halkan elosont.

Csend-csend volt.

S odakünn fel-felnyitogatták fényes szemeiket, pislogtak, ébredeztek már a csillagok.

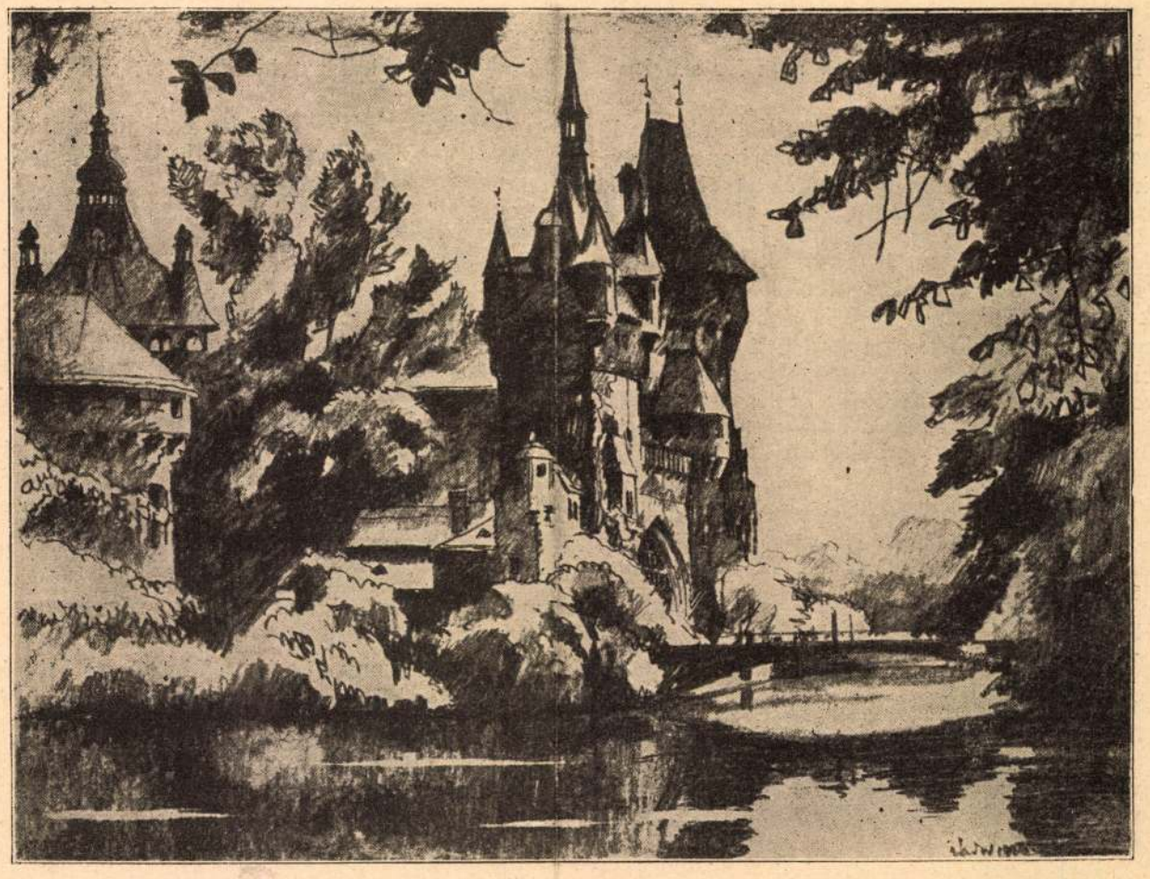

Zádor István Budapesti Albuma. Városligeti részlet. Zádor kőrajza

— Két hét mulva lesz az agarászat Mikolayéknál Kalánoson. Minden valamire való asszony lóra fog ülni, engem kivéve . . .

Most már nevetett Boldizsárné, pedig igazság szerint csak most kezdett el boszankodni a leányára.

— Micsoda beszéd ez már megint? Ki fog ottan lóra ülni? Három-négy asszony van az egész megyében azok között, akik Mikolayéknál ott lehetnek, aki lovagol. Maga Lujzi se tud, bizonyos lehetsz róla.

— Lujzi nem tud, az igaz! De éppen azért kellene nekem tudnom. Mert azt akarom, hogy mikor reggel a vadászok lóra ülnek és ő otthon marad a többi mámival, hát én is elvágtathassak az orra előtt. Hogy én ott lehessek, ahol ő nem lehet és nem is lesz soha. Ettől tudom, hogy odalenne!

Boldizsárné vállat vont.

— Hát ezt elhiszem, hogy szeretnéd, de hiába szeretnéd. Két hét alatt nem lehet lovagolni megtanulni, hát ezzel a tromffal most már várhatsz egy esztendeig.

— Hát ez a bajom éppen! — mondta sötét arccal Sári.

Elhallgattak mind a ketten s csak jó idő multán törte meg a csendet az öregasszony:

— De tulajdonképpen miért akarod te most ezt a Lujzit bántani. Egyelőre jobb lenne jóban lenni vele, legalább is addig, míg sikerül rajtuk keresztül valami pozicióba juttatni az uradat.

— Hiszen én is így gondoltam, de tetszik tudni, ennél a Lujzinál gonoszabb, irigyebb és kétszinűbb teremtés nincs a világon. Mert ne tessék ám azt hinni, hogy ő segíteni akar mirajtunk! Ó, dehogy! Éppen ellenkezőleg. Folyton hecceli az urát ellenünk. Ellenem és Frici ellen. Frici maga mondja, hogy Péter azelőtt nem volt ilyen. Most, mintha jégpáncél volna előtte. Ez a jégpáncél pedig Lujzi. Nohát én majd megkerülöm ezt a páncélt . . . Ha Lujzin keresztül nem férhetek hozzá Péterhez, hát majd hozzáférek a hátamögött . . .

Boldizsárné összecsapta a kezét:

— Sári! Sári! Miket beszélsz?! Uram! Teremtőm! Ha ezt valaki hallaná, szépeket gondolhatna rólad! Hogy egy asszony hátamögött akarsz közelférkőzni az urához! Sári, Sári! Hová ragad a gyűlölködés? Ha ezt az urad észreveszi . . .

Sári legyintett.

— Á! Ugyan! Hová tetszik gondolni? Nem úgy értem én, hogy Péterrel . . . Ilyet csak nem mondok? És különben is, kell is nekem Péter! . . .

— Nahát remélem is! — bólintott Boldizsárné. — Tisztességben neveltelek benneteket és elvárom, hogy tisztességes asszony légy te is, mint a nénéid . . .

— Erről nincs is szó! — mondta Sári kedvetlenül. — Én szeretem az uramat . . .

— Az nagyon helyes! — bólintott Terka asszony. — Nem nagyon értem ugyan, hogy mi szeretni való van egy ilyen haszontalan kártyáson, mint ő, de ha már egyszer az urad, nem is tehetsz egyebet, mint hogy őt szeresd és senki mást. Ami pedig Pétert illeti, jó lesz, ha kivered a fejedből . . .

— Jaj, mama kérem! — fakadt ki Sári, elveszítve a türelmét. — Miért tetszik folyton erről beszélni, mikor már megmondtam, hogy eszem ágában sincs! Hányszor mondjam még? Félre tetszett az imént érteni és . . . pont!

— Jó, jó, jó! Csak meg ne egyél azért. Végre is anyád vagyok, és ki figyelmeztessen, ha nem én, hogy ne járjon az eszed bolondságokon . . .

— Mama kérem!

— Ami pedig a lovaglást illeti, hát jó lesz, ha azt is kivered a fejedből. Nincs arra semmi szükség,

Zádor István

nyen és tisztességesen élünk és nem jár az eszünk bolondságokon.

— Dehát a tisztességéhez csak nem fér szó Lujzinak vagy Sárinak sem?

— Persze, hogy nem! — sietett Katica az urát megnyugtatni. — Nem is úgy értem, hanem úgy, hogy ők mind a ketten nagyvilági életet élnek. Ők most, asszonykorukban is, szerepelnek, sőt most szerepelnek csak igazán. Vagy legalább is akarnának. Mi pedig, Juci meg én, mi befejeztünk minden szereplést akkor, mikor férjhezmentünk. Mi már nem akarunk érvényesülni, mert nem is tudunk. Nincs is hozzá semmi tehetségünk, sem hajlandóságunk. Engem kielégít az, ha az uram meg a gyerekem kényelméről gondoskodhatom. Lujzi meg Sári azonban nem elégszenek meg ennyivel. Jól is teszik, mert bizonyosan többre vannak hivatva mind a ketten.

Gyuri a fejét rázta.

— Miért lennének ők többre hivatva, mint te, vagy Juci? Lujziról nem beszélek, az olyan, mint egy férfi. Rendben van. De Sári!? Hát okosabb Sári, mint te? Különb, mint te?

Most Juci szólt közbe:

— Nem különb. Semmivel sem különb. Csak Sáriban van valami nyugtalanság, ami belőlünk hiányzik. Ez hajtja. Valami ambició, hogy szerepeljen és tündököljön. Meg vagyok róla győződve, hogyha nem sikerült volna neki egy grófot fogni, vagy egy más nagyurat, elment volna színésznőnek.

Gyuri felháborodott:

— Színésznőnek?!

— Ó, nem azért, amit te képzelsz! — sietett Juci a sógorát lecsillapítani. — Nem azért, hogy könnyelmű életet élhessen! Hanem, hogy tapsoljanak neki és estéről-estére csak őt nézze mindenki . . .

Katica nevetve helyeselt:

— Milyen igaz! . . . És bizonyos, hogy sokra is vitte volna.

Gyuri, aki nem szerette a logikai hézagokat, alapos megfontolás után azt kérdezte:

— És Lujzi? Azt hiszitek, ő is színésznő lett volna?

— Ki? Lujzi? — A két asszony hahotával kezdett kacagni. — Azt már nem! Lujzi és színésznő? Ki van zárva!

Tovább nevettek a Gyuri ötletén, de Katica egyszerre csak elkomolyodott:

— Tudod, mit csinált volna akkor Lujzi? — kérdezte. — Fellépett volna egy műkedvelő-előadáson Sárinak valamelyik szerepében, hogy bebizonyítsa, hogy őbelőle mennyivel különb színésznő lett volna, ha le tudott volna mondani arról, hogy úri dáma maradjon.

Juci elgondolkozva bólintott:

— Teljesen így van! Ez egészen bizonyos. Azt csinálta volna, amit most az öltözködéssel. És Sári éppen így magánkívül lett volna, hogy alul maradt.

Katica mosolyogva felelte:

— Nono! Csak várjunk. Alig hiszem, hogy Sári ezt a ruhaügyet ennyiben hagyja. Majd talál ő erre tromfot. Nem kell félteni!

Terka asszony ezalatt vallatóra fogta Sári leányát, hogy mi baja?

— Mit csinálsz itt ilyen oktalan szcénákat? Ha bosszant is, hogy Lujzi olyan szép ruhát csináltatott, minek árulod el? Kinevetnek érte, hogy irigykedsz.

Sári csodálkozva nézett az anyjára:

— Én irígylem a Lujzi ruháját? Dehogy irígylem! Minél szebb a ruha, annál kevésbbé fog neki illeni.

— Pedig mind azt hiszik, azért van olyan rossz kedved.

— Ostobaság! — Sári kedvetlenül rántott egyet a vállán. — Törődöm is én a Lujzi ruhájával. Egészen másért van rossz kedvem.

— Nem mondanád meg, hogy miért? Hátha én segíthetnék rajta?

— Mama segíthetett volna rajta, de most már késő . . . Előbb kellett volna.

— Előbb?

— Igen. Előbb! Micsoda nevelés az, egy úri leányt úgy ereszteni ki a világba, ahogy engem? Nem tudok semmit!

— Nem tudsz semmit? Mit nem tudsz? Ha valamit nem tudsz, fiam, annak csak magad lehetsz az oka, mert mi aztán, szegény apád, meg én, erőnkön felül azon voltunk, hogy tisztességes, úri nevelést kapiatok. Rendesen járattunk benneteket iskolába, tanultatok nyelveket, zongorázni, táncolni . . . Igazán nem tudom, honnan veszed ezt a szemrehányást, de nem is fogadom el, mert hálátlanság és gonoszság nekem ilyet mondani . . .

Boris asszony tovább folytatta a tiltakozást leánya vádja ellen s teljesen igazságtalannak érezve azt, a jogos felháborodás egyre jobban erőt vett rajta, úgy, hogy a vége felé már szinte rikácsolt a hangja a dühtől, mikor azt mondta:

— Mondd meg, mi az, ami a nevelésedből hiányzik? Mondd meg! Tudni akarom! Ha ennyit mondtál, mondd ki egészen! Szeretném tudni, mi az, amit én elmulasztottam? Mi?

Sári ekkorára már nagyon megbánta, hogy kiszalasztotta a száján ezt az ostobaságot, annál is inkább, mert pár perccel előbb még el volt rá tökélve szigorúan, hogy hallgatni fog. Most már azonban, hogy így elszólta magát mérgében, nem volt számára visszatérés és dacosan vágta oda az anyja kérdésére:

— Micsoda? Megmondom! Megtanítottak mindenféle haszontalanságra. Az epaktákra és arra, hogy a szivattyún azért jön fel a víz, mert a természet irtózik az ürességtől. Meg klimpirozni a zongorán, amihez semmi tehetségem! Mind csupa olyasmire, aminek semmi hasznát se veszi az ember a nagyvilágban. De arra, amire igazán szükségem volna, arra nem . . .

— De hát mire volna szükséged? Éppen azt kérdem!

— Arra, hogy lovagolni tudjak! Amit minden igazi, elegáns úri asszony tud. Arra! De arról megfeledkeztek! Ez a bajom!

Boldizsárné olyan elképpedve nézett a leányára, mintha az a gyanú merült volna fel a szivében, hogy az hirtelen megőrült.

— Az a bajod, hogy nem tudsz lovagolni?

— Az.

Terka asszony vállat vont.

— Azt kell hinnem, hogy meghibbantál, fiam, — szólott csendes hangon. — Tudtommal egyik társnédat se tanították, legfeljebb, akiknek a szülei birtokos emberek voltak és a pusztán alkalmuk volt rá, hogy lóra üljenek. És ha éppen csak ez a bajod, ezen könnyen segíthetsz. Azt hiszem, megtanulhatsz elég hamar, ha ráadod a fejed. Akárhány katonánét tudok, aki asszonykorában tanult meg lovagolni . . .

— Tanulni! — legyintett Sári. — Tanulni tanulhatok, de akkorára, mire nekem szükségem volna rá, lehetetlen megtanulni . . .

— Mikorára?

Olvassa el a boríték 2. oldalán lévő közleményt.

A VILÁGBAJNOKSÁGRA INDULÓ MAGYAR FUTBALLISTÁK GÖMBÖS MINISZTERELNÖKNÉL. Középen a miniszterelnöktől jobbra *Usetty* Béla és *Fábián* Pál, balra *Kenyeres* Árpád, *Fábián* Pál mögött áll a *szerényen hátrahúzódó Sárosi*

SÁROSI GYÖRGY PORTRÉJA a Nemzeti Szalon rendezés alatt álló *Sportművészeti kiállításán* *(Hubay Andor festménye)*

LETTORSZÁG KÉT DIKTÁTORA: *Ulmanis* miniszterelnök (fent) és *Balodis* tábornok hadügyminiszter (lent)

LEGÚJABB NŐI DIVAT A KIFORDÍTOTT KALAP. A férjek öröme azonban hiábavaló, mert a kifordított kalapot is újonnan csinálják

LEBONTJÁK BUDAPEST EGYIK LEGRÉGIBB MALMÁT, a *Haggenmacher-malmot* a Katona József uccában

Pünkösd

A piros ünnepek között legpirosabb a szine. Mint a püskösdi rózsáé, vagy mint a lángé, a parázsé.

Rózsaünnep, lángünnep, parázsünnep. A bátorság ünnepe, a lelkesedés, a bölcsesség és okosság ünnepe. A lélek ünepe. Sugarak ünnepe.

Tudják-e a templom kapuja fölött tanyázó pirosszemű búgó galambok, hogy az Isten lelke az ő formájukban szállott a világra az első pünkösdön?... A tűz és láng lelke egy riadt fehér galamb képében.

Aggódásos, szorongató, életünket, kenyerünket riasztgató hosszú hetek után a lelkesítő, bátorító pünkösdi galamb a mi egünkön is megjelent.

Szárnya fekete volt, de széles, de nagy, egész földünket átölelő. Nagy fekete galamb jött a bibliai kis fehér helyett. A borulás és eső pünkösdi galambja.

Imádság köszöntötte, hála fogadta. Emberé, földé, vetésé, kerteké.

Isten piros selyem béléses brokát köpönyegét pünkösdi ajándéknak ránkborította.

(b. á.)

— **Chamberlain autóbalesete.** *Londonból* jelentik: Anglia volt külügyminisztere, Sir Austen *Chamberlain* súlyosan megsérült Londonban egy közlekedési baleset kapcsán. A taxi, amelyben utazott, összeütközött egy másik kocsival és *felborult*. A 70 éves államférfi *súlyos zúzódásokat* szenvedett. Véletlenül éppen arra ment kocsijával lord *Dawson of Penn*, a király udvari orvosa. Nyomban első segélyben részesítette Chamberlaint, majd *autóján hazavitte a lakására.*

— **Francia humor.** *Impresszário (a művészszobában): A közönség tombolva tapsol és ünnepli magát. Mit mondott a közönségnek a legutóbbi száma után?*

Énekes: Azt mondtam nekik, hogy addig nem énekelek tovább, amíg az ünneplést abba nem hagyják.

— **»A holt város«, Kárpáti Aurél hetiregénye a Magyarország-ban.** Mai számában új magyar kisregény közlését kezdi meg a *Magyarország*. A regény címe: *A holt város*, szerzője pedig *Kárpáti* Aurél, a kitünő író és kritikus, aki ebben a közvetlen írásában gyermekkori emlékeit sorakoztatja fel. *Az utazás a holt városba: tulajdonképpen utazás a multba.* Az elszállott és visszahozhatatlan régi esztendőkbe, amelyeknek egy-egy napja, órája, perce a »megszépítő messzeség« ködfátyolán keresztül villantja vissza még egyszer búcsúzó sugarát az emlékező szívbe. A holt várost szombattól szombatig napi folytatásokban közli a *Magyarország.*

62. Jótékonycélú M. Kir. Állami
SORSJÁTÉK
Felemelt főnyeremény:
40.000
azután
20.000
10.000
pengő stb. összesen
17.000 nyeremény
Húzás
június 6-án!
A sorsjegyek hivatalos ára:
Egész = 3 pengő | Fél = 1½ pengő
Legolcsóbb sorsjegy és mégis hatalmas összegek nyerhetők vele, tehát mindenki kipróbálhatja szerencséjét!
Kapható dohánytőzsdékben, bank- és sorsjátéküzletekben

— **Le a kabáttal!** Tökéletesen igaza van az uraknak, ha nyáron nem kívánnak kabátban járni, amit alapos indokokkal is alátámasztanak. Helytelen az egyes hivatalokban kabátban, mellényben dolgozni, izzadni, kezdve az adóhivataltól, ahová az ember úgyis megnyúlt képpel megy be és még hosszabb képpel jön ki, amit még kellemetlenebbé tesz a hivatalnok izzadt és agyonfáradt hangulata.

Természetesen az esetben, ha tényleg elkezdenék az urak a kabátnélküli öltözködést, *úgy kifejlődne egy kellemes és csinos ingdivat* s nem hiszem, hogy lenne az urak között olyan, aki ezután is ragaszkodna a kabáthoz.

Nem tudom megérteni, hogy miért csinálnak ebből a férfiak olyan kabinetkérdést és miért tartanak e tekintetben a nőktől, amikor nekünk semmi kifogásunk az ingdivat ellen.

Ez nem olyan hóbortos szeszély, mint például nálunk a nadrágbanjárás, hanem nagyon egészséges és kellemes megoldás. Csak egész nyugodtan hordjanak a férfiak egyszerűen inget mert a kánikulában, azt hiszem, sokan vagyunk nők, akik még ezt sem veszünk fel a könnyű ruhánk alá.

— **A szénatéri községi élelmiszer házacska és szomszédja, a zöld házikó.** *(Panaszos levél.)* El kell ismerni, hogy a községi élelmiszerüzem kitünő vezetés alatt áll, *tiszta, rendes üzletekben*, jó árut adnak. Éppen ezért érthetetlen, miért türi a vezetőség, hogy a Széna téren ütött-kopott elárusító bódéja álljon az üzemnek. *Ilyen elhanyagolt, gusztustalan putrit legfeljebb táskamrának lehet használni*, de nem élelmiszert elárusító helynek. A közönség szinte félve megy be ebbe a gusztustalan kis épületbe. Meg kell említenem azt is, hogy *közvetlenül az élelmiszer üzem mellett áll az a bizonyos zöld házikó.* Talán mégsem helyes, ha a két épületet egymás szomszédságába helyezték. Teljes tisztelettel: *Az Est* egy budai előfizetője.

— **Zádor István háborús könyve.** »Egy hadifestő emlékei«; ilyen címen adta ki pompás kiállítású kötetben háborús feljegyzéseit és rajzait *Zádor* István, a kiváló festőművész. 206 remek rajzát gyüjtötte össze ebben a kötetben. Háborús jeleneteket, különféle embertípusokat rajzolt le a fronton Zádor István és ezenkívül elkészítette *egy sereg híres hadvezér arcképét is.* Filmszerűen peregnek a könyv lapjai, a háborús események. A rendkívül finom rajzok mögött nem marad el művészi érték tekintetében a szöveg sem: rendkívül érdekes irodalmi színvonalú elbeszélő stílusban számol be a művész háborús tapasztalatairól és munkásságáról. Egyes helyzeteket és embereket néhány jól megfogalmazott mondattal époly tömören és kifejezően jellemez, mint rajzaival.

— **Ali Baba 40 rablója Londonban.** *Londonból* jelentik: A híres *Ali Baba-féle 40 rabló utódai Londonban élnek* — ezt a leleplezést teszi szenzációs könyvében Mrs. Mary *Ellison*, a londoni alvilág életének alapos ismerője. Hosszas nyomozás után megállapították, hogy *London déli kerületeiben kitünően megszervezett 40 tagú rablóbanda működik*, melynek tagjai »jumbó«-knak nevezik magukat. A bandának van néhány vezére, több alvezére s különböző osztályvezetői. A főbb osztályok a következők: *rablás, lopás, orgazdaság* stb. A 40 jumbó között *18 nő van.* Nagyrészük *gyermekkora óta áll a banda szolgálatában.* A tagságot örökölni is lehet: egyes jumbóknak már az apja is tagja volt a bandának. Vasfegyelem uralkodik a jumbók között, akik újabban *három automobilt vásároltak* és ezeket is felhasználják rablótámadásaiknál. A zsákmányban mindig az egész banda részesedik. A vezérek dupla részt kapnak mindenből. A rendőrség egyelőre tehetetlen a nagyszerűen megszervezett bandával szemben. A jumbók, ha rendőrkézre kerülnek, sohasem vallanak társaik ellen és nem árulják el lakásaikat.

Vér-, bőr- és idegbajosok
igyanak hetenként többször, reggel felkeléskor egy pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet, mert ez mindig alaposan kitisztítja és méregteleníti a gyomorbélcsatornát s ezenkívül az emésztést és az anyagcserét is jótékonyan befolyásolja.

FELMENTETTÉK A LUDOVIKÁS PÖR HÁROM VÁDLOTTJÁT

— Az Est tudósítójától —

Tegnapelőtt tárgyalta a büntetőtörvényszéken dr. *Héthelyi* Ferenc törvényszéki bíró a Bohém-mulató üzletvezetőjének, *Roboz* Pálnak, főpincérének, *Szmrekovszky* Tibornak és szeparépincérének, *Vinnyel* Ferencnek bűnügyét. Mindhármukat

csalással vádolta az ügyészség.

mert a vád szerint a Bohém-mulatóba betért két ludovikásnak, *Hunyady* Ferencnek és *Szentgróthy* Dánielnek halomszámra hordták a pezsgőt s a számlába *olyan tételeket is beállítottak, amelyeket a ludovikások el sem fogyasztottak.*

Néhány nap mulva azután a Ludovika épületében revolverlövés dörrent: *a fiatal Hunyady Ferenc*

agyonlőtte magát.

A büntető törvényszék előtt a három vádlott *tagadta a vádat.* Védekezésük szerint a ludovikások közül egyik sem volt részeg. *Hunyady* Ferenc is csak kissé volt ittas, *ők maguk rendelték az italokat.*

Sok tanut hallgatott ki a törvényszék, köztük *Szentgróthy* Dánielt, aki azóta hadnagy lett. *Szentgróthy* elmondotta, hogy egyáltalában

nem érzi magát becsapottnak,

kifizette a számla felét és ő sem tudja, hogy *Hunyady* miért lett öngyilkos.

Tegnapelőtt a tárgyalást el kellett napolni, mert egy *Grosz* Irén nevü táncosnő, aki a ludovikások szeparéjában tartózkodott, nem jelent meg a tárgyaláson.

Ma reggel kilenc órakor hallgatta ki a törvényszék a táncosnőt. Ugyanúgy vallott, mint a vádlottak: *senki sem buzdította a ludovikásokat arra, hogy pezsgőt rendeljenek.*

Ezután elhangzottak a perbeszédek. Dr. *Grottó* László ügyész *fentartotta a vádat mindhármuk ellen*, míg *Benkő* Géza és dr. *Roboz* József védők *felmentést kértek. Benkő* ügyvéd azt hangoztatta, hogy ebben az ügyben semmi bűncselekmény nem történt, ennek az ügynek nincs sértettje. *Hunyady* meghalt, de rokonsága közül senki sem lépett fel sértettként. *Szentgróthy* pedig egy magyar tiszt korrektségével jelentette ki, hogy nem érzi magát becsapottnak.

A törvényszék

bizonyítékok hiányában felmentette

mind a három vádlottat. Az ítélet szerint *Roboz* üzletvezető bele sem folyt a ludovikások mulatozásába, a *főpincér sem* buzdította őket pezsgő rendelésére, nem tévesztette meg őket, csak a számlát állította össze. A *pincér sem* követett el bűncselekményt. A számla egészen kis tévedéstől eltekintve megfelelő adatokat tartalmazott. Az ügyész *fellebbezett.*

A NEMZETI

A Nemzeti Színházról beszéltek a Házban. Valahol mégis beszélték róla, mert a közönség mind ritkábban, de ha igen, akkor is fáradt unalommal beszél erről a színházról, ami valamikor legnagyobb nemzeti közügyünk volt. Bukott műsor, hanyatló előadások, tátongó üresség és a tetejében olyan szubvenció, amitől mint összbevételtől a hetedik mennyországba repülne bármelyik magánszínház, ez ma a Nemzeti Színház, amit építettek Kelemen László és társai és amelynek élén álltak valamikor olyan emberek, mint Paulay Ede és Keglevich István.

Nemzeti Színház, Egressy, Lendvay, Ujházi, Jászai Mari Nemzeti Színháza! És ma? Van egyáltalán értelme ennek a művészetileg összeomlott háznak, így van értelme az egésznek, művészi és anyagi deficitnek? Igazán nem lehet a Színházból újra színház, az a Színház, ami volt, aminek lennie kell, vára és palotája a magyar művészetnek, a drámai ábrázolás szép és nemes mesterségének? Kérem, szedjék össze magukat, eszméljenek fel kicsit, hogy folytatni lehessen, amit folytatni kell. Műkedvelés helyett kedv a művészetben és hit a mesterségben és a színház holnap éppen olyan jó lesz, amilyen rossz ma. Tehát nagyon jó.

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára millimétersoronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Bélrenyheség és kínzó főfájások, a máj és az epeutak bántalmai, gyomor- és bélhurut, aranyeres bajok és a végbél megbetegedései esetén a természetes **Ferenc József** keserűvíz gyorsan és biztosan megszünteti a hasiszervek pangását. Sok évi kórházi tapasztalat igazolja, hogy a **Ferenc József** víz használata a bélműködést kitünően szabályozza és erélyes elvonó hatása következtében soványító kúrákra is igen alkalmas.

Élesebb mint anyós nyelve, a jó
GLADIATOR PENGE

A Királyi Család uradalmaihoz tartozó bérletünkön, Pest megye, Felsőpeszér puszta 600 kat. holdnyi **jó gyep-legelő a folyó nyárra haszonbérbe kiadó,** esetleg erre fűbéres legelő állatokat is vállalunk kisebb számban. — Érdeklődők forduljanak Balázs György pusztatárshoz, Gyón, Pest megye.

Bérház-árverés! Molnár ucca 47/49. számú 3 emeletes bérház árverése 1934 május 22-én délután 5 órakor lesz a Központi Járásbíróság árverési termében. Árverési vételár 162.240 pengő. Kikiáltási ár fele összege. Szabó László zárgondnok, IV., Havas ucca 1

Szünidei otthon Professor Rainer reáligimnáziumának szünidei otthona (Ferienheim) **MAUER** (Ausztria). Saját nagy parkban. Teniszpálya. Uszoda. Minden sportalkalom. Jó, bőséges ellátás. Nyelvtanfolyamok külföldiek részére, korrepetálás az összes középiskolai szakokban. **Mauer, Bécs mellett, Langegasse 113.** Telefon Atzgersdorf 833. (Bécsi telefonhálózat)

HAPAG UTAZÁSOK ÉSZAKRA

Hamburgtól—Hamburgig 14—23 napos utak:

	Árak:
I. út július 1—17-ig, Fjordokba és Nordkapra	P 408.–
II. út július 18—augusztus 3-ig, Fjordokba és Nordkapra	P 408.–
III. út júl. 21—aug. 13-ig. Skóciába, Islandba, a Spitzbergákra, Nordkapra és Fjordokba	P 611.–
IV. út aug. 5—18-ig, Skóciába, Fjordokba, Oslóba és Kopenhágába	P 367.–

a **„MILWAUKEE"** és **„OCEANA"** luxusgőzösökkel.
Egységes I. osztály, luxusellátás, tökéletes kényelem.
Szép és szórakoztató szárazföldi kirándulások
Felvilágosítás és prospektusok:
HAPAG, Rákóczi út 75, **MALERT**, Váci ucca 1 és Az Est utazási irodájában

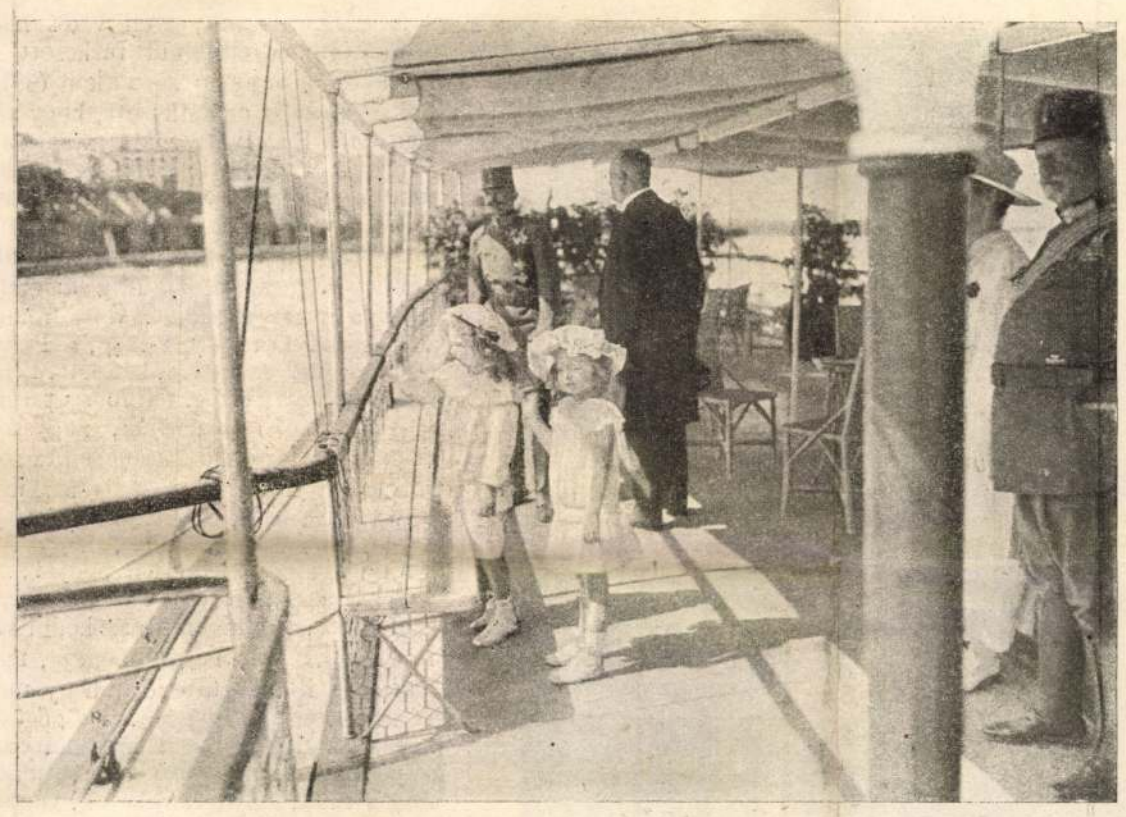

A király Pozsonyba érkezésekor a hajó födélzetén Ottó főherczeg trónörökössel és Adelheide főherczegnővel, Wekerle miniszterelnök kíséretében.

A POZSONYI KIRÁLY-NAPOKBÓL.

A KENYÉR ÉS A BAJUSZPEDRŐ KÖZÖTT.

Az emberiség nagy problémáinak megoldása, írja egy munkájában Jules *Payot*, azért váratott olyan sokáig magára, mert a megoldás egyszerűbb volt, mint a hogyan kiváló és bátor elmék is keresni merték. A föladat előkelősége iránti tisztelet elfogultságában nem tudták, nem merték a kérdést leegyszerűsíteni odáig, a hol a felelet a logika országútján szinte magától elébe jött volna. A chambery-i akadémia kiváló rektorának bizonyára sok igazsága van ebben az elmés tételében, a mi azonban nem zárja ki azt, hogy a tétel megfordításában is nagy tömege ne férjen el az igazságnak. Nemcsak a súlyos vagy nagyrendű problémák megoldása egyszerűbb, mint a milyennek erős elmék is joggal gondolhatták: vannak olyan kérdések is, a melyeknek a megoldását a valóság sokkal szövevényesebb föladatnak igazolja, mint a milyennek ugyancsak erős elmék ítélete elméletben mutatta.

A háborús berendezkedés által követett gazdaság-védelmi intézkedések között az intézkedésre hivatott hatalom alig találta meg hamarább a választ egy más kérdésre is, mint arra, a mely az életigények jogos érdekeinek megírására vonatkozott. A megoldást könnyűnek vagy legalább is egyszerűnek érezte. Az igényeket két kategóriába osztályozta. Olyanokéba, a melyeknek kielégítése mulhatatlan és olyanokba, a melyek nem ilyen parancsolók. E szerint osztotta azután föl a gazdasági forgalom egész anyagkészségét nélkülözhetetlen és nélkülözhető vagy a közhasználatban sűrűbben alkalmazott megjelölés szerint: fényűzési czikkekre.

A fölosztás munkája joggal látszott egyszerűnek az emberi szükségletek teóriájának tételei szerint. Meg lehet állapítani azokat a matériákat, a melyek nélkül az ember fizikai élete fönn nem tartható és ezeknek a summája azután elhatárolja azt a többit, a mi nélkül igenis el lehet lenni. Az is nyilvánvaló, hogy a háborús idők teljes mértékben megadják a jogot és erkölcsét egy olyan életberendezés kötelességének, a mely az életmód legnagyobb egyszerűségét, az igények lefokozását és a legszigorúbb mértéktartást diktálja. Egy háborúban, a mely a gazdasági harcz fegyvereivel, boycottal, körülzárással, bekerítéssel is keresi a döntést, minden készlet, a melyből az ellentallás energiája táplálkozik, — magánjogi vonatkozásain fölül *közvagyon* és így a polgári egyenlőség nagy szabályai szerint kezelendő. A nélkülözhetetlenből senkinek se lehet fölöslege addig, a mig az összesség ellátása nincsen biztosítva, mert e rendkívüli időkben az egységnek egy fokozott mértéke kötelező a harczban álló közösség szilárdsága érdekében.

Ismételjük: az élet elemi föltételeinek adottsága a kérdést nem mutatta túlságosan vagy épen megoldhatatlanul bonyolultnak. Nyilvánvaló: kenyér nélkül nem lehet élni, bajuszcsapó nélkül azonban igen. Ruhára, a melylyel testét az időjárás viszontagságai ellen megvédelmezze, mindenkinek szüksége van, de nem veszi meg a legszigorúbb tél hidege se azt, a ki nem tűz ékköves tűt a nyakkendőjébe. Tehát az intézkedő hatalom teljes joggal gondolkodhatott úgy, hogy se a bajuszpedrőre, se a nyakkendőtűre vonatkozó életigényeket nem kell a védelemnek ama rendkívüli módjában részesítenie, a melyekkel az elemi szükségletek kielégítésének követelését fölpánczélozni és biztosítani igenis kötelességének érezte. A kenyér forgalmi árát megállapította és körülbástyázta, a bajuszpedrőét az alkudozó felek hatalmában hagyta.

Minden hadüzenetnél régebben megíratott azonban, hogy: nem csupán kenyérrel él az ember. Az emberi élet szocziális egyénisége nem egy azonos mennyiség és nem képzelhető egy olyan *huzamos* állapot, a mely ilyenné tehetné vagy ilyennek megtarthatná. Legfölebb egy olyan szituáczióban, a mely semmi esetre se az élet eredendő föltételei szerint való. Például: a börtönben. Rabbá azonban a milliókat a háború, hála Istennek, a befalazottság állapota ellenére se tette. A szabad élet föltételei a lehetőség egy nagyobb korlátoltsága mellett is megmaradtak és a törekvés is e föltételek kedvező kihasználására.

A kenyértől a bajuszpedrőig azonban az életigények jelentkezésében meglehetős nagy a távolság és ezen a távolságon elfér és meg is szólal egész tömege az olyan kívánságoknak, a melyek nem állanak messzebb a nélkülözhetetlentől, mint a fölöslegestől vagy a fényűzéstől. Ismételjük: az emberi élet igénytartalma nem egy azonos mennyiség, mint a hogyan az élet legigénytelenebb megjelenési módja se egy tisztán fizikai funkczió. Enni és ruházkodni, vagy szabatosabban: nem halni éhen és nem járni mezitelenül a legszigorúbb időben se jelentheti az ellátottság emberi mértékkel mért minimumát sem, tehát a betevő falat védelme se jelentheti a *nélkülözhetetlen* biztosításának a maximumát.

Hogy a háború negyedik évének a végén sürgős és igen széles terjedelmű kormányhatósági munkát kell kifejteni olyan intézkedések megteremtésére, a melyek a közönség legelemibb érdekeinek megvédésére lesznek vagy legalább is lennének hivatottak, hogy iszonyatos uzsorákkal kell szembeszállani és borzasztó sarczolások ellen fegyvereket kovácsolni: ez nyilvánvaló bizonysága annak, hogy a föladat nem volt olyan egyszerű, a milyennek nézték. Az uzsorához kényszerhelyzet kell. Uzsoráskodni csak olyan czikkel lehet, a mire *nagy szükség* kényszerítő szüksége van annak, a ki az uzsoraárat is megadja érte. A sarczolás frontjának roppant szélessége mutatja, hogy távolról se volt fölösleges vagy luxus mindaz, a mit az első kategorizálás a nélkülözhetetlenség határain kívül hagyott és a szabad forgalom alakító energiáira *bízott*.

Mentsége és magyarázata annak, hogy így történt, bizonyára van. Senki se számíthatott a háborúnak se ekkora kiterjedésére, se ekkora tartamára. A lemondás, az összehúzódás nagy próbatételének idejét sokkal rövidebbnek gondolták azok is, a kik az első puskalövések napjaiban se beszéltek hat hétről, sőt azt a sejtésüket se titkolták, hogy esetleg karácsonyon — természetesen 1914 karácsonyán — túl is elhúzódhatik. Nemcsak az optimisták, a pesszimisták is tévedtek. És tudvalévő, hogy a tévedés a legsulyosabban kamatozó befektetések közé tartozik.

Szigma.

ZARÁNDOKOK A BUDA MELLETTI MÁRIA-MAKKI EGYKORI TRINITÁRIUS TEMPLOM ROMJAINÁL.

(Az első zarándoklat a 150 év előtt megszűnt kegyhelyen.)

— Igaz, hogy megtagadta az engedelmességet? — kérdezte a lampionfejű hadbíró.

— Magyar vagyok, — felelte Bibor.

— Igaz, hogy elbujt?

— Magyar vagyok.

— Igaz, hogy meghátrált a honvédekkel?

— Magyar vagyok, — ordította Bibor.

Erre a hadbíróság felmentette.

Most hirtelen felült az ágyban, a torka tikkadt volt, egy pohár vizet ivott s néhány pillanat mulva már megint aludt.

De az álmai tovább gyötörték. Azt álmodta, hogy a feleségének megvette Ordas Mihálytól a szőlőbirtokot. Ő bement Ordasék hires pinczéjébe, s a mikor kijött a pinczéből, a homlokán, a fején kéküló szőlőlevelek reszkettek.

— Milyen gyönyörű, isteni a fejed, így, a szőlőlevelekkel, — suttogta forrón a felesége, s a hangjában reszketett az élet öröme, a boldogság, a végtelen vágy.

— Ne beszélj, te meghaltál.

— Meghaltam, de szeretlek.

— Megcsaltál, megcsaltál...

— Nem, nem, — sikoltotta a felesége, nem igaz, nem igaz, szeretlek...

— Parlaghy...

— Nem ismerem. Téged szeretlek.

— Ott volt nálad, becstelen, aljas...

— Ott volt, de nem láttam, szólt, de nem hallottam, kikergettem, már ment, már ment kifelé. Szeretlek.

— Őt is megöltem. Gyilkos vagyok.

— Nem vagy gyilkos, jó vagy... Itt élünk a szőlőben. Akarlak, szeretlek, igaz szerelemmel.

Késő este volt, a mikor fölébredt. Még mindig kábult volt, komoran gondolt az álmaira, Orlovszky kapitányra, a hadbírósági tárgyalásra és érzékien suttogó feleségére. Ideges borzongás fogta el, csak most jutott eszébe, mért van Pesten, csodálkozott, hogy eddig senki sem kereste. Fürdőt kért, a hideg víz felfrissítette, kinyujtogatta az izmait, öltözködés közben észrevette, hogy egy kis daganat van a fején és éles horzsolás a homlokán. Homlokára angol tapaszt ragasztott, mint Hadaróczy tanár. Megvacsorázott. Aztán elindult.

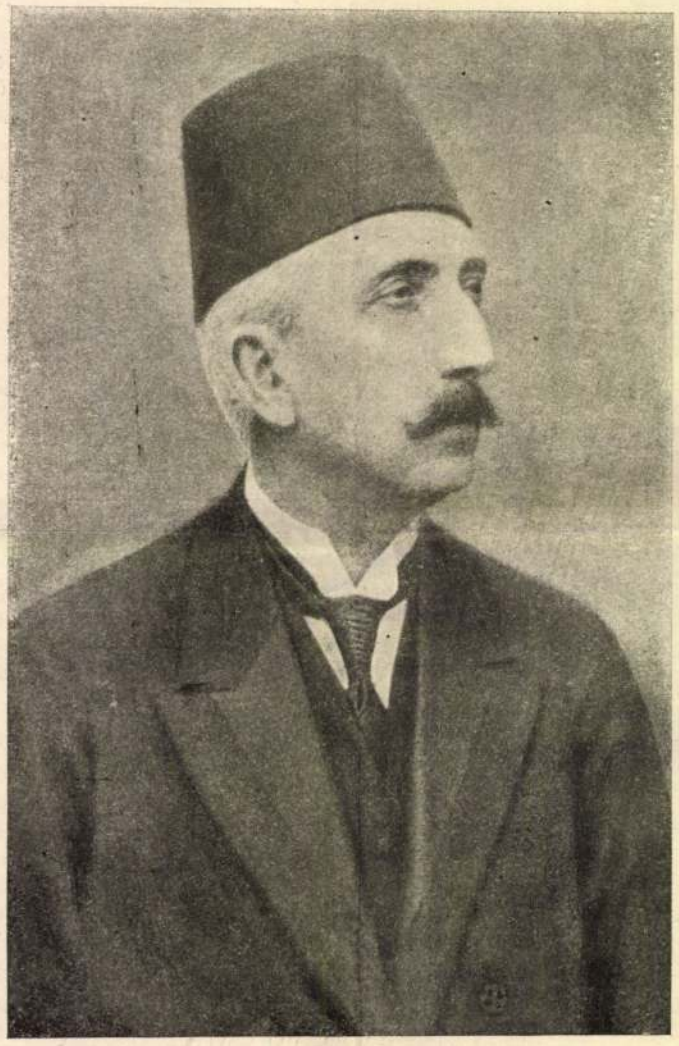

VI. MOHAMED, AZ ÚJ TÖRÖK SZULTÁN.

XII.

A zsongó, lármás, esteli város kissé elszédítette. Céltalanul futkosott az utczákon, a zajongó körutakon és kábultságában is csodálkozott, hogy alig ismer rá Budapestre. Más volt ez a város. A lámpái titokzatosan fényletek, az asszonyai csalogatóan kaczagtak, a vidámsága szertelenebb volt, mint valamikor régen, a mikor szomjasan, vágyakkal szinültig megtelve rótta a pesti utczákat. Vagy talán ő volt más? Ő változott meg, s Pest a régi maradt? A kedves, bomlott, könynyelmű, buja város, millió szépséggel a káprázatos arczulatján, nagyszerű örömökkel forrongó bensejében és soksok drága kincscsel, a melyek szűzen hevernek szerte, senki sem nyúl hozzájuk, de mindenki tudja, hogy Pest a csodás kincsek töretlen földje!...

Sehol egyetlen egy ismerős arczot sem látott, valakinek panaszkodni szeretett volna már, hogy elmondja, mért szaladgál itt, mi űzte ide s hogy megkérdezze, mit tévő legyen. De gőgösen suhantak el mellette az idegen arczok, selyemszoknyák bódító rezgése ütötte meg a fülét, fényes kirakatok, vágtató autók, robogó kocsik, bolond fülledtség, felharsanó kaczagás kábító, unott panorámája tárult el előtte, csókok halk muzsikája csalogatta izgatón korbácsolva, mintha újra húsz éves szív dobogna a keblében.

Megállt a Luxus szinház előtt. A szinlapot nézegette, apró játékokat játszottak itt, a szinlapról egy ismerős név kaczagott rá: Kócsagi Eszter neve. Nini, Kócsagi Eszter itt játszik, ebben a szinházban... Régi, forró emlékek láza csapta meg hirtelen az agyát, találkozni fog ifjú szerelmével, a kivel valamikor annyi sok édes, feledhetetlen napot töltött el. Vajjon rá fog-e ismerni, szóba áll-e vele és akar-e még emlékezni a rég letünt, drága emlékekre?...

(Folytatása következik.)

A LAWIA-KOLOSTOR KIEWBEN. — Zádor István rajza

Zádor István

Ernst Múzeum Kiállításai

CXXXI. 1932.

86,

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

V., Visegrádi-u. 36. IV. em. 1.

HAZATÉRŐ KATONÁK VONATAI INDULÁS ELŐTT A KELETI PÁLYAUDVAR NAGY CSARNOKÁBAN.

Zádor István rajza.

A «VADGALAMBPÖR»-HÖZ.

Irta **Bársony István.**

A «Vasárnapi Ujság» ez évi 34. számában érdekes irodalmi emléket elevenít fel *dr. Lambrecht* Kálmán arról a kis — inkább évődésnek, mint komoly vitának mondható — vadgalambpörről, a mely annak idején *Herman* Ottó és *Gyulai* Pál közt folyt le, *Lévay* József közbejöttével s a melyet a t. czikkíró ugyan «heves»-nek jellemzi; de én, a ki Herman Ottó «bátyánkat» színről-színre személyesen nagyon jól ösmertem, (ösmertem ugyanígy Gyulai Pált és Lévay Józsefet is), nem birok ilyennek látni.

Mert ámbár való igazság az, hogy Herman Ottó «mély lelkületű, de minden vitájában (pedig sokat vitázott életében) szenvedélyes volt»: ám ebben Gyulai Pál sem engedett neki s ez a két nagy emberünk ilyformán könnyen fellobbanhatott egymással szemben kis okok miatt is, a mi még távolról sem jelentett különös komolyságot. Ezt az idézett vadgalambtéma különben sem érte volna meg.

Arról volt szó, hogy csakugyan «búgott-e» a «Bükkben» a *Hámor* tájékán a vadgalamb, a hogy ezt Gyulai Pál egy kedvesen egyszerű versecskéjében irta; Herman ellenben tagadta, hogy azon a környéken *vadgalambbúgást* hallhatott volna Gyulai, mert ott vadgalamb nincs. Mire Lévay, úgyis, mint Borsodvármegye főjegyzője és úgyis mint *«gyakorló vadász»*, bizonyítványt adott Gyulainak arról, hogy a jelzett helyen *«vadgalambok, úgynevezett szekácsgalambok,* folyvást tartózkodnak nyaranta s azok ott messzire hallhatóan nyögdécselnek, turbékolnak, búgnak».

A semmiképen sem éles, sőt ismétlem, már a Lévay «vadgalamb-igazolványa» alapján (ez volt az «okirat» czíme) is inkább évődésnek tartható vita során felhangzott az az érv is, hogy 'iszen Herman úgy sem *hallja*, (köztudat szerint nagyon is nagyot hallott), Gyulai meg Lévay pedig *nem ösmeri* a vadgalamb búgását. A furcsa kis pörben apró akadékoskodások is felmerültek a szorosan vett «búgási ügyön» kívül, a mely pörnek Herman nyilatkozata szerint, csak a vitás felek egyikének a halála vethetett véget.

Hogy én ezt a «vadgalambpört» most újra «felveszem», arra az ad némi jogot, hogy ha nem is épen tudós ornithológus, de *gyakorlati vadász* annál inkább vagyok, a kinek egy immár hosszú élet, még pedig vadászélet során igen sok alkalmam volt «gyakorlati» ornithológiával is foglalkoznom s ennek az alapján bátran merem állítani, hogy az egész pör: «sok hühó volt semmiért»; mert a vitázó felek *mindegyikének igaza volt.*

Igaza volt Gyulainak, a mikor azt írta, hogy ő vadgalambbúgást hallott a Hámor körül, a hol Lévay bizonyítványa szerint igenis voltak akkoriban is «úgynevezett» *székács*galambok. (Ezek is vadgalambok.)

De igaza volt Herman Ottónak is, a ki abból indult ki, hogy a *«vadgalamb»*, a «columba oenas», csak odvas fák*ban* költ s így ott, a hol nincs nagy erdő (a Hámor táján akkoriban nem volt), nem is hallani *ennek* a vadgalambnak a búgását.

A dolog magyarázata pedig igen egyszerű. Herman, a szigorúan ornithológus, ugyanis a maga igazával eltért az ornithológiában bizonyára kevésbbé jártas *poéták* igazától; mert ő *«vadgalamb»* alatt, *nagyon helyesen,* csakis a «columba oenast» értette, míg a poéták az ornithológiában *örvösgalambnak*, népiesen székácsnak nevezett «columba palumbust» hallották s ennek a «búgását» bizonyították.

A «székács» csakugyan költ olyan erdőrészekben is, a hol odvas fa akár egyetlen egy sincs; mert ez a «vadgalamb» *galyakra* rakja a fészkét, épúgy, mint a *vadgerle,* a mely gyakran egészen fiatal erdőnek a bokorfokozatot alig meghaladott fáin is költ, nagyon hebehurgyán épített kis fészkében.

Több, mint félévszázados tapasztalataim szerint, a melyeket mint a természet minden jelensége iránt folyvást érdeklődő vadászember szereztem s a ki egyszersmind az ornithológiát is kedves tanulmányom tárgyává igyekeztem tenni, a következőkben vagyok bátor könnyen érthető módon tájékoztatni a t. olvasókat ebben a vadgalamb-kérdésben.

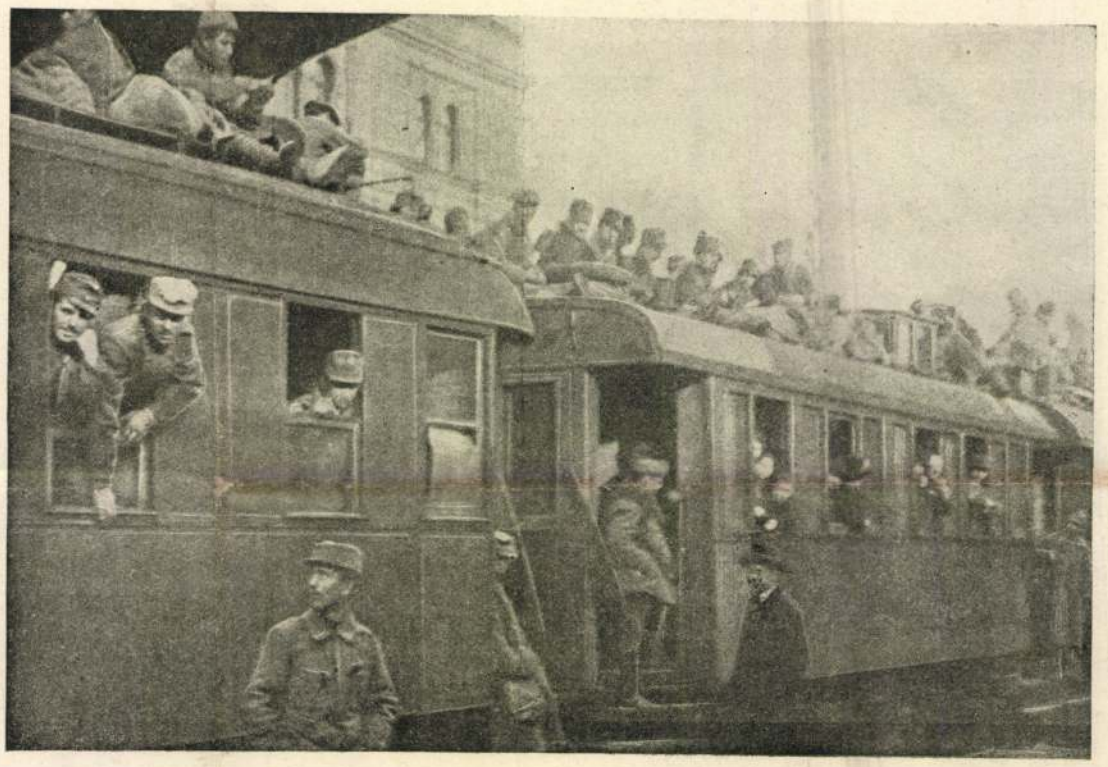

EGY INDULÁSRA KÉSZ KATONAVONAT.

HAZAUTAZÓ KATONÁK GYÜLEKEZÉSE A KELETI PÁLYAUDVARON.

HAZAÖZÖNLŐ KATONÁK A BUDAPESTI PÁLYAUDVAROKON.

Magyarországon három *vadgalambfélét* ösmerünk: az *odu* vagy kék vadgalambot, a «columbia oenast», azután az *örvös* vadgalambot, a «columbia palumbust» és végül a *vadgerlét*, a «turtur-turturt», vagy szinonimával: a «columba turturt». (A szirti galamb, a «columba livia», nálunk nem itthonos.)

A három közül egyedül az első az, a melynek általában és szinte *kizárólagosan: vadgalamb* a neve. Ha *«ornitholόgus»* ejti ki ezt a szót, akkor a «columba oenast» érti alatta. — Ez a vadgalamb *csak* oduban költ s így főképen olyan vidékeken található, a hol nagy erdők vannak, odvas fákkal. Nagysága a rendes házi galambé; színe az a bizonyos ösmert «vadgalambszín», kevés sötétebb tarkázattal a szárny- meg a farktollakon, a mit azonban röptében nem, vagy alig-alig látni, úgy, hogy ez a galamb szinte egyszerűnek hamvaskékszürkének tetszik. Az *örvösgalamb* akkora, mint a nagy begyes galamb; színezése élénkebb a közönséges vadgalambénál, melytől jellegzetes *fehér nyakravalója* is élénken megkülönbözteti. Ornitholόgus *erre* a galambra aligha fogja azt mondani, hogy *«vadgalamb»*, (pedig elvégre mégis az), hanem *világosan* megkülönbözteti azzal, hogy «örvösgalambnak» vagy egyszerűen «örvös»-nek mondja. Az «örvösgalamb» sokkalta szelídebb, mint az igazi vadgalamb; költ még kertekben és parkokban is, az emberlakások közelségében, lombos fákon, gyakran eléggé alacsonyan.

A harmadik a sorban a legösmertebb; ez a *vadgerle,* a «turtur», a mely sokban hasonlít a házi kalitkás szelid gerliczéhez. Nagysága ugyanaz; nem olyan egyszínű ugyan, de szintén homokszínű, csakhogy részben mintázott, nyakravalója (örve) is van, nem fehér, hanem fekete-fehér tarkázattal gyöngyözött. Kedveli a ligeteket, a kerteket, az alacsony fiatal erdőket s a galyakra rakja igen egyszerű fészkét; nálunk a városligetben állandóan van nyáron; költ magasabb fákon is, de sohasem odúban; a mezőkön, kivált az Alföldön igen gyakori, a hol a vadászok foglyászatközben sokat lőhetnek közüle, a ki t. i. nem sajnálja tőle a drága töltényt.

A nép *valamennyit* — mind a háron fajt, — egy kalap alá fogja és *vadgalamb*-nak nevezi. Igy tehát könnyen érthető, hogy a különben szabatosan *örvösgalambnak* nevezendő «székácsot» (columba palumbus) Gyulai Pál is csak egyszerűen vadgalambnak írta; azaz: *vadgalamb alatt a székácsot értette;* a miben elvégre kétségtelenül igaza is volt. Ebben a «poéta» nem követett el botlást, sem Gyulai sem Lévay, a ki a «vadgalamb-igazolványt» kiállította volt.

NÉPGYŰLÉS A PARLAMENT ELŐTTI TÉREN NOVEMBER 3-ÁN. (A háttérben az igazságügyi palota.)

Zádor István rajza.

Vas. Ujs. 1918. 623. l.

dolgot, a mit csak a czirkuszban láthatni. És képzeletében maga előtt látta a lekötött fejű pompás lovakat, a melyeken csillogó ruhájú hölgyek vagy izmos fiúk vágtattak körbe, az ügyes zsonglőrökre gondolt és a lisztes pofájú bohóczokra, a kiken annyit lehet kaczagni. És a messziről ideszűrődő muzsika újabb és újabb emlékeket juttatott az eszébe, vágyakkal forralta fiatal vérét és nyugtalan, álmatlan éjszakákat szerzett neki.

Minden nyáron, szinte meghatározott időben eljött a czirkuszos társulat a kis városba. A zöldre és sárgára mázolt nagy kocsik, a melyeket négy, nem ritkán hat kényes, szép formájú paripa is húzott, ott vonultak el nem messzire a régi ablakaitól, a Strázsa-domb alatt. Aladin dobogó szívvel nézte az érkezésüket és fiatal lelkében csodálatos vágyódások tornyosultak.

Aladin körülbelül tíz esztendős volt és egész gyermekkorát itt élte le a Strázsa-dombon álló tágas udvarházban. Ebben az időben már sokféle és különös könyveket olvasgatott. Olvasmányai közül főleg azokat szerette, a melyekben rendkívüli lények, földöntúli csodálatos erővel rendelkező szellemek szerepeltek, vagy maga az ördög. Az Ezeregyéjszaka meséit olvasta legtöbbször, de Cooper indiántörténeteiben, vagy Jules Verne regényeiben is sok gyönyörűséget talált. Roppantul szerette *Genovéva történetét*, de *A Xa-Xa barlangi lakat* czímű história, sok más furcsa könyvvel együtt szintén kedves olvasmányai közé tartozott. Tulajdonképen nem hitt a tündérekben, manókban, szellemekben, sem az ördögben. De szerette azt hinni, hogy hihetne bennük. Ilyenformán egész játékot űzött létezésükkel és egy időben az volt a leghőbb, legtitkosabb vágya, hogy megismerkedjék az ördöggel.

Ebben a városkában, különösen nyár idején mindig akadt valami különös látnivaló. A nagy panorámák, menazsériák soha ki nem hagyták útjukból, valamint az oláh medvetánczoltatók s a savoyard majmosok is sokszor megfordultak itten. Egyízben kötéltánczos is járt a városkában, a ki a Nagy-utcza fölött kihúzott dróton hátborzongatóan merész dolgokat mívelt, míg a kengyelfutók, a kik sokszínű selyemtrikójukban, szeretett ábrándozni és már-már elhatározta, hogy a mennyiben «A három ördög» tetszeni fog neki, mégis inkább czirkuszos lesz, mint törzsfőnök az indiánok között, mert ott bizonyosan csak *fehér-arcznak* csúfolnák.

Apa meg anya nem voltak nagy barátai az ilyen fajtájú szórakozásoknak, annál inkább azonban Grószi, a nagyanyó, a kivel a czirkuszbamenésre vonatkozó tárgyalások mindig sikerre vezettek. Most is megbeszélték a nagy esetet, csak abban nem tudtak megegyezni, hogy lólábuk lesz-e az ördögöknek, vagy sem.

Egy délutánon, mielőtt még a nagy produkcziót láthatta volna, megismerkedett Aladin az egyik ördöggel. Símaképű, fiatal ember volt, a kin semmiféle rendkívüliséget fölfedezni nem lehetett. Ott állott a czirkusz körül egy póznához támaszkodva és nagy örömmel nézte, hogyan glikkereznek a gyerekek. Tetszett neki a színes üveggolyókkal való játék, a melyet alkalmasint nem ismert, mert mindig megkérdezte, hányat ér ez, vagy amaz a nagyobb golyó. Aladin hamar megbarátkozott vele és érdeklődését látva, elhatározta, hogy hazaszalad s elhozza összes glikkerjeit, a melyek közt százas is van. A nagyobbik Skála fiú ugyan megjegyezte:

— Az Ali megint henczegni akar.

De Aladin rá se hederített és hamarosan két zacskó üveggolyóval jött meg otthonról. Nagy lelkesedéssel mutogatta őket és magyarázgatta, hogy melyik az ötös, a tizes, a harminczas Válogatott szép ötvenesei voltak, a melyeket sokan irigyeltek. Kék és sárga zománczszín hullámzott bennük és vadonatújak voltak. Úgyszintén a százasok is, a melyek fehérek, átlátszóak voltak és belsejükben ezüstszínű oroszlánt vagy tigrist rejtegettek. Ilyen csak három volt. De rajta kívül csak Pádua Pistának volt még egy százasa, az is ütött-kopott volt és gazdájával együtt másfelé járt most

— Mondja csak bácsi, — kérdezte az egyik Skála fiú, hogy a figyelmét a glikkerekről elterelje — maga is ördögöt játszik este?

— Én is, — felelte a fiatalember mosolyogva.

— Mi a neve? — szólt közbe Aladin.

— Volford, ha épen tudni akarod.

tett. Aladin pedig azon csodálkozott, hogy Volford milyen egyszerű és igénytelen ember és hogy semmi diabolikusat sem lehet rajta felfedezni, holott esténkint ördögként szerepel a czirkuszban. Mindenesetre jobban tetszett volna neki, ha az ördög megszemélyesítője valami sötétarczú ember, a kiről fel lehetne tenni, hogy a homloka felett a sűrű hajban szarvacskák rejtőznek, hogy legalább is varázsolni tud, vagy valami *Aladdin-lámpája* félével titokzatos és mindenre képes szellemek felett uralkodik . . .

El is mondta mindezt, a hogy hazaért, a *Grószinak*, ki az öregek bölcs nyugalmával mosolyogta őt.

— Te már csak az én kis képzelődő Aladinkám maradsz, — mondta. Mindig szellemek, mindig csak az ördög. Pedig azok nincsenek kívülünk, hanem csak bennünk . . .

— Grószi édes, ezt már sokszor mondta, dehát én mégis szeretném, ha úgy volna, a hogy én gondolom . . . Aztán meg Grószi édes, hány «d»-vel mondta, hogy Aladdin?

— Egygyel, fiam. Ennyivel írom, ennyivel mondom.

— Pedig hát az «Ezeregyéj»-ben kettővel írják. És én ezt épp annyiszor mondtam a Grószinak . . .

— Te hunczut! . . .

Nevettek. És Aladin hízelegve búját nagyanyóhoz, megcsókolta a kezét és úgy kérdezte aztán:

— De holnap este biztosan megyünk, úgy-e Grószi?

— Megyünk, fiam. Már ma a jegyeket is megváltottam.

— Igazán? — kiáltotta kitörő örömmel Aladin.

— Igen. Csak aztán meg ne ijedj majd a három ördögtől.

A czirkuszban aztán minden körülbelül úgy is volt, a hogyan azt Aladin előre elképzelte. Pompás lovak, gyönyörű lovaglások, kaczagtató bohóczok váltották egymást a porondon.

Nagyanyó és Aladin kitünően mulattak.

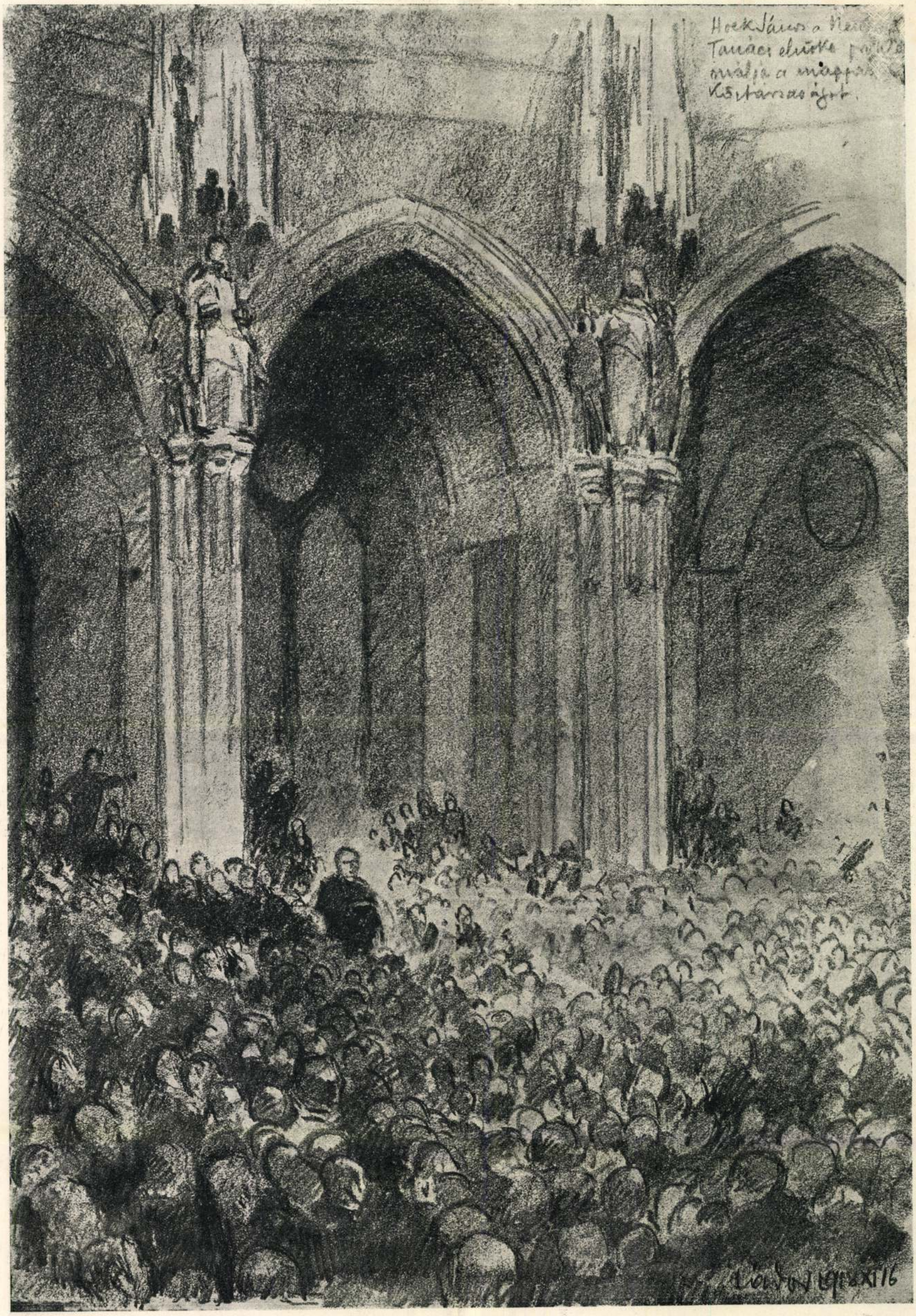

A NEMZETGYŰLÉS NOVEMBER 16-IKI ÜLESE AZ ORSZÁGHÁZ KUPOLACSARNOKÁBAN. — HOCK JÁNOS BESZÉL.

Zádor István rajza.

BERINKEY DÉNES IGAZSÁGÜGYMINISZTER.

KIRÁLYOK BUKÁSA.

Az ó-korban, mikor egy király elveszítette a háborút, elveszítette a trónját is, s a legtöbb esetben egyszersmind az életét. A babyloni királyok például azokon a stélákon, melyeket dicsőséges kormányzásuk emlékére emeltettek maguknak, elszámlálják mindég azt is, hogy hány ellenséges királynak a bőrét nyúzatták le s szögeztették ki várfalaiknak a kapujára. Abban az időben az ellenséges fejedelem kivégzése szinte természetes volt; mert a király volt egyszersmind a sereg fővezére, sőt a legtöbb esetben előharczosa. Azonkívül pedig félelmetes volt a győzőre, ha ellenfele életben marad, mert a leigázott nemzet tömörülése számára a jegeczedési központot képezte.

Az újabb kor humánusabb felfogást tanusított a legyőzött királyokkal szemben. A mi Ferencz királyunk pl. egy csomó háborút veszített el Napoleonnal szemben és soha egy hajaszála meg nem görbült, soha kérdésbe sem jött, hogy elveszítheti a trónját. S magát Napoleont is, a ki mellett pedig nem szólott a legitimitás, mikor Szent Ilona szigetére internálták; az akkori emberiségnek nem gyűlölete, hanem csaknem osztatlan sympathiája vette körül.

A mostani háború hozta meg azt a változást, hogy a legyőzött nemzet uralkodója elveszíti a trónját is. Még akkor is, ha ártatlan volt a háború felidézésében. Miklós czárról tudva van, hogy egész erejével küzdött a béke fenntartása mellett, meg kellett csalárd módon téveszteni, hogy a háború megüzenésébe kicsikarják tőle a beleegyezést; s mégis elveszítette nemcsak azt a trónt, mely az egész világon a legszilárdabbnak látszott, hanem magát az életét is. S le kellett mondaniok a trónról a bolgár czárnak, a mi királyunknak s a németországi fejedelmeknek. Még pedig mindegyiknek nem azért, mert az ellenség követelte így, hanem a saját népeik akaratából.

Pedig meg lehet állapítani, hogy e fejedelmek legtöbbje iránt a saját népük nemcsak gyűlöletet nem táplált szívében, hanem a legtöbb esetben még csak ellenszenvet sem. A bajor királyt még a végbement trónfosztás után is arról biztosítja nemzete, hogy ezentúl is békésen élhet a kebelében s talán magának Vilmos császárnak sem történt volna személyes bántódása abban az esetben, ha Hollandia helyett valamely porosz városban húzza meg magát.

A mi már a mi volt királyunkat illeti, őt a gyanú se illetheti azzal, hogy okozója volt a háborúnak, vagy hogy nem eléggé igyekezett a békét előmozdítani. Sőt nemrégiben, midőn nyilvánosságra került sógorához, a pármai herczeghez intézett s a béke érdekében írt levele: általános volt ellene bizonyos körökben az elkeseredés. A mellett olyan népek fölött uralkodott, melyeknek királyhűségét s hagyományos loyalitását példa gyanánt emlegették, a minő elsősorban a magyar és a horvát. És ime most, hogy az egykori monarchia részekre szakadt, egyetlen egy rész sem ragaszkodik a királyság fenntartásához s valamennyi proklamálja a köztársaságot. Olyan jelenség ez, a mely fölött bizonyosan sokat tünődik eckartsaui magányában a volt IV. Károly király, keresve, hogy voltaképp miben volt bűnös, de a mely fölött elgondolkodhatik a történelmi tények bölcselkedője is.

Azt mondta nekünk e napokban valaki — egy mélyen gondolkodó filozófus fő — hogy azért van szükség a köztársasági kormányformára, hogy ezentúl a királyok ne gőgösködhessenek a grófokkal, a grófok pedig mivelünk polgárokkal, — a hogy eddig történt. De nyilvánvaló, hogy ez az okoskodás, a dolognak nem a velejét érinti. Franciaország közel félszázad óta köztársasági államformában él s a született arisztokráczia ott elzárkózottabb és gőgösebb, mint a minő a czári Oroszországban volt. Amerikában pedig, mely klasszikus hazája a demokratikus intézményeknek, milliókat áldoznak a felgazdagodott családok nemcsak azért, hogy arisztokrata vőt vagy mennyet szerezzenek, hanem a czélból is, hogy maguknak hamisított, de az igazság némi látszatával mégis bíró családfákat készíttessenek, a melyek alapján származásukat valamely régi fejedelemig felvigyék.

BARTHA ALBERT HADÜGYMINISZTER.

Kétségtelen, hogy ilyen nagy véráradat és világégés után, mint a minő ez az ötödfél esztendő volt, az emberek igazságot kereső érzése elementáris erővel követeli a bűnösök megbüntetését s a hol nem talál ilyeneket, legalább bűnbakokat keres. S bizonynyal van is ennek az érzésnek egy bizonyos része abban, hogy Közép-Európa államainak közérzése a királyok ellen fordul. Mert hiszen a király a legexponáltabb tényező s ő nyerhet vagy veszthet legtöbbet a háborúban.

De ebben a mostani esetben a háború felidézésében a királyok nem voltak bűnösebbek, mint a franczia köztársaság elnöke s még csak bűnbakot sem kerestek bennök, mert máskülönben gyűlölettel viseltetnének irányukban, a mi pedig nem az eset. Meg lehet állapítani a mi volt királyunk felől is, hogy a magyar nemzet ily gyűlöletet nem táplál, mint a hogy igenis táplált — s volt is reá elég oka — 1849-ben. Annak az oka, hogy mindezek daczára mégis sorra kellett bukniok a királyoknak: mélyebben fekszik. Átalakult az egész világfelfogás. A szocziális állam megvalósításának gondolata át és átjárta a lelkeket. Megérlelődött az elmékben az a meggyőződés, hogy a kormányzásban szerephez kell juttatni miről szélesebb rétegeket s hogy végérvényesen arrak kell történnie, a mit a nemzet nagy többsége kíván és hogy ennek nem állhatja útját semmiféle királyi akarat vagy vétó.

Ezért kellett a királyságoknak elbukniok.

BOKÁNYI DEZSŐ KÖZLI A NÉPPEL A NEMZETGYŰLÉS HATÁROZATAIT.

EGY 48-AS HONVÉDET VEZETNEK A NEMZETGYŰLÉSRE.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG KIKIÁLTÁSA.

Az alagut

— Elbeszélés —

Írta: **Körmendi Ferenc**

Sz. Gábor barátom íróasztalán észrevettem nemrégiben egy fényképet, melyet addig nem ismertem. A kép negyven-negyvenötesztendős, hatalmastestű, nagybajuszú férfit ábrázolt, akinek pillantásában mintha valami különös villanást láttam volna meg. Furcsa volt a ruházat is, melyet viselt. Valami „overall"-féle szerelő-ruha ez, bő és egybeszabott; a férfi fejét holmi pilóta-sapkaszerű tákolmány fedi; lábán zsákrongyból kötözött bocskor; kezében csákány. Kézbeveszem a fényképet, nézem s észreveszem, hogy a férfi embermagasságú, barlangtorokszerű nyílás előtt áll.

— Furcsa egy kép, — mondom Gábornak — eddig még nem láttam, itt az asztalodon. Ki ez?

— Igaz, furcsa kép — feleli barátom. — Nemrég találtam meg a fiókomban, régi családi képek között. Egyébként Dénes bátyám képe. Ideállitottam magam elé, figyelmeztetőnek.

— Figyelmeztetőnek? Szóval története van a képnek?

— Mint a legtöbb régi fényképnek, — mondja Gábor; hallgat egy kicsit, gondolkozik. — Figyelj csak ide. Elmondom neked a történetet.

*

Talán minden ember életében van valamilyen vágyakozás, — egy álom, egy kívánság, esetleg csak egy vesszőparipa — mely eszmélésének első percétől kezdve kíséri és kísérti, évtizedeken keresztül, néha a halálig. Nagybátyám, Sz. Dénes, ebben a ruhában indult el egy régi nyári reggelen, hogy életének azt a nagy vágyát elérje. Elindult és megérte élete nagy csalódását.

Akkoriban nagyapám birtokán élt még az egész család. Sokan voltunk: három nemzedéknyi rokonság, nagyszülőktől unokákig; legalább harminc szobát laktunk az óriási, ősrégi épületnek azon a szárnyán, amelyet még dédapám építtetett át polgári értelemben lakhatóvá, amikor megvette a birtokot. Ezt az épületrészt neveztük a „kastélynak". A másik, nagyobbik épületszárny volt a „vár", mind ama kellékkel, emlékkel s legendával, ami a várat a valóságban s a képzeletben várrá teszi. Métervastag falak, lőrések, tornyok és bástyák, boltíves hosszú folyosók, óriási termek és számtalan apró zárt szoba, nagyon nagy és nagyon kicsi ablakok, csigalépcsők. Nyirkos érzésű, áporodott szag mindenfelé. Az egyik teremben kerek diófa-asztal; állítólag — így mondták — emellett az asztal mellett békült ki Rákóczi György a törökkel. A földszinten külön vasráccsal elzárt, lelakatolt szoba, melynek padlója egy titkos gomb megnyomására kétfelé vált, hogy a pincébe hullassa a halálraitéltet: a kaszabörtön. Csak természetes, hogy kísértet is járt a várban, őróla azonban főleg csak a falubeli öregasszonyok tudtak.

Mondom: valóság és legenda találkozott az öreg falak között; a legendák magvának s a múlt valóságainak jó részét régi képek, fegyverek, bútorok, okmányok s éppen ama kaszabörtön teljes épségben kiemelt gépezete őrizte a v.-i múzeumban; az egyik legenda — s egy mai, élő valóság — azonban szemmel láthatóan ott volt a mi közvetlen közelségünkben. Az alagút.

Én csak azt a barlangnyílást ismertem, amely a vár északi kapujával szemben, a Rákóczi-tölgy mögött tátongott, holmi beomlófélben lévő pincetorokhoz hasonlatosan. De mindnyájan tudtuk, hogy nem barlang az, hanem az alagút, amelyen át, valamikor régen, „ha menekülni kellett, a vár népe kijutott az ostromgyűrű mögé". Amely „Isten tudja, milyen hosszú s hova vezet". S amelyben „bizton még ma is sok csuda dolog található". Mert az alagútnak csak a bejáratát ismerték, a mi korunkban azonban ember még nem járta végig s azt sem tudták, hova torkollik. Nem ismerték a kijáratát.

Az alagút, multjával s jelenével, Dénes bátyámat izgatta legjobban. Kissé hóbortos életének nagy álma s talán egyetlen igazi célja is az alagút volt. Ő már ebben a kastélyban született, az én gyermekkoromban pedig már deresedett a haja: s az az idő, amely e között a két gyermekkor közt eltelt, abban múlt el Dénes bácsi számára, hogy az alagút felkutatására készülődött. Évtizedeken át nem jutott hozzá s hogy mi volt, majdnem egy teljes emberöltőn keresztül, a feltárandó-út akadálya, azt ma már nem tudom. Talán a pénz, mely nagyapám megítélése szerint inkább cséplőgépekre s gazdasági épületek emelésére kellett, mint holmi hasonló „úri passziókra". Talán a bátortalanság, mely oly gyakran fogja el az embert, ha a „nagy vágyakozás" beteljesedése előtt áll. Dénes bátyánk mindenesetre a szakadatlan várakozás állapotában élt — s azután egy nyáron mégis csak elkövetkezett a nagy nap.

Nagyapám engedélyt s pénzt adott a vállalkozáshoz; Dénes bácsi egy június-végi reggelre megszervezte a munkás-csapatot és kihívta a nagy ese-

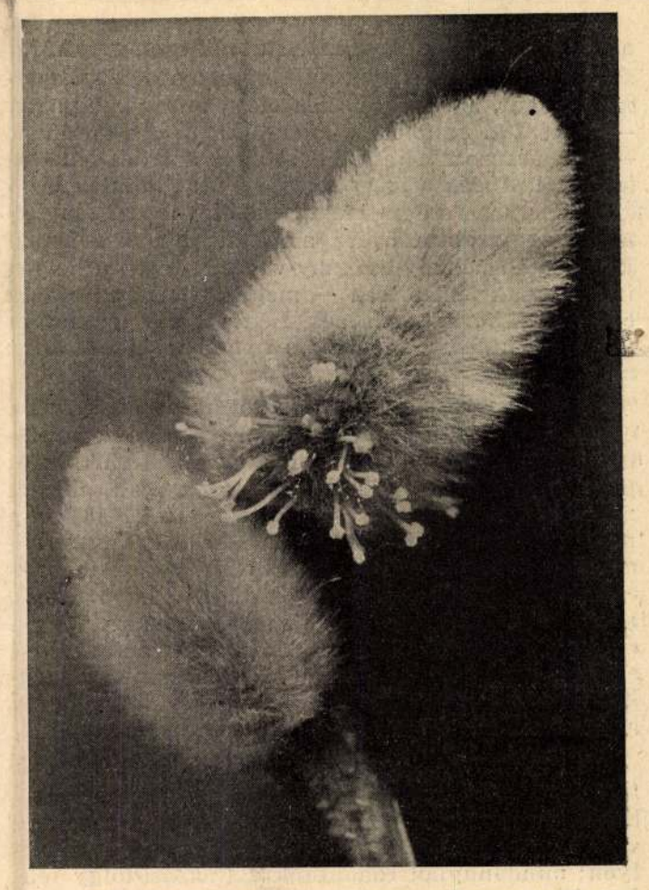

A fűzfa virágbarkája, amely már most kezd nyílni. A természet gazdag prémmel védi a kibújni készülő porzókat.

Csortos Gyula, Zilahy Lajos „Zenebohócok" című darabjában a Nemzeti Színházban. Zádor István rajza

ményhez K.-ról a barlangkutató társaság titkárát s a v.-i múzeum egyik őrét. Azután lefényképeztette magát, a barlang szája előtt, munkaruhájában — miként a falubéliek mondták: „a maskarában" — s elbúcsúzott tőlünk, kíváncsi és izgatott bámészkodóktól. Arcán a nagy felfedező-útra indulók bizakodó s egyben erősen megilletődött vonásai fénylettek. Meggyujtotta övére akasztott bányász-lámpáját. Azután néhány csákány-vágás, — ezen a helyen inkább csak jelképiesen — megtisztította az alagút betemetett torkát. Elsőnek Dénes bácsi mászott a nyílásba, utána a többiek; s nyomban el is tüntek az alagútban.

Mondom, mindnyájan izgatottak voltunk, nemcsak a lelkesedéstől, mely reánk is átragadt, hanem mert magunk is valamennyien a Csodát vártuk; és persze Dénes bácsi miatt is izgultunk. Volt, aki azt mondta, hogy „majd csak visszajönnek, ha belefáradtak és megéheztek". Volt, aki titkos aggodalmakban úgy vélekedett, hogy talán napok is beletelnek, amíg újra előkerülnek. „Ha Isten egedi, hogy egyáltalán előkerüljenek", mondta nagyanyánk, vallásos beletörődéssel, de azért kissé szemrehányó hangon. A nap minden munkája meglassult s minden szórakozása elszíntelenedett: csak az izgatott várakozás élt bennünk akkor délelőtt.

S azután... alig múlt el a dél és Dénes bátyánk társaival együtt máris megjelent az alagút torkában. Ott, ahonnan elindult. Éppen, hogy a bocskora volt kissé agyagos. A hír végigszárnyalt a kastélyon; mindannyian rohantunk a Rákóczi-tölgy felé. Legelől nagyapám, hetven esztendejével.

— Mi van, Dénes? — kérdezte s aggodó pillantással nézett fia rosszkedvű arcába. — Mi történt? Nem jutottatok végig?

— De igen — felelte Dénes bácsi kurtán s komoran.

— No hát akkor?... Máris itt vagytok? Olyan rövid az alagút?

— Van vagy másfél kilométer hosszú!

— Másfél kilométer! Nem értem! Hogy lehet akkor, hogy máris...

— Végigsétáltunk rajta — magyarázta leverten. — Nem volt ott semmi feltárni meg kutatnivaló. Régen ott jártak már előttünk mások. Semmit sem találtunk. Csak a cigányokat, a kijárata körül. És most megyek a csendőrségre!

...Kiderült tehát, hogy az alagút másik torka a Kiserdőn túl, a legalább száz éve elhagyottan pusztuló kőbányából éppen a cigánytábor hátába nyílik. Azt mondják, hogy amióta csak falu a falu, mindig cigányok táboroztak azon a helyen. Amikor a vajdát s két legöregebb társát előállították a csendőrök, Dénes bácsi megvadult bikaként támadt rájuk, miért nem mondták soha, hogy ott élnek az alagút kijárata körül. Hát mert hogy senki sem kérdezte tőlük, felelte a vajda, méltóságteljes nyugalommal. S hogy mikor ásták ki az alagút kijáratát? Ki tudhatja azt, mondta az öreg cigány, amióta csak eszit tudja, mindig nyitva volt az, de sőt már régen azelőtt is! S hogy jártak-e ők cigányok az alagútban? faggatta nagybátyám tovább. Hát aztán mért ne jártak volna? persze, hogy jártak, ha nagy vihar kerekedett, az egész tábor belehúzódott. S hogy mit találtak benne?! A cigányvajda óvatos lett. Hát nem sokat találtak benne, ezt meg azt, ócska vasakat, csontokat, lim-lomot, olyan népnek való kacatot. Dénes bácsi fejéhez kapott. S mit csináltak vele?! Hát miből ezt, miből azt. A csontokat tisztességgel elásták, a vasakból meg szerszámot, patkót, sarlópengét, üstre foltot, sátorhoz szöget meg veretet csináltak. Nagybátyám átkozódott; az öreg cigány legyintett. Hogy hát már csak ne búsuljon a nagyságos úr, meg ne okolja őket semmiért, hiszen már ők is alig találtak valamit az alagútban. Mert hogy Isten tudja, mióta táboroznak ott a cigányok. Ő maga valami ötven esztendeje jár ide vissza, de már az öregapja öregapjának az öregapja is csak onnan a „barlangból" kaparta elő, ami vasfélére szüksége volt a tábornak.

Dénes bátyám, szegény, tombolt, azután letörten hallgatott. Nagyapám bölcs nyugalommal vígasztalta. No, Uram Isten, hát mi történt volna, ha ő jár elsőnek az alagútban, azóta a régmúlt idő óta? Talált volna még egy csomó kardot és egyéb fegyvert meg csontot. „Higyjed el nekem, édes fiam, jobb is az úgy, hogy szerszámot meg patkószöget csináltak azokból a vasakból. Mert addig jó az embernek, amíg nem megfordítva történik a dolog..." mondta a kudarcot elfelejttető szeretettel; nagybátyám ebben mintha meg is nyugodott volna.

Másnap reggel megérkeztek a fővárosi ujságok. Az állott bennük, hogy Szarajevóban meggyilkolták a trónörököst és feleségét. Hat hét múlva Dénes bácsi bevonult; október elején elesett Galiciában. Akkortájt még a sarlópengéből is inkább fegyvert csináltak.

*

Sz. Gábor barátom itt elhallgatott; elvette tőlem s nézte azt az öreg képet. S akkor én is úgy éreztem valahogyan, hogy annak a furcsa-ruhás férfinak a pillantásából valóban sok minden elgondolkoztató dolog kell, hogy az ember eszébe jusson, kardról és szerszámról, halálról s életről.

Uj Idők 1937. febr. 14. 7 oz.

Tódor István, festőművész

Keletmagyarország, 1978. ápr. 16.

Tudomásukra hozom, hogy **Zádor István, Egy hadifestő emlékiratai** című művet megrendelem az alábbi példányszámban, vászonkötésben, 20 ar. pengő áron.

Kelt és pld.	Olvasható aláírás és foglalkozás	Cím	Fizetési feltétel
			*) Átvételkor fizetem. *) Átvételtől egymásutáni havi 5 pengős részletekben.
			"
			"

*) Nem kívánt törlendő, áthúzás hiánya átvételkori fizetést jelent.

Révai Testvérek Irodalmi Intézet

Részvénytársaság

Budapest, V,

Vadász-utca 16. szám

32796. — Révai.

Zádor István

~~hogy~~ Zádor István hágai nagysikerű képkiállitása bezárult. A Zádor-képek vásárlói között szerepel a hágai, rotterdami és amszterdami muzeum.

Esti Kurir

1939 febr. 26.

VASÁRNAP
19
Kat. Fars. vas.
Prot. Zsuzsanna

N. k. 7 ó. 2 p. N. ny. 17 ó. 27 p. Izr. 30. R. Kh.

HÉTFŐ
20
Kat. Aladár pk.
Prot. Álmos

Izr. 1. Adar R. Kh.

KEDD
21
Kat. Eleonóra
Prot. Eleonóra

SZERDA
22
Kat. Hamv. sz.
Prot. Gerzson

CSÜTÖRTÖK
23
Kat. D. Péter et.
Prot. Alfréd

PÉNTEK
24
Kat. Mátyás
Prot. Mátyás

SZOMBAT
25
Kat. Géza vt.
Prot. Géza

Izr. 6. S. Theruma

1937 december 25

Zádor István:

A jubileumok korát éljük. Így én is éppen ötvenedik esztendejét ünnepelhetem első művészi sikereimnek...

Ugy történt, hogy lakásunkban dolgozó szobafestők befejezvén munkájukat, ellenállhatatlan kényszert éreztem, hogy én is ecsetet ragadjak. A gyönyörű, frissen festett falakat telefestettem művészi elgondolásaimmal. A siker apám részéről átütő volt, hogy annyi esztendő után is élénken emlékezem rá.

Zádor István
Esti Kurír 1937. dec. 25
(Művészek első sikerükről)

1937 december 25

ek a viccek...

zat"-ától a hajmeresztő
cekig

Fodor István
grafikus

JÁSZKUNSÁG

1021

Irodalmi, társadalmi
művészeti és kritikai
folyóirat

3

XXII. évfolyam
harmadik szám
1976. szeptember

~~Kar~~ nékek, nékek, a hátinotában egy nerzeng, két néh
mosdó mind kenzengfából és rácsos alatt a veranda
melynek két végén a toilettek voltak.
ch öntindigból bőven telt az Mátás, melyet a Tina bulsó
tyán ~~álló~~ lerő „Arany lakat" rendéstőben akkor fillérekért
tunk. Szép volt a Tinán átvezető fahid, a kilátás a Tinára
alánbárkákra és az ott a Tinába tőkkoló Zappa bulsó
tyán fekvő Tabán kicsi és festői utcáivat. Napp kedvet gál-
bennük festői motivumokat, amelyeket kereszi sem kellett
an bőven ~~voltak~~ akadtak. Napp volt a kontrant Párás Boulevardjai
n. Maga a Műventelep kertje még túl fiatal volt pár éves
al, gyengén rázsitozva. Vinont igen festőnek voltak ~~interiens~~
a kis tabáni hoznak intérienjai bűbos kemencéikkel és
ventelepp-ll namben álló régi vártemplom belseje sok
es tanlógával, melyről Dárov Pál akkor egy napp nép
rsenst festett.
e a telepen kívül, túl a vártemplomon Mcsi felé más a
p Alföldön voltunk tanyával, gémeskutjaival, itt ott út-
nti akácfákkal és beláthatlan napp éggel. A Parni utáni
a ellentét teljesen magával ragadott és vissza álmodtam
gam kispyerekkori Napp kikinda körüli napp sikságra. Itt
ginak bírták ezt a tanyavilágot, amelyben nem tudtak
or eleget gyönyörködni. Estetelé még a gyönyörű naplemen
t is variálták az égen beláthatlan terménetet, a horizontig
is más tomágú, mindig kisebbedő felhőivel, míg végül az
ejnakai eget a tejút, a göncöl nekere, a csillagok és a
ldoitág vette át egén nobnobi táj feletti uralmat.
Sokat sárkáltam, meg nem dolgostam, néztem, gyönyörködtem
aikus neme előtt uralmas és a festőnek oly napp vállmaga

1021

TARTALOM

99 Galambos Lajos: Küszöbön állnak a hegyek (dráma II. rész)

110 Iluh István: Hova tartozom, Sétálok, Vihar lett, Tenyered mögé bújtál, Kenyér (Versek)

VALÓ VILÁG

112 J. Tóth Dezső: Miért csökkent a paraszti nagycsaládok száma?

FÓRUM

118 Nemcsak Tiszabura gondjai — Bistey András

126 Levél munkatársamhoz üzemi demokrácia dolgában — Mag János levele

HAGYOMÁNYOK

128 Keresztury Dezső: Szülőföldjének hű fia (Emlékezés a 75 éve született Székely Mihályra)

DOKUMENTUM

131 A Kun Kódex találóskérdései
A bevezetőt írta és a találóskérdéseket fordította: Bektúr András

KÉPZŐMŰVÉSZET

135 Emlékezések, találkozások — Zádor István művészi hagyatékából; Kaposvári Gyula írása

TÉKA

141 A Jász Múzeum jubileumi évkönyve (Filep Antal)

142 Visszapillantó — Hajnal József

A borító 1. és 3. oldalán (Árvíz, Lány a tükör előtt), a 98. (Világkiállítás Párizsban), a 109. (Századforduló), a 110. (A kíntornás), a 117. (Delelő), a 127. (Öltöző nő), a 137. (Pihenő a csatatéren), a 139. (Álló alak), oldalon Zádor István grafikái. A borító 2. oldalán a művész kézírásos naplójának részlete. A 121. oldalon Nagy Zsolt fotója: Cigánysoron.

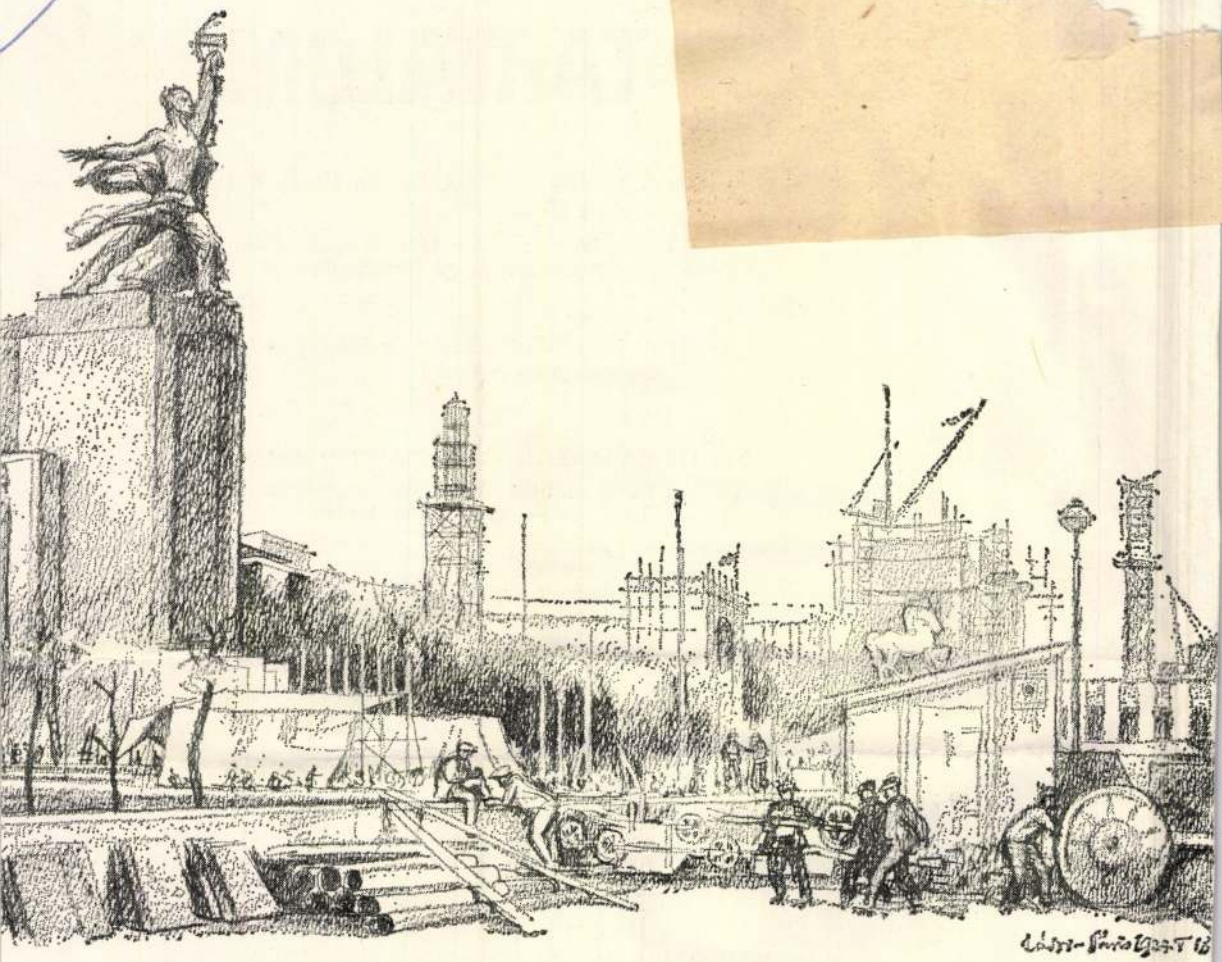

JÁSZKUNSÁG

A Szolnok megyei Tanács V. B. művelődésügyi osztályának folyóirata, XXII. évfolyam 3. szám. Megjelenik negyedévenként. Felelős szerkesztő: Valkó Mihály. Szerkesztőség: 5000 Szolnok, Koltói Anna u. 2. Telefon: 13-131. Kiadja a Szolnok megyei Lapkiadó Vállalat. A kiadásért felel: Virágh Iván. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta Központi Hirlap Irodánál (1900 Budapest, V., József nádor tér 1.) és bármely postahivatalnál. Előfizetési díj: 1 évre 20 forint, csekkszámlaszám: 215—96162. Készült a Szolnoki Nyomdában (5000 Szolnok, Vörös Csillag út 28.) Felelős vezető: Gombkötő Béla igazgató.

Index: 25 910

Zádor István

Fekete kentyűs nő

Kopp

MAGYAR MUVESZET
1937. 29. l.

n. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertő

9552 szám.

BUDAPEST 1928 FEB. -8 15 5 N

Műemlékek Orsz. Bizotts. lek. Elnök

Hivatalból.
olgálati ügyben.
átalányozva.

BUDAPEST 7
Rákos u. 10

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN LITOGRAFIÁI. Zádor István a magyar festők ama csoportjából való, akik aktive vettek részt a háborúban. Egy sor igen szép rajzát, amelyek a csaták zivatarában készültek, közölte a «Művészet». Most tíz válogatott litografiába sűrítette harctéri élményeit s e tíz kőrajz a napokban hagyta el a sajtót a Pallas nyomda kiadásában. Nem kell újra ismételnünk azt, amit Zádorról mint rajzolóról épp e hasábokon írtunk: most is biztos kezű, éles szemű és művészi érzékű grafikusnak mutatkozik e szép lapokon. Az ízléses album ára 100 K.

Művészet 1915 471. l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Békés m. Népújság

Zádor Istvánné

1975 SZEP 16

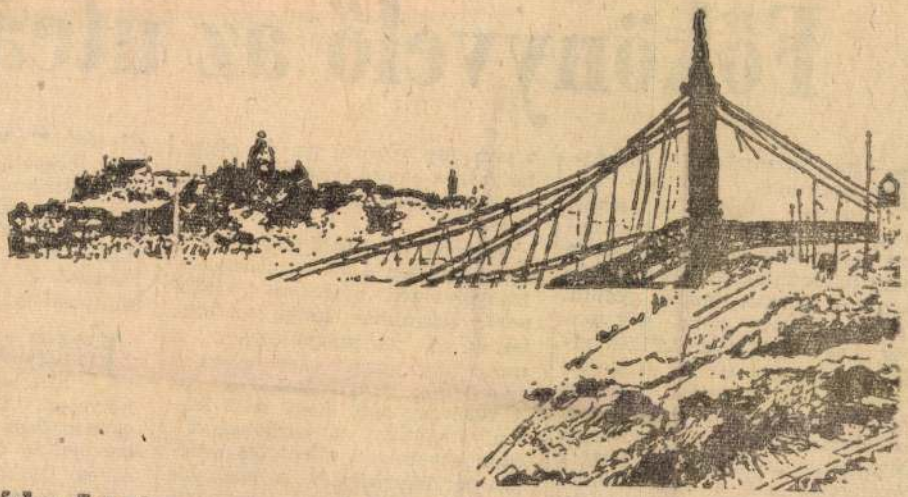

Zádor István

Az Erzsébet-híd maradványai, 1945

Főkönyvelő az utcai

Nincs könnyű dolga az újságírónak, amikor egy olyan ügyről ír, amely még nem tisztázódott, kimenetele ismeretlen előtte, csupán a nagy felfordulás, az ide-oda szaladgálás ébreszt benne gyanút. Ez is egy ilyen téma. Két ember, az újkígyósi ÁFÉSZ elnöke, Köszörűs Sándor és a szövetkezet főkönyvelője, Medovarszki Pál között megszakadt az elvtársi, baráti jó viszony. Olyannyira megszakadt, hogy a főkönyvelő elé a *volt* szócska került. Ugyanis a MESZÖV vizsgálata alapján 1975. január 16-án megszüntették munkaviszonyát. Ezt követően a Békés megyei Népi Ellenőrzési Bizottság vizsgálta meg a szövetkezet tevékenységét, és a vizsgálat eredményeként a főkönyvelőt visszahelyezték munkahelyére

A sarokban kuporgó Tuzához.

Vezesse fel a tiszt urakat, öreg. A felső szol

TUZA: *Megindul. Szorított torokkal gajdol.*

hol vagy István király
téged magyar kíván
gyászos öltözetben
te előtted sírván

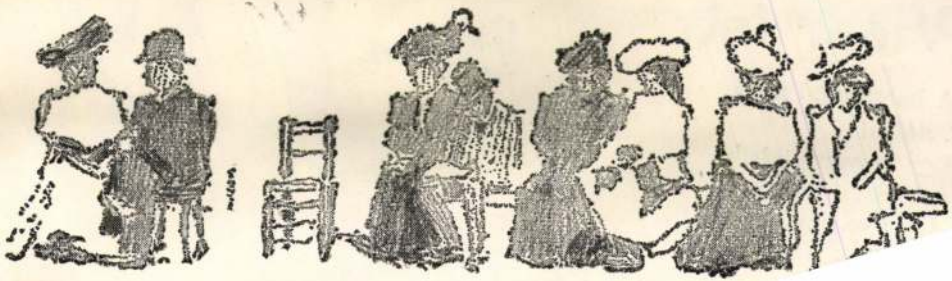

KORDÉ: Kun László
UTASS: Ó, én végképp-ostoba.
Sziszeg.
Légy átkozott, Minerva, hogy baglyaid csak
müket.
KORDÉ: Avagy tán nincs itt ő?
UTASS: Kicsoda?
KORDÉ: Kun László. Mondom. A felső szobák
Mindkét tiszt fegyvert rántva talpra ugrik.
Lám, értik a jelszót.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1977 JAN 30
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Zádor István

1021

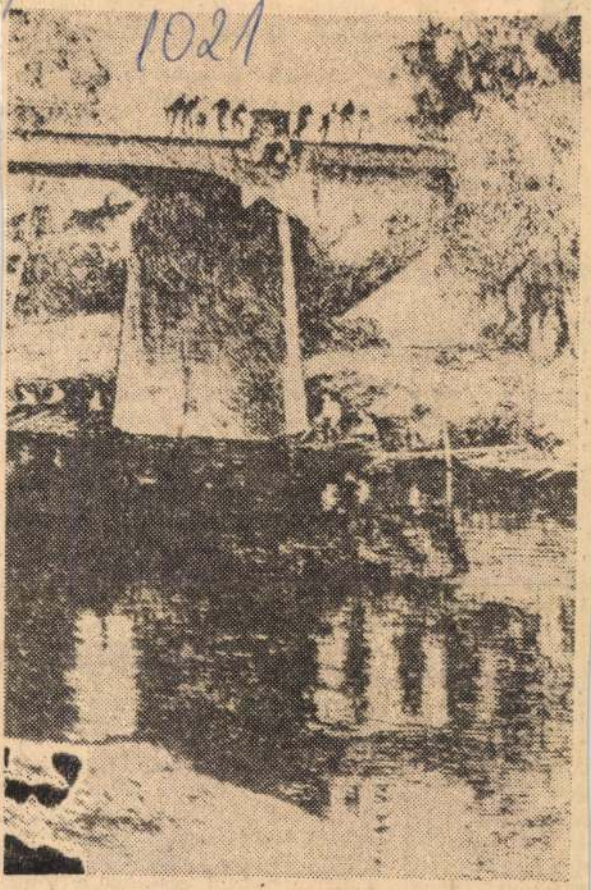

Zádor István Horgászok a Zagyva-híd alatt

emberi élet meghosszabbítására?

Vlagyimir Frolkisz professzor, a kijevi gerontológiai intézet munkatársa fogalmazta meg a nagyon népszerűvé vált, úgynevezett adaptációs-szabályozott öregedés elméletét. Eszerint az öregedés nemcsak a szervezet funkcióinak elhalása, hanem a folyamatot enyhítő fontos alkalmazkodási mechanizmusok kialakulása is. S minél nyilvánvalóbban jelentkeznek ezek a mechanizmusok, annál több az esélyünk a hosszú életre.

Ezeket tanulmányozva a szovjet tudósok fontos felfedezésre jutottak. Kiderült, hogy ha az anyagcsere egyik természetes termékét, borostyánkősavat juttatunk a szervezetbe, az az idős korban rendben tartja a szövetcserét és általános erősítőként is hat.

Vlagyimir Gyilman professzor Leningrádból a korai halál okát abban látja, hogy öreg korban bizonyos szervek túlságosan „aktívan" működnek. Véleménye szerint ezeknek a fokozott aktivitására szükség van, amíg a szervezet növekszik, de amint a növekedés megáll, e szervek tevékenysége a belső

Zádor István festő

Kossuth díjas.

8 éve halt meg

Nógrád 1971 Ü. 25

KÉPZŐMŰVÉSZET

Emlékezések, találkozások

ZÁDOR ISTVÁN MŰVÉSZI HAGYATÉKÁBÓL

A szolnoki művésztelep megnyitásának közelgő háromnegyed évszázados jubileuma teszi időszerűvé, hogy az itt folyó művészeti életről, a jeles alkotók munkásságáról írjunk. Könnyű volna a helyzet, ha a II. világháború szörnyű pusztításai nem tették volna tönkre a művésztelep pavilonjait, s nem semmisült volna meg vele együtt a tizenkét műterem összes anyaga és a szolnoki művészeti egyesület irattára, minden dokumentuma.

Zádor István, aki 1945 tavaszán megörökítette a szeretett Budapest vérző sebeit, megrajzolta a szolnoki művésztelepet is kiégett pavilonjaival, csonkán égnek meredő fenyőivel. Budapesti albumához írott szavai Szolnokra is vonatkozhatnak: „Azért készültek ezek a rajzok, hogy a látók lássanak s a még érzők borzadjanak! És majd később, ha a romokat eltakarították, a károkat helyreállították, újakat építettek, s egy új, szebb, modernebb város épül a romok helyén, mutassák meg ezek a rajzok, hogy amikor már nem volt kétséges a háború kimenetele, a hatalom bitorlói és azok német barátai mégis a háború prédájának dobták oda Budapestet. Ezt ne felejtsük el!"

Zádor István egyike azon jeles művészeknek, akik — ha nem is szülőföldjük e táj — felkeresték Szolnokot, felfedezték a Tisza és a Zagyva szögében, a régi vár helyén meghúzódó művésztelep, a tiszai táj varázsát, az Alföld végtelenségét, Szolnok forgalmas életét, s nemcsak meglátták a táj rejtett szépségeit, hanem művészetükkel láttatni is tudták.

Emlékezések és találkozások... címen Zádor István ezernyi rajzából, rézkarcából, művészi feljegyzéseiből válogattuk össze ezt az anyagot. Megkönnyítette a helyzetünket az a tény, hogy a művész csaknem teljes életműve Zádor Istvánné nemes felajánlásából tanácsi támogatással a Damjanich Múzeum képzőművészeti gyűjteményébe került.

A századfordulón a művészek jórésze Párizsban, az irodalom és a művészet központjában találkozott az igazi művészettel. Így a fiatal Zádor István is hároméves párizsi tartózkodása alatt Alexandre Steinleinnél és August Leroux-nál az École des Beaux-Arts-on tanult: „Steinleinnek köszönhetem az indulásnak azt a frissességét, amely aztán oly sok mindent eredményezett művészi pályámon. Ennek a sok száz rajznak köszönhetem, hogy megtanultam gyorsan látni és gyorsan rajzolni... Kezdetben az 1906—07-es években még félénkebb voltam, kemény ceruzával dolgoztam, és ez nem adott módot arra, hogy rajzaimnak jó tónusa legyen, így áttértem a lágyabb ceruza, majd később az ujjnyi vastag grafitra is...

Este a Café Cluny-ba mentem, ott találtam Márkus Lászlót, a Magyar Operaház későbbi igazgatóját, aki akkor írta párizsi cikkeit Marco néven a magyar

[illegible] Fényes Adolfnak és szolnoki fiú.

Abban az évben a Telep törzstagjai voltak: Fényes Adolf, Mihalik Dániel, Szlányi Lajos, Kléh János, Zombori Lajos és Illés Antal. A műtermek igen ízlésesen voltak berendezve. Egy nagy műterem, ablakán zöld vászonyfüggönnyel, asztal, karosszékek, székek, a hálószobában ágy, szekrény, mosdó, mind keményfából. Az ösztöndíjból bőven telt az ellátás, melyet a Tisza túlsó partján levő Arany Lakat vendéglőben, akkor fillérekért kaptunk. Szép volt a Tiszán átvezető fahíd, a kilátás a Tiszára, a halászbárkákra és a Tiszába torkolló Zagyva túlsó partján fekvő Tabán kicsi, és festői utcáival. Nagy kedvvel jártam bennök, festői motívumokért, amelyeket keresni sem kellett, olyan bőven akadtak. Nagy volt a kontraszt Párizs boulevardjai után. Maga a Művésztelep kertje még túl fiatal volt a pár éves fáival, gyengén pázsitozva. Viszont igen festőiek voltak a kis tabáni házak enteriőrjei búboskemencéikkel és a Művészteleppel szemben álló régi Vártemplom belseje, sok színes zászlójával, melyből Jávor Pál akkor egy napon szép interieurt festett.

De a Telepen kívül, túl a Vártemplomon, Alcsi felé már a nagy Alföldön voltunk, tanyáival, gémes kútjaival, itt-ott útmenti akácfákkal és beláthatatlan nagy éggel. A Párizs utáni nagy ellentét teljesen magával ragadott és visszaálmodtam magam kisgyerekkori Nagykikinda körüli nagy síkságra. Itt Alcsi-nak hívták ezt a tanyavilágot, amelyben nem tudtam akkor eleget gyönyörködni. Estefele még a gyönyörű naplementék is variálták az egész beláthatatlan természetet, a horizontig más-más formájú, mindig kisebbedő felhőivel.

Első szolnoki hónapjaimban sokat festettem, rajzoltam, nagyon kellemes társaságban, és aminek legjobban örültem, közeli barátságba jutottam Fényes Adolffal, aki rábeszélt, hogy Pestre visszatérve, jöjjek el a Japán-kávéház művész asztalához, barátkozzam össze a művészekkel, a napi munka után jólesően szórakoztató és pihentető társaságukkal.

Zádor István

Meghívó

AZ ORSZÁGOS HADTÖRTÉNETI MÚZEUM

meghívja Önt

1973. május 26-án (szombaton) 11 órakor

ZÁDOR ISTVÁN

HÁBORÚS- ÉS FORRADALMI GRAFIKÁI

című emlékkiállításának megnyitására

Megnyitó beszédet mond: **D. Fehér Zsuzsa** művészettörténész, a Magyar Nemzeti Galéria tudományos főmunkatársa.

A kiállítást a Kossuth-díjas festő-és grafikusművész halálának 10. évfordulójára rendeztük.

Országos Hadtörténeti Múzeum,
Budapest, I. Tóth Árpád sétány 40.

Zádor István

A szolnoki művésztelep tagja volt.

Láttuk, hallottuk.

1972. júl. 7. Petőfi 21.13 /11/ Rj.

Zádor István festő, grafikus

Emlékkiállítása nyílik meg a Hadtörténeti Múzeumban.

— h. —

8.

Népszabadság, Bp. 1973. máj. 24.

Zaidor István, festő, grafikus

Két teremben 116 műve (rajzok, temperák, pasztellek) látható.

—: Zaidor István-emlékkiállítás a Hadtörténeti Múzeumban 9.

Népszabadság, Bp. 1973. május 27.

Zádor István, grafikus

A Hadtörténeti Múzeumban nyílt meg emlékkiállítása.

— :o Zádor István

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973 máj. 26.

Zádor István rézkarcos

neve emlitve

Népszava 1972 augusztus 27
Grold.

Zádor István

Ernst Lajos a gyűjteménye egy részletéről 1917

Műgyűjtő, 1972/3. sz. 52. l.

Zádor István, grafikus

Korabeli rajza: Repr

Keleczényi Gábor: Harminc éve

12 – 13.

XXV.

Gyermekünk, Bk. 1974. december 12.

Zádor István

Kossuth dijas festőművész özvegye a szolnoki Damjanich János muzeum részére ajánlotta elhunyt férje életművének egy részét.

Magyar Hirlap 1974/218 8.

Zádor István , grafikus

L.
[Cimoldal]

Borító 3.

Zádor István: Lány a Tükör előtt

J Á S Z K U N S Á G, Szolnok 1976. szept. XXII/3.

C. Scott

Zádor István
festő

A művész a szolnoki művészkelep
tagja

Kaposvári Gyula Chiavini Ferenc.
Milvészet, 1974. augusztus-21 lap

Zádor István

A Művészet c. rovat kritikája a tehetséges fia
tal művészek közé sorolja, megjegyezve róla
és néhány művésztársáról, hogy "nagy kegyesen
bebocsátották -a Szalon téli tárlatára- mivel
kép hijján be kellett volna csukniuk a bol-
tot,"pedig társaival együtt többet érdemelt
volna, mint hogy ide kerüljön faltölteléknek.

A HÉT, Bp. 1908. dec. 13. XIX. évf.
5o. sz. 817. lap.

Zádor István

ZÁDOR ISTVÁN: A DÁVID-UTCA JERUZSÁLEMBEN

KMT 1928. tav. Eiáll

SZOBOTKA IMRE: KERTI TÁRSASÁG

Zádor István, grafikus

Zádor
J Á S

127.o.
XXII./3

nója Székely Mihály világra szóló nagy sikereinek, megérdemelt s

és a 75 éve született Székely Mihályra; elhangzott Jászberényben a világhír
nűvének megkoszorúzásakor, 1976. május 8-án.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 9

Szolnokmegyei Hirlap

Zádor István, Kossuth-díjas festőművész

1021

Szolnoknak Zádor István Kossuth-díjas festőművész hagyatéka

Zádor István Kossuth-díjas festőművész művészi hagyatékának kizárólagos jogutódja, özv. Zádor Istvánné, a szolnoki Damjanich János múzeum részére felajánlotta elhunyt férje életművének egy részét, művészeti alkotásait és egyéb műtárgyait. A múzeum gondoskodik a szolnoki Művésztelep jeles mestere hagyatékának méltó megőrzéséről. A többszáz rézkareából, szolnoki cerusarajzokból, olajfestményekből, könyvillusztrációkból, a művésszel kapcsolatos sajtókivágásokból, műtermének jellegzetes bútoraiból, önéletrajzszerű kézirataiból és egyéb művészi munkáiból állandó szolnoki kiállítást terveznek. A tárlatot gazdagítja majd Zádor István portréja, Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása, valamint a művész özvegyéről készült szobor is. A Szolnok megyei és a Városi Tanács a nemes gesztus viszonzásaként, szerződés alapján, havi 5 ezer forint életjáradékot biztosít élete végéig a 87 éves özvegynek.

és Skoda

személygépkocsik garai

és garancia időn túli á

oki üzemegység pedig
kijelölt típusok ÁTVIZSGÁLASAT
HATÁRIDŐVEL VÁLLALJA.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 AUG 9

Csongrádmegyei Hirlap

Zádor István festőművész

Zádor István festőművész hagyatéka Szolnok városának

1021

Zádor István Kossuth-díjas festőművész művészi hagyatékának kizárólagos jogutódja, *özv. Zádor* Istvánné, a Szolnoki Damjanich János Múzeum részére felajánlotta elhunyt férje életművének egy részét, művészeti alkotásait és egyéb műtárgyait. *A múzeum gondoskodik a szolnoki művésztelep jeles mestere hagyatékának méltó megőrzéséről.*

A több száz rézkarcból, szolnoki ceruzarajzokból, olajfestményekből, könyvillusztrációkból, a művésszel kapcsolatos sajtókivágásokból, műtermének jellegzetes bútoraiból, önéletrajz-szerű kéziratairól és egyéb művészeti munkáiból állandó szolnoki kiállítást terveznek. *A tárlatot gazdagítja majd Zádor István portréja, Kisfaludi Stróbl Zsigmond alkotása, valamint a művész özvegyéről készült szobor is.*

A Szolnok megyei és a városi tanács a nemes gesztus viszonzásaként, szerződés alapján, havi 5 ezer forint életjáradékot biztosít élete végéig a 87 éves özvegynek.

rasztok. Reymont regényének magyarul beszélő lengyel tévéfilmváltozata. XIII. (befejező) rész: A bosszú (16 éven felülieknek!). 20.55 Richard Strauss: Don Juan. Szimfonikus költemény. 21.15 Jogi esetek. 21.55 Tv-híradó 3.

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

16.45 Magyar nyelvű tv-napló. 17.45 Történetek kutyákról — adássorozat gyermekeknek. 18.30 Népi muzsika. 19.00 Tv-tanácsadó. 19.40 Zöld jelzés. 19.47 Rajzfilm. 20.30 Ember az átjáró ud-

ROMÁN TELEVIZIO

16.35 Tv-glóbusz (Hamburg). 16.55 Mezőgazdasági enciklopédia. 17.50 Hangszerek és virtuózok. 18.00 Családi album. 18.20 A legkisebbeknek. 19.00 Ifjúság! est. 20.45 Meglepetések a képernyőn.

---

mindenek felett. A Spanyol Tv zenés filmje. 18.10 Öt perc meteorológia. 18.15 Műsorainkat ajánljuk! 18.40 Monitor. Lesseps

17.45 Adás gyermekeknek. 18.30 Népi muzsika. 19.00 A kultúra ma. 19.40 Rajzfilm. 20.30 Adriai találkozások. 21.40 Kojak

Zádor István falragasza

megalakult a háromtagú di- rét hajtotta. A Geiger birtok

A vasárnapokról és ünnepnapokból összesen 3 ezer 500 munkanapot teljesített a tagság. A kereset nyolv év alatt 20—30 százalékkal növekedett.

Milyen a tagok szakképzettsége?

— Négyszázhatvanan rendelkeznek szakképzettséggel. A szövetkezetben hat egyetemet végzett szakember dolgozik.

Bíznak a fiatalokban

— Mit tesz a tsz a fiatalokért?

— Először is bízik bennük. Van harminc év alatti ágazatvezetőnk. A szakosított sertéstelep mindhárom vezetője 30 éven aluli. Egymillió forintot fordítottunk lakásépítési alapra. Az ötéves kamatmentes hitelt eddig tizenheten vették igénybe.

KAPÁ HELYETT

Zöld

Kertészkedé

Egy szakember — aki a zöldségtermesztés és a közgazdaságtan összefüggéseit egyaránt jól ismeri — kérdésemre, hogy tulajdonképpen miért nincs nálunk elég zöldség, visszakérdezett. Mi a fontosabb a húsleveshez a

A sok is leb

A hatvanas évek második felében a lakosság alapellátását biztosító mezőgazdasá-

SAJTŐFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 MÁR 20

Kádár Gyula

Szolnok Megyei Néplap

Zádor István , grafikus

TARTALOM

131 A Kun Kódex találóskérdései
A bevezetőt írta és a találóskérdéseket fordította: Bektúr András

KÉPZŐMŰVÉSZET

135 Emlékezések, találkozások — Zádor István művészi hagyatékából; Kaposvári Gyula írása

TÉKA

141 A Jász Múzeum jubileumi évkönyve (Filep

Zádor István, grafikus

Zádor István: „Delelő"

JÁSZKUNSÁG;Szolnok 1976. szept. XXII./3

117.5.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JÁSZKUNSÁG

1976 Zádor

#3

1021

Zádor - Paris 57

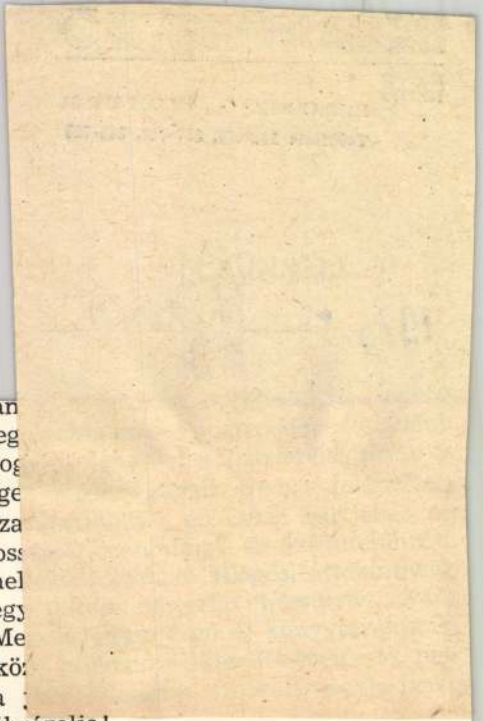

ol. A „vidéki" porvárosból, pusztán
Jászság fővárosából ipari, vagy leg
ó város lett. De úgy fejlődik, hog
elevenen fejleszti szép, egészsége
nem emberibb élet otthonát. Elza
áltam az okosságot, ízlést, gondos
az egészen más célokra épült mel
núzeumot varázsoltak. (Csak egy
ynének, meg Pethes Imrének!). Me
látható rend, tisztaság s a falai kö
ltem, hogy nem döntötték le a
n patétikus mű, de a nép fiait ábrázolja!
odik igen kellemes meglepetés itt ért a Székely Mihályról elnevezett
. Jó ízléssel öltözködő, viselkedő, okosan beszélgető pedagógusok ve-
gig a tágas, jól összeválogatott anyagot arányos világossággal elren-
kely Mihály kiállításon. S itt a frissen kizöldült növényzettel derűs,
ágas téren milyen népes s milyen tisztelettudó fegyelemmel várakozó,
intetű, takaros közönség, mennyi lelkes fiatal! Egy pillanatra szinte
m, annyira örültem neki, hogy itt a Székely Mihályról elnevezett iskola
nagyrabecsült, holtában is eleven kiválóság emléktáblája előtt fejezhe-
örömömet afölött, hogy ez a város egy művész keze után nyúl, ha a
onosságát, a maga szellemi rangját akarja valamilyen módon bizonyí-
sszíről jöttem ide, mint az ország nyugati, túlsó részének, a Dunántúl-
, de úgy is jöttem, mint egykor az egész magyar műveltség őre, képvi-
úgy is, mint a nagyvilágban járó, figyelő ember, aki nemegyszer vol-
úja Székely Mihály világra szóló nagy sikereinek, megérdemelt sikerei-

a 75 éve született Székely Mihályra; elhangzott Jászberényben a világhírű énekes
ivének megkoszorúzásakor, 1976. május 8-án.

Zádor István, grafikus

L.: [Cimolaf]

Zádor J.: Az árvíz (folytatás a címoldalról)

Bosíló: 4.

Jászkunság, Szolnok, 1976. szept. XXII/3.

Zádor István, grafikus

L.: Ámos?

3,

—: Jestök ... —

Esti Hirlap, Bp. 1976. szept. 4,

Zádor István

Szép Ernő: "Valentina" c. regényéhez készitett illusztrációkat.
Repr.

A HÉT, Bp. 1927. ápr. 8. 15.
III. évf. 15. 16. sz. 7. 7. lapokon.

ZÁDOR ISTVÁN

KOSSUTH-DÍJAS
FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ

ÉS

GRANTNER JENŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1958

ERNST MÚZEUM

ZÁDOR ISTVÁN

KOSSUTH-DÍJAS
FESTŐ- ÉS GRAFIKUSMŰVÉSZ

50
ÉV

GRAFIKAI MUNKÁIBÓL
VÁLOGATOTT GYŰJTEMÉNYES
KIÁLLÍTÁSA

ÉS

GRANTNER JENŐ

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

ÚJABB SZOBRAINAK KIÁLLÍTÁSA

1958 FEBRUÁR—MÁRCIUS

ERNST MÚZEUM

Felelős kiadó: Luzsicza Lajos

5544. — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest
Felelős vezető: Janka Gyula

BEVEZETŐKÉNT

I.
ZÁDOR ISTVÁN

Vagy félévszázada történt, hogy egy Fürdő utcai könyvesbolt ...tában Keszler József, a jószemű, s hirtelen ítéletű, művész- ... és irodalmi kávéházakban az idő tájt jócskán rettegett ...átta valami ismeretlen fiatal művésznek antikváriusi ...laggatott és egy másik, ugyancsak ismeretlen fiatal- ... arcát ábrázoló rajzát.

Ki ez? Fiatalember?! Meg akarom ismerni! — tört be ...va a boltba Keszler József és nyilván nem igen lehetett ...i, vajon haragszik-e valamiért, vagy csupán kritikusi hivatás- ...atából fakadó kötelezettség érzése ösztökélte, miután napok ...a nem fedezett fel új tehetséget. (Igen, igen, voltak ilyen kri- ...ikusok is.) A könyvárus talán még azt sem értette mindjárt, hogy a „szerkesztő úr" kire kíváncsi: a művészre vagy modelljére?

A portrét a fiatal Zádor István rajzolta, modellje pedig akkoriban vette fel a Sas Náci nevet, hogy dalaival azután csakhamar ismertté tegye.

* * *

Nem hivalkodhatom Keszler József utánzásával. (Pedig talán ez az egyetlen utánzás lenne rokonszenves!) Nem fedezhetem fel újra Zádor Istvánt, annyi szép sikert aratott, általánosan tisztelt és méltán megbecsült Kossuth-díjas művészünket. De hadd mondjam el, hogy, úgy vélem, bármennyire ismerte valaki Zádor

István művészetét, most, kiállításának anyaga láttán, még annak is meg kell lepődnie. Elsősorban nem is a grafikai kifejezési mód és technikai sokfélesége, változatossága, hanem a hasonlíthatatlan témagazdagság és az ezzel szorosan összefüggő művészi érzékenység, érzelmi komplexitás miatt. S ehhez képzeljük még el, hogy Zádor műveinek csak egy töredéke kerülhetett a kiállításra, már csak azért is, mert a világ négy táján, múzeumokban és magángyűjteményekben száz és száz, ezer és ezer darabja maradt. No de a könyvtárakban is. Nemcsak mappáinak anyaga — könyvillusztrációira gondolok: ezekből is csak ízelítő juthat a kiállításra. Itt aztán láthatjuk: mennyi minden érdekel élet micsoda, egymástól távol fekvő területei foglalkoztatt ábrázolás mily változatosnak látszó útjain kereste s tal kifejezést! S hogy a teljes igazságot mondjam: iménti múlt idő használat. Zádor István rendíth erővel, szinte konoksággal itt rajzol közöttünk. Magas alakja hol egy gyárban, hol valamelyik mezőgazdasági m sürgölődései között tűnik fel, majd azt látjuk, hogy figyelme tekintettel lesi a pesti utcán felbukkanó arcokat, máskor meg valamelyik külföldi vendégünk arcát rögzíti szellemes ceruzája. A hetvenhat éves művész számára nincs pihenés, vakáció. (Emlékszem: tavaly nyáron, a szigligeti alkotóház üdülői között talán ő ragaszkodott a legkövetkezetesebben a mindennapi munkához, a „nulla dies sine linea" elvének gyakorlati megvalósításához; könnyed, elegáns gouachainak, közöttük az esőverte terasz piros székkel teli játékos és mégis olyannyira reális látomásában újra gyönyörködhettem a kiállításon.)

Mind e munkákban, a kiállításon látható különböző technikák változatosságában, e termeket betöltő alkotásoknak majdnem hogy világképet elénk sodró karneváljában, a vonalak e forgatagában mindig érezzük egyéniségét. S oly jó újra megállapítani: emberben és műben ugyanazt találjuk: az elegáns tartózkodás, az objektivitás akaratának feszültsége s az intimus közvetlenség különös vegyületét. De ne tévesszenek meg senkit

ezek az elemek. Hiszen a kezdeti tartózkodás észrevétlenül a közvetlenségbe olvad, s az objektivitás akarata nem ment a rokonszenv és ellenszenv indulataitól, a véleményformálás közlési vágyától. S ha mindezt meg is találjuk, mondjuk arcképeiben, akár például a Habsburg-monarchia katonai vezetőinek pökhendi ostobaságát, vagy valamely polgári politikus önmagától eltelt ravaszságát leleplező mesteri darabokban, akár egy gondolkodó finom vonású, szellemes vagy egy munkás komoly, öntudatos arcában — a legközvetlenebbül a művész állásfoglalása talán a háború pusztítását ábrázoló rajzokban teljesedik ki. Nem kétséges, hogy portréiban a humánum, üzemi képeiben az emberi munka gigantikus feszültsége, városképeiben, utcai benyomásainak rögzítésében az emberi alkotás dicsérete — megjelenítve — közvetítik Zádor Istvánnak az emberi haladás melletti állásfoglalását, mégis a háborús képek azok, amelyek a nézőben a legszuggesztívebben keltik fel a művészével azonos indulatokat. Budapest 1945. című albumának bevezetőjében, a fasiszta pusztítást ábrázoló romok képének sorozata előtt felkiált: Vádolok, vádolok! A romokat, a szétdúlt várost „objektíven" ábrázoló művész állásfoglalása egyértelmű. Idézzük csak e bevezető szavait: *„Azért készültek ezek a rajzok, hogy a látók lássanak s a még érzők borzadjanak! És majd később, ha a romokat eltakarították, a károkat helyreállították, újakat építettek s egy új, szebb, modernebb és viruló város épül a romok helyén, mutassák ezek a rajzok, hogy amikor már nem volt kétséges a háború kimenetele, a hatalom birtorlói és azok német barátai mégis a háború prédájának dobták oda Budapestet. Ezt ne felejtsük el."* És ki felejti el?! Vagy kit nem döbbent meg Zádor grafikai tiltakozása az első világháború borzalmai ellen?! Mert ha egyes rajzai csak a tömegek mozgását, azt a különös ritmust ábrázolják, mely velejárója a megváltozott életnek, a háborús katonaéletnek, a „Rohamcsapatok támadása" című, 1917-ből való rajzán már meg kell éreznünk azt az Ady által megszólaltatott kétségbeesést: hogyan vész el az ember ebben a pokoli színjátékban; ha meg nem pusztul

el, hogyan törpül el a pokoli robbanások tüzében. Milyen hasztalan öngyilkosság az egész háború! És nézzük meg újból és újból „Az olaszok visszavonulási útja a Tagliamento medrében" c. rajzát — a háború apokalipszisének halállovasa végigszáguldott e tájon, nincs élet, csak hullák, szétlőtt, szétesett gépek, elhajított vagy elveszett tárgyak, amelyek közül talán sok volt kedves az emberi szívnek: egy fénykép a gyermekről, feleségről, anyáról, egy titokban megőrzött hajfürt, vagy levél... A háború iszonyata, a béke vágya s akarása megdöbbentő erővel fejeződik ki az egykori „k. u. k. hadifestő" rajzán. Ezért válik egyetemes érvényűvé Zádor István hasonlíthatatlan érdeme, hogy emberséggel telített, ilyesfajta „riportrajzai" a nagy-művészet grádusára tudták emelni ezt a műbírálat által egyébként méltatlanul lekicsinyelt műfajt.

* * *

Courbet egy alkalommal megkérdezte Delacroix-tól, a tisztelt s megbecsült mester egyik képe előtt, hogy kik azok a szárnyas hölgyek ott fenn a felhők között. Delacroix azt felelte, hogy — természetesen angyalok. A realizmus nagy harcosa felhúzta szemöldökét: „Hogyan, ön angyalokat fest? Hát mikor látott angyalokat? Ha pedig nem látott, hogyan tudja megfesteni? Én csak azt festem, amit látok."

Nos, Zádor István is mindig azt rajzolta, amit látott. (Tudomásom szerint sohasem rajzolt angyalokat.) De az is bizonyos, hogy nemcsak azt rajzolta, ami az alkotás pillanatában tárult a szeme elé. Legnyilvánvalóbbá válik ez, ha könyvillusztrációra gondolunk. Mily változatosak! Technikában is, tárgyban is a művész érdeklődésének széles skálájáról vallanak. 1911-ben illusztrálta Mikszáth Két koldusdiákját és Kis prímását. Ez volt az első illusztrációs munkája. S a következő évben már megkapta az első illusztrációs állami díjat. Serdülőkorom óta őrzöm E. T. A. Hoffmann „Az elhagyott ház"-át — első némileg bibliofilnek mondható könyvemet. 1921-ben adták ki Zádor

tíz kőrajzával. Nem merengek emlékeimen, azok megszépíthetnék ítéletemet. A kötetet idetettem magam elé: mily pontosan érzékeltetik az illusztrációk a romantikus költő sejtelmes történetét, melyben borzalmak a valósággal vegyülnek, s ez a valóság legyőzi a romantikát. Hogy e küzdelem, a tárgykör menynyire foglalkoztatta, bizonyítják Chamisso „Peter Schlemil"-jének és Goethe „Olaszországi utazás"-ának illusztrációi. Zádor persze egészen másfajtákat, tárgyban, stílusban egészen más irányúakat is készített. Bizony még csak felsorolásukra sem elegendő e hely. Kettőről mégis hadd emlékezzem meg. Az egyik a Puskin „Anyegin"-jének új fordításához készített finom képsorozat, mellyel népünk e szép kiadású, ízléses kötetben ismerkedett meg — a másik: személyes ügy. Bár talán nem is ezért érdemes említésre, hanem mert oly jellemző Zádor illusztráló művészetének sokoldalúságára.

„A barikádok fiai" című regényem a Párizsi Kommün idejéről, Frankel Leóról, de főként gyermekekről szól. Nos, tanúként vallhatom, hogy az ősz mester nemcsak a könyv mondanivalója, de a gyermeki lélek iránti rendkívüli érzékenységgel találta meg azokat a leírt jeleneteket, melyek rajzban ábrázolva leginkább ragadhatták meg a serdülők képzeletét, éppen a realitás, a mindennapi élet és a történelem egyenértékűen ható realitása szempontjából. Ezekben a gyermekeket és nagy történelmi pillanatokat — a Kommün kikiáltását — ábrázoló rajzokban is felfedezhetjük Zádor művészetének általános vonását: a hűséget a valósághoz, bizonyos gondosságot, hogy mértéktartó legyen, ne olvadjon teljesen lírába, az érzelmi, gondolati elem mégis kifejezést találjon. A művész elénk vetíti a valóság, a természet, a milió s az események rendszerezésére törekvő vízióját. A gorkiji megállapítás a Zádor-rajzokra is érvényes: a jó realista műben ott vannak a romantikus elemek is. De nem is ez a legjellegzetesebb. Felesége azt mondja: „Mindent le akar rajzolni, amit csak lát." Ez a szüntelen rögzítő akarat, amely egy a közlési, kifejezési vággyal, ment minden görcsösségtől. A rajzokat kön y-

nyed elegancia jellemzi. Frissek, közvetlenek. De amint nézzük őket, érezzük, hogy — miként Lyka Károly tanította ezt nekünk — a nagy alkotókhoz hasonlóan a rajzban ő is az élet lüktetését, lendületét, az apró, kifürkészhetetlen véletlent keresi. A véletlent, hogy azután felhasználja az általános érvényű kifejezésre. A mozgást — az életet.

Azt hiszem: sohasem rajzolt angyalokat.

* * *

Az életéről, pályájáról néhány szót. Csak azért, hogy még több oldalról vizsgálhassuk művészi egyéniségét. 1882. január 15-én született Nagykikindán. Budapesten volt középiskolás, majd az érettségi után banktisztviselő 1906-ig. De már 1901-től kezdve járt Vajda Zsigmond esti rajztanfolyamaira. S katonaéve után otthagyta a bankot, a jól indult „karriert" — és Budapestet. Párizsba utazik, ahol megállja helyét az Ecole des Beaux-Arts felvételi vizsgáján. Portré-festő akar lenni. A főiskola mellett kijár a Grande Chaumière-be, krokikat rajzol. Steinlen és Leroux korrigálják. S az első jelentős mesterrel való találkozásból megszületik az első művészi eszménykép is: Steinlen. Steinlen, aki — Gorkij kifejezése szerint — „az utcát és az életet ábrázoló rajzaival olyan gyakran okozott szép szomorúságot és ingerült nevetést". Steinlen, akit Anatole France „nagy barátjának" nevez, s aki a „latin szellem" e nagy íróját idézve, „nem keres a művészeket általában olyannyira csábító akart hatást, sem mesterséges szintézist ... szereti az egyszerű embereket s ábrázolni is tudja őket ... Amikor pedig a gonoszokat, a társadalmi igazságtalanságot, az egoizmust, a fösvénységet jeleníti meg ... ceruzája robban, lángol ... Ez a gyűlölet is szeretet."

Zádor István akkori rajzaival nem tagadja meg mesterét. Ceruzáját már nemcsak az ügyes kéz, de a szeretet is vezeti. Finom vonású, gyengéd nőalakjai, a kávéházban figyelő emberarcok erről tanúskodnak.

Három évig dolgozott Párizsban. Azután a firenzei Akadémián végezte az 1909—10-es tanévet. Egyszerre csak a francia „világosság" után elbűvölte Giotto, Fra Angelico csodálatos világa. De nem nyűgözte le. Furcsa fordulattal hazatérése után enteriőr-festő lesz és ki tudja, nem sikkadt volna-e el Steinlen hatása, ha nem jön az első világháború megrázkódtatása. Csapattisztként súlyosan megsebesült. S aki tüdőlövéssel, s ugyanakkor nyak- és karlövéssel is fekszik valamelyik tábori kórházban, az nem fog többé díszes nagyburzsoá, vagy még pompázatosabb grófi enteriőröket festeni. Hadifestőként megy ki újra a frontra s rajzol, rajzol. Ez a hadifestői szolgálat alakította, kényszerítette ki gyors technikáját. A k. u. k. parancsnokok ragaszkodtak hozzá, hogy ábrázatukat megörökítsék. Olykor négy-öt arcképet kellett rajzolnia egyetlen nap alatt, de Zádor még mást is akart: ábrázolni a háborús eseményeket. Amikor a háború borzalmait kísérelte meg gyors ceruzavonásokban visszaadni, nem tévedett : békevágya fejeződött ki. A béke propagandistája lett.

Hanem az imént a portrékat említettem és nem először. Az egykori háborús, főhercegi s tábornoki, tiszt is „hátországi" arcképekben, ha halványan és a naturális ábrázolás: a „hasonlóság" takarója mögé rejtve, de jelentkezik a bírálat, a gúny. A későbbi portrékban, amelyek már annyi nézőt döbbentettek meg „hasonlatosságukkal", hasztalan keressük a gúnyt, a komikumot, a torzítást. Zádor István a maga belső pátoszával szinte kiolvasztja modelljéét, és művészi megjelenítő ereje, lendülete nyomán elhisszük mindkettőjük magatartásának őszinteségét. Kétségtelen, hogy a művész mondanivalóján, tárgyán túlmenően formai, rajzi elemeivel hat ránk. Szépeknek mondjuk portréit, holott portréiban nem a modell — egyébként nem mindig jelenlevő — szépsége gyönyörködtet, hanem az a körülmény, hogy a művész életteljesen ábrázolta. S ez is adja Zádor portréinak művészi értékét.

* * *

Drámai erejükkel emelkednek ki oeuvre-jéből az 1918—19-es forradalmi eseményeket ábrázoló riportrajzok: a köztársaság kikiáltása, május 1, stb. A művész a Tanácsköztársaságot követő úgynevezett fehér terror éveiben elhagyja Magyarországot. Fényes Adolf tanácsára Weimarba utazik és beiratkozik a Bauhausba. A tapasztalt, sőt Németországban is ismert művész aktrajzolásra jelentkezik Itten professzornál. Hanem hamar otthagyja a weimari zűrzavaros szellemre olyannyira jellemző gyakorlást: az egész osztálynak taktusra, egyszerre két kézzel kellett rajzolnia. S még hozzá régi képeket másoltak.

Münchenbe költözik, ahol Kernstok Károllyal lakik együtt, majd Nürnbergbe, Augsburgba, Ulmba, s végigjárja Németországot, miközben Stuttgartban kiállít. Megbízásból a német városokról készíti 80 lapos rézkarc-sorozatát. Majd ipari tárgyú rézkarcait. 1922-ben, a Szinyei Társaság első kiállításán — a társaság alapító tagjaként — 12 rézkarccal szerepel. 1923—24-ben Olaszországba utazgat. Rajzok s rézkarcok egész sorozatával tér haza 1924-ben. Ebben az évben időzik először a Szolnoki Művésztelepen s ettől kezdve húsz nyarat tölt a megkedvelt tájon. Ahogy mondja: „Belebolondultam az Alföldbe." Új rézkarcain, rajzain érezhető is ez a vonzódás, a kíváncsiság, amellyel kibontja az Alföld „titkát". Új grafikai tematika volt ez számára, a „lapos" táj poézise, s egy új választott eszménykép — Rembrandt — hatása még egyes rézkarcok elnyújtott téglalap formájában is jelentkezik. Rembrandt volt számára a nagy grafikai élmény — és nyomában: Jongkind meg Boudin. (Hadd írom ide zárójelbe: ahogy ma a nagy grafikai élményeit sorolja, abból is látszik, mennyire nem tartja magát valamely rögzített hierarchiához, mint férnek meg szívében a legnagyobbak közé tartozó óriás mellett a szerényebb tehetségek. S ez a vallomás is jócskán elárulja azt a közvetlenséget, intimitást, amibe első pillanatban szigorú s zárkózottnak mutatkozó lénye csakhamar mindig átsimul.)

Rézkarcaiban, rajzaiban az alföldi, tiszaparti tájakat burkoló poézis nem jelenti a szerkesztés fontosságának csökkenését.

Sőt, a valóság szemlélése közben oly játékos-konstrukciónak ható alkotásokhoz vezet, mint a „Tutajok a Tiszán". A formajáték, illetőleg az absztrakt formák játékos vagy dogmatikus következetességű keresése, mely oly gyakori a modern grafikában, mindig távol állott Zádor művészi temperamentumától. Mégis, éppen a példaként említett darabban a valóságábrázolás következetes indulata eljuttathatta ily formabravúrhoz, mely azonban valóságtükröző ereje folytán a realitásnak hátatfordító művészek játékos konstrukcióinak legjobb virtuóz darabjai fölé emeli.

* * *

1927-ben kéthónapos izraeli s egyiptomi útjának eredményei rajzok és a 30 lapos rézkarc-mappa. Már az első világháború alatt a Leipziger Illustrierte-ben közölt egész oldalas rajzai nevét ismertté tették Németországban. Ottani tartózkodása, majd kiállításai a német városokról, a Ruhr-vidék üzemeiről készített rézkarcai öregbítették hírnevét. 1929-ben Magyar-Mannheimerrel, Hermann Lipóttal, Gáborjáni Szabó Kálmánnal és Kisfaludi Stróbl Zsigmonddal közösen rendezett Bécsben kiállítást. A Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének elnökeként nagy része van abban, hogy a Chicagói Múzeum kiállította a kijuttatott magyar rézkarcokat. A jelentős siker után az Amerikai Egyesült Államok több mint húsz városában mutatták be a chicagói, illetve közben mindig kiegészített magyar anyagot. 1937-ben Londonban fejezte be útját ez a vándorkiállítás.

Amint már jeleztem: nem csupán művei utaztak sokat. Ő maga is. 1938 őszén Hollandiába ment, ahol kiállításával hamar megalapozta hírnevét, és igen sok újabb grafikai és portréfestői megrendelést kapott. Talán hiányolhatná valaki, hogy Zádor e gyűjteményes kiállításán nincs olajfestménye, holott művészi útja kezdetétől fogva grafikusi munkálkodása mellett majdnem állandóan festett is. Helyesnek vélem elhatározását,

amellyel e kiállítás anyagába „színes" képei közül csupán akvarelljeit, gouacheait vette fel. Ezekben is megmutatkozik legjobb festői erénye: formaláttató ereje. Viszont nem keltik fel, mint — talán „túlságos" tárgyilagosságukkal — keményebb, szigorúbb olajfestményei azt az érzést, amelynek Lázár Béla így adott hangot: „ecsettel rajzol, ceruzával fest". Valóban, Zádor ceruzarajzai s rézkarcainak árnyalatossága, tusrajzainak tónusjátéka szinte „színessé" avatja grafikai vízióit.

* * *

Mindent le akar rajzolni, amit csak lát — idéztem előbb. Mégsem hinném, hogy tévednék, amikor most azt mondom, hogy Zádor a valóság ilyfajta megragadását, a valóság tükrözésének ily irányú feladatát nem csupán kényszernek — belső kényszernek érzi. Örömét is leli benne. Az alkotásban maradandóság vágya elégül ki — mert e művész, e férfi küzd a feledés ellen. A művészi teremtő munka által nemcsak életörömének energiái találják meg a legkielégítőbb aktivitást, hanem arról is vall, hogy hisz a jövőben, az ember felfelé ívelő útjában. Erről legtisztábban a felszabadulás utáni új életünket ábrázoló művei beszélnek nekünk. De ha jól meggondoljuk: a budapesti romokról készített tollrajzai is optimizmusáról tanúskodnak. És még valamit! „A mű szépsége, írja Füst Milán, sokszor kárpótolni tud minden gyötrelmeiért." Budapest romjainál, csak a galádul meggyilkolt százezrek emléke hatott ránk gyötrelmesebben. E romok képeivel, úgy mint akkor akarta, Zádor kifejezte elkeseredését; elérte a hatást, hogy a „még érzők borzadjanak". S hogy folytassam a Füst idézetet: „Jót tesz a kínzó témájú műveknek, ha a részleteket szenzibilizáló és hiperesztéziát keltő örömein kívül a művész még tematikus ellenpontozattal is kecsegteti önző képzeletünket, vagyis olyasmit is ábrázol műveiben, amire tárgyánál fogva is szívesen figyelünk." S vajon nem ily ellenpontozat-e a kiégett Városháza mellett épségben maradt „Korsót vivő lány"

szobrának, vagy a királyi palota előtt a Szavojai-szilüettnek, másutt egy sértetlen három-lámpás utcai érc-konzolnak Zádor virtuóz tollával történt ábrázolása?

Az új élet, a kisajátított gyárak, a fölosztott, majd termelőszövetkezetekben szabadon egyesített föld munkáinak ábrázolása a művész már kiegyensúlyozott, érett technikájával történik. Mindig megejtő, ahogy Zádor finom eleganciájával könnyíti vagy sűríti a rajzot. Nem a hatást keresi, hanem a valóság tükrözése közben azt a ritmikus rendezést, a reális elemek kiválasztásának azt az egyéni módját, amely nélkül nincs igazi művészet. Ezt teszi portréinál is. A „kiválasztás" itt talán még fontosabbá válik. Sohasem másol, „fényképez". Portréinak csak egyik sajátossága a „hasonlóság". Ceruzája azzal együtt veti papírra Zádor formaalkotó művészetének egyedi kézjegyét. Egyazon modellről, egyazon modorban készített két rajz közül — ha mindkettő „hasonlít" is — majdnem tökéletes biztonsággal lehet megjelölni: melyik Zádoré. S ez nem azért történik, mert „ügyességét" ismerjük fel. Nem. Az egyéniségét. A teremtő művész egyéniségét.

* * *

„Olyan az igazán szép rajz és stílus, hogy nem is jut eszünkbe dicsérni, annyira rabul ejt az, amit kifejez." Rodin e mondása jut eszünkbe, végigtekintve Zádor István művészetének gazdag grafikai termésén. A frisseség, a közvetlenség — a sohasem kedélyes, inkább tartózkodó közvetlenség, a műgond meg az ember és tárgy iránti szeretet kíséri végig ezt az oeuvre-t. Az első párizsi rajzoktól az utolsó években alkotott munkákig. A művésznek a tárgy közlésére vonatkozó élénk ízlését mutatják, akár esemény, akár táj, akár egy szép női test ez a grafikai tárgy.

Hetvenhat éves Zádor István. Dolgozik. Szerényen, fürgén, fáradhatatlanul alkot. Ezúttal, ezeken a lapokon nem ő rajzolt, hanem az ő emberi és művészi portréja felvázolásának e kísérleténél befejezésül fel lehet talán tenni a kérdést: kiegyensúlyo-

zott művész-e? Boldog ember-e? S most nem egy szép perc, egy ünnepélyes óra boldogságát kutatom. Az egész életéét. Az egész emberét.

S mielőtt válaszolnék, hadd írok le még valamit, az ő elbeszélése nyomán, 1945-ből. Budapest ostroma befejeződött, a bujkáló művész előjött pincerejtekéből, s elkezdte rajzolni a kínzó romokat. Figyelmeztették, hogy baj is eshet. Kérjen engedélyt a rajzolásra a szovjet parancsnokságtól. Zádor elment a parancsnokságra az engedélyért. A szovjet ezredes, aki elé jutott, amikor meghallotta mit kíván, azt válaszolta :

— A rajzoláshoz nem kell semmiféle engedély. A művész csak rajzoljon szabadon, csináljon amit akar.

Nos, úgy vélem, Zádor István boldog ember, kiegyensúlyozott művészlélek. Azt csinál, amit akar. Rajzol.

Rajzoljon hát még sokat. Sokáig.

2.

GRANTNER JENŐ

Az ősz művész egész pályájának, öt évtizedes grafikai munkásságának bemutatásához egy ötvenéves, alkotási lendületében ifjú szobrász közreműködését kérte. És hogy Grantner Jenő érdemes volt rá — tanúsítja a kiállítás.

Ez a szobrász nem a keresők fajtájához tartozik. Legalább is nem a plasztikai formák rendszerében. Inkább az oly művészek közé, akik egyrészt bizonyos hagyományok letéteményeseinek, folytatóinak tartják magukat, másrészt azonban a jelen annyira leköti figyelmüket, annyira izgatja művészi képzeletüket, hogy a hagyomány formanyelvét megkísérlik egyeztetni az érzékelhető világ változásaival. S hogy ez a formával együtt meghatározza művészetük tárgyát, tartalmát is? Tudatosan vállalják.

Grantner Jenő tudatos művész. Ahogy maga is mondja: szeretné, ha művészete ment maradna minden torzítástól. Nem akar elszakadni sohasem a realitástól — vallomásában stílusát a valóság megfigyelésén és tükrözésén alapuló, a valóság egyedül megfelelő kifejezésének tartja. Igaz, a változó valóság, a céltudatos korszerűség előtti tisztelgése közben, úgy látszik, mintha valami „örök"-nek tartott szépségeszményre szegezné szemét. Figyelmét, plasztikai kifejezésének mikéntjét mintha egyaránt ez irányítaná. Észrevehetően a klasszikus ez a szépségideál. De Grantner Jenő, aki 1933-tól 1935-ig ösztöndíjasként dolgozott Rómában — általában a Római Iskolába is sorozták —, ki tudta szabadítani művészetét ez irányzat merevségéből,

embertelen szemléletének hatása s a kész plasztikai formulákhoz való ragaszkodás diktátuma alól. Talán azért is sikerült ez, mert egyébként is sokat kellett küzdenie.

Mozdonyvezető árvájaként a Horthy-fasizmus Magyarországán nem volt könnyű az útja. Szobrásztanulmányait több ízben is meg kellett szakítania. Végül akaraterővel és tehetséggel odáig jutott, hogy megfelelően művelni, képezni tudta magát. Az önmagára utaltság csak növelte erejét. Kortársai közül talán elsőként tört ki a kisplasztikának számára olykor szinte börtönnek rémlő keretei közül. Bár ezt csak, sajnos, a hatalom előtti meghajlás árán tehette. Kielégíthette monumentális alkotások megvalósítását követelő vágyát. Erről az eredményről, az akkor harmincéves ifjú szobrász első köztéren felállított nagy koncepciójáról e kiállításon a michelangelói eszmekörben fogant és kicsinyített modellben bemutatott „Allegorikus figurája" tanúskodik. Bronz „Női feje" — ugyane korszakából — finom kidolgozottságában talán legtisztábban tükrözi az antik szépségideál közvetlen hatását, amint összeolvad a korszerűvel.

Mert a korszerű szépség tükrözése legalább oly tudatos Grantner művészetében, mint a klasszikus szépségideál visszfénye. Ez a világos szemű, nyílt tekintetű szobrász észrevette, hogy korunkban a többé-kevésbé rendszeres sport miként alakította a testet. Amióta az európai művészetben először jelentek meg a természethez magát közelállónak érző antik görögségnél az emberi test „klasszikus" formái, a művészetben, elsősorban a szobrászatban ezek mindig alakultak. Hol a natura, hol az antik minták, hol egyik vagy másik, esetleg mindkettő meghamisítása nyomán. Ha eltekintünk itt a középkori kitérőtől, a román, a reneszansz, a barokk stb. szobrászat után az emberi test ábrázolása eljutott a „klasszicista" ideálig. Fokozatosan elvontabbá, emberfelettivé válva, a valóságtól végleg elszakadt a 19. század — és, horribile dictu — a 20. század akademizmusában. A valóságban viszont a sport különböző ágai erősen hatottak atekintetben, hogy az emberi test az antik atléta-ideál, vagy a leonardói ana-

tómiai realitás egyes formáit elérje, megtartsa, más formáit pedig megváltoztassa. Grantner valóságot figyelő, ám az antikvitás eszményével átitatott szobrász-temperamentuma felfedezte — ha nem is a folyamatot: az eredményt. Ezért hát olyannyira modernnek, az antikvitásnál talán Bernini formajátékát és könnyedségét jobban idéző, bár ez utóbbi alkotásainál nyugodtabb, nagyon szép „Tavasz"-a. És csak természetes, hogy Grantner e szemlélődéseinek eredményeit a felszabadulás utáni sportszobrainál figyelhetjük meg közvetlenül.

De ne hallgassunk a „Tavasz" — és nyomában más szobrok, portrék — arcának „modernségéről" sem. Mert a test-ideál változásainál még jobban megfigyelhetők a művészeti alkotásokban a történelem folyamán, a társadalom fejlődése során (többek között a divat behatására is) a „korszerű szépségű" arc alakulásai. A lényegében hagyományos plasztikai eszmék közt fogant „Tavasz" arca is az antik ideálnak oly dialektikusan ellentmondó modern szépségével hat. S vajon nem a mai gyógyító figyelmét, elmélyült tudását, akaraterejét, feszült nyugalmát tükrözi-e az „Orvosportré"? S nagyon mai a „Feleségem portréjá"-nak vonásaival kifejezett érzelem gazdagság.

A korszerűség kérdése egyébként más vonatkozásban merül fel Grantner történelmi figuráinál. Ezeknél — mint Hunyadi lovasszobor-tervnél, vagy a barokk pompájában, környezetéhez, a Hősök tere galériájának többi szobrához jól alkalmazkodó Thökölynél — a történelmi korhűség és a mai plasztikai követelmények összehangolásának feladatát is meg kellett oldania. Úgy hiszem sikerült.

De ezenkívül számot kellett adnia arról is: milyen erős lélekábrázolása, amikor nem portréról, hanem egy nagyobb plasztikai kompozícióról van szó. Azt hiszem, a történészek sem kifogásolhatnák Grantner e történelmi alakokban kifejezett lélekábrázolását. Nyilván élmény volt számára Thököly, vagy Hunyadi megformálása. A lélekábrázolás meg a szobor kompozíciójának összehangolása, azt hiszem, mégis a legjobban a leg-

nehezebb feladatnál, Ady Endre alakjának elénk állításával érte el. Grantner expresszív ereje itt hat a legszuggesztívebben. Szobrában nem az „Új versek" költőjét látjuk. A „Halottak élén" megkínzott poétája ez, aki hajszoltan is szembeszáll az üldözőkkel — nem engedi parázsló, forradalmi hitét, életakaratát.

Tematikai gazdagság, a tárgyválasztásban mutatkozó variétás, s a tárgyhoz alkalmazkodni tudó plasztikai képzelet jellemzi Grantner oeuvre-jét. Fájóan sajnálhatjuk, hogy az 1954-ben készített monumentális „Vájár"-a elpusztult. Márvány női aktja a Diósgyőri Vasmű kultúrházában, a SZOT-épületen elhelyezett munkásokat ábrázoló domborműve s egyéb felállított, vagy felállításra kerülő szobraitól ha eltekintünk, és a kiállítás anyagára szorítkozunk, akkor is meg kell állapítani a tematikai gazdagságot. Továbbá azt az el nem hanyagolható körülményt, hogy a szobrok mily változatos méretben izgatják alkotói képzeletét. A szobrász életigenlő, életnek kitárulkozó egyéniségéről vall ez is. Hiszen e méretek — néhány redukcióról, vagy tervvázlatról nem szólva — azt mutatják, hogy intimus közvetlenség művében épp úgy kifejezésre jut, mint a monumentális vágya, akarata. Mégis, azt hiszem, ez utóbbi Grantner igazi szobrászi indulata, még akkor is, ha hajlamos arra, hogy a természetet tükröző plasztikai szépséget a formákban érvényre jutó vonalarabeszkkel elegyítse. Formaalkotó készségének, könnyedségének egész fegyverzetével sikerült ez egyik legutóbb kiöntött művében, a Tatabányára kerülő monumentális „Kútfigurá"-jában.

Megállapítható, hogy e kiállítás semmiképpen sem kezdet és nem csupán ígéret: egy a plasztika technikáját láthatóan bravúrosan elsajátított, észrevehetően könnyed fölényességgel alkotó művész teljes arca bontakozik ki. Milyen ez a művész? Én az alkotóerőben és a szépségben megmutatkozó életöröm valóságra, emberségre figyelő férfias kifejezőjének tartom.

Murányi-Kovács Endre

MŰVEK JEGYZÉKE

ZÁDOR ISTVÁN

RAJZOK:

Munka közben, 1906, ceruza, 22,5 × 32
Párizs, Quai de l'Hotel de Ville, 1907, ceruza, 19,5 × 16
Festőnövendék a Grand Chaumière-ben, 1907, ceruza 26,5 × 14,5
Festőnő, 1907, ceruza, 30 × 18,5
Iskolai modelltanulmány, 1907, ceruza, 30 × 18
Szajnapart ködben, 1907, ceruza, 20,5 × 29,5
Zenét hallgatók a párizsi Café Lavenue-ben, 1907, ceruza 30 × 23
Harmonikázó fiú, 1908, ceruza, 20 × 13,5
Hegedüs Gyula színművész arcképe, 1908, ceruza, Nemzeti Galéria tul.
Keszler József műkritikus, 1908. ceruza, 29 × 24
Párizsi tanulmányrajzok, 1909, grafit, 27 × 18, 27 × 15
Akt-croquis, 1909, grafit, 25 × 10, 16 × 17,5, 14,5 × 9,5
Ülő nő, tanulmány, 1909, grafit, 27 × 21
Piazza del Campo, Siena, 1910. toll, 34 × 23,5
Piazza Tolomei, Siena, 1910, toll, 34 × 24,5
A Doge-palota bejárata, 1910, toll, 29 × 19
A Doge-palota tengerparti sarka, 1910, toll, 29,5 × 20
A Márkus tér, 1910, toll, 27 × 21,5
Bolognai konflisok, 1910 toll, 25,5 × 16,5
Ravennai kikötőben, 1910, toll, 30,5 × 21
Ravenna, Piazza Anita Garibaldi, 1910, toll, 24 × 15,5
Esős idő Firenzében, 1910, toll, 33 × 17,5
Elvonuló zivatar Siena mellett, 1910, toll, 31,5 × 25
Firenzei utca, 1910, toll, 32 × 21,5
Harsányi Kálmán költő arcképe, 1910, grafit
Bologna, Piazza de San Pietro, 1910, 30 × 20
Két akttanulmány, 1914, ceruza, 25,5 × 59,5
Dutka Ákos költő arcképe, 1913, ceruza
Nagyapám. 1907. olaj, 41,5 × 34,5

Tüzérségi tűzben, 1914, tollrajz, 12,5 × 18
Tüzértisztek irányítják az üteget, 1914, 16 × 19
Beszélgetés a táborban, 1914, tollrajz, 15,5 × 20,5
Pihenő sebesültvivők, 1914, tollrajz, 15 × 20
Wolhyniai zsidó, 1915, ceruza, 21 × 14,5
A leégett Brest-Litowsk, 1916, ceruza, 25 × 34
Hetipiac Luckban, 1916, ceruza, 35 × 25,5
Ferenc József temetési szertartása a Stefans-dómban, 1916, grafit, 34,5 × 24,5
Ferenc József holttestét a Burgba hozzák, 1916, grafit, 24,5 × 34
IV. Károly koronázása, 1916, grafit, 29,5 × 39, Tört. Múz. tul.
Zita királyné koronázása a Mátyás-templomban, 1916, grafit, 30 × 39,5, Tört. Múz. tul.
A Tagliamento medre Codroipónál, 1917, grafit, 25 × 34,5
Rohamcsapatok támadása, 1917, grafit, 25 × 35
Átvonulás a meghódított Flitschen, 1917, grafit, 34,5 × 24,5
Ágyúdörgést figyelő munícióslovak, 1917, ceruza, 17,5 × 30,5
Hazatérő magyar hadifoglyok, 1918, aquarellirozott ceruza, 21,5 × 39,5
A Jekaterinszkája sarkán Odesszában, 1918, grafit, 21,5 × 39,5
A Bosna monitor az odesszai kikötőben, 1918, grafit, 24,5 × 34
Az országház kupolatermében proclamálják a köztársaságot, 1918, grafit, 39 × 29, Tört. Múz. tul.
A Köztársaság kikiáltása, 1918, grafit, 45 × 31, Tört. Múz. tul.
A Tanácsköztársaság konferenciája a Népoperában, 1919, grafit, 25,5 × 33,5 Tört. Múz. tul.
Kun Béla beszél a tanácsok gyűlésén, 1919, grafit, 28 × 20
Napnyugta a Fekete-tengeren, 1918, színes kréta, 23 × 33,5
Téli délután Galíciában, 1918, színes kréta, 24 × 34
Szürke nap Odesszában, 1918, színes kréta, 24 × 34

SZÍNES MŰVEK

Eperjes látképe, 1918, színes kréta, 23 × 33
Abbázia, 1924, színes ceruza, 19 × 26
Kemény Simon író arcképe, 1926
Áprilisi nap a Dunán, 1934, színes kréta, 23 × 33,5
Nyári királyi palota Hágában, 1939, gouache, 27 × 37
Az aktmodel első ülése, 1941, gouache, 80 × 60
Palotai Erzsi arcképe, 1941, gouache, 80 × 60
A sebesvári vár, 1941, gouache, 27 × 37

Strandfürdő Szolnokon, 1941, gouache, 27 × 37
Hajókirándulás a Dunán, 1942, gouache, 27 × 37
A szolnoki strandon, 1942, színes ceruza, 19 × 29,5
Fiúk az uszodában, 1942, színes ceruza, 13,5 × 14,5
Fiúk a strandon, 1942, színes ceruza, 10,5 × 17
Strandolók a Tisza partján, 1942, színes ceruza, 14,5 × 27
Pihenő csónakázók a tiszaparton, 1942, színes ceruza, 16 × 27,5
Tiszaparton, 1942, színes ceruza, 14 × 21
Bernáth Aurél munka közben, 1943, színes ceruza, 20 × 27,5
Kilátás a Lővérről Sopronra, 1943, gouache, 27 × 37
Nyári nap Szolnokon, 1943, gouache, 28 × 38
Önarckép, 1944, gouache, 68 × 50
Tereskei kúria bejárata, 1947, gouache, 28,5 × 38
Interieur Tereskén, 1947, gouache, 28,5 × 38
Magányos horgász, 1948, színes kréta, 27,5 × 38,5
Gyerekjátszótér a Margitszigeten, 1948, színes kréta, 28 × 38
A Salamon-torony Visegrádon, 1949, gouache, 28 × 38
Dunaparti sétány Visegrádon, 1950, gouache, 28,5 × 38,5
Mecsek-szálló, 1951, gouache, 28,5 × 37
Nagymaros, 1952, gouache, 28,5 × 38
Tavasz a Margitszigeten, 1955, színes kréta, 38 × 28
Esős idő a szigligeti öbölben, 1957, gouache, 28,5 × 38
Az írók szigligeti alkotóházának udvara, 1957, gouache, 28 × 37,5
A szigligeti öböl, 1957, gouache, 28 × 38
Borús idő Szigligeten, 1957, gouache, 28 × 38,5
Esős nap, 1957, gouache, 28,5 × 38,5
Havas háztetők, 1957, gouache, 28,5 × 38

MAGYAR TOLLRAJZOK 1919—1944

Napnyugta a Balatonon, 1919, lúdtoll szépia 18 × 21
Szinyei Merse Pál utolsó arcképe, 1919, grafit, 18,5 × 25,5
Esztergom, 1920, lúdtoll szépia, 25 × 20
Pesti dunapart este, 1925, grafit, 24 × 34
Cigánylány, 1927, lúdtoll szépia, 21 × 18
Öreg tanya Szolnok határában, 1929, lúdtoll szépia, 18,5 × 34,5
A Bagi major szélmalma, 1929, grafit, 23,5 × 33
A kivilágított Halászbástya, 1930, szépia, 27 × 44
3 akttanulmány, 1932, lúdtoll szépia, 33,5 × 12,5, 34 × 19,5, 33,5 × 12

Cigánylegény, 1932, lúdtoll szépia, 18 × 21
Vasárnap délután, 1932, grafit, 23 × 31
A kiáradt Zagyva, 1932, színezett lúdtoll, 25 × 34,5
Zagyva-völgye, 1933, lúdtoll, 25,5 × 44,5, Nemzeti Galléria tul.
Fahíd a Zagyván, 1933, lúdtoll szépia, 29,5 × 45,5
Muki alszik, lavírozott kréta, 22 × 30,5
A Duna, 1935, lúdtoll szépia, 27 × 46
Budai dunapart, 1935, lúdtoll szépia, 23,5 × 44,5
Dohnányi Ernő arcképe, 1935, krétarajz, 29,5 × 19
Knappersbusch próbál az Operában, 1937, kréta, 22,5 × 29
Reiner Frigyes zenekari próbát vezényel, 1937, kréta, 31,5 × 20
Páger és Rátkay a Liliomban, 1937, kréta, 23,5 × 33
Vaszary János műtermében, 1937, ceruzarajz
Kilátás a Rózsadombról, 1937, kréta, 19,5 × 31
Fényes Adolf az óvóhelyen, 1944, grafit, 25 × 30
Jehudi Menuhin zenekari próbán, 1946, kréta, 32 × 23,5
A régi Ganz-gyár, grafit, 36 × 26, Tört. Múz. tul.

KÜLFÖLDI RAJZOK

A csejtei vár romjai, 1918, színezett grafit, 25 × 34
Prof. Hermann Türck arcképe, 1919, grafit, 29,5 × 22, Nemzeti Galéria tul.
A hohenheimi erdőben, 1920, lúdtoll, 19,5 × 27
Hohenheimi erdőrészlet, 1920, lúdtoll, 27 × 20
Világítótorony az Északi-tengeren, 1922, lúdtoll, 13,5 × 20,5
Útban Helgoland felé, 1922, lúdtoll, 12,5 × 19
A Loreley a Rajnán, 1922, grafit, 26 × 36
A Rajna Bingennél, 1922, grafit, 26 × 36
Cséplés Szlovákiában, 1923, grafit, 23,5 × 35,5
A vág völgye a beckói várból, 1923, színezett grafit, 25 × 34
Beckó vára, 1923, grafit, 23 × 31
A pestumi templomok, 1924, grafit, 26 × 36
Girgenit látképe, 1924, grafit, 36,5 × 26
Napnyugta Velencében, 1924, grafit, 18,5 × 35,5
A Vezuv kráterében, 1924, lavírozott grafit, 20,5 × 26
Giseh, 1927, grafit, 10 × 35
A gizehi pyramisok, 1927, lúdtoll, 23,5 × 33,5
A jeruzsálemi Szent Sír templomában, 1927, grafit, 24,5 × 34,5
Haarlem, 1939, színezett ceruza, 26,5 × 29

RAJZOK 1945–1957

A Hungária Szálló hallja, 1945, lav. toll, 38 × 29,5
Buda az ostrom utáni napokban, 1945, lavírozott toll, 29,5 × 39
A Nemzeti Casino az ostrom után, 1945, lav. toll, 29,5 × 39,5
A Lánchíd pesti pillére 1945-ben, 1945, lavírozott toll, 17,5 × 22
A Kossuth-híd építése, 1945, lavírozott ceruza, 38,5 × 29 Tört. Múz. tul.
A „Manci"-híd, 1945, lavírozott toll, 39 × 29, Tört. Múz. tul.
A Lánchíd pesti pillére, 1945, lavírozott toll, 39 × 29, Tört. Múz. tul.
A Margit-fürdő romjai, 1945, lavírozott toll, 29,5 × 39,5 Tört. Múz. tul.
A Margitszigeti szálló romjai, 1945, lavírozott toll, 29,5 × 38,5 Tört. Múz. tul.
Az első orosz járőr Budán, 1945, toll, 29,5 × 39,5, Tört. Múz. tul.
A felrobbantott Lánchíd pesti pillére, 1945, lavírozott toll, 24,5 × 30,5 Tört. Múz. tul.
A Lánchíd 1946 telén, 1956, lavírozott toll, 22 × 27,5
A szolnoki művésztelep az ostrom után, 1946, 21,5 × 30,5
Balettpróbán, 1947, lavírozott toll 24,5 × 37
Díszletfestők palettája, 1947, lavírozott toll, 26,5 × 37,5
Falstaff jelenésre vár, 1947, lavírozott toll, 26 × 37
Boris Godunov karénekesei jelenésükre várnak, 1947, lavírozott toll, 26,5 × 38
Siegfried és Mime, 1947, lavírozott toll, 36 × 26
Pihenő díszletezők Tristan I. felv. alatt, 1947, lavírozott toll, 37,5 × 27
Mozdonyépítés a Mávagban, 1947, lavírozott toll, 24 × 29
Duna tengerjáró építése, 1947, lavírozott toll, 24 × 29
Vasöntés a Hajógyárban, 1947, lavírozott toll, 24 × 29
Csőhengersori kályhák, 1947, lavírozott toll 42 × 29
Öntés előkészítése a Ganz hajógyárban, 1948, lavírozott toll, 30 × 25
Acélöntés a Mávagban, 1948, lavírozott ceruza, 24 × 31
Kerékpártömlőkészítés a Gumigyárban, 1948, lavírozott toll 25 × 29,5
Gőzkalapács a Mávagban, 1948, lavírozott toll, 36 × 26,5
Fahántás a papírgyárban, 1948, lavírozott toll, 25 × 31
Filmnyomó a Goldberger gyárban, 1948, lavírozott toll, 25 × 30
Óbudai textilgyárban, 1948, lavírozott toll, 25 × 30

Expedíció a Hungária Vegyiművekben, 1948, lavírozott toll, 24,5 × 30,5
Sulfid üzem a Hungária Vegyiművekben, lavírozott toll, 24,5 × 30,5
Vagonszerelés a Vagongyárban, 1948, lavírozott toll, 24,5 × 30,5
Villamoskocsi építése a Vagongyárban, 1948, lavírozott toll, 24,5 × 30,5
Hengersor a Csepeli Művekben, 1948, lavírozott toll, 24,5 × 30,5
Gázlepároló a Csepeli Művekben, 1948, lavírozott toll 24,5 × 30,5
Öntvények tisztítása a Hajógyárban, 1948, tollrajz, 24,5 × 30,5
Öntőüstök javítása a Hajógyárban, 1948, tollrajz, 24,5 × 30,5
Clark Ádám tér helyreállítása, 1949, lavírozott toll, 24,5 × 35,5

RAJZOK

A Szervita tér, 1949, lavírozott toll, 27 × 36,5
Óbudai részlet, 1949, lavírozott toll, 30,5 × 37
A Lánchíd építése, 1949, lavírozott kréta, 60 × 80
Ostrom után, 1949, lavírozott kréta és szén, 60 × 80
Szegecselők a Lánchídon, 1949, lavírozott kréta, 60 × 80
Megindul a földalatti építése, 1950, lavírozott ceruza, 26,5 × 36,5
Első munkálatok a Múzeum körút sarkán, 1950, ceruza, 26,5 × 36,5
Földmunka a földalatti építésénél, 1950, lavírozott ceruza, 35,5 × 26,5
Tőrvívók versenye, 1951, lavírozott ceruza, 18 × 29,5
Tőrvívónők versenye, 1951, lavírozott ceruza, 18 × 29,5
Kamarazene a laktanyában, 1951, lavírozott ceruza, 25,5 × 36
Fegyvertisztogatás, 1951, lavírozott ceruza, 26,5 × 36,5
Lőgyakorlat, 1951, lavírozott ceruza, 26,5 × 36,5
Mecseki táj, 1951, lavírozott ceruza, 26,5 × 36,5
A régi Dunapentele, 1951, lavírozott toll, 18 × 29
Az első utca Dunapentelén, 1951, lavírozott toll, 18 × 29
Kikötőépítés Dunapentelén, 1951, lavírozott toll, 19,5 × 30,5
Üdülő dolgozók Lillafüreden, 1952, lavírozott toll, 25,5 × 34,5
Rendezik a Munkácsy-kiállítást, 1952, lavírozott ceruza, 15,5 × 21
Úttörővasút, 1952, lavírozott ceruza, 26 × 36,5
Martinászok Diósgyőrött, 1952, lavírozott toll, 18,5 × 22
A Petőfi-híd építése, 1952, lavírozott toll, 25 × 36

Fürdő a napközi otthonban, 1952, lavírozott toll, 21,5 × 34,5
3 pécsi vázlat, 1952, lavírozott ceruza, 13,5 × 21, 13,5 × 20, 16 × 20
Épül a diósgyőri nagykohó, 1952, lavírozott toll, 25,5 × 34
A diósgyőri gyár, 1952, lavírozott kréta, 60 × 80
Cséplés, 1952, lavírozott kréta, 60 × 80
A kazincbarcikai erőmű építése, 1953, lavírozott toll 25,5 × 34
Az inotai hűtőtornyok, 1953, lavírozott toll, 25,5 × 34
Épül az inotai 6-ik kazán, 1953, lavírozott toll, 25,5 × 34
Épül a sztálinvárosi nagykohó, 1953, lavírozott toll, 23,5 × 36
Parkosítják Sztálinváros utcáit, 1953, lavírozott toll, 25 × 34
Vitorlás kikötő Balatonfüreden, 1953, ceruza, 25 × 35,5
A Békevilágtanács budapesti ülése, 1953, lavírozott toll 25,5 × 33
A mezőgazdasági kiállítás, 1954, lavírozott toll, 18 × 29
A Vár helyreállított déli kapuja, 1954, lavírozott toll, 36 × 26,5
Vasárnap délután a Népstadionnál, 1954, lavírozott toll, 25 × 36
Sertéstenyésztő egy tsz-ben, 1954, lavírozott toll, 36,5 × 26,5

RAJZOK 1945—57

40 méterrel a föld alatt a Déli vasútnál, 1954, lavírozott toll, 26,5 × 36,5
40 méterrel a föld alatt az Engels térnél, 1954, lavírozott toll, 26,5 × 35,5
Cséplés egy tsz-ben, 1954, ceruza, 26,5 × 40
Hallgatóság a Béketanács ülésén (2 rajz), 1955, toll, 14 × 23, 15 × 23
A sárospataki várkertben, 1955, lavírozott toll, 24,5 × 37,5
Gólyafészek, 1955, lavírozott toll, 25 × 35,5
A sárospataki vár udvara, 1955, lavírozott toll, 25 × 35,5
Kirándulótársaság a sárospataki várkertben, 1955, ceruza, 18 × 34,5
Ungár Imre házihangversenye a Művészek Alkotóházában, 1955, lavírozott toll, 24 × 32
Munka után a sárospataki Alkotóházban, 1955, lavírozott toll.
Séta a Margitszigeten, 1956, lúdtoll és ecset, 23,5 × 33,5
Írók Alkotóháza Szigligeten, 1956, lavírozott toll, 26 × 36
Írók Alkotóháza előtt, 1956, lúdtoll és ecset, 26 × 36
Szigligeti hajóállomásnál, 1956, toll, 26,5 × 35,5

RÉZKARCOK

Önarckép, 1911 (az első rézkarc), 19,5 × 14,5
A firenzei Campanile, 1911, rézkarc, 23,5 × 15
Velence, 1911, rézkarc, 23,5 × 16
La piazetta, Venezia, 1912, tűkarc, 11,8 × 11,8
Carrefour de l'Odein, Párizs, 1912, tűkarc, 11,2 × 7,7
Acélöntés a Mávagban, 1921, vernis mou, 42 × 50
Kazánkovácsműhely a Ganz hajógyárban, 1921, vernis mou, 52 × 40
A brémai városháza előtt, 1922, vernis mou, 42 × 48
A Wartburg Eisenachnál, 1922, vernis mou, 52 × 40
A kölni dóm, 1922, vernis mou, 57 × 40
A Hagia Sofia Istanbulban, 1922, vernis mou, 15,5 × 21
A brémai városháza előcsarnoka, 1922, vernis mou, 34,5 × 24
Köln, 1922, vernis mou, 26 × 34
Mainz, 1922, vernis mou, 26 × 34,5
A hamburgi kikötőben, 1922, vernis mou, 26 × 34
A hamburgi Hansa kikötőben, 1922, vernis mou, 26 × 34
Goslar, 1922, vernis mou, 25 × 34
A modell, 1923, vernis mou, 35,5 × 27
Este a márkus téren, 1924, vernis mou, 31 × 24
A montreali katedrálisban, 1924, vernis mou, 31,5 × 24
A Junó-templom romjai Girgentiben, 1924, vernis mou, 24 × 34
Róma, Porta Ostieusis, 1924, vernis mou, 21,5 × 34
Az Angyalvár Rómában, 1924, vernis mou, 24,5 × 34,5
A Doge-palota udvara, 1924, vernis mou, 24 × 34
Velence, 1924, vernis mou, 21,5 × 24,5
Tutajok a Tiszán, 1925, vernis mou, 24 × 34
Szolnoki legelő, 1925, vernis mou, 15,5 × 23,5
Birkanyáj a hortobágyi híd alatt, 1926, 24 × 34,5
Hortobágyi nagyitató, 1926, vernis mou, 24,5 × 34
Noniusménes a Hortobágyon, 1926, vernis mou, 24 × 34
Délibáb a Hortobágyon, 1926, vernis mou, 21 × 34
Holt tiszaág, 1926, vernis mou, 23,5 × 34
Cigánytábor Szolnokon, 1926, vernis mou, 24 × 34
A panaszfal Jeruzsálemben, 1927, vernis mou, 35 × 24,5
Az olajfák hegyén, 1927, vernis mou, 25 × 35
Rachel sírja, 1927, vernis mou, 24,5 × 35
A sakharai sivatag, 1927, vernis mou, 25 × 34
4 jeruzsálemi részlet, 1927, vernis mou, 14 × 24
A régi szolnoki művésztelep, 1930, vernis mou, 19 × 26,5

Öreg tanya, 1931, vernis mou, 18 × 35
Halászbárkák a Tiszán, 1931, vernis mou, 23,5 × 33,5
Sárkányeregetők, 1931, vernis mou, 18 × 40,5
A kiáradt Zagyva, 1932, vernis mou, 21 × 34
Jászsági tanyák, 1932, vernis mou, 12 × 19,5
Cséplés Pusztapón, 1932, vernis mou, 21,5 × 35
Horgász a Tiszán, 1932, vernis mou, 22,5 × 35
Tiszamenti földek, 1932, vernis mou, 15 × 35
A kiáradt Tisza, 1932, vernis mou, 12 × 35,5
Facsoport a Zagyva partján, 1932, vernis mou, 12,5 × 35
A kanyargó Tisza, 1932, vernis mou, 13,5 × 35
Önarckép, 1934, vernis mou, 34,5 × 24
Estefelé a Zagyván, 1934, vernis mou, 17 × 24,5
Jászsági szélmalmok, 1935, vernis mou, 24 × 34
Bugaci puszta, 1936, vernis mou, 19 × 26,5
Rembrandt amsterdami házában, 1939, tűkarc, 26,5 × 34
Rembrandt műterme, amsterdami házában, 1939, tűkarc 35,5 × 26
Ostrom után, 1946, tűkarc és aquatinta, 16 × 23,5
Erzsébet-híd romjai, 1947, vernis mou, 10,5 × 17,5
A miniszterelnöki palota romjai, 1947, vernis mou, 13 × 15
A Szentháromság tér az ostrom után, 1947, vernis mou, 9 × 19
A Margit-híd újjáépítése, 1948, tűkarc, 17,5 × 23
Épül az új Margit-híd, 1948, tűkarc, 16 × 20
Faluvége, 1956, tűkarc, 9 × 15,5
Cséplés, 1956, tűkarc, 29,5 × 40
A József nádor tér télen, 1946, tűkarc, 14,5 × 9,5
Szajoli országút, 1957, tűkarc, 23,5 × 31
A keszthelyi móló, 1957, tűkarc, 15 × 29,5
A szigligeti hajóállomásnál, 1957, tűkarc, 25,5 × 35
Vasöntés a Hajógyárban, 1957, vernis mou, 29 × 38,5

KŐRAJZOK

Az Erzsébet tér, 1913, kőrajz (litografia) 35 × 24,5
A Tabán, 1913, kőrajz, 26 × 33
A Fürdő utca, 1913, kőrajz, 33 × 25
A Lipót körút, 1913, kőrajz, 33,5 × 24,5
Esős idő a Baross utcában, 1913, kőrajz, 36 × 25
A Koronaherceg utca, 1913, kőrajz, 35,5 × 24
A Ferenciek temploma, 1914, kőrajz, 36 × 25

Kilátás a Várkertből, 1914, kőrajz, 35 × 24
A leégett lucki híd, 1915, kőrajz, 23,5 × 32
Légelhárítás 1915-ben, kőrajz, 25 × 32
Trénertábor a lucki vár alatt, 1915, kőrajz, 23,5 × 31
IV. Károly esküje, 1917, kőrajz, 35 × 26
Fényes Adolf arcképe, 1921, kőrajz, 30 × 20
Kádár Endre író arcképe, kőrajz, 32 × 22
Dr. K. L.-né arcképe, kőrajz, 31,5 × 24
Gál Gyula — Julius Caesar és Shylock szerepében, kőrajz, 31 × 23,5

GRANTNER JENŐ

MELLSZOBROK ÉS FEJEK

Női portré, márvány, 52 cm
Orvos portréja, bronz, 52 cm
Dr. Kopp Jenő, patinázott gipsz, 58 cm
Radnai Lórántné, patinázott gipsz, 61 cm
Fodor János, patinázott gipsz
Feleségem, patinázott gipsz
Sportoló portréja, patinázott gipsz, 56 cm
Női fej, patinázott gipsz, 34 cm
Ladányi Gedeon, bronz, 31 cm
Férfi portré, patinázott gipsz, 32 cm
Férfi portré, patinázott gipsz, 46 cm
Antal István, patinázott gipsz, 52 cm
Jánoska, patinázott gipsz, 32 cm
Ákoska, patinázott gipsz, 32 cm
Meduza, márvány, 31 cm

SZOBROK (figurális)

1917—1957., patinázott gipsz, 55 cm
Súlylökő, bronz, 58 cm
Gerelyvető start, patinázott gipsz
Éva, patinázott gipsz, 26 cm
Hunyadi, patinázott gipsz, 55 cm
Zsuzsi, patinázott gipsz, 30 cm
Szondi, patinázott gipsz, 42 cm
Vetkőző, bronz, 55 cm
Vetkőző, patinázott gipsz, 52 cm
Súlydobó, patinázott gipsz, 58 cm
Kútfigura, ülő alak, patinázott gipsz, 160 cm

Tavasz, álló alak, patinázott gipsz, 185 cm
Zsákos, patinázott gipsz, 64 cm
Diszkoszvetőnő, patinázott gipsz, 53 cm
Atléta, patinázott gipsz, 29 cm
Thököly Imre, patinázott gipsz, 45 cm
Térdelő nő, patinázott gipsz, 28 cm
Birkózó, patinázott gipsz, 38 cm
Legenda, patinázott gipsz, 34 cm
Fekvő nő, patinázott gipsz, 25 cm
Csungi, patinázott gipsz, 20 cm
Allegorikus figura, patinázott gipsz, 36 cm
Ady, patinázott gipsz, 62 cm

A KIÁLLÍTÁS FELÉPÍTÉSE

I. TEREM

1906—1914

Párizsi tanulmányok, vázlatok, aktok és arcképek
Olaszországi város- és tájrajzok, rézkarcok
Budapest utcakép — kőrajzok

II. TEREM

1914—1919

Harctéri rajzok, Ferenc József temetése, Károly király koronázása, 1918-as forradalom, a Köztársaság kikiáltása, a Tanácsköztársaság kongresszusa, arcképek

III. TEREM

1919—1957

Gouache-festmények, színes krétarajzok

IV—V. TEREM

1919—1944

Magyarországi rajzok, arcképek, rézkarcok, kőrajzok
Tiszavidék, Hortobágy, Bugac, életképek, riportrajzok
Külföldi rajzok, rézkarcok, Németország, Hollandia, Olaszország, Egyiptom, palesztinai város- és tájrajzok

VI—VII. és VIII. TEREM

1945—1957

Romok, újjáépítés, hídépítés, nagyipari munka, mezőgazdaság, életképek, tájak, színház-, riportrajzok, arcképek, rézkarcok

A tárlókban könyvek, könyvillusztrációk, hazai és külföldi napi- és hetilapokban megjelent rajzok reprodukciói

ZÁDOR ISTVÁN: ZENÉT HALLGATÓK
A PÁRIZSI CAFÉ LAVENNE-BEN 1907, CERUZARAJZ

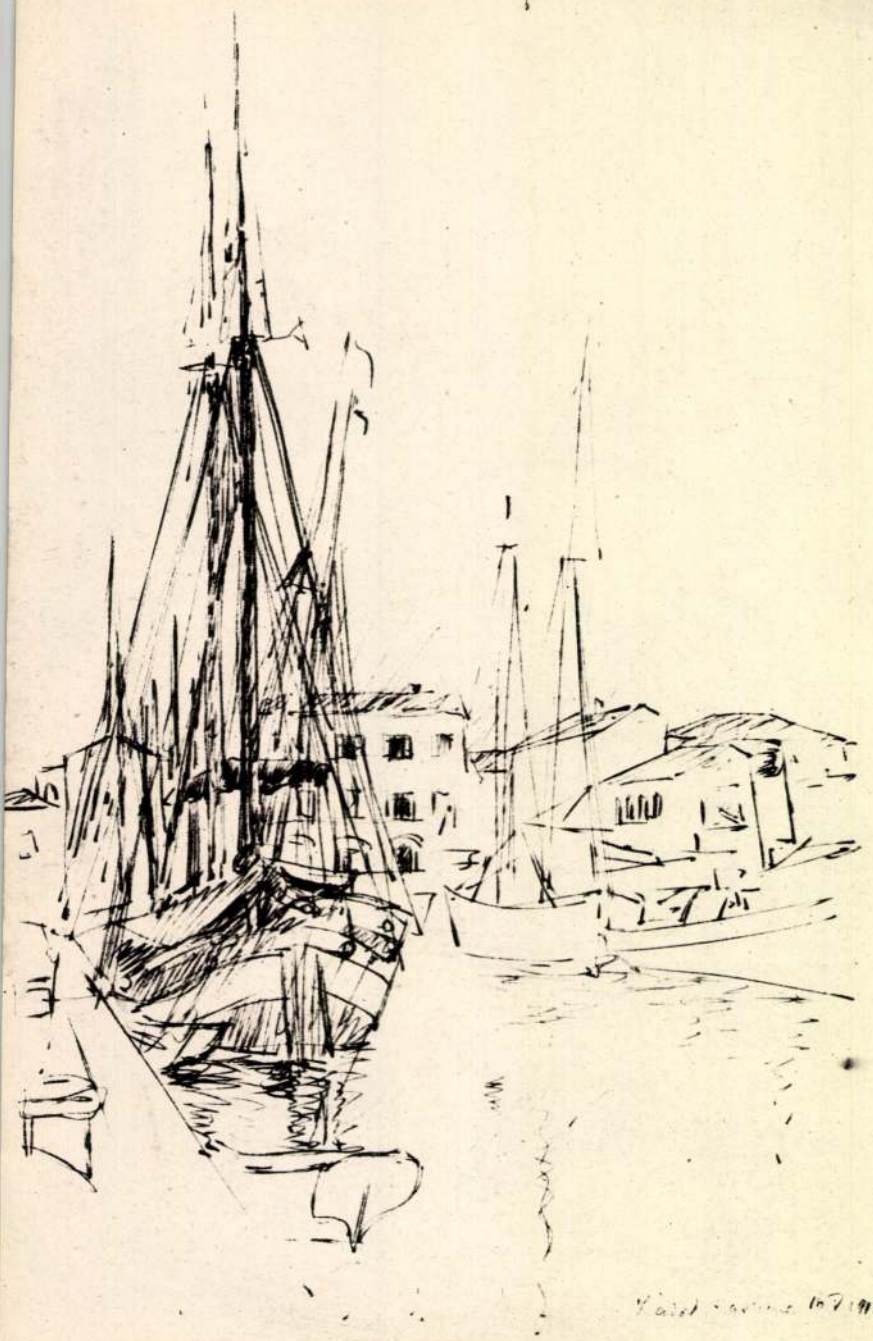

ZÁDOR ISTVÁN: RAVENNAI KIKÖTŐBEN, 1910, TOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: ÁTVONULÓ CSAPATOK
A MEGHÓDÍTOTT FLITSCHEN, 1917, GRAFITRAJZ

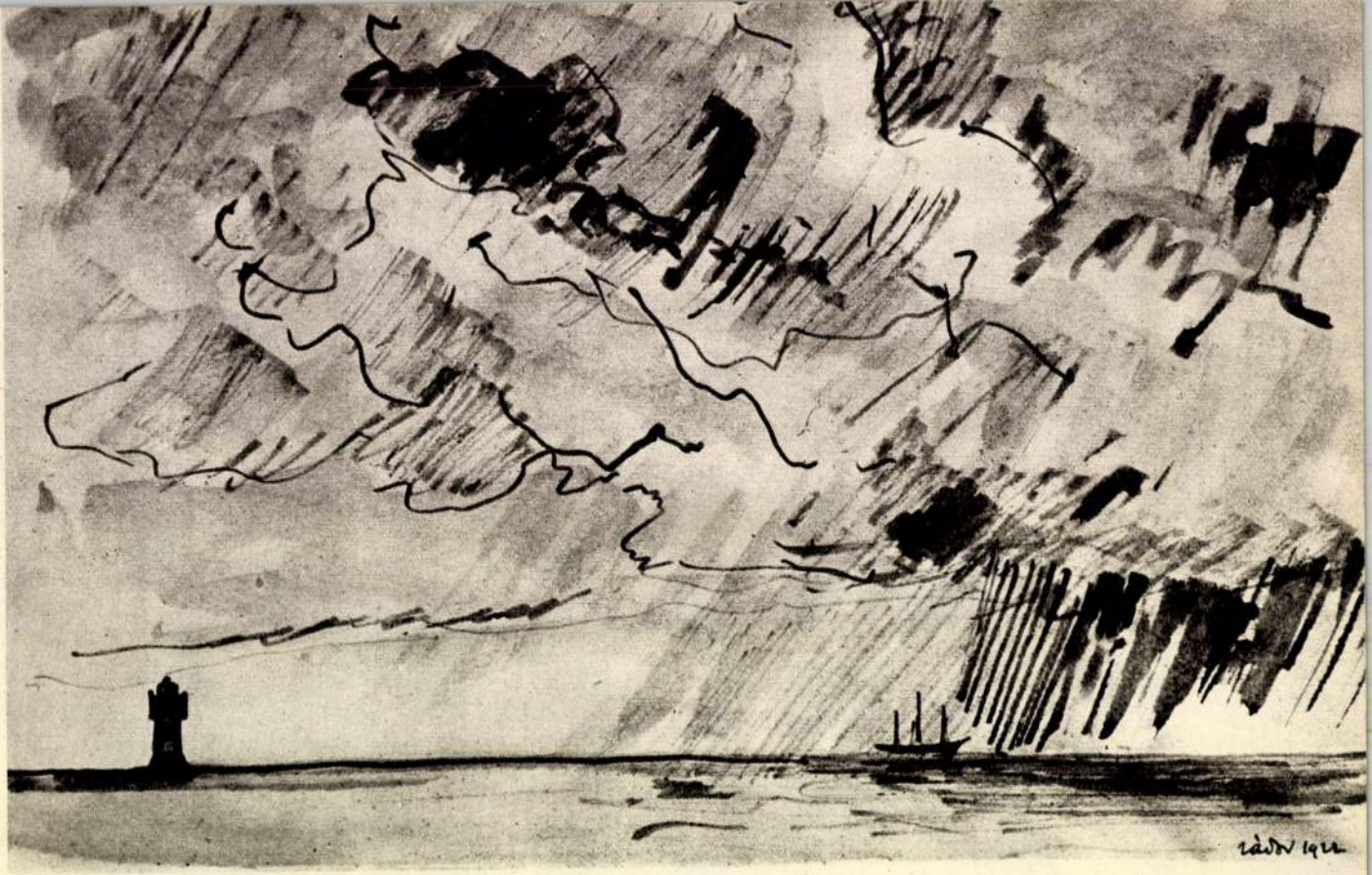

ZÁDOR ISTVÁN: ÚTBAN HELGOLAND FELÉ, 1922, LAVÍROZOTT TOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: GÁL GYULA MALVOLIO SZEREPÉBEN, 1923, KŐRAJZ

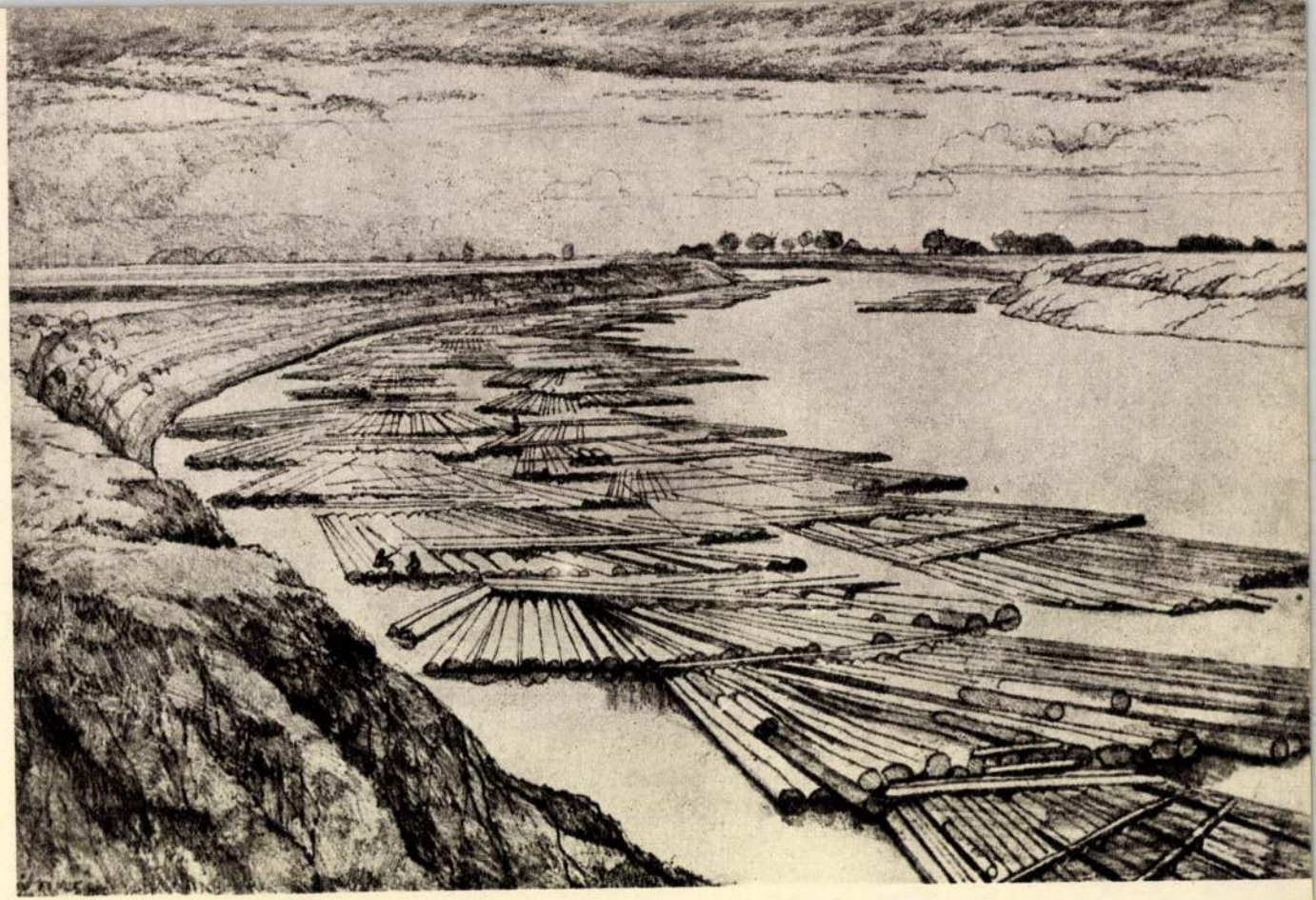

ZÁDOR ISTVÁN: TUTAJOK A TISZÁN, 1925, VERNIS MOU RÉZKARC

ZÁDOR ISTVÁN: SZOLNOKI CIGÁNYLÁNY, 1927, LÚDTOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: BUGACI PUSZTA, 1932, VERNIS MOU RÉZKARC

ZÁDOR ISTVÁN: VASÁRNAP DÉLUTÁN, 1932, KRÉTARAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: FACSOPORT A ZAGYVA PARTJÁN, 1934, VERNIS MOU RÉZKARC

ZÁDOR ISTVÁN: LEÁNYAKT, 1941, GOUACHE-FESTMÉNY

ZÁDOR ISTVÁN: KILÁTÁS A MÁRVÁNY UTCÁBÓL, 1945. LAVÍROZOTT TOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: BALETTPRÓBÁN, 1947, LAVÍROZOTT TOLLRAJZ

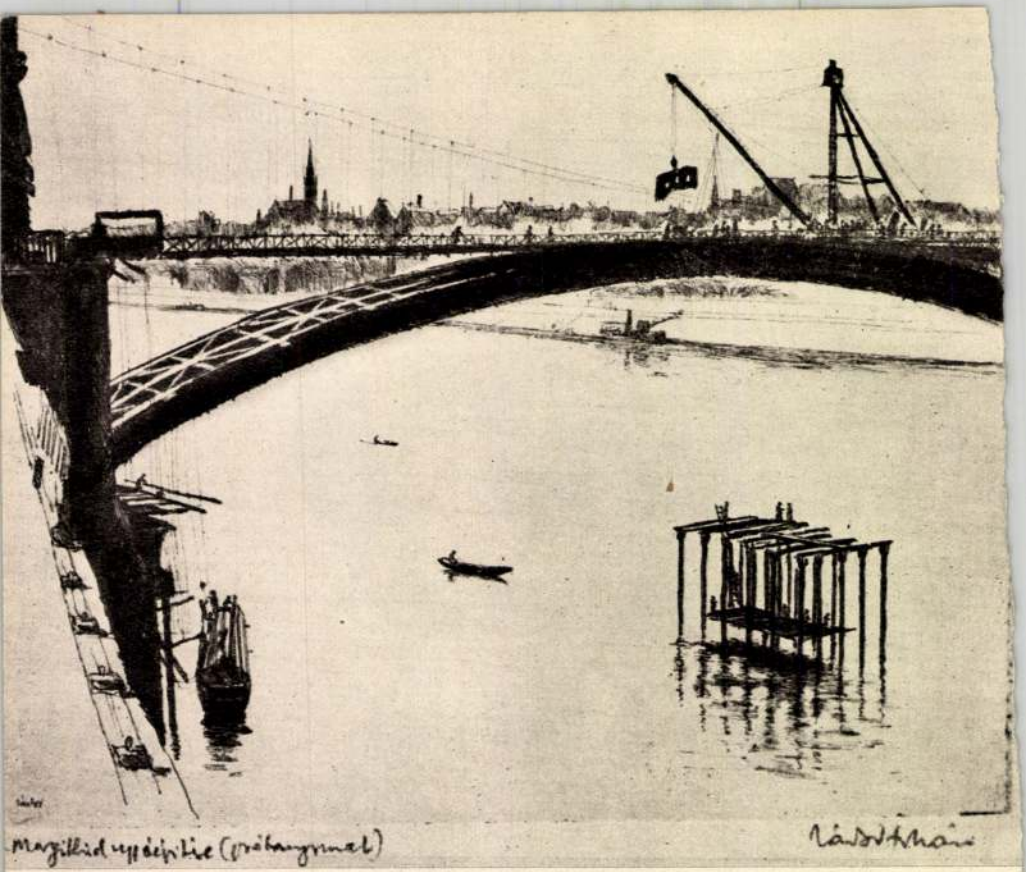

ZÁDOR ISTVÁN: A MARGIT-HID ÚJJÁÉPÍTÉSE, 1947. RÉZKARC

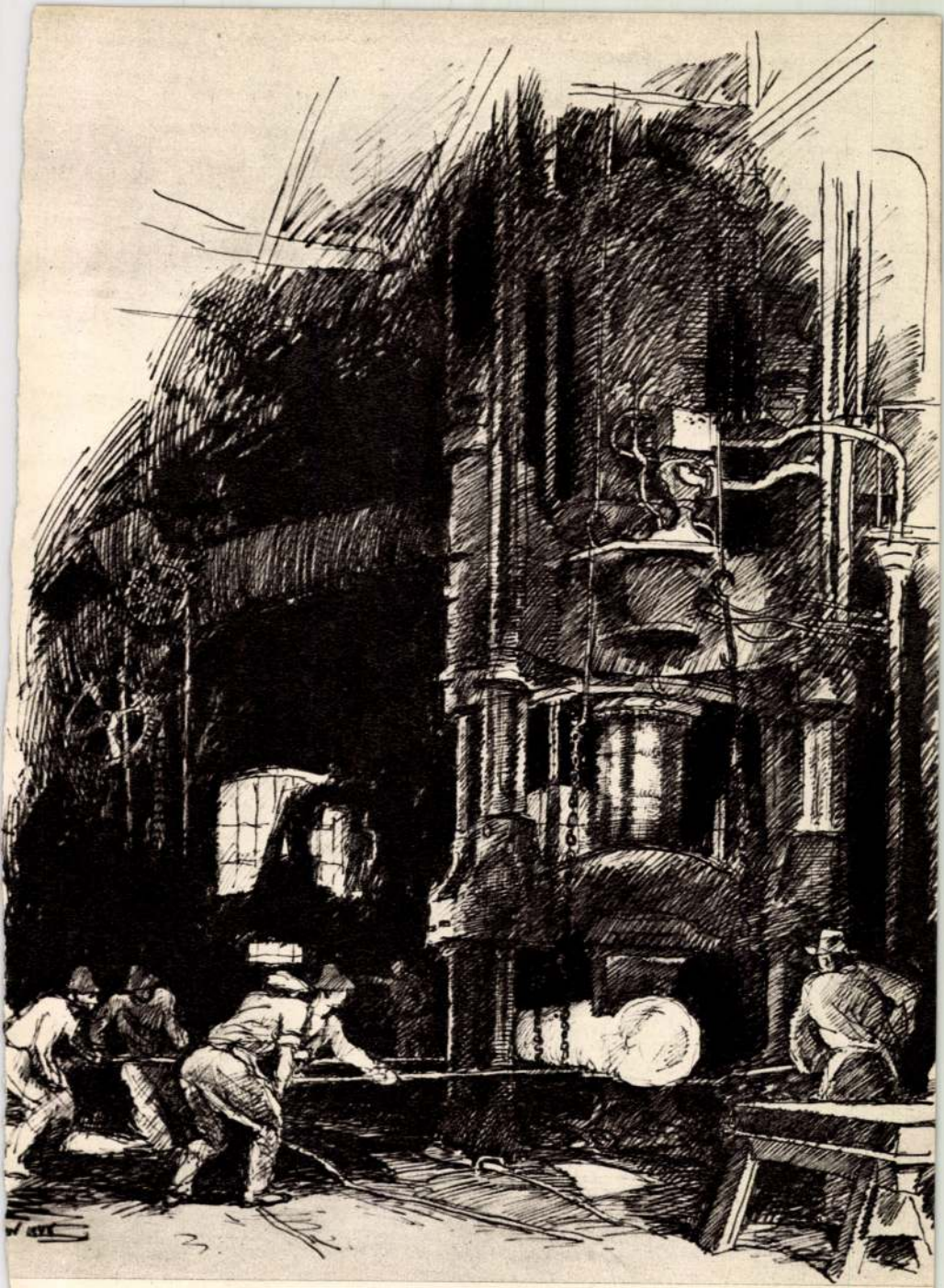

ZÁDOR ISTVÁN: KOVÁCSMŰHELYBEN,
1948, LAVÍROZOTT TOLLRAJZ

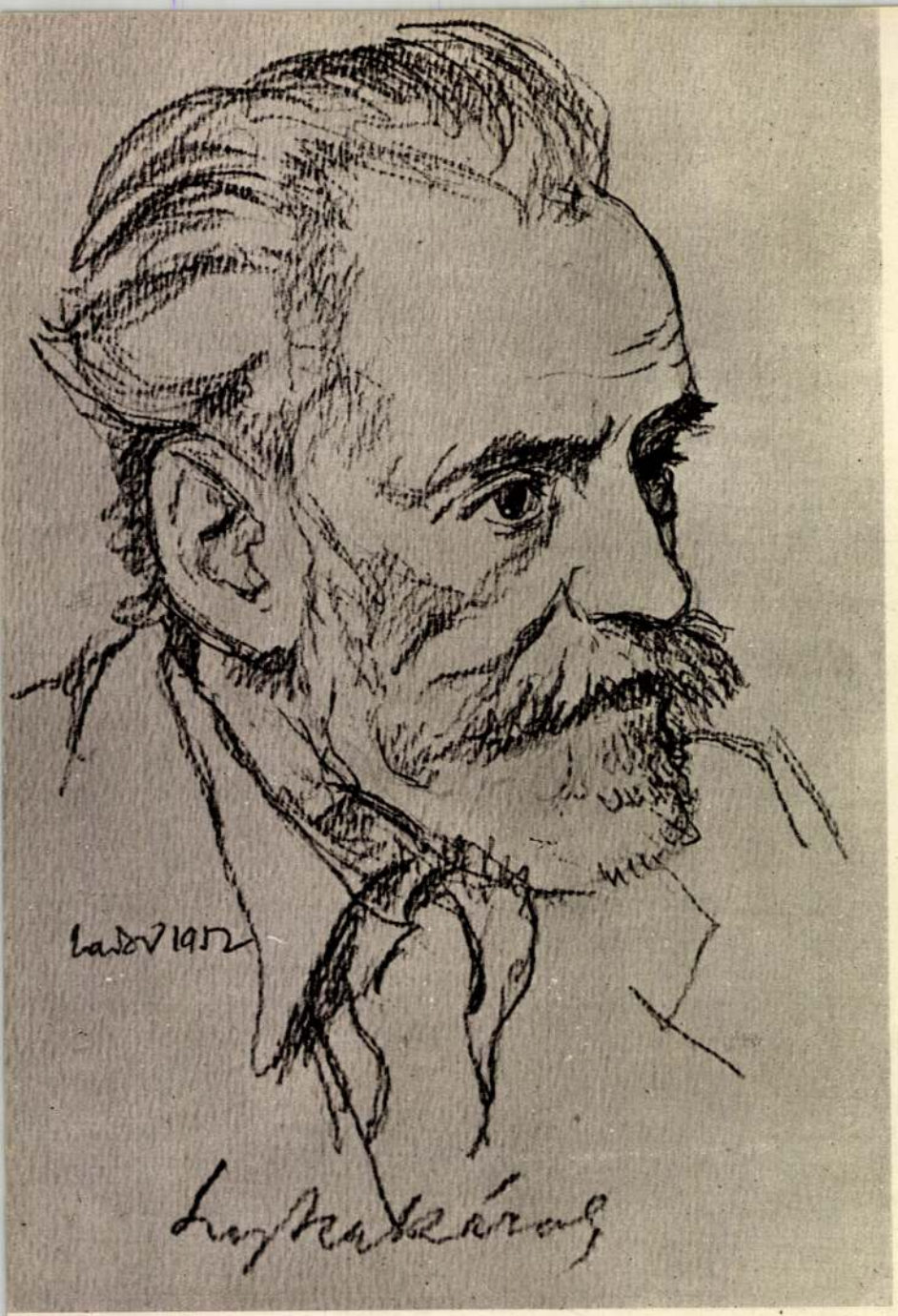

ZÁDOR ISTVÁN: LYKA KÁROLY ARCKÉPE, 1952, CERUZARAJZ

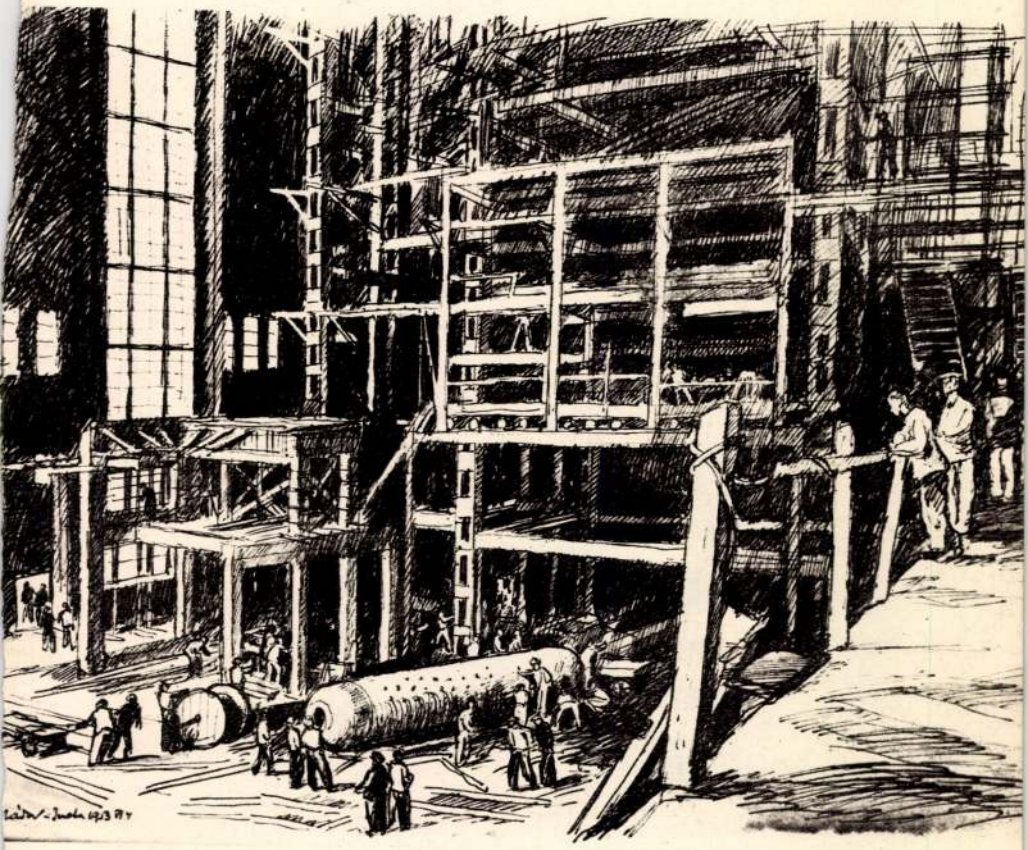

ZÁDOR ISTVÁN: KAZÁNSZERELÉS INOTÁN,
1953. LAVÍROZOTT TOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: KIRÁNDULÓTÁRSASÁG SÁROSPATAKON, 1955, CERUZARAJZ

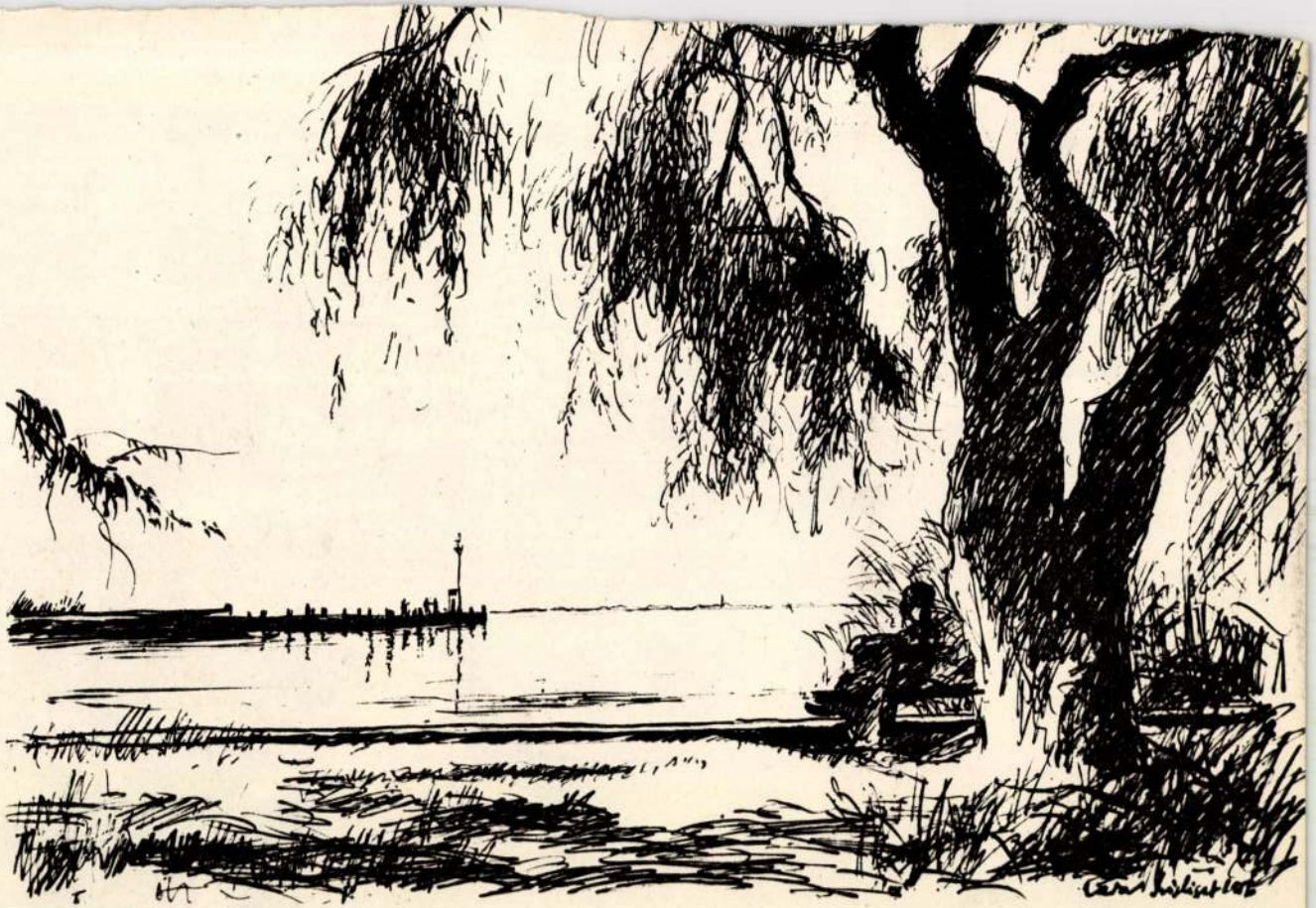

ZÁDOR ISTVÁN: A SZIGLIGETI HAJÓÁLLOMÁSNÁL, 1956, TOLLRAJZ

ZÁDOR ISTVÁN: ESŐS NAP SZIGLIGETEN, 1957, GOUACHE-FESTMÉNY

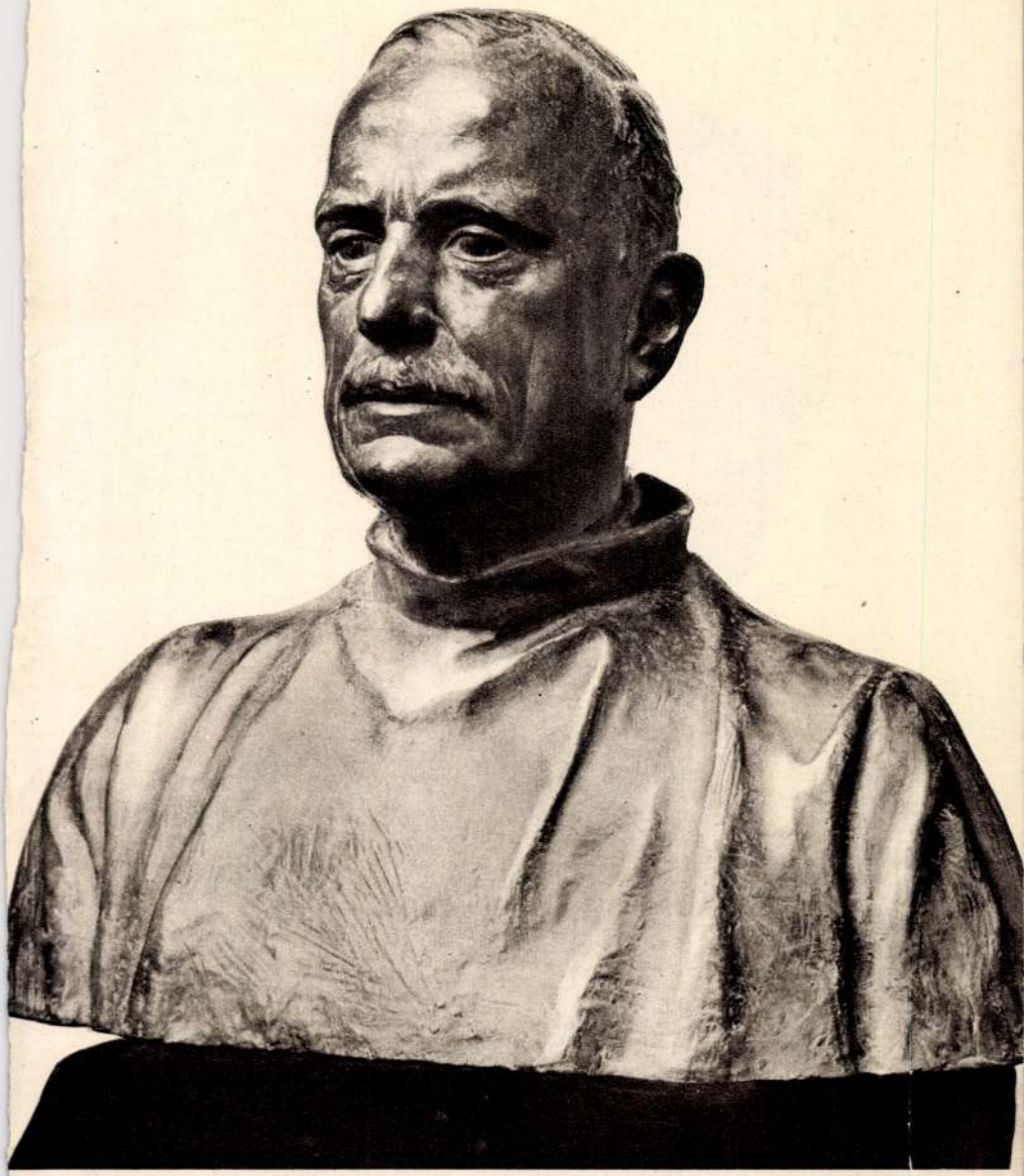

GRANTNER JENŐ: ORVOSPORTRÉ

GRANTNER JENŐ: FELESÉGEM

GRANTNER JENŐ: TAVASZ

GRANTNER JENŐ: ADY

Zádor István, grafikus

Egyelőre Szolnokon dolgoztam. A zeg-zugos tabáni utcákban kezdtem, amelyeken járva, kis festőszékemre leülve, majd munka után felállva, körülnézve, nem tudtam hol vagyok. És csak nehezen ismertem rá az irányra, amely felé elindulhatok. Olyan festőiek voltak, hogy nagyon gyakran tértem ide vissza újra, meg újra.

A Tisza túlsó parja magas volt, melyen fent a Művésztelep festői tagozatú épületei látszottak. Ma már nem csodálkozom, hogy idővel teljes húsz nyarat töltöttem Szolnokon, ahol az első világháború utáni években főleg grafikai munkáimmal művészetem csúcspontjait értem el. Szolnoknak köszönhetem, hogy itt inspirált munkáimat 17 múzeum vásárolta meg.

Nagyon kellemes volt az élet Szolnokon ösztöndíjas koromban. Már az első évben Szolnok környékén lakó birtokosok hívtak meg bennünket. Tiszavárkonyban gazdálkodott Domokos Jenő, akihez mindig együttesen rándultunk ki. Elmondtam, hogy Párizsban Durand Ruel műkereskedő nagy lakásában az impresszionista festőket kérte fel, hogy lakása fehér ajtóira fessenek képeket. Ott láttam Monet, Sisley, Pissarro, Manet képeit, valósítsuk ezt meg Domokos Jenő kúriájának fehérre festett ajtain is. Nagy halló-val fogadták és mindjárt hozzá is fogtunk. Jávor Pál, Faragó Géza, Pólya Tibor, Lechner Ödön, Kléh János, és folytatólagosan éveken keresztül valóságos képtár lett a fehér lakk ajtókból. Mint kezdeményező én sem maradhattam ki. (Nagy kár, hogy a második világháború pusztításai során ezek is elpusztultak K. Gy.).

Most már Alcsi felé jártam ki, ócska kis házak helyett most már alföldi tájakat festve...

1914. tavaszán Jávor Pál, Barta Ernő és Fényes bácsi felhívta figyelmemet, hogy a szolnoki Művésztelepen egy ún. vendégműterem üresen áll, meg is kaptam rá a Művésztelep Igazgatóságának hozzájárulását és le is költöztünk. Sok

[illegible] ősz szakállú kis embert, bakasapkával a fején, aki huncutul mosolyogva nézett körül és igen jól mulatott az elképedt arcú, láthatóan zavarba jött társaságon.

Ilyen volt külsőleg Mednyánszky.

De fölényes műveltségével, kultúrájával, nagyszerű nyelvtudásával és humorával hamarosan lebilincselt mindenkit. Ez volt az igazi lénye, ilyen volt az ember, a művész.

Aztán elkísértem a frontra. Igénytelenségét, szerénységét, amelyet különben már a lénye is elárult, valamint kimeríthetetlen munkabírását itt ismertem meg. — Hajnalban útnak indult, egyedül szeretett barangolni és rajzszerszámain kívül nem vitt magával mást, mint két üres zsemlét. Visszatértéig, késő estig ezeket eszegette zsebéből, morzsánként.

Amikor egy-egy ilyen útjáról megjött, vázlatok és rajzok tömegét hozta magával. De mik voltak ezek a kis remekművek, mi érdekelte őt a háborúban?

A sebesültek szenvedései, a katonák nehéz munkája, az ember és a lovak küzdelmei, hóban, fagyban és sárban, kínlódásuk lerongyolódott ruháikban, magukra borított pokrócaikba, sátorlapjaikba burkolva borús, szürke ég alatt. Hadvezérek, tisztek és urak nem érdekelték, bár mint a sajtó hadiszállás tagjának, feladata lett volna a háború népszerűsítése és dicsőítése, művészetével tulajdonképpen ellenpropagandát fejtett ki. A szegényember, a közkatona, a trén-kocsisok, a lesoványodott lovak és a nehéz, súlyos férfi munka volt az, ami őhozzá közel állt. És amit bámulatosan könnyed és szellemes kifejező eszközeivel ismertetett meg az emberekkel. Fáradhatatlan volt, munkájában, a borús, havas, sáros időt, az elesett embereket szerette: a nép fiait nehéz hétköznapjaiban.

Később az olasz fronton találkoztam vele újra. Késő ősz volt, sok munka után együtt jöttünk hazafelé Triesztből Bécsbe. Vastag, sáros bakancs volt

3

· Zádor István, grafikus

40

130

megszokott társaságom valóságos otthonná tette Szolnokot, ahová mindig türelmetlenül mentünk le, jól és elég szépen berendezett műtermembe.

Különös varázsa van itt a levegőnek, amely a legtisztább napsütésben is ezüst fátyollal von be mindent. Itt nincsenek nyers színek, itt valami csendes harmónia tölti meg az atmoszférát, és magyarázza meg, mit találtak itt a művészek, ahol a laikus számára nincs egyéb, unalmas Alföldnél. Megragadták őket a Tisza kanyarulatai, füzesei, az Alföld különös felhőképződései, a Zagyva-parti tanyák, a szolnoki Tabán zeg-zugos utcái halászok öreg házaival, melyek között úgy eltéved az idegen, mint Velence sikátoraiban. Az Alföld meszi láthatárának monumentalitása, mely felett szebb a zivataros felhők száguldása, a napnyugta mindent vérben és aranyban fürösztő grandiozitása, mint az Óceánon. Itt az Alföld látszólagos ürességében egy-egy satnya akácfának is megnő a jelentősége, egy korhadt kerítés is művészi élménnyé nő és az alföldi ember tempós mozgása ritmusává válik a tájnak is..."

1945-ben az elpusztított Budapest rajzolásakor Illés Béla kérte meg, hogy Pervomajszkij ukrán költőről, a jeles Petőfi-műfordítóról készítsen portrét, ezzel indult meg egy nagyszerű portrésorozata, amely az újjáépítés munkáshőseit, a Budapesten megfordult kiváló művészeket, Kossuth-díjasainkat örökítette meg.

Zádor István emlékezéseiből, rajzaiból villantottunk fel néhány kis részletet, de érezni lehet ebből is, hogy — mint Uitz Béla írta róla — „Egy művész, aki az életének minden percét arra szentelte, hogy az életet ábrázolja és élete minden percét a művészetnek is szentelte. —"

A TOLL HARCOSAI

GYÖNGYÖSI NÁNDOR DR.: FELEKY GÉZA

Ismertem abból az időből, mikor még csupán az irodalom és művészet érdekelte. Abból az időből, mikor a Nyugat hasábjain adott kifejezést esztétikai hitvallásának és a Mult és Jövőbe Fényes Adolf festőművészről írt tanulmányt. Akkoriban gyakran lehetett látni félszeg, vékony alakját tárlatokon, irodalmi felolvasásokon és a színházak főpróbáin. Szerény és csöndesszavú esztéta volt, de akit nem lehetett észre nem venni, meg nem hallani, — annyira más volt, mint körülötte az egész világ. Valószerűtlenül gyönge alakja szinte kikiabált a jól táplált emberek közül és a sok hangos ágálás közepette önkéntelenül is odafeszült a figyelem: mit is jelenthet ez a csöndes, majdnem magának beszélő hang, amelyről érezni lehetett, hogy egészen mindegy neki, hallgatja-e valaki. A meggyőződés, egy belső kényszer nyomta ki a hangot a gyönge tüdőből és ennek a magát kibeszélő lelkiismeretnek volt akkora hatalma, hogy erőt tudott venni a leghangosabb gyülekezeten. Míg beszélt, nem látott senkit maga körül. Leggyakrabban lecsukta szemeit, befelé nézett. Az írásai is ilyen befelé néző írások voltak. Nem érdekelték az élet problémái, csupán a lélek megnyilatkozásai. Nem tanulmányozta az élet törvényeit, mert csupán a művészet törvényei érdekelték. Nem követte nyomon a léttel küzködő ember vérverejtékes bukdácsolásait, mert ő bezárkózott a l'art pour l'art művészeinek aranycirádákkal ékített elefántcsonttornyába, a költők és tudósok óriás csúcsokra épített tornyába, honnan zavartalanul lehet kémlelni a csillagok járását, hova nem szabadul fel a megkínzott emberiség szörnyű jajkiáltása, hol a fantázia költi gyönyörűen színes harmóniáit és erkélyéről közvetlen kilátás nyílik messze a szenvedő emberiség feje fölött a végtelenség csodálatos tengereire.

Feleky Géza. (Zádor István olajfestménye

*

Jön úgy néha, hogy olyan földindulás kerekedik, amelyik megingatja a legmagasabb hegycsúcsokat is, a nekilódult víztömegek vad hullámai felcsapnak a legmagasabb tornyokig is és kimossák belőlük bölcs és boldog lakóikat. A világ egy csapásra ádáz küzdőtérré változott és a mi apró magyar glóbuszunkon kétszeresen jaj lett a legyőzötteknek. Megkezdődött a magyar zsidóság golgotajárása. Vér és jaj jelölte az utat, amerre járt. Fájt nézni a kikiálthatatlan szenvedést, amit a politika ránk zúdított, de nem kevésbé fájt látni a politikusokat, akik márholnapra frontot változtattak és ahelyett, hogy politikai meggyőződésükhöz híven védelmére keltek volna az üldözött zsidóságnak, taktikai érzésükhöz híven, maguk is beálltak az uszítók közé. Még jó, ha csak óvatosan visszahúzódtak a várakozás hátterébe.

És e' :or csoda történt. Jött egy férfi, aki minden különösebb ok nélkül, csak azért, mert így diktálta a lelkiismerete, az üldözöttek pártjára állt. Az erősek és erőszakosak ellenében a gyöngéket és védteleneket vette oltalmába. Nem volt szocialista — és védte az üldözött munkásokat. Nem volt soha liberális politikus, aki mandátumát a zsidóság szavazatainak köszönte — és védte az emberi jogaitól megfosztott zsidóságot. Sőt egyáltalán nem is volt politikus. Ember volt. Együttérző ember, akinek valószerűtlenül gyenge alakja erősebb pajzsnak bizonyult bármely robusztus óriás hátánál és akinek csöndes hangja megtorpantó megálljt tudott kiáltani az egyéni akciók gyilokkal grasszáló

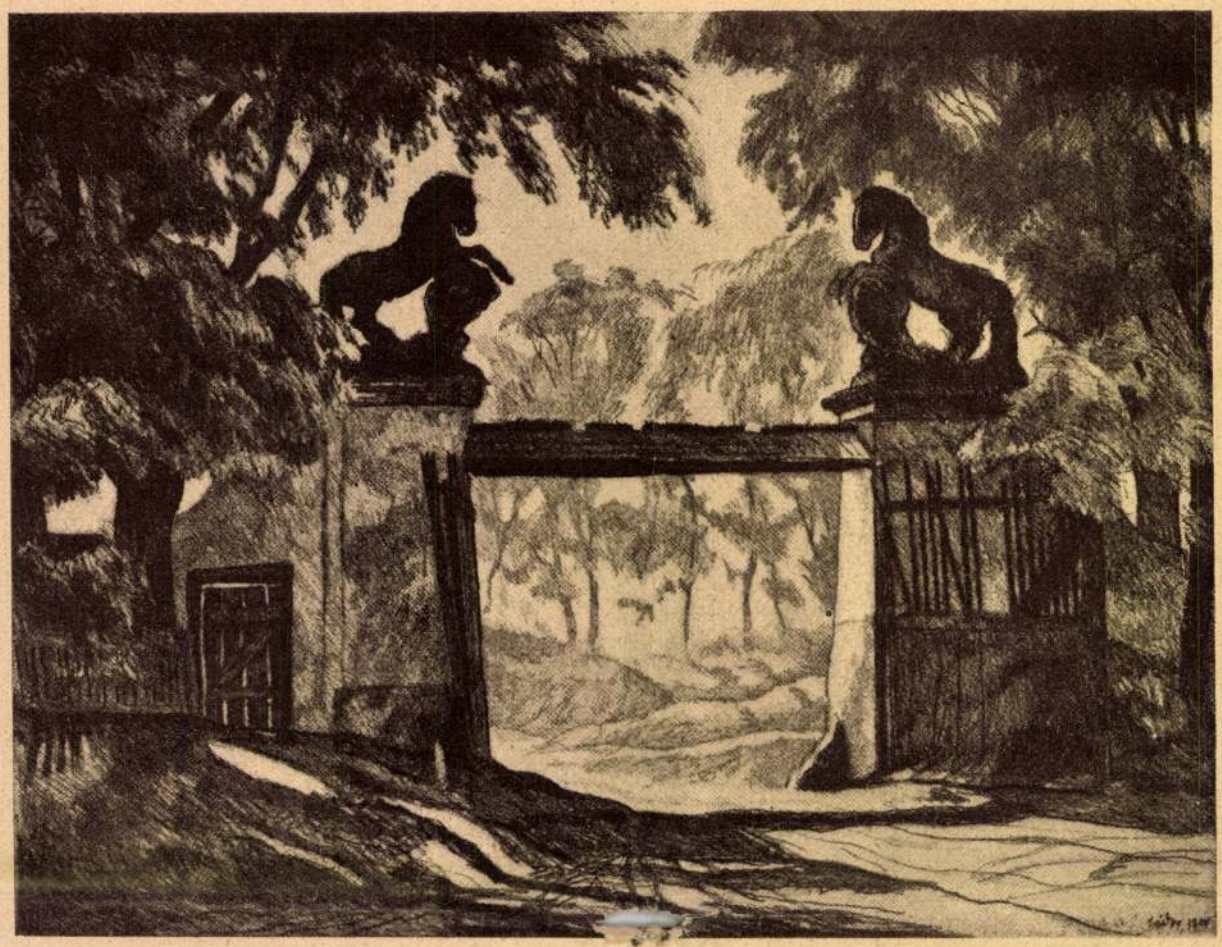

Zádor István: Hatvani kapu. (Rézkarc.)

Minden sikerült, mint a mult alkalommal. Ott állt a főkapunál és láthatta, hogy a virágkosarak a kocsishoz kerülnek, a rózsacsokra pedig, amit csak egy aranyzsineg fogott össze, ott pihen a művésznő ölében... Aztán elhajtattak.

7.

Megismerkedett két hegedüssel, két akadémiai növendékkel. Örült és reménykedett, hogy a leány közelébe juthat. Elkerülte az akadémiát és gyakran felkereste a fiukat, hogy mielőbb megnyerje a bizalmukat.

Már a harmadik napja a villamos megállónál várakozott. Az új barátság újjongó fonalán merült önmagába: bemutatják, tapintatosan, olyan szépen fogja hangszerelni szerelmét, hogy az ideál hegedűjátékához válik majd hasonlatossá. Mindent elmond, zenét komponál... A villamos befutott és már csak a tolongásban pillantotta meg az ismerős kalapot; a kocsi zsúfolásig megtelt, de a leány még fellépett, egy barna férfi ugrott mellé...

És a lépcsőn:

— Szervusz!...

— Drága...

— Mikor érkeztél? most érkeztél?...

— Igen... délután... vártalak...

Mint az ereszen csivogó madarak...

És az utasok mosolyogva nézik a lépcsőn újjongó szerelmeseket...

— Hozzánk jösz... ugye?

— Természetes, drága...

— Milyen gyönyörű csokrokat küldettél... És milyen kedves, névtelenül...

És nem engedi válaszolni, nem törődik senkivel, megcsókolja a barna férfit. Közben a vezető erélyesen csönget, a villamos elindul és elrobog a felszállókon csüngő emberfürtökkel...

Az élet kegyetlen iramával úgy taposott el a fiú némult érzelmein, mint a botor láb a szárnyas, fényes bogárkák felett... Mintha megbénult volna a szíve, nem tudott megmozdulni, csak nézett a kocsi után... könnybelábadt szeme, úgy tetszett, elolvad a nagy csillogásban, amit az ezer darabra tört szerelem villogtatott.

NAGY LAJOS: AZ EGEREK

Régi, békebeli történet ez a kis egerekről és a nagy emberekről. A kis egerek kedves, szemfüles állatok, szürkék, fürgék és félénkek, izgékony, hegyes orrocskájuk van és mozgékony, hosszú farkuk, a hangjuk ártatlan parányi cincogás. Az ember, ó, az ember nem jellemezhető olyan könnyen, mint az egér!

Tavaszi hajnalon egy üres körúti kávéházba három különös italos ember tért be. Kinéztek maguknak egy asztalt, hogy mellé telepedjenek, el is kezdték a felöltőiket magukról cibálni, de már ott termett mellettük a ruhatáros, egy vékony, sápadt fiatalember s az egyikről szakértő fogásokkal húzta le a felöltőt.

— Hagyja a fenébe! — mordult rá az a ruhatárosra.

— Csak lesegítem — védekezett a ruhatáros ügyes taktikával, hogy először is leszerelje az ellenséges indulatot. Azután mind a három felöltőt egymásra téve megemelte őket s félénken, de kissé tolakodva is, mégis csak üzleti indítványt tett:

— Szabad bevinnem a ruhatárba?

— Hagyja a fenébe! — haragoskodott megint ugyanaz a vendég; a másik kettő is vasvilla tekintetet vetett a ruhatárosra. Az nem hagyta magát:

— Jobb helyen lesz benn! Még jönnek vendégek s esetleg meg tetszik a felöltőkről feledkezni... lábuk kelhet.

Már megjelent a pincér, a vendégek rendeléssel voltak elfoglalva, a ruhatáros se szó, se beszéd, elvitte a felöltőket. A vendégek közül a legmorózusabb, amikor észrevette, hogy a kabátok nincsenek a széken, felsüvített:

— Hol az a vékony izraelita?

De aztán megint csak a rendeléssel volt elfoglalva; azon törte magát, hogy ne „Leánykát" igyanak, hanem „Csopakit". Eközben ujra kiáltott:

— Hol az a vékony izraelita?

Jó sokára jött a ruhatáros a számokkal. Úgy látszik, szándékosan késett, hogy azalatt „üzletfeleinek" haragja kissé lecsillapodjék. Amikor pedig jött hajlongva, zavart mosollyal jött. Az italosok végigmérték a tekintetükkel, gúnyosan szívták magukba groteszk mosolyát, félénk pislogását, szinte tanulmányozták fekete göndör haját, kissé hajlott orrát, azután gúnyosan mosolyogtak. Az egyik így okvetetlenkedett még vele:

— Azt hittem, már elvitte a felöltőinket eladni.

— Ó, kérem — dadogta a ruhatáros, — én nem teszek ilyesmit.

— Nem a fenét! Hogy maga nem adná el! Hiszen maguknak a vérükben van már: eladni

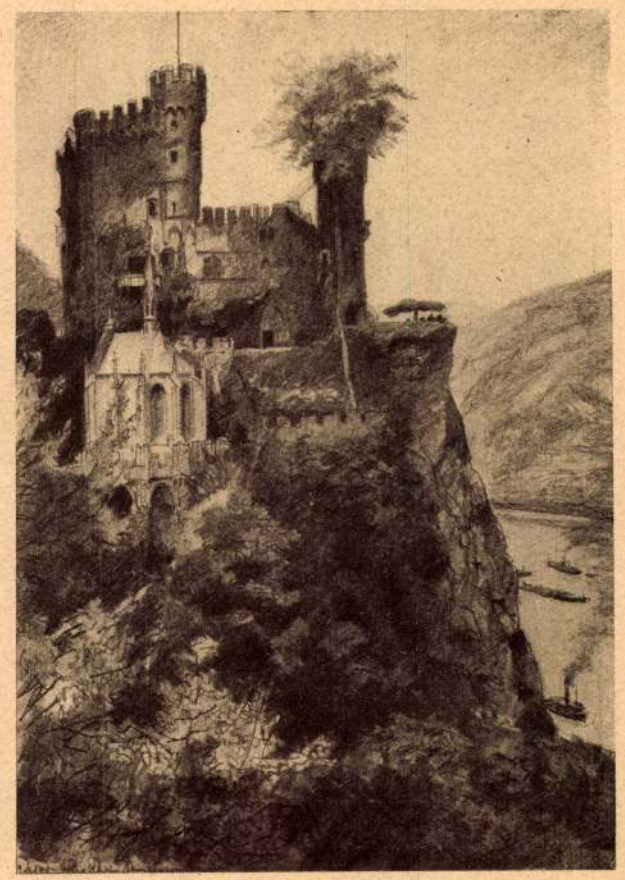

Zádor István: Burg Rheinstein.

és venni, venni és eladni... Hogy az én kabátom! Mit törődik maga azzal. Eladná maga még Mózes kabátját is. Csalók vagytok és punktum!

Később cigaretta kellett a három vendégnek, azt is a ruhatáros hozta elő, mert a pincér éppen velük volt elfoglalva, a főpincér meg valamely zugban szundikált, hisz már reggel felé járt az idő. Két koronából kilencven fillért kellett visszaadnia a ruhatárosnak, ő ezt úgy csinálta, hogy leolvasott az asztalra három húszfillérest, azután két tízfillérest, ekkor egy kevés szünetet tartott, mintha a pénzt keresné és végre letett öt kétfillérest.

A vásárló vendég hat fillér borravalót adott a ruhatárosnak s amikor az elment az asztaltól, alaposan szóvá tette a kis manipulációt:

— Látjátok az élelmes izraélitáját? Hogy hogyan bírná ezzel a „magyar" ember? El kell a magyarnak pusztulnia, amikor ilyenek is vannak! Láttátok, hogy hogyan manőverezett ez itt? Előbb letett három „hatost." Azután a negyedik hatost már két tízfilléres alakjában rakta le, hogy legyen tízfilléres is, ha az ember olyan bolond és tíz fillér borravalót akar neki adni. Azután krajcárokat adott, hogy legyen krajcár is, ha kevesebbet akar neki adni az ember. De nem adta ám rögtön, folyamatosan a krajcárokat, hanem kotorászott a zsebében, várt, hátha az ember tü-

Zádor István: Otthon. Önarcképpel 1913.

relmét vesztve azt mondja, hogy a többi a magáé! Milyen kidolgozott manipulációja van az ilyen izraélitának még a visszaadásra is!

— Minek adtál neki borravalót?

— Muszáj az ilyennek adni, rákényszeríti az embert a szemtelenségével. Az ember oda adja neki azt a pár krajcárt, hogy egy-kettőre tünjön a fenébe.

Itt azután ráterelődött a diskurzus az élelmességre, a szemtelenségre és más lelki tulajdonságokra, sőt bűnökre — s az, aki a borravalót adta, mivelhogy máris hat fillér erejéig becsapottnak érezte magát, most már szigorú megállapításokat tett a vékony izraélitáról s általában — nem a ruhatárosokról, nem a göndörhajuakról, nem a sápadt soványakról, hanem a zsidókról. Eh, mit neki egy kis társadalomfilozófiai elkalandozás! Fölosztotta az ország népét három főcsoportra, úgymint: úriemberre, parasztra és zsidóra. Az „úriember", hát az: úriember. A „büdös paraszt"-tal már úgy áll a dolog, hogy az hol „büdös paraszt", hol derék, józan, becsületes magyar nép. A zsidó, az pedig bizony csak zsidó. Számító, megbízhatatlan, svindler az, valamennyi. Ez a ruhatáros pedig, na hát az egy utolsó csirkefogó. Az gazember. Annak még a szeméből sem néz ki jó.

Hogy ez a ruhatáros micsoda egy zsivány lehet! Az ilyen alak nem dolgozik ám! Nem dolgozik, hanem „üzletez." Most még csak a kávéházi üzlet táján él, de bizonyos, hogy amellett már ő maga is seftel és ha ma még ruhatáros is, holnap már neki magának van valami ócskaruhás boltja, holnapután meg kávéháza. Ilyen ártalmas féreg ez a vékony izraélita!

Az elmélkedést egyszerre egy női sikoly szakította meg. Az italos urak fölálltak s a kassza felé siettek, ahonnan a sikoly hallatszott. Nem volt semmi baj, csak a tüzilegény hozta elő az egérfogót, mely a kávéház egyik sötét zugában állott, mivel a kávéházban egerek tanyáztak. Az egérfogóban három kis egérke nyüzsgött, a női sikoly onnan eredt, hogy a pajkos tüzilegény az egérfogót a kaszirnő felé lendítette. A tüzilegény, egy ferencvárosi jassztípusu fiatalember, vigyorogva tette le az egérfogót a konyha-pultra. A pincér, aki elvonulva cigarettázott, rögtön ingerkedni kezdett az egerekkel s az égő cigarettájával döfködött át a drótrácson. Az urak nevettek ezen a játékon. A pincér átdugta a cigaretta izzó végét a drótok közt, a kis egerek egymáson át szaladgáltak, az izzó pontot megnyalták és megégették az orrukat. Az egyik egérnek a szemébe bökte a pincér a cigarettát. Ezt a vendégek már nem látták, mert már indultak vissza a helyükre, — a mulatság nem volt elég érdekes. A ruhatáros — bár a pincérrel szemben szubordinált a rangja — ijedten rászólt a pincérre, hogy ne bántsa az egereket. A tüzilegénynek nem kellett több, csak hogy észrevegye a ruhatáros rémületét, maga felé húzta az egérfogót, az üstből a tejmérő kanállal forró vizet merített és leöntötte vele az egereket. Azok kétségbeesve

Zádor István: Kessler József arcképe.

fetrengtek egymás hegyén-hátán, a kaszirnő arcát eltakarta a kezével, hogy ne lássa az iszonyatot. A ruhatáros izgatottan tiltakozott a komiszság ellen, a többiek — pincér, főpincér és a most érkezett tejhordó — nevettek. A tüzilegény most fogta a vastalpú drótegérfogót és rátette a tüzes sparhedre. Az egérfogó gyorsan melegedett és az egerek fetrengtek kínjukban, a tüzilegény — fiók Torquemada — pedig megelégedetten vigyorgott és ravaszul pislogott a ruhatárosra. A főpincér most rászólt a tüzilegényre:

— Pusztítsa már el őket!

A ruhatáros kétségbeesve nézte az inkvizíciót és be akart rohanni a konyhába, hogy elhúzza a sparherdről a tüzesedő egérfogót. De a tejhordó visszatartotta, megragadta és mivel sokkal erősebb volt, a ruhatáros nem birta magát kiszabadítani a kezei közül. Ordítani kezdett:

— Vegye el onnan! Micsoda aljasság ez! Dobja őket a vízbe, ölje meg, de ne kínozza szegényeket!

A kaszirnő is siránkozott:

— Jaj, micsoda szívtelen ember!

A tüzilegény végtelen nyugalommal felelte:

— Hadd melegedjenek előbb egy kicsit.

A ruhatáros most már elszántan ráordított a tejhordóra, aki még mindig lefogva tartotta őt:

— Eresszen el! Ha nem ereszt el, megütöm!

Csend lett. A tejhordó megdöbbent a vakmerő indulattól s eleresztette a ruhatárost. A lármára és civódásra már jött megint a három vendég. „Ütik-e már a vékony izraélitát?" A ruhatáros beugrott a konyhába, de a tüzilegény visszalökte s egy piszkálóvasat emelt ellene, — hadd melegedjenek az egerek! A ruhatáros kétségbeesve állt, csaknem sírni kezdett. Egyszerre felkiáltott:

— Két forintot kerestem ma. Magának adom, ha nem bántja őket!

A tüzilegény nem is felelt, csak vigyorgó, kéjes pillantást vetett az egérfogóra s a benne őrjöngve vonagló állatkákra. Az urak elkacagták magukat, az egyik hahotázva felkiáltott:

— Mondom! Már megint „özletet" akar csinálni az izraélita!

A ruhatáros ordítva vetette magát most ellenségére, a fiók Torquemada-ra s dulakodni kezdtek. Ezalatt a kaszirnő befutott a konyhába s az egérfogót egy ronggyal megkapva, bedobta a vízbe. A dulakodókat a főpincér szétválasztotta. Véget ért a komédia. A bámulók szétoszlottak, az urak nevettek s az, aki a két fillér borravalót adta, mert hát „muszáj" volt adnia, mint csaknem komoly ötleten kapott a kedves fantázián:

— Ejnye, ezt a vékony izraélitát szeretném így egy egérfogóban látni, amint egy kicsit megabriktolják.

— Amint a cigarettavéggel egy kicsit megpiszkálja az ember — egészítette ki a másik.

— Amint melegíti! — toldotta meg harsogó kacagással a harmadik.

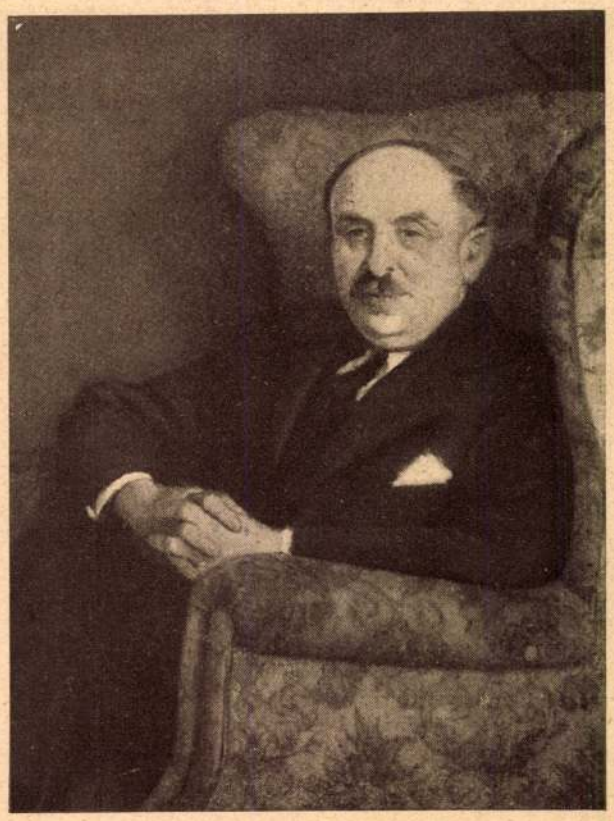

Zádor István: Lengyel Menyhért arcképe.

Zádor István: Ágai Adolf arcképe.

SZÉKELY NÁNDOR

A bűndicsérést törvény tiltja. *Székely Nándor*, a Mult és Jövő betiltott politikai hetilapjának helyettes szerkesztője ebben a minőségében — folyószámlára tett szert a büntetőtörvényszéken, ahol a „tartozik" rovatában *összesen ötvenöt hét* van rovására írva. Ebből most megkezdte a részlettörlesztést és egy kisebbszerű sajtóvétség-cimlet alatt bevonult *két hétre*. És amint ő nem egyszer alkalmazta írásaiban, — *folytatása következik*. A bűndicsérést törvény tiltja. De talán az nem tilos, hogy a Mult és Jövő a távolból melegen megszorítsa *Székely Nándor* kezét, aki „a mi szenvedésünket szenvedi, a mi fájdalmunkat hordozza és a mi bűneinkért aláztatik meg . . ." És talán szabad megemlíteni azt is, hogy a zsidóságért folytatott harcban kapta a sebeket, melyeket férfias önérzettel visel. Egy pompás novella, amelyet a Markó-utcából a fogház-igazgatóság engedélyével kiküldött és amelyet legközelebbi számunkban fogunk közölni, élő tanuság, hogy *Székely Nándor* ott sem veszítette el derűs humorát. Az alábbi kis verset is küldötte, mely komorabb hűrokat penget. Ez a hangulata nekünk is fáj, de nem szabad a bűndicsérés vétségébe esnünk . . .

Boldog a férfi . . .

Ásré hois, aser lai josav b'ácász rosoim . . .

Uram, te mondád egykor prófétáid által:
boldog a férfi, ki gonoszok közt nem űl,
de mit tegyen az ember, ki békés, szelid, jámbor
s gonoszok közt van, egyedül.
Perlekedjem véled, óh félelmetes nagy Ur?
Hívjak eget, földet és minden seregét? . . .
Nem káromollak és nem kisértlek téged,
csak hegesztem a magam fájó, égő sebét.
Mert seb van a mellemben, sajgó, súlyos seb,
mely nem gyógyul, nem enyhül s nem heged,
véres, tépett, zúzott és figyelem estelen
enyhül-e, heged-e a tüzes seb? . . . a szivem.

Markó-utca, május havában. *Székely Nándor.*

BÉCS FŐRABBIJA A JERUZSÁLEMI EGYETEM MEGNYITÁSÁRÓL.

— Beszélgetés Chajes professzorral. —

Miért rajong úgy egész Bécs az ő főrabbijáért? Ezt a rejtélyt kutatják sokan a régi császárváros izraelitái közül, akik eleinte aggódva nézték az új főrabbi „cionista" velleitását. Chajes professzor rég megalapozott tudományos világhírrel foglalta el a bécsi főrabbi méltóságot és mindjárt székfoglaló beszédében kijelentette, hogy neki a zsidóság az élet zsidósága — és nem multak muzeuma; „nem a halottak dicsérik az Urat és nem a pusztulni indulók"; aki pedig az ő meggyőződésében megingatni akarja őt, az sziklába fog harapni. Sokan mégis remélték, hogy Chajes főrabbi fog asszimilálódni a bécsi zsidósághoz és nem forditva. Chajes azonban valóban állt mint egy gránitszikla, dacolt az árral, nem udvarolt a gazdagoknak, nem hajlongott az előljárói előtt és végre az ár tört meg az ő sziklaszilárdsága előtt és ma mindenki úgy beszél dr. Chajesről, mint az ideálok törhetetlen nagyjáról, aki a bécsi zsidóságot felemelte az ő eszményi magasságára.

Egy társaságban ültünk, Chajesről beszéltek.

— Ahogy ő szónokol! Semmi pátosz, semmi kenetteljesség, mintha csak barátjához beszélne és mindenki úgy érzi magát, mintha intim atyai barátja szólna hozzá és oktatná.

— És ahogy ő távol tart magától mindent, ami jövedelmet jelent! Nem esket, nem temet, még Rothschildokat sem. Csak két gyászbeszédet tartott eddig Bécsben, egyet *Josef Popper-Lynkeus*, a híres zsidó filozófus fölött, a másikat *egy szegény fiatal galiciai cháluc* fölött, aki Palesztina felé tartva, Bécsben megbetegedett és meghalt.

— És mindig a összzsidóságért dolgozik. A zsidó tudományos művek egész tömege köszönheti neki megjelenését. A bécsi zsidó intézményeket az ő világtekintélye mentette meg a legkritikusabb időkben. Ő tartja fenn a legtöbbjét ma is. Óriási összegeket juttatott a jeruzsálemi egyetemnek.

Felkerestük az egyetem felavatásáról hazatért bécsi főrabbit. Lelkesen, szinte extátikusan beszél az ünnepségekről:

— Felejthetetlen volt. Boldog vagyok, hogy láttam. *A zsidó nép kétezer év után most volt először vendéglátó!* Kétezer évig csak vendég lehetett, legtöbbnyire hivatlan vendég, és most a saját asztalához hívhatta vendégül a világ népeit, nemzeteit, tudósait, egyetemeit, akadémiáit a Cófim-hegyére! És a zsidó nép ehhez a történeti aktushoz méltóan viselkedett. Sohasem láttam még ilyen rendezett ünnepséget, ilyen fegyelmezett tömeget. Minden hiresztelés az úgynevezett „Jüdische Wirtschaft"-ról meghazudtolódott. Tizenötezer zsidó, fiatal és öreg, férfi és nő szinte mozdulatlanul ült vagy állt a helyén forróságban és hidegben reggeltől estig. Nem kellett se rendőr, se rendező. A tömeg magától rendeződött és mindenki érezte a történelmi óra fenségét és méltóságát.

És a sok-sok ezer ember, aki az avatás színteréről távol esett, szintén néma áhitattal nézte a históriai aktust. Mindenki boldog volt, hogy Jeruzsálemben lehet ezen a napon. Sőt a meghatottság és ünnepélyesség önkéntelenül átszállott az arabokra is, akik érezték, hogy a most nyitott forrásból ők is fognak meríteni.

martalócainak. Nagyszerű csoda történt. Jött egy fellegjáró esztéta, akitől mindaddig semmi nem volt távolabb, mint a politika és aki az igazságtevést nem is igen ismerte, mert ahol addig élt, csak a Szép törvényeit keresték, vagy ha tett is igazságot, az inkább mérlegelés volt az esztétika serpenyőjét billentgetve hol feljebb, hol lejebb, míg megtalálja az egyensúly harmónikus állapotát. Ez az elefántcsonttoronyból lepottyant esztéta egyszerre csak elkezd beszélni jogegyenlőségről, élet- és vagyonbiztonságról, a jognak és igazságnak mindenekfölött való uralmáról és a bűnösök megbüntetéséről. És beszél olyan hangon, amiről mindenki érezheti, akkor is hallatná, ha senkise figyelne rá. A meggyőződés, egy belső kényszer az, ami gyönge tüdejéből kinyomja a hangot és ennek a magát kibeszélő lelkiismeretnek olyan félelmetes ereje van, hogy a legpokolibb zsivajban mindenki meghallja, mert pártállásra való tekintet nélkül mindenki tudja, hogy ez a hang egy tiszta ember kibérelhetetlen meggyőződésének ítélete. Feleky Géza, a cvikkeres, félszeg formájú, professzor külsejű, a küzdelmes élettől elvonatkoztatott esztéta így lett a magyar közélet egyik legexponáltabb harcosa, aki élet-halálveszedelemben rendíthetetlenül áll őrhelyén, ahova lelkiismerete állította, éppúgy mint boldogabb időkben a képtárlatok és irodalmi események tribünjén. Egész ember.

*

Most, hogy felújítottuk a Mult és Jövőnek a *Toll harcosai* című rovatát, felkerestük Feleky Gézát azzal a kéréssel, mondja el ő maga, micsoda lelki átalakulás kellett ahhoz, hogy ő a mai Magyarország egyik legmarkánsabb, legharcosabb politikai egyénisége legyen. Ezeket mondotta:

— Nem én változtam meg. A világ fordult fel. Egyszerre csak azon vettük észre magunkat, hogy mindenkinek, aki szereti ezt az országot és lelkiismeretével békében akar élni, fokozott felelősségérzéssel kell ragaszkodnia az igazsághoz. Ujságírói pályámat 1917-ben kezdtem meg, mint a Pesti Napló szinikritikusa. Már akkor élénken szembe kellett fordulnom bizonyos dolgokkal. A háború alatt és után Magyarország kapcsolata a külfölddel szinte teljesen megszakadt. Nem volt nyugati hírszolgálatunk. Mikor a Világhoz kerültem, elengedhetetlenül szükségesnek tartottam, hogy az objektiv hírszolgálatot ismét helyreállítsuk. A hazai viszonyok egyre romlottak és mindinkább sürgetővé tették, hogy mindenki álljon a helyén. Ezzel szemben tapasztalni kellett, hogy akik helyükön maradtak, azoknak egyre szélesebb frontvonal védelmét kellett vállalniok. És én vállaltam, mert vállalni kellett.

Igy, ilyen egyszerű, magától értetődőséggel beszél Feleky Géza arról a lélekrengésről, ami annak a néma királyfinak lelkében mehetett végbe, aki, mikor látta, hogy a harc forgatagában apját egy katona le akarja szúrni, néma nyelvének vergődése sikolyba tört ki:

— Ne bántsd a királyt!

Hisszük Feleky Gézával együtt, hogy ezt a mai vajudó magyar közéletet a megoldott nyelvű, felsikoltó némák fogják megmenteni.

Csernichovszky: Ujjong az ég . . .

Ujjong az ég, virul a kert
Piroslik a hamvas eper,
Költő, mért a gyász terajtad?
Mikor minden zeng, énekel?

Ég-kék szemek tündökölnek,
Égnek piros eperajkak
Csengő csókok csalogatnak —
Mért a bú, a gyász terajtad?

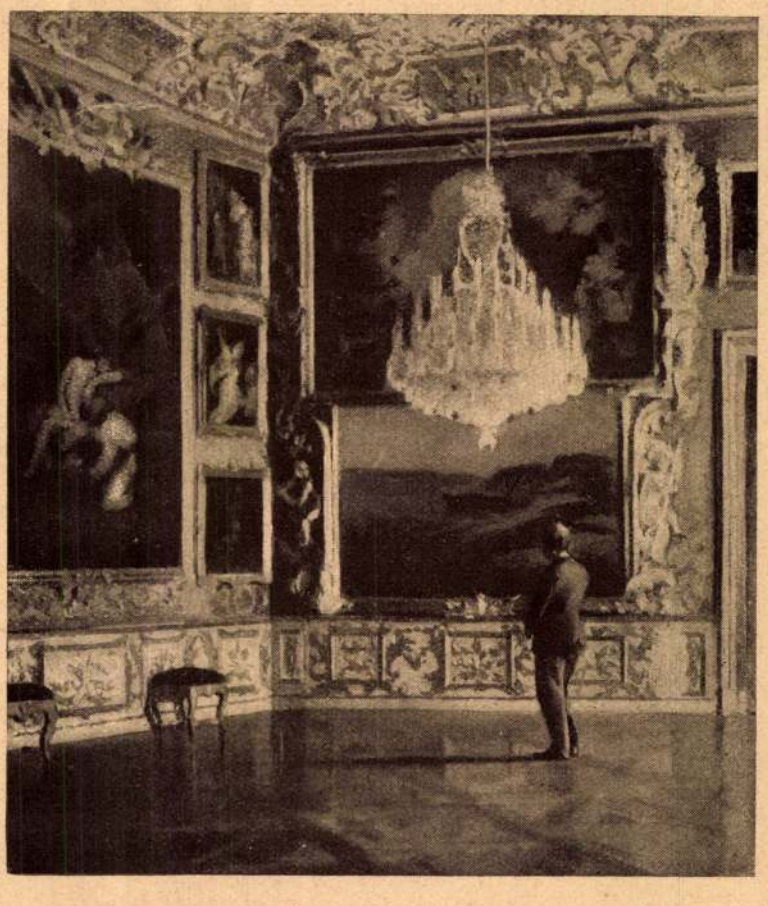

Zádor István: Interieur.

DR. LIEBERMANN MANÓ: AMERIKAI EMLÉKEIMBŐL.

Hét hónapot töltöttem legutóbb a „Vágyakozások földjén", a dollárokat termő országban. Most a 433-ik évet számlálják Amerika felfedezése óta. Az európaiak képzeletét mindig erősen foglalkoztatta ez a világrész, mióta tudomással bírnak róla, de sohasem annyira, mint napjainkban. Ázsia legnevezetesebb része: a Szentföld felé a vallási áhitat szárnyalása vonzotta az embereket, az U. S. A. felé ellenben a vagyoni megujhodás, a gyors földi boldogulás vágya sóvárogtatja a civilizáltságával kérkedő világrész halandóit. A háború előtti úgynevezett boldog béke éveiben sokkal többen mentek, mint amennyien most mehetnek a sok csillagú sávos lobogó országába és akkor mégis inkább onnan ide vissza, mint innen oda, volt az *emberi* vágyakozás főiránya. Miért? Mert akkor kevés *kivétellel* csak olyanok mentek erre az itteni gondolkodás szerint menedékhelynek vélt földterületre, akik az oceánon innen anyagilag és erkölcsileg lehetetlenné váltak. Szivesebben itt maradtak volna, de valami fájó kényszer űzte, vitte őket a tengerentúlra. Hiszen mindannyian emlékszünk, kiknek gyermekévei még a mult századba nyulnak vissza, hogy egy-egy jobb család szégyenkezve gondolt arra, ha valamelyik tagja a földteke tulsó oldalán folytatta itt félbeszakadt életét. Valóban, aki mások fájó érzéseivel szemben csak némi tapintatot is szokott tanusítani, még célzást sem tett, ha olyan valakivel beszélt, kinek ott künt vérbelije volt, hogy erről a titkolandó tényről ő is tudomással bír. Az amerikai nagybácsi (értsd ez alatt az ember nyakába szakadó, soha komolyan nem remélt nagy dollárörökségét) akkor is a fantasztikus ábrándok sorozatában már helyet foglalt, de azért ha bekövetkezett, kisebb erkölcsi tekintélye volt, mint egy megfelelő lutri nyereségnek, mert ezért a boldog nyerő legalább valamit maga is tett. Az ilyen örökség — úgy vélem — olyan érzést keltett az öröklőben, mint mikor egy a változó időktől érintetlenül maradt jó zsidó család jesivába küldött egyetlen szépreményű fia évek multán mint kész doktor érkezett vissza szülei otthonába. Örültek az egészségesen hazaérkezett fiúnak, de valahogy röstelték a közéjük nem való idegenszerű, feszélyező, talán zsidótlan doktort, még akkor is, ha mindennap tálesz és tefilinben imádkozott. Ugy vélték, hogy bármely ámhorec család fia lehet doktor, de egy család, melynek minden férfitagja „bentojre" volt, ez nem válik díszére.

Most azonban egy csapásra, azaz nem is egy csapásra, hanem az egyiptomi tíz csapást is felülmuló háború végnélküli csapás-sorozatára minden megváltozott. A háborús szellem termelte közgazdasági, társadalmi és világnézeti új irányzatok teremtményei itt nagyon jól érzik magukat és innen az egész mindenséget a maguk képére szeretnék ujjá teremteni, ellenben a régi világ ittmaradt becsületesei, ez közismert tény, sem nem tudnak, sem nem akarnak ebbe az új világba beleilleszkedni. Ezek két csoportra oszlanak. Az erősebb idegzetű becsületesek *csak azért sem* mozdulnának innen és el vannak szánva, hogy amihez kétség sem fér, csak tisztességes fegyverekkel, *de a végsőkig* küzdenek, mindegyik a maga őrhelyén: a mezőn, a gyárban, az üzletben, az irodában, a tanteremben, a gyülésteremben, meg a sajtóban és a szószéken azért, hogy itt Európában ismét a tisztességes tisztesség legyen egyedüli irányító célpont.

A gyengébb idegzetű becsületesek ellenben elkivánkoznak innen bárhova, még Amerikába is, az itt rémesnek látszó anyagi és erkölcsi züllés kibirhatatlansága miatt egyaránt. Vágyakozásukat ösztökéli egyrészről ama aranyország mérhetetlen gazdagsága, mert hiszen a fegyveres háború megszünése óta onnan sok-sok dollár és nagyszámú szeretetadomány jutott ide és másrészről az ott lakó emberek elképzelhetetlen nagy jósága, mert hiszen azt a sok segélyt azok küldték ide az egymás vérében és becsületében, gyomrában és lelkében kiméletlen kéjelgéssel vájkáló európaiaknak, szenvedők és szenvedtetőknek egyaránt.

Eme vágyakozók csoportja, kik nagy számmal vannak, de kik közül a közeli jövőben csak nagyon kevesen fognak oda eljutni, megérdemlik, hogy őket tájékoztassák és hogy megnyugtatásuk végett az ember fáradozzék. Ezek számára szándékszom ott szerzett tapasztalataim egy részét itt fölvázolni.

Tagadhatatlan, hogy Amerika és az amerikaiak részünkről a legnagyobb tiszteletet megérdemlik. Háború előtti vélekedésünk semmiképp sem volt helyes és egyáltalában nem indokolható nagy általánosságban helytálló érvekkel.

Az Egyesült Államok országa tényleg nagyon gazdag, de van ottan igen sok nagyon szegény is. Azonban az az ottani sok szegény is boldogabb, mint az itteni legtöbb gazdag ember. Miért? Egyszerűen azért, mert *nem érzik azt a nyugtalanságot, ami az embereket itt gyötri.* Egyrészről a nyugdij és másrészről a kétségbeesés ott egyképen nagyon ritka portéka. Nyugdíj kedvéért ott valószinűleg nagyon kevesen vállalnák az ittenihez hasonló modern rabságot, bizonyára ezért ritka ott ilyen intézmény. Viszont a kétségbeesés sem válhatik ott urrá az emberek sokasága fölött, mert szinte a naivságig biznak és hisznek. Bíznak Amerikában és hisznek Istenben még a szabadkőmívesek és a tulzó reformerek is. A munkanélküliség nem képez ott forradalmasító tömegválságot, mert a munkanélküliség idejében tudják, hogy bekövetkezik a munkabőség ideje is, valamint a munkabőségben, hogy lesz munkanélküliség is. Ez náluk ép oly természetes, mint az évszakok rendszeres váltakozása. Ezért a *munkaadó türhetően fizet és a munkás kellőkép takarékos.*

Többször voltam meghiva Chicagóban gyári munkásoknál, kik akkor már hónapok óta munka nélkül voltak, de azért az ebéd olyan jó és bőséges volt, hogy itt sok gazdag ember sem engedné meg magának, különösen akkor — ha vendéget lát az asztalánál. (Talán a forgalmi vagy luxusadó miatti félelemből.) A 6—8 szobás lakásban és a 3—5 gyereken a nyomornak nyoma sem látszott. Emellett a jó ebédekért még borravalót sem adhattam. Távolból sem azért, mert állítólag bortilalom volna, hanem csupán azért, mert nem tartanak cselédet. Az illető munkások egyszersmind ház- és részben autótulajdonosok is voltak, de a háztartás és a központi fütés munkálatait saját maguk végezték úgy a férfi, mint a nő. Azonban van nagyon sok ember, akinek a munkanélküliség idején se 8, sem 6 szobás lakása, sőt még ennivalója sincsen.

Ezeket mint Chicagóban értesültem és részben láttam, ha már polgárosítottak, maga a város, ha még külföldiek, akkor az óhazabeli polgártársak egyesületei látják el izletes, igazán ehető étellel. Az *amerikaiak tényleg jók.* Ennek bizonyitására nagyon sok

DR. HAJDU MIKLÓS: KÉT SZÍV OLTÁRA

Elgondolásban és kivitelben egyképpen művészi palota hirdeti a Zsidó Kórház telkén két szív melegét, két ember kötelességteljesítésben való fenségét és felsőbbségét. KASZAB ALADÁR ÉS JÓZSA POLIKLINIKA: ez a neve az új intézménynek, amely előtt imádsággal állunk meg. Százezer beteg számára nyiltak meg a kétemeletes új kórház kapui. Aki gyógyulást keres, itt megtalálja, — nem kérdezik: honnét jön? nem kérdezik: mi a nemzetsége, mi a vallása?

Kaszab Aladár, udv. tanácsos.

Amikor a Kaszab Aladár és Józsa Poliklinikát imádsággal, áldással, a nagy cselekedet megérdemelt méltatásával avatták, szívünkbe muzsikált a lelki gyönyörűség: ime az aranybetük alatt, a díszes bejáró jobb oldalán egy kis Mezüze. Szeresd az Örökkévalót, a te Istenedet, teljes szíveddel! — az Írás szava az ajtófélfa Mezüzejében. A Poliklinika mindenkié, — az alapja, a kövei, a falai között honoló emberszeretet egyetemessége a miénk.

Két ember ime, a biblia élővizének kútjából meríti számunkra az enyhülésnek, a gyógyulásnak, az áldásnak italát. Szerényen, gesztustalan csöndességgel, imádságos áhítattal cselekszik a legnagyobb cselekedetet. — Romain Rolland mondja, hogy: a jó nem tudomány, de cselekedet. Valóban: a jóságban való emelkedettség benső áhitata csillog Kaszab Aladár és eszményien nemes gondolkodású életpárjának örömkönnyeiben. Fölépítették a gyógyítás új szentélyét, sok-sok milliárdot áldoztak a magasztos célra és, hogy most már betelt ihletett lelküknek vágya, gazdagabbak, mint valaha. Vannak fokozatai a szép élet szépségeinek és tartalmának. És nem kell elhagynunk a realitások ösvényét, hogy az élet abszolút értékeit megfoghassuk. Hauptmann Gerhart egy beszélgetésében a rajongó és a politikus rajzát vázolja és megemlíti, hogy Napoleon a Politika szakmájába sorozta könyvtárában a Bibliát. Bizony, aki a Bibliára építi életmunkáját, az az igazi reálpolitikus.

Kaszab Aladárné sz. Weiszkopf Józsa.

Két ember lám, Istennek ismeretében, a Daasz Elajhim emberszívekbe oltott szeretetének imádsága szerint adózik. Harminc éves házasságuk áldozataként oltárt emeltek, és szívük azt dobogja, hogy nem cselekedtünk egyebet, csak éppen kötelességünket teljesítettük. Rathenau igazsága: „Frömmigkeit ist freie Verehrung. Sklaven und Feige sind devot und bigott." Kaszab Aladár és Józsa cselekedete az Istenség előtt való szabad hódolás. Emberi nyomok a sivatagban — mondotta Hevesi Simon a verőfényes azurba szárnyaló imádságában — és ahol elérünk az emberi nyomok határára, ott Istent tiszteljük...

Az Omár negyvenötödik napján két szív sugaras melege nagy-nagy ünnepet varázsolt a Szefira borulatába. A hét hét gyászában Rabbi Akiba huszonnégyezer tanítványnak lelke jár a jámborok tájékán, — és megadatott nekünk, hogy az örök igazság sugallatának mámorában nézhettük két ember kötelességteljesítésének teljességét.

A szenvedők új hajléka egy boldog frigy harminc éves fordulójának koszorúja. Virágai e koszorúnak soha el nem hervadnak. Mert fakadnak ilyen virágok is...

A miniszter, Vass József, egyházának aranykeresztes főpapja, beszédében az önálló zsidó állam történelmi multjának dicső emlékeit is felidézte, Lévi és Áron bibliai jussáról is szólott, — miért ne szállhatnának hát gondolataim a Szent Város felé? Cion vándora, az Örök Város költője, Patai József beszéli, milyen csodás szimfóniába szüremlenek össze a Pri Éc Chajim tantermeiben zümmögő melódiák. Élet Fájának Gyümölcse: a szent város egy tanházának a neve, az iskola falain a próféta szava örökíti meg az alapító nevét. Föllapozom Jezsajásban az isteni igét:

ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם — טוב מבנים
ומבנות שם עולם אתן־לו אשר לא יכרת

„Adok Nekik házamban és falaim között emléket és nevet, — fiaknál és leányoknál jobb nevet, — örökkétartó nevet adok Nekik, amely el nem muló." Az Élet Fájának Gyümölcséből, a Szent Város tanházából halljuk a dalt... A

— Hiszen Júda szeret téged...

— De én őt nem...

Mitra felállott. Gyöngédtelen, kemény, szinte számonkérő volt a hangja:

— Mért lettél hát a menyasszonya?!

Sulamit ijedten nézett a rabnőre. Fekete szemeiben gyűlölet lobogott és fenyegető arca szinte égette Sulamitot.

Összetette a kezét:

— Ne bánts, ó, ne bánts Mitra...

Gyámoltalanul húzódott az ágy sarkába:

— Hiszen gyönge és beteg vagyok.

A rabnő most ismét az ágyhoz lépett.

— Igen, lehet hogy lázad van és félrebeszélsz, úrnőm...

— Légy jó hozzám...

— Mitra jó lesz hozzád, úrnőm... Jó lesz hozzád... Júda kedvéért...

Betakargatta Sulamitot:

— Most aludj, mert éjfélre jár. Ne aggódj, Mitra virraszt és vigyáz rád.

Sulamit zokogott a takaró alatt. Mint egy fal — gondolta, — mint egy kerítés, úgy zár el a rabnő kedvesemtől... Minden elveszett... Legjobb lenne meghalni...

Lépések halk zaja suhant el az ablak alatt.

A nagy, fojtott csendben, fojtott dal csendült fel:

Szerelemnek nincsen ára, bére.
Kit egy hű szív nem szeret halálig
Koldus marad szerelemben váltig —
Nem adják azt aranyért cserébe.

Egy karcsú alak árnyképe látszott a holdsütött utcán.

Sulamit zokogva felugrott és kezeibe temette arcát:

— Jaj nekem! Ezerszer jaj nekem!

Ijedten a rabnőre nézett. Összefont karokkal, mozdulatlanul ült, mint egy bálvány.

Kis idő mulva távolabbról ujra hallatszik a dal:

Szerelemnek nincsen ára,
bére...

Majd Júda bosszús hangja mordult fel, amint a kéretlen dalnokot elkergette ablaka alól.

De a dal egyre hallatszott s végül már olyan volt, mint a sírás.

— Meghalni, meghalni! — suttogta Sulamit összeszorított fogakkal.

(Folyt. köv.)

Megjelent a Mult és Jövő kiadásában Zádor István nagy kőrajz-mappája

— *Bálint Lajos bevezetésével.* —

A hazai és külföldi grafika terén egyaránt kétségtelenül feltünést fog kelteni az a gyönyörű kiállitású kőrajzmappa, amely *Zádor* Istvánnak, a kiváló festőművésznek legújabb alkotásait, *Gál* Gyulának, a Nemzeti Szinház örökös tagjának utólérhetetlen Shakespeare-szerepeit mutatja be. A grafikának nagy zsidó mestere, akinek számos régi és új művében gyönyörködhetnek mai számunk olvasói, megörökíti a drámai szinművészet nagy zsidó mesterének alakításait és mintegy átmenti az utókor számára azokat a lelki élményeket, melyeket Shakespeare embereinek megelevenítése belénk rögzitett. Aki látta Gál Gyulát Shylock-szerepében, mennyi szeretetet, részvétet és csodálatot tud a sujtott zsidó sors iránt kiváltani, meg fogja érteni, hogy a Mult és Jövő szeretettel és áldozatkészséggel, a művészi technika minden modern eszközével állította ki Zádor István pompás kőrajzmappáját. A mű *összesen 50 számozott példányban jelent meg*, tehát műgyűjtők, bibliofilek számára, akik az ilyen alkotásokat értékelni tudják.

A díszmappa, melyhez *Bálint* Lajos, a kiváló esztétikus mélytartalmú bevezetést irt, 60/70 cm. nagyságú, kemény kartonkötésű, Zádor litografált címlapjával. Minden egyes kőrajz finom passepartoutban van, Zádor István és Gál Gyula aláirásával ellátva, úgy hogy esetleg külön-külön is mint képek bekeretezve az otthon díszéül szolgálhatnak.

A mappa ára egy millió korona. Megrendelhető a Mult és Jövő kiadóhivatalánál, Budapest VI., Révay-utca 14. (Telefon 199—55.)

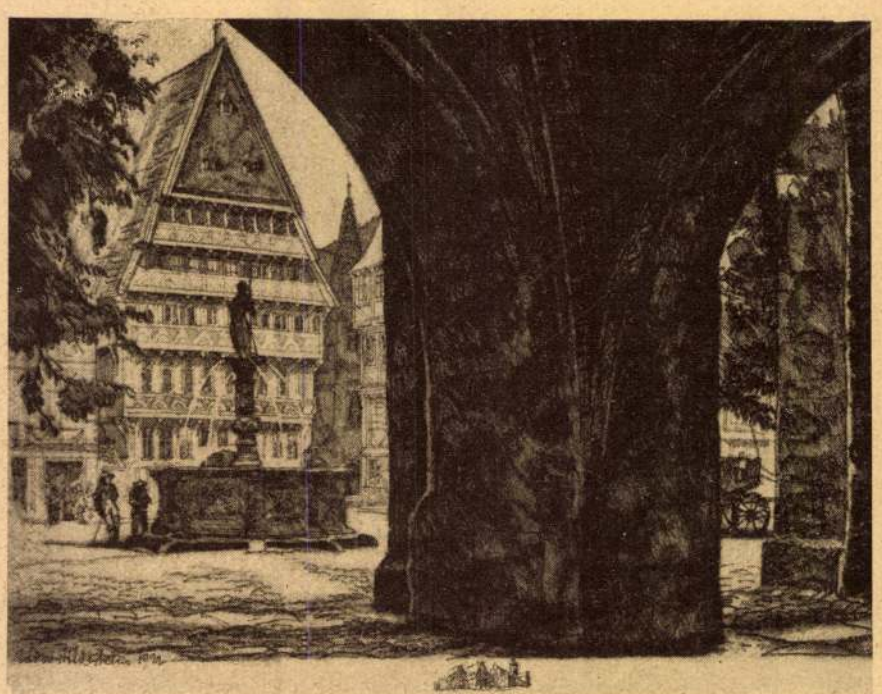

Zádor István: Hildesheim, városháza. (Rézkarc.)

Mult és Jövő
1925 XV. június-jul. szám

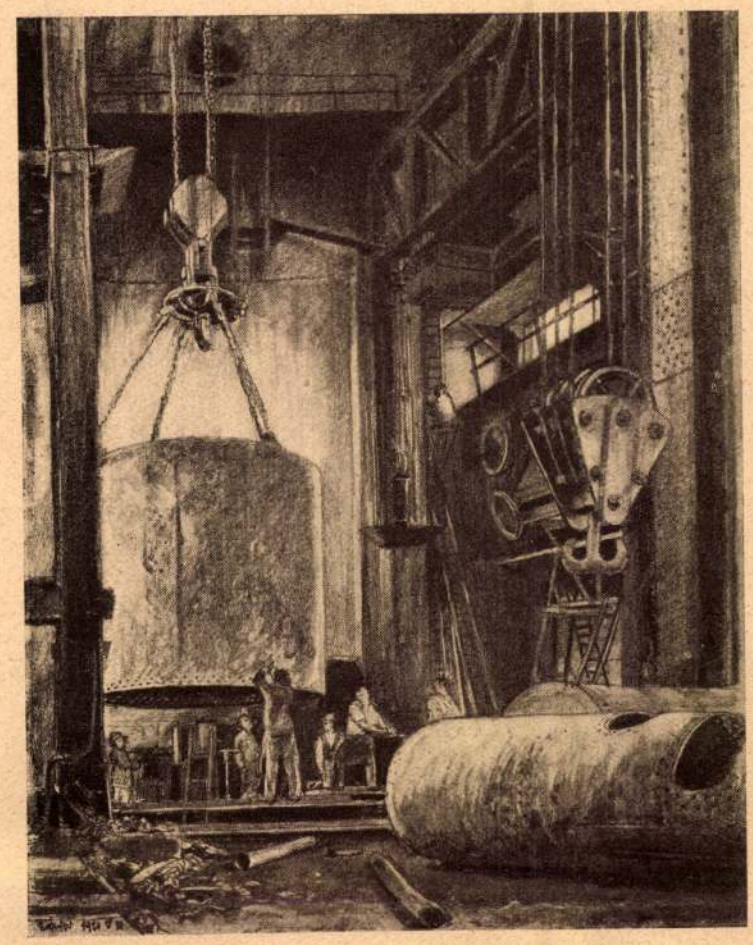

Zádor István: Kazánkovácsok.

Izgatottan furakodott előre, arca csupa verejték volt.

Most jött be a földekről — ahol két nap óta a gabonát őrizte — és a kapuban értesült huga eljegyzéséről.

Leborult Júda elé, homlokával megérintette a finom sarukat s félig sírva, a boldogság messzecsengő hangján kiáltotta:

— Uram, légy áldott minden napodon, mert ezt a tisztességet hoztad házunkra. Légy a legáldottabb Izraelben, mert megkönnyíted a nyomorúság jármát szegény anyám öreg vállain... Légy a legboldogabb férfi Izraelben az én hugom oldalán, sokasodjanak meg éveid és virulj ki új tavaszra, mint az eperfa, ha késői nap éri. Fiak plántálják tovább nevedet Izraelben az Örökkévaló végtelen akaratából. Áldás, áldás reád!

— Ámen! — zúgta a tömeg.

— Ámen! — mondta megilletődve Júda.

Remegve állott Sulamit a megrázó ünnepélyességben. Nem, ezek után nem volt mit mondania.

— Mit akartál mondani leánykám? — kérdezte Júda, aki még emlékezett rá, hogy Sulamit beszélni akart.

Sulamit elküldte pillantását túl a falon, a kutak irányába. S mintha ezzel a pillantással szívét is elküldte volna a városból, fakó, halk hangon felelte:

— Júda ben Szirach... én engedelmes asszonyod akarok lenni...

*

Este borzongva kuporodott ágyára Sulamit. Örült neki, hogy egész nap nem maradt egy percre sem egyedül Júdával s hogy az özvegy még csak meg sem kisérelte megcsókolni őt. Midőn díszes ruháit levetette, úgy érezte, hogy vőlegényétől is megszabadult.

Álmai és vágyai egészen hatalmukba kerítették.

Sóvárogva gondolt Dánielre és reszketett a gondolatra, hogy soha, sohasem fogja őt viszontlátni többé. Egy pillanatnyi időre sem maradt ezentúl egyedül.

A rabnő mindenütt nyomában van.

Sulamit, Mitra fejére tette kezét.

— Gyakran látod-e kedvesedet?

— Mindennap, mindennap úrnőm.

— Ó, te boldog.

Sóhajtva tette utána:

— Ha tudnád mit szenvedek!

A rablány égő szemmel nézett Sulamitra. Nem értette. Egészen lábához kúszott és fejét térdéhez szorította:

— Mért szenvedsz úrnőm?

Sulamit sírva fakadt:

— Elszakított Júda a kedvesemtől, elszakított mindörökre! De én belehalok a vágyódásba!

A rablány megdöbbenve hátrált. Ez a váratlan vallomás egészen felzaklatta. Oly szentségtörő volt a gondolat maga is, hogy Júda menyasszonya más férfira gondol, hogy Mitra borzadva takarta el szemét. Ó, mennyire bezárult a szíve az őrült leány előtt! Az őrült leány előtt, aki Júdát nem tudta szeretni!

Hidegen és tartózkodón szólt Sulamithoz:

— Csillapodj úrnőm... Gonosz démonok sugallják neked ezt az esztelen képzelgést. Borulj térdre és adj hálát Istenednek, hogy a fenséges Júda szeret.

Sulamit csendesen sírdogált:

— Szerelmes vagyok...

Mitra egyre visszautasítóbb lett:

— Ne gondolj rá és el fogod feledni.

— Hát elfeledhetem, hogy szív dobog a mellemben?

— Magad szítod ezt a dőre érzelmet.

— Ó, ne mondd ezt Mitra! A szerelem magától lobban lángra s ha már lobog, nincs hatalma se földnek, se égnek fölötte.

— Te gazdag és irigyelt leszel, úrnőm.

— De nem boldog...

Fejedelmi díszben ült Sulamit anyja mellett, hideg mosolygással, királynőien.

Júda nyomában csaknem egész Kedes betódult a kapun. Kíváncsi férfiak és irigykedő asszonyok.

A nők súgtak-búgtak:

— Ravasz kis perszona ez a Sulamit...

— Júda ablaka alá vitte a szerelmét.

— Úgyám, ügyesen megcsinálta a dolgát.

Sustorgott a pletyka, mint a katlan.

— Nézd csak, lehúnyja a szemét.

— Ó, már szégyenli, hogy nem is olyan régen még mezítláb láttuk.

— De nagyon fehér az arca.

— Ügyetlen rabnő! Túlságosan sápadtra festette.

Nem, senki sem hitte, hogy Sulamit a fájdalomtól sápadt és azért húnyja le szemét, mert a láz úgy elbágyasztja, mint a tüzes ó-bor.

Júda a nők elé állott. Meghajolt Marianne felé s kissé remegő hangon kezdte:

— Én Júda ben Szirach...

Marianne izgatottan felugrott. Sehogyse tudta elviselni, hogy a hatalmas Júdát ülve hallgassa végig. Nem, úgy áll Marianne előtt a gazdag férfiú, mint egy rabszolga. S ez nem igazságos!

Szerencsére egy ügyes és tapintatos szolga hirtelen előbbre tolta Marianne székét s a jó öreg, akarva, nem akarva, visszaesett a párnákra. Az ácsorgók vihogtak ezen a jeleneten, Marianne hajatövéig elvörösödött, de Júda emelt és méltóságteljes hangon ujra kezdte:

— Én, Júda ben Szirach eljöttem hozzád Marianne, hogy feleségül kérjem Sulamit leányodat...

Marianne motyogott valamit, maga se igen hallotta könnyeitől a saját szavát.

Az ácsorgók üdvrivalgásban törtek ki. Az a lelkesedés vett erőt rajtuk, amely mindig elfogja a tömeget, ha valamely szép és ünnepélyes jelenet folyik le szeme előtt.

Júda most Sulamithoz fordult.

A lány még jobban elsápadt és remegni kezdett.

Reggel óta a valóság és álom, gyötrelmes események és vigasztaló elképzelések különös bódulatában élt. Most azonban, mikor közvetlen közelében érezte Júdát, arca előtt arcát, álmai és reményei mind elhagyták, csak a gyötrelmes valóság maradt vele. Először eszmélt rá világosan, mit tesz az: egy férfi tulajdonának lenni. Mint az elfogott madárfiók egy kemény tenyérben, úgy vergődött Sulamit ebben az elképzelésben. Bár hamvas gondolataiban a nász maga két sűrű, titokzatos fátyol alatt rejtőzködött, szerelmes lénye a tisztaság és őszinteség egész erejével lázongott a torz és hazug gondolat ellen: Juda menyasszonyává lenni, Júda asszonyává lenni. Nem! Minden megfeszült és ellenállt benne. Nem!

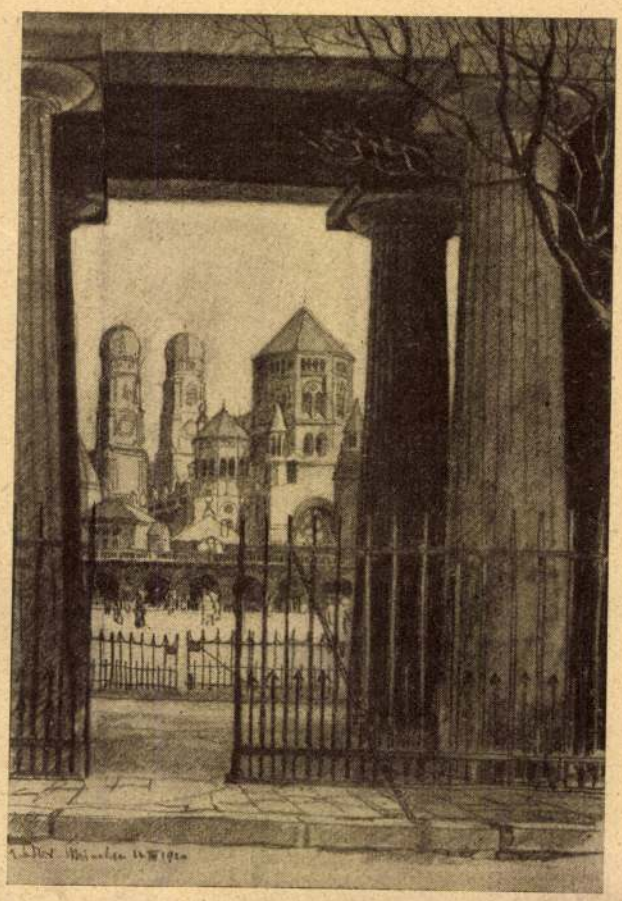

Zádor István: A müncheni zsinagóga.

Bátran Júda elé kell lépnie és megmondani neki: ne haragudj uram, nem szeretlek... egy pásztort szeretek, egy szegény pásztort a te szolgáid közül; bocsáss el, hiszen a szívemet úgysem veheted meg...

Igen, ezt kell mondania. És legyen vége a gyászos játéknak.

Anyjára nézett. Sírt az örömtől. Később majd a bánattól fog sírni, gondolta.

Mégis, kívánhatja-e leánya boldogtalanságát?

S ő vajjon kívánhatja-e beteg anyja nélkülöző öregségét?

Milyen anya, aki megfosztja leányát szerelmétől?

Milyen leány, aki megfosztja anyját a jóléttől?

Dániel!

Mint a nap, jelent meg az édes arc sötét gondolatai között.

Hivott és könyörgött, sírt és úgy nézett rá, mint az áldozat.

Sulamit csak azt az arcot látta.

És nem látott mást többet.

Egy lépést tett előre:

— Júda ben Szirach én...

Ekkor Ula törte át az ácsorgók tömegét.

Valóban felesége lesz Júdának?

Elfeledi a pásztort, egészen, mindörökre?

Nem! Nem!

Bármit tesznek is vele, majd engedelmesen tűri, hogy le ne törölje boldog mosolyát.

De... ez nem tart örökké!

Mikor kilépett a vízből, először nézett végig magán némi szemérmes kíváncsisággal és csodálkozva. A rabnő lábánál guggolt és szorgalmasan törülgette:

— Szép vagyok-e mondd?

— Gyönyörű vagy, úrnőm.

— Mért nevezel úrnődnek? Én csak Sulamit vagyok.

— Ó, nekem úrnőm vagy. Uram, Juda ben Szirach neked ajándékozott engem.

Sulamit elgondolkozott.

— Mi a neved?

— Mitra.

— Voltál már szerelmes?

A rabnő elsápadt. Kutatva nézett Sulamit arcába, mintha homloka mögé szeretne látni. Nem, dőreség! Senkisem tudhatja, hogy egy hitvány rabnő fel meri emelni nyomorúlt szívét hatalmas uráig. Hiszen Mitra csak éjszaka mer sírni s akkor is öklével tömi be száját, hogy senki meg ne hallja.

Zádor István: Markbreit, Rathaus.

Lehajtott fejjel válaszolt:

— Szerelmes vagyok, úrnőm.

Sulamit izgatottan a rabnő füléhez hajolt:

— Akkor légy jó, nagyon jó hozzám Mitra. Mert én is szerelmes vagyok. Szívem majd megreped a szerelemtől.

Mitra szemei könnyekkel teltek meg. Örömkönnyek voltak ezek. Alázatos, félig állati sorba sülyesztett szíve felujjongott, hogy Júdát annyira szereti gyönyörű, ifjú menyasszonya.

Boldog, boldog lesz tehát az imádott férfi.

Mitra szíve ennyivel is megelégedett.

Rajongással és forrón suttogta föl Sulamitnak:

— Az életemmel is szolgállak téged, úrnőm.

És hozzáfogott, hogy kenőcseivel végigkenje a leány karcsú hátát. Sulamit halványan mosolygott. Tegnap óta átment minden női gyötrelmen s most már talán a képmutatás fájdalmas művészete sem fog nehezére esni. Rugalmas fiatalsága ezer vigasztaló szót zsongatott fülében. Nem, ez nem fog sokáig tartani. A hatalmas és gazdag Júda egyszer úgyis csak megunja majd igénytelen menyasszonyát. Egy rossz perc kell csak, egy kedvetlen óra és kikergeti a kapun. Biztosan így lesz. Azután Sulamit boldogan felkacag majd: vége! Ékszereit anyjának adja. Földecskét vesznek rajta, fejős kecskét; vesznek két izmos, fiatal rabszolgát is, egész kis majort, ahol táncolva jár a napsugár és minden megterem, ami egy magányos öregasszonynak kell. Ó, milyen boldogan fog élni majd anyja kicsiny, mosolygó birtokán! Gond nélkül, fáradság nélkül, elfeledve a szegénység és nélkülözés éveit . . . Így lesz, egészen biztosan így lesz!

Sulamit pedig?

Lefejti magáról drága ruháit, lehúzza lábáról a finom szattyán-szandálokat és csendesen Júda küszöbére rakja.

Azután?

Azután egy szál gyolcsban nekiiramodik a harmatos mezőnek, fut, fut az opálos hajnali derengésben kibontott hajjal, repesőn és ujjongva a kutakig. A hatodik kútnál elfulladva, szívdobogva, szemlehunyva térdre esik és kitárt karral belekiáltja a hajnalba:

— Dániel, szerelmem! Eljöttem hozzád! Ó, ne űzz el magadtól!...

Így lesz, egészen biztosan így lesz!

Így kell lennie!

*

Rövid idő mulva aranyozott hintóján, fényes kíséretével megérkezett Júda, Marianne házába. A kis kopár udvarban Júda finom szőnyegeit terítették fel és két párnázott szék várakozott a menyasszonyra s az édesanyjára.

REGÉNY

SASS IRÉN: ÉNEKEK ÉNEKE

6.

— BÍBORBAN IS VÉRZIK A SZÍV. —

Ne szítsa azt senki, föl ne költse,
A szerelem úgyis tűzre gyullad
S ha egyszer ég, könnyed váltig hullhat
El nem alszik, úgy lángol örökre.

Hajnaltájban aludt el Sulamit gyötrelmes izgalmaitól és fáradtságában elcsigázva. Későn délelőtt volt már, amikor zúgó füleihez eljutott az ucca eleven zaja, mint a légydöngés.

Kinyitotta szemét, azután rögtön lecsukta. Nem akart semmit sem látni.

Marianne örömtől ragyogó arccal leskelődött az ajtóban. Mikor látta, hogy leánya ismét lehúnyja szemét, óvatosan kihúzódott a kamrából.

— Pszt! — suttogta ajkára tett kezekkel a kívül várakozóknak. — Még alszik a menyasszony. Hadd aludjon s legyenek rózsás álmai...

Azután — hányadszor ma reggel? — ismét végigsimogatta a széjjelteregetett díszruhák selymes szövetét, beleturkált a csillogó ékszerekbe, meglebegtette az arannyal hímzett fátylakat. Nem tudott betelni velők. Nem tudta elhinni, hogy ez a sok kincs mind Sulamité. S még több! Százszor, ezerszer ennyi! Júda egész vagyona s maga Júda is!

Izgatottan tipegett-topogott. Hol a katlanhoz futott, melyben langyosan gőzölgött az olajakkal illatosított fürdővíz, hol a sarokban guggoló rabnőt vonta magával egy másik szögletbe, ahol túláradó szavakkal beszélte meg vele ismét és ismét Sulamit különös eljegyzésének történetét. A csodálatos éjszakai eljegyzést...

Ettől csengett-bongott egész Kedes.

Marianne maga is hajnalban tudta meg az öröktől.

Csaknem elájult, midőn meghallotta.

S azóta úgy jár-kél, mint az alvajáró.

A vőlegény bőkezű ajándéka vakítja öreg szemét.

Ó, bárcsak fölébredne már Sulamit, hogy láthatná őt aranytól és karmazsintól ragyogni!

Sulamit ezalatt, lázasan összetörve feküdt ágyán. Nem merte felemelni a kezét, nem merte megtapintani nyakát, mert félt a rettentő aranylánc érintésétől. Nem, ő nem akart hinni semmit. El akarta feledni az éjszakát, mint egy rossz álmot. Égő szemei előtt folyton két férfiarc káprázott. Júda mosolygott, a pásztor sírt...

Nem, mindez csak álom.

Ő nem járt az éjszaka Júda ablaka alatt, az özvegy nem kapcsolt aranybilincset a nyakára. Lehetetlen!

Hiszen kedvesével sétált a napsütötte szőlőhegyen. Együtt tértek be a piroshomályú présházba, mazsolabort ittak, almát ettek, daloltak és boldogok voltak.

Fáradtan mosolygott:

— Ez, ez a valóság.

Visszaemlékezett kedvese csókjára, amit álmában kapott tőle.

Érezte ajkán a pásztor száját.

Sóvárogva ölelte át a levegőt:

— Dániel! — kiáltotta szerelmesen és vágyódva.

Marianne azonnal besietett a hangra. Sugárzó arccal állott meg leánya ágya előtt:

— Fel, fel lusta szépem! Meleg a víz a katlanban. Jer fürödj meg és öltsd magadra csodálatos köntösödet, amelyet Juda, a vőlegényed küldött neked...

Sulamit elsápadt:

— Ne... ne anyám... hagyj! Miket is beszélsz?!

— Csitt, képmutató gyermek! Azt hiszed, nem tudom mi történt az éjszaka?! Anyád fülei jók és nem vakok a szemei!

Karjába kapta leányát s ahol érte, reszketeg csókjaival dédelgette.

— Gyönyörű virágom... arany hintón jött el érted a boldogság! Nézd a te ősz anyád sír az örömtől...

Sulamit meghatódva és szomorúan nézte anyját. Örül, örül, tapsol és nevet és nem tudja, hogy leánya majd meghal fájdalmában.

Igaz, ő nem tud semmit.

Hátha megmondaná neki?

Igen, meg kell mondania neki.

— Anyám — kezdte reszketeg hangon, — én olyan...

— Boldog vagy, ugye boldog vagy?!

— Anyám én... a szívem...

— Repes az örömtől, ugye repes az örömtől?! Sulamitom, az én szívem majd szétszakad örömében! Én nem is tudom, nem is tudom mivel érdemeltem ki ezt a nagy boldogságot!

Oly áhitatos, jámbor, alázatos és ihletett volt Marianne arca, hogy Sulamit sírva elfordította fejét. Nem tudta megmondani neki... Nem tudta elrontani ártatlan örömét.

Marianne tapsolt:

— Fel hát szépségem, szememvilága! Jer, a vőlegényed hamarosan itt lesz! Várjuk őt díszben, ahogy illik!

Sulamit tehetetlenül tűrte, hogy kiemeljék ágyából. Csupán a langyos fürdőben frissült fel kissé. Jólesett meggyötört tagjainak az illatos, simogató víz. Fáradtan viszonozta anyja rózsás mosolyát. Mi lesz ebből? Hol fog ez végződni? Hol lehet itt megállni és vissza nem nézve futni, futni?!

Zádor István

K

Zádor István: Feleségem arcképe.

Műcsarnok 1913/14. téli kiáll.

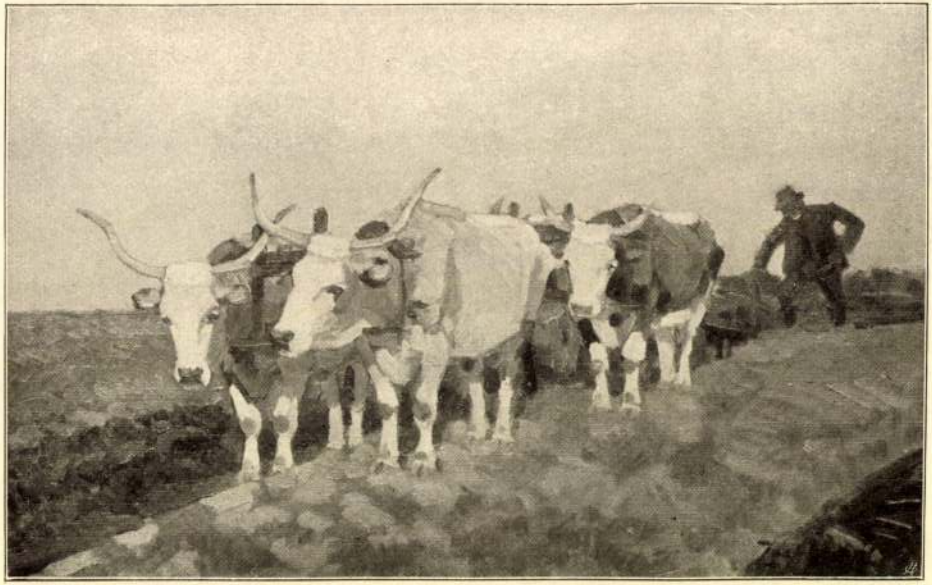

Zombory István: Szántás közben.

Zádor István

Cöhbelick jub. tárlata

Szinházi Élet 1934. 6. sz

Zádor István: Bolgár leány

ksa.

ima karimájú egyoldalú pla-
edaillonban, mellig és kissé
olva. Haja rövid, kipödrött
tvált. Öltözete : ing lehajtott
kkendő tűvel és egyelejű ka-
rgaly. Felirata a kép alatt :
EZÉR. IGAZGATÓ –«, a jobb
és fölül a sarkokban : »1882«

. — Lelt. sz. 1368. — Értéke
911 október 14-én (1671–912).
26-iki 6742 min. eln. és az 1912
zokt. min. sz. leiratok alapján
12). — Bejelentetett 1913 már-

Zádor István

K

49 Zádor István: Az eperjesi Sz. Miklós-templom főoltára.

Műcsarnok 1917/18. téli tárl.

14 Halmi Arthur: Majláth Zenke grófnő.

ZÁDOR ISTVÁN:

384. Miss Duna. Mgt.
385. Signe With, norvég festőnő. Mgt.
386. Bajor Gizi a „Krétakör"-ben. Mgt.
387. P. Márkus Emilia.
388. Hollós-Mattioni Eszter: Mgt.
389. Fürdő után.
390. Barátnők.
391. Bolgár leány.
392. Herzfelder Dorottya. Mgt.
393. Kék nyakékes nő.
394. Juhász Sári. Mgt.
395. Legyezős hölgy.

Kmetty. A nő a művészetben. 1936.

XII. TEREM.

411. GULYÁS SÁNDOR: A szűz.
412. CZ. HIKÁDY ERZSÉBET: Leányok a vízp
413. FRANK FRIGYES: Kézimunka.
414. IFJ. CZENE BELA: Arckép.
415. UHER ARISZTID: Tükör előtt.
416. BIRÓ JÓZSEF: Búcsún.
417. FENYVES EDIT: Kisleány a küszöbön.
418. SZ. LÁM ILONA: Madonna.
419. FENYVES EDIT: Ünnepi hangulat.
420. PÉCSI PILCH DEZSŐ: Ablaknál.
421. SZILÁGYI G. ILONA: Jutka. Mgt.
422. TURMAYER SÁNDOR: Parasztmenyecske.
423. SZIVESSY BARBARA: Önarckép kutyával
424. PÉCSI PILCH DEZSŐ: Baranyai parasztsz
425. NÁRAY AURÉL: Tanulmány.
426. NÁRAY AURÉL: Nő a szabadban.
427. CSÁNYI LAJOS: Késő bánat.
428. PÉCHYNÉ RÓNAY KYNGA: Imádság.

ZÁDOR ISTVÁN

229	Budapest látképe a Gellért-hegyről	rézkarc	40.—
230	Koronázó templom		25.—
231	Tutajok a Tiszán		25.—
232	Öreg tanya	rézkarc	25.—
233	A szolnoki legelő	rézkarc	15.—
234	Dunai részlet	rézkarc	15.—
235	Jászsági tanyák	rézkarc	15.—
236	Délibáb a Hortobágyon	rézkarc	25.—
237	Halászbárkák a Tiszán	rézkarc	25.—
238	A hortóbágyi nagy itató	rézkarc	25.—
239	A Duna Budapesten	rézkarc	20.—
240	Akácos út szélben	rézkarc	25.—
241	Tanyai ut	rézkarc	20.—
242	Jászsági szélmalmok	rézkarc	25.—

Az árak keret nélkül értendők.

Tagjaink grafikai művei jelen kiállitástól kezdődőleg az egyesület következő pecséjével vannak hitelesitve:

MŰVÉSZTAG

VARGA NÁNDOR LAJOS

203	Salome	rézmetszet	35.—
204	Fák, közöttem és a nap között	rézmetszet	25.—
205	Leányfej	fametszet	25.—
206	G. Rózsika	rézmaratás	25.—
207	Salgó oldalán	rézmaratás	25.—
208	Önarckép	fametszet	20.—
209	Önarckép	rézmetszet	30.—
210	Lundi	hidegtü karc	35.—
211	Salgótarjáni utca szemben az esti nappal		30.—
212	Szomoru leány	lin. metszet	30.—
213	Szerelmi odaadás	rézmetszet	45.—
214	Isten kezében		Mgtul.
215	Krisztus ruhájára kockát vetnek maratott és metszett rézkarc		30.—
216	Bájital	rézmaratás	35.—
217	Örömfa alatt	rézmaratás	60.—
218	Ádám teremtése	rézmaratás	55.—

ZÁDOR ISTVÁN

42. Szolnoki parasztszoba 8,000.000

ZÁDOR ISTVÁN

98. Késő délután 5,000.000
99. Pólya Tiborné.*
100. Tisza, Szolnok alatt 5,000.000

ZÁDOR ISTVÁN

156. A Duna. Rézkarc 300.000
157. Várhegy. Rézkarc 300.000
158. Birkapásztor. Rézkarc 300.000
159. Lánchid. Rézkarc 300.000
160. Pesti Dunapart este. Rézkarc 300.000

ZÁDOR ISTVÁN

162. Tutajok a Tiszán. Rézkarc 300.000
163. Jászsági szélmalmok. Rézkarc . . . 300.000
164. Szolnoki legelő. Rézkarc 200.000
165. Szolnoki Művésztelep a Zagyva felől. Rézkarc 300.000
166. Áradás. Rézkarc 300.000

E. M. [illegible]

geringsten Raumgewinn hundertfach erprobte. Seine kleinbedachtsamen

ZÁDOR ISTVÁN.

11. SZÁRADÓ HALÁSZHÁLÓK A TISZA PARTJÁN. Tollrajz . . . . . 120.—
12. HÁRMAS KUT A HORTOBÁGYON. Tollrajz . . . . . 120.—
13. A SZAHARAI SIVATAG. Tollrajz . . . 120.—
14. DÉLUTÁN A ZAGYVA PARTJÁN. Tollrajz . . . . . 120.—
15. A GIZEHI PIRAMISOK. Tollrajz . . . 120.—
16. ATLIT, A KERESZTES VITÉZEK VÁRA. Tollrajz . . . . . 150.—
17. ÖREG TANYA. Tollrajz . . . . . 120.—
18. HALÁSZBÁRKÁK A TISZÁN. Tollrajz 150.—

ZÁDOR ISTVÁN.

108. PUTRI AJTÓBAN . . . . . 600.—

ZÁDOR ISTVÁN.

137. TENGERI FÜRDŐN. Pastell . . . . . 300.—
138. BAJOR GIZA A KRÉTAKÖRBEN. . 2000.—

Szinyei Társ. III. Kiáll.
(1931)

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK

A rendkívül terjedelmes programmra való tekintettel egy-egy gyüjteményes kiállításunk ezentúl három hétig tart. A következő hónapok folyamán soron vannak:

Október 17.	Szőnyi István
November 7.	Kmetty János
November 28.	Iványi-Grünwald Béla
December 19.	Csók István
Január 9.	Basch Andor
Január 30.	Vass Elemér

Szépművészeti Kiállítások, Budapest, IV., Mária Valéria u. 8.
Telefon 382-122.

77427. — Athenaeum. Felelős kiadó: Fränkel József.

Magyar Zsidó Hősök Emlékerdeje a Szentföldön. — *A „Pro Palesztina" akciójához.* —

Csak alig tíz esztendeje, hogy elmúlott s már úgy tünik nekünk, mintha sokkal-sokkal régebben történt volna. Pedig csak alig tíz évvel ezelőtt alig tudtuk volna elhinni, hogy valaha azok az események, melyek általánosak voltak az egész világon és mégis mindenkit az ő külön személyében kellett hogy érdekeljenek, annyira a távol ködébe tudnak burkolódzni. Dehát ezen a földtekén és ebben az emberi életben ez minden nagy és kis dolognak a sorsa. Pedig a lefolyt tíz év alatt sokat küzdöttünk e sors ellen. Sokszor gondoltunk arra, hogy azoknak a szeretetteinknek, apáinknak, fiainknak, testvéreinknek, barátainknak, akik a háború és a zsidóság keresztjét hordták a nagy világégés idején, s akik elhullottak a távol harcmezőkön, a legnagyobb áldozatot hozva, amit csak ember a szent ügy oltárán hozhat, emléket állítsunk, örök, maradandó emléket, mely fennen hirdesse a zsidó polgár hősiességét, a zsidó polgár nagyságát nagy időkben.

Most egy akció indult, egy akció, mely szebb, magasztosabb és fenköltebb minden eddigi tervnél. Egy akció, mely máris gyönyörű visszhangra talált a magyar zsidóság legszélesebb rétegeiben s ennélfogva sikere biztos. A magyar zsidók nem elsők ezzel az ideával. A többi hadviselt államok már mind keresztülvitték. A gyönyörű Palesztina-építési munkában talán a leggyönyörűbb rész, hogy az elkopárosodott hegyek beerdősítését ilyen kegyeletteljes akciókkal hozzák kapcsolatba, hogy az összes fákat, melyek a Szentföld egyes helyeit hozzák új életre, egy meghalt zsidó nemes emlékével kapcsolják össze. A terület megszerzési ára, a csemete, az ültetés és a fa fölnevelési költsége összesen 10 pengőt tesznek ki. A fákat természetesen a hozzátartozók, jóbarátok, tisztelők, ismerősök ültetik. És alkalom adatik arra, hogy kisebb vagy nagyobb mértékben örökítsük meg valakinek az emlékét. Az építési munka erdészeti rendelkezései értelmében ültethetünk egy elhalt nevére egy kertet, mely 100 fából és ligetet, mely 1000 fából áll. Természetesen egy kertnek vagy ligetnek az árát (1000, illetve 10.000 pengő) be lehet fizetni lassanként, fánként, egy év leforgása alatt. S a hozzátartozók egy művészi kivitelű diplomát kapnak a megörökítés szimbolumaként. Ugy a fák, mint a kertek, valamint a ligetek, a legprecizebb pontossággal vannak nyilvántartva s mind részét képezik a nagy erdőnek, mely a „Magyar Zsidó Hősök Emlékerdeje" nevét viseli. Az erdő közepén mauzoleum van kontemplálva, mely azoknak az elesett hősök nevét, akiknek kertjük vagy ligetük van, külön is megörökítené. Az összes adományok, a legkisebbek is, hirlapilag lesznek nyugtázva s mindennemű felvilágosítással készséggel áll rendelkezésre az akciót vezető Keren Kayemeth Leisrael osztálya a Magyar Zsidók „Pro Palesztina" Szövetségének. (Budapest, VI., Király-utca 36. I.) Jelen számunk képei a Keren Kayemeth eddigi erdősítési munkálatait szemléltetik.

Zádor István rajzajándéka a hősök emlékfaoklevele számára

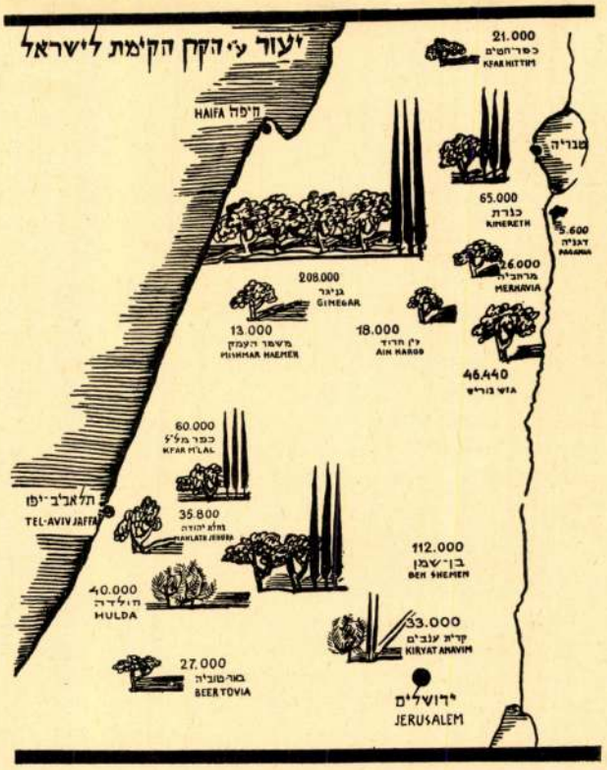

Átnézeti térkép
a Keren Kajemeth Lejiszroel erdősítéseiről Palesztinában

Mult és Jövő
1930, XX, 15. l.

Csermely Gyula: A zaragózai sírkertben

Napos Hispánia városaiban és falvaiban, mindenütt, ahol zsidók laktak az országban, az 1492-ik évben — vajjon ez az év is az Ur, a szeretet Urának az éve volt? — kihirdették a kegyetlen végezést s éppen Áb hava 9-ikén hirdették ki, hogy mind a zsidók száműzetnek az országból. Hat hónapon belül aki el nem hagyja Hispánia földjét, vagy erőszakkal megkerszteltetik, vagy máglyát kap.

Kihirdették ezt a rendeletet Zaragózában is, mely akkoriban még jelentéktelen kis város volt és a zaragózai zsidók, körülbelül hatvan-hatvanöt család, három familia kivételével, elhatározták, hogy mennek, hogy elmennek, ánuszim ál pi hádibor, kényszerítve a királyi szó által. Itt hagyják ezt a daltermő, édes szép hazát — szívükben úgyis magukkal viszik bárhová is —, itt hagyják ragyogó tűznapját, egét és virágoskert dús földjét és elmennek, el messzire, lehet, hogy új megpróbáltatások elébe, de Istenüket, szent hitüket nem hagyják el.

A hitükhöz hű maradt zsidók és a három közt, akik kiváltak a községből, azonnal megszakadt minden érintkezés. Mintha kiütéses betegek, mintha leprások lettek volna, akiknek még a leheletük is romlás s akiknek „chuc lámáchne" a helyük. A táboron kívül, hogy ne terjeszthessék tovább is a fertőző bajt. Nem is igen mutatkoztak a három család tagjai a városban, még a lakásuk ablakán sem néztek ki, csak senorita Elvira, a gazdag Sancho Enriquez tizennyolcéves gyönyörű leánya ült reggeltől estig kint az erkélyen, hátha arra látja elmenni a daliás Rodrigo de Mattost, aki szerette s akit viszontszeretett forró fiatal lányszíve egész hevével.

De az ifjú Rodrigo de Mattos, aki meggyőződéses zsidó volt és maradt is, messze elkerülte még az utcát is, amelyben don Enriquez háza volt. Hány holdvilágos vagy felhőkbe borult estén suttogott ott szerelmet az alacsony, erkély alatt a leánynak és szorongatta a magáéban a szép leány tüzesbársonyos kis kezét; hányszor libegett le az a tünemény az erkélyről és simult oda fejével az ő kebléhez — most mindennek vége, s hogy hatalmába ne kerítse a kisértés, messze elkerülte még az utcát is, amelyben don Enriquez háza volt.

S az epedő senorita csak hiába várt. Elvirultak az erkélyen a virágok, amikből hányszor egész csokorral adott Rodrigónak; fonnyadozott már az utolsó néhány szál is, amit életben tartott és gondozott, hogy letörje s az utcára szórja a lába elé, ha mégis csak arra jönne a szerelme; reggeltől estig és fél éjszakán át is kint ült az erkélyen, de hiába, az ő daliája nem jött el. Az jobban szerette azt a boldogságot, amit a hite nyujt, amit az Istenhez való törhetetlen ragaszkodás ad, mint azt, amit ember nyujthat embernek.

Egy este, hogy megint kint ült az erkélyen s szeme tele volt harmattal, szíve bánattal: gondolata édesanyjához menekült, aki néhány évvel azelőtt halt meg. Anyja még vallásos asszony volt, s ha ma élne, — tünődött Elvira — semmiesetre sem teszi az atyja, hogy kirekeszti magát a községből, hanem, ha szegényen is, de elmegy a többivel. Ám édesanyja meghalt és atyja, akit azóta idegen befolyás és érdek teljesen a hatalmába kerített: édesatyja azt mondta:

— Maradunk!

— Én maradok és Rodrigo elmegy! Már holnapután távozik el örökre s én tehetetlenül itt ülök az erkélyen! Mit tegyek, menjek el Rodrigóhoz s vagy én győzöm le őt, vagy ő engem? Ha nappal tenném is, kiseprűzne a város, mint becstelent, hát még ha most tenném, éjszaka! Vagy dobjam el magamtól az életet?

Álmodott-e a tanácstalan szerelmes leány, vagy csak a képzelet szülöttje volt, amit hallani vélt? Ahogy ott ült s az anyjára gondolt, mintha hallotta volna az elköltözött hangját:

— Jöjj el hozzám, gyermekem, no, jöjj el hát!

Senorita Elvira fölrezzent. Elmenjen az anyjához? Hová? Anyja odaát van, hát kövesse... hogyan? Ugy, ahogy most félperce belevillant az agyába a gondolat, hogy eldobja magától az életet? De hiszen, akik így tesznek, zsidók legyenek vagy nem zsidók, sohasem juthatnak oda, az elköltözött igazak honába!

— Más úton meg, hogy menjen el az anyjához?! És senorita Elvira tanácstalanul és lélekben megtörten otthagyta az erkélyt és lefeküdt és szerelmére és anyjára és megint csak szerelmére gondolt...

*

Az őszi nagy ünnepeket még templomukban és városukban töltötték el a zaragózai zsidók — soha bánatosabb ősz, soha siralmasabb, gyászosabb ünnepek — azután, hogy látták, hogy nincs remény, hogy a kiutasító parancsot nem fogja visszavonni a király: Chesván hó tizenötödikét tűzték ki elindulásuk napjául.

Kevés helyről kellett elbúcsúzniok, csak háromról. Kiki a házától, melyben atyja és nagyatyja és minden fölmenője született és boldog volt; aztán valamennyien a templomtól, melyben maguk közt érezték az Istent és végül a temetőtől, a „jó hely"-től, a „világnak és az életnek a házától".

Chesván tizenötödikén reggel úgy búcsúztak el házaiktól a zsidók, hogy levették az ajtófákról a szent pergámentet és megcsókolták azt a világosabb sávot, amit rövidéletű nyomnak a szent tekercsnek a burkolata ott hagyott. Napi járóra sem lesznek még a várostól s már beköltözik a házba az új lakó és befesteti az ajtófélfát, hogy ne lássa. Azt a vádoló sávot ott a bejáratnál jobb felől, hogy ne lássa. De látni fogja odafönt az Isten és látni fogja még akkor is, ha már törmelék és sut

Zádor István: Feleségem

— Meggyőződésem, hogy ezekkel foglalkozni a tömegtájékoztatási eszközöknek nem csak joga, de kötelessége is. Csak a nyilvánosság bevonásával küzdhetünk a neveléstől idegen módszerek ellen. Az üggyel felelősséggel foglalkozó cikkek sokszor segítenek az igazság feltárásában.

— Létezik lelki fenyítés, lelki visszózés is. Ez talán még maradandóbb nyomokat hagy és nem lehet fegyelmileg felelősségre vonni a vétkest. Ez más szálon, de szintén hozzátartozik a témához...

— Valóban, a gyermek önbizalomhiányát, gátlásosságát a különböző lelki pofonok, nyaklevesek csak felerősíthetik. Elég egy-egy szúró, meggondolatlan megjegyzés a gyermek külső vagy belső tulajdonságairól és a tanuló könnyen nevetség tárgyává vál-

758 Hazátlanul szinezett rajz — — — — 800.—
759 Fel a Suldenfelnerre gouache — — — 500.—

Zádor István

760 Hidépités a Styren cer. rajz — — — 250.—
761 68-as „árbojtosok" hidat épitenek cer. r. 300.—
762 Tüzérségi figyelő állás Przemyslben — 250.—
763 Nehéz tözérséggel lőtt Benedekrendi kolostor eredeti litografia — — — eladó
764 A felrobbantott ivangorodi vasuti hid ujraépitése eredeti litografia — — — eladó

A 10 lapból álló mappa ára 100.—

Ludovika katonai akadémia tulajdona.

765 Utca Luckban szin. rajz — — — — 250.—
766 Megfigyelő repülő cer. rajz

fordits

K

Nemzeti Szalon 1916. jan.
Sajtóhadiszállás
műkiállitása.

793 Frontra utazó tisztek cer. rajz
794 von Linsingen gy. tábornok arcképe grafit r. nem el.
795 von Gerok " " " " "
796 von Stolzmann tábornok, a Linsingeu hadsereg vezérkari főnöke, grafit rajz— — — nem eladó
797 Linsingen v. gy. tábornok, hadseregcsoportparancsnok grafit rajz — — — — m. tul.
798 Stolzmann von tábornok Linsingen hadsereg csoport vezérkari főnöke grafit rajz m. tul
799 Gerok von gy. tábornok grafit rajz — — "

47 Orosz pion. a Viszlokon hidat vernek cer. r. 200.—
748 Nemet " " " " 200.—
749 Sebesült 29. honv. a lemberg i körh. " 300.—
750 Vasár Sadagorában " 200.—
751 Mongol orosz fogoly " 200.—
752 Migrán-Big-Muhamed (orosz fogoly) vizf. 300.—
753 Kárpátokban (Hajasd) " 400.—

Wieland Hans Beat

754 Sikfutók színes rajz — — — — 300.—
755 Schlern Oberbozenből nézve vizf — — 600.—
756 Tirol színezett rajz — — — — 1000.—
757 Szikratávíró állomás gouache — — — 500.—

Zádor István . III.-ik Szinyei kiállításon szerepelt.

AZ EST 1931. I 11.

BAJOR GIZI A »KRÉTAKÖR«-BEN. ZÁDOR ISTVÁN FESTMÉNYE A SZINYEI TÁRSASÁG KIÁLLÍTÁSÁN

nak ajtot.

Féltizenkettőkor éjjel megérkezett Szolnokra ifjú *Mocsáry*. Csomagjaival kocsiba szállt és apja lakására hajtatott.

Megérkezve a ház elé, lerakta csomagjait, *elküldte a kocsit és zörgetni kezdett.*

Egy óra hosszat zörgetett, hiába.

Végre kinyílt egy ablak. Az apa szólt ki rajta:

Megmondtam, hogy nincs itt helyed, eredj, ahová akarsz.

A fiú

szociáldemokrata párt követendő taktikájára és általános magatartására irányuló kívánságait és ennek következtében Garami Ernő lemondott a pártvezetőségben viselt tagságáról.

A szociáldemokrata párt vezetősége úgy határozott, hogy *a jövő héten Garami Ernő lemondásának ügyét és memorandumát az országos pártválasztmány elé terjeszti* és addig a pártvezetőségi tagságról való lemondást nem veszi tudomásul.

A szociáldemokratapárt vezetőségének köréből nyert információk szerint

Rádió-műsor

Magyar asszonyok náci-máglyán

VILÁG

1001. SZÁM * ÁRA 60 FILLÉR | Főszerkesztő SUPKA GÉZA DR. | 1948 OKTÓBER 2 * SZOMBAT

Két letartóztatás a mai FM-tárgyaláson

A szovjet-brit viszony megjavítását követelik angol munkáspárti képviselők

Ma déli külpolitikai beszámolónkból a világpolitikát továbbra is uraló berlini kérdés mellett elsősorban Trygve *Lienek* az UNO haderejére vonatkozó javaslata, a nyugati unióval kapcsolatos híranyag, *Zapotocki* csehszlovák miniszterelnök gazdasági vonatkozású nyilatkozata és végül, de nem utolsó sorban a moszkvai rádiónak *Magyarország politikai és gazdasági függetlenségéről szóló kommentárja érdemel figyelmet.*

Trygve Lie

az UNO főtitkára tegnap javaslatot terjesztett a közgyűlés elé 800 főnyi UNO-őrség azonnali felállítására. (A 800 főnyi fegyveres erő 300 kiképzett, állandó állományú személyből és 500 nemzetközileg toborzott önkéntesből állna.) Az őrség felállításának szükségességét Trygve *Lie* azokkal a tapasztalatokkal támasztja alá, amelyeket az UNO-bizottságok *Görögországban, a Balkánon, Koreában és főként Palesztinában szereztek.* Az UNO főtitkára hangsúlyozza, hogy a közgyűlésnek mélyrehatóan tanulmányoznia kell a többezer főnyi erős nemzetközi hadsereg megszervezésének kérdését is. Az UNO párisi közgyűlése egyébként most a bizottságokban folytatja munkáját.

A politikai bizottság tegnap kezdte meg az atomellenőrzés kérdésének megvitatását. Az első két felszólaló: *MacNaughton* (Kanada) és Warren *Austin* (USA) a Szovjetunió által júniusban megvétózott tervezet mellett foglalt állást. *Visinszki ma vagy holnap ismerteti a Szovjetunió álláspontját.* A *New York Times* katonai szakértője — mint az MTI jelenti — hangsúlyozza, hogy gondosan tanulmányozni kell a leszereléssel és az atomkérdéssel kapcsolatos szovjet indítványokat és megállapítja: »Őrizkednünk kell attól, hogy szilárd nemmel fogadjunk minden indítványt csak azért, mert a Szovjetunió terjesztette elő.« (Itt említhetjük meg, hogy az amerikai KP főtitkára közönséges koholmánynak bélyegezte az Amerikaellenes Tevékenységet Kivizsgáló Bizottságnak az atomkémkedésről kiadott jelentését.)

A biztonsági tanács

— mint egy párisi hivatalos jelentés közli — *hétfőn délután, greenwichi idő szerint 2 órakor összeül, hogy foglalkozzék a berlini válság ügyével.* (Berlint illetően figyelmet érdemel az a Telepress-jelentés, amely szerint *Howley* ezredesnek, Berlin amerikai parancsnokának utasítására a német főváros nyugati övezeteiben feltartóztatták a szovjet körzetbe élelmiszert szállító autókat és *az élelmet elkobozták.)* A moszkvai *Novoje Vremja* újabb nagy cikkben foglalkozik a berlini helyzettel és leszögezi, hogy »a nyugati kormányok felelősek a mostani helyzetért, *rajtuk múlott, hogy nem jött létre megegyezés*«. A szovjet folyóirat elsősorban *Bevint* támadja s a többi között így ír: »Bevin heves támadást intézett a Szovjetunió ellen, amellyel állítólag együtt akar működni. A beszámolóját követő vitában az angol parlamentben olyan módon rágalmazták a Szovjetuniót, mint azelőtt még sohasem. *Ez a háborús hisztéria megnyilatkozása.* A tények mutatják, hogy a már küszöbön álló négyhatalmi megegyezést azoknak a köröknek politikája akadályozta meg, akik minden módon igyekeznek a nemzetközi életben az erőszakosság és megfélemlítés légkörét megteremteni, *mint ahogy saját országukban megteszik.*

Brit

munkáspárti képviselők tegnap egy nyilvános gyűlés keretében éles hangon támadták *Bevint*, akinek legutóbbi megnyilatkozásairól *Hutchinson* képviselő azt mondotta, hogy *azokat akár Churchill is elmondhatta volna.* A gyűlés szónokai elsősorban a brüsszeli egyezményt támadták és *követelték a Szovjetunióval való kapcsolatok megjavítását.* A francia KP tegnap kiadott nyilatkozatában leszögezi: »A francia nép elítéli a szovjetellenes katonai tömb létesítését. A francia népnek a kezében vannak azok az eszközök, amelyekkel *elrorlaszolhatja a háborúra buzgolók útját.*«

Párisi MTI-jelentés szerint francia baloldali körökben éles hangon bírálják a nyugati unió nagyvezérkarának felállítását. Mint egy ma délelőtt érkezett jelentés közli, a nyugati unió tagállamainak fővárosaiban előreláthatólag már ma nyilvánosságra hozzák az öt ország hadügyminisztereinek párisi döntéseit. Világszerte nagy feltűnést keltett az a jelentés, amely szerint amerikai kongresszusi küldöttség érkezett Madridba és máris *tárgyalásokat folytatott Francóval.* A berlini rádió értesülése szerint Franco Spanyolországát rövidesen felszólítják, hogy *csatlakozzék a nyugati blokkhoz.*

A szovjet

rádió hosszú kommentárban méltatta a szovjet-magyar kapcsolatok jelentőségét, bevezetőül leszögezve, hogy »a Szovjetunió már fennállása óta *a kis- és középállamok függetlenségének és szabadságának védőmezőjeként lép fel*«. A kommentátor megállapította: »Az angol-amerikai terjeszkedők minden eszközt felhasználtak, hogy Magyarországot megfosszák a demokrácia vívmányaitól. Az angol-amerikai reakció összeesküvése azonban nem járt sikerrel, mert Magyarország gyökeresen megváltozott. *Az új népi demokratikus Magyarország független ország,* amely a Szovjetunió segítségére támaszkodik. Az a politika, amelyet a Szovjetunió Magyarország és a kis- és nagyállamok irányában folytat, a béke és együttműködés politikája, mert *hűen őrzi a népek szabadságát és függetlenségét.*«

Világhíradó:

Ma van 10 esztendeje annak, hogy megjelent *Sztálin* »A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja története« című műve, amely a Szovjetunióban eddig 208 kiadást ért meg, több mint 34 millió példányban. A szovjet- és külföldi sajtó egyaránt nagy cikkekben méltatja *Sztálin* művének óriási jelentőségét. *Ma van első évfordulója a kommunista és munkáspártok Tájékoztató Irodája megalakulásának.*

A román rádió éles hangon bírálta *Titoéknak Jovanovics* tábornok meggyilkolásával kapcsolatos kijelentéseit. A rádiókommentátor megállapította: »*Jovanovics*nak meg kellett halnia, mert kitartott a marxista, leninista elvek mellett és ragaszkodott a Szovjetunió iránti barátsághoz. *Ez olyan bűn az áruló Titoék szemében, amelyért halállal kellett lakolnia.*«

Zapotocki csehszlovák miniszterelnök kijelentette: »A csehszlovák gyáripar kétéves tervét teljesítették ugyan, de az életszínvonal nem emelkedett fel a kívánt mértékre«. A miniszterelnök közölte, hogy a mezőgazdasági termelés az előirányzottnak csak 50 százalékát érte el, majd leszögezte: »Mindenkinek biztosítjuk a jogot a munkához, de *ugyanakkor megállapítjuk a munka kötelezettségét is.*«

Togliatti, az olasz KP vezére felgyógyulása óta először jelent meg a képviselőházban. A ház elnökének üdvözlésére válaszolva kijelentette: »*A demokrácia lényege a türelem mások ideológiai meggyőződése iránt.*«

A pápa

mondása ékeskedik idézetként egyik laptársunk homlokán. »Arcvonalat a gyűlölet ellen«.

Nem érzünk jogot arra, hogy a római egyház fejének szavait önkényesen értelmezzük vagy magyarázzuk.

Célzatot sem akarunk nekik tulajdonítani.

Csak hazai vonatkozásban fűznénk hozzájuk megjegyzést, mert feltűnő hirdetésük is nyilván hazai célt szolgál.

A megbékélés gondolata minden tisztességes, jóakaratú ember agyában megfogamzik biztatás nélkül is.

Magunk nem egyszer voltunk szószólói a megbocsátás, az engesztelődés nagy erkölcsi parancsának.

Elitéljük és elutasítjuk az általánosítást. (Mindig és mindenben. Mert legindokoltabbnak vélt jogossága mellett sem lehet igazságos. Mindig különbséget tettünk nemcsak bűnösök és ártatlanok, hanem nagy és kis vétkesek között. Hirdettük, hogy a megtévesztett, alantas eszközökkel felizgatott, könnyen szédülő tömeg egyedei, ha ráeszmélnek tévelygésükre és hibáikra: a szeretet, a nagylelkűség támogatásával, a vezeklés tisztító szakaszán keresztül meglelhetik a becsületes emberek társadalmába visszavezető utat.

A szeretet, megbocsátás erényének gyakorlását nem szabad feltételekhez fűzni.

Ám a közéletnek vannak gyakorlati követelései, amelyeknek elhanyagolása súlyos következményekkel járhat az önvédelem jogos, sőt kötelező szempontjából.

Ne legyünk túlzottan igényesek.

Csak azt szeretnők, ha »a gyűlölet ellen küzdő arcvonal« csatája nem lenne elfogultan egyoldalú.

Észrevenné tehát, hogy suttogó hírveréssel a gyűlölet eredményének akarják feltüntetni a méltó és nagyon gyakran méltányos büntetést olyanok, akik a gyűlölet tengerét zúdították erre a szerencsétlen országra. Észrevennék azt is, hogy éppen akiket megbocsátásra ajánlanak: izzó gyűlöletet terjesztenek ma is. Gyűlölik a népkormányzat rendszerét, gyűlölik az elért eredményeket, gyűlölik a haladást, gyűlölik az emberi méltóságot, gyűlölnek mindent, ami megakadályozza őket abban, hogy zavartalanul folytathassák azt, amit uralmuk szégyenletes bukásával abba kellett hagyniok.

Ha az állítólag gyűlöletellenes arcvonal nem fordul ez ellen a gyűlölet ellen: ugyan kevés hadászati feladata marad.

A magyar zsidóság átképzése és átrétegeződése

„Nem kérünk a gyilkosok szabadságából, mert ez újabb Auschwitzhoz vezet"

A Pesti Izraelita Hitközség újonnan megválasztott képviselőtestülete csütörtök este tartotta a Sip utcai székházában első közgyűlését. Igen nagy érdeklődés előzte meg Stöckler Lajos elnök beszámolóját, amely kiterjedt a magyar zsidóság minden életmegnyilvánulására.

— Szervezeteinket — kezdte — akként akarjuk és fogjuk beállítani, hogy a népi demokráciával, amely nekünk a legteljesebb vallási szabadságot és általában a szabadságjogokat biztosítja, ellentétbe ne kerülhessünk. Az iskolák államosításával kapcsolatban az izraelita hitfelekezet ugyanolyan elbánásban részesül, mint azok az egyházak, amelyek az iskolakérdésben már megegyezést létesítettek.

— A magyar zsidóság

a népi demokráciát szolgáló építőmunkát

választotta követendő útnak. Minden lehetőt el fogunk követni, hogy csökkentsük azok számát, akiknek eltartásáról végső fokon a zsidóság lesz hivatva gondoskodni. Az új egzisztenciák létrehozásához az anyagi eszközöket is előteremtjük. Azokat, akik ilyenformán elhelyezkedni nem tudnak, de szakértelmük, rátermettségük alkalmassá teszi őket a termelőmunkába való bekapcsolódásra,

megfelelően átképeztetjük.

A magyar zsidóság a Jointtal karöltve már hónapok előtt megkezdte a termelő szövetkezetek megalkotását. Eddig nyolc ilyen működik, további hat van alakulóban, de ez mind kevés. Az átképzést és átrétegeződést a magyar zsidóság legsürgősebb feladatának tekintem. Elképzelhetetlen, hogy bárki is ne alkotóképességének és tehetségének száz százalékát bocsássa a magyar demokrácia rendelkezésére. Remélem, hogy a magyar zsidóság félreérthetetlen magatartást tanusít. A világ zsidóságának pedig tisztában kell lennie azzal, hogy nem kérünk abból a szabadságból, amelybe a gyilkosokat vonják be, nem kérünk abból a szabadságból, amelynek háborús bűnösök, népelnyomók, barbárok is részesei, mert

ez csak újabb Auschwitzhoz vezetne.

(Taps, helyeslés.) Külpolitikai magatartásunk nyilván helyes volt, mert kapcsolataink a nemzetközi zsidósággal a lehető legjobbak.

Stöckler Lajost beszéde után melegen ünnepelték. A képviselőtestület 14 szellemi kiválóságot: Bartos Gyulát, Bródy Ernőt, Császár Salamont, Fehér Lipótot, Hermann Lipótot, Liebermann Albertet (mint a volt hadifoglyok és munkaszolgálatosok képviselőjét), Peterdi Andort, Rosenák Miksát, Joe Schwartzot, Szücs Józsefet, Turán Pált, Turóczi-Trostler Józsefet, Zádor Istvánt és Zahler Emilt disztagsággal tisztelte meg.

Egyhangú lelkesedéssel főtitkárrá választották Domonkos Miksát.

Helyszíni közvetítés

Beszélő: Kristóf Károly

SZÍNHAZ SZEGEDEN

Hölgyeim és Uraim,

Szegeden vagyunk, az állami színház csütörtök esti évadnyitó előadásán. Az ember elképzelése a magyar vidéki színházról teljesen megváltozik, ha itt ül a nézőtéren. Vidéki? Nem. Színház, amelynek 380 tagja van s amely 6 millió (ezentúl 4½ millió) állami támogatást kap: messze kiemelkedik a »vidéki« keretből. Ez nívó és magas művészet.

A »Csongor és Tündé«-vel nyit a színház. A nézőtér nincs tele. Both Béla igazgató azt mondja, hogy a szegediek nem támogatják eléggé a színházat. (Ezen őszintén csodálkozunk. A szegediek büszkék lehetnek ilyen intézményre. Hatvanöttagú zenekar, hatvantagú kórus, balett!) Igazi forróság, lelkes hangulat csak akkor van, amikor a szervezett dolgozók ülnek a nézőtéren. Szép a nézőtér. Az erkély jobb 2-es páholyban Weiner Leó, a muzsika szerzője ül.

Gördülékenység, díszlet, zene, színpadi beállítás: egytől-egyig kitűnő. Balga (Ráp János) a legjobb férfi. Ilma a legjobb női szereplő (Rajnay Elly). Az Éj — Kiss Ilona, Both igazgató felesége. Szép, nemes hang. Az együttesből kiemelkedik még Bakos Gyula a kalmár, Benkő Miklós, a tudós alakítója. Az ördögfiókák is remekelnek. Gyönyörűen szól a zenekar Várady László fölényes karmesteri pálcája alatt. Még a zeneszerzőt is kitapsolják a függöny elé. Hát igen, érdemes volt eljönni. Túlméretezett személyzet? Lehet. De amit adnak: nem talmi ékszer.

Mennyi segélyt és előleget lehet a munkavállalóknak adni

A hivatalos lap a kormány rendeletét közli a munkavállalók részére adható segélyek és előlegek legmagasabb összegének megállapításáról. A munkáltató csak a rendelet és az Országos Munkabérmegállapító Bizottság megadta irányelvek szerint folyósíthat

egyszeri segélyt vagy a már teljesített munka értékét meghaladó egyszeri előleget.

A vállalatoknak költségelőirányzatukban külön keretet kell megállapítaniok a segélyek és külön keretet az előleg fedezésére. E keretek összege nem lehet több, mint az 1948 szeptember első napját megelőző hat hónapban segélyekre, illetve előlegekre fordított összeg egy hónapra eső átlaga. Az előleget minden esetben hat hónap alatt, egyenlő részletekben kell visszafizetni. A vállalat kérheti az előleg- és segélykeretösszeg felemelését.

A munkáltató a vállalata keretében működő jóléti intézmények fenntartásához havonként csak olyan összeget adhat, amely 1948 szeptember 1. napját megelőző hat hónapban ezekre a célokra kifizetett összegek havi átlagát nem haladja meg. Ez az összeg havonként és munkavállalónként 16 forintnál nem lehet több.

SPORTRUHÁK ballon-, átlátszó-, lódenkabát csak Sportruházattól Bajcsy-Zsilinszky-út 13. (Andrássy-út sarok)

DMC hímző-fonalak ERMA Teréz-krt 4

Ne kísérletezzen, használja rendszeresen a híres nagyenyedi Kovács-krémet.

FELEMELTÉK a lisztadagot

A GF tegnapi ülésén engedélyezte a finomliszt fejadag 1.2 kilóról 1.6 kilóra való felemelését. A GF engedélyével a MITART Budapesten lisztre váltja be az önellátó igazolványokat.

Nagybudapest téli élelmiszerellátásának biztosítására 800 vagon burgonyát, 60 vagón hagymát, 25 vagón vajat, 220 vagón savanyúkáposztát tárolnak.

A GF tárgysorozatán szerepelt egyéb kérdések közül különös figyelmet érdemel, hogy októberben 200 milió forintot fordítanak beruházásokra, az államháztartás keretében, hitel útján pedig 30 milliót teremtenek elő, ugyanerre a célra.

Az államháztartás egyébként továbbra is deficitmentes. Az államosított vállalatok 40 millió forint nyereségrészesedést juttatnak ebben a hónapban az államnak. Termelésük értéke a mult hónappal szemben 368 millióval, tehát több mint 30 százalékkal emelkedett.

A Gázművek október hó 5-én, kedden ismét megkezdi közkedveltségnek örvendő kedd—pénteki főzőbemutatóit. A gáz gazdaságos felhasználása és a gázkészülékek helyes kezelésének bemutatása mellett fűzés-sütés és élelmiszerek téli tartósítása terén is sok újdonsággal szolgálnak az előadók. A főzőbemutatók minden kedden és pénteken d. u. 5 órakor kezdődnek a Gázművek VI., Bajcsy Zsilinszky-út 3., I. em. alatti bemutató termében. Belépődíj nincs, ruhatár és kóstoló díjtalan. Ugyanitt október hó 4-től főzőtanfolyamok kezdődnek. Reform-konyha és minta főzőtanfolyam, stb. kezdők és haladók részére a nap minden szakában. Érdeklődés és beiratkozás d. e. 8—3-ig. Telefon: 226—073. (X)

Halálozás. Trojanovich Iván orvostanhallgató hosszas szenvedés után elhúnyt. Temetése okt. 2-án a rákoskeresztúri új temetőben d. e. 11 órakor lesz. Gyászistentisztelet lelki üdvéért 4-én, hétfőn reggel a Lehel-téri templomban. (X)

Meggyorsítják az útlevélkérések elintézését

Az útlevélosztály javaslatára — a Világ értesülése szerint — rövidesen új munkamódszert vezetnek be az útlevélkérvények elbírálásánál s ezzel nagyban meggyorsítják az útlevelek kiadását. A rendőrség különböző osztályai megvizsgálják, hogy a kérvényező nem követett-e el bűncselekményt és nem szerepel-e a bűnügyi nyilvántartóban? A kérvények elintézését ez a priorálás lassította. Felkérték a rendőrség illetékes osztályait, hogy a jövőben a priorálást gyorsabban végezzék.

Értesülésünk szerint a jövőben a kérvény beadásától számított 8 nap alatt mindenki kézhez kaphatja a kész útlevelét vagy indokolt esetekben az elutasítást.

Az espressóban csábtündér, a legénylakáson betörő volt

A Szent István-körúti *Margithíd pensióból* előállították a rendőrségre *Patak* Erzsébet 23 éves nőt, mert megállapították róla, hogy három hónapja sorozatos betörésekből élt. A legutolsó divat szerint öltözött és a Nagymező-utca és Szent István körút espressóiban ismerkedett férfiakkal. Később felment lakásukra, mint később kiderült azért, hogy terepszemlét tartson. Kipuhatolta, hogy a bérlő mikor nincs otthon. Alkalmas időben betört és a lakást kifosztotta.

Elmondotta a rendőrségen, hogy sokszor utcára néző ablakokon át csatornákon, háztetőkön át kellett menekülnie, de soha sem történt semmi baja. Kézitáskájában *Nagy* Istvánné, *Szabó* Erzsébet, *Kovács* Endréné névre szóló személyazonossági igazolványokat találtak. A zsákmányolt holmikat eladta és így havonta többezer forintot keresett. Letartóztatták.

Ezt hallottuk...

SZAKASITS ÁRPÁD, a magyar köztársaság elnöke csütörtökön este látogatást tett a Fészek-klubban. Politikusok — köztük Dinnyés Lajos miniszterelnök — írók, képzőművészek és a színésztársadalom ismert tagjai jelentek meg az elnök tiszteletére rendezett fogadáson.

●

ÓRIÁSBÉBI született a bécsi városi Semmelweis-klinikán. Az újszülött fiú súlya 6.100 gram.

●

A MÁRTIRHALÁLT halt dr. Kadosa Marcell ügyvéd hamvait díszsírhelyen helyezték el az izraelita hitközség. Ünnepélyes formában síremléket emelnek sírhelye fölé.

●

LÁSZLÓ RÓZSI színésznő, aki most ölti be 75-ik életévét, holnap a rádióban énekli a régi békeidők híres dalát: a »Mert a Bertám«. Ő mondta ki először a Heltai Jenő kitalálta »mozi« szót.

●

A HINDUK CSAK EGY feleséget tarthatnak — így határozott Madras parlamentje. Az intézkedés ezeréves tradíciót szüntetett meg. A mohamedánokat nem érinti a törvény.

AZ ÚTTÖRŐ VASUTASOK 381 négyszögöles telket kaptak Szödön a Duna partján egy ismeretlen ajándékozótól azzal, hogy üdülőt építsen az úttörőknek a MÁV.

●

A VILÁGHÍRŰ Delacroix francia festőművésznek egy névrokona tűnt fel, mint »ösztehetség«. Saint-Paul-de-Vence nevű kis francia faluban él Mme Delacroix, egyszerű parasztasszony. Tombolán nyert egy festékes dobozt és erre festeni kezdett. Véletlenül a faluba érkezett Tyrone Power és Clark Gable, megláttak a festményeket és 500.000 frankért megvásárolták. Mme Delacroix ezután elhatározta, hogy Párisban kiállítást rendez.

●

EDITH WYNNER, a nemzetközi békemozgalom egyik vezéregyénisége Budapestre érkezett és részt vett a Feministák Egyesületének Schwimmer Rózsa gyászünnepélyén. Felszólalásában kifejtette, hogy csakis a széles alapon felépített egységes világkormány tudja biztosítani az emberiség haladását a kultúra útjain. A gyászünnepélyen Benedek Marcel, dr. Balló Rudolfné, Gárdos Mária, Ágoston Péterné, Gergely Janka, Várnai Zseni és Friss Antal szerepeltek.

ÜGETŐ

Tipjeink a holnapi versenyekre: I. Lady, Hilda. II. Karin Silver, Parádé, Lizzie II. III. Repülő, Hegyes, Furcsa. IV. Versec, Öcskös, Fekete Péter. V. Jeanne d'Arc, Zsákmány T., Becsked fia. VI. Joli, Hévizy-idom., Hátha. VII. Meridian III., Jéke, Erzsók. VIII. (Juno), Hellax, Urania, Baba II. IX. Lajos, Pandur, Judit.

Lóversenyeredmények

A Gróf Károlyi Gyula-emlékversenyt a startnál kissé megkésett Pazar II. nyerte a végig vezető Broadway ellen. Az utolsó futamban Jeney idomításában két ló indult. Luna istállófogadással helyezetlen, a másik ló, Sárkány, a titkos tip nyert. Az ügetőn már nem lehet a közönséget istállófogadással félrevezetni. Ideje, hogy a lóversenyen is szüntessék meg ezt a fogadási formát. A futamok helyezettjei: I. Forgács (p), Bolero (1¼). II. Lurkó (6), Fidibusz (3). III. Phönix II. (4), Pityó (4), Lutri (10). IV. Pazar II. (8/10), Broadway (7/10). V. Mohamed (3), Zulejka (6), Furfangos (6). VI. Füstös (1¼), Babona (3). VII. Csipke II. (5) és Dudi T. (p) holtversenyben elsők, Sanghay boy (6). VIII. Alpár (2), Quasi (1½), Movita (6). IX. Lelenc (2), Gangster fia (p), Petárda II. (1½). X. Sárkány (5), Titike (2), Daisy (6).

A közeledő bánatnapok alkalmából örökítse meg mártirhalált halt hozzátartozói emlékét a Fiúárvaházban (VII., Vilma királynő-út 25.) emelt »Emlékezés Falán«. Felvilágosítás a fiúárvaház irodájában.

Házasság. Schwarcz Ernőné szül. Morgenstern Erzsébet és Schön Mór házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.) (X)

BOX II. o. CS. B. szombaton 6 órától Sportcsarnokban: Kistext-Szolnok, FTC—DVSC

Uj lemez

Irta Raggamby András

Csunya, barátságtalan októbervégi éjszaka volt. A hideg szél vadul nyargalt az utcákon és Bene feltűrt kabátgallérral, felhúzott vállal, szembehúzott kalappal feszült neki a szélnek, hazafelé igyekezve. A kis mellékutcában egy sötét kapualj enyhejéből egy nő lépett ki eléje:

— Jó estét! Hová siet?

— Köszönöm, — hárította el Bene — nem érek rá...

A nő tovább jött mellette:

— Jó, jó, attól adhatna egy cigarettát!

A hang kellemes volt, a nő alakja magas és karcsú, arca a távolabbi lámpa fényében rokonszenves. Bene megállt és anélkül, hogy kigombolkozott volna, elővette a cigarettatárcáját és megkínálta.

— Lesz szíves egy kis tüzet is... Talán itt a kapualjban, itt nem ér a szél...

Egy kis köpcös lány jött most feléjük:

— Van egy fölösleges cigarettád Ilona? — kérdezte.

— Én is most kaptam egyet ettől az úrtól.

A kis köpcös tovább ment, a nő pedig rámosolygott Benére:

— Csakugyan nem változtatta meg az elhatározását? — És Bene mosolygó fejcsóválására így folytatta: — Kár. Mert ma különösen jól jött volna...

— Miért különösen?

— Mert holnapután van elseje...

— Ja igen, a lakbér...

— Nemcsak a lakbér. Van egy kisfiam. Tizenegy éves. Szentendrén van intézetben. Ki kell fizetnem a havi ellátási díjat... A nő most egészen felélénkült: — Nagyon jó tanuló. A prefektus azt mondja, feltétlenül tovább kell taníttatni. Ő az egyetlen örömöm. Ha ő nem volna, már régen abbahagytam volna az egészet...

Most mintha megszégyelte volna magát a közlékenységéért, könnyedén felnevetett:

— De mit érdekli ez magát! Igaz? Tudja mit? Adjon legalább emlékül egy szerencseforintot!

Bene nevetett, benyult a nadrágzsebébe, kihalászott egy két forintost, odaadta a nőnek: — Tessék, itt van ceruzára a kisfiúnak; most pedig Isten megáldja!...

Aztán kilépett a kapualjból, újra nekifeszült a szélnek és mosolygva morfondált magában: Új lemez! Intézetben van a kisfiam. Nem rossz. Azelőtt azt mondták: apám huszárezredes volt, de engem elsodort az élet... Vagy: igazi úrilány voltam, de a vőlegényem elcsábított... Avagy: az apám mostohát hozott a házhoz és az elüldözött...

*

Enyhe, langyos nyári éjszaka volt, valahonnan Budáról hársfaillatot hintáztatott a meleg szél... Bene késő estig dolgozott az irodában és most boldog örömmel, elgondolkozva tartott hazafelé: kész a félévi nyersmérleg!...

Ahogy egy kis mellékutcán áthaladt, egy éjjeli pillangó lépett eléje:

— Jó estét! Hová siet? Adjon egy cigarettet.

Bene felkapta a fejét, körülnézett és felködlött előtte a pár hónappal azelőtti találkozás, ugyanitt, ugyanebben a mellékutcában. Ahogy körülnézett, a a lány azt kérdezte tőle:

— Keres valakit?

— Igen, — mormolta halkan tünődve Bene és most eszébe villant a neve is annak, akit keresett:

— Ilonát...

— Ilona? — mondotta vontatottan a lány és átszólt társnői felé: — Ismértek ti itt valami Ilonát?

Egy magas, vékony lány lépett feléjük:

— Ilonát? Várjon csak, azt a karcsú, magas, barna lányt?

— Igen — mondotta Bene.

— Ja? Az meghalt.

— Meghalt?

— Igen. Volt neki egy kisfia itt valahol Pestkörnyéken intézetben. A kisfiú télen megfázott, tüdőgyulladást kapott és ráment... Ilona akkor az mondta, nincs tovább értelme az egésznek és bevett valami luminált vagy veronált, vagy valami ilyesfélét... És agyő!

Bene némán meredt maga elé. A lány most egészen melléje lépett és szinte az arcába duruzsolta: — Közelebbről ismerte Ilonát? Azt mondják, hasonlítok hozzá.

De Bene ezt már nem hallotta, megindult... Szegény Ilona...

A BIEDERMEYER PILVAX-BAN TASSY TAMÁS ZONGORÁZIK: A 8 FORINTOS TELETÁL ROSTONSÜLTEKRŐL BESZÉL EGÉSZ PEST-BUDA

UTE-pálya Újpest, Megyeri-út
Október 3-án, vasárnap délután 3 órakor
MAGYARORSZÁG-AUSZTRIA
válogatott mérkőzés az Európa Kupáért
Előtte 1 órakor: BUDAPEST-VIDÉK ifjúsági válogatott
Előtte 12 órakor: PEST-PESTKÖRNYÉK kölyök válogatott mérkőzés
Jegyek elővételben: az MLSZ székházában (Budapest V. Vadász utca 31) és a szokásos elővételi helyeken kaphatók

Zádor István, a Lipótvárosi Kaszinó díjának nyertese, született 1882 jan. 13-án Nagykikindán. Középiskoláit Budapesten végezte és az érettségi vizsga letétele után bankhivatalnok lett. Hivatalnokoskodása utolsó éveiben esti aktkurzusra járt Vajda Zsigmond, majd Szablya-Frischauf Ferenc festőiskolájába. 1906 őszén a hivatalnoki pályát otthagyta és Párisba ment, hogy kizárólag festészeti tanulmányainak élhessen. Az Ecole des Beaux Arts-ban Gabriel Ferrier atelierjében dolgozott. Később Th. A. Steinlennek is tanítványa lett. Párisban a nyári hónapok kivételével 1909 tavaszáig tartózkodott. 1908 nyarát, mint a Kohner-féle művészeti ösztöndíj nyertese, Szolnokon a művésztelepen töltötte. 1909—10-ben Olaszországban művészettörténeti tanulmányokkal is foglalkozott. A Szépművészeti Múzeumban rézkarcain, litografiáin és «Hegedüs

Gyula arcképe» című ceruzarajzán kívül «Interieur zöld fallal» című olajfestménye függ a Múzeum modern képtárában. «Porcellánok vörös fal előt» című képét 1913 tavaszi kiállításán a Képzőművészeti Társulat vásárolta meg a torontálmegyei kulturpalota számára. 1913—14. téli tárlaton őfelsége a király számára vették meg «Ebédelő sarok a gödöllői királyi kastélyban» című képet. 1912. évi grafikai kiállításon nyerte el Mikszáth Kálmán műveihez készült illusztrációival az I. állami illusztráció-díjat, 1913—14. téli tárlaton pedig «Őfelsége dohányzó szobája a gödöllői királyi kastélyban» című olajfestményével a Lipótvárosi Kaszinó 1000 koronás díját. Első művészi sikerét 1901-ben érte el, mikor a «Művészet» borítékrajz pályázatán a második díjat kapta.

1894:IV. 142.

Dep. wj. 35 k.
A. 283.

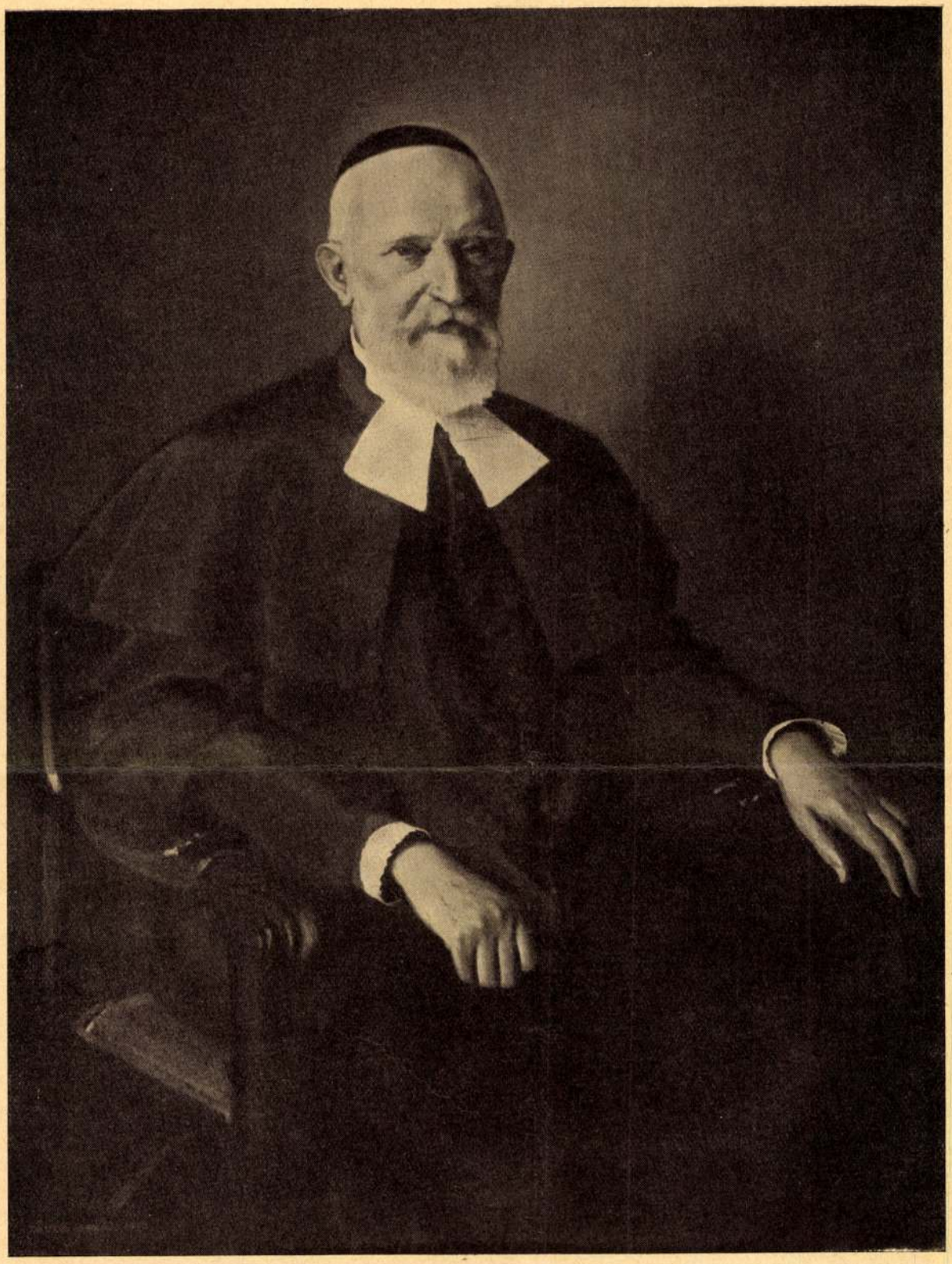

Löw Immanuel

Zádor István olajfestménye, amelyet a szegedi hitközség a 80 éves jubileum alkalmából a Magyar Zsidó Múzeumnak engedett át

A Mult és Jövő 1934 januári műmelléklete

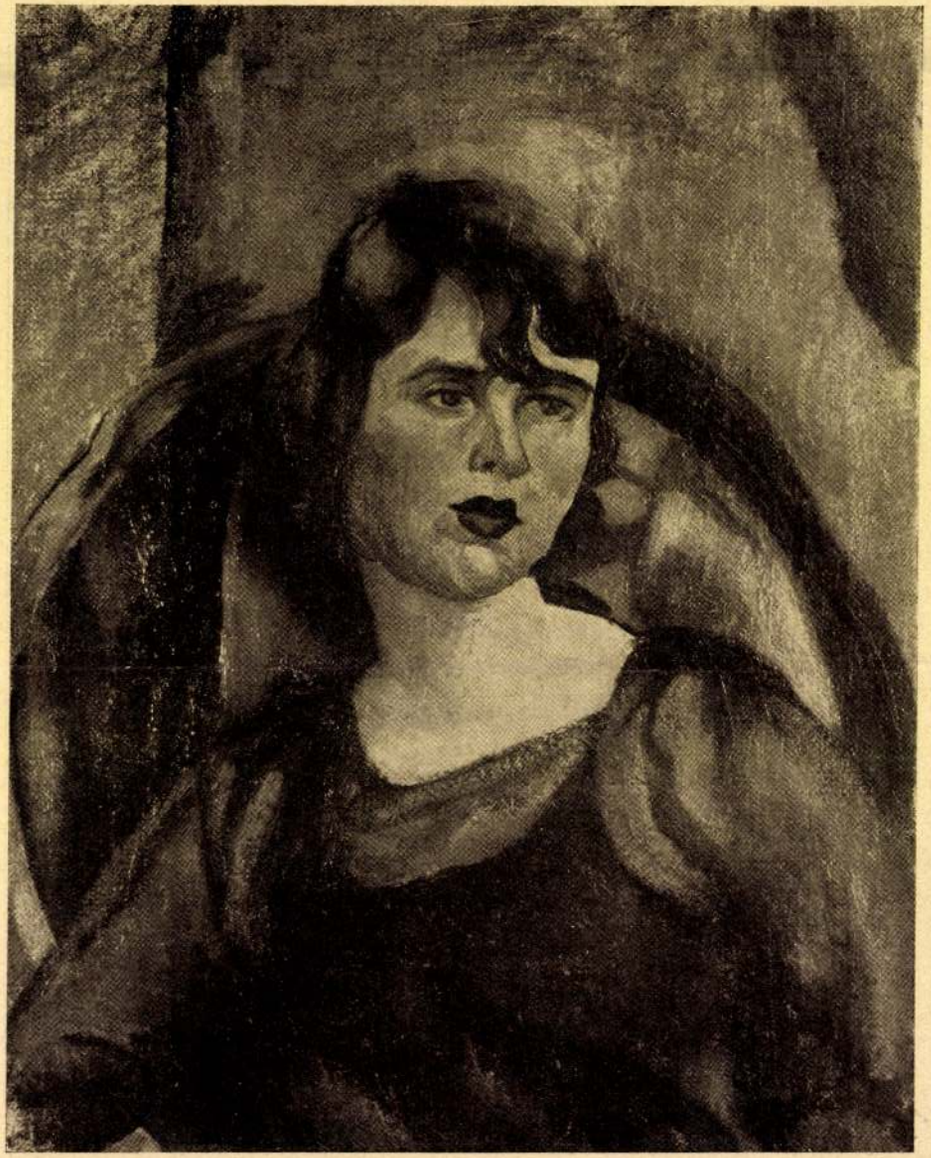

Perlrott Csaba Vilmos: B. M. úrnő arcképe

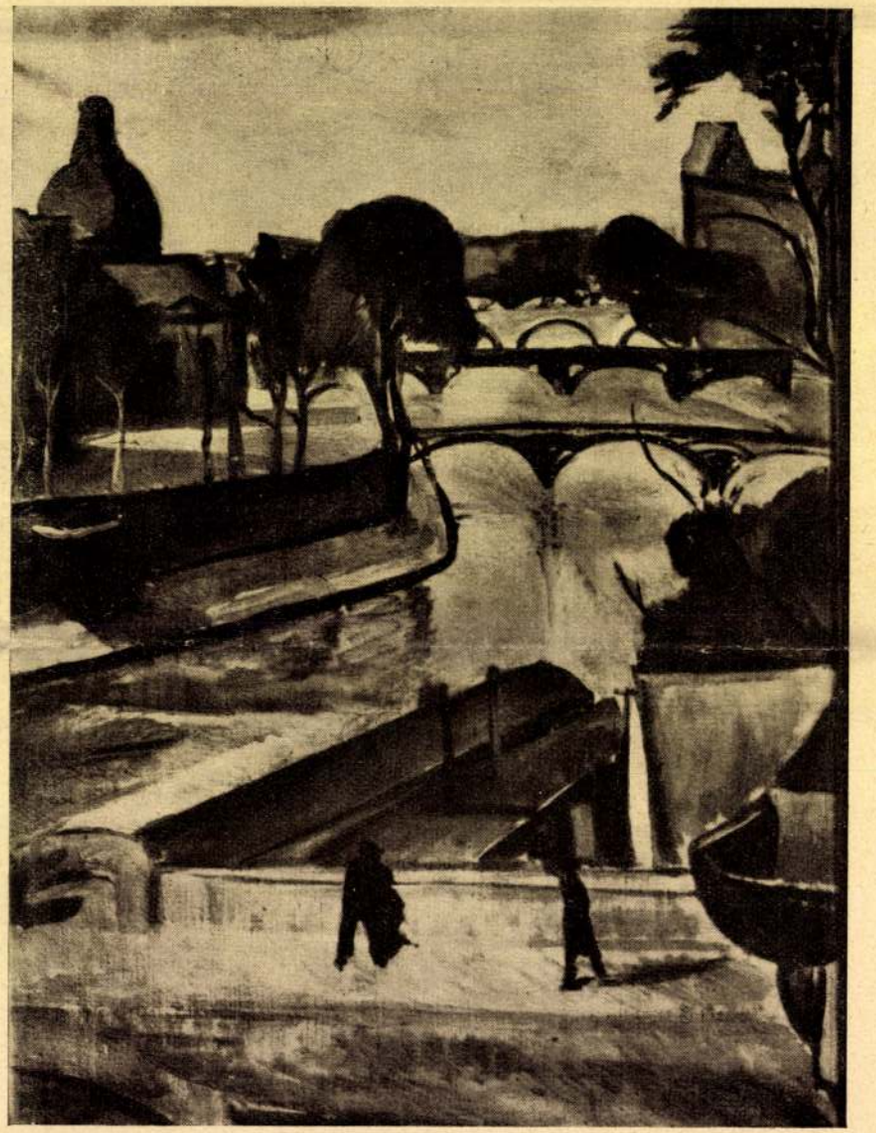

Perlrott Csaba Vilmos: Párisi hidak

Zador Zoltán

DR FÜRST ALADÁR: LÖW-EMLÉKEK A ZSIDÓ MÚZEUMBAN

Január 20-án méltán ünnepet ül a hazai zsidóság és az európai tudományosság. Löw Immanuel épúgy nagy alakja a szónoklat nemes művészetének, Mestere a válogatott magyar szónak, amint mértékadó tekintély a botanikai kutatás és a héber nyelvészet terén. De legnagyobb mégis mint ember. És ha igaz, hogy nagy emberek kis cselekedeteikben is nagyvonalúak, akkor nem fog ünneprontásnak tűnni, ha abból az alkalomból, hogy a nagy férfiú Isten kegyelméből szerencsésen felgyógyult és friss, alkotó erőben elérte 80. születésnapját, azzal állok be tisztelőinek, hódolóinak táborába, hogy felsorolom, mit tett Löw Immanuel eddig a Zsidó Múzeumért. Kiegészítésül hozzáfűzöm még, milyen más emlékei találkoznak a Löw-családnak ebben a gyüjteményünkben.

Midőn tavaly a Zsidó Múzeum újabb megszervezése megkezdődött, Löw főrabbi volt az elsők egyike, kik az ügy iránt érdeklődtek és adományaikat a nemes célra felajánlották. Jelen volt most egy éve a megnyitás ünnepélyén és azóta is alig mult el hónap, hogy egy-egy értékesebb relikviával vagy egyéb érdekességgel fel nem keresett volna bennünket. Intézményünk szíve ügyévé lett.

Elsősorban nagyhírű édesapja, a magyar zsidóság történetében korszakos jelentőségű *Löw Lipót* emlékét kívánta megörökíteni a Történeti Arcképcsarnokban, mikor dr. *Patai* József útján elküldötte művészi ábrázolású portréját, valamint klasszikus szépségű síremlékének a fényképét. (Fehér márványmodellje már előbb a bécsi zsidó múzeum birtokába került.) Majd Löw Lipót könyvtárának három vegyeskötetét kaptuk, bennük a kongresszusi időkre vonatkozó vagy 50 füzet és nyomtatvány, melyek nagyrészükben *ma már ritkaságok*, a történelmi kutatás becses forrásművei. Löw Lipót sokoldalú, gazdag irodalmi munkásságát három brosura képviseli históriai vitrineinkben. Még németnyelvű, egy Nagykanizsán V. Ferdinánd születésnapján mondott szónoklat, 1843. Már négy évvel később kiadja az első magyarnyelvű zsidó folyóiratot: „A Magyar Zsinagógát", Pápa, 1847. Első és egyetlen megjelent füzetében a pápai templom felavatása alkalmából tartott négy beszédét közli, valamint híres felhívását, melyben a Szentírás magyar fordítására szólítja fel a zsidóságot.

Személyes emlékei közt mutatós az a fekete, bársonykötésű, aranyos préselésű díszkötet, melybe *Schiller* Frigyes, „sz. kir. Buda fővárosi polgár és őrmester" gyüjtötte össze József nádor elhalálozása alkalmából az országos gyász lojális megnyilatkozásait, köztük Sváb Löb és Löw Lipót németnyelvű nekrológjait is. Mint apja példányát küldte el nekünk nővére hagyatékából Löw Immánuel. A nádor halálával függ össze két köszönő levél, miket István nádor és Mária Dorottya főhercegnő intéztek a kondoleáló pápai hitközséghez. Érdekes Löw Lipót nagykanizsai német rabbilevele és pótszerződése 1841-ből, valamint egyik Pápán kiállított bizonyítványa (1849), mely szerint a szolgabíró felszólítására egy csornai zsidó „a szokásos szertartások szigorú megtartása mellett általa elhiteleztetett." Két közlésre érdemes, Löw Lipóthoz írott levél Bacher Vilmos ajándékából került a Múzeum birtokába. Wenzel Gusztáv, a pesti egyetem történész tanára, az egyikben a hazai történelem zsidó kútfőiről, valamint Szerentsés Imréről nyilatkozik Löwnek, a másikat 1860. x-er 20-án 1½ órakor reggel írja, hazajövet egy zsidó „testvéri ünnepélytől", melynek lelkes hangulatában, úgylátszik, neki is fel kellett szólalnia. „Nem tagadhatom meg magamtól, hogy IV. Béla király emlékére, ki első a magyar zsidóságnak privilégiumot adott, poharat ne emeljek. Vegyje ezirán Ön, kiben én a magyar zsidóságnak egyik fődíszét tisztelem, örömöm nyilatkozatát, hogy elvégre tán legközelebb mindazon akadályok el fognak háríttatni, melyek eddig a keresztények és zsidók hazánkbani egyetértésének ellentálltak." — Tempi passati... Löw Lipót elhúnytakor a szegedi hitközség könyvben gyüjtötte össze a „Gyászjelentések" hosszú sorozatát (Rothfeld Richard ajándéka). A temetési gyászszertartásban olvassuk Löw Immanuel megható „Búcsúszavait" is, az akkor még papjelöltként szereplő ifjúnak tán első nyilvános szónoklatát. Az egész Löw-familia bensőséges, családi érzését, egyúttal magas kultúrnivóját szépen tükrözteti az a kalligrafikus betűkkel megírt francianyelvű újévi köszöntő, melyet az akkor hétéves Tivadar gyerek intézett szüleihez: Szegedin, le 29. Elul 5625.

Ám Löw Immanuel érdeklődési köre nem terjed pusztán a családi ereklyék szük határáig. Figyelemmel kiséri a mult század országos mozgalmait és eljuttatja pl. hozzánk az Izr. Magyar Egylet egyik jellegzetes levelét Goldfahn Károlyhoz, 1863. ápr. 14, azonkívül a pesti izr. Mintatőtanoda első tíz esztendejének Értesítőjét 1867-ből, mely Lederer Ábrahám szerkesztésében sok ma elfelejtett adatot tartalmaz zsidó tanítóképzőnk ősének és az akkori közélet számos kitünőségének multjából. Másfelől erősen foglalkoztatja Löw I. esztétikai és históriai érzékét a templomépítés művészete, melynek hisz Magyarország leggyönyörűbb zsinagógáját, a szegedit, köszönhetjük. A felavatása alkalmával (1903. V. 19.) veretett emlékérmen, mely plakett-tárlónkban két példányban látható, joggal szerepel Vásárhelyi Izsó és az építész, Baumhorn Lipót neve mel-

Rachab védelmébe veszi a bálványimádás ellen prédikáló apját (Habimah)

lett Löwé is. Múzeumunk számára megszerzi Budapest első „Chor-templomának" éppen 100 év előtt készült rendkívül értékes, színes metszetét, melynek interiőrje érdekes utánzata a bécsi Seitenstättergassei templom akkoriban sokat csodált belsejének. Előkelő ízlésű karzata és oszlopzata tudvalevőleg ma is megszemlélhető még az Orczy-ház egyik, jelenleg üresen álló, hatalmas helyiségében. (Mai és régi képe a Mult és Jövő 1933. évi májusi számában.) A Dohány-utcai templom felavatását ábrázoló egyik metszetet Löw főrabbi adományozta a Múzeumnak, úgyszintén az új templom használatára készült „Israelitische Sabbath- und Festgesänge egyik példányát, melynek javított kiadásával az akkor még Stettinben működő dr. Meisel főrabbi mutatkozott be először a pesti közönségnek, 1859.

Löw Immánuel gyüjtögeti hazánk egyéb zsinagógáinak látképeit is; ebbeli gazdag sorozatainkat épen ezidőszerint tanulmányozza több neves építészünk stílusfejlődés szempontjából. Az új szegedi templom nemzetközi nevezetességű díszablakainak fényképét természetesen szintén megkaptuk, sőt újabban tulajdonunkba jutottak ezen ablakok eredeti kartonrajzai és tervezetei is, melyek összeállításában — uti figura docet — Löw főrabbi tervező előírásának ugyanannyi része van, mint a kivitelező művésznek, Róth Manónak. A „Programm"-nak szinte minden lapján olvashatjuk Löw jellegzetes kézírású utasításait, melyekben nemcsak az egyes szentföldi vagy szimbólikus növények ábrázolására vonatkozólag nevezi meg a megfelelő szakmunkákat (egy csomó pontos kópia a kötetünkhöz van mellékelve), hanem a zsidó rítus közismert tárgyait, kegyszereit is csak elsőrangú tudományos művek (képünkön pl. Cyrus Adler, Strausz, Grunwald) alapján engedi lemásoltatni. Arany János módjára megköveteli mintegy az „epikai hitelt". Az egész mű a művészi és tudós inspiráció együttesének valóban ritka dokumentuma.

És aki átfogó szellemével emígy otthonos a zsidó kultúra mélységeiben, szépségeiben, az nem restelli a chanukai „trendelit" sem, mint a zsidó folklore egyik bájos játékszerét és elküldi nekünk a négy kezdetleges faducot is, melyekbe tán saját gyermekei vagy testvérei vésték be annakidején a négy sorsot jelző betűt és összekötözvén őket, beléöntötték primitív kanállal a forró ólmot.

A felsoroltakon kívül dísze lesz képtárunknak Löw főrabbi művészi arcképe is, melyet a szegedi hitközség a jelen jubileum alkalmával kíván felajánlani a Zsidó Múzeumnak. Elvünk értelmében persze akarjuk hinni és remélni, hogy a festmény nálunk csak sok-sok esztendő mulva, egy boldogabb utókornak fogja hírdetni Löw Immanuel halhatatlanságát.

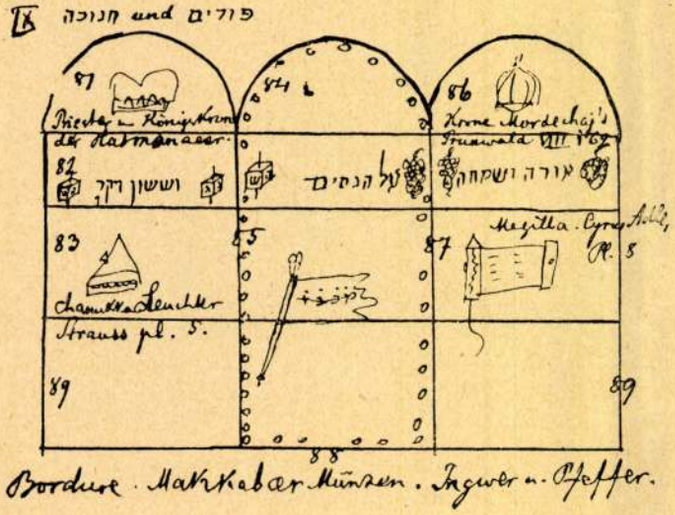

TOLLHEGYRŐL

BLEYER JAKAB PROFESSZOR

A minap elhunyt *Bleyer* Jakab, egyetemi tanár és volt miniszter, nem állt éppen a feltétlen zsidóbarát hírében. Mégis ő vezette be németnyelvi szemináriumában a zsidótárgyú doktori disszertációkat, melyek sorozatában kimutattatta a kezdetben németül, majd magyarul író zsidó írók nevezetes szerepét a honi irodalom és műveltség fejlesztése körül. Bleyer prof. különösen büszke volt ezekre a tudományos dolgozatokra és — íróikra. Egy ízben egyik zsidó tanítványa olyan kiváló írónk monografiáját írta meg, aki később — családi okokból — kitért. Bleyer ebben a férfiban is a zsidóság dicsőségét látván, egyik előkelő zsidó politikusunkhoz fordult, tegye lehetővé az értékes disszertáció megjelenését. Az illető, kinek családja éppenséggel nem mondható renegát-mentesnek, azzal tagadta meg a kérést, hogy kitért zsidó őt nem érdekli. Bleyer prof. azonban nem nyugodott, személyesen vette nyakába a várost, járt és kért mindaddig, míg együtt nem volt a nyomdaköltség. Ime, vannak még chaszidé umóth hoólam és nem salak mind, ami nem fénylik.

HARC A BIBLIA KÖRÜL.

Azaz harc az „Ó-testamentum" körül. Ezt szeretnék megdönteni, hogy „gleichschaltolt" legyen a vallás — mint tiszta *árja* szerzet, amiben a zsidóknak semmi része nem volt. De ezen a téren is az történt, amit a Talmud oly bölcsen mond: „Mihelyt engedély adatik a pusztítónak, nem tesz többé különbséget." Az Ótestamentumon kezdték és az Újtestamentumon folytatták. Az új német keresztény egyház már nem elégedett meg azzal, hogy destruálja az Ószövetséget, hanem hadat üzent Jeruzsálem után Rómának is. Mégpedig Wotan és a többi pogány germán istenek nevében. Itt azonban nem volt olyan könnyü a „végelbánás", mint a zsidókkal. Erre már megszólalt a „vallásos lelkiismeret" és 3000 pap emelte fel tiltakozó szavát a hitrombolás ellen. Most már akadt egyetemi tanár is nem egy, aki mint Stübe leipzigi professzor, védelmébe vette — nem a zsidókat — de leginkább a zsidók bibliáját. Hogy az Ó-testamentum, mint irodalmi alkotás, mint erkölcsi ősokmány és mint legmagasabb művészi dokumentum a legfőbb szellemi kincset adta az emberiségnek. „Nincs még egy irodalmi mű, amely a hatás szélességében és mélységében hozzá hasonlítható volna." „A kereszténység saját szentírásaként vette át az Ó-testamentumot, amely az egész emberiség kincse lett." Izráel Bibliáját tehát már lehet nyiltan megvédeni, csak Izráel népe marad még egyelőre védtelen a Harmadik Birodalomban.

KITÖRÖLTÉK A NAPTÁRBÓL A ZSIDÓT.

Egyik legújabb német rendelet szerint a nyomdát utasítást kaptak, hogy a náluk készülő naptárakból ki kell törölni a zsidó dátumokat és ünnepeket és böjtöket, a heti szidrákat és haftorákat. A tendencia félreérthetetlen. De a katasztrófa ebben az esetben nem olyan nagy. Sokkal súlyosabb baj, hogy maguk a zsidók törölték ki naptáraikból és életükből a zsidó dátumokat és zsidó vonatkozásokat.

„NEM-ÁRJA KERESZTÉNYEK" KARÁCSONYÜNNEPE.

„Weihnachtsfeier für nichtarische Christen" — így hirdették a német lapokban külön karácsonyi ünnepüket a „nem-árja" keresztények, vagyis a kitért zsidók, akiket a Harmadik Birodalom volt hitsorsosaikkal egy rangba helyezett. Egy német zsidólap szerint, külön elfüggönyzött teremben meaculpáztak, miután már csak egyesek emlékeztek az „Osamnu, bogadnu" héber szövegére, aztán meggyujtották a Chanuka-mécseseket, ahogy azt apáiknál látták és sírtak, sírtak...

Mult és Jövő 1934 jan. 17

Zádor István

K

ZÁDOR ISTVÁN: DR. JUHÁSZ ANDORNÉ

Képzm. Társ. 1927/28.

Déli kiáll. Cat.

PONGRÁTZ KÁROLY: ZAGYVA MENTÉN

Zádor István: Bajor Gizi a „Krétakör"-ben.

Czencz János: Három kislány.

Zádor István

KMTárs. A nő a művészetben
1936.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA-U. 8. TELEFON: 82-1-22.

PEKÁRY ISTVÁN

ÉS

ZÁDOR ISTVÁN

festőművészek

kiállitása

a

SZÉPMÜVÉSZETI KIÁLLITÁSOK HELYISÉGEIBEN

Nyitva: 1933 március 19-ikétől — március 29-ig naponta 9—6 óra között.

Ünnepnap 2 óráig.

PEKÁRY ISTVÁN

született 1905-ben Budapesten. 1923-tól a Képzőművészeti főiskolán Rudnay Gyula növendéke öt évig. 1927 óta szerepel budapesti és külföldi kiállításokon. Négy izben nyeri el a Szinyei Merse Pál Társaság kitüntető, illetve dicsérő oklevelét, majd 1932-ben ugyanezen társaság Nemes Marcell-féle utazási ösztöndíját. 1931-ben New-Yorkban „Temetés" cimü képét megvásárolják a College Art Association állandó kiállitása részére. 1933-ban a milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállitásra állami megrendelésre négy képszőnyeget készit.

ZÁDOR ISTVÁN

festőművész, szül. Nagykikindán 1882-ben. Három évig a párisi École des Beaux Arts, egy évig a firenzei akadémia növendéke. Grafikát Steinlennél és Auguste Leroux-nál Párisban tanult. Mint hadifestő a Leipziger Illustrirte Zeitung illusztrátora. Egy müncheni kiadó megbizásából 100 rézkarcot készitett német városokról, majd Olaszországban, Egyptomban és Palesztinában tett tanulmányutat.

Műveiből vásároltak a budapesti muzeumok, Wieni Albertina és Heeresmuseum, a brüsseli muzeum, a londoni British Museum, a római Museo Nationale és a Galleria delle Stampe, a tokiói császári muzeum.

Művészeti dijai: az állami kis aranyérem, az állami első grafikai dij, a Lipótvárosi Casino dija, a barceloniai nemzetközi kiállitás ezüstérme és a monzai nemzetközi kiállitás Mention Honorableja.

A Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete elnöke, az Orsz. Magy. Képzőművészeti Tanács, a Szinyei Társaság és több művészeti egyesület tagja.

PEKÁRY ISTVÁN MÜVEI:

Olajfestmények:

1. Falu
2. Templomdomb
3. Három lány
4. Parasztpár
5. Virágok
6. A kisasszony
7. Juhász

Képszőnyegek:

1. Szent család
2. Angyali üdvözlet
3. Menekülő szt. család

} A milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállitás anyagából.

4. Háromkirályok
5. Huszár Magánt.
6. Madonna gyermek Jézussal Magánt.
7. Legény
8. Ádám Éva II.
9. Lány és legény
10. Huszár
11. Juhász
12. Lovas főur
13. Szegénylegények
14. Juhászbojtár Magánt.
15. Parasztpár

Képszőnyegtervek:

1. Háromkirályok Magánt.
2. Menekülő szt. család „
3. János vitéz „
4. Ádám Éva I.

A milanói V. nemzetközi iparművészeti kiállitásra készülő képszőnyeg terve

5. Várkastély
6. Falu I.
7. Végvári vitézek
8. Ádám Éva III.
9. Betyár
10. Vitézek
11. Krisztus
12. Juhászok
13. Haramia
14. Ménes
15. Falu II.

ZÁDOR ISTVÁN MÜVEI :

1. A kölni dóm
2. Az Elba Hamburgnál
3. Zagyvaparti házak Szolnokon
4. Visegrád
5. Csejte vár romjai
6. Damaskusi kapu Jeruzsálemben
7. Ábrahám sirja Hebronban
8. A beckói vár
9. Coburg vára
10. Keresztelő Szent János sirja Samariában
11. A Sultan Valide Djami Konstantinápolyban
12. A templomtér Jeruzsálemben
13. Memphis
14. A Dávid-utca Jeruzsálemben
15. Vár a Rajnán
16. Herodes kapuja Jeruzsálemben
17. Nápoly és a Vesuv
18. A judeai sivatag az Olajfák hegyéről
19. A safedi zsinagógában
20. Rachel sirja a bethlehemi uton
21. A braunschweigi oroszlán
22. A gizehi pyramisok
23. Goslar az 1000 éves város
24. A görög szinház Taorminában
25. A Neckar bidja Heidelbergben
26. A várhegy
27. Sárkányeregetők

Zádor István

Színházi Élet

1936. 20 sz. 29. l.

Zádor István: Barna Zsigmondné

mint a kivitel, de kétségtelen, hogy nem a művészetekben való esztétikai szépséget szolgálták, hanem ideológikus nyugtalanságot akartak előidézni, mint az ugyancsak ezekből a manifesztumokból is kitetszik: „Hogy Olaszország olyan legyen szigeteivel, mint egy Dreadnaught flottillájával, a nagy, hódító Itália srapnelljei mintázzanak az ellenség soraiban tömegeket".

Minderről a futurizmusról csak azért van szó, hogy egy ilyen áramlatot anélkül, hogy jó- vagy rosszhiszeműségéről ítéletet mondanék, megvilágítsam.

Egy másik művészi áramlat a gépesztétika. Itt nem a srapnellek pusztítanak a koponyákban, hanem a sebesen vágtató autók. Ez az áramlat is napirenden van, művészek és írástudók is igen felületesen, mint valami divatos slágert, megfontolás nélkül dobják be a művészetekkel lelkesen, de némi tájékozatlansággal foglalkozók közé.

Hogy az emberi értelem, a szellem szárnyalása, az ízlés fejlődése, a művész alkotása miért változzon meg, vagy jusson hatása alá annak a 100 kilométerrel vágtató autónak, amelyet va-

Foto Filmiroda.

Zádor István: Feketekalapos hölgy
A II. Nemzeti Kiállításról.

Képzőművészet
1934. 101. l.

laki accelerál, előttem, mint mondám, teljesen érthetetlen. Igaz, egy-egy vasutiállomáson végig robogó gyorsvonat lokomotívja megrendítő hatású lehet, de ezen hatalmas benyomás elmúlása után nem-e önkéntelenül merül fel az emberben az az ösztönös kérdés: mi is ez az erő, amely mozgatja és amely ilyen szédítő sebességet vált ki ebből a vasszörnyetegből s itt a disztingválni tudó gondolkodás eredményeképpen arra a megismerésre jutunk, hogy valaki egy természeti erő titkát ismerte fel s azt az ember szolgálatába hajtotta.)
Ezt az autót vagy mozdonyt az emberi értelem teremtette meg. De nem akkor, amikor a konstruktor összeállította, hanem amikor a gázok dilációjának törvényét (Gay Lussac) megállapították, ami bármi nagy teljesítmény volt, nem volt művészi alkotás.

Foto Filmiroda.

Iványi Grünwald
A II. Nemze

Benne ülni egy száguldó autóban, pláne vezetni, nem alkalmas a szellem szárnyalására. Vigyázni közlekedési szabályokat benemtartó falusi szekerekre, disznóra, libára, még akkor is tompító hatású, ha valaki a világ legedzettebb sofőrje. Egy hegyormon szép kilátással, fenyőillattal, tavaszi, őszi, vagy téli hangula csendjében, illatában, színezettségében, a lelki szárnyalásra több alkalom van. Ha csak két kilométert óránként, avagy egyáltalában nem járok, hanem ülök, akkor ugyancsak érzem annak a negyszerű francia bölcsnek a mondását: „Oh chère paresse, mére des arts et des belles pensées". Az utóbbi években mindgyakrabban hallani ezzel a rohanó autóval argumentálni a „gépesztétika" mellett. Vannak akik aeropikturát is emlegetnek, de szerencsére a művészetet nem soffőrök és nem is pilóták, hanem

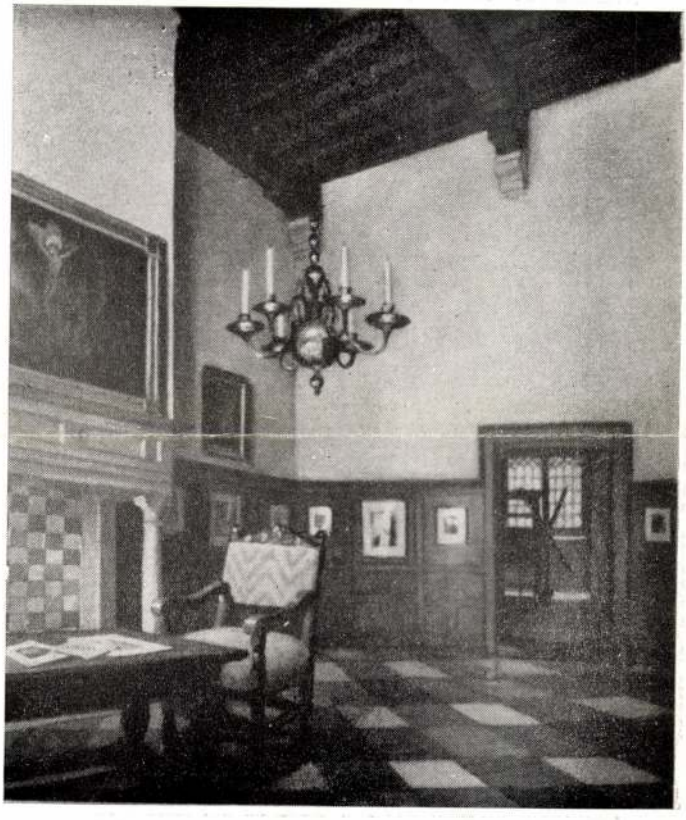

Zádor István : Rembrandt amszterdámi házában.

Nemzeti Szalon 1940. jan. febr. -
Szinyei Társ. -
VII. kiáll. -

Szüle Péter: Rossz hírek.

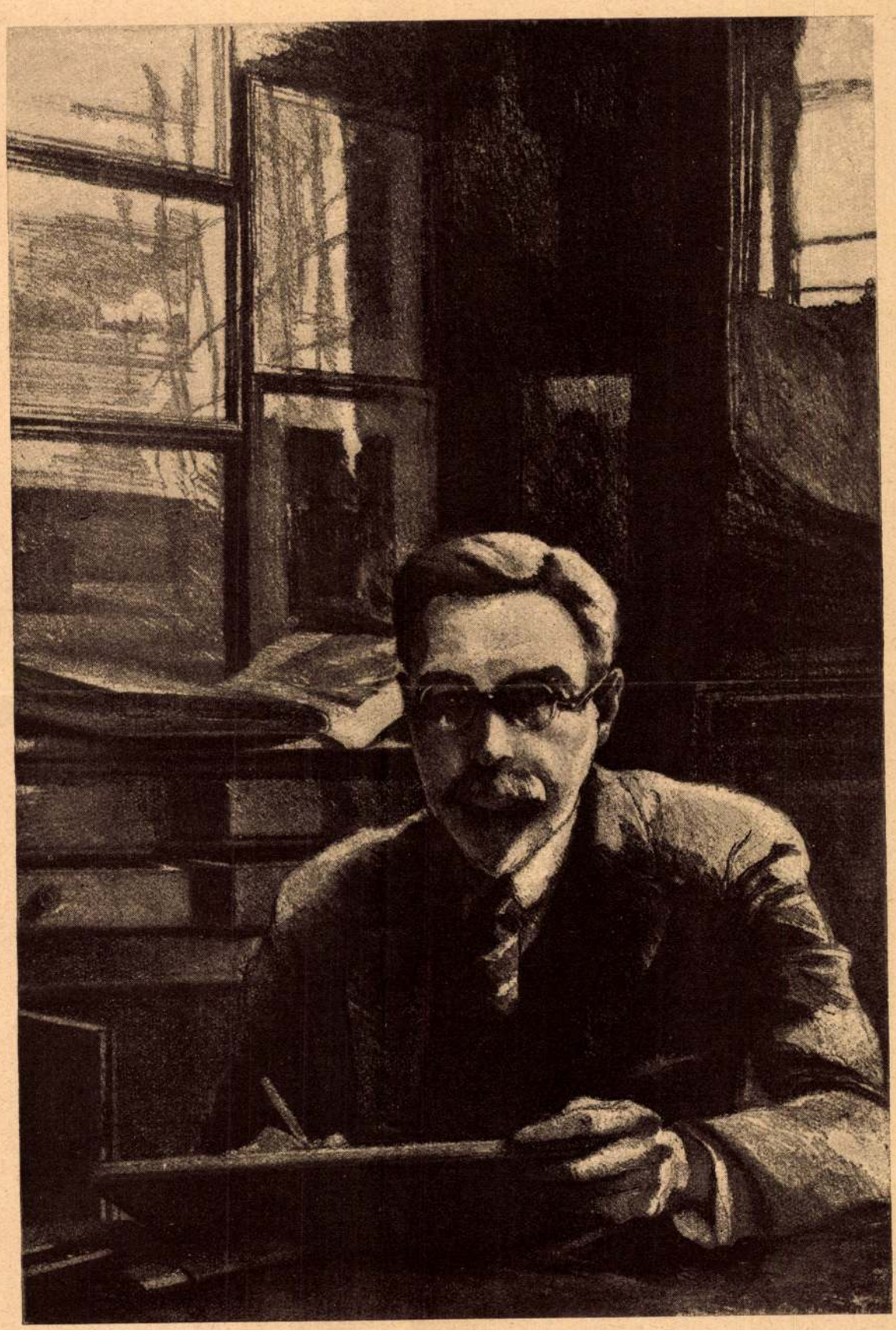

ÖNARCKÉP — ZÁDOR ISTVÁN — SELBSTBILDNIS

ZÁDOR ISTVÁN: FEKETE KALAPOS HÖLGY

Nemz. Képz. Kiáll
1933

Zádor István

K

ABA NOVÁK VILMOS: MÁTRAI FALU

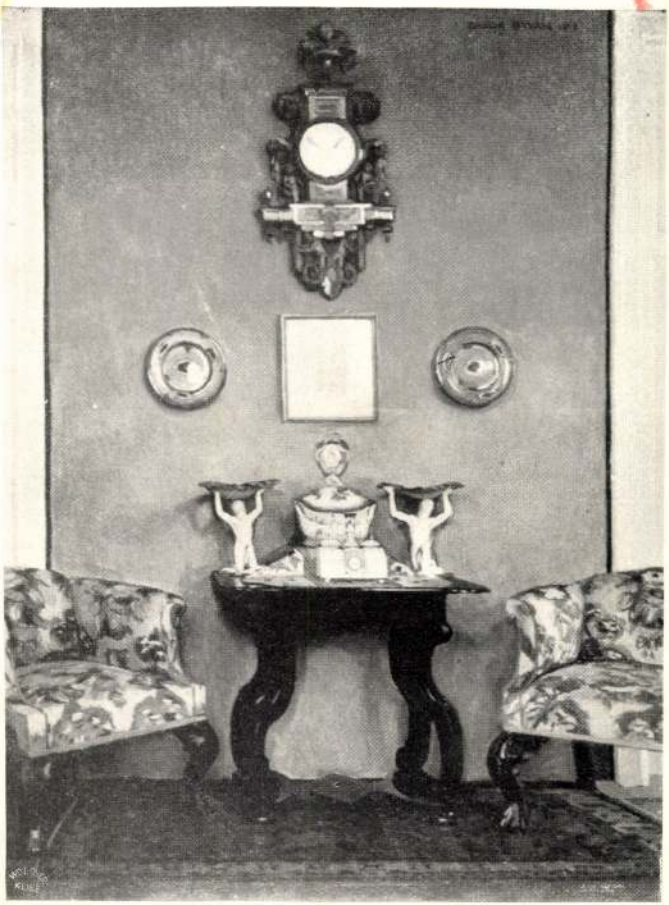

60 Zádor István: Interieur.

43 Pentelei Molnár János: Szürke hangulat.

ZÁDOR ISTVÁN, A RENDES EMBER

Zádor István, akinek oly nagy sikere van a mostani Ernszt-kiállításon, a világ legrendesebb embere. Külseje olyan, amilyen a jobbminőségü angol külügyminisztereké, vagy az angol lordok-háza elökelőbb tagjaié szokott lenni. Tetőtől talpig ur és gentleman, elegáns és perfekt: imponálóbb külsejü, rendesebb ember nincs ma Magyarországon, de még Angliában is nagyon kevés akadhat. Komoly, kimért, higgadt, korrekt ember ez a Zádor István, kétségbeejtően rendes ember.

— Rettenetes ember ez a Pista — mondja Zádorné —, nincs rendetlenebb ember nála. Borzasztó, amilyen rendetlen.

Csodálkozunk: lehetetlen! Hisz Zádor a legrendesebb ember!

Fényes Adolf, akinek Zádorral egy folyósóra nyilik a müterme, s aki ugyancsak ismeri a rendesember Zádort, felvilágosit:

— Zádor egy „álrendes". Mindenkit tévedésbe ejt, mindenki azt hiszi róla, hogy olyan pedáns, mint egy svéd egyetemi tanár, pedig csalás az egész.

Hát nehéz eldönteni a dolgot, mert Zádor — mivel rendes ember — nem nyilatkozik sajátmagáról. Ami pedig vele ezideig történt, az rendes is, nem is.

Bizonyos az, hogy Zádor rendes ember volt mielőtt festő lett volna. Bankhivatalnok volt nyolc teljes esztendeig, ami azt bizonyitja, hogy rendes pályán indult el. Viszont az is igaz, hogy nem saját jószántából lett banktisztviselő, mert ő festő akart lenni, de rokonuk, a kedves emlékü, kitünő szobrász, Donáth Gyula, kijelentette Zádor édesanyjának, hogy az a pálya „nem tisztességes embernek való, nem lehet belőle megélni". Ezért volt nyolc évig bankifju Zádor, mig végre kitört belőle a „rendetlen" ember és szakitott a kettős könyvvitellel, hogy festő legyen belőle. Elment Párisba, Steinlennek lett a legkedvesebb növendéke, három évig Páris, egy év Firenze, Németország, Szolnok, Budapest, — Zádor tökéletesen rendetlen lett.

Kitört a háboru, hadnagy volt, berukkolt, lement Szerbiába és novemberben már három sulyos lövéssel hozták vissza: tüdejét, nyakát és jobbkarját lőtték keresztül. Rendes ember volt. Felgyógyult és beosztották harcteri piktornak, volt József Ferdinánd mellett, onnan magához hivatta Linsingen, volt Varsóban, Konstantinápolyban, Kievben és Odesszában, megcsinálta minden kiválóbb hadvezér portréját, bejárta egy müncheni kiadó megbizásából Németország városait, mindenütt remek rajzokat készitett, munkatársa volt a Leipziger Illustrierte Zeitung-nak és most itt van az — Ernszt-muzeumban két teremre való nagyszerü képpel. Hát most tessék megmondani: rendes ember-e, vagy nem?

— Nem rendes ember, mondja Zádorné, mert hiába beszélek hozzá. Néha egy órahosszat prédikálok neki, a lelkemet is majd kiteszem, magyarázok s ő ugy figyel, hogy jobban nem is lehet, s amikor azt hiszem, most már meggyőztem, elhitte, amit mondok, akkor egész váratlanul megszólal:

— Azt hiszem, azt a fát jobbfelől a rézkarcon világosabbra veszem. Sokkal szebb lesz ugy, ha világosabb.

Hát rendes ember? Dehogy. Igaza van Fényes bácsinak: tipikus „álrendes".

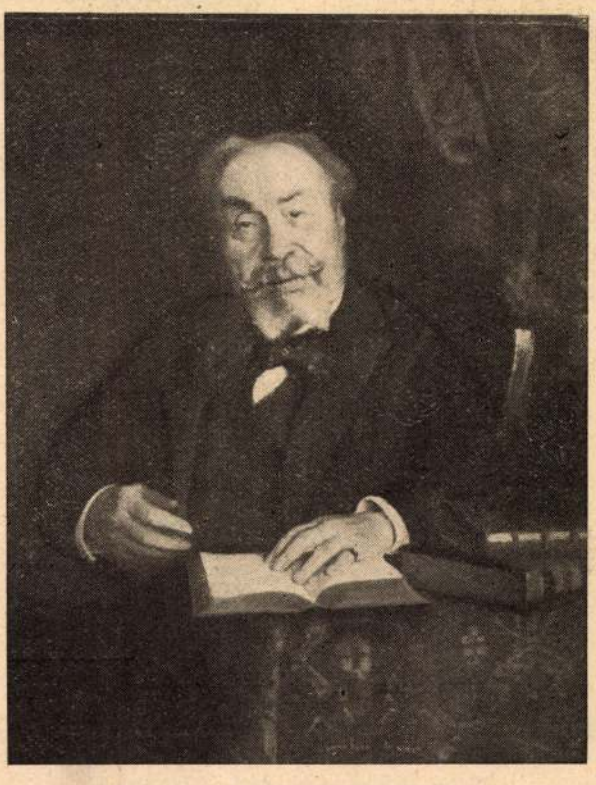

Zádor István: „Keszler József arcképe"
Ernszt-Muzeum

Országos Színházi Élet

SZERKESZTI:
GELLÉRI ANDOR.

Még az eredeti bemutatóra sincs közönség Debrecenben

Kardoss Géza eddig 500 milliót fizetett rá szinházára

Válságba került a debreceni szinház

A vidéki szinházak között talán a debreceni áll a legvégzetesebb összeomlás előtt. Napról-napra kongó, üres nézőtér előtt folyik az előadás és ugyanakkor, midőn a társulat napi kiadása 9 millió korona, ugyanakkor a hétköznapi bevétel 1—4 millió között változik. *Kardos* Géza, bár mindent elkövet, hogy a Csokonai Szinházzal szemben megnyilvánuló érthetetlen részvétlenségen változtasson, de minden próbálkozása hiábavalónak bizonyult. Érdekes, hogy a napokban *Than* Gyula helyiszerző darabját mutatta be a szinház, de még erre a kivételesen érdekes eseményre sem volt a szinháznak kellő közönsége.

Kardoss Géza hozzávetőlegesen eddig legkevesebb 500 millió koronát fizetett rá szinházi vállalkozásra.

Pedig Debrecen város tanácsa nagy mértékben könnyiteni igyekszik szinháza terhein. Még a szezon elején ingyen fütést és világitást szavaztak meg, most pedig a vigalmi adó mérséklése érdekében ülnek össze hetenkint a jóindulatu ankétek. Az összeomlás előtt álló Csokonai Szinházat a városi számvevőség igyekszik szanálni. A sok szanálási intézkedés között jellemző a debreceni szinház pénzügyi válságára az,

Debreceni Szinház: „Csak azért is" bemutatója
Sötét Balázs, Rolkó József, Lukács Julia és Halasi Mariska
(Berzéki felv.)

Debreceni Szinház: „Csak azért is" bemutatója
Rajz Ferenc, Torma Gusztl, Halasi Mariska, Csapó Mária, Thuroczy Gyula *(Berzéki felv.)*

hogy egy kölcsönös megállapodás szerint maga az igazgató, *Kardoss* Géza csak a létminimumot, *havi 85 aranykoronát vehet fel havi gázsi címén a saját pénztárából.*

A 85 aranykoronás minimumot csak a statiszták és az igazgató kapja Debrecenben.

Most minden illetékes faktor a szinház megmentésén gondolkozik. Az ötletek és gondolatok azonban nem segitenek *Kardoss* Gézán. Segitséget egyedül a közönségtől és a városi tanácstól remél. **(L. K.)**

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: UJ VILÁG

Megjelent: 1949 AUG 26

93

A szovjet képzőművészeti kiállításon

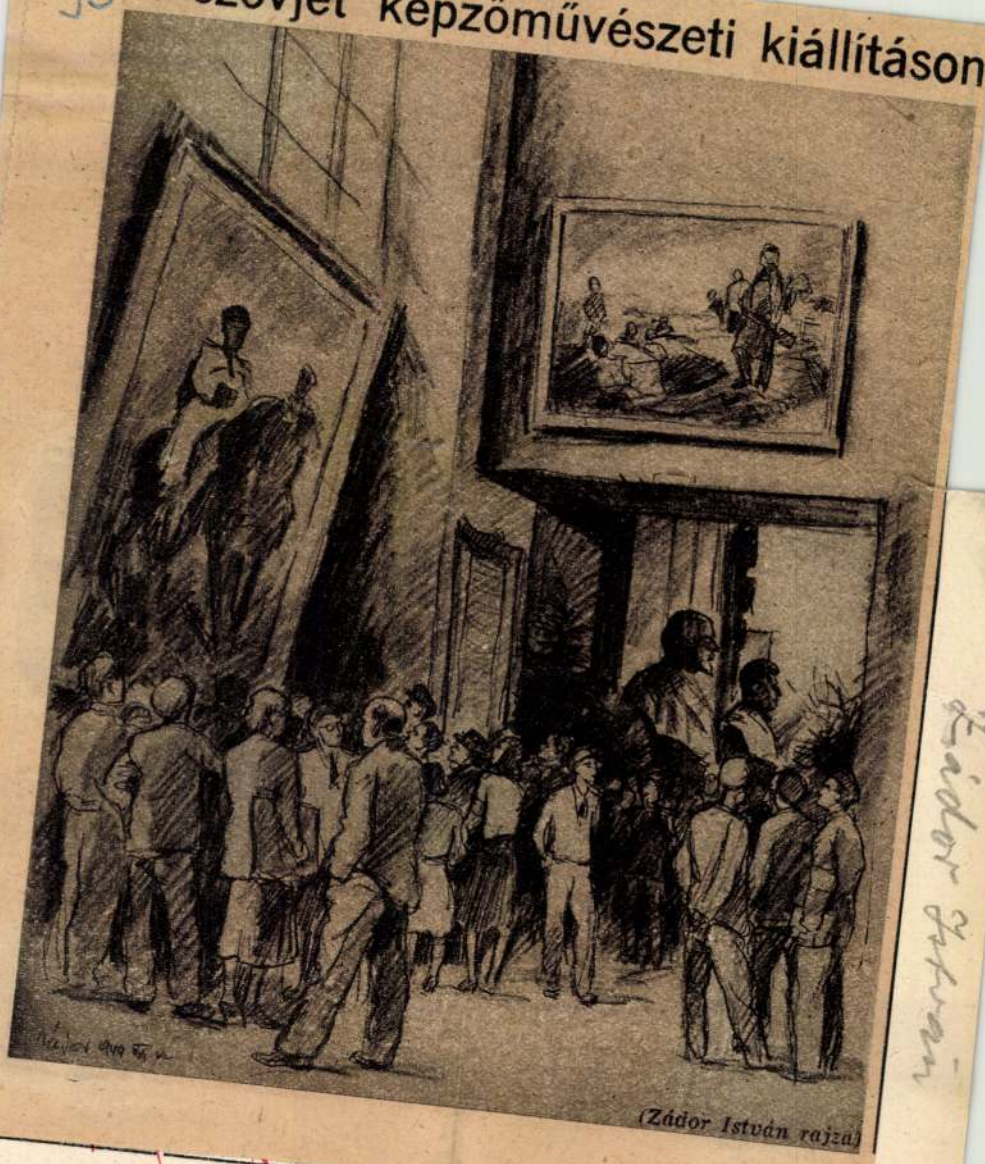

(Zádor István rajza)

Zádor István

ISTVÁN BISZÁMOLVÁNYOS
gyi csoportja.
rátenni hó 14-n.

ujságot, a hideg is végigfutott a hátu-
kon. A helybeli Seattle Times című
ujságban ugyanis feltűnő helyen a
hangverseny egyik hallgatónőjének le-
vele virított, amelyben ez állt:

„A nyitányt olyan tökéletességgel ad
ták elő, amely kétségtelenné tette min-
den jóérzésű amerikai számára, hogy a
zenészek ördögi elégtétellel játszották
az orosz győzelmet dicsőítő zenét. A
ügy annál komolyabb, mert két vörös
kalapos hölgy egészen elragadtatottan
tapsolt a zenészeknek. Feltétlenül bíró
vizsgálatot kell indítani."

Ez a vad és sületlen levél minden gú
nyos kísérő megjegyzés nélkül jelen
meg a lapban, tehát bizonyára tetszet
a szerkesztőségnek.

A lap olvasói közül igen soknak ináb
szállt a bátorsága. Egyiknek eszébe-

kevésbbé tréfa azonban az a tény, hogy

13.

TÁRGY MEGNEVEZÉS

Tétel-szám	
	zéssel, veres fenyő, egy
	vasalással
	Asztalos lakatos és egyéb
	Összesítés:
	I. Föld és körüves munkai
	II. Ácsmunka
	III. Asztalos, lakatos és egy
	A. B.) költségvete
	III. Kereseti kimutatás:
	E költségvetésekben felsorolt mun
	Összesítések összes

Szolnoki búzapiac. Zádor István festménye az Ernst-Múzeumban

— Jó, jó! Mindig van valami fonószöszöd! Szedd rendbe magad gyorsan és gyere be! Egy-kettő! Az a tinta úgy se jön le a kezedről, ne töltsd az időt vele...

— És ha Boldizsár Sári talál szóbakerülni, — suttogta Lujzi tovább, — tessék ám arról is tudni, hogy összevesztünk. Majd azután elmondom mamának...

Siteryné meglepetve nézett a leányára:

— Összevesztél Boldizsár Sárival? És miért vesztél össze vele?

— Majd elmondok mindent, most csak azért beszélem, hogy ha a báróné említi...

— De mi köze ehhez Raabernnének? Nem értem?

— Mert éppen ott volt akkor...

Közben már beértek az ebédlőbe és Siteryné bosszúsan csóválta a fejét:

— És idegen embereknek kell idejönni, hogy én ezt megtudjam!...

— Hiszen, mamuskám, mondom, hogy el akartam mondani!... — Lujzi még egy könyörgő pillantást vetett az anyjára, aztán eltűnt az alkofen ajtajában, Siteryné pedig, amint a vizitszoba küszöbére ért, mégegyszer végigsimított a selyemkötényen, majd szigorú arcvonásait nyájasra gömbölyítve benyitott.

— Lám, lám! Milyen kedves vendég! A méltóságos báróné megtiszteli szerény házunkat! Igazán, ez a szerencse... Parancsoljon helyet foglalni méltóságos asszony... — Helyet mutatott neki maga mellett a kanapé jobboldalán, majd odafordult Péterhez. — Nagyon örülök, kedves Mikolay, hogy magát itt üdvözölhetem és megmondhatom, hogy büszkék vagyunk magára... Jól tette, hogy móresre tanította azt a pökhendi németet. — Majd ismét odafordult Raabernnéhez: — Hallom, a bárónét most megint visszakapjuk? Elhagyja Bécset és itt fog lakni nálunk! Hát ennek szívemből örvendek!

Siteryné megadta a módját s amíg mindezeket a, véleménye szerint kötelező udvariasságokat el nem mondta, nem engedett mást szóhoz jutni. Akkor azonban elhallgatott és kiváncsian várta, hogy mármost a vendégei is mondják el, hogy mit akarnak. Mert azzal, hogy akarnak valamit, tisztában volt, azt is látta, hogy nagyon ravaszul, a kis leányán keresztül akarnak hozzáférni. És bár egyébként nagy tisztelője volt Mikolayéknak, éppen a kerülő út óvatossá tette velük szemben és gyanakodóvá.

Raabernné azonban nem sokat kertelt, hanem rátért egyenesen arra, amiért odament:

— Hazajöttem, kedves tekintetes asszony, — szólott ő is megadva a titulust Siterynének, amitől az, mint a lenézés kifejezésétől, egyszerre megkeményedett, — hazajöttem, hogy, mint hű honleány, csekély erőimet szegény hazánk javára kamatoztassam... Első és legfőbb célomul az erők egyesítését tűztem ki és úgy vélem, egy alakítandó nőegylethez sikerülne megnyerni a tekintetes asszony szíves támogatását is.

Siteryné azt gondolta magában: Ez nem az igazi! Valami egyebet akarsz, de titkolod, ügyesen titkolod. Hanem akármilyen ügyes vagy is, olyan ügyes nem vagy, hogy engem tekintetes asszonynak titulálhass! És ezt az orrod alá dörgölöm! Megállj csak! — Ezt gondolta, hanem azért mosolygott és azt felelte:

— Nőegylet? Az jó dolog lenne, de hát gondolja a méltóságos báróné, hogy engedélyt kapunk rá? Én bizony nem hiszem a mai világban...

— Hiszen ez az éppen! Itt a bökkenő és ezért eszeltem én ki valami egyebet, amihez, remélem, hozzá fog járulni tekintetes asszony is... Azt eszel-

Uj Idők 1925. XXXI. 10 z.

tem ki ugyanis, hogy megcsináljuk a nőegyletet úgy, hogy tánckolon lesz kifelé a neve, a gyerekek majd tanulnak mazurt meg hopszpolkát Bleyertől, mi pedig, a gardedámok, szépen megbeszéljük a dolgainkat azalatt. Úgy gondoltam...

Lujzi lépett be ebben a pillanatban, félbeszakítva a beszélgetést. A kis leány nemcsak a házi köténvét cserélte fel egy díszesebbel, de ráért arra is, hogy más ruhát vegyen, amit az anyja nem kis bosszúsággal és meglepetéssel állapított meg, bár az első percben még csak azt hitte, hogy ez a parádé Raabernnénak szól. Az azonban, hogy az ő kis leánya a fiatalember kedvéért csinosítsa magát, még meg sem fordult az eszében.

— Ááá! Itt az én kis Lujzikám! — lelkendezett a báróné, egy csókot cuppantva a pukkedliző kis leány piruló arcára. — Mi már ismerjük egymást az intézetből. A jó Gálnétól! Úgy-e kis leányom? Szereti Gálnét?... Jó asszony, csak egy kicsit pedáns, szereti a rendet. Mikor az én nevelőnőm volt, de sokat megbosszantottam szegényt... Á, pardon! Be se mutattam még az öcsémet!... Engedje meg, kis leányom: Mikolay Péter, unokaöcsém! Őt hurcolom kisérőnek a leányos házakhoz... Mutogatom, hahaha!... Csalóteknek!...

Siteryné komoly ráncba vonta a szemöldökét és szárazon felelte:

— Nálunk még nincs leány, csak kislyány. Mi még egyelőre csak a tanulásra gondolunk... a fiatal urak közt ráérünk öt esztendő múlva is szétnézni...

Péter úgy vélte, illendő ezt a szigorúságot valamely kellemes bókkal enyhíteni és mialatt balkezével megfogta a Lujzi félénken felényújtott két ujját, mosolyogva mondta:

— Engem pedig éppen az lep meg, hogy ilyen kész kisasszonyt találok ebben a házban...

— No lám! — kacagott a báróné. — Már mindjárt kurizál is. Az első szóval. Jaj, ezek a mai gyerekek!... Igazán nincsenek gyerekek többé... Hahaha.

Siterynének sehogysem tetszett ez a tónus, és különösen nem tetszett a Lujzika piruló arcából kiragyogó szemének a tekintete, ahogy erre a fiatalemberre tapadt. Az ő anyai szemét nem kerülte el a Lujzi rajongó arckifejezése és még mielőtt jóformán végighallgatta volna, hogy mit akar a báróné, már készen volt az elhatározása, hogy Lujzit semmi szín alatt sem fogja odavinni, ahol ezzel a fiúval találkozhatik. Nincs arra semmi szükség, hogy a gyerekek időelőtt ábrándozzanak!

— Na, az én Lujzim még igazán gyerek! Nem is szeretem, ha a nagyok közt van... és különben is, tanulni kell neki. Eredj kis leányom a szobádba...

— Naa, de neem! — tiltakozott a báróné. — Ugyan tessék ez egyszer kivételt tenni az én kedvemért! Hiszen különben is, a látogatásom félig neki szól, sőt talán főként neki, mert hiszen, amint mondtam, tánckolont szeretnék rendezni és számítok Lujzikára is, aki, mondhatom, nagyon megtetszett nekem a multkor ott az intézetben... Jöjjön ide, Lujzika, üljön ide mellém! A mama meg fogja engedni!

— Ahogy a báróné parancsolja! — szólt Siteryné egy kis meghajlással s szemével intett a leányának, hogy maradhat.

A báróné most Lujzihoz intézte a szót egyenesen:

— Szeret maga táncolni, Lujzikám? Mert arról van szó, hogy, ha mama is megengedi, hetenként kétszer egy kis tánc lesz nálam. Bleyer fog tanítani, a leányok meg nagyrészt az iskolatársai lesznek a jó Gálné intézetéből, rajtuk kívül csak egypár rokonom...

Lujzi mosolygós arccal nézett az anyjára, és félénken kérdezte:

— Igazán táncolni fogunk, mamuskám?

Siteryné zavartan köhhentett vagy kettőt és kényszeredett mosolygással rázta a fejét:

— Majd megbeszéljük ezt még, kis leányom a báróné ő méltóságával... Nem olyan bizonyos ez még,... mert bajos dolog ez...

Raabernné csodálkozó arccal fordult Siteryhez:

— Bajos? Mért bajos? Erre csak nem kell talán engedély?

— Nem is úgy gondolom én azt, méltóságos báróné... De, tetszik tudni, az én kis leányom még nincs abban a korban...

— Szent Isten! — csapta össze kezét a báróné. — Csak nem akarja a tekintetes asszony megvárni, míg bálozó sorba jut, hogy akkor taníttassa táncolni? Meg kell azt tanulni gyerekfejjel...

— Tudom én azt, méltóságos asszony, — bólintott Siteryné. — Nem is arról van szó, mert hiszen táncolni tanult az én Lujzim tavaly is. De, engedelmet kérek, ha kimondom, nem akarom, hogy így, ilyen gyerekfejjel olyan társaságban forogjon, ahol nálánál nagyobb urak vannak és oktalan nagyravágyást szívjon magába, aminek később keservesen adná meg az árát...

Lujzi rémülten nézett az anyjára, majd a bárónéra és Péterre, akik viszont előbb meghökkenve meredtek egymásra, majd egyszerre kezdték nagy hangon magyarázni Siterynének, hogy ilyesmiről szó sincs, az egész társaságot a Lujzi rangjabeliek közül válogatták össze s a fiúk névsorát azután fogják majd a leányos anyák közösen megállapítani.

Siteryné mosolygott:

— Ne haragudjék, méltóságos asszonyom, én ilyen aggódó természetű vagyok, ha a leányomról van szó... Nem győz az ember elég körültekintő lenni... — Odafordult Péterhez és tréfásan mondta: — Remélem, azért nem fogja duellumra hívni az uramat? Ha verekedni akar, inkább még egypár német tisztet szabdaljon össze...

— Isten őrizz! — kiáltotta Raabernné. — Majd adok én neki ilyeneket. Ezért is nagyon haragudtam, bár szó, ami szó, az a katona igazán rászolgált...

— Nem is az a katona, — felelte Siteryné, — hanem azok érdemelnék meg, akik ilyeneket küldenek a nyakunkra...

Péter bólintott:

— Az már igaz! Hubenka tulajdonképpen nem tehet róla, hogy csehnek született... Nem lehet tőle azt kívánni, hogy jó magyar legyen... Én őrá nem is haragudtam, csak... Ez olyan, tetszik tudni, mintha egy kővel megdobnak... A kő töri be a fejemet, de mégsem a kőre haragszom, hanem arra, aki megdobott... Hubenka csak eszköz...

Raabernné nevetett:

— Szép okoskodás, de azért mégis a követ szabdaltad össze...

Lujzi nagyra meresztett szemmel nézte Pétert és minden szavát magába szívta. A kőről szóló hasonlatot nagyon elmésnek találta, elmondóját pedig nem csak hősnek, de bölcsnek is. Szeretett volna vele szótfogni, nem kis leányosan, de komolyan, úgy hogy, amit kérdez, az méltó legyen a hős Balogh Ödön árvájához. Nem jutott eszébe semmi, de félt, hogy el találja a kedvező időpontot szalasztani és erre aztán a nagy sietségben, kérdezett tőle valami olyat, amin mindenki elképpedt, a báróné is, az

Márkus Emilia képmása. Zádor István festménye a Nemzeti Szalon kiállításán

állít a kávéskészlet leheletfinom könnyedsége és csodálatosan harmónikus színezése. Figyelte, hogyan dícsérik, mustrálgatják és valóságos szívdobogást kapott a félelemtől, amikor egy-egy ellenszenvesebb arc karikázta be katalógusában a sèvresi szervisz számát.

Harmadik napon, korán délután egy fiatal pár állt meg hirtelen elragadtatással a készlet előtt. A fiatalok egyöntetűen ritmikus, könnyű lépésekkel, karonfogva járák körül a termet, vidámak voltak, bizakodóak és láthatóan szerelmesek. A lány szőke volt, magas, kissé rövidlátó, de talán éppen ez adott szeménék egyénien bájos, kissé gondolkozó kifejezést. Rövidke bundájával, hosszú, bő harangszoknyájával és szőke haján betyárosan félrecsapott kis kalpagjával olyan volt, mint amilyeneknek régi Goethe-illusztrációkon rajzolták erősen idealizálva a korcsolyázó nőket. Méltóságteljes tartású, előkelő, idős dáma kísérte őket.

— Nézze csak Eliz néni azt a szerviszt! — ragadta meg az idős hölgy karját. — Figyeli azokat a kecses vonalakat? És mit szól a szineihez? Ha nem volna annyi minden szükségesebb venni valóm, feltétlenül megvenném.

— Képzelje el, Jani — fordult most már a párja felé — milyen istenien festene ez abban a biedermayer vitrinben, amit Zsókáéktól kaptunk!

Pekáry néni mély szomorúságot érzett, hogy a rövidbundás szőke teremtésnek annyi szükségesebb vennivalója van még. Nagyon szerette volna, ha a készlet hozzákerül.

Az árverés napján erős fejfájással ébredt, de azért egy-kettőre felöltözött és szapora lépésekkel in

Uj Idők 1932. 13. sz.

dult meg az árverési csarnok irányába. Soha nem érzett izgalom szorongatta a szívét, amikor beült az egyik padba, egy vörösszakállas árverési hiéna mellé. Amíg végigárvereztek pár régi poharat, tányért és porcellánfigurát, valósággal kapaszkodnia kellett, annyira szédült a benső nagy szorongástól.

Végre! A lámpa fénykörébe valaki óvatos mozdulattal helyezte oda a jól ismert kedves darabokat, a padsorokban a közönség között izgatott mozgolódás hullámzik végig és mintha a kikiáltó monoton hangja is ünnepélyesebbé mélyülne:

— Ezernégyszázötvenkettedik szám. Porcellán kávéskészlet, két kanna, cukortartó, két csésze aljával és tálca. Sèvres, a XIX. század eleje. Hibátlan. Kikiáltási ára ötszáz pengő...

Több kéz is emelkedett hirtelen lendülettel a levegőbe, de Pekáry néni ezt már nem látta, mert a szemüvegére áthatolhatatlan, sűrű pára ereszkedett és a lüktetve pergő árverezésből is csak érthetetlen, egyes hangfoszlányok és számok jutottak el a füléig.

A kikiáltó leütötte a kalapácsot.

— Hétszázhúsz pengő. Senki többet?... Először... másodszor... harmadszor...

Mély csend lett, mint amikor hirtelen vonul el a vihar a zúgó erdő felett. Pekáry néni most tisztán hallotta a saját szívének egyenlőtlen, gyors verését, azután lassan megtörölte a szemüvegét.

Az új tulajdonos éppen akkor fizette ki a sèvresi készlet árát. Gyertyaegyenes tartású, perzsabundás, ősz dáma volt és Pekáry néninek a szíve még gyorsabban kezdett dobogni... igen, ez a hölgy kísérte a kedves fiatalpárt!

Maga sem tudta, hogyan történt, egyszerre az idős hölgy mellett állt, rámosolygott boldogan, bizalmasan, mintha régi jó ismerősét üdvözölné:

— A fiataloknak tetszett venni, kérem?... ha nem tetszik megharagudni a kérdésemért...

A dáma egy kissé értetlenül és gőgösen, de egy csepp bizonytalansággal nézett végig rajta.

Pekáry néni elszomorodott.

— Az enyém volt... ötvenöt esztendeig — suttogta szégyenlősen.

Az elegáns hölgy vonásai megenyhültek. Emberi megértés suhant át az arcán.

— Értem — válaszolta most már kedvesen. — szeretné tudni, hogy kié lesz ezután. A hugomnak vettem nászajándékul. A hugómat Izotty Marcellának hívják, miniszteri tanácsos az apja és Darvas János lengyeltóti földbirtokos veszi feleségül...

— Köszönöm — felelte a nénike boldog átszellemültséggel. — Magam is nászajándékul kaptam egy anyai nagynénémtől. Ne tessék haragudni, ha még megkérdem, mikor és hol lesz az esküvő?

A hölgy ezt is szívesen megmondta.

— Mához egy hétre, este hétkor az Egyetem-téren.

Ettől kezdve csupa boldogság és derűs várakozás volt Pekáry néni élete. Olyan ragyogását az örömnek és a könnyeknek kevés ember láthatta, mint ő, amikor másnap a siffonból, a lepedők alól előhúzta Mártának a hétszáz pengőt és a kezébe nyomta nászajándékul. Az Izotty Marcella esküvőjére pedig úgy készülődött, mintha legalábbis a sajátját várta volna. Sokáig, hosszan öltözködött. Suhogó fekete selyembe bújt, díszes, gyöngyös kalapját tette a fejére és szívében ünnepélyes áhítattal indult el annak az esküvőjére, aki menyecskekorának első reggelijét a sèvresi készlet virágszirom-csészéjéből fogja meginni.

A tenger népet, az elegáns, kíváncsi sokadalmat ő nem látta a templomban. Csak a meggyszínű díszmagyar oldalán fehér liliomként felnyúlt karcsú menyasszonyt látta a gyertyák táncos, vibráló fényében, érezte a babérlevelek tömjénnel kevert különös, nehéz illatát és lelkével hallgatta a kórusról felbúgó, tömör hangokban szárnyaló nászindulót. A szemüvege — mert hát ez a szemüvegek rossz szokása, — megintcsak homályos volt a párától, de ő a párán keresztül is látta rövidlátó, rossz, öreg szemével egy kék szempárnak földöntúlian boldog, sugaras tekintetét és a vőlegény magyaros, őszinte arcának férfias, kemény akarását. Pekáry néni többet látott a leghátsó sorból, mint azok, akik a legelső sorból lornyonozták az Izotty-esküvőt, mert ő megfakult, rossz szemével a saját lelkén keresztül nézett bele a lelkekbe és ez a meglátás tündöklőbb volt minden emberi szemmel felfogható képnél.

Éjjel szép álmai voltak. Fehér haját napsugaras fény aranypora szitálta ismét szőkévé, a termete viszszanyúlt és kiegyenesedett, arcán egy bűvös tündérkéz símította ki a ráncokat és a szarkalábakat. Izotty Marcella és az egykori Emmike alakja elválaszthatatlanul egybeolvadt és Tamás teveszőr színű házikabátja rákerült a Darvas János daliás atlétatermetére.

Halványkék selyemdamaszt abrosszal terült meg az asztal és Emmike kitöltötte a frissen főzött, illatos feketét a virágszirom csészékbe.

— Hány cukorral issza a reggeli kávéját, édes szívem? Sötéten szereti vagy világosan?

Tamás ránevetett huncutan, jelentősen:

— Szőkén szeretem a kávét is, cukorra pedig nincs szükségem, mert amúgy is elég édes az életem

Pekáry néni világosan érezte álmában, hogy forró lesz az arca az Emmike édes, leányos pirulásától

Ebben a pillanatban azonban csengetés röpítette át az álmok birodalmából a valóságba.

Márta volt az, csomagokkal megrakodva és csodálkozott, hogy Emma néni, aki mindig hajnalban szokott kelni, hogy elaludt ma. Hiszen tíz óra is elmult már.

— Képzelje csak, Emma néni, találtunk Lacival egy főbérleti garzónlakást! Igaz, hogy Újpesten van, de fürdőszoba is van hozzá, gáz is és csak háromszáz pengő az évi bére.

Emma néni komolyan, még egy kissé kábultan bólongatott, Márta pedig egy kissé hízelegve, de komoly aggodalommal fonta két karját a nyaka köré:

— Emma néni, édes... nekem olyan lelkiismeretfurdalásaim vannak. Ugy-e fáj, hogy eltűnt életéből... hogy soha többet nem látja viszont a sèvresi porcellánt?

Emma néni megrázta a fejét és amit mondott, azt nem értette meg egészen Márta. Mintha félálomban beszélt volna még szegényke.

— Nem, egy cseppet nem fáj, szívem. Az élet örökös körforgás, minden megismétlődik és mi ezekben az ismétlésekben élünk újra.

Lehajolt Mártához, hátrasímította a haját és megcsókolta a szemét.

— Csak téged sajnállak, kislányom, hogy te az életet a végén kezded. A gondoknál, a küzdésnél, a szürkeségnél. Fáj, hogy mostohagyereke vagy az életnek...

De Márta erre megrázta a fejét és ez a mozdulata erővel és életkedvvel volt teljes.

— Az életem nem könnyű, de nem szürke. Neki merek vágni a bizonytalannak, mert mindennél erősebb támaszom lesz az uram szerelme és az otthonom, amelyet Emma néni jóvoltából teremthetek meg.

Hirtelen bíborszínűre pirulva, megoldotta az egyik csomagot.

— Nézzen ide, Emma néni!

Zádor István

Érdekes jelmezek
a Fészek bálján.
Az Est 1938. febr. 22

ZÁDOR ISTVÁN FEKETE SZAKÁLLAS MAHARÁDSA-JELMEZBEN

MODELL
ZÁDOR ISTVÁN RAJZA

Művenet 1907

TÁRCA

PAPIRSZELETKÉK

TERMÉSZET

Minden művészet a természet utánzása.
Seneca

*

A természet a mesterek mestere.
Goethe

*

Mert a művészet valósággal benn rejtőzik a természetben, aki abból ki tudja ragadni, az megkapta. Dürer

*

A természet az egyetlen forrás, amely kimeríthetetlen és amelyből minden derekasság fakad.
Joshua Reynolds

*

Égő csodálattal bámulni a természetet: ez a művészet legfőbb parancsolatja.
Fritz Mackensen

*

Örök haladást csak a természet alapos tanulmányozása rejt. Anselm Feuerbach

*

Szép, szép a természetet tanulmányozni, de akinek aztán semmi sem jut az eszébe, annak mi haszna a természetből?
Moritz v. Schwind

*

A természet, ha művész szemével értékeljük, nem mintakép. Hiányos, túloz és torzít. A természet esetlegesség. A „természet után való tanulmányt" rossz jelnek veszem: meghódolást jelent, gyöngeséget, fatalizmust, — porban fetrengni a csip-csep holmi előtt nem méltó a talpig művészhez.
Friedrich Nietzsche

A természet szolgálata, helyesen megértve, tökéletes szabadság. Joshua Reynolds

*

Félve, remegve kövessük a természetet, tisztelettel és hálával, de ne hiúságból vagy elfogultan.
Joh. Georg Hamann

*

Mértéktelen fennhéjázás vagy szertelen ostobaság azt hinni, hogy valaki javítani képes a természet úgynevezett hibáin vagy fogyatékos ízlésén. Mily alapon gondolhat ilyesmire bárki is? Akik nem szeretik s nem értik a természetet, azok elől elrejti ábrázatát, melyet azok csak esetleg pillanthatnak meg. Ezért panaszolják aztán, hogy savanyú a szőlő. Miután nem értik meg a természetet: bosszúból megrágalmazzák. Rájuk illik a próféta mondása: „Isten ellentáll a gőgnek, de kegyelmet oszt az alázatosnak." A természet fenntartás nélkül odaadja magát annak, aki reá vágyakozik, de féltékeny egy úrnő: kívánja, hogy egyedül őt szeressék.
J. F. Millet

*

A vérbeli művész nem tagadja meg azt, amit Isten teremtett. W. M. Hunt

*

A művész, aki elfordul a természettől, sohasem fog magasztosat alkotni.
E. J. Hähnel

*

Tiszteletet érezni a természet iránt még nem jelenti azt, hogy majmaivá legyünk.
Alexander von Gleichen-Russwurm

*

Helyes a természetet utánozni, de nem az unalomig. Jean Lerond d'Alembert

99 Zádor István: Pólya Tiborné.

Ernst Museum kiállításai
LXXXI. 15 (1926)
Szinyei Tars. II-ik kiáll.

101. Glatz Oszkár: Fát hordó paraszt.

termet töltenek be. Végül a pittoreszk Santa Elena kanálisra néző bájos terrasz ablakait modern üvegfestmények díszítik.

A szinházi dekorativ művészet tervei az architektonikus gazdag arányaival ható Rotondán (az ünnepélyekre is szánt kerek termen) kivül még négy impozáns teremben vannak bemutatva. Margherita *Carfatti* érdekes bevezetése kitünően bevilágít a scenografia terén megnyilvánuló új tendenciákra. Itália a művészetnek ebben az ágában is ambicionálja, hogy a századok előtt is fényes, dicső vezetést ismét magához ragadja. A renaissancekori olasz művészetben találja bölcsőjét a modern szinpadi művészet is, melynek többek között a vicenzai Teatro Olimpico, *Palladio* harmónikus és kecses ornamentikájú utolsó alkotása egyik legszebb fennmaradt példája. A nagy velencei építészt itt inkább a hellén művészet nemes izlése ihlette, mint a rómaiak monumentális hatáskeresése; mivel a szinpad beosztása tekintetében is a nagy görög tragikusok alkotásai lebegtek szeme előtt.

Palladio még csak távlatjelzéssel adja meg a mélység illuzióját, míg a következő században *Serio, Vignola, Bibbiena* tovább fejlesztik a scenografikus kisérleteket. Serio fantasztikus, merész beállításai magát *Piranesit* is, a XVIII. század nagy tervezőjét is befolyásolták. A XIX. század folyamán a szinpadi hatáskeresés, a realisztikusra való törekvés lépett előtérbe Az interieur minél hivebb visszaadása, a természeti tüneményeknek a csalódásig való utánzása, az architektonikus tömegeknek a megtévesztésig valószerű beállítása, a plasztikus kidomborítás; ezek lettek a modern scenografus irányelvei. Messzire elkalandoztak Shakespeare korától, mikor egy sematikus festmény vagy felírás jelezte az erdőt, a kastélytermet, partot, stb.

A szinpadi mechanikában elért tökéletesség azonban nem egyszer a belső művészet rovására ment, holott a drámai mű minél igazabb tolmácsolása legyen célja a szinháznak. Gordon *Craig* volt az első, aki zavartalan, ideális összhangot akart teremteni a szinpad és szindarab stílusában, aki harmóniába igyekezett hozni a tartalmat a milieuvel. Itáliában, Német- és Franciaországban különféle kisérletek születtek meg a szinpadi stílusnak tökéletesítésére. Ezekről — sajnos — a veneziai kiállítás csak egy-

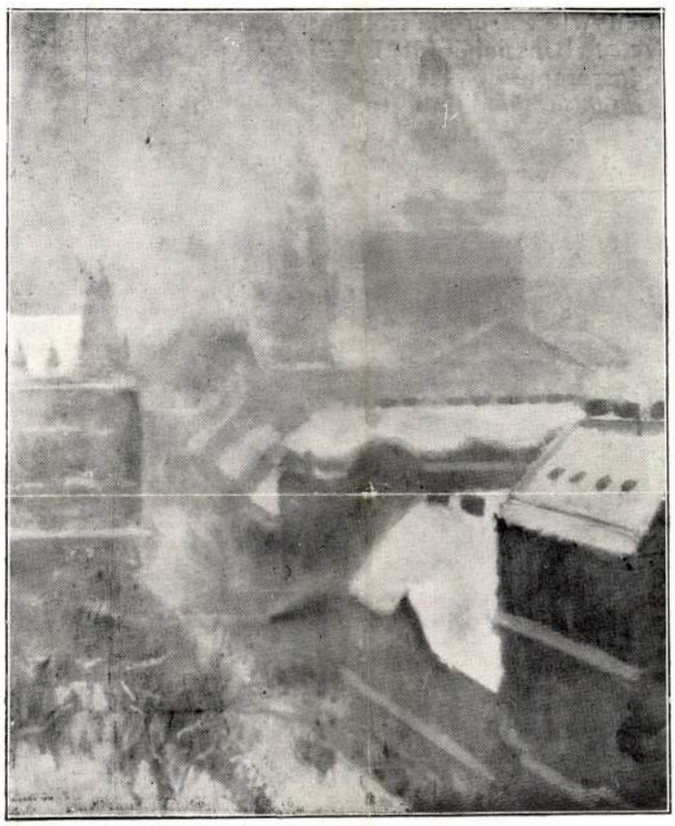

ZÁDOR ISTVÁN: Ködös, téli délelőtt az Erzsébet-téren

A Székesfőváros pályázati kiállításáról

Képzőművészet
1928. 12. szám

oldalú, tehát fogyatékos képet tud adni. Hiányzik a modern szinpadművészet geniális, már elhunyt apostola: Adolfo *Appia*, továbbá Max *Reinhardt*, Jacques *Copeau*, Beryl *Tumiati*, sőt az olasz szinházi életben vezető milánói Scala részvételének elmaradása is hozzájárul a kiállítás scenografiai részének hiányosságához. A bemutatott tervek nagyrészt Gordon Craig szellemében a szindarabból kiáradó hangulat fokozására óhajtják beállítani a dekorációt, a kosztümöket és — olykor prózai darabok szinrehozatalánál — a hozzákomponált zenét is.

Egy teremben találjuk Cambellotti *Duilionak* a római opera számára, az orosz *Komisariewskinek* a torinói Teatro dell'Arte részére készült diszleteit, továbbá *Podrecca* bábszinházáét is, melyet tavalyi itteni vendégszereplésük alkalmával ismerhettünk meg. *Brunelleschi* Umberto, *Dülberg* Edward nemcsak újszerű diszletezéssel,

KÓBOR G. ELEK: A táncoló

A Székesfőváros pályázati kiállításáról

istay HORVÁTH ETEL: Önarckép

hanem amaz Puccini Turandot-jához, az utóbbi Mozart Don Juanjához tervezett korhű és mégis eredeti kosztümökkel lepnek meg. Az ötödik termet Anton Giulius *Bragaglia* „Teatro degli Indipenti"-jének nagy falsíkokkal borított diszletei, a hatodikat *Marinetti* futurista olasz szinházának tervei töltik meg, melyek hullámos és szögletes kubista formákból állnak össze.

Az a nyolc terem, melyben a mult század olasz festészetének 200 képből álló retrospectiv és representativ gyüjteménye nyert elhelyezést, rávall a kiváló értékű kritikusnak, Ugo *Ojettinek*, gondos és hozzáértő kiválasztására. Ugyancsak ő domborítja ki a katalogusban tömör, találó jellemzéseivel e kiállítás jelentőségét is. E gyüjtemény meggyőz bennünket arról, hogy a franciák, jelesen a neoklassicista David, a neohellenista Ingres, a romantikus Delacroix, a természetimádó Corot, majd az impresszionista Courbet, Millet, Manet, Degas hatása ép oly erős volt az 1800-as évek olasz művészetére, mint a hogy a quattrocentotól a seicentóig Itália művészete uralkodott Európaszerte a festő- és szobrásziskolákon.

A neoklasszicizmust, mely szabályos, hideg kimértséggel dolgozta ki — többnyire nagy méretekben — kompozicióit e kiállításon *Appiani*,

Zádor István

Zádor István: Interieur.

Kóbor Henrik: Este.

KÖRÖNDI RÉSZLET
KISS REZSŐ FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

sek és gondolatok tolmácsává. Ily esetekben nyilvánvaló az akt tanulmányozásának fontossága, ismeretével legbecsesebb kifejező-eszközét szerzi meg a festő.

Hogy a művészek más körülmények közt is súlyt vetettek az akt-tanulmányokra, annak más mélyebb okai vannak. Egy renaissance-mester, aki ebben a dologban nyilván tolmácsa volt társai többségének, azzal mutat rá az okok egyikére, hogy, úgymond, a legnagyobb művészet jól megrajzolni a mezítelen férfit vagy nőt. Ebben a felfogásban az akt mintegy tűzpróbája a festő tudásának, rangjának. A hellén és renaissance-művészet aktjainak igen nagy száma pedig hallgatagon, de közvetlenül azt sugallja, hogy a művészet viruiásának e gyönyörű korszakaiban az emberek az emberi testet tartották a legszebbnek ezen a világon, aminek megvan a maga természetrajzi oka is.

Az aktrajzolás művészi érdekességének egyik alapja, hogy végre is az ember áll legközelebb az emberhez s az ember érdekli leginkább az embert. Semmi mással nem lehet lényünk annyira szolidáris, mint az emberrel. S bár az «ismerd meg önmagadat» jelszó első elhangzása óta az ember lényének teljes megismerése pszichológiai szempontból máig is megoldatlan probléma, az emberi test művészi szempontból való megismerésének száz és százféle tökéletes példájára mutathat rá a művészettörténet. Ebben a tekintetben is nagy a különbség egy probléma tudományos és művészi megoldása közt. Az orvos bizonyára még sok megfejthetetlen kérdéssel áll szemközt a test tanulmányozása közben, holott a test művészi szempontból való megismerése temérdek műremeken tökéletesnek mondható és végtelen sokféle lehet, holott az orvos csak egy-egy, minden mást kizáró

Művészet 1915

A MINISZTERELNÖKI PALOTA
GOBELIN-TERME
ZÁDOR ISTVÁN FESTMÉNYE

A MŰCSARNOK
TAVASZI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

új igazság hozzáfűzésével viheti előbbre tudományát.

Az akt művészi megoldása azért lehet oly sokféle, mert a művészet személyhez kötött, egészen szubjektív. Két merőn eltérő művészeti irányt képviselő művész egymástól teljesen eltérő művei egyenlő értékűek lehetnek.

Miután az akt művészi felfogása magában a művészben gyökerezik, nem érdektelen megvizsgálni, az aktnak mint előképnek és a művésznek viszonyát.

Ez más, mint amilyen viszonyt ugyanazon művész és például a kép tárgyául vett fa, vagy hegy, vagy felhő közt megállapithatunk, holott látszólag azt is csak épp úgy rajzolja és festi, mint ezeket.

A különbség lényege abban rejlik, hogy a saját testünk mozdulatait, kezünk lábunk funkcióit, sőt méreteit érezzük s ha oly aktrajz kerülne elénk, amelyen túlhosszú a kar, rossz helyen ül a lapocka, el van torzítva a derék: szinte a tulajdon kezünkön, lapockánkon, derekunkon érezzük a kényelmetlenségnek azt az érzését, amely minden mérés és minden anatomiai tudás nélkül is azt sugallja nekünk, még pedig teljesen közvetlenül, hogy az a rajz hibás. Az igazi művész még intenzívebben érzi a mintául szolgáló akttal ezt a szolidaritást, sőt ez annyira mehet, hogy munkaközben szinte a maga testével is utánozza a modell mozdulatát. Magam is láttam ily eseteket, amidőn a rajzoló szinte oldalt görnyedt, midőn az így be-

elé lép, lélekrevelációinak titka. A szín most már olyan kifejező ereje, mint a rajza volt, s ez a biztonság nem hagyja cserben akkor sem, ha a magyar táj jellegzetes vonásait keresi. A felhő, a kisvárosi élet, a park neki épolyan csendélet-elem, mint a gazdag úriszoba, forma és szín játékává emeli őket, festői megoldások tárgya lesz számára az egész világ. Mert vérbeli festő.

Dr. LÁZÁR BÉLA.

ELSŐ TEREM.

RAJZOK, RÉZKARCOK.

1.	Akácos út szélben. Rajz	1,800.000
2.	Kilátás a hatvani szőlőből. Rajz ...	1,500.000
3.	Velence a Giudeccáról. Rajz	1,500.000
4.	A brémai városház előcsarnoka. Rajz	1,800.000
5.	A doge-palota udvara. Rajz	1,500.000
6.	A mon-reali katedrális. Rajz	1,800.000
7.	Castel San Elmo Nápolyban. Színes rajz	1,500.000
8.	Schloss Biebrich Wiesbaden mellett. Rajz	1,500.000
9.	A hildesheimi dóm bejárata. Rajz	1,500.000
10.	Tanyák a Zagyva partján. Rajz ...	1,800.000
11.	Chiostro San Giovanni Palermóban, Rézkarc	350.000
12.	Castel San Elmo Nápolyban. Rézkarc	350.000
13.	Paestum. Rézkarc	350.000
14.	A Herkules-templom romjai Girgentiben. Rézkarc	350.000
15.	A Porta Ostiensis előtt Rómában. Rézkarc	350.000
16.	Este a Márkus-téren. Rézkarc	350.000
17.	Ponte San Angelo Rómában. Rézkarc	350.000
18.	Velence a Giudeccáról. Rézkarc ...	350.000
19.	A doge-palota udvara. Rézkarc.....	350.000
20.	A Juno-templom romjai Girgentiben. Rézkarc	350.000
21.	Falu vége szélmalommal. Rézkarc	350.000
22.	Jegenyesor. Rézkarc	350.000
23.	Akácos út szélben. Rézkarc	350.000
24.	Cséplés. Rézkarc.....	350.000

25–43. számú magyar Mannheimerly. csomagjában.

Z ERNST-MŰZEUM KIÁLLÍTÁSAI

LXXV.

CSÓK ISTVÁN
FESTŐMŰVÉSZ, A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJA

MAGYAR-MANNHEIMER GUSZTÁV
FESTŐMŰVÉSZ, A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJA

ZÁDOR ISTVÁN
FESTŐMŰVÉSZ, A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJA ÉS

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN
SZOBRÁSZMŰVÉSZ, A SZINYEI MERSE PÁL TÁRSASÁG TAGJA

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

RENDEZTÉK:
ERNST LAJOS ÉS LÁZÁR BÉLA

AZ ERNST-MUZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1925. MÁRCIUS HÓ

MOST JELENT MEG:

ERNST-MÚZEUM.

I. füzet. ERNST LAJOS: Jacopo Tintoretto: Szent István Mária oltalmába ajánlja Magyarországot.

MAYER L. AUGUST: Tintoretto egy ösmeretlen magyar vonatkozású képe.

II. füzet. Dr. LÁZÁR BÉLA: Bernhard-Strigel: II. Ulászló és családjának arcképe.

III. füzet. Külföldi mesterek magyar vonatkozású művei.

IV. füzet. Dr. FERENCZY ZOLTÁN: A Petőfi-terem.

V. füzet. ERNST LAJOS: Petőfi arcképei.

Az Ernst-Múzeum kiadása.

AZ ERNST-MÚZEUM MŰVÉSZ-KÖNYVEIBŐL újabban megjelent a VI. Rippl-Rónai József és a VII. Vaszary János.

Előbbi füzetek:

I. Csók István. II. Iványi-Grünwald Béla. III. Perlmutter Izsák. IV. Gyárfás Jenő. V. Rudnay Gyula.

Egy-egy füzet ára 15.000 korona.

Dr. LÁZÁR BÉLA:

FADRUSZ JÁNOS ÉLETE ÉS MŰVÉSZETE.

A több száz illusztrációval, kiadatlan levelekkel, ismeretlen művekkel díszített kötet kétféle kiadásban jelent meg.

KAPHATÓ A PÉNZTÁRNÁL.

ZÁDOR ISTVÁN.

Most olvasom újra Baskircsev Mária naplóját. Mestere, Tony Robert Fleury egy napon így szólt hozzá:

— Már igen jól rajzol, elkezdhet festeni.

E pár szóban egy nagy, évezredes pör visszhangzik. A rajz és szín viszonyának pöre. Melyik a fontosabb? Melyik a lényegesebb? Min alapszik a művészet? A rajz-e a vezető? A szín-e a festészet lelke? Ritka kivétel-e Rembrandt, kinél egyensúlyozva van mindkettő?

A szín-ember, Tizian, avagy a rajz mestere Michel Angelo, a nagyobb? Mi a rajz: egy dame d'atour, ahogy Ingres vélte? Vagy színnel kell-e rajzolni, ahogy Delacroix hirdette?

Csupa probléma és mégsem az. Felvetődött már a görög műtermekben, lázba hozta Leonardót, vitatkoztak rajta Le Brun akadémiájában és izgatta a Julian-iskolásokat éppen úgy, ahogy újra aktuális Zádor István esetében.

Zádor István rajzaival meghódította a közönséget. Emlékezzünk arra a szenzációs sikerre, melyet rajzai, rézkarcai az első Szinyei-társaságbeli kiállításon arattak. S most, íme, mint festő mutatkozik be, de nála a szín nem kiséret, nem kiegészítés, ő mikor arcképet fest, a színből indul ki, színbe oldja fel interieurjeit, színhatások finomságai uralkodnak tájképi motívumain, — a rajz embere egyszerre a szín szenvedelmes hangsúlyozója.

Ez a harmónia főleg arcképeiben válik láthatóvá. Mint arcképrajzoló, a háború óta, legelső helyre került. Neki köszönhetjük nem egy hazai és külföldi jelesünket kiváló jellegzetességgel megörökítő arcképrajzát, — de Zádor most festő lett, s néhány arcképével megkapó epikussá magasodott. *Festő lett, mert festő volt.* Rajzaiban is a színértékekből indult ki, csak lefokozta azokat a fekete és fehér ellentéteire, de nem éles egymásmellé állítással, hanem lágy és omlós egymásba olvadással dolgozott ott is. Ezért kerítette hatalmába a szint is azonnal, mihelyt a fekete és fehér helyett a színek nyelvén kezdett el — mesélni. Mert Zádor epikus. Lélekbeláló, karaktert kikereső szeme a jellemző vonások gazdag hálozatából kikeresi a vezető elemeket, most színnel, mint azelőtt a rajzónnal, — ennyi az egész különbség. Keszler József arcképe a nagy causeur életrajza. Szinte halljuk, amikor drámai elevenséggel mond el egy történetet, a csattanó előtti pillanat izgalmában, annak minden finom árnyalatával. A formák gazdag részletezésének a szín egysége ad kapcsolatot, ad érzésbeli harmóniát, ad drámai elevenséget. Szemünk formáról-formára siklik, minden pozitiv és mégis mindenek fölött valami sejtelmesség ül, a szín rejtelme, a tónus hatalma, mely ennek a gazdag arcnak, a beszédes szemeknek, a gúnyos ajknak halhatatlan életet biztosit. Feleky Géza halk mozdulata egyénisége varázsát tükrözi. Homlokán játszik a fény, ajkán elsuhan egy finom mosoly, s ő beszél, csöndes szavakat, melyek vágnak, a lényegbe találnak, a biztos céllövő erejével. Lengyel Menyhért a magaérzésében felsőbbséges ember nyugalmával szemléli a világot, megfigyel, lát és hall, mindenről tud, mi körülötte történik, mi sem izgatja, mi sem keseriti, a stoikus bölcs biztonságával szedi magába életösmereteit. Mindig egy egész ember, akit Zádor elénk állít. Ez a hideg felsőbbség, mellyel modelljei

HARMADIK TEREM.

69. Vág völgye 16,000.000
70. Faenza..... ..... 8,000.000
71. Virágáruslány 20,000.000
72. Falu vége 10,000.000
73. Quarnero 20,000.000
74. Olasz mosónők 20.000.000
75. Várromok 15,000.000
76. Adria. Magántulajdon.
77. Vadászlak 16,000.000
78. Adria öble 12,000.000
79. Park 16,000.000
80. Reggeli szürkület 16,000.000
81. Bajor tavak közt 30.000.000
82. Cigányok..... ..... 20,000.000
83. Pest környéke 12,000.000
84. Brenta mentén 18.000.000
85. Koldusbarát 15,000.000
86. Dél-Olaszország 22,000.000
87. Bassanói impresszió 16,000.000
88. Kastélyfalak 18,000.000
89. Ragyogó felhők 18,000.000
90. Tra Montana 15,000.000
91. Maharádsa lánya. Magántulajdon.
92. Olasz faluvége..... 15,000.000
93. Toscanában 20,000.000
94. Naplemente 10,000.000

NEGYEDIK TEREM.

ZÁDOR ISTVÁN FESTMÉNYEI.

95. A Ráth György Múzeum zöld szalónja 16,000.000
96. Poros út 12,000.000
97. Férfiarckép. Magántulajdon.
98. A szolnoki művésztelepen 15,000.000
99. Zivatar után..... 12,000 000
100. Búzapiacon 7,000.000
101. Alkony a Zagyván..... 7,000.000
102. Öreg asszony szobája 16,000.000
103. Estefelé 6,000.000
104. Fűzfák 7,000.000
105. Októberi eső 6,000.000
106. Öreg paraszt. Magántulajdon.
107. Ebédlő a budai Andrássy-palotában. Magántulajdon.
108. Ligetben 7,000.000
109. Zivatar után 7,000.000
110. Délutáni napsütés 6,000 000
111. A vágújhelyi kápolna 12,000.000
112. Pihenő lovak. Magántulajdon.
113. Út a Bolond Miska csárdához 7,000.000
114. Festő nők..... 7,000.000
115. Júliusi délután 6,000.000
116. A szolnoki piac esőben 7,000.000
117. A Bolond Miska csárda 6,000.000
118. A nagy fa alatt 12,000.000
119. A festőutca Szolnokon 6,000.000
120. Délelőtti napsütés 6,000.000
121. A müncheni Residenzia zöld galériája 25,000.000
122. Lengyel Menyhért.
123. Délután a Zagyva-parton..... ..... 7,000.000

Zádor István: Keszler József arcképe.

Zádor István: Feleky Géza arcképe.

124. Keszler József.
125. Napnyugta 7,000.000
126. Feleky Géza.
127. A Wolfner-gyüjtemény Székely Bertalan-szobája 20,000.000

ÖTÖDIK TEREM.

ZÁDOR ISTVÁN RAJZAI.

128. Gyermekarckép. Magántulajdon.
129. Szurday Róbert arcképrajza 1,500.000
130. Buda. Rajz 1,200.000
131. A koronázási eskűemelvény. Rézkarc 500.000
132. A hildesheimi városház előtt. Rajz 1,500.000
133. Rechtnitz Béla arcképrajza..... 1,500.000
134. Legelőn. Rajz 800.000
135. Cséplés. Rajz 1,200.000
136. A travemündei strandon 600.000
137. Schober Béla arcképrajza 1,500.000
138. Br. Szterényi József arcképrajza ... 1,500.000
139. Önarckép. Rajz 2,000.000
140. Gróf Károlyi Imre arcképrajza 1,500.000
141. Báró Madarassy-Beck Gyula arcképrajza 1,500.000
142. Karlsbadi üvegfúvók..... 1,500.000
143. Iványi-Grünwald Béla arcképrajza... 1,500.000
144. Vasöntés a Danubius-gyárban. Rajz... 1,500.000
145. Bacharach a Rajna mellett. Rajz ... 1,500.000
146. Székely Ferenc arcképrajza 1,500.000
147. A kölni városház. Rajz..... 1,500.000
148. Lukács László arcképrajza..... 1,500.000
149. Braunschweigi utca. Rajz 1,500.000

ZÁDOR ISTVÁN — EBÉDLŐ

A KIS ARANYÉREM NYERTESE

Páris Erzsi, Pörge Gergely, Gerster Károly, Kalmár Ágnes, Mousson Tivadar, Pállya Károly, Kacziány Ödön, Vass Elemér, Semjén Ferenc, Bottka Miklós, Rubovics Márk, Ritter Gyula, Gaál Ferenc s mások művei. A legváltozatosabb tárgyú csendéletek sorakoznak ezek mellé. Ily képet küldött Englerth Emil, Lakos Alfréd, Wolff Károly, Gerritsen Vilmos, Bachmann Károly, Krutsay Ferenc, Litkei Antal, br. Pongrácz Sarolta, Bükkerti Mariska, Csermely János, Dolányi Ida, hg. Lónyay Elemérné, Oppel Magda, Komáromi Kacz Endréné, Sárkány Gyula, Molnár Z. János, Klammer Mariska.

Az «Uj művészek» csoportjában sem kisebb a tárgybeli változatosság. Arcképet Csikos Anti, Rózsaffy Dezső, br. Hatvany Ferenc, Belányi Viktor, Gara Arnold, Glatz Oszkár, Tatz László, Kunwald Cézár állított ki, egyéb figurális képet, magános alakokat, tanulmányokat és életképeket Barta Ernő, Basch Andor, Hermann Lipót, Kada Alajos, Szüle Péter, Tornai Gyula, Ruszti Gyula, Berkes Antal, Stein János, Sautner Lipót. Mint a nagy háború emlékei kerültek a falakra Dobai Székely Andor és Bánsághi Vince képei. A tájképet, különféle, részben architektonikus válfajaiban is, Wagner Géza, Szlányi Lajos, Kohner Ida, Bosznay Ist-

Művészet 1918.

Zádor István

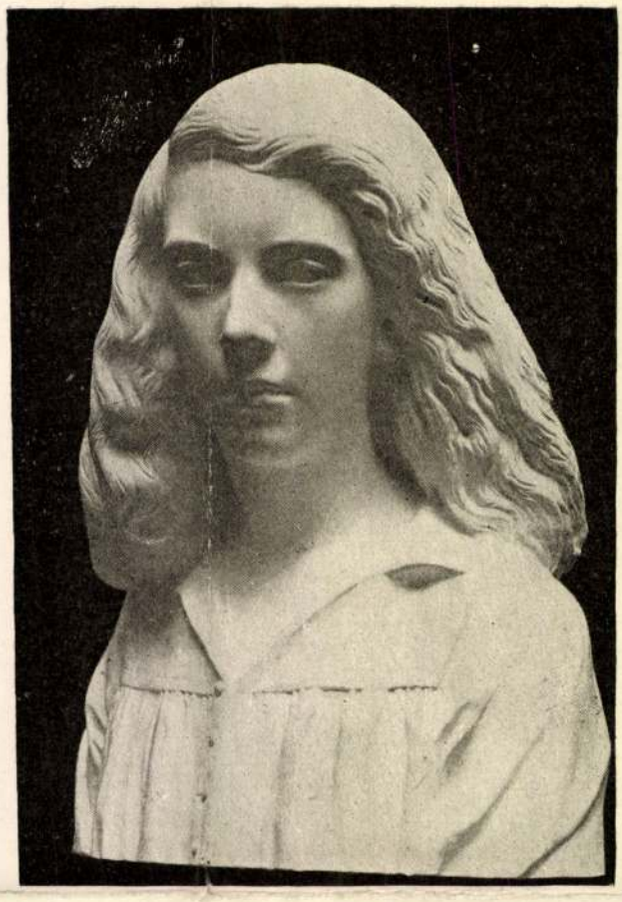

SZENTGYÖRGYI ISTVÁN GUNST KLÁRIKA ARCKÉPE
A KIS ARANYÉREM NYERTESE

ván, Pállya Celesztin, Vidovszky Béla, Herrer Cézár, Horti Ede, Börtsök Samu, Bruck Hermina, Záhonyi Géza, Szőllősy János, Volkmann Artúr, Tolnay Ákos, Kunffy Lajos munkái képviselik ebben a csoportban. Ehhez csatlakozik az intérieurök sora: Zádor István, Bruck Miksa, Keményffi Jenő, Vitéz Mátyás, Boemm Ritta festményei, továbbá virág- és csendéletképek, mint amilyenek Pentelei Molnár János, Pállya Celesztin, Dobay Ferenc, Fesztyné Jókai Róza, Belányi Viktor képei. Állatképet Zombory Lajos küldött.

A harmadik csoport a «Szabad művészeké». A rendelkezésükre adott negyedik termükbe kívülük még szobrászok is kerültek, kisebb, többnyire arcképet vagy aktot mutató műveikkel. Ezek sorában láttuk Sidló Ferenc, Pásztor János, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Stróbl Alajos, Szentgyörgyi István, Horváth Géza plasztikai alkotásait. A többi kiállított műtárgy olajfestmény és pasztell, amelyek sorában háborús vonatkozású tárgyakat dolgozott fel Siligai Ferenc, Józsa Károly, Moldován Béla és Várady Gyula, az élet drámai vagy békésebb motivumait, a genre különféle nemeit pedig Kornai József, Telkessy Valéria, Laszgallner Oszkár, Nagy Vilmos, Pap Emil, Kukán Géza, Mihály István, Csuk Jenő, Kövér Gyula, Márton Ferenc, Perlrott Csaba Vilmos, Andaházi Kasnya Béla, Kálmán Péter, Czigány Dezső, Jávor Pál, Udvary Géza, Feiks Alfréd, Kemény Nándor. Arckép aránylag kevés van e csoportban, ezt a műfajt képviseli Mányai József Királyfalvi Kraft Károly, Berón Gyula, Károlyi Lajos egy-egy festménye, Intérieuröket is láttunk e csoport két termében, még pedig Teplánszky Sándortól, Hollán Erzsitől, Éder Gyulától, Rombay Istvántól, Knopp Imrétől, falu- és utcarészleteket, városképet, architektonikus látképet Frecskay Endrétől, Reischl Ká-

Zádor István

Pesti Napló kópia mell.

1935. jun. 9.

GRÓF ANDRÁSSY GÉZA ÉS ZÁDOR ISTVÁN HOLGYEK TÁRSASÁGÁBAN A MEGNYITÁSON

ALABB OLASZ REPÜLŐ
SOLINI, AKINEK APJA, A DUCE
Z HADSEREG PILÓTAIGAZOLVÁ

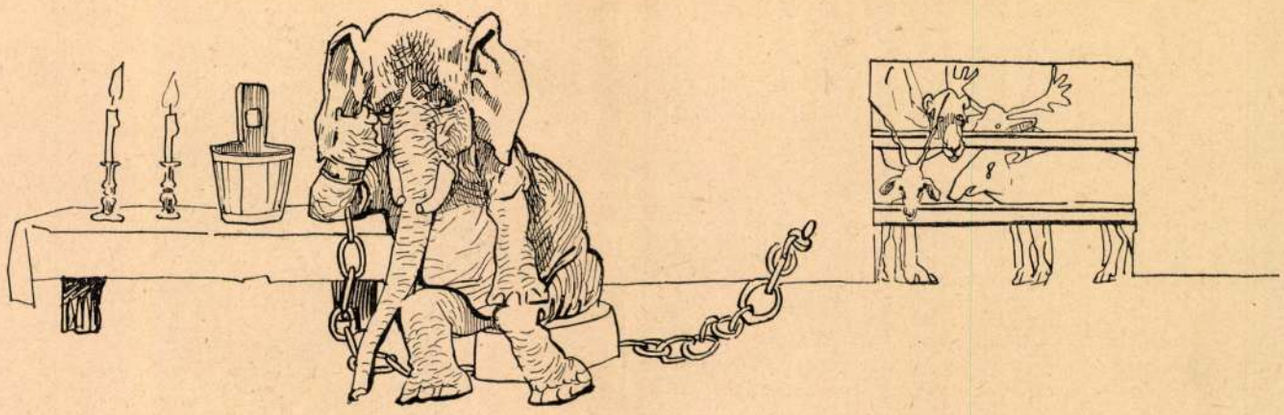

Az állatkert szenzációja. Sziám a siralomházban

Mühlbeck Károly rajza

hogy senki sem tudhat róla. Balázsnak is tetszett a leány, sőt amíg nem járt hozzánk Ilonka, ő tetszett a legjobban. De Ilonka az egész más, feketehaju és szemü, karcsu leány, csupa szellem és féktelenség és úgy festett, mintha az volna a világ legtermészetesebb dolga, hogy ő jól fessen.

Kiállításra készültünk. Lázasan dolgoztunk. Legbuzgóbban Balázs és Erzsike dolgozott. Ők jöttek a legkorábban és legkésőbb mentek. Egyszer, amikor már magukra maradtak, Balázs is belefáradt a munkába, fölállt a támlánya mellől, Erzsi mögé ment és szórakozottan nézte, hogy az mint dolgozik. A leány összeszedte minden erejét, hogy biztosnak, ügyesnek lássék minden ecsetvonása, aztán hátralépett és megszólította a fiút.

— Pista, kérem feleljen őszintén, tudok és festeni vagy nem?

— Tud.

— Nem ezt akartam kérdezni. Erre feleljen, művésznő vagyok, vagy leszek-e én, vagy sem?

— Nézze Erzsike, maga egy édes teremtés . . .

— Igen, de nem tud festeni, ellenben Ilona még édesebb és tud festeni.

Erzsi azt hitte, valami megbocsáthatatlan, vérig sértőt mondott. A fiu egykedvüen felelt:

— Igaza van. Nézze meg Ilona dolgait.

Amikor a kiállításunk megnyilt, izgatottak voltunk. Azt hittük, valami fontosat, csodálatosat, újat csináltunk, amilyen még sohasem volt. Csupa várakozás voltunk. És amikor az előkelőségek és az ujságírók eljöttek, rájuk is átragadt valami ebből a lelkesedésből, elragadtatásunkban összecsókolództunk, ölelkeztünk fiúk és leányok és olyan jók voltunk egymáshoz, mint soha. Azt hiszem, Erzsike félrehúzódott ekkor.

Mindenki saját képei közelébe ment, egyetlen szót sem akartunk elveszíteni a róluk elhangzott véleményekből. Az előkelőségek közhelyeket mondtak, nem igen bíráltak. Úgy tettek, mintha nem volnának meglepődve, de meg volnánk elégedve. Erzsike képei előtt szótlanul mentek odább. Az ujságírók lármáztak, vitatkoztak és vicceltek. Amikor Erzsi festményeihez értek, odasúgta nekik Balázs.

— A nevét — jegyezzék, kérem, a nevét.

— Ki az? — kérdezte az egyik hosszuhaju, aranypápaszemes kritikus.

— Nagyon csinos leány.

— Úgy? Akkor kár, hogy ilyen rossz szokása van, mert higyjék el, ő nála a festés csak rossz szokás.

— De milyen rossz, — vágott közbe egy fiatal ujságíró. Nevettek és tovább mentek. Erzsi sírni szeretett volna. Leült képeivel szemben és bámulta őket. Olyan idegeneknek találta azokat, mintha ő sohasem dolgozott volna rajtuk. Aztán összehasonlította őket a többi képpel, Ilona munkáival. Igen, azok mások. Azokban van valami, amit ő csak mások képeiben lát, de a természetben nem és ami szép, amit nem tanítanak és ami művészet, ezt ő sohasem fogja megtanulni és ha megtanulná: ő nála megszünne művészet lenni. Igaz, amit mondtak, ő csak szokásból fest.

Emberek mentek el képei előtt, urak és hölgyek, látták és nem nézték őket. Más festményeket sokáig nézegettek, előre-hátra léptek, hunyorítgattak.

Ismerősök pillantották meg Erzsikét, feléje mentek, egy díszesen öltözött, termetes hölgy leányával, aki divatos volt és szellemes. Örültek, aztán megkérték, hogy mutassa meg képeit.

— Hát te is állítottál ki? — kérdezte a leány.

— Én is.

— Lehetetlen. Hol vannak? — Erzsike festményeire mutatott. Nézték őket.

— Ezek azok? Mit mondjak róluk? Ugy-e nem valami különösek?

— Nem.

— Miért? Nagyon helyesek. Nagyon kedvesek, — szólt a mama, — gratulálunk Erzsike.

— De ugy-e most leszel szives nekünk Ilona képeit megmagyarázni. Miért szépek azok? A holnapi zsúrig tudnom kell ezt, különben én leszek a világ legelmaradottabb teremtése.

— Nem tudom őket megmagyarázni. Meg nem is érdemes.

— Ugyan, — nevetett föl gúnyosan a leány.

— Igen, mert azok olyan szép dolgok, ha nem érted őket és én megmagyarázom, akkor müveltebb leszel, de megérteni őket, akkor sem fogod.

Ezt a megjegyzést sem mondta a mi kedves, illedelmes Erzsikénk a saját fejéből. Ilonkától hallotta.

Tudta, hogy sértő és ő most sérteni akart. Ezért is sokszor megirigyelte Ilonkát, mert az mindig tud sérteni, valahányszor csak akar.

A nagybácsi is följött. A derék úr el volt ragadtatva. Dicsérő szavain meglátszott, hogy ő most a legjobban az arcát szeretné megcirógatni a kedves, kis unokahugának, de ezt mégse teheti, mert az most már nagy művésznő és itt sokan vannak, akik előtt nem szabad Erzsike tekintélyét kisebbíteni, sőt nagyobbítani kell. És éppen ezért nem elégedett meg a csendes élvezettel, hanem agitálni kezdett. Elfogta minden közeli és távoli ismerősét, aki csak ott volt és sokan voltak ott, Erzsike képei elé vezette őket, magyarázott, magasztalt, szónokolt és bemutatta az ő kis unokahugát, akit most már ismerni a bon-tonhoz tartozik. A leánynak jól esett a bácsi ügybuzgalma, de folytonos remegés vett erőt rajta, most — most nevetségessé válnak. Balázs és Ilonka jött feléjök. Ha a nagybácsi ezeket megszólítja. — Erzsike átérezte előre azt a bosszúságot és szégyent, ami akkor elfogná.

— Ne szólj ezeknek, — súgta bácsijának és hirte-

len belekapaszkodott karjába. A derék úr meglepődve nézett hugára, de az nem lett volna leány, ha nem talált volna rögtön magyarázatot.

— Olyan irigy teremtések.

A nagybácsi az egyetlen ember, aki még hisz Erzsike művészetében és ez meghagyja őt e hitében, sőt úgy tesz viszonzásul, mintha ő is hinne a jó bácsi egykori nagy színész-talentumában.

Erzsike nem jön többé közénk a festőiskolába. Hanem esténként elmegy a nagybácsihoz a teás-boltba és ott a derék és páratlanul lovagias úr társaságában, a tarka-barka dobozok, ezüst és arany csomagocskák és japán plakátok és figurák közt nagyon kedves estéket töltenek. A bácsi Schillert szavalja, az „Orleansi Szűzből" Talbot a hős tábornok a kedvenc szerepe, ezalatt pedig Erzsike a csomagolópapirosra rajzolgatja a derék úr érdekes profilját. Felvonásközökben odaviszi, megmutatja a rajzát a nagybácsinak, a vállára hajol. A derék úr kérdő pillantást vet kedves hugára.

— Hasonlít?

— Természetesen, — nyugtatja meg a leány. — Nézd az erőt, a karaktert az arcodban, azt nagyon jól sikerült kifejeznem.

— Igen. Tényleg. Az erő, a karakter . . .

A festőiskolában azzal bíráljuk le egymás dolgait: menj el teát árulni.

De a teás-üzlet egész szépen jövedelmez.

Szász Aladár

Hogyan írnak az írók

Hogyan írnak az írók? Hogyan fest, farag, tanulja szerepét a művész? A közönség csak a kész munkát látja, a munka körülményeit azonban nem. Mert ha látná, bizonyára meglepné, hogy némely könnyedén odavetettnek látszó szó vagy szín vagy hajlás, avagy hang mennyi töprengésbe és fáradságba került és viszont némely hatalmas jelenet vagy műrészlet mily könnyedén repült ki az alkotó elméből.

Egészen könnyen semmiféle művész nem dolgozik. Az író sem. Nincs olyan parányi munka, melynek műértéke van, hogy az író meg ne dolgozzék érte. Még a legtermékenyebb és a leggyorsabb kezü író értékes munkája is verítékezve születik. Könnyen csak némely részlet születik, de az a munka, amíg az ember ezeket a fantáziája szárnyán lebegő vagy lelke mélyében forrongó és alakuló részleteket egymással művészi harmóniába hozza s az egészet oly formába simítja, hogy sehol el ne laposodjék, sehol rikítóan ki ne púposodjék, mindig komoly és többnyire súlyos, akárhányszor az idegeket és lélekjelenlétet megpróbáló. A legnagyobb írók is gyakran kínnal írták és írják műveiket és nem mindig a leggyöngébbeket. Még a termékenység sem jelenti azt, hogy könnyen ír az író. A világirodalom akárhány termékeny jelese írta gyötrődve műveit.

De bár a testet és lelket lefoglaló fáradságból egyformán kiveszi részét minden író, mégis annyi az írás módja és körülménye, ahány író van. Az idegek állapota, a munkabírás foka, sőt az emberi természet szászszorosan beleszól az író munkájába. Az egyik akármikor készen van a toll megragadására, a másik valóságos rettegéssel gondol arra, hogy ismét a gyűlölt íróasztalhoz kell ülnie, de viszont az is megtörténhetik, hogy a gyorsan vállalkozó író lelkesedése füst gyanánt gyorsan elszáll, míg a másikat hajnal felé is íróasztalánál leli a besugárzó fény. Némely író csak a megszokott helyén tud írni s egyetlen hang elegendő, hogy kizökkentse az írásból, még pedig úgy, hogy azon a napon nem is találja meg az elszakadt fonalat, néha

Parisienne
Az Uj Idők számára rajzolta Zádor István

pedig sohasem. Az egyik író szuverén gőggel az egész háza népét ünnepies, szinte temetői csöndre kárhoztatja, mikor ír, a másik megelégszik egy csöndes kis zúggal, de vannak olyan flegmatikusak és erős idegzetüek, akik nem törődnek semmiféle zajjal, sőt olyan furcsán idegesek is, akiket — a csönd zavar s csak zajban tudnak dolgozni. Az emberi természet ezernyi tulajdonsága szerint vannak írás közben is zsarnoki módon kényelmes és teljesen igénytelen írók, ingerlékenyek és türelmesek, mert amiképpen nincs két teljesen egyforma tenyér, azonképpen nincs egyforma írói természet. Egyező tulajdonság csak egy van bennük: az írói érzékenység. De ez aztán abban van legszebben kifejlődve, aki legjobban rejtegeti.

Mikszáth Kálmán szerencsés természet. Az íróasztalnál is úgy tudja kormányozni magát, mint az élet minden más terén. Az igénytelen írók közé tartozik, értvén az igénytelenség alatt, hogy mindenütt tud dolgozni, sőt mindig — ha akar. Ebben is örököse Jókainak. Írói pályája javán szerkesztőségben dolgozott, még pedig nem is külön szobában, elzárkózva, mégsem igen volt rá eset, hogy panaszkodott volna a mindennek, csak nyugalmasnak vagy csöndesnek nem mond-

Uj Idők 1908. XIV. 40

Zádor István

252. Zádor István: Fodor Jenőné

Czóbel Béla VI. Kiáll. Cat.
Nemzeti Salon 1926.